ACTA
ERUDITORUM
ANNO
M DCC V
publicata.

Cum S. Cæsareæ & Regiæ Polonicæ Majestatum Privilegiis.

LIPSIÆ.
Proſtant apud JOH. GROSSII Hæredes,
&
FRID. GROSCHUF.

Typis CHRISTIANI GOEZI.
A. M DCC V.

N. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Januarii, Anno MDCCV.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ Ἀρχιεπισκόπου τὰ Σωζόμενα.

SANCTI PATRIS NOSTRI CYRILLI HIEROSOlymorum Archiep. Opera, quæ supersunt, omnia. Quorum quædam nunc primum ex Codd. MSS. edidit, reliqua cum Codd. MSS. contulit, plurimis in locis emendavit, notisque illustravit THO. MILLES, S. T. B. ex Æde Christi.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, 1703. in fol.
Constant Alphab. 4 cum dimid.

IN Cyrillum Hierosolymitanum, ejusque opera edenda atque exornanda, jam olim plures industriam sat accuratam impenderunt, & *Catecheses* imprimis ejus emendate sistendas sibi elegerunt. Præterquam enim, quod easdem Viennæ anno 1560 editas fuisse, Catalogus Græcorum codicum Bibliothecæ Augustanæ memorat, circa idem fere tempus *Jacobus* quidam *Uchanski*, Archi-Episcopus Gnesnensis, Regnique Poloniæ Primas, Catecheseων ex Macedonia nactus exemplar, Slavorum idiomate conscriptum, eas in linguam Polonicam transtulit. Paulo vero post *Johannes Grodecius*, Decanus Glogoviensis, ex Græco codice, quem cum eo communicaverat Cardinalis Hosius, omnes Catecheses tam illuminatorum, quam mystagogicas, in Latinum sermonem vertit, & A. 1564 ex typographeo Christophori Plantini Antverpiæ edidit, præmissa de Cyrilli vita & scriptis Dissertatiuncula. Eodem anno *Guilielmus Morellius*, Caroli IX Galliarum Regis typographus, quasdam illuminatorum Catecheses, ut-

pote quartam, sextam, octavam, nonam, decimam, undecimam & decimam octavam, una cum quinque mystagogicis, Parisiis Graece edidit. Ex isto tempore doctorum virorum hac in parte industria paululum conquievit, usque dum *Johannes Prevotius* A. 1609 easdem Parisiis in lucem publicam emisit, maximum inde doctorum & bonorum omnium applausum consecutus. Ope namque codicum MStorum notæ præstantissimæ, quos Bibliotheca Vaticana ei suppeditavit, non solum Catecheseων a Morellio editarum lacunas supplevit, mendasque correxit, verum etiam alias nunquam forte antehac Græce vulgatas typis submisit, interpretationem Grodecii plurimis in locis emaculavit, & Cyrilli demum *ad Constantium epistolam* mantissæ loco sub finem adjecit. Quæ hanc secutæ sunt A. 1631 & 1640 duæ Catecheseων editiones Parisienses, Prevotii editionem pene ad amussim referunt. *Orationem de Domini occursu, deque Simeone, qui Deum suscepit*, primus Græce & Latine dedit *Laurentius Sifanus*, Coloniæ A. 1568, una cum Orationibus Chrysostomi, Gregorii Nysseni, Timothei Presbyteri Hierosolymitani & Amphilochii in idem festum, quod occursum istum respicit. Tum vero *Pontanus* eam nova editione donavit, & postea *Fronto Duceus* hac oratione, & aliis quantivis pretii antiquorum scriptis, Bibliothecam Patrum adauxit. Omnium autem novissime *Combefisius*, pluribus codicibus MStis instructus, eam adeo emendatam, suisque notulis locupletatam, in novo Auctario edidit, ut propemodum nil quicquam aliorum curæ aut industriæ reliquisse videatur. *Historiam Ecclesiasticam & Mystagogicam* primus & solus vulgavit *Fronto Duceus*, *Epistolam autem ad Augustinum* inter opera tum Hieronymi, tum Augustini, reperire facile licet.

Utut vero singula hæc probe cognita perspectaque habuerit, ex cujus fide eadem hactenus retulimus, celeberrimus *Thomas Milles*, non deesse tamen sibi ansam, accuratiorem adhuc editionem evulgandi ratus est, ac præsentem idcirco adornavit, quæ nitore pariter ac diligentia, qua exornata est, antecedentibus omnibus palmam reddere dubiam omnino poterit. In ejus præfatione Cyrilli vitam ante reliqua breviter recenset, quam & hic delineatam ex ipsius relatione exhibere, dividiæ haud fuerit. Videlicet quibus parentibus, quove anno natus fuerit Cyrillus, incompertum reliquisse ait Historiæ Ecclesiasticæ

ſticæ ſcriptor[illegible]; de patria vero ejus licet altum ubique pariter ſilentium ſit, e Palæſtina tamen, atque ipſis forſan Hieroſolymis, ortum fuiſſe, vero ſimillimum judicat. Macarium, Maximumque ipſius in Epiſcopatu Hieroſolymitano anteceſſores facit, quorum ille Diaconum, iſte vero Presbyterum eum conſtituerit. Catechiſtæ etiam munus poſtremis maxime temporibus in Eccleſia Hieroſolymitana eum exercuiſſe, & ſingulis fere diebus, per totum Quadrageſimæ intervallum, præcipua fidei capita catechumenis, ad feſtum Paſchatos baptizandis, luculenter expoſuiſſe refert. Mortuo Maximo, vel ut aliqui referant, in exilium pulſo, in ſedem Hieroſolymitanam Cyrillum ſucceſſiſſe dicit, favore & auxilio Acacii Cæſareæ, & Patrophili Scythopoleos Epiſcoporum, qui Arianorum ſectæ faverint, præcipue adjutum, hac quidem cum conditione, ut repudiato Presbyteratus honore, quo ornatus a Maximo fuerat, Diaconi loco & gradu aliquantiſper in Eccleſia contentus viveret; id quod Hieronymum affirmare notat Noſter, qui tamen ei hac in parte adſtipulari minus ſuſtinet, quandoquidem Patres ſecundæ Synodi generalis Conſtantinopolitanæ, in Epiſtola ad Damaſum, Cyrillum rite & canonice ab Epiſcopis provinciæ ordinatum declarent, & ab Arianorum factione adeo abhorruiſſe teſtentur, ut plurima, dum fidem orthodoxam tueretur, mala variis in locis ab iis perpeſſus fuerit. Interim cum Acacio amiciſſime eum vixiſſe, non negat. Aſt rebus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ per duos tresve annos ſumma cum laude curatis, lis ipſi graviſſima cum eodem de jure metropolitico Eccleſiæ Cæſarienſis interceſſit, Cyrillo Primatum provinciæ Palæſtinæ Eccleſiæ Hieroſolymitanæ vindicare ſatagente, quippe quam omnium Eccleſiarum Matrem a Chriſto ipſo inſtitutam, ab Apoſtolis fundatam, ab omnibus omnium temporum Chriſtianis maximo honore ſemper habitam fuiſſe, jactitabat. Ex hac Acacium inter & Cyrillum ſimultate, diſſidii ſemina late per Eccleſiam Orientalem ſparſa fuere, dum Epiſcopi, qui idem cum Arianis ſentiebant, ſe Acacio junxerunt ſaniorem vero fidem profitentes a Cyrilli ſtetere partibus. Verum Acacius Cyrillum, æquale jus ſibi ſuæque Eccleſiæ vindicantem, diutius ferre haud valens, congregatis Palæſtinæ Epiſcopis, eum ab Epiſcopatu depoſuit, multisque criminum objectionibus ab adverſariis oneratum urbe expulit.

Hierosolymis ergo Cyrillus profugus Antiochiam pervenit, & cum hanc Ecclesiam Episcopo orbatam invenisset, Tarsum ire perrexit, ibique cum Silvano Episcopo diutius commoratus est. Acacius, ut primum de ejus adventu ibidem facto inaudivit, literis ad Silvanum missis, eum certiorem fecit, Cyrillum de sede Episcoporum suffragio dejectum, ab Ecclesiastico ministerio, simul & a communione arcendum esse. Silvanus autem, quia videbat, populo placere, quas Cyrillus habebat, conciones, Acacii monitis obtemperare noluit. Tum demum fremere Acacius, & Cyrillum, ut coram Episcopis Palæstinæ compareret, per biennii spacium indesinenter citare. Hisce minis territus Cyrillus, appellationis libello ad Episcopos misso, ad majus judicium, nempe Imperatoris Constantii, provocavit. Hinc Synodus Episcoporum Orientalium circiter CLX Seleuciæ in Isauria congregata est, A. C. 359, in qua in duas partes Episcopi se divisere, stantibus hinc Acacio Cæsariensi, Georgio Alexandrino, Uranio Tyrio, Eudoxio Antiocheno, una cum triginta aliis; inde vero Georgio Laodiceno, Eleusio Cyziceno, Sophronio Pompejopolitano, & Cyrillo Hierosolymitano, quos longe major pars Episcoporum secuta est. Duabus hisce factionibus acriter inter se concertantibus, Leonas, Synodi Præfectus ab Imperatore missus, cum Episcopos inter se convenire haud posse perspiceret, Concilium dimisit, ita tamen, ut Episcopis liceret in Ecclesia convenire, deque suis controversiis tractare. Convenientibus ergo Episcopis Cyrillo faventibus, Acacium hi cum suis accersivere, ut tam de Cyrilli, quam aliorum etiam Episcoporum causis judicaretur. Illi vero, sæpius licet citati, venire recusantes, a cæteris abdicati fuere. Quibus peractis, Synodoque iterum dimissa, decem Legatos ex suis Constantinopolim miserunt, qui Imperatorem de omnibus rebus certiorem facerent; Acacius vero se celeriter e Seleucia proripiens, Constantinopolin prius venit, auresque Imperatoris præoccupavit, qui & alioqui in Acacium propensior ejus hortatu conciliabulum Constantinopolitanum indixit, convocatis ex Bithynia circiter L. Episcopis, qui Cyrillum una cum Silvano Tarsensi aliisque pluribus deposuerunt. Cyrillus autem ab Hierosolymis relegatus, exul usque ad mortem Constantii Imperatoris permansit, cui cum Julianus circa finem anni 361 suc-

361 succederet, Episcoposque, dira Arianorum persecutione fugatos & exules, ad sedes suas revocaret, Cyrillum quoque Hierosolymas rediisse, & Episcopalem dignitatem capessivisse, vero Noster simile existimat, atque una sequentibus Juliani temporibus nihil adeo memoratu dignum de Cyrillo occurrere, fatetur. De iis quoque rebus, quas Cyrillus sub imperio Valentis gesserit, Ecclesiæ Annales silere observat, quamvis credibile existimet, eum ab Arianis, qui tunc omnia loca compleverint, admodum gravia fuisse perpessum. Sub Theodosio autem inconcussum omnino Episcopatum illum tenuisse autumat, & tertio Theodosii anno, qui Christi fuit 381, Synodi quartæ earum, quas vocant œcumenicas, Constantinopoli congregatæ, Patres Cyrillum pro rite & legitime ordinato declarasse narrat. Post hoc Concilium, quinque circiter annis superstes Cyrillus fuit; nam die Martii decimo octavo A. 386, si Græcorum Menæo fides adhibenda, grandævus jam curisque confectus, placide obdormivit.

Hæc postquam de vita Cyrilli Noster in præfatione retulit, ad scripta ejus recensenda pergit, & eorum plura olim extitisse, quam quorum vel fragmenta ad nos pervenerint, haud dubitat. Cum enim diutius Ecclesiæ Hierosolymitanæ præfuerit, plurimasque ad populum habuerit conciones, vix ambigendum venire statuit, quin pro more istius seculi, Auditores eas calamo exceptas in vulgus dederint. Sed harum concionum temporis injuria memoriam quoque intercidisse, dolet. Quod autem Anastasius Nicænus (quem verius Sinaitam dici posse censet,) Commentariorum Cyrilli in Marcum, & Epistolæ ad Olympium Monachum meminerit, id ex eo contigisse arbitratur, quod Cyrillum Alexandrinum a Cyrillo Hierosolymitano non satis caute discriminaverit. Scripta igitur Cyrilli hodie extantia, & solertissima Nostri cura nitidiore, quam antehac unquam, vultu edita, hæc sunt: *Catecheticæ Lectiones XXIII*, quarum XVIII Quadragesimæ tempore ad competentes, sive eos, qui ut baptizarentur petebant, habitæ præclarum continent totius doctrinæ Christianæ compendium. Quamvis autem Catecheses istæ suum satis autorem prodant, & primævæ Ecclesiæ simplicitatem orationis contextu pulchre referant, non defuisse tamen, nec deesse adhuc, ostendit, qui eas non modo Cyrillo abjudicent, verum

ſequioris etiam ætatis fœtum eſſe aſſerant; inter quos agmen ducere Rivetum ut animadvertit, ſic ejus potiſſimum argumentis ſatisfacere, & Cyrillo iſtas vindicare ſtudet. Catecheſes ſequitur *Epiſtola*, quam ſtatim, ac Epiſcopatum Cyrillus adeptus eſt, *ad Conſtantium* ſcripſit, de ſigno crucis, & lumine denſo valde & coruſcante, quod Hieroſolymis die Pentecoſtes A. 353 quamplurimis videntibus apparuerit. Apparitionis hujus Epiſtolæque Cyrilli de eadem ſcriptæ, cum non ſolum Theophanes & Michael Glycas, verumetiam Sozomenus meminerit, ſatis mirari Autor vix poteſt, quid Rivetum impulerit, ut eam aut non a Cyrillo, aut Cyrillo Ariano ſcriptam, tam audacter aſſeruerit. Epiſtolam ad Conſtantium excipit *fragmentum Homiliæ in Paralyticum ad Bethesdæ piſcinam ſanatum*, quod nunc primum in lucem ex codice manuſcripto Bibliothecæ Bodlejanæ Noſter edit, eamque Cyrilli opus genuinum eſſe nullus dubitat; quippe cum ſtylus ejus conveniat cum Cyrilli ſtylo, & quód in Catecheſibus fieri ſolet, orationis continuitas frequenti S. Scripturæ citatione ſit interciſa, & quaſi teſſellis quibusdam pulchre variegata. Comparet hinc *Oratio de occurſu Domini*, quam inter opera, quæ Cyrillo noſtro falſo tribuantur, reponere notat eruditiſſimum D. Cave. At licet modum quidem loquendi laxiorem eſſe in hac oratione, quam in Catecheſibus, & impetu quodam verborum filum decurrere (id quod Cyrillo alias familiare haud ſit) fateatur, plurimos tamen viros doctiſſimos eam Cyrillo tribuere ſuperaddit, quibus etiam tot codices manuſcripti ſuffragentur. Proxime accedit *Hiſtoria Eccleſiaſtica & Myſtagogica*, quam Cyrilli nomine prænotatam in codice manuſcripto Bibliothecæ Bodlejanæ Editor noſter invenit; tractatum vero illum, longo poſt Cyrilli tempora intervallo, autorem nactum fuiſſe dicit *Germanum* quendam ejus nominis ſecundum, Patriarcham Conſtantinopolitanum, qui circa annum 1226 ſedem occupaſſe perhibeatur. Poſtremo denique loco *Epiſtola* comparet *ad Auguſtinum de miraculis Hieronymi poſt mortem celebratis*, quam Cyrilli nomen immerito præ ſe ferre, Noſter palam aſſerit. Præterquam enim, quod inſigni anachroniſmo triginta annorum, quibus Cyrilli mors Hieronymi mortem anteceſſerit, ſatis conſtet, a Cyrillo eam ſcribi neutiquam potuiſſe, tam futilibus inſuper ſcatere fabellis, &

lis, & propter ſtyli infantiam ac barbariem, adeo deformem & fœdam eſſe innuit, ut a maleferiato & inſulſiſſimo Monacho, ante ducentos forte annos, fictam fuiſſe, probabile admodum videatur.

Singula interim hæc ſcripta nunc exhibenda doctiſſimus Editor cenſuit, ac circa eadem id ſibi præcipue negotii datum intellexit, ut textum, præſertim Catecheſeos, purum, integrum & ab omni labe purgatum exhiberet. Ipſum quoque Prevotii textum, ex codicibus manuſcriptis emendatum ab ipſo plurimum plurimumq; ſuppletum, adhuc magis emendatum ut daret, eum cum cæteris omnibus, quas conquirere licuit, editionibus contulit, & hoc modo plurima ſphalmata cum typothetarum, tum ipſius Prevotii, facile ſuſtulit. Poſtea Catecheſes omnes, Epiſtolamque ad Conſtantium, cum duobus codicibus manuſcriptis, aliquas autem, nempe quartam, ſextam, octavam, nonam, decimam, decimam quintam, decimam ſextam & decimam octavam, cum tribus diligenter contulit. Parilem in Orationis de occurſu & partis Hiſtoriæ Myſtagogicæ collatione induſtriam adhibuit, cumque codices iſtos omnes cum Prevotii textu comparaverit, religioni ſibi duxit, ullam omnino, etiam minutiſſimam, lectionem prætermittere; quin ſingulas potius in ima pagina ponendas arbitratus eſt. Variantibus lectionibus adjunxit annotationes quaſdam, quibus id unum efficere allaboravit, ut ritus, mores & fidem primævæ Eccleſiæ, ex antiquiſſimorum Patrum monumentis explicaret atque confirmaret. Verſionem demum Grodecii, multum jam ante a Prevotio correctam, plurimis in locis emendatiorem adhuc reddidit; quam tamen ſi quis omnibus ſuis numeris perfectam & abſolutam optaret, novam prorſus reddendam venire judicat.

Ex iſtis autem, quas diximus, annotationibus nonnulla ut decerpamus, & Lectori benevolo in guſtum propinemus, noſtrarum merito partium eſſe exiſtimamus. Sic v. g. pag. 1 obſervat, quod ii, qui nondum erant baptizati, quales fuerint, quos alloquatur in Catecheſeon præfatione Cyrillus, φωτιζόμενοι nuncupentur, aliquibus forſan inuſitatum videri poſſe, quandoquidem vocabula Φῶς, Φώτισμα, Φωτισμὸς & Φωτίζω ad baptiſmum frequenter referantur. At enimvero φωτίζειν apud veteres non ſolum ſignificare reſpondet, *illumino lumine Baptiſmi*, ſed etiam *doceo*, *per inſti-*

institutionem Catecheticam ad Baptismum praeparo. Pag. 4. apud primaevos Christianos sacri cultus non minimam partem fuisse lectionem sacrarum Literarum, indigitat. P. 6. de Baptismi repetitione ab aliquibus perverso consilio suscepta; ibidemque de rebaptizatis iis, quos Haeretici baptizarint, dissent. De Exorcismis in Baptismo veteris Ecclesiae temporibus observatis p. 7; de Samaritis, p. 8; de Homiliis seu concionibus, post lectionem Evangelii, in coetibus primaevorum Christianorum, a Presbyteris & Episcopo ad populum habitis, p. eadem; de disciplinae arcani vestigiis & apud Ethnicos reperiundis, p. 9; de virorum sedibus a mulierum subselliis in veterum Christianorum templis, intermediis quibusdam tabulatis separatis, p. 10 agit. Ἀναγνώσεις sive lectiones sacrarum literarum post collectam institutas, p. 15; confessionem omnium peccatorum Baptismo semper praemissam p. 18; rebellium Angelorum principem ac ductorem omnibus creatis spiritibus longe antecelluisse, a pluribus e Patribus creditum, p. 22; diversas de peccato, ob quod primus malorum Angelorum, caeterique cum eo Daemones de coelo dejecti sint, diversorum Patrum sententias, p. 22; sententiam Origenis, Olympiodori, Hieronymi, aliorumque, Angelos posse etiamnum peccare, & faciem Dei Patris non alia conditione videre, quam si parvulos suae fidei commissos ad salutem perduxerint, velut Cyrillo etiam arridentem, p. 26; Jesaiam serra lignea dissectum, p. 29 commemorat. Quantopere Astrologiae & Genethliacorum vanitatem Patres perstrinxerint, p. 30; quomodo baptizatos statim, ut ascenderant ex aqua, alba veste induerint veteres, p. 34; ut baptizandi crebris se jejuniis ante baptismum exercuerint, p. 38; qua ratione antiquitus jam baptismum diviserint, p. 39 edocet. Quaestionem, an jejunium quadraginta dierum, jam inde ab Apostolorum temporibus in Ecclesia fuerit usitatum, p. 43. s. tangit, & quae ab utraque parte quaestionis dici solent, Lectori ob oculos proponit. De errore Docetarum & Phantasiastarum, qui veritatem humanae naturae in Christo negarint, Apostolorum aevo jam exorto, p. 51; de templo in monte Calvariae, prope Hierosolymas, a Constantino, seu potius ab Helena matre ejus, Imperatoris auspiciis extructo, p. 52; de secundis nuptiis a Patribus nonnullis damnari solitis, p. 60; de numero librorum, ex quibus Veteris Testamenti codex quarto seculo compactus fuerit, p. 65;

p. 65 erudite commentatur. Pag. 67 allegat Photii Hiſtoriam Manichæorum nondum editam, quam ſecum communicatam dicit, & orbi erudito propediem datum iri ſperat, a V. C. Jo. Frider. Wincklero, Hamburgenſi. De ordine librorum Novi Teſtamenti, deque Jacobi & Judæ Epiſtolis, ac ſecunda Petri, una cum ſecunda & tertia Johannis, a Cyrillo iis libris annumeratis, quos veteres Eccleſiæ Doctores ac Epiſcopi tanquam ſacros poſteris tradiderunt, curioſa ſunt, quæ p. 67 annotat. De Archelao ejusque diſputatione cum Manete p. 95; de verbis, γίνεσθε τραπεζῖται δόκιμοι, an pro Scripturæ dicto habendis? p. 101; de conjugio olim haud interdicto, p. 161; de domo Caiphæ, quam ſummorum Pontificum palatium fuiſſe exiſtimat, p. 185; de Hebraico Matthæi Evangelio, a Patrum non unis approbato, p. 195; de Jacobo, Domini fratre, p. 199; de Hæreticis quibusdam, ſe pro Chriſto venditantibus, p. 207; de ſigno Filii hominis, ad illuſtrandum locum Matth. XXIV, 30, p. 216 erudita lemmata accumulat. Tacemus, quæ affert de proportione numeri angelorum ad hominum numerum, p. 218; de vigiliis Paſchatis & Pentecoſtes, in ordinaria baptismi tempora olim electis, p. 277; de baptiſteriis veterum, p. 278; de renunciatione Satanæ in Baptismo facta, p. 279; de Catechumenis oleo quodam ſacrato ante Baptiſmum inunctis, p. 285; de more baptizandos ter in aquam immergendi antiquiſſimo, p. 286, atque alia.

Quod ſupereſt, Veterum de Cyrillo Hieroſolymitano ejusque ſcriptis teſtimonia operibus illius præmiſit, doctorum vero Virorum, *Roberti Coci*, *Andreæ Riveti*, ac *Edmundi Albertini* judicia iisdem ſubnexuit; & ut ne quidpiam deeſſet, Indices locupletiſſimos Locorum Scripturæ, Auctorum & Rerum ſuperaddidit.

HISTOIRE CRITIQUE DES DOGMES ET DES Cultes &c.

h. e.

HISTORIA CRITICA DOGMATUM ET CULTUUM bonorum malorumque, in Eccleſia ab Adamo usque ad Chriſtum receptorum, Autore PETRO JURIEU.

B Amſte-

Amstelæd. apud Franc. L'Honoré & Socios, 1704. 4. ch. maj. Constat Alph. 4. plag. 15.

Veræ religionis & divinitus institutæ dogmata & cultus, in parte I & II, quas mense superioris anni Novembri pag. 481 seqq. prolixe recensuimus, ubi expendisset Clarissimus Autor, historiam apostasiæ in sequentibus duabus partibus persequitur; in quibus, occasione cultuum dogmatumque depravatorum, quorum in sacris monumentis mentio, omnem Orientalium Theologiam, & derivatas inde Græcorum Romanorumque superstitiones explicat. Non deterreri se ab isto labore debere judicavit magnorum Virorum, Seldeni Vossiique, de illo argumento scriptis, cum & defectus eorum & παροράματα quædam fuerint corrigenda, & tam copiosa novarum conjecturarum messis in eo se obtulerit, ut novum plane studium hic collocatum videri queat. In diversos vero tractatus abeunt tertia ista pars atque quarta, quorum primus, parti tertiæ liminis quasi loco inserviens, de ipsa idololatria, Gentiliumque Theologia, agit in genere. Ubi primo de nomine idoli & idololatriæ varia.

P. III. Tr. I. c. I. Vocem εἰδώλου diminutivam esse, contra Rainoldum defendit, sed diminutionis significatum obtinere non habita molis extensionisque ratione, sed perfectionis veritatisve internæ respectu, ut quæ *formam minus perfectam* significet, & pro externa, apparente, picta, non vera specie, (cum εἶδος internam formam atque essentialem notet,) usurpetur. In voce vero idololatriæ εἴδωλον quamcunque rem, cui divini honores proterva impietate tribuuntur, significare.

c. II. Origines idololatriam, quæ Cyrilli Alexandrini quoque sententia fuit, post diluvium demum habuisse, eique occasionem dedisse communem hominum in calamitatibus magnis indolem, qua in extrema fere prolabuntur præcipites. Scilicet severa Dei in Atheismum antediluvianum animadversione, mortalium mentes externatas, in contrarium superstitionis & idololatriæ vitium proruisse. In eo vero Cyrillum aberrare, quod Belum primum idolum fuisse arbitretur, cum, quod multis veterum locis monstratur,

c. III. ab astrorum cultu haud dubie idololatria initia ceperit. Stolidissimam vero esse Theologiam Gentilium, quæ vastissimum Deorum numerum, eosque horrendissimorum criminum reos, immortales, & aliorum tamen hominum more genitos sistat, eosque cultibus

tibus impuris & abominandis honorare doceat. Ipsos puduisse Gentiles istius furoris, quem inventa in Theologiam μυθικὴν, φυσικὴν & πολιτικὴν distinctione, infucare fuerint conati; quem docte tamen abstergat fucum Augustinus de C. D. L. I. c. 7. 8. Nec excusari eam posse eo, quod symbolice res naturales earumque genesin repræsentet, cum multa in ea sint, quæ plane respuant symbolicum illum sensum: nec eo denique, quod ista Deorum multitudine plura unius Dei, quem agnoverint omnes, repræsententur attributa; namque & paucissimos fuisse ita sentientes, & ipsos eos, qui ita sentire volunt videri, astra tamen in numero Deorum habere, & Numina cætera adorare, & in plurali numero de Diis loqui. Vastum illum Deorum numerum in varias classes divisisse varios. Ex illis memorat divisionem Clementis Alexandrini in classes VII; Servii in *animales* & *naturales*, quam optimam Autor censet, omniaque Gentilium Numina vel hominem, vel rem naturalem significare, & utrumque simul notare aliquando existimat; Jamblichi porro in octo ordines Deorum distinctionem; Romanorum in *majorum* & *minorum gentium* Deos, quorum illi & *Electi* dicebantur & *Consentes*, suoque numero *Deos Samothraces* & *Cabiros* complectebantur. Cum *Samothracibus* eosdem fuisse *Penates* Deos Urbis & Imperii Romani, idque probare tum hoc, quod Trojanorum, a quibus orti Romani, Dii fuerint *Samothraces*, tum quod clam habita eorum nomina fuerint: hoc enim ex *Samothracum* disciplina esse, non vero inde, ut ne evocari possent ex urbibus, quod fieri potuisse, utut ignotum esset nomen Deorum *Penatium*, ex Macrobio constet. Hancque de *Penatibus* & *Samothracibus* Diis sententiam Varronis quoque fuisse. *Penates* illos Castorem & Pollucem, quod ex Dionysio duas statuas Deorum Trojanorum militari habitu describente, cum inscriptione Δένατες, colligant nonnulli, esse haud potuisse, cum juniores sint Castor & Pollux Diis Trojanorum *Samothracibus*, probabileque sit, magis Diis *Samothracibus*, primi ordinis Numinibus, quam Castori & Polluci, *Heroibus*, Imperii sui tutelam commisisse Romanos. Probabilissimum esse, eos fuisse Jovem, Junonem & Minervam; illos enim esse *magnos Deos* apud Macrobium, quod nomen Cassius Hemina *Penatibus* quoque dederit. Cum *Penatibus publicis familiarum Penates* h. e. *Lares* c. IV.

 & Deos

& Deos *Viales* confundendos non esse. Speciem Penatum esse Deos *Indigetes*, in quorum tutela erant certæ regiones, illis tamen aliquanto inferiores, inque iis fuisse *Curetes*, qui cum *Corybantibus* & *Dactylis Idæis* sint iidem. Nomen eorum esse conjugatum vocis *indigena*, Deumque patrium notare, quod mirum viros doctos non vidisse. Infimum Deorum genus *Lares* Deosque *Manes* esse, & *Genios*, de quibus inprimis ex Apulejo de Deo Socratis, & Jamblicho de Mysteriis agit. Porro cum omnis apostasia & idololatria Israelitarum, ex Phœnicum seu Chananæorum Ægyptiorumque Theologia, suas repetat origines, dilata in alium locum de horum superstitionibus dissertatione, hic quidem Phœniciæ Theologiæ ex Sanchoniathone exhibet compendium, & ingeniose ostendit historiæ Mosaicæ in iis, quæ de originibus rerum commentatus Sanchoniathon fuit, vestigia. Quæ inter alia ille de *adoratis* a primis hominibus *plantis* dicit, ex male acceptis illis, quæ habet Moses de Adamo, quem in Paradiso constituerit Deus לעבדה, esse putat: vocem enim Ebræam *culturam terræ* pariter, ac *cultum religiosum* notare. Creationem hominis apud eundem ita exponit, *ventum Colpia* esse רוח קול פיה *Spiritum vocis oris Dei*, i. e. omnipotentiæ verbum, vel ut Davides loquitur, *Spiritum oris Dei*, qui ex uxore sua *Baau* בהו h. e. materia rudi, genuerit *Protogonum* בכור i. e. primum hominem, & Αἰῶνα i. e. uxorem ejus, cujus nomen sit ex mala interpretatione vocis עלמה quæ *virginem* notet, & sit fœminina forma τῦ עולם quod *αἰῶνα seculum* significet. *Usoum*

c. V.

c. VI. Cainum, *Hypsuranium* Abelem fuisse putat, sic dictum, quod Deo cœlorum esset acceptus. Quis sit γηῖνος αὐτόχθων, quem Adamum statuit esse Bochartus, se quidem ignorare, sed & in cæteris multum perturbatam hanc Sanchoniathonis historiam se invenire. De *Agrote* Deo obscura omnia. Per simulacrum vero hujus adeo venerabile arcam Mosis, & per templum a bobus bajulari solitum, tabernaculum facile intelligi: nam pro Levitis boves ab Autore monstrosarum adeo fabularum pleno substitui, non esse mirandum. *Schaddai* eum inter Titanas referre, quod Deastris omnibus bellum intulerit verus Deus. Eum Phœnices Θεὸν μέγιστον *Deum maximum* appellare, quod dicit Sanchoniathoni, id spectare ad Palæstinos, qui ejus excellentiam in templo Dagon experti fuerint. Eo etiam pertinere nomen *Misor*, quod *dimissum* notet, quia arca a Palæstinis fuerit dimis-

sa.

ſa. *Taautum* Moſen eſſe: *Sydyk Melchiſedecum*, ut alibi monſtratum. Ex iſtis Phœniciis vero Græcos omnes fabulas ſuas & Theogonias derivaſſe, pro ſua fingendi licentia, innumeris rebus ſive additis ſive mutatis: quod in ſequenti tractatione univerſa paſſim uberius oſtenditur. Hiſce vero generalibus de idololatria, ſuccedit ſpecialior de Syrorum & Hebræorum idololatria tractatio. Hic perluſtrantur ante omnia Scripturæ loca, in quibus *Teraphim* mentio. Hinc rejectis Eliezeris, Moſis Nachmanidæ & Bechai, Salomonis Jarchii & Aben-Eſræ, Moncæi & Gaffarelli, Spencerique de *Teraphim* ſententiis: ipſe quidem tanquam certisſimum ſupponit, figuram humanam eos habuiſſe, quod patere putat ex hiſtoria Davidis, in cujus lecto *Teraphim* collocavit Michal, ut ipſius præſentis præberent ſpeciem. Hoc vero etiam certum eſſe, inſtrumenta magica illos fuiſſe, ad indagandas res vel futuras vel alias obſcuras: non fuiſſe tamen magiæ inſtrumenta eos in prima ſua origine. Vix enim probabile eſſe, vel Jacobum, probatæ pietatis virum, in domo Labanis fuiſſe tam diu commoraturum, ſi magicis hujusmodi abominationibus cum *Teraphim*, quos ibi fuiſſe conſtat, peragendis, quotidie illa fuiſſet conſpurcata; vel Rachelem horrendæ iſtius impietatis inſtrumenta fuiſſe aſportaturam: fuiſſe ergo eos nil aliud initio, quam imagines, in quibus colere Deos ſuos ſolerent Gentiles. Imagines autem non fuiſſe magnorum iſtorum Deorum, *Baalis*, *Aſtartes*, *Molochi* & aliorum, ſidera cœli repræſentantium; hos enim humana forma, qualis *Teraphim* extiterint, cultos a Syris nunquam fuiſſe: homines itaque repræſentaſſe eos, in numerum Deorum relatos, ipſosque adeo Latinorum *Lares* familiarum tutelis præfectos. Et certe privatos, non publicos hos fuiſſe Deos, probare id primum, quod ſolus Laban, non omnis illa gens, eorum ablatione fuerit commotus. Ipſum porro probare nominis etymologiam, quæ a רפא *ſanare* deſcendat, ut *Deos* adeo *ſervatores hoſpitatoresque* תרפים ſignificent, unde & Græca vox θεραπευτὴς originem habeat. Imo porro, ut Latinorum *Lares* compitis quoque præerant, *Viales Dii* inde nominati, ſic *Teraphim* quoque manifeſte id tribui Ezechielis 21. Hoc porro, iſtis evictis, quod Servius *Lares* dicit eſſe *animales Deos*, h. e animas conſecratas, ad originem *Teraphim* primam nos deducere. *Lares* enim fuiſſe animas progenitorum, illuſtriumque in

Tr. II. c. I. c. II. c. III.

familia virorum: tales ergo *Teraphim* fuisse, qui Noam forte Semumque repræsentaverint. Duos nempe fuisse, Autori probabile; quod plures uno prodat oratio Labanis Deos illos appellantis, duobus vero plures non fuisse, Rachelis occultatio indicet. Hincque esse, quod Ovidius *duos Lares* faciat, *Larunda* genitos, quorum numerum multiplicaverit superstitiosa credulitas. Hinc patere, unde Michal in domo Davidis *Teraphim* nacta sit, a quo scilicet, ut & ab aliis Israelitis, majorum imagines, procul amandata superstitione, asservari potuerint.

c. IV. Has majorum imagines primum in honorem tantum majorum asservatas, inde adoratas, &, ut nunquam subsistit superstitio, ita interrogatas postremo de rebus obscuris fuisse: dignumque notatu, quod in Scripturis, quoties magiæ species recensentur, nulla sit *Teraphim* mentio; ubi vero interrogatio mortuorum commemoretur, versaque vice de hac nihil inveniatur, ibi de *Teraphim* dictum; argumento luculento, *Teraphim* cultum, & interrogationem mortuorum, pro eadem re haberi. Formam cultus illam fuisse, ut κενοτάφια in ædium recessibus construerent, quorum extremitatibus adderent imagines majorum, speciemque adeo illa habuisse arcæ Mosis: atque inde evocasse Manes homines male credulos, cujus superstitionis vestigia passim apud Gentiles; sic enim Andromacham apud Virgilium Hectoris Manes ad sepulcrum ejus evocare: inde oracula prodiisse, sicut ex arcæ medio. Hinc clarum esse, cur LXX Senes in historia Michal *Teraphim* verterint κενοτάφια, & cur iidem in Josiæ, falsos cultus destruentis, historia voci θεραφὶμ vocem θελητὰς addiderint, qui sint incantatores Manes evocantes. Patere item, cur Oseas dicat, Israelem *nec Ephod*, *nec Teraphim* per plures dies habiturum. *Ephod* nempe significare *Urim & Thumim*: *Teraphim* vero arcam, cum impositis *Cherubim*, inter quos oracula ex arca prodibant, speciem *Teraphim*, ut modo monitum, ferentem. Atque adeo minime quidem eosdem esse *Teraphim* & *Cherubim*, quod Moncæo, Spencero, Gaffarello visum: illos enim humanam speciem, hos quatuor Ezechielis animalia repræsentasse. *Teraphim* tamen apud idololatras locum tenuisse eum, quem *Cherubim* in sanctuario. Utut vero *Teraphim* antiquiores fuerint arca, tamen istam formam cultus modo descriptam, exemplum κακοζηλίᾳ diabolica ab arca accipiente, invaluisse demum, cum antiquioribus

bus temporibus nudæ imagines fuerint *Teraphim*. Loci libri Judicum, ubi *Teraphim* Michæ mentio, hunc sensum esse, quod duas imagines, alteram ex ære conflatam, alteram cælo elaboratam, sibi confici curaverit, indeque oraculum *Teraphim* composuerit, (iis nempe cenotaphio impositis) cui filium suum præfecerit sacerdotem. Deo autem vero hunc cultum Micham instituisse, sanctificari *Teraphim* posse eorumque cultum credentem, si Deo eos dedicaret; quæ fuerit Israelitarum quorundam illius temporis superstitio, idololatricos cultus, modo ad Deum referantur, nihil mali habere existimantium. Probabile autem non esse, oracula ipsas istas statuas edidisse, quod visum Bellarmino; nam rarissima esse statuarum loquentium exempla, prætereaque cum nihil aliud quam Manium evocatio fuerit *Teraphim* consultatio, verosimilius esse, vel speciem e terra loquentis edidisse Diabolum, vel excitasse ipsam consultoris phantasiam ad oracula hujusmodi proferenda. Aliam *Necromantiæ* speciem apud Syros fuisse eam, quæ Hebraica voce אוב designatur, quem male *Spiritum Pythonis* reddant interpretes, hoc vero obsessos ex ventre loqui credant, pro iisdemque habeant cum ἐγγαστριμύθοις. Nam hoc falsum primum esse, quod idem sit *Spiritum habens Pythonis* & ἐγγαστρίμυθος, patere ex historia ancillæ Act. XVI, quam *Pythonem habuisse* constet, non tamen ex *ventre* edidisse vocem murmurantem: ut probabile sit, *Pythonis Spiritum* nihil aliud esse, quam spiritum divinationis, qui ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, *Python* & *Pythius*, quod erat Apollinis cognomentum, fuerit appellatus: atque id quidem fieri potuisse, ut *ventriloquus* haberet *Spiritum Pythonis*, omnem vero *Pythonis Spiritu* actum *ventriloquum* haud fuisse. Deinde magis falsum etiam esse, quod בעלי אוב iidem sint cum *Pythonis Spiritu præditis* vel *ventriloquis*. Hos enim proprie Necromantas fuisse carmine Manes evocantes, eosq; in magno vase aqua pleno repræsentantes, accedente voce, quæ ex terræ visceribus prodire videretur. Nempe אוב apud Hebræos significare *vas* hujusmodi *profundum*, nec alias istam speciem magiæ esse ignotam, quæ Græcis λεκανομαντεία vocetur. Eam exercitam fuisse a quodam Mago in loco quodam, ubi ipse Autor tum commorabatur, doctus ea de re a testibus αὐτόπταις, Magum illum vitro aquæ pleno pecuniam tamdiu injici jussisse, donec convexam superius figuram acciperet, tum in aqua apparuisse desideratam

c. V.

deratam imaginem. Specula frequentius adhibere magos his nostris temporibus, ejusque rei exemplum allegat ex Histor.a Henrici VII R. Angliæ, idque luculenter magis in quadam ad illustremCuperum epistola exponit, ex *Sigismundo Freibergero* in Germania Perturbata & Restaurata, *Christoph. Pellero* in Politico Scelerato impugnato, atque aliunde, etsi circumstantiis paulum variatis, notissimum. Qua occasione illustris Cuperus, in quadam ad Autorem epistola, aliud vaticinium commemorat Angliæ itidem res spectans, quod ante sex hos annos in Bibliotheca Jesuitarum Leodiensi, quo Roma allatum fuisse dicebatur, se vidisse ait, ad imitationem prioris haud dubie a quodam Religioni Romanæ addicto, ut illud a Protestante quocunque confictum. Cæterum Reverendus Autor noster suam de אוב sententiam ex historia Sagæ Endorensis firmat, cui Saulus dixerit, *divina mihi per* אוב & *fac adscendat, quem tibi dicam*: unde manifestum, ventriloquam eam non fuisse, ut quarum non sit evocare Manes; divinationem vero per אוב commodissime intelligi eam, quæ fiat per vas aquis repletum, cui sententiæ faveat domicilium Sagæ עין דר *Endor*, i. e. *fons perennis*; puras enim aquas Diabolum in hujusmodi ritibus affectasse. Vocem vero comitari solitam esse Diabolicas hujusmodi nugas, locum Esaiæ XXIX, 4. & VIII, 19 luculenter firmare. Quod autem LXX senes אוב *ἐγγαστριμύθους* passim vocent, causam esse, quod hoc nomine omnes magi, vocem obscuram & murmur obtusum producentes, fuerint appellati: id quod inde pateat, quod ipsi illi Senes vocem אוב, quam *ἐγγαστριμύθους* vertunt alibi, Es. VIII, 19 *φωνοῦντες ἐκ τῆς γῆς*, *ex terra vocem edentes*, fuerint interpretati, cui loco accedunt non dissimilia Esaiæ XIV, 3, & XXIX. 4. Atque hæc de Syrorum & Ebræorum idololatricis superstitionibus, in ipsis originibus suis spectatis. Succedit inde de originibus simulacrorum tractatio, quæ idololatria ætate censet esse posteriora. Primo enim Deos naturales animalesve esse adoratos, paulo post etiam inventum fuisse modum, cultorum cogitationes per objecta hujusmodi sensibus obnoxia, atque in templis conspicua, excitandi. Probat hoc inde quod Persæ, Chaldæi, Ægyptii, idololatriæ inventores, nullas habuerint primis temporibus imagines, id quod etiam de Phœniciis Græcisque, Platonis & Porphyrii testimonio probet Eusebius

Eusebius Præpar. I, 9, de Romanis, Germanis, aliisque populis evincant alia vetera monimenta. Inventas vero statuas & simulacra in Chaldæa primum fuisse, Nimrodi temporibus, quæ etiam sit Cyrilli sententia, indeque esse Labanis *Teraphim:* hinc porro cum coloniis in cæteras orbis partes esse derivatas. Eas initio non adorationis, sed memoriæ causa factas esse, cœpisseque adeo illam per simulacra idololatriam in simulacris hominum, non cœlestium corporum, quæ ipsa primum fuerint adorata sine imagine. Inde vero successu temporis evenisse, vt degenerantibus in cultum Divinum mortuorum honoribus, antiquis suis Diis, astris, mortuorum jam in Deos conversorum nomina tribuerint, Baalis, Astartes &c. sicque imagines consecraverint astris hominibusque defunctis communes. Præterea phantasiæ excitandæ commodissimum deprehendentes, ob oculos habere imaginem; si non simulacra, emblemata saltem Deorum cœlestium conficere homines instituisse, indeque natas boum, ovium cæterorumque animantium formas, mistasque imprimis *illas* ex variis corporum formis figuras, emblematice omnes Solem et astra repræsentantes. Privatum primo, non publicum, istum cultum fuisse. In Chaldæa enim primis temporibus Solis tantum ignisque cultum publice fuisse receptum, qui & postea diu reliquis cultibus omnibus prævaluerit; quod ex Chaldææ Persicæque religionis cognatione, et loco Ruffini in libro II Hist. Eccles. probatur. Invaluisse autem statuas publice una cum templis, quæ a sepulcris habeant origines, quod testentur Patres ubique: nata vero templa ex sacellis, in quibus privatim primo in ædium penetralibus asservabantur majorum reliquiæ & imagines, luxu paulatim loca magis ampla magisque exornata quærente. Materiam simplicissimam fuisse primo terram coctam; sic fictilem Jovis Capitolini statuam a Varrone commemorari: inde lignum, metalla postea, argentumque & aurum. Artem initio fuisse in iis rudem, unde *caudicaria Numina* Tertulliano appellentur. Opiniones de hisce simulacris suis diversas omnino fovisse diversos. Eos, qui optime adhuc saperent, non pro ipsis Diis, sed repræsentationibus memoriam Deorum provocantibus, ea habuisse. Sic Varronem sensisse, sic Senecam, sic Maximum Tyrium, sic ipsum Platonem, Celsumque & Dionem Chrysostomum, eamque sententiam in Gentilibus agnoscere & confutare c. III.

Arnobium, Origenem & Augustinum cum cæteris: adeoque verum esse, quosdam ita sensisse, ut ne quidem φύσιν Deorum imaginibus istis repræsentari, sed symbolice virtutes indicari
c. IV. crediderint. Alios tamen longius progressos, consecratione hisce imaginibus conciliari ipsorum Deorum personalem, ut ita loquamur, præsentiam credidisse, ut adeo non statuas, sed Deum in statuis præsentem coluerint, hancque sententiam Arnobium L. 6, p. 103, & Lactantium Institut. II, 2. confutare; ut alia taceamus eruditis notissima, quibus ea illustratur. Atque hanc certe eandem esse Pontificiorum de suis imaginibus opinionem, quibus peculiari modo præsidere credant eum, cui imago est dedicata, virtutemque insignem in illis diffundere, ex qua affrictu participent alia corpora, ut sacras peregrinationes proinde ad eas instituere, variisque eas superstitionibus colere, sit operæ pretium: quæ omnia certe credentes atque patrantes, intentatum sibi idololatriæ crimen non facile valeant depreca-
c. V. ri. Sed & tertiam esse de hujusmodi simulacris sententiam, quam ex Mercurio Trismegisto proponat Augustinus de C. D. VIII, 23. Nempe Deum consecratione evocatum, in simulacrum ceu corpus, animæ ad instar immigrare, unumque cum eo totum componere, homini
c. VI. simile ex anima & corpore constanti. Quartam denique opinionem esse hominum plane stupidorum, qui ipsa simulacra, ut sensibus eorum patebant, Deos arbitrabantur. Quibus ita positis, temeritatis facile revinci Bellarminum, qui nullam aliam Gentilium de statuis suis, quam postremam istam agnoscat sententiam, contra quem Calvini argumenta, reliquas quoque species idololatriæ adstruentis, diligenter a Cl. Autore vindicantur. Denique cum inter simulacra celebratissimum sit Israelitarum vitulus aureus in deserto conflatus, pe-
c. I. culiaris ipsi opera impenditur. Ubi primo figmenta, quibus Judæi horrendum illud crimen excusant, adducuntur. Inde de figura hujus idoli disquiritur, moneturque, dubiam eam reddere varia nomina, dum modo עגל *vitulus*, modo שור *taurus*, modo *caput bubulum*, quod nomen apud Patres frequens, vocetur. Pro *tauri* figura pugnat Noster, quod Ægyptiis moribus, apud quos plures boves fuerint adorati, sit convenientissima; nec repugnare putat Ebr. עגל quod *bovem* æque ac Latinorum *vitula vaccam* notare potest, imo & *caput bubulum* idem quod *bovem* notare, bonorum scriptorum au-

autoritate. Causam hujus figuræ contra Moncæum cum plerisque Viris doctis defendit esse, quod in Ægypto illi fuissent assuefacti, quod ex Jos. XXIV, 14. Ezech. XXIX, 16. XXIII. 3. Act. VII, Eusebio item & Lactantio pateat. Inde, quæ animalia coluerint Ægyptii, ostendit, errareque illos, qui Ægyptios & lanam aversatos esse omnino statuant, & animalium esum, quod Herodotus, sibi ipsi tamen hic contradicens, affirmet. Nempe boves & mactare, & edere, & sacrificare licuisse coloris ejus, qui fuerit Typhonis, Deorum Ægyptiorum hostis jurati, id est ruffos. Inter Boves, qui in honore erant & adorabantur, eminuisse *Apin* & *Mnevin*, de quibus diligenter Melæ, Plinii, Herodoti, Æliani, Ammiani, Plutarchi allegantur loca, ut qui omnia eo spectantia tradiderint. Peculiaria illa & hodie in nullo bove facile obvia signa, quæ requirebantur in Api, magicis incantamentis, quæ Augustini quoque fuerit sententia, deberi. Causis cultus prima facie tam absurdi ab aliis allatis rejectis, veram esse eam, quod his animalibus symbolice *Dii* eorumque virtutes repræsentarentur, quodque adeo *idem* esset eorum, quod apud ceteras gentes statuarum *officium*; cui rei firmandæ oppido illustria Herodoti in Euterpe p. 128, Clementis Alex. e Protreptico, & Plutarchi de Iside & Osiride c. 38, 39 & 40 loca adducuntur. Hinc contra Pontificios rursus corollare conficit, qui non in symbolis tantum panis & vini Christum, sed & in imaginibus Sanctos adorent, quæ tamen repræsentationi rei alicujus Divinæ, minus quam animantia, vita & spiritu vigentia, idonea existant. Utque huic consectario plus roboris accedat, fusius probatur, non pro ipsis Diis, sed repræsentationibus Deorum animantia illa ab Ægyptiis fuisse habita. Inde *Apin* minime fuisse consecratum Græcorum Epapho; multo minus *Serapin* & *Apin* esse eundem, & Josephum Patriarcham designare, ad quem proinde omnis iste tauri, quem *Apin* vocant, spectet cultus, quod doctissimo Vossio verosimile visum, ostenditur. Esse vero *Apin* Isidis Deæ symbolum, *Mnevin* Osiridis, quibus nominibus cum, juxta antea præstructa, junctim naturales Dii & animales, h. e. & astra, & homines præclare de humano genere meriti, designentur, in Isidem & Osiridem paulo penitius inquiritur, ut hac ratione ad eos spectare symbola Apidis & Mnevis intelligantur. Osiridem itaque ex Deorum naturalium classe *So-*

c. II.
c. III.
c. IV.
c. V.
c. VI.
c. VII.

lem esse, quod ex Plutarcho inprimis, Macrobio & Diodoro ostenditur: Isidem *Naturam universalem*, utcunque aliter aliis videatur. Probatur hoc, quoniam in gemino hoc Numine, per universam Ægyptum, quod nulli alii Deo Deævæ contigit, culto, haut dubie principia omnis generationis venerari Ægyptii voluerint, inter quæ non *Luna*, bene tamen *Natura universalis* locum obtineat, quæ matris ad instar se habeat, *Sole* patris vices gerente. Porro inde etiam, quod Isidi primas in cultu suo sacrisque religionibus deferant in omnibus Ægyptii, ipsi quoque Osiridi eam anteferentes, quod in *Lunam* certe non competat, vel aliam quamcunque ex naturalibus rebus. Argumentum quoque ipsum nomen *Isidis* suppeditare, quod *antiquitatem* Diodoro teste notet; hoc vero in *Naturam universalem* optime quadrare videri, quam Gentiles omnes æternam crediderint. Sed melius adhuc rem evincere veras nominis rationes, ex lingua Hebræo-Chaldæa, cum ab istis gentibus omnium religionum repetenda veniant initia, derivandas. Esse itaque *Isis* nil aliud quam ישהיא *Ipsa est*, vel יש יש *Est est*. Indeque simul patere originem verbi εἶ, *tu es*, Apollinis Delphici templo inscripti. Nempe esse illud ipsissimum *Isidis* nomen, cujus commentarium habeat inscriptio ad pedes Isidis, in urbe Sais Minervæ nomine cultæ, insculpta apud Plutarchum: *Ego sum* de Is. & Osir. *omne quod fuit, quod est, quodque futurum est*; cui oppido conveniat cum inscriptione Capuensi, in qua est: *Te tibi jura, quæ es omnia Isis*. Hancque veram esse nominis *Jehovah* interpretationem, quod *Naturæ universali* tribuerint Ægyptii, maniæ, quæ postea Spinosam aliosque profanos homines invasit, jam occupati. Sed & quartum argumentum pro hac sententia omnia Isidis simulacra suppeditare, atque illud inprimis, quod in explicatione gemmæ Augustæ Illustris Cuperus exhibuit p. 252. In eo *turrim capiti impositam* terram, *duas cannas*, quarum radices tridentem repræsentent, mare, *flammas* ex cavitatibus cannarum prodeuntes aerem & ignem notare. Præterea *turrim in capite*, Cybeles quoque Cererisque esse signum, itemque *mammarum*, vim alendi notantium, multitudinem; Isidem enim, Cererem, Vestam, Cybelem, Matrem Deorum, nil aliud esse, quam diversa Numinis ejusdem nomina. Illius rei si Illustri Cupero in mentem venisset, miraturum eum non fuisse, inter Boissardi imagines Isidis inveniri figuras *multimam-*

timammias, cum inscriptione φύσις παναίολος, *Natura universalis*. Nec obscurum ipsi futurum fuisse κεντροφόρȣ epitheton, quod Vestæ Eusebius tribuit. Ideo nempe hoc fieri, quod Vesta, Cybele, Ceres, quæ cum Iside sint eædem, *Naturam universalem*, *eamque in centro mundi*, utpote in principali parte sua *residentem*, significent. Huic Doctissimi Autoris conjecturæ ingenii laudem concessit, soliditatem in dubium vocavit, in quadam ad eum Epistola, Illustris Cuperus. Si enim in centro resideat, eoque contineatur *Natura universalis*, quæ est Autoris nostri sententia, non posse eam dici κεντροφόρον, quod significat *centrigeram* vel *centriferacem*. Vocem itaque κεντροφόρον significare aliquid, quod φύσις, *Natura*, *terra* vel *Vesta* producat; quemadmodum χλοηφόρος & καρποφόρος etiam dicatur, inde quod *ferat* vel *producat herbas* & *fructus*; atque alia quoque diversa a variis rebus, quas producit vel efficit, nanciscatur nomina, τροφȣ̃ scilicet *altricis*, πετροποιȣ̃ *petrificæ* &c. Nihil itaque convenientius videri, quam labem esse in voce κεντροφόρος, & pro ea apud Eusebium legendum δενδροφόρος, *arborum ferax*: indeque simul patere, cur etiam παρθένος dicatur eodem loco, quoniam scilicet *Terra virgo*, h. e. *quæ non sensit aratrum*, vel *in cujus viscera quærendorum metallorum gratia nondum descenderat quisquam*, arbores protulerit: vel quoniam cum arboribus virgines comparari soleant. Nomen denique ἑςίας, apud eundem Eusebium, ad firmam *terræ* stabilitatem pertinere videri. Et istam vocis quidem κεντροφόρος emendationem atque explicationem, facile Autor noster in responsoriis ad Cuperum admisit: inque observatis ab eo, confirmationem se invenire eorum, quæ de eodem Isidis, Vestæ, Cereris, Cybeles, Matris Deorum Numine, antea affirmaverat, existimavit: imo & *Venerem* Syriam, quæ *Urania* Græcis audit, *Naturam universalem* notare, & cæteris unius rei nominibus diversis addendam esse putavit. Hinc vero omnino rationem reddi posse animadvertit diversorum attributorum soli huic Deæ adscriptorum: quæ & tot celebretur nominibus, diversas Naturæ universalis partes respicientibus. *Vestam* appellari, quod *ignis* ejus sit pars, *calore* suo principium generationibus rerum largiens, idque diserte Ovidium in Fastorum VI indicare. Θέμιν & χρησμωδὸν vocari ob spiritum æternum

num & immensum, Universi molem penetrantem, eam moderantem, omniaque cognoscentem: σπερματικὸν λόγον, quod principium omnium rerum esset; τροφὸν, quod aleret omnia. Sic κεντροφόρον etiam eam dici posse, non quod *ferat centrum*, a quo potius *feratur*, sed quod sit κρατῦσα centri, illique præsit: quamvis tamen omnino inhærendum sit Cuperi emendationi, modo observetur, vim δενδροφόρον & χλοηφόρον esse virtutes φύσεως πανιόλε, *Naturæ universalis*. Hanc namque, sicuti ἑστία *Vesta, focus, viva flamma* appellatur, in respectu ad cœlos, ubi residet pura illa flamma; δενδροφόρον quoque vocari & χλοηφόρον in respectu ad terram, *herbarum arborumque feracem*. Poetas vero, quando in terra *Vestæ* nomen quæsivere, causam eam habuisse, quod terræ, emolumentorum suorum causæ, maxime inhæserint, quæ pars tamen *Naturæ universæ* existat. Παρθένε *Virginis* nomen, *Naturæ universæ* adscriptum, optime Cuperum explicuisse. Sed ut ad filum tractationis Autoris nostri redeamus, quintum argumentum ejus rei, quod Isis sit *Natura universa*, suppeditant symbola Isidis, inter quæ maxime emineat ipse *Apis*. Hunc enim ad Isidem pertinuisse, non Osiridem, hinc colligit, quod in maxima veneratione *Apis* fuerit; symbolum autem præ ceteris venerabile, ad Numen haut dubie pertinuisse, cujus summa in Ægypto religio; hoc autem Isidem fuisse. Præterea consentire omnes, *Mnevin* bovem, symbolum Solis, fuisse Heliopoli adoratum: verosimile igitur haut esse, duos boves Osiridi vel *Soli*, nullum Isidi fuisse consecratum. In *Apide* itaque omnes esse *Naturæ universæ* characteres: *marem* illum esse, ad masculam ejus vim significandam; nomen *Apis* אבי *parentem* significare; *alendis hominibus* plurimum bovem, præcipuum culturæ terræ instrumentum, conferre: τιθήνην vero atque *altricem* esse *Naturam*. Signa totius Naturæ impressa huic bovi fuisse, *Lunam* in dextro latere, *aquilam* Jovis alitem, symbolum cœli, in dorso, *scarabæum* in lingua Solis ænigma. Omnes vero conjecturas illas tantum accendere luminis celebri Amosi Prophetæ loco: *portastis tabernaculum Regis vestri, Kijoun, imagines vestras,*
c. V. *& sidus Deorum vestrorum, quos vobis fecistis*, ut ille novum vicissim robur addat sententiæ illi, quod Isis *Natura* sit *universa*. Prophetam nempe delineare idololatriam in deserto. *Apin* enim

Re-

Regem haut dubie fuisse religionis Ægyptiæ; *Kijun* esse Numen, cui ille sacer erat: id autem esse *Naturam universam:* כיונא *kejono* enim Syris esse *genium Naturæ*, a quo diversum non sit *Kijun*, nisi terminatione Chaldæo-Syra. Nec male hic sentire Judæos, qui *Kijun* velint esse *Saturnum:* illum enim esse *genium Naturæ universæ, totam naturam comprehendere, omnem felicitatem donare, perficere omnia*, ut diserte Lib. 1 Dionysius Halic. testetur. Genium vero naturæ esse ἀρρενόθηλυν, *utroque sexu potentem*, quod nomen & Isidi hæreat, eumque adeo a sexum masculinum maxime spectantibus *Saturnum*, a cæteris *Isidem* vocari. Verba vero Prophetæ, *&* *Sidus vestrorum Deorum*, eo pertinere, quod *Apis* non unam solam particularem Divinitatem, sed Naturam referat, quæ omnia complectatur sidera; unde & Stephanus Act. VII dixerit, *exercitum cœli* Israelitas adorasse. Sic investigatis, quos Isis referebat & Osiris, quorum symbolicæ imagines erant *Apis* & *Mnevis*, Diis naturalibus, Typhonem esse quodcunque generationibus rerum adversum principium docet, atque sic ad investigandos, qui latent sub Isidis Osiridisve nomine, Deos animales, Reges scilicet & Viros illustres progreditur. Principes vero inter Deos animales, Patriarchas nationum haut dubie fuisse, dicit, & quidem in ista Theologia Ægyptiaca, Noæ, Chami & Mitsraimi esse vestigia; Noæ inprimis, quem multa in Apide, fabulaque Isidis & Osiridis, referre videantur, nunc brevitatis causa prætereunda. Mosen sub Typhonis nomine latere. Ruffum enim fuisse Typhonem: Mosen, egregiæ hominem formæ, comam probabiliter abluisse affinis, i. e. flavi coloris. Nomen *Typhonis* esse Syrum *Thuphon* טופנא quod *inundationem* notet, qua pessundederit Moses Pharaonem cum Ægyptiis; quo pertineat etiam, quod Plutarchus mare & marina omnia abominari Ægyptios Sacerdotes, & sal *Typhonis spumam* appellare dicit. Typhonem hostem Deorum Ægyptiorum judicari, quod judicia sua per Mosen contra omnes eos Deus exercuerit, ut est Exod. XII, 12. Numer. XXXIII, 4. Typhonem LXXII sibi junctis hominibus Osirin interficientem, Mosen significare, regimen post egressum ex Ægypto cum LXXII senioribus partitum. Typhonem fratrem Osiridis Regis Ægypti: Mosen filium Natæ Pharaone creditum esse. Typhonem Æthiopiæ Reginam habuisse adjutricem: Æthiopissam Mosis fuisse uxorem. Typho- c. VIII.

pho-

Typhonem asinæ insidentem in Ægyptum venisse, ut Isidi & Osiridi bellum inferret: & Mosen simili vectura usum Exod. IV, 20. Denique Typhonem, teste Plutarcho, acie victum, septiduana fuga asino vectum discessisse, posteaque Jerosolymum & Judæum genuisse: quod ipse Plutarchus eo spectare animadvertat, ut Judæi in partem fabulæ Typhonis veniant. Et certe septidui fugam spectare sabbatum, post exitum ex Ægypto a Mose constitutum, Jerosolymi & Judæi natales, constitutam a Mose Judaicam Rempublicam. Hæc de Ægyptiorum Theologia, usuque boum in ipsorum religionibus, Apidis inquam & Mnevis.
c. IX. Jam porro Israelitas, vitulum adorantes, non id egisse, ut Deos adorarent Ægyptios, Apin Isidemque vel Osirin, sed verum Deum in Ægyptio isto symbolo voluisse honorare, quæ Calvini & Protestantium plerorumque sententia est, contra Romanæ Ecclesiæ Doctores diligenter Autor defendit.
c. X. Festum celebratum Vitulo Exod. XXXII, 5. dedicationis fuisse, in quo ritus in Isiacis recepti observati fuerint, quorum nonnulli ex Herodoti Euterpe, quibus festum Isidi Bubaste celebratum describit, recensentur. Nec dubium Autori videtur, in eo festo in thensa vitulum illum circumgestatum fuisse, eoque spectare locum Amosi: *portavistis tabernaculum Moloch vel Regis vestri.* Mosen autem solennibus illis intervenientem, vitulum per calcinationem, quousque licuerit, in cineres redegisse.
c. XI. Cum idololatria populi in deserto, & formæ & materiæ cognationem habere idololatriam Jeroboami. Illum vitulorum cultum ex Ægypto, ubi diu versatus fuerat, attulisse. Dici autem idola illius diserte δαμάλεις, *junices*, in Scriptura passim: alibi rursus *vitulos*: quod suspicioni locum dat, utrumque sexum gemina vacca Joroboamum repræsentasse, quia, ut supra dictum, ἀῤῥενόθηλυς Isis crederetur. Deum verum hoc symbolo Jeroboamum colere voluisse, & ceremoniis quidem a Mose præceptis: quod inprimis clarum sit ex relatis 2. Reg. XVII, 28, ubi dicitur, novos Salmanassaris colonos Samariam tuto habitare non potuisse, donec discerent cultum Dei Israelis; quem proinde retinuisse hucusque necesse sit Israelitas, nisi quod vitulorum adhiberent symbola. Ex loco Oseæ XIII, 2. male cum Judæorum magistris quosdam colligere, homines vitulis hisce fuisse immolatos; sensum enim verborum esse: *quicunque inter homines sacrificat, osculum figet vitulis;*

vitulis. Id tamen inde constare, osculo honoratos illos fuisse, quod & in aliis religionibus observatum; ut ex Jobi XXXI, 27, & Apulejo in Apologia pateat. Sacerdotes Jeroboami male quosdam inter Eruditos putare ex fæce plebis delectos; quod parum conveniens fuisset ad conciliandam novæ religioni autoritatem. Ebræa verba מקצות העם non *ex infima plebe* notare, sed simpliciter *ex medio populo*: id indicare tantum volente sacro Historico, quod ex tribu Levi scripti non fuerint Sacerdotes, sed ut fors ferret, ex populo. Peccatum denique illud Jeroboami illis, qui imagines & ἐθελοθρησκείας suas cultui divinitus præcepto miscere gaudeant, neutiquam favere. Utut enim minus fuerit Jeroboami peccatum crimine ultimorum Israelis Regum, a veri Dei cultu penitus ad Baalim deficientium: peccatum tamen nihilominus fuisse. Nec illi excusando inservire, quod Elias tamen Elisæusque, veri Prophetæ, perpetuo in illa gente fuerint versati: hoc enim placuisse sapientiæ Divinæ, ut aliqua tamen adhuc, licet corrupta, in illa gente servaretur Ecclesia. Atque hæc Autor doctissimus de cultibus falsis inter Israelitas ex Ægypto oriundis. Jam libro IV ad eos pergit, qui Syriæ & Chananææ natales debent. Sed ejus quidem justum recensum nemo a nobis requiret; cum in prioribus tribus enarrandis, jam tum instituti nostri limites longe fuerimus supergressi.

THESAURUS ANTIQUITATUM GRÆCARUM, contextus & designatus a JACOBO GRONOVIO. Volumen sextum, septimum, & octavum.

Lugduni Batavorum apud Petrum van der Aa, 1699, fol.

Volumen VI constat	Alphab. 6.	plag. 19.
VII	Alphab. 8.	plag. 11.
VIII	Alphab. 7.	plag. 17.

PRimum Voluminis sexti locum obtinet Joachimi Stephani, Pomerani, J. U. D. *de Jurisdictione veterum Græcorum liber.* Pronunciat de eo celeberrimus Gronovius, satis quidem scite considerasse utramque urbem, vel potius generatim patefecisse universam Græcorum indolem isthuc quidem ferentem, ut δίκην coleret; ast nihilominus nimium Alexandro ab Alexandro & Cœlio Rhodigino in hoc libro tributum esse: doletque præterea, non majori

D

jori cum cura librum istum in editione prima fuisse administratum. Sequuntur p. 2755 Joachimi Perionii, Hebraicarum & Græcarum litterarum Lutetiæ Interpretis Regii, *de Magistratibus Græcorum & Romanorum libri tres*, a Francisco fratris filio editi, quorum ter ium librum adeo Romanis rebus obrutum Gronovius dicit, ut nequaquam explicet impleatque inscriptionis promissum ac materiam. Proxime abest Heraclidæ Pontici *de Politiis Græcorum libellus, cum interpretatione Latina Nicolai Cragii*, quem si integrum dare potuisset, totius instar Thesauri futurum fuisse existimat. Ast temporum injuria fragmentum solum dare coegit, cujus tamen nec editores, nec interpretes, exquisitam rationem habuerunt. Hunc excipit pag. 2835 Jo. Adami Osiandri de *Asylis Gentilium dissertatio*, quam p. 2855 Jo. Baptistæ Crophii *Antiquitates Macedonicæ*, hisque p. 2939 adjuncta Petri Hendreich *Massilia* comitantur. Inde pag. 3007 comparet Burcardi Niderstedi *Melita vetus & nova, Hephæstia insula, Melita subterranea*, de qua in præfatione dum verba facit Gronovius, miratur insimul, inter σεβάσματα hujus insulæ, non nisi Herculem & Junonem celebrari, quum & Dea Proserpina, & templum ejus, in inscriptionibus apud Gualterum tam aperte nominetur. Hac occasione, Jacobi de Wilde, cui hæc studia mirum quantum debent, beneficio monetam in ære ΜΕΛΙΤΑΙΩΝ, prout erat, expressam accuratissime ex quinque fidelissimæ notæ ectypis adducit, deque κυνῇ & rosa Melitensi ibi occurrentibus præcipit, & contra Sponium aliosque disputat. Inde pag. 3087 conspiciuntur Petri Gyllii, quem inprimis laudat, *de Bosporo Thracio libri tres*, & p. 3219 ejusdem *de Topographia Constantinopoleos, & de illius Antiquitatibus libri quatuor*. Hos excipiunt Georgii Dousæ *de Itinere suo Constantinopolitano Epistola*. Accesserunt *Veteres Inscriptiones Byzantio & ex reliqua Græcia cum quibusdam doctorum Virorum epistolis* p. 3343: Leonardi Aretini *Commentaria rerum Græcarum*, p. 3387. Wolfgangi Lazii *Græciæ Antiquæ variis numismatibus illustratæ lib. II* p. 3419: Josephi Laurentii *Disquisitio de Rebus publicis, suffragiis, conciliis, accusationibus, tormentis*, &c. *veterum*, p. 3651: Everardi Feithii *Antiquitatum Homericarum libri IV*, in quibus fere omnes eorum temporum per Græciam ritus, ceremoniæ & mores, tam in sacris quam profanis, exponuntur & illustrantur, p. 3711.

Nico-

Nicolai Damasceni *de moribus Græcorum aliarumque Gentium libellus*, cum interpretatione Latina Nicolai Cragii, p. 3843. De Jos. Laurentio censet, nimis breviter instituto defunctum, versus peregrina & aliena statim deflexisse. Præclarius de Feithio existimat, & nonnullos in hoc opere occurrentes nævos non ab ipso, sed editorum negligentia profectos arbitratur.

Volumen septimum ad Sacra præsertim Græca & Festivitates spectat, & librorum hoc Antiquitatis caput persequentium haut contemnendam seriem repræsentat. Primum ex his locum occupat Danielis Clasenii *Theologia Gentilis, seu demonstratio, qua probatur, Gentilium Theologiam (ceu tenebras) Deos, sacrificia & alia ex fonte Scripturæ (ceu luce) originem traxisse, in tres partes divisa.* Hinc p. 133 Josephi Laurentii *Varia Sacra Gentilium*, & p. 253 Abrahami Ortelii *Deorum Dearumque capita, ex antiquis numismatibus collecta, Historica Narratione illustrata a Francisco Swertio* conspiciuntur. Reliqui libri hoc ordine exhibentur: Julii Cæsaris Bulengeri *de Oraculis & Vatibus liber* p. 1. Idem *de Templis Ethnicorum* p. 50. Jo. Henrici Eggelingii *Mysteria Cereris & Bacchi, in vasculo ex uno onyche, cum figuris* p. 57. Joannis Meursii *Panathenæa, sive de Minervæ illo gemino festo, liber singularis*, nunc ex ipsius auctoris chirographo auctus, p. 77. Ejusdem *Eleusinia, sive de Cereris Eleusiniæ Sacro, ac Festo, liber singularis*, nunc ex ipsius auctoris chirographo auctus, p. 109. Jo. Nicolai *de ritu antiquo & hodierno Bacchanaliorum commentatio*, p. 173. Jo. Jacobi Helleri *Exercitatio de Deo ignoto Atheniensium*, p. 221. Jacobi Sponii *ignotorum atque obscurorum quorundam Deorum Aræ, notis illustratæ, cum quorundam Eruditorum epistolis ad eam rem pertinentibus*, p. 233. Stephani Byzantini Grammatici de Dodone fragmentum, *quo tota veterum doctrina & fabulatio de perantiquo Oraculo isto continentur, cum exercitationibus recognitis* Jacobi Gronovii, *cum figuris*, p. 269. Jacobi Triglandii, J. F. J. N. *Conjectanea ad quadam obscura fragmenti de Dodone loca*, p. 321. Jo. Antonii Vernerii *de Oraculis & Divinationibus Antiquorum, tractatus succinctus & exquisitus*, p. 325. *Symbolica Dianæ Ephesiæ Statua a* Claudio Menetrejo *exposita, multis novis additionibus, nummis & monumentis antiquis illustrata*, p. 357. Lucæ Holstenii *epi-*

stola ad Franciscum Cardinalem Barberinum, de Fulcris seu Verubus Dianæ Ephesiæ simulacro appositis, cum figuris, p. 393. Jo. Petri Bellorii *notæ in Numismata tum Ephesia, tum aliarum urbium, Apibus insignita, cum figuris*, p. 401. Ejusdem *expositio Symbolici Deæ Syriæ simulacri cum figuris*, p. 425. *Marmorea Basis Colossi Tiberio Cæsari erecti, ob civitates Asiæ restitutas, post horrendos terræ tremores: cujus Colossi fides* a Jo. Meursio *oppugnata defenditur, tantum non oculis exhibetur, & venusta proponitur: tempus, numerus & nomina civitatum restitutarum ubique falsus & varius a recentibus commentatoribus traditur; verus & certus ex marmorea basi, publico instrumento, feliciter probatur. Ad Ser. ac Rev. Principem Franciscum Mariam Mediceum, &c. Primus trans Alpes vulgavit, revocavit, notis & observationibus illustravit* Laurentius Theodorus Gronovius, *cum figuris*, p. 433. Laurentii Pignorii *Magnæ Deum matris Idææ & Attidis initia, ex vetustis monumentis eruta, cum figuris*, p. 433. Jo. Fazoldi *Græcorum veterum* ΙΕΡΟΛΟΓΙΑ, p. 521. Petri Castellani ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ, p. 597. Jo. Meursii *Græcia Feriata, sive de Festis Græcorum libri VI, cum notis & marmore* Ταυξοκαθαψίων, pag. 701. Nempe Gronovius non aliquoties tantum in ima ora ad Meursiana polienda aliquid addidit, sed etiam p. 854 interposuit, ad fidem summæ suæ erga Oxoniense marmor reverentiæ, & nomen, & conspectum festi ΤΑΥΡΟΚΑΘΑΨΙΑ. Jo. Jonstoni *de Festis Græcorum schediasma*, p. 871. Julii Cæsaris Bulengeri *de Ludis veterum liber unicus*, p. 901. Jo. Meursii *de Ludis Græcorum liber singularis*, p. 941. Danielis Souterii *Palamedes, sive de Tabula lusoria, Alea & variis ludis, libri tres* p. 997. Andreæ Senftlebii *de Alea veterum liber singularis*, p. 1121. Cœlius Calcagninus *de Talorum ac Tesserarum & Calculorum Ludis ex more veterum, in gratiam Lilii Gregorii Gyraldi*. p. 1213. De singulis fere in præfatione eruditissimus Gronovius nonnulla monet, & vel perperam dicta indicat, vel prolata illustrat, auget & dilucidius exponit. Ita de Symbolica Dianæ Ephesiæ statua a Menetrejo exposita disserens, temperare sibi non potest, quin marmoream ejusdem Dianæ, quam in arcis Heemstejanæ propylæo deprehendit, statuam ex longinquis locis advectam repræsentaret, & hoc modo Menetrejo lucem afferret. Quæ uti nullis aliarum, judice Gronovio,

novio, pulchritudine artis & elegantia cedit, ita ab omnibus diversa est, seu manuum elevationem consideres, seu septem fascias, in quibus unice convenit cum ea, quam Leonardus Augustinus ex gemma edidit, seu πεgτομὰς equorum in aliis parum observatas, cum tanta canum multitudine Hecaten suam justissime cingente, ut mereatur certe hoc marmor inter reliqua spectari. Miratur cæteroquin, cur non Menetrejus nummos illos omnes, quos citet, collectos apposuerit, vel qui factum fuerit, ut ex hac Dianæ in nummis gloriosæ pompa, ab Holstenio collecta, omissus sit nummus Claudii, eam perinde in æde tetrastylo stantem & verubus innixam exhibens, cum ipsis literis DIAN EPHE, ut est in serie orbium Crojanorum. Hanc vero Dianam ex suis sacris illustratam vult, non admixtione nunc Cereris, nunc Isidis, nunc Cybeles, adeoque discedit ab illis, qui has ad partes vocaverint.

Volumen Octavum cætera Ludrica & Amœnitates Græcas persequitur, & p. 1234 sistit Jo. Meursii *Orchestram, sive de Saltationibus veterum librum singularem.* In hoc non probat, neglectum adeo fuisse Scaligerum nomen, ut ne meminisse quidem dignatus fuerit, præsertim cum reperias apud Scaligerũ (capite nempe XIV de Comœdia) quæ omissa Meursio. Inde repræsentantur Jo. Baptistæ Casalii *de Ritu Nuptiarum, ac de Jure Connubiali veterum dissertatio*, p. 1302. Josephi Laurentii *de Sponsalibus & Nuptiis antiquorum libellus*, p. 1330. Barnabæ Brissonii *ad legem Juliam de Adulteriis liber singularis*, p. 1346. Josephi Laurentii *de Adulteris & Meretricibus tractatio*, p. 1402. Jo. Meursii *de Puerperio syntagma*, p. 1418. Josephi Laurentii *de Natalitiis Conviviisque, quæ in iisdem agitabantur, exercitatio*, p. 1430. Ejusdem *de Præconibus, Citharœdis, Fistulis ac Tintinnabulis collectio*, p. 1459. Lilii Gregorii Gyraldi *de Comœdia, ejusque apparatu omni & partibus commentarius*, p. 1474. Julii Cæsaris Scaligeri *de Comœdia & Tragœdia, ejusque apparatu omni & partibus commentatio*, p. 1494. Ejusdem *de Versibus Comicis tractatus*, p. 1550. Joachimi Camerarii *de Comicis versibus diatriba*, p. 1578. Jo Baptistæ Casalii *de Tragœdia & Comœdia lucubratio*, p. 1598. Alberici Gentilis *de Actoribus & Spectatoribus Fabularum non notandis disputatio*, p. 1826. Evanthii & Donati *de Tragœdia & Comœdia commentatiuncula*, p. 1682. *De Fabularum, Ludorum, Theatrorum, Scenarum ac*

Scenicorum antiqua consuetudine, libellus, p. 1694. Jo. Ludovici Fabricii *de Ludis Scenicis* ΔΙΑΛΕΞΙΣ *casuistica quinquepartita*. Petri Fabri *de re Athletica, Ludisque veterum Gymnicis, Musicis atque Circensibus spicilegiorum tractatus, tribus libris comprehensi, opus tessellatum*, cum ejusdem paralipomenis, p. 1758. *Inscriptiones Athleticæ nuper repertæ, editæ & notis illustratæ* ab Octavio Falconerio, *quibus accesserunt aliæ ex Africanis marmoribus recens descriptæ*, p. 2290. Barnabæ Brissonii *commentarius ad L. Dominico de Spectaculis, in C. Theodosiano, & L. omnes dies Cod. de Feriis* p. 2358. Josephi Laurentii *de Agyrtis, Histrionibus, Acclamationibus, & Osculis investigatio*, p. 2434. Jo. Meursii F. *collectanea de Tibiis*, p. 2450. Musonii Philosophi *opus de Luxu Græcorum, in quo de belluonibus, bibacibus, generibus poculorum, vino, coronis, quibus in conviviis veteres utebantur, unguentis, musicis instrumentis, bellariis, saltationibus, parasitis, generibus placentarum, ac meretricibus insignibus*, a Stephano Nigro *congestum*, p. 2466. Petri Bellonii *de admirabili Operum antiquorum & rerum suspiciendarum præstantia, libri tres*, p. 2530. Philo Byzantius *de septem Orbis Spectaculis, Græce, cum notis & interpretatione Leonis Allatii*, p. 2642. Phlegontis Tralliani *de rebus mirabilibus liber, Græce, cum interpretatione Latina Guilielmi Xylandri, ac recensione notisque Jo. Meursii*, p. 2690. Ejusdem *de Longævis libellus, Græce, cum interpretatione Latina Guilielmi Xylandri, ac recensione notisque Jo. Meursii*, p. 2727. Jo. Frederici Gronovii *de Museo Alexandrino exercitationes Academicæ, habitæ anno* M DCLXVII *post caniculares ferias, ab filio ejus exceptæ*, & nunc primum editæ, p. 2738. Ludolphi Neocori *de Museo Alexandrino diatribe*, nunc primum edita, p. 2766.

ISAACI NEWTONI TRACTATUS DUO, DE SPEciebus & Magnitudine Figurarum Curvilinearum.

Londini apud Samuelem Smith & Benjamin Walford, Typographos Societatis Regiæ, 1704, in 4.

Constant plagul. 10.

CEleberrimus magno suo merito Vir, Isaacus Newtonus, Tractatui suo Optico de Coloribus, Anglice scripto, appendicis in modum

dum sermone Latino duos subjecit Tractatus Geometricos, breves sed præclaros, priorem de Enumeratione Linearum Tertii Ordinis; alterum de Quadratura Curvarum. Quod Enumerationem Linearum attinet, notat in antecessum, *lineas* dici posse *primi*, *secundi*, *tertii*, *quarti* &c. *ordinis*, quas recta potest secare in punctis, uno, duobus, tribus, quatuor &c. Itaque *primi ordinis* est ipsa recta; *secundi* sunt *conicæ*, sub quibus comprehenditur circulus; *tertii* sunt eæ, quas hoc loco numerare aggreditur. Lineæ autem ordinis secundi, tertii, quarti &c. possunt dici (respective) *curvæ generis primi*, *secundi*, *tertii*, &c. Curvæ denique infinitesimi generis sunt, (ut notum est) quas recta in infinitis punctis secare potest, quales sunt, quæ per radii vel rotæ revolutiones infinitas generantur. Ostendit deinde, proprietatibus quibusdam primariis, conicarum seu curvarum primi generis, consimiles esse proprietates curvarum secundi generis, & generum etiam superiorum; quoad ordinatas scilicet, diametros, vertices, centra, axes, latera recta & transversa, & asymptotos. Nam si rectæ plures inter se parallelæ & ad sectionem conicam utrinque terminatæ ducantur, recta duas earum bisecans bisecabit alias omnes; quæ dicetur *diameter*, & parallelæ dicentur *ordinatim applicatæ*. Concursus diametrorum est *centrum* figuræ, & intersectio curvæ ac diametri, *vertex*: & diameter illa, cui ordinatim applicatæ insistunt ad angulos rectos, dicitur *axis*. In curvis secundi generis si rectæ duæ quævis parallelæ ducantur occurrentes curvæ in tribus punctis, recta quæ ita secat has parallelas, ut summa duarum partium ex uno secantis latere ad curvam terminatarum æquetur parti tertiæ ex altero latere ad curvam terminatæ, eodem modo secabit alias, his parallelas curvæque in tribus punctis occurrentes. Hæ ergo tres partes, quæ hinc inde æquantur, dicentur, ut in conicis, *ordinatim applicatæ*, & recta secans dicetur *diameter*, & concursus duarum diametrorum dicetur *centrum*, & ubi omnes diametri in eodem puncto concurrunt, istud erit *centrum generale*. Diameter autem ad ordinatas rectangula, si modo aliqua sit, etiam *axis* dicetur. Et quemadmodum in conicis sectionibus non parabolicis quadratum ordinatim applicatæ hoc est rectangulum ordinatarum, quæ ad contrarias partes diametri ducuntur, est ad rectangulum partium diametri, quæ ad vertices ellipseos vel hyper-

bolæ

bolæ terminantur, ut data quædam linea, quæ dicitur *latus rectum*, ad partem diametri, quæ inter vertices jacet, & dicitur *latus transversum*; sic in curvis non parabolicis secundi generis parallelepipedum sub tribus ordinatis est ad parallelepipedum sub partibus diametri ad ordinatas & tres vertices figuræ abscissis, in ratione data: in qua ratione si sumantur tres rectæ ad tres partes diametri inter vertices figuræ sitas, tunc illæ tres rectæ dici possunt *latera recta*, & illæ partes diametri inter vertices, *latera transversa*. Et sicut in parabola conica, quæ ad unam & eandem diametrum unicum habet verticem, rectangulum sub ordinatis æquatur rectangulo sub parte diametri, quæ ad ordinatas & verticem abscinditur, & recta quadam data, quæ latus rectum dicitur; sic in curvis secundi generis, quæ nonnisi duos habent vertices ad eandem diametrum, parallelepipedum sub ordinatis tribus æquatur parallelepipedo sub duabus partibus diametri ad ordinatas & vertices illos duos abscissis & recta quadam data, quæ proinde latus rectum dici potest. *Hyperbola* primi generis duas *asymptotos*, secundi tres, tertii quatuor &c. & non plures habere potest. Et quemadmodum partes lineæ cujusvis rectæ inter hyperbolam conicam & duas ejus asymptotos sunt hinc inde æquales; sic in hyperbolis secundi generis si ducatur recta quævis secans tam curvam quam tres asymptotos in tribus punctis, summa duarum partium istius rectæ, quæ a duabus quibusvis asymptotis in eandem plagam ad duo puncta curvæ extenduntur, æqualis erit parti tertiæ, quæ a tertia asymptoto in plagam contrariam ad tertium curvæ punctum extenditur. Sicut etiam in conicis sectionibus, ubi duæ parallelæ ad curvam utrinque terminatæ secantur a duabus parallelis ad curvam utrinque terminatis, prima a tertia, & secunda a quarta, rectangulum partium primæ est ad rectangulum partium tertiæ, ut rectangulum partium secundæ ad rectangulum partium quartæ: sic ubi quatuor tales rectæ occurrunt curvæ secundi generis, singulæ in tribus punctis, parallelepipedum partium primæ rectæ erit ad parallelepipedum partium tertiæ, ut parallelepipedum partium secundæ ad parallelepipedum partium quartæ. Porro curvarum secundi & superiorum generum æque ac primi crus omne in infinitum progrediens vel *hyperbolicum* est, si ad asymptoton aliquam in infinitum appropinquet, vel *parabolicum*, si asymptoto destituitur. Denique lineæ

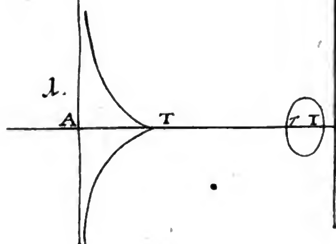
lineæ omnes ordinis primi, tertii, quinti & imparis cujusque, duo habent ad minimum crura in infinitum versus plagas oppositas progredientia. Quod formas curvarum attinet, Autor vocat hyperbolam *inscriptam*, quæ tota jacet in asymptotôn angulo ad instar conicæ; *circumscriptam*, quæ secat asymptotos, & partes abscissas in sinu suo amplectitur; *ambigenam*, quæ uno crure infinito inscribitur & altero circumscribitur; *convergentem*, cujus crura concavitate sua se invicem respiciunt, & in plagam eandem diriguntur; *divergentem*, cujus crura convexitate sua se invicem respiciunt, & in plagas contrarias diriguntur; *cruribus contrariis præditam*, cujus crura in partes contrarias convexa sunt, & in partes contrarias infinita; *conchoidalem*, quæ vertice concavo & cruribus divergentibus ad asymptoton applicatur; *anguineam*, quæ flexibus contrariis asymptoton secat, & utrinque in crura contraria producitur; *cruciformem*, quæ conjugatam decussat; *nodatam*, quæ se ipsam decussat in orbem redeundo; *cuspidatam*, cujus partes duæ in angulo contactus concurrunt, & ibi terminantur; *punctatam*, quæ habet ovalem infinite parvam, id est, punctum; & *puram*, quæ per impossibilitatem duarum radicum, ovali, nodo, cuspide & puncto conjugato privatur. Eodem sensu parabolam quoque convergentem, divergentem, cruribus contrariis præditam, cruciformem, nodatam, cuspidatam, punctatam & puram nominat. *Hyperbolam* vocat *redundantem*, quæ numero crurum sectiones conicas superat; *defectivam*, quæ unicam habet asymptoton, & duo tantum crura hyberbolica juxta asymptotam illā in plagas contrarias infinite progredientia; ex his una est *cissois* veterū. *Hyperbolas parabolicas* vocat, quæ habent crura hyperbolica & parabolica. In universum autem numerat lineas tertii ordinis, seu curvas secundi gradus, septuaginta duas. Et notat, quod, si in planum infinitum a puncto lucido illuminatum umbræ figurarum projiciantur, umbræ sectionum conicarum semper erunt sectiones conicæ, curvarum secundi generis semper erunt curvæ secundi generis (vel potius non plus quam secundi generis) & ita porro. Et quemadmodum circulus umbram projiciendo generat omnes sectiones conicas (idem de quavis conica dici potest) sic quinque parabolæ divergentes secundi generis exhibent omnes alias secundi generis curvas. Quinque illæ parabolæ divergentes sunt hæ, quarum æquatio commu-

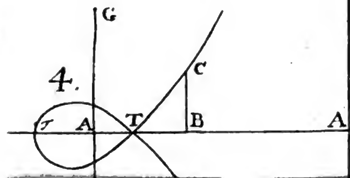
minis est $yy = ax^3 + bxx + cx + d$, ubi AB, AG sunt axes conjugati, curvæ punctum C, & AB, x, & BC, y. Quodsi jam sit $y = o$ & æquationis $ax^3 + bxx + cx + d = o$, tres radices AT, At, $A\tau$ sint reales & inæquales, prodit figura parabolica divergens *campaniformis cum ovali* ad verticem *fig. 2. 3.* Si radices duæ sunt æquales, parabola prodit vel *nodata* contingendo ovalem, *fig. 4*, vel *punctata* ob ovalem infinite parvam, *fig. 5.* Si tres radices sunt æquales, parabola est *cuspidata* in vertice, & est parabola semicubica vulgo dicta, *fig. 7.* Denique si duæ radices sunt impossibiles, habebitur parabola *pura campaniformis fig. 4. & 6.* His quinque parabolis divergentibus secundi generis adjiciamus ex Autore cissoidem veterum *fig. 1*, parabolam, per quam Cartesius æquationem sex dimensionum construxit *fig. 7.* (quæ habet quatuor crura infinita, quorum duo sunt hyperbolica circa asymptoton AG, & duo parabolica convergentia, & cum prioribus speciem tridentis fere efficientia) & parabolam cubicam vulgarem (quæ est ex numero parabolarum divergentium) *fig. 8.* Reliquæ figuræ, quæ cum his omnes septuaginta duas curvas secundi generis repræsentant, apud Autorem videri possunt. Cæterum Autor non attingit *focos* vel *umbilicos* curvarum secundi generis, & multo minus generum altiorum. Cum ergo ea res abstrusioris sit indaginis, & maximi tamen in hoc genere usus, tum ad descriptiones, tum ad alias proprietates curvarum, & doctrina hæc focorum ab Ill. Dn. D. T. profundius sit versata; supplementum ejus pro his curvis ab ipsius ingenio expectamus.

Ingeniosissimus deinde Autor, antequam ad *Quadraturas Curvarum* (vel potius figurarum curvilinearum) veniat, præmittit brevem *Isagogen.* Quæ ut melius intelligatur, sciendum est, cum magnitudo aliqua continue crescit, veluti linea (exempli gratia) crescit fluxu puncti, quod eam describit, incrementa illa momentanea appellari *differentias*, nempe inter magnitudinem, quæ antea erat, & quæ per mutationem momentaneam est producta, atque hinc natum esse calculum *differentialem*, eique reciprocum *summatorium;* cujus Elementa ab inventore Dn. Godefrido Guilielmo Leibnitio in his Actis sunt tradita, variique usus tum ab ipso, tum a Dnn. Fratribus Bernoulliis, tum & Dn. Marchione Hospitalio, (cujus nuper

per

TAB. I. ad A. 1705.

per extincti immaturam mortem omnes magnopere dolere debent, qui profundioris doctrinæ profectum amant,) sunt ostensi. Pro differentiis igitur Leibnitianis Dn. Newtonus adhibet semperque adhibuit *fluxiones, quæ sint quam proxime ut fluentium augmenta æqualibus temporis particulis quam minimis genita*; iisque tum in suis Principiis Naturæ Mathematicis, tum in aliis postea editis eleganter est usus, quemadmodum & Honoratus Fabrius in sua Synopsi Geometrica motuum progressus Cavallerianæ Methodo substituit. Porro ut dato quantitatis alicujus, velut y, valore per aliam indeterminatam, qualis x, haberi etiam potest valor ipsius dy (differentiæ inter duas proximas y,) per x, & per dx (differentiam inter duas proximas x) seu uti data quantitate y, potest inveniri differentia dy; quod nihil aliud est, quam invenire tangentes curvarum; ita vicissim dato valore ipsius dy, modo dicto exhibito, seu data differentia dy invenire terminum y, est invenire summas omnium differentiarum seu dy; quia discrimen inter duas y assignabiles extremas est summa omnium differentiarum intermediarum; & posito unam ex extremis æqualem esse nihilo, seu crescendo incipi ab o, tunc summa illa est ultima y. Hinc dato termino v, qui sit ad a constantem, ut dy ad dx, erit rectangulum ay æquale summæ omnium vdx, quæ scribitur $\int v\,dx$, id est, æquabit aream figuræ factæ ex ordinatis, v ductis respective in dx elementa abscissarum. Atque ita regressus a valore ipsius dy (seu ipsius $\frac{v\,dx}{a}$) differentiæ, ad valorem ipsius y (seu ipsius $\int\frac{v\,dx}{a}$) est quadratura figuræ, cujus abscissa x, ordinata v. Adeoque fluxus ipsius y est areæ dictæ proportionalis. Sed cum *regressus* hic a differentiis ad quantitates, vel a quantitatibus ad summas, vel denique a fluxionibus ad fluentes, non semper Algebraice fieri possit, (prorsus ut regressus a potentiis ad latera, vel a quantitatibus ad radices non semper fieri potest rationaliter) ideo quærendum est; tum quibus casibus quadratura Algebraice succedat, tum quomodo Algebraico successu deficiente aliquid subsidiarium adhiberi queat. In utroque etiam a Dn. Newtono est utilissime laboratum, tum alias, tum in hoc tractatu de Quadraturis, ubi series adhibet infinitas, quæ eo casu, quo abrumpuntur, seu finiuntur, quæsitum Algebraice exhibent. De quo etiam dictum est nuper in recensione tractatus

E 2 Dn.

Dn. Cheynæi, Medici Scotici Londini degentis. Conferri etiam potest tractatus Dn. Craigii Scoti de Quadraturis, & ejusdem Theorema ad Quadraturas pertinens, nuper in his Actis exhibitum; quæ faciunt etiam, ut ipsis Theorematis Newtonianis recensendis supersedeamus, quia paucis exponi non possunt: quemadmodum nec ejusdem Theoremata quædam reductionis ad quadraturas faciliores. Eas autem quantitates, quæ Algebraice exprimi non possunt, Newtonus vocat *Geometrice irrationales*, ad imitationem quantitatum surdarum seu Arithmetice irrationalium.

RUNÆ IN NUMIS VETUSTIS DIU QUÆSITÆ, tandemque ibidem feliciter inventa, seu de Numis Runicis commentatio NICOLAI KEDERI, Regii Antiquitatum Suecico-Gothicarum Collegii Adsessoris.

Lipsiæ apud Jo. Frid. Geditsch, 1704, 4.
Plag. 4. cum fig. æn.

Annus nunc, & quod excedit, elapsus est, ex quo elegantissimum Kederi nostri schediasma, quod *de Argento Runis seu literis Gothicis insignito* inscripserat, in hisce Actis nostris, mense nimirum Septembri anni 1703, pag. 417 seqq. recensitum exhibuimus; cui quidem consignando ansam dederat delineatum in Camdeni Britannia, Anglice nunc loquente & ampliata, Runicum numisma. Jam vero aliam de numis Runice signatis commentationem idem litteratissimus Vir lectori curioso sistit, in qua Runas diu in vetustioribus numis a se quæsitas, ac tandem feliciter inventas delineat. Ut vero mentem suam clarius exponat, primo quidem *Runarum* vocabulo elementa se intelligere Gothica dicit, non qualia sequior ætas, ob Longobardicum characterem inter Monachos frequentatum, *Monastica*, i. e. Münch-Schrifft / adpellavit, sed ejus tantum generis, quæ in lignis & saxis antiquissimis exarata deprehendimus. An vero hi Gothorum characteres, quos *Runas* vulgus nominat, metallo etiam signato, sive in numorum formas conflato, antiquitus fuerint dati, diu dubitavit, iis maxime de causis, quod multi ex argento numi Runici dentur, animi gratia fusi ac plane spurii, in quorum censum *Attili* vel *Attila*, *Sivari* vel

TAB. II. ad A 1705. M. Jan. p. 37.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

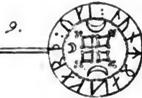

8.

9.

vel *Sivardi*, *Erici*, *Waldemari* & *Margaretha* Regg. numismata refert, atque *bracteatum* quendam sive *cavum* se vidisse ait, quem Petrus Baillet, civis Holmiensis possideat, Runice quidem signatum, sed falsum tamen, licet malleo cusum. Magnum itaque in ejusmodi pecunia discrimen esse habendum, ac ne in alterutram partem nimis declinemus, dispiciendum docet. Nobis enim idem contingere posse, quod Vaillantio, Viro alias rei numariæ callentissimo accidit, qui in Gordianorum historia omnem Africanum, qui aversus AUG. & non AUGG. habeat, malæ notæ esse contendit; quum tamen Kederus noster apud Per-Illustrem Baronem de Heckern, Fœderati Belgii ad Aulam Suecicam Legatum nuper extraordinarium, suis oculis observarit indubitatæ antiquitatis integerrimæque fidei Gordianum Africanum patrem ex ære primæ magnitudinis, latere secundo insignitum hac epigraphe: PROVIDENTIA AVG. uno duntaxat G. Laudat deinde Illustrem e Suecia Virum, *Jo. Gabrielem Sparwenfeldium*, quem Potentissimus Rex Carolus XI, ad perquirenda apud exteros antiquariæ supellectilis, quæ Suecos attineat, cimelia, per annos aliquot peregrinari, ac præcipue Mantuæ Carpetanorum seu Madriti commorari jusserat. Cæterum quum litteras Runicas non reperiret Noster in numismatibus Ostro-Gothicis aureis, argenteis, æreisve, olim in Italia percussis, neque etiam in nummis aureis nomina & capita Regum Westro-Gothorum seu Wisi-Gothorum exhibentibus, partim in Gallia, partim in Hispania cusis, (quorum Regum seriem contexuit, & Latinis eos potius, quam majorum suorum literis usos ostendit,) ac ne quidem apud aurarios fabros meliore fortuna gauderet, ad quos tamen vetustatis reliquiæ in agrorum latebris inventæ perferri soleant, de sorte sua pæne desperare, atque amplius de illis dubitare cœpit. At enimvero ita cogitanti eruditissimus Vir, Elias Brennerus, numulos tres, e tenui bractea argentea *cavos* ostendit, quorum (Vid. figur. 1. 2. 3.) unus præfert ᚢ (*V*) tribus coronis (antiquis propriisque Sueciæ insignibus,) septum: alter ᛒ (*B*) inter hemicyclum & crucem: tertius ᛋ (*S*) stella, cruce atque lunula, quas singularis globulus ter interstinguit, stipatum. Quibus annumerandi sunt trini ejus commatis alii, quos Olaus Bromelius, Med. D. & Gothoburgensis Poliater expiscatus est, quique pari modo e *cava* lamella argentea sunt, & (vid. figg. 4. 5. 6.)

TAB. II. Fig. 1. 2. 3.

Fig. 4. 5. 6.

6.) quorum unus 木, alter 未, tertius autem ℞, characteres oculis sistunt. Disquirit ergo doctissimus Autor, cur in Brennerianis literæ singulæ sive simplices, in Bromelianis vero compositæ existant? atque hæc ipsa signa non Gothis tantum, verum Græcis quoque ac Romanis usitata, atque *Monogrammata* fuisse vocata respondet, seculo fere post C. N. octavo frequentia, & inter Moscos quoque aut Ruthenos haud ignota; quod ipsum Russicæ insuper monetæ, in qua Magni Ducis nomen monogrammate expressum spectamus, exemplis illustrat. Post longam tandem expectationem voto se damnatum, ac in veterum quorundam argenteorum non unius gentis numismatum e solo Gothiæ Orientalis fortuito erutorum acervulo, *numum Runis insignem* longe illustrissimum invenisse, sibique illum cum stipatoribus suis prece & pretio non segniter redemisse narrat, cujus figura num. 7. adpicta, virum togatum & fascia vel balteo succinctum, sublata dextera, ac læva pectori admota monstrat, cum verbis: MALIIVS REX i. e. MAGNVS REX. Postica pars crucem figuræ quadrangulari globulis excultæ quasi inclusam exhibet, epigraphe Runica: ᛋᛁᚢᛁᚾ· ᛅᚢᛚᚠᛁᛁᛏᛋ· ᚠᚱᚾᛏᛁ· (Latinis litteris SEVIN. AVLFIETS. FRNTE.) Numum hunc, etiamsi præter Gothicas istas literas, etiam Latinas, Anglo-Saxonico fere ritu ductas, habeat, Runicum tamen denominatum, a SVENONE, Comitis Ulphonis natione Sueci, Danorum sub Canuto *Divite*, Daniæ Angliæque Rege, Gubernatoris filio, OLAI Suionum ac Gothorum *Regis in gremio gestati*, nec non Canuti illius, ex sorore uterina Astride vel Æstrita, Nepote cusum opinatur Kederus, & quidem cum nuper a MAGNO *Bono*, S. Olai filio, Norvagorum & Danorum Rege, Regno Danico cum vicaria potestate regendo tutandoque præfectus, nondum regnum illud, sumto Regis nomine, tantopere sed frustra affectasset, quod tamen post MAGNI fata haud difficulter obtinuit. Doctæ oppido conjecturæ sunt, quibus verba SEVIN. AVLFIETS. FRNTE pro SVEIN OLAVI FRENTE, i. e. *Sueno Olai Consanguineus*, interpretatur: quem Suenonem numi auctorem fuisse, firmare gemina literatura videtur, Gothica videlicet ac Latialis, utraque circa Principis istius tempora per regiones aquilonares in usu. Binos deinde alios adjunxit, Camdenianum nempe fig. 8 supra nobis memoratum, & Sperlingianum aliquem

TAB. II. Fig. 7.

FAB. II. Vig. 8.

quem novum fig. 9 sensus valde obscuri, de quo tamen conjectatiunculam suam subnectere haud detrectavit. Nihil equidem illic, quod moneamus, occurrit; cæterum tres ex argento numulos pervetustos, Gothici, ut arbitramur, generis, inter Acta nostra mense Majo A. 1704. pag. 226 adpictos, si nondum fortasse curatius adspexerit, Clarissimo Auctori nostro in memoriam revocamus, dignos forte, quorum ectypi ac natale solum ab Viro aliquo, Gothicarum antiquitatum callente, diligentiore cura illustrentur. Fig. 9.

OEUVRES POSTHUMES DU CHEVALIER Temple.

i. e.

WILHELMI TEMPLE, EQUITIS, OPUSCULA posthuma.

Ultrajecti, apud Guil. van de Water, 1704, in 12.

Plag. 13.

ETiam lacinias magnorum Virorum dignas esse, quæ colligantur, sapientissimus quisque monet; esse vero inter Viros merito suo magnos commemorandum *Wilhelmum Temple*, Equitem Auratum & Baronettum Britannicum, ante hos quinque annos fato functum, nemo dubitaverit, qui gesta ejus in pacificatione Neomagensi, cui pro Potentissimo Britanniarum Monarcha interfuit, in memoriam revocaverit. Quare non ejus solum epistolas, & duo operum miscellaneorum volumina, scriptaque alia eruditus Orbis magna cum delectatione accepit, sed posthuma etiam hæc diu desideravit.

In his primum sortitur locum *Tentamen de indignatione populi (Mecontentement populaire)* ad intimos Politicæ solidioris recessus spectans. Auctor Illustris initium petit a proprietatibus generis humani, quas vulgo constituunt, nimirum sermone, figura, risu, fletu & ratione. Harum plerasque, doctorum judicio, etiam aliis animantibus convenire monet, excepto risu. Ipse vero novum ac sextum hominis proprium addit, videlicet inquietum & indignabundum animum, qui humanum genus contentum esse non sinat, sed ut perpetuo vacillet inter spem metumque, ac mutationes nunquam non desideret, unus efficiat. Hunc esse fontem indignationum

num motuumque in familiis ipsaque Republica, indeque oriri indignationem populi versus imperantes, quæ in magnis æque ac parvis, barbaris & politis gentibus observetur, cumprimis vero politas vexet. Hinc factiones oriri, optimosque interdum Principes ac cives, ut tyrannos & proditores tractari. In omni Republica discrimen servandum esse, ut melius quidam habeantur, honoribus divitiisque ornentur; porro diversa esse subjectorum commoda, diversos scopos, huic pacem placere, bellum alii; hinc non posse non varias prodire querelas & machinationes. Monet etiam, nullam Reipublicæ formam prorsus esse perfectam, sed singulas suos habere defectus; imo etsi perfecta quædam regiminis daretur facies, eam tamen brevi a prima indole degeneraturam, cum optimæ etiam leges illico administrationis defectu corrumpantur: nec possibile esse, ut Principes ministros probos ac populo placentes semper eligant; audaces, fraudulentos, ac præfidentes plerumque publicis se muneribus obtrudere, optimos quosque eadem aversari. Hic rem observatu dignissimam Auctor in medium affert: dari certas quasdam tempestates annonæ similes, quæ cum claris abundent ingeniis, nullas tamen proferant occasiones magnarum rerum, in quibus illa vires suas exserere possint; atque e contrario multas interdum evenire fortiter ac generose agendi occasiones, quando viri fortes magnique sint rarissimi. Utrobique rempublicam pati, locumque indignationi populari amplissimum concedi. Citat hac occasione festivum morionis cujusdam dictum, qui cum seminantem aliquando gestibus exprimeret, quæsitus, quid ageret, stultos se serere dixit; addita ratione, regionem, in qua viveret, non alius frumenti patientem esse. Posthæc enarrat, quo pacto ex levi quadam indignatione & obmurmuratione seditiones oriantur, facta animorum inextinguibili inflammatione. Huic malo opponit sequentes regulas: omnes legum ac consuetudinum immutationes Principi esse vitandas: genuinum totius populi commodum esse quærendum: subjectos ad rem œconomicam esse excitandos; eo enim futuros patientiores, quo sint familiæ laborique addictiores. Hæc prima sectione exposita, altera ad Historiam gentis Britannicæ, turbasque Saxonicas, Rosæ albæ & rubræ, ac Presbyterianas applicat, monens, Reipublicæ nihil esse magis noxium, quam factiones robore æquales; infirmiores enim

sæpe

sæpe illi salutares fieri. Tandem datis quibusdam consiliis, quæ patriæ suæ maxime proficua futura credit, valedicit Reipublicæ, ac successoribus animum æque patriæ amantem, commodiores vero recte agendi occasiones apprecatur.

Secundum locum obtinet *Tentamen de sanitate & longæva vita.* Auctor initio prudenter monet, bonas intentiones semina esse bonarum actionum, recteque agere eos, qui bene ac salutari scopo cogitata publicent, atque adeo quasi agro committant; passim enim radices ea agere & fructus edere: omnium optime homines propriis bene cogitatis stringi, seque ipsos rectius, quam alios magistros pati. Noster itaque, quæ expertus ipse est, literis hic consignavit. Sanitatem inter præcipua hominis bona nominat, observatque, eam idem esse in corpore, quod pax in Republica, & serenus aër in orbe nostro est: eam esse solam, quæ voluptates aliaque bona deliciis instruat, nobisque tribuat, ut felices esse possimus. Posthæc eundo per exempla probat, eos omnium maxime sanos & longævos vixisse, qui simplici victu usi fuerint, & a voluptatibus abstinuerint. Utitur cumprimis Brasilianorum exemplo, qui cum Europæi ad ipsos appellerent, ducentos trecentosque annos vivendo attingebant. Dignum admiratione esse ait, quod incolæ regionum Meridionalium sub Sole calentium diutius vivant, quam ii, qui sub temperato climate degunt. Cujus ille rei hanc causam putat: appetitum voluptatis penes hos esse vehementiorem in moderato calore, quam apud istos in nimio; & cum excessus immoderati omnes in torrido climate e vestigio vehementer noceant, homines ad temperantiam vel nolentes adigi: hinc plures esse in Hispania senes, quam in Gallia. Recte senem quendam Verulamio respondisse, hanc esse longævitatis suæ causam, quod semper, antequam famem sitimque sentiret, comedisset ac bibisset. Separatim vero de longævis Britannis agit, quorum exempla affert plurima, additque, incolas regionum montanarum vivaciores esse; plerosque longævos esse ex plebe homines, adeoque vitam longam tenui victu & voluptatum abstinentia quærendam esse. Unde ipsi p. 130 sequens regula nascitur: cuivis homini aut esse laborandum, aut jejunandum, aut medicina utendum, aut ægrotandum. Originem artis medicæ a Græcis, incontinentiæ quippe studiosissimis, adeoque morborum intempe-

perici valde subjectis, derivat; ab his venisse ad Persas, aliosque, & Barbaro ævo a Saracenis voluptuariis ad Europæas gentes. Hinc de incertitudine atque defectibus Medicinæ disserit, inter quorum causas hanc præcipuam putat, quod post Galenum, Medici ab usu simplicium ad varias compositiones discesserint. Romanis ait quatuor fuisse remedia potissima, balnea, frictionem, fumigationem & agitationem: hæc magno rei medicæ detrimento in desuetudinem venisse. Ultimam præsertim lenire dolores acutissimos, Mauritii Principis Nassovii exemplo docet, qui podagræ aut calculi dolore laborans, lecto pensili agitari se curaverit. Post hæc monet, morbos suas habere periodos, sæpe etiam imaginationi adscribendas. Olim omnes de morbis splenеticis, inde de scorbuto, posthæc de fermentatione sanguinis conquestos esse, nunc vapores pro epidemio Europæ morbo haberi: nec minus remedia has vices pati; quod exemplo Tabaci & herbæ Theæ ostendit. Auctor ante omnia hæc, quæ expertus est, commendat simplicia: *Salviam* malis pulmonum propriam, quam non minori quantitate e Belgio ad Indos asportari ait, quam Théa inde ad nos perferatur: *Rutam*, stomachicum excellens: *Crocum*, cordiale optimum: *Allium*, quod contra colicos dolores & podagram remedium singulare esse docet: *Sambucum*, quam hydropi & colico malo mederi ait: *Millepedum* pulverem, qui omnes faucium affectiones curare dicitur; denique *Tabacum* vel *Betonicam* contra rheumatismum, & *Myrrham* contra pestem. Contra podagram commendat, præter *Moxam*, commotionem loci affecti ad calorem usque, tum lanam ventris ovini, vel pannum rubrum aqua vitæ ardenti imbutum. Scite vero de vino scribit, primum ejus potum conducere sanitati, secundum lætitiæ, tertium amicis, quartum inimicis.

Tertio loco *Dissertatio de eruditione veterum* occurrit, cujus hæc occasio fuit. Ediderat Illustris Auctor Tentamen de eruditione veterum, contra gloriationes recentiorum, cui Theologus quidam observationes suas opposuit, refutatus a Nostro in hac dissertatione, quæ tamen manca est, & ultimam manum nondum passa. Monet hic Autor, Paracelsum & Cartesium primos fuisse, qui veterum sapientiæ suam præferrent; hunc tamen Philosophiam suam appellasse suam Fabulam Romanensem (*son Romain.*) Post hos Soci-

os

os quosdam Academiæ Regiæ Anglicanæ & Academiæ Gallicæ, maxime Fontenellum & Perraltum, veterum gloriam nostris eruditis subjecisse; Perraltum vero, pœnitentia ductum, A. 1693 ad saniorem mentem venisse. His expositis, Pythagoram, Democritum aliosque veteres, contra cavillationes recentiorum defendit, præclara veterum opera recenset, de fatis & interitu eruditionis apud Ægyptios, Phœnicios &c. disserit, seriem Monarchorum Assyriorum contra novam quorundam crisin defendit, in Chymiam & Philologiam recentiorum invehitur, ac de illa cumprimis jocatur, eam quam optime inter liberales disciplinas referri, cum, qui addicti eidem sunt, plurimum argenti prodigant.

Postremo cogitata quædam Auctoris de fortuna & conversatione, tumultuaria opera in chartam consignata, ut conscribendo olim libello cuidam inservirent, annectuntur, inter quæ multa sunt peringeniosa. Nobis unicum illud impræsens sufficiat, ubi hanc fuisse ait viam, qua postremus Pontifex Romanus (dubium, quem intelligat) ad dignitatem istam pervenerit: *Nil petere, nil recusare, de nemine conqueri.*

Georg Adam Struvens Jurisprudentz / oder Verfassung der Landüblichen Rechte / &c.

i. e.

GEORGII ADAMI STRUVII JURISPRUDENTIA, post varias editiones, ex Jure communi Cæsareo, Recessuum Imperii, & Saxonico, ut & scriptis JCtorum, præcipue Saxonicorum, additis pluribus casibus, aliisque materiis antea omissis, nec non necessariis allegatis & indicibus, theoretice & practice elaborata, ac in justum Systema Juris redacta a D. HENRICO ERNESTO FLOERCKEN, communis Curiæ Ducalis Saxonicæ Advocato Ordinario.

Francofurti & Lipsiæ, apud Christophorum Hülse, 1704, in 4.
Constat 5 alph. 10 plag.

NOtum satis in scholis Juridicis nomen est Jurisprudentiæ Romano-Germanicæ Forensis, a Celeberrimo Struvio olim compositæ. Nam non tantum Latina editio, plus vice simplici prelo sub-

jecta est; sed &, postquam illa in Germanicam translata est linguam, typothetarum operas repeti necessum fuit, ut nunc quidem laudata illa Jurisprudentia, novorum librorum catalogo sero nimis inseri videatur. Enimvero cum opus Germanicum denuo recudi fecerit, illudque novo plane habitu donaverit B. Struvii Gener, Consultissimus Editor, hinc non immerito jure novorum scriptorum id censeri, ac Lectorum notitiæ a nobis insinuari potest. Quid autem doctissimus Autor præstiterit, id ex comparatione editionum diversarum facile liquet. Partitio & series totius operis generalis ubique eadem est, sed numerus titulorum sive capitum, jam in præcedenti editione Germanica, auctior est, dum ea, quæ in Latina editione conjunctim erant proposita, sub specialibus rubricis explanate magis recensentur, aut etiam nova subinde capita adjiciuntur, atque hunc numerum auctiorem in ultima hac editione retinuit Noster, nisi quod in libro 2 titulum 32 de *incapacibus hæredibus* omiserit, & libro 3 titulum 20 de *evictione & edicto Ædilitio* inseruerit, quæ vix memoranda diversitas est. De cætero præter summaria margini apposita, non tantum allegata legum & Doctorum, ut & indicem satis copiosum, quibus prior editio Germanica destituitur, adjecit, sed & multis rerum accessionibus novam hanc locupletavit; id quod vel sola ejus moles, cum præcedentibus collata editionibus, persuaserit. In fidem dictorum nonnulla adjiciemus exempla. In lib. 1 tit. 6, sponsaliorum materiam prolixe tradit Noster; commemoratis causis, ob quas sponsalia invaluerint, nuptiasque præcedere soleant, eorum diversitatem, quod vel de futuro, vel de præsenti sint, adducit, eaque occasione varietatem & effectum conditionum sponsalibus apponi solitarum, ut & modum, qui pactis illis etiam nonnunquam accedit, persequitur. His ad liquidum deductis docet, quod sponsalia requirant consensum serium, perspicium, non vi vel dolo elicitum, non erroneum, verbis vel facto declaratum; quæ singula per partes deinde specialius exponit, ac inde ad necessitatem consensus parentalis progressus, quousque patris & matris, cæterorumque parentum remotiorum, vel etiam aliorum propinquorum, voluntas hic spectanda sit, edisserit. Inprimis personarum, sponsalia vel nuptias contracturarum, consideratio Nostrum tenuit sollicitum. Primo ergo ostendit, quod in linea recta consanguinitatis, sponsalia

lia in infinitum, idque quovis jure, Naturali, Divino & Gentium, quicquid etiam nonnulli Canonistæ dissentiant, sint prohibita. Deinde monstrat, quod in linea collaterali, inter eas personas, inter quas est respectus parentum & liberorum, sponsalia prohibeantur. An vero hæc prohibitio nitatur jure naturali, nec non; utrum prohibitio, in S. Literis occurrens, personas expressas solum concernat, an vero de gradibus sit exaudienda, id semper inter Scriptores controversum fuit, adeoque Nostro amplius disquirendi materiam suppeditat, quousque dispensatio hic locum habeat, etiam adjicienti. Tertio inter fratres & sorores sponsalia nuptiasque prohiberi, Consultissimus Autor indicat, ac tum de moralitate, tum sensu prohibitionis hujus, ulterius disceptat, quidque vel jus Canonicum, vel leges nostrates, illic adjecerint, recenset, addita Arboris Consanguinitatis, diversæque computationis explicatione. Non minori cura affinitatem deinde Noster considerat. Nam adducto ejus fundamento, explicataque indole, primo ostendit, quod non inter omnes, qui affines se salutare solent, vera affinitas contrahatur, & quod adeo ii, qui nullo affinitatis vinculo connectuntur, sponsalia inire non prohibeantur; hoc tamen cum aliquo temperamento accipiendum esse, simul admonet. Postea de gradibus & generibus affinitatis satagit, adductamque generalem regulam prohibitivam, ad lineam rectam & collateralem applicat, & quousque prohibitio, sive gradus sive genera spectes, idque vel secundum jus divinum, vel humanum, se extendat, commemoratis pluribus personis casibusque specialibus, gnaviter exponit. Dimissa consanguinitate & affinitate, alia commemorat Noster impedimenta, quæ sponsalibus & nuptiis obstent. Eo pertinent agnatio civilis, ex adoptione orta, cognatio spiritualis, ex jure canonico ortum trahens, morbus animi vel corporis, totalis religionis diversitas, adulterium, aliaque politicis rationibus subnixa obstacula, a Nostro sigillatim explicata. Producunt de cætero sponsalia vinculum, non penitus quidem indissolubile, attamen satis firmum, ac non facile solvendum. Ob quas ergo causas sponsalia solvi queant, tum quæ ex pluribus concurrentibus præferantur, deinde doctissimus Autor tradit, addita vinculi sponsalitii & matrimonialis, quoad nonnullos effectus speciales, comparatione. De Magistratibus municipalibus, in editione Latina nihil

betur, sed Germanicæ l. 1. tit. 14. hac de re aliquid proposuerunt, quod Noster itidem nonnullis observationibus auxit. Docet ergo primo Magistratûs municipalis necessitatem & constituendi modum; deinde eos, qui ab hoc munere excludantur, recenset; tum habiles ad illud suscipiendum posse cogi, ostendit. Inde ad personarum, ex quibus Senatus componitur, diversitatem, dignitatem, jura tam in Ecclesiasticis, quam Politicis, ipsis competentia, ac innexa officia, explicanda accingitur (in quem locum nundinarum, onerum tam personalium quam realium, similiumque materiarum consideratio incidit) ac quousque successor privilegia, ab antecessore data, servare debeat, disquirit. In l. 3, tit. 20 materiam evictionis & Ædilitii Edicti Noster pertractat, quem titulum prioribus editionibus, Latinæ & Germanicæ, deesse, antea diximus. Recepta methodo, evictionis præstatio sub initium definitur; quam definitionem excipiunt negotia, in quibus evictio præstanda sit; tum sequuntur casus, in quibus præstatio peti, nec non media, per quæ illa obtineri queat. Quo autem felici successu evictionis præstatio aliquando exigi possit, opus est litis denunciatione, aliisque requisitis, a Nostro deinceps commemoratis. De cætero non tantum emtori, sed & hæredibus, actio ad præstandam evictionem competit, quæ etiam contra venditorem similesque, ut & fidejussores, horumque omnium hæredes, vim suam exserit; certis tamen in casibus evictionis præstandæ necessitas cessat, Nostro latius illa omnia deducente. Illud in commerciis humanis frequenter contingit, ut contrahentes sese lædant. Istis læsionibus apud Romanos etiam occurrebat Edictum Ædilitium, cujus argumentum, requisita & actiones inde ortas, Consultissimus Editor ultimo loco explanat.

LIBRI NOVI EX ANGLIA.

Joannis Raii Historia Plantarum Tomus tertius, qui est Supplementum duorum præcedentium. Accessit Historia Stirpium insulæ Luzonis & reliquarum Philippinarum; item J. B. Tournefort Corollarium Institutionum Rei Herbariæ. Londini apud S. Smith & B. Walford, 1704. in fol.

The History of the Rebellion and Civil Wars in England, begun in

in the Year 1641. Written by the Right Honourable Edwar Earl of Clarendon. Volumen the First. Oxford, printed at the Theatre, 1704. Fol.

A Treatise of Fluxions: Or, an Introduction to Mathematical Philosophy. Containing a full Explication of that Method by which the Geometers have made such vast Advances in Mechanical Philosophy. By Charles Hayes. London, printed for Dan. Mitwinter and Tho. Leigh, 1704. fol.

Miscellanea Curiosa. Being a Collection of some of the Principal Phanomena in Nature, accounted for by the Greatest Philosophers of this Age. London, for Jeffery Wale and J. Senex, 1705, 8.

Opticks: Or a Treatise of the Reflexions, Refractions, Inflexions, and Colours of Light. London, for S. Smith and B. Walford, 1704, 4.

A Dictionary of all Religions, ancient and modern. Whether Jewish, Pagan, Christian or Mahometan. London for James Knapton, 1704, 8.

Salvation by Jesus Christ alone, agreeable to the Rules of Reason, and to the Laws of Justice. By Tho. Staynoe. London for Benj. Toke; 1704, 8.

Henrici Dodwelli de Nupero Schismate Anglicano Paranesis ad Exteros, qua jura Episcoporum veterum eorundemque a Magistratu Seculari Independentia, omnibus asserenda commendantur. Londini impensis Richardi Smith, 1704. 8.

The Knowledge of a Man's Self the Surest Guide to the True Worship of God &c. by Thomas Tryon, 1704, 8.

Miscellanies, by D. John Worthington. London, for John Wyat, 1704, 8.

A Discourse of the Unity of the Church &c. By Robert Burscough. Exeter, for Tho. Bennet, 1704, 8.

The Religion of a Prince. By William Nichells. London, for Tho. Bennet, 1704, 8.

The Case of Impropriations, and of the Augmentation of Vicarages and other Insufficient Cures. London, for Awnshaw & J. Churchill, 1704, 8.

Essays

Essays on the Preservation & Recovery of Health. London, for Richard Wilkin, 1704, 8.

The Storm: Or, a Collection of the most remarkable Casualties and Disasters which happen'd in the late dreatful Tempest, both by Sea and Land. London for G. Sawbridge, 1704, 8.

D. Roberti Huntingtoni, Episcopi Rapotensis, Epistolæ. Præmittitur de ejusdem Vita Ὑπομνημάτιον, scriptore Thoma Smitho. Londini, impensis A. & J. Churchil, 1704, 8.

Henrici Dodwelli Exercitationes duæ: Prima de Ætate Phalaridis: Secunda de Ætate Pythagoræ Philosophi. Londini, impensis Richardi Smith, 1704, 8.

Nonnulli e Luciani Dialogis selecti: omnes scholiis illustrati ab Edwardo Leedes. Cantabrigiæ, impensis R. Clavel, S. Smith & B. Walford, 1704, 8.

The History of Man: Or, the Wonders of Humane Nature, in Relation to the Virtues, Vices and Defects of both Sexes. London, for R. Basset, 1704, 8.

Clavis Commercii: Or, the Key of Commerce, shewing, the True Method of Keeping Merchants Books &c. London, for Eben. Tracy, 1704, 4.

Of the Principles and Duties of Natural Religion, two Books: by D. John Wilkins. The fifth edition. London, for R. Chiswel, 1704, 8.

Angliæ Notitia: Or, the Present State of England, with divers Remarks upon the ancient state thereof. By Edw. Chamberlayne, and continued by his Son John Chamberlayne. The 21 edition, with large Additions and Improvements. London, for S. Smith and B. Walford, 1704, 8.

A Discourse concerning the Nature, Advantage and Improvement of Trade: by P. Paxton. London, for R. Wilken, 1704, 8.

A Table of a Tub. To which is added an Account of a Battel between the antient and modern Books in St. James Library. The third edition. London, for John Nutt, 1704, 8.

Tractatus brevinsculus, in quo ostensum, tam electiones Episcoporum quam ordinationes, ad nullam potestatem secularem, sed ad solos Ecclesiarum Præsides pertinere. Auctore Thoma Gregorio. Londini apud Th. Bennet, 1704, 4.

* * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii, Anno MDCCV.

L. ANNÆI FLORI RERUM ROMANARUM LIBRI duo Priores, ex Criticorum Observationibus correcti, cum Textus ratione, Notisque Variorum Historicis, Politicis & Antiquariis: jussu & impensis Augustissimi REGIS BORUSSIÆ & Electoris Brandenburgici, in usum Principis Regni & Electoratus Hæredis adornati & editi a LAURENTIO BEGERO, Consiliario Regio & Electorali ab Antiquitatibus & Bibliotheca.

Coloniæ Marchicæ, typis Ulr. Liebp. Typographi Regii, 1704, in fol.

Constant Alphab. 4. plag. 20. multisque fig. æn.

Etiamsi tot præclara elegantioris doctrinæ specimina, quibus Celeberrimus Begerus illustre sibi inter strenuos venerandæ antiquitatis vindices nomen jam asseruit, nondum innotuissent literato ordini, haud dubium est, quin unico hoc libro edito, summam eruditionem, ac mirificum reliquiarum prisci ævi studium, eidem satis abundeque comprobaret. Cum enim jussu Potentissimi Borussiæ Regis, Florum Historiæ Romanæ Epitomatorem non incelebrem, in usum Serenissimi Principis Regii expoliendum sumeret Noster; id sane egit, ut omnibus hujus generis Autoribus, quotquot hactenus lucem adspexerunt, palmam præriperet. Non enim modo textum Scriptoris quam castigatissimum dedit, & rationum proxime subjunctarum examine firmavit, sed etiam notas varias, qua historicas & politicas, qua philologicas atque antiquarias e Camerte, Vineto, Stadio, Grutero, Freinshemio, Zevecotio, Salmasio, Ruperto, Grævio & Anonymo quodam depromtas adjecit,

ſuisque pariter obſervationibus ſelectiſſimis locupletiores effecit. Neque tamen intra hanc metam ſubſtitit, ſed ut ornatius ſingula proſtarent, innumeras marmorum, ſtatuarum, toreumatum, gemmarum, nummorumque delineationes curatiſſime inciſas interſperſit; quin & tabulas integras geographicas, triumphales aliasque ſcopo ſuo congruentes, quas inter eminet una e Gazophylacio Regio-Electorali Brandenburgico prælium Scipionis & Hannibalis in patera argentea depingens, magno cum judicio addidit. Quod ne temere feciſſe, & laciniam purpura ornaſſe videatur, in præfatione totus in eo eſt, ut Floro brevitatis vitium injuſte exprobrari oſtendat, Verderiumque pariter ac Schottum, quorum hic compendia librorum peſtem, labem, perniciem & tetra Autorum vulnera; ille Florum brevitate ſua ſe implicare potius quam explicare, ejusque opera multos libros periiſſe dixit, ut iniquiſſimum, ita & abſurdiſſimum judicium, quod nullo modo attendi mereatur, tuliſſe exiſtimat. Deinde Illuſtrem Grævium, nuper eheu! ut alibi dictum a nobis eſt, demortuum, κακοζηλίαν in Floro nimis ſevere carpere ſtatuit, eaque de cauſa ſingulos nævos, in præfamine ad editionem ſuam ab eodem notatos, expungere conatur, Grævianæ famæ defenſores ad certamen inſuper provocans, quorum jam erit armorum pondus explorare. Nos quidem arenam occupare, aut in caſtra ullius tranſire nolumus; id tamen perſuaſi ſumus, τὸν μακαρίτην juvenum manibus non plane excutere voluiſſe hanc epitomen: cur enim illuſtrandæ ei tantum operæ impendiſſet? rationes vero habuiſſe haud ficulneas, quare Flori lectionem circumſpecte inſtituendam monuerit. Sed miſſa hæc facimus, ſerioque profitemur, ut animum a cavillandi pruritu alienum ſemper ſervavimus, ita nec in præſenti Cl. Begero opinionem æqui rerum æſtimatoris nos derogare velle. Merita certe ejus de Floro majora ſunt, quam ut verbis aſſequi valeamus, quippe qui præter laborem in explicatione verborum ejus collocatum, eruditum etiam diſcurſum de Romanorum originibus præmiſit, ſicque ingreſſum ad integram hiſtoriam probe munivit. Eſt itaque omnino, quod gratias decernat Noſtro Muſarum cœtus de belliſſimo hoc munere, viresque apprecetur annorum victrices, quo poſtremos duos libros pari felicitate atque ingenio abſolvere poſſit.

ME-

MEDITATIONES SELECTÆ DE SUBLIMI Hominis Scientia, compendiose digesta a DAVIDE BRAUN, S.R.M. Poloniæ Burggrabio Mariæburgensi, & Oeconomiæ Bellicæ Regni Commissario.

Gedani apud J. Z. Stollium, 1704. in 8. Alphab. 1.

QUidnam homo, solius etiam rationis sanæ ductum secutus, de rebus Theologicis firmiter tenere valeat, hoc in opusculo demonstrare annisus est Autor Nobilissimus, atque momenta eapropter huc spectantia præcipua, quæ ab aliis fusius jam pertractata fuerunt, Meditationibus paucis atque brevioribus inclusit, quibus obviam ire se velle profitetur discursibus admodum scandalosis, quos passim hodie haurire detur ex ore sublimium etiam virorum, qui dum mysteria sacrosanctæ fidei ignorent, aut nosse profecto putida jactantia dissimulent, ipsam usque adeo notitiam, qua natura duce possent imbui, evertere aut obscurare minimum allaborent.

In *prima* itaque Meditatione DEUM sibi considerandum sumit, ejusque Majestatem ex scala naturæ homini cuilibet sano, mediisque necessariis ad judicium veritatis assequendum instructo, affatim patere innuit. Tam alte etenim impressisse ideas suas divinum Numen humanis ait mentibus, ut nemo inter gentes qualescunque educatus, conscientiam ejus queat exuere, utut quam maxime velit; adeoque atheos stricte sic dictos dari, prorsus abnuit. Hinc quibus modis, esse Deum, ex natura possit evinci, significat. In acie statim ponit hujus universi considerationem, in quo constans elementorum discordia, rerum omnium ordo, cœlestium terrestriumque corporum summa pulcritudo & immensa magnitudo, ipsis gentibus sapientissimum Architectum ob oculos veluti spectandum proposuerint. Materiam vero Deo in creatione ullam coævam, aut mundum esse æternum, & sive casu, sive necessario existere, petitis ex ratione argumentis inficiatur. Porro ex consideratione sui ipsius, quemlibet existentiæ Dei fundamentum posse petere ostendit. Dum enim nos esse non dubitemus, nosque nobis ipsis nostrum esse non dedisse vel ex eo colligamus, quod perfectiones eas, quas nobis jam deesse conqueramur, nobis dare licuisset, si a nobismet dependeret esse nostrum, ab alio certe pro-

venire existentiam nostram, colligendum hinc venire evincit, & posito uno gradu dependentiæ cujuscunque entis a causa alia, semper progrediendum esse addit usque ad ultimam causam, summum DEUM. Tertiam rationem ex Aristotelis Philosophia depromit, & a motu in universo mundo mutuatur; unumquodque enim quod movetur, ab alio moveri supponit, cum impossibile sit, idem esse motum & movens; id autem, quod moveat, actu esse necessario debere infert. Firmissimum tamen ratiocinium a fine rerum in universum omnium derivat; nam cum nulla creatura fine aliquo careat, hunc ipsum sane tanquam causam, licet non executione, tamen intentione, ante ipsam rem exstitisse asserit. His prælibatis, ad impugnandam Deorum multitudinem, hominum apotheosin, & simulacrorum symbolicum cultum pergit, & argumentis ubique similibus utitur. Naturam Dei rationem, sine revelatione, difficulter agnoscere fatetur. Inde de attributis Dei dispicit. Dei operationem ad extra necessariam esse, & in ipsis creaturis quidquam mali a Deo conditum, quod agnoscere quis debeat, rationem jubere ullam negat. Quomodo fatum, casusque & fortuna, cum Divina providentia consistat, & quomodo hæc humani libertatem arbitrii minime impediat, methodo haud ineleganti demonstrat, & blasphemiæ illorum, qui homines se esse obliti, Deum causam mali & peccati pronuntiare haud vereantur, ponderibus ex ratione depromtis, valde indignatur.

Meditatio *secunda* circa *animam* occupata est, & ante omnia eum, qui usque adeo Scepticorum seu Aporeticorum secta infatuatus fuerit, ut quoque animam inesse animato dubitet, perinde responso indignum fore judicat, ac illum, qui equitem qua talem sine equo, aut citharœdum absque cithara, denominari & actu esse posse, blateraret. Excussis postmodum quæstionibus: an anima ex elementis sit composita? an ex igne? an sit aer subtilis? an ipse sanguis? an corpus? an temperamentum? an numerus & harmonia? an ex censu corporum cœlestium? an duæ in uno corpore animæ? an anima sit divisibilis? aliisque, hanc animæ definitionem subministrat, quod sit spiritus corpori hominis hypostatice junctus, inque corporis organis vires nutritivas & sensitivas exerens, sine ullo tamen corporis organo intelligens, & extra il-

lud

lud ſubſiſtere aptus. Circa ejus propagationem determinandam, neque his adſtipulatur, qui alicubi omnes animas ſimul quondam creatas exiſtere, corporique extrinſecus illabi ſtatuunt, neque iſtis, qui ſimpliciter æternas & ſubſtantiæ divinæ particulas easdem faciunt, aut ſingulis hominibus quotidie infundi eas credunt; ſed potius ex illa una anima, quæ Adamo, primo homini, data eſt, cæteras quotidie propagari affirmat. Immortalitatem ejus ex eo probat, quod extra corpus & ſine ejus organis poſſit operari; quod a ſe ipſa perpetuo moveatur, motusque ſit principium; quod ſimplex ſit & incorporea, atque ex contrariis non conſtet, iisque haud afficiatur: nam quod aliqui animam in phreneticis corruptam eſſe perhibere conentur, fruſtraneum judicat, cum non ipſa, ſed organa phantaſtica corrumpantur; prout & in lapſu Protoplaſtorum non animam ipſam, verum additam ei imaginem divinam, ſanctitatem & juſtitiam, corruptam fuiſſe monet. Eandem porro immortalitatem animæ ex conſcientiæ potenti motione, ex voluntatis inſuperabili libertate, & Dei juſtitia, rationibusque ejuscemodi aliis comprobat, & parili modo reſurrectionem corporum cum animabus reduniendorum ſtatuminat. Metempſychoſin tantundem rationis, quantum metamorphoſin, habere notat, & utramque rejicit, apparitiones quoque præſtigiis diabolicis annumerat.

Tertia Meditatio *beatitudinem*, *ſeu ſummum hominis bonum* contemplatur, atque hoc nec in ipſo, nec in ullis rebus externis aliis, quærendum autumat; quin imo ne in hac quidem vita illud poſſideri admittit, utut alii modo in bonis corporis, modo in animi bonis, inepte admodum idem quæſiverint. Ac ſane apud Sapientes hujus ſeculi, veram beatitudinem haud inveniri cenſet, indeque ad illuminatos divinis revelationibus Doctores confugiendum eſſe ſuadet, quorum ductu ſapientia vera cognitura ſit, ſummum hominis bonum in ſola religione ſeu agnitione Dei conſiſtere, cumque hæc ipſa præſenti in mortalitate imperfecta valde ſit, in immortalitate futura explendam fore ſuperaddit. Hanc veritatem ipſos quadantenus Gentiles attigiſſe obſervat, omnesque Philoſophorum de ſummo bono ſententias ab errore ad rectam revocari poſſe viam autumat, unico hoc additamento, quod eædem de futuræ vitæ beatitudine intelligi debuiſſent. Gentilibus au-

tem Judæisque recentioribus ac Turcis, qui carnales voluptates futuræ vitæ affingant, rejectis, bona futura tam animæ, quam corporis enumerat, & quod veritatis hoc in negotio crepusculum Platoni, Porphyrio & Varroni haud obscure illuxerit, notari cupit.

Quarta Meditatio prolixitate sua priores sola adæquat, cumque *religioni seu viæ ad beatitudinem summam ducenti* destinata sit, post Religionum Indifferentismum explosum, principaliores a mundo condito religiones quatuor, *Gentilismum, Judaismum, Christianismum & Mahometismum*, contemplandas sumit duabus in sectionibus, quarum prima Gentilismum & Mahometismum damnat, altera vero Christianismum & Judaismum sibi invicem opponit, istiusque præ hoc excellentiam vindicat. Circa Gentilismum dum versatur, Oraculorum vanitatem redarguit, autoribusque Dæmonibus, ipsorum gentilium testimonio, per fœminas a Cacodæmone obsessas & furore correptas edita, mendacia fuisse & ambigua, turpia item crudeliaque plurima efflagitasse eadem, ostendit. Sibyllarum revelationes non minus insanas, turpes, crudeles, mendaces atque falsas fuisse, adstruit. Nec Philosophorum doctrinam & præcepta veram Dei cognitionem complexa fuisse largitur, & falsitatem moralis eorum Theologiæ ex Philosophorum vitis sigillatim deducit. Socratem certe v. g. ob libidinem, gulam & impudentem iracundiam Alcibiadi in deliciis, sed ipsum vicissim adolescentum corruptorem, & ob familiaritatem Dæmonis, a quo futura se doceri prodiderat, infamem; Platonem adulationis nimiæ, luxus, & quod Stella astrologo, Dione, Phædro & Alexi abusus sit, accusatum fuisse, ob statuminatam item licentiam, mulieres communes reddendi, male notatum; Aristotelem eo usque insaniæ progressum, ut scorto tanquam Deæ sacrificaret, cum filios ex ea procreasset; Bionem pæderastiæ sceleris damnatum; Pythagoram apud Crotoniatas tyrannidis affectatæ reum actum; Periandrum propria matre abusum; aliosque plures scelerum aliorum longe gravissimorum convictos fuisse meminit. Hinc compendiosam Theognosiæ idolorum gentilium, tam omnibus populis communium, quam singulis propriorum, adumbrationem suppeditat, Deosque qua minorum qua majorum gentium recenset, sigillatim Solem, Lunam, sidera, elementa, ventos, fulmina, tonitrua,

ignes

ignes fatuos, homines, bruta, plantas, fossilia, in cultum eorum venisse edocet, ac symbola simul Deorum Gentilium considerat. Gentilibus Mahumedanos statim associat, quæque sint religionis ipsorum principia, & quam mendaces ac impuræ deprehendantur, quas jactent, revelationes, pluribus verbis doctissime declarat. Atque hæc contenta primæ sectionis sunt. In altera Christianismum contra Judæos vindicat, quorum antiquas revelationes divinas esse omnino concedit, eaque occasione de Mosis antiquitate & sanctitate juxta scriptores gentiles differit, quamque plurima doctrinæ & historiæ Mosaicæ Gentiles noverint, ut ut eadem ad impia sua sacra detorserint, exponit. A priscis vero revelationibus cum obstinacia & falsa interpretatione sua Judæi postmodum misere defecerint, & ex vere credentibus paulatim Ethnicis æquales aut pejores facti fuerint, hinc contra eos late disputat, ac summa hæc capita deducit: quod Messias, in scriptis Mosis & Prophetarum, tanquam Deus ipse in carnem humanam venturus describatur: quod idem certo tempore, stante nimirum templo Salomonis secundo, hoc est, post captivitatem Babylonicam restaurato, venire debuerit, salvaturus non Judæos solum, verum & Gentes: quod idem in Bethlehem, de tribu Juda, & de domo David, & inaudito miraculo ex virgine castissima nasci: quod multis ærumnis exantlatis, in carne pati, crucifigi, ultimoque ex mortuis resurgens in cœlum adscendere, inque mundo Apostolos Spiritus S. donis instructos, qui ad spirituale ipsius regnum omnes nationes terræ miraculis & verbi Dei virtute vocarent, magnamque vere credentium civium Ecclesiam colligerent, relinquere: quod lex Ceremonialis seu Levitica tempore Messiæ hujus exspirare debuerit. Quibus singulis scite demonstratis, ultimo loco, quod talis & tantus Christus Dominus jam venerit, qui hæc omnia excellentiori modo adimpleta dederit, indeque Judæi maximi erroris de venturo adhuc Messia accusandi sint, quodque Christiani e contra vera verbi Divini mysteria palam sectentur, valide concludit. Sed antequam opus ipsum finiat, in doctrinæ Christianæ sanctitate & moralitate non invenire affirmat, sive Gentiles, sive Judæos, quod objiciant. Præcipuos namque illius articulos, de Trinitate, de Filio Dei incarnato & crucifixo, ac de Spiritus Sancti cum fidelibus conjunctione, Judæorum

pa-

pariter & Gentilium ipsorummet testimoniis, ex eorum scriptis heic allegatis, firmari monstrat. In eos igitur non minus atque in Atheos, Epicureos, Indifferentes, ac illos quoque, de Dæmonibus qui dubitant, justam stringit epanorthosin, & ut gentes extra Christum omnes damnari, haud obscure sibi persuadet, sic ad blasphemas nonnullas Judæorum objectiones, contra miracula resurrectionemque Christi, & fidem Apostolorum, in medium allata, respondet, & post inculcatam denuo doctrinæ Christi innocentiam, & charitatem imprimis, quam hæc tantopere requirat, in parænesi ad infideles omnes, & impios non minus Christianos, inque piis votis desinit.

G. BRANDS HISTORIE DER REFORMATIE IN en Ontrent de Nederlanden. Het derde en vierde Deel &c.

h. e.

J. BRANTII HISTORIA REFORMATIONIS BELgii & vicinarum Provinciarum. P. III & IV.

Roterodami apud Barent Boss, 1704. in 4to. Volumina II. alphab. 12.

PRimam præstantissimi hujus Operis partem, libros X priores, Historiam reformationis a primis Christianismi in his partibus incunabulis, usque ad annum C. 1600 sistentes, complexam, anno 1663 Amstelædami excusam habemus. Ea una cum parte altera, qua continuatur eadem Historia usque ad exitum anni 1618, Amstelædami anno 1671 iterum lucem adspexit. Ob aptissimum rerum ordinem, fidem in allegandis diligenter monimentis & testibus idoneis, eximiumque linguæ nitorem, hostium quoque encomia promerita fuit. Sane enim laudes istas omnes Brantio ne ipse quidem derogaverit Henricus Ruilius, verbi Divini apud Amstelædamenses olim minister, qui in scriptis adversus hancce Historiam variis libellis, omnes istas virtutes Brantiano foetui concedit, de eo tantum conquestus, quod, ubi ad Kornhertii tempora, primasque adeo schismatis inter Remonstrantes & Contraremonstrantes in Belgio origines, deventum esset, plus quam decebat Historicum, Remonstrantium studiosum se ostenderit, in quorum sci-

ſcilicet partibus eccleſiaſtico munere apud Amſtelædamenſes fuit defunctus. Sed quicquid ſit de iſta Ruilii accuſatione, quam variis ſcriptis apologeticis, dum viveret, abſtergere conatus diligenter fuit ipſe Brantius, magna hucusque ſemper hujus Hiſtoriæ apud Belgas exiſtimatio fuit & autoritas. Ut multum haut immerito res patriæ eccleſiaſticæ debere videantur Reverendo Gerardi Brantii Filio, Joanni, qui continuationem Hiſtoriæ illius ab ipſo Parente ad annum usque 1623 productam, ex ſchedis ejus nunc demum publicavit. Complectitur illa accuratam Synodi Dordracenæ, triſtiumque, quæ poſt eam Remonſtrantes afflixere, fatorum Hiſtoriam, ex omnibus, quæ ſuppetebant, monimentis, actis, relationibus, litteris diligenter digeſtam, atque eo usque diligentiæ & ἀκριβείας obſervantem, ut minutiſſimas affectuum, contentionum, eventuum occaſiones, ipſaque verba ultro citroque commutata, ſemper exhibeat, indolemque, mores, ingenium, ſtudia hominum vivide admodum, tanquam in tabula, repræſentet. Ut ſi quis alius unquam, ad eccleſiaſticam prudentiam, ſive comparandam, ſive firmandam, hic inprimis liber ſpectare videatur.

BARTHOLOMÆI DE MOOR VERIS OECONOMIÆ Animalis ſeu potius Humanæ Principiis innixa Pathologia Cerebri Delineatio Practica; in qua Morborum Soporoſorum per Notas Characteriſticas Diſtinctio, nec non Spaſmorum accuratior Diſtributio traditur.

Amſtelædami, apud Gerardum Borſtium, 1704. in 4to.
Conſtat $3\frac{1}{2}$ Alphab.

QUemadmodum Clariſſimus Author in *Cogitationibus ſuis de Inſtauratione Medicinæ*, a nobis *in Actis Anno 1696 Menſe Auguſto pag. 370* commendatis, omnes humanæ œconomiæ functiones a ſanguinis preſſione deducendas eſſe docuit: ita ab ejusdem preſſionis vitio, non neglecta ſingularum partium ſtructura, morbos & ſymptomata eſſe derivanda, ut demonſtret, in hac Idea Praxeos Medicæ Novæ, cujus librum primum, Pathologiam Cerebri continentem, jam ſiſtit, conatu non ſpernendo occupatus eſt.

pag. 1. A Cephalalgia initium facit, cujus causas a pressione sanguinis partim aucta, partim imminuta repetit. Cum enim membranæ cerebri copiosissimis vasis arteriosis, & una cum pericranio summa gaudeat sensibilitate, quivis facile intelliget, enormiter has partes affici a pressione, dilatatione & æstu sanguinis; sub quo statu hic non solum totus immutatur, sed inprimis serum ita degenerat a solita sua tenuitate, ut in gelatinam spississimam excoquatur: cui pressioni auctæ ansam dant febres, plethora, exercitia, radii Solares, ebrietas & ingluvies. Sed & ab imminuta pressione excitatur hoc malum, quando sanguis nimis lentus & viscidus per vasa non nisi ægerrime propelli potest; quod patet in chlorosi & scorbuto. Quod partium solidarum vitia attinet, oritur cephalalgia, præter conformationem p. n. a commotione cerebri, ab equitatione & vectione vehementi, a refrigeratione capitis &c. Quibus explicatis definit cephalalgiam, quod sit capitis sensatio molesta, imprimis a sanguine motu suo vasis & membranis vim inferente producta. Quanquam enim, uti dictum, partium solidarum vitium capitis dolorem producat, sæpe tamen is ideo excitatur, quod sanguini circulaturo impedimentum aliquod objiciatur, quod pulsatio molesta excipit. Ex causis fluunt indicationes generales, quæ in eo consistunt, ut sanguinis pressio nimia compescatur, progressus per vasa capillaria facilior reddatur, cerebri vitia corrigantur, & dolor mitigetur. Mittimus prognosin, cautelas practicas, & formulas, quas subjungit fideliter Author Clarissimus, ex propria praxi partim, partim ex authoribus allegatis petitas. Atque hæc speciminis loco sufficiant, ex quibus haud obscure intelliget L. B. qua usus
pag. 188. fuerit methodo Noster in reliquis explicandis capitis morbis. Inter quos cum affectus soporosi non sint infrequentes, ab Authoribus vero maxime confuse fuerint tractati, notas characteristicas singulorum subjungere placuit Clarissimo Moor. Coma igitur vigil vocat, quando ægri conqueruntur de summa capitis molestia, non quidem dolore, sed velut interno ardore, & motu intestino expansivo, qui ipsos reddit quidem in somnum proclives, & somnum enixe desiderantes, cum tamen non possint aut non audeant eundem capessere. Coma somnolentum est, quando ægri, provectioris ætatis præsertim, ad somnum sunt valde proni, cum in-

insigni mentis hebetudine, nonnunquam oris apertione, adeo ut sedentes & cum aliis colloquentes, etiam interdiu, in somnum involuntarium prolabantur. Hic morbus circa vesperam ingravescere solet; febris non est insignis, aliquando lenta, nec ægri conqueruntur, nisi de somnolentia molesta. Huc etiam referri potest ea somnolentiæ species, quæ suppressionem urinæ insequitur; ut & sopores profundi absque manifesta febre, e. g. ab ebrietate, usu opii, & somnolentia scorbutica. Quando autem ægri, febri insigni & vehementi, & statim in augmento, vel etiam principio, in somnum profundum incidunt, unde vix aut ne vix quidem excitari possunt, quem aliquando convulsiones & ipsa mors brevi excipiunt, Cari species prima dicitur. Quod si vero ægri post attritas vires a febre continua, in somnum profundum & ἀφωνίαν incidant, in eo statu per aliquot dies permaneant, nihil rogent, jaceant veluti moribundi, postmodum oculos iterum attollant, aliquando statim cibum petant, atque feliciter evadant, vocatur cari species secunda. Quibus tertia accedit species, quando in febribus ægroti, diem unum aut alterum ante mortem, veluti somno oppressi decumbunt, ob attritas vires, sanguinem ad circulationem ineptum redditum, & spiritus dissipatos. Lethargus est sopor gravis cum febre & stertore, in quo ægri excitati respondent, & iterum in somnum relabuntur. Apoplexia denique Nostro audit sensuum omnium, cum ἀφωνία & resolutione, nec non difficili respiratione, subita privatio, a sanguine cerebrum ejusque vasa inundante, aut nimium replente, ortum ducens. De cætero cum in titulo accuratam Spasmorum distributionem polliceatur Author, operæ pretium est, mentem ipsius brevius explicare. Scilicet per spasmum in genere intelligit involuntariam & vehementem musculi aut fibrarum muscularium contractionem: ejusque causam, Hippocratem secutus, rejicit in repletionem & inanitionem. In priori casu arteriæ carotides nimis replentur; unde sequitur compressio nervorum, depressio cerebri, spirituum animalium versus musculos propulsio, fibrarum tensio, sanguinis progressus retardatus, musculi inflatio, partis tendinis annexæ vehemens & involuntaria contractio. In posteriori casu cerebrum expansionem suam amittit, adeoque veluti subsidet; quæ subsidentia spiri-

pag. 339.

tus animales inordinate versus musculos premit, & convulsiones ciet; ad quas classes irritatio partium nervearum, a reliquis Authoribus accusata, ut referri debeat, prolixius explicat Author. Spasmi igitur in genere dividuntur in convulsiones, & motus convulsivos. Illæ sunt vel universales, vel particulares. Universales observantur vel minus frequentes, ut tetanos, opisthotonos & emprostotonos; vel magis frequentes, eæque vel graviores, vel minus periculosæ. Inter illas quædam infantes infestant, vel statim a nativitate, vel circa dentitionem; quædam adultos vexant, ut morbus caducus, & epilepsia proprie sic dicta symptomatica, quæ diversi observatur esse generis. Est enim 1) febrilis, vel ordinaria in principio & progressu morbi, vel extraordinaria epidemica; 2) pedissequa dolorum, purgationum, hæmorrhagiæ, vulnerum & ulcerum, repletionis, &c. 3) hysterica; 4) hypochondriaca; 5) scorbutica. Inter minus periculosas convulsiones referuntur subsultus in somno, convulsiones in somno, spasmus flatulentus, & quæ hæmorrhagias excipiunt. Particulares vero quod attinet, sunt hæ strabismus, τρισμός, spasmus Cynicus, risus Sardonius, satyriasis, sternutatio & singultus. Motus convulsivi denique sunt vel vehementiores, vel minus vehementes; utrique febriles, hysterici, &c.
p. 368. Cum autem morbus caducus cum sensuum internorum abolitione sit conjunctus, hujus symptomatis occasione, quædam circa sensorium commune præfari, operæ pretium duxit Author. Hoc autem supponit debere 1) esse partem unam, quia motus a duplicibus sensoriis externis in eo velut uniri debent; 2) motus spirituum animalium ab omnibus organis & membris delatos recipere; 3) motus spirituum animalium, ad illud tanquam metam pertingentes, velut terminare; 4) sensuum externorum objecta varia percipere ac dijudicare; 5) motum spirituum animalium versus has vel illas partes determinare. Exque his concludit, nullam cerebri partem solidam dari, cui hæc omnia tribui possint; cum autem eadem in mentem cadant, hanc sensorium commune adstruere, nullus dubitat.

Tandem non possumus non Compositiones quasdam evporistas ab Authore, Clarissimo inventas vel correctas, hic
p. 457. **commendare, scilicet, Diascordium novum, Spiritum Cepha-**
p. 530. **li-**

licum epilepſiam hypochondriacam tollentem, Spiritum Galbani compoſitum in ſpaſmo flatulento adhibendum, & Aquam lactis nephriticam Pharmacopœæ Bateanæ correctam. p. 539. p. 559.

M. JOANNIS TRIBBECHOVII, FAC. TH. HALL. & Phil. Jen. Adjuncti Brevia Linguæ Ῥωμαϊκῆς, *ſeu Græcæ Vulgaris Elementa, quibus differentia antiquum inter & recentiorem Græciſmum præcipue oſtenditur. Præmiſſa eſt Diſſertatio de Ortu & Natura hujus Linguæ: acceſſit Concio Chriſti montana Matth. V. VI. VII. Epiſtola Clariſſimi Anaſtaſii, Græci, & Syllabus vocum uſitatiorum.*

Jenæ, apud Jo. Bielckium, 1705, in 8. Plag. 10.

DIſſertationis, quæ etiam Jenæ publice ventilata eſt, ſummam ipſe titulus monſtrat, eam videlicet agere de ortu & natura linguæ vulgaris Græcæ: quæ quidem, ſi rem ab ovo ordiamur, referenda fuerit ad quintam Græcorum dialectum, κοινὴν, h. e. *communem* & *vulgarem* antiquis dictam, teſte *Jo. Grammatico* in ſuis Τεχνικοῖς. §. I. Alio nomine hæc dicitur πεζὴ, quaſi *pedeſtris*, ſi quidem illam cum antiqua ſermonis elegantia comparaveris. Addi etiam poſſet ſynonymum ἁπλῆ φράσις, quo propter *ſimplicem dictionem* haud raro inſigniri ſolet. Communiter tamen adpellatur Ῥωμαϊκὴ, ſicut Græci poſt tempora Conſtantini Ῥωμαῖοι, & Conſtantinopolis νέα Ῥώμη audit. §. II. Jam ſi quæratur, num antiqua illa κοινὴ, qua comœdiarum hiſtoriarumque ſcriptores uſi ſunt, conveniat cum recentiore Græcorum ſermone? iſtam quidem hujus eſſe fundamentum & velut matrem agnoſcendam, ſed longe puriorem fuiſſe cultioremque hodierna, nemo ibit inficias. Cauſæ corruptionis in promtu ſunt: Romanorum imperium, unde tot Latiniſmi, etiam in ipſo Novo Teſtamento; Græcorum ſcriptorum deſidia, qui tam facile barbaras voces, magno numero in Meurſii Gloſſario congeſtas, admiſerunt; inprimis Turcarum tyrannis, litterarum ſtudiis infenſa; item frequens commercium cum populis vicinis, maxime Italis. §. III-VI. Cæterum quatenus hæc lingua Græca eſt, ex quatuor antiquis dialectis conflata deprehenditur, quod ex allatis ibi exemplis patet §. VII. VIII. Deinde traditur diviſio hujus linguæ, quæ eſt vel eccleſiaſtica, vel politica: hæc

rursus vel νησιωτική, quæ in *insulis*, vel στερεολική, quæ in *terra continenti* viget; quibus additur tertia, nimirum *Constantinopolitana*, quia Constantinopolis systema Græciæ, & præcipue ἐν τῷ Φαναρίῳ, sede Patriarchali, idioma ecclesiasticum principem locum obtinet. Præter Constantinopolin, purior dialectus reperitur Thessalonicæ, in reliquaque Græcia stricte sic dicta, inprimis vero in metropoli Epiri *Jannina*, ubi illustre Græcorum gymnasium, una cum ἀκροατηρίῳ hodienum floret. §. IX. X. XI. Laudatur quoque hac ætate schola *Larissæa* & *Corcyrensis*, ubi itidem litterarum studia coluntur, & præcipue posterior acroaterium Latinum habet. Quod ad dialectum insulanam attinet, ea melior est in Cycladibus, quam Sporadibus & Echinadibus insulis, vel eam ob causam, quod illæ propiores sint S. Monti seu Atho, hodie monasteriis referto. Echinades vero, una cum Creta, nimium ex Italico sermone, quod Italiæ viciniores sint, trahunt. §. XII. Sed rursus magna varietas propter multitudinem insularum, ut vere obtineat, *quot insulæ, tot linguæ*, fatentibus ipsis Græcis, quorum testimonia adducuntur. §. XIII XIV. De sermone ecclesiastico tenendum, quod proxime accedat ad veterem Græcismum, exceptis quibusdam generalioribus momentis, quibus ad captum populi immutatus est. Versio autem Novi Testamenti Græco-Vulgaris, autore *Maximo Callipolitano* edita, & cura *Seraphimi Mitylenensis* denuo Londini A. 1703 excusa, plus solito barbararum vocum habet, in gratiam tot millium Bulgarorum, Wallachorum &c. qui inter Græcos habitant. §. XV XVI. Denique judicium fertur de hac lingua, eam quidem, quoad elegantiam, antiqua longe esse inferiorem, propterea tamen minime, Criticorum quorundam more, tam graviter accusandam, imo rejiciendam esse, vel propter multas peregrinas voces, vel etiam βαρβαροφωνίαν & malam ὀρθογραφίαν; quæ omnia diluuntur §. XVII-XXI. Virtutes contra hujus idiomatis recensentur, perspicuitas qua cum ipsa matre certare videtur, peculiarisque quædam elegantia & δεινότης, quam imitari difficile est. §. XXII. Poesis Ῥωμαϊκὴ rudior quidem, sed hodie cultior extat, præsertim in Creta, quæ hoc in genere multum reliquis præstat. §. XXIII. Apparatus librorum, ad hoc institutum facientium, apud nos exiguus est: disseritur tamen

men de *Lexico Vlachi Cretensis* & aliorum Dictionariis, & ex nostratibus laudatur *Crusii Turco-Græcia*, licet multa ibi obsoleta & corrupta occurrant. §. XXIV. Tandem ratio & occasio editionis horum Elementorum, quæ fuit adventus Græcorum in Academia Fridericiana, quibuscum Autori arctior familiaritas intercessit, significatur, & ne locus vacuus esset, adduntur quædam potiora ex præfatione *Glossarii mediæ & infimæ Græcitatis Caroli du Fresne*.

Ipsa vero Elementa conscripsit Autor Doctissimus, magnique Parentis & Theologi quondam celeberrimi haud degener filius, methodo Celeberrimi Hardtii, quam in tradendis linguis Orientalibus Clarissimus in Academia Fridericiana Prof. Michaelis non sine fructu discentium eximio, adhuc observavit. *Duabus* partibus totum negotium absolvitur, quarum prima agit *de Fundamentis*, altera *de Paradigmatibus*. Circa fundamenta notanda sunt quatuor momenta lectionis & scriptionis, *Consonantes*, *Vocales*, *Tonus* & *Notæ Diacriticæ* lectionis: in quibus modo differentia ab antiquo sermone breviter indicatur. Eædem quidem consonantes sunt, sed paulo aliter pronunciantur, præcipue τὸ δ, ϑ, ζ: quæ pronunciatio omnino præferenda, si non in omnibus, saltem in plurimis; quod vel ex Clenardi Institutionibus & aliis antiquioribus Grammaticis facile probari potest. Vocalium pariter & diphthongorum sonus plane convenit cum eo, qui in superiori Saxonia utplurimum receptus est: nam aures Græcorum a distinctis illis sonis ai, ei, oi, abhorrent. Tonus sæpe variat, si usum spectes: sæpe enim ob celerem pronunciationem ad ultimam eum rejiciunt, ut ἀνϑρωπινὸς, φιλιὰ; vel in antepenultimam revocant, ut ἑλλήνικα, ἁγιώτατη: id quod Clarissimo *Henninio* in suo *Hellenismo*, quem ὀρϑώιδον inscribit, tanquam antiquissimi & rectioris toni vestigium mirifice placet. Ex notis diacriticis id præcipue notandum, quod Græci recentiores spiritum asperum ut lenem efferant, more Æolum antiquorum, qui propterea ψιλωϊκοὶ adpellabantur.

Altera pars horum Elementorum exhibet paradigmata singularia Nominum, Pronominum, Verborum, &c. Differentia Nominum communis est, quod ignorent Dativum casum & numerum Dualem. Specialia ibidem plu-

pluribus legas. Verba carent Aoristo primo & secundo, nec non Futuro secundo. Perfectum hic nihil aliud est, quam Aoristus primus. Plusquamperfectum & Futurum adhibitis verbis auxiliaribus θέλω & ἔχω, ut in lingua Germanica, formantur. Infinitivum non habent, sed loco ejus utuntur Conjunctivo cum particula νά. Verba circumflexa & anomala pauciora & faciliora hic sunt, quam in veteri lingua, quorum paradigmata Autor concinno ordine proposuit. Quæ ad discrimen Syntaxeos pertinent, paucioribus momentis itidem comprehensa sunt. Elementa excipit Concio Christi montana ex metaphrasi Ῥωμαΐκῇ correcta, Latine versa & notis quibusdam illustrata. Tum sequitur epistola Anastasii, Macedonis, ad Autorem, qui Elementa censuræ ejus subjecerat, in qua de isto specimine ita judicat, multis quidem parasangis id superare Portii Grammaticam, qui primus aliquid eo in genere tentasse dicitur. De cætero ex litteris illis apparet, hunc Virum Græce eximie callere, & litteris ac disciplinis sic satis esse imbutum. Digna est lectu epistola, utpote quæ plurima ad statum Græciæ litterarium pertinentia continet. Accessit etiam brevis Dialogus amici, linguæ hujus periti, quo fundamenta religionis præcipue tanguntur. In fine adjectus est syllabus vocum usitatiorum, quæ tironi ad intelligentiam Novi Testamenti ἐν ἁπλῇ φράσει scitu necessariæ sunt.

PSALTERIUM DAVIDIS ÆTHIOPICE ET LAtine, cum duobus impressis & tribus manuscriptis codicibus diligenter collatum & emendatum, nec non variis Lectionibus & Notis Philologicis illustratum. Accedunt Æthiopice tantum Hymni & Orationes aliquot Veteris & Novi Testamenti, item Canticum Canticorum, cum variis Lectionibus & Notis: Cura JOBI LUDOLFI.

Francof. ad Mœn. Prostat apud Jo. David. Zunner & Nic. Wilh. Helwig. Typis & sumtibus Autoris, impressit Martin. Jacquet, 1701 in 4. Constat 2 Alphab. & 9 plagul.

QUæ sit ratio hujus recens editi Psalterii Æthiopici, ipse Illustris Autor, qui ad meliorem vitam Francofurti ad Mœnum d. 8 Apr. superioris anni translatus est, in præfatione dilucide exponit; quam hic pro

pro instituti ratione breviter recensebimus. Primum quidem narrat, quam charus, quam pretiosus sit Psalmorum liber Æthiopicæ genti, ut omnes eum quotidie legant, & tanquam breviarium orationum suarum æstiment, adeo ut & fœminæ, præsertim nobiliores, memoriter eum recitare queant. Appellare autem solent simpliciter *David*, ut cum Psalterium finitum esse indicare volunt, dicant, *finitus est David.* Id quod in calce hujus ipsius editionis quoque fuit observatum. Deinde disserit Autor noster Illustris de fonte, ex quo suam Æthiopes μετάφρασιν derivarint, quem non fuisse textum authenticum Hebræum, sed LXX Interpretum versionem Græcam adserit, eo quod Æthiopicus interpres plerumque exemplar *Alexandrinum*, in Bibliis Polyglottis Anglorum exceptum, ut & *Vaticanum*, passim impressum, sæpe sequatur. *Tempus* hujus translationis incertum est, licet probabile sit, eam non multo post conversionem Æthiopum, cum aliis Sacræ Scripturæ libris factam esse, quo de Historiam suam Æthiopicam cum Commentario conferendam monet. *De ordine & numero Psalmorum* inde observat, eundem esse, qui apud Græcos. Isti Psalmum IX & X, apud Hebræos divisum, conjungunt, atque ab illo Psalmo Æthiopes semper unum minus putant; ut qui apud Hebræos est XI, apud Græcos & Æthiopes X habeatur. Idem rursus contingit Psalmo apud Hebræos CXV, quem totum Æthiopes cum CXIII suo conjungunt, & vice versa Hebræorum Psalmum CXVI in duos dividunt, donec in Psalmo CXLVII rursus conveniant, qui apud Hebræos usque ad Psalmum CXLVIII continuatur, apud Æthiopes vero dividitur, ita ut apud nos versu 13 fiat initium Psalmi CXLVII, & deinde numeri in Psal. CXLVIII rursus concordent; licet hic ordo in novissima editione Lipsiensi LXX Interpretum non fuerit observatus. Adjectus est etiam Ps. CLI, apud nos *apocryphus*, quia Orientales communiter illum habent; quamvis *numerum reliquorum excedere*, in titulo illius Psalmi fateantur. Cæterum linguam ipsam *Axumiticam* non male vocari, censet summus Autor. Nam quo tempore Reges Æthiopiæ *Axumæ* in regno *Tigre* habitabant, in usu fuit; quamobrem a nonnullis *Tigrana* sive *Tigrensis* vocata fuit. Translata vero in Amharam Imperii sede, vernacula esse desiit, adeoque Habessini illam e libris & doctrina litteratorum ad-

discere necesse habent. Post hæc *de variis editionibus* hujus Psalterii sermonem facit, quarum primam curavit *Jo. Potken*, Germanus, Ecclesiæ S. Georgii Coloniensis Præpositus. Ediderat illud primo *Romæ* anno 1513, cum annexis hymnis & orationibus quibusdam Veteris Testamenti, adjuncto etiam Cantico Canticorum. In Germaniam reversus, denuo illud *Coloniæ* A. 1518 excudit, sed Psalterium tantum, additis tribus aliis linguis, Hebraica, Græca, & Vulgata Latina. Æthiopicam, errore illius temporis, *Chaldæam* vocavit, & sine versione aut notis ullis, secundum exemplar suum manuscriptum, quod Romæ nactus fuerat, nude vulgavit; sed artis Grammaticæ rudis, menda in suo exemplari reperta corrigere non valuit. Sic ultra seculum jacuit, nemine neque de Psalterio, neque de studio Æthiopico publice sollicito. Æthiopes quidem, ob bellum Adelense in summam desperationem adducti, ante centum & quinquaginta annos Romam venerunt, atque ibi Novum Testamentum typis dederunt, Psalterio neglecto, quod tamen Angli in Bibliis suis Polyglottis denuo impresserunt, at parum accurate, veteribus mendis impressorum codicum relictis, & novis superadditis. Tum vero quid præstitum sit hac novissima editione, indicatur. Videlicet accurata prius collatio codicum variorum instituta est, ad quam adhibiti sunt duo illi *Potkenii impressi* & tres *manuscripti*; inter quos primus & præcipuus fuit, quem *Pocokianum* appellat, quia in Celeberrimi *D. Pocokii* Bibliotheca repertus, ab erudito quodam Æthiope quondam tractatus, variisque etiam ex Patribus Græcis observationibus fuit illustratus. Alter *Berolinensis* ex Bibliotheca *Potentissimi Regis Prussiæ* gratiose communicatus, & tertius, quem *Amstelodamensem* inscribit, a Viro Amplissimo *Petro van Dam*, qui ex India eum acceperat, benevole fuit transmissus. Ex qua diligenti, ab ipso hujus litteraturæ principe instauratore facta collatione, non potuit non correctius & emendatius exemplum, nunc publici juris factum, prodire. Nam quod ad *varias lectiones* attinet, illæ e manuscriptis supra descriptis collectæ, & cum codicibus impressis collatæ sunt; lectiones cum Græcis codicibus, Alexandrino scilicet & Romano, convenientes in textum receptæ, judicio de iis haud raro interposito. Interdum etiam integri versus vel hemistichia in Hebræo &

& Græco textu clare extantia, in Æthiopica vero versione casu, vel per incuriam scribarum omissa, restituta sunt atque suppleta. Si vero Æthiopica versio a Græca discreparet, ratio differentiæ, quantum potuit fieri, investigata est. Præterea quoque, in gratiam Philologiæ cultorum, accessit *versio Latina*, ad litteram Æthiopici textus; additis tantum ad cohærentiam sermonis ἐλλείψεων supplementis, expressa; quæ pars laboris commissa fuit Clarissimo Viro *Jo. Heinr. Michaelis*, Linguarum Orientalium Professori in Academia Fridericiana longe meritissimo, & ab eodem feliciter perfecta; quemadmodum non mediocri laude ejus diligentiam, doctrinam & profectus hac in lingua eximios, ipse Illustris Autor prædicat. Sed & præter versionem, additæ etiam sunt utilissimæ notæ philologicæ, cura & studio laudati Professoris, ex quibus modo unam vel alteram speciminis loco adferemus. E.g. Psalm. IV, 3. בני איש *filii viri*, quæ Æthiops vertit, *liberi sobolis matris viventium*, hæc notat: *Hebræi* homines *vocant* בני אדם *FILIOS ADAMI*; *Æthiopes contra* quasi בני חוה *FILIOS EVÆ*, *dum illos vocant sobolem matris viventium*, *scilicet hominum* Gen. III, 20. Sic & Psalmo XXVIII, alias XXIX, 6. notabilis adfertur varia lectio Manuscripti *Pocokiani*: *Et subsilire facit eos tanquam vitulum Rhinocerotis: Dilectus vero est tanquam soboles Reemi*, *cui est unum cornu*; cum hac epicrisi: *Abit hic Æthiops partim a Græco & vulgari lectione*, *partim sequitur textum Hebræum*, *adeoque illum mixtim & paraphrastice reddens*, *ut illi moris*, *retento vocabulo Hebræo* ראם, *quod alias in Æthiopica lingua nuspiam occurrit*, *addito tamen epitheto Monocerotis*, *quod est in Græco. Recte autem observavit*, ראם *esse Rhinocerotem.* Qualia plura ibi invenias notatu digna, inprimis etiam quod attinet ad differentiam hujus & LXX viralis versionis ab ipso textu authentico, ut jure hic labor queat commendari, quia præter notatas emphases Æthiopicas, multum facit ad rectius intelligendos LXX interpretes, imo ipsius Hebræi textus non pauca, eaque difficiliora, loca illustrat. Agnoscendum quippe donum Dei in Illustri, nunc Beato, Autore plane eximium, quo fere solus hoc in genere polluit, nec permittendum a litterarum bonarum amatoribus, ut hic thesaurus linguæ Æthiopicæ quasi defossus jaceat, cum in-

indefessa industria, qua virtute Beatus Autor inter cæteras eminebat, adeo facilis & expedita via monstrata sit, edita *Grammatica & Lexico Æthiopico*, de quibus nemini non constat, qui harum literarum paulo est cupidior.

VITA ERNESTI PII, DUCIS SAXONIÆ, DEscripta ab ELIA MARTINO EYRINGIO, Sereniss. Viduæ Ducis Saxo-Coburg. Aulæ Inspectore. Accessit Ejusdem Dissertatio de ortu & progressu religionis Christianæ in Francia Orientali.

Lipsiæ, apud Joh. Frid. Gleditsch, 1704, in 8. Plag. 17.

QUo clariora & illustriora sunt illorum exempla Principum, qui pacis artibus, & inprimis literarum ac pietatis studio, rem suam atque publicam ornare & amplificare allaborarunt: eo studiosius ex hac *Ernesti, Saxoniæ Ducis*, pietate ac literarum amore omnibus seculis commemorabilis, Vita, ea nobis in his Eruditorum Actis adnotanda existimavimus, quæ ad piæ eruditionis incrementa, ab optimo Principe cogitata, & felicissimo successu perfecta legimus. Scientes igitur illa prætermittimus, quæ de Serenissimi Principis natalibus, majoribus, fratribus, fortitudine ac belli discriminibus, pacis studio, matrimonio auspicatissimo, prole numerosa ac felicissima, de politia prudentissime instituta, aulæ sedatissimis moribus, rerum œconomicarum redituumque dispensatione sapientissima, de munifica ejus liberalitate, omnisque sorditiei aversatione, monetarum cudendarum usu & modo circumspecto & sanctissimo, felicitate in hæreditatibus impetrandis singulari, testamento, morbo & obitu beatissimo &c. consignata sunt. E quibus sane veritas eorum, quæ Autor de laudibus Ernesti Pii nunquam non deprædicat, luculentissime apparet. Quod autem lit rarum amorem, quem nos jam potissimum spectamus, & promanantem inde ecclesiarum
C. VI. & scholarum, quæ ejus seminaria sunt, curam attinet, ipsa Principis Serenissimi indoles prima ejus semina illi instillasse videtur. Quæ in felicissimo ingenio, singulari judicii acie, animoque excellentissimarum cogitationum veræque pietatis capaci, cum ætate ita suc-
C. VII. creverunt, ut cum se malo fato suo a nonnullis, quibus educatio ejus curæ esse debebat, destitutum, & Latini inprimis sermonis non sa-

ſatis gnarum eſſe,non ſine ſummo dolore intelligeret; animum tamen ingenti omnium diſciplinarum deſiderio incenſum retineret, ipſumque non ſolum hiſtoriarum, politices, matheſeos, aliarumque dignarum Principe artium ſtudio, ſed ſuorum etiam inſtitutione, optimorum librorum edendorum, eruditorum adjuvandorum, eccleſiarumque ac ſcholarum inſtaurandarum cura, luculentiſſime teſtaretur. In Sereniſſimorum Filiorum ſuorum educatione nihil certe omiſit Sapientiſſimus Princeps, quod ad literarum ac pietatis amorem penitus ipſis implantandum pertineret. Dirigebant illorum ſtudia Viri Illuſtres, Seckendorffius & Gablkovius; bonas literas ipſis Majerus, Reyherus, Bruenerus, Kunoldus & Roſenbergius inſtillabant; in ipſorum profectus, ſingulis menſibus, conſiliarii ſacri ac civilis ordinis inquirebant, ſummaque ſollicitudine plures bonos reipublicæ patres formabant: cujus rei fructu terræ Saxonicæ hodie etiam perfruuntur. Curæ, quam pro eccleſiæ commodis, religionisque firmamentis geſſit Erneſtus Pius, ſedula eccleſiarum ab ipſo facta inſpectio, optimorum Theologorum & Politicorum expetita in eam rem conſilia, Synodus anno 1645 de morbis eccleſiarum curandis habita, digniſſimorum paſtorum, inſpectorum, catechizantium conſtitutio, diſciplina eccleſiaſtica, cenſura Chriſtiana, obſervatores morum, judicium delatorium das Rüge-Gerichte/ pœnitentiæ publicæ, tot leges & ordinationes aliæ ſaluberrimæ, tot literæ & ſcripta de controverſiis Helmſtadienſibus componendis ejus autoritate confecta, tot legationes & literarum commercia cum exteris Principibus, ipſo etiam Magno Moſcowitarum Duce, Patriarcha Alexandrino, Æthiopiæ Rege & aliis, de puriori & ſanctiore Dei cultu inſtituta, certiſſima teſtimonia haberi poſſunt. Huc inprimis ſingularis illa cura pertinet, quam de *Collegio quodam Hunniano* inſtituendo habuit, atque ideo cum Rege Sueciæ Daniæque, & inferioris Saxoniæ Ducibus, Alberto filio ſuo natu ſecundo, doctore Veerpottenio, Gabelkovenio & Bruenero eum in finem miſſis, pio conatu egit. Scilicet Nicolaus Hunnius, Superintendens Lubecenſis, in libro, quem appellabat *Conſultationem*, Guſtavo Adolpho, Regi Sueciæ, & Joh. Georgio Saxoniæ Electori dedicato, & anno 1632 edito, ſollicite ſuaſerat, ut certus numerus piorum, eruditorum & celeberrimorum Theologiæ Docto-

C. XIII.
C. XIV.
C. XIIX.
C. XVII.
C. XIX.

ctorum, communi Procerum Evangelicorum consensu & publica autoritate aleretur, hisque lautius stipendium & selectissima bibliotheca assignaretur, singulisque singuli studiosi ac eruditi, naturæ simul ac gratiæ dotibus ornati adderentur, a quibus difficiliora Theologiæ capita, selectioresque controversiæ, summo studio examinarentur, orationes sacræ ac dissertationes Theologicæ frequentes haberentur, sacri etiam codicis, patrum, scholasticorum, historiæ ecclesiasticæ, conciliorum, decretorum, casuum conscientiæ & praxeos ecclesiasticæ accuratissima collatio institueretur, rarissimæque ac utilissimæ circa hæc observationes communi opera conferrentur. E quo instituto ut maxima ecclesiæ commoda pollicebatur Ernestus; ita nihil omittebat, quod ad illud promovendum & conficiendum pertineret: quanquam, quæ erat eo tempore rerum facies, approbato licet ab omnibus isto consilio, difficultates quædam orirentur, quæ felicem rei successum impedirent. Quod igitur apud alios, per temporum

C. XV. porum injuriam, perficere non poterat, id saltem in suis terris, salutaribus aliis institutis, obtinere studebat. Constitutis igitur scholarum ordinibus, fidissimisque ac piis magistris præfectis, omnium sibi subditorum liberos inde a quinto anno in scholas duci, nec nisi satis in literis ac pietate profecissent, inde revocari imperavit, eaque re illud obtinuit, ut proverbio vulgo diceretur: *rusticos Ernesto subjectos nobilibus pagorum alienæ ditionis esse doctiores*. Nobilibus certe, ipsi ministrantibus, literarum studia præ omnibus commendabat, ipsisque inculcari sedulo curabat: quod Seckendorffii, Herberstenii aliique generosissimi viri, Ernesti auspiciis, artibus ac literis bonis imbuti, abunde declarant. Ipseque adeo nobilibus haud eruditis, locum in aula sua vix concedendum putabat.

p. 152. 168. Omnis autem ordinis ac generis studiosos, qui suæ industriæ specimina ac testimonia habebant, largissimis stipendiis ac magnificis juvabat. Adhæc Princeps optimus curabat, ut a viris doctissimis libri componerentur, quorum auxilio felicius juventus proficeret, errores facilius evaderet, & tum pietatis, tum Latinitatis, Grammaticæ, Logicæ, Physicæ principia genuina caperet. Quorsum inprimis etiam Historia Ecclesiastica Gothana, Braeleri, Seckendorffii & Artopæi studio concinnata, omnibusque eruditis maximi æstimata, referenda est. Quin ipsa immortalia opera, Historia Lutheranismi

a Se-

a Seckendorffio, & Belli Smalcaldici Expositio ab Hordledero conscripta, Biblia item Vinariensia & Concordantiæ Biblicæ, Ernesti auspiciis, mandatis, & subsidiis, autoribus ipsis id fatentibus, una cum multis aliis, quæ Autor p. 75 enumerat, originem suam debent. Quam providus autem de libris in communes usus parandis erat, tam severus etiam suis, inprimis pastoribus, illorum legendorum autorem & concitatorem fuisse accepimus. Quo illud inprimis pertinet, quod Autor p. 76 & 77 recenset. Quæ quidem omnia, cum multis aliis, qui nobiscum expendent paulo penitius, ii tanti Principis pietatem, amoremque piæ eruditionis omni ævo commemorabilem, merito nobiscum venerabuntur, pluresque tales literarum statores ac principes eruditis indulgentes, bono literarum publico ut nascantur, optabunt. De Appendice, seu Dissertatione de ortu & progressu religionis Christianæ in Francia Orientali, cum jam plures ante annos in illustri Academia Jenensi publicæ ventilationi fuerit exposita, & nunc solum recusa, non est ut plura dicamus. p. 72. seqq.

Herrn Hanns Aßmans / Freyherrn von Abschatz / Poetische Ubersetzungen und Gedichte.

sive

JOANNIS ASMANNI L. B. ABSCHATZII Metaphrases & Opera Poetica.

Lipsiæ & Vratislaviæ, apud Christ. Bauchium, 1704, 8.

Constat Alphab. 2.

MAgnis illis in Poesi Germanica Heroibus, quos Silesia progenuit, suo merito Vir Illustris annumerandus est, Dn. *Jo. Asmannus Liber Baro Abschatzius*, Wirwicii, Lederosii, Petschendorfii, Superioris Berschdorfii & inferioris Gelschavii Toparcha, in Lignicensi Ducatu, dum viveret, Provincialis Syndicus, atque in publicis Silesiæ Conventibus ordinarius Adsessor, Vir multiplici meritorum ac eruditionis gloria celebris, Lignicii d. 22 Aprilis anni 1699 fatis functus, & cum Generosissima Conjuge, biduo post mariti obitum, placida morte vivis exemta, eodem quietorio in Æde apud Lignicenses Petro-Paulina tumulatus. Quanta Baronis laudatissimi inter suos celebritas, quantus natalium splendor, quanta apud

Au-

Augustissimum Imperatorem LEOPOLDUM gratia, quanta apud summos Silesiorum Principes atque Ordines existimatio fuerit, ipsi ex Silesiis cives cordati, & literarum cultura clarissimi, optime norunt, quorum præconiis in exterorum gratiam istud adjicimus, Virum tantæ dignationis, inter continuam curarum molem, & itinera pro salute Ducatus ac Reipublicæ Silesiorum universæ suscepta, Apollini tamen & Gratiis litasse, & quæ nunc publicata sunt, carmina prælo parata hæredibus reliquisse. Hæc vero nunc ipsi ex voluntate optimi Parentis in lucem exposuerunt, Cl. Gryphio, Socio ac Amico nostro honoris causa nominando, præfationem scribente, in qua modernam Nobilium consuetudinem salse taxat, qui artium liberalium, & Poeseos præsertim, exercitamenta Equestri homine minus digna judicant, & gladio nihil rei esse cum calamo autumant; quum tamen ex Purpuratis Vatibus, hoc est, ex Imperatoribus, Regibus, Ducibus, Principibus, Pontificibus item, Cardinalibus, Archiepiscopis atque Præsulibus, aliisque summæ auctoritatis Magnatibus, qui Poeseos cultores fuere, vastus quidam index confici queat. Cæterum duæ quasi operis hujus partes sunt, quarum altera *Metaphrases*, altera vero *Poemata ex ipsius Abschatzii Baronis ingenio deprompta* complectitur. Inter Metaphrases principe loco se sistit *Pastor Fidus* Tragicocomœdia, ex Italico Guarini, vatis celeberrimi, conversa. Quæ fata Guarinus auctor in Italia expertus sit, quot versiones hujus Dramatis in omnes fere linguas transpositi numerentur, Clarissimus Crescimbenus in Commentariis de Poesi Hetrusca fusius docuit. Ex Germanis tres, nisi fallimur, *Pastorem* hunc *Fidum* adgressi sunt, Hildebrandus quidem prosaica, Hofmanswaldius autem & Abschatzius, Silesii, metrica interpretatione. Hofmanswaldianæ versioni plus elegantiarum tribuit Morhofius *(Part. 2 de Poesi German. cap. 2 p. 205)* quam ipsi textui Guariniano: ipse vero Hofmanswaldius in præfatione Poematum suorum, primas præ se laudes Abschatzio nostro deberi, eumque verba Hetrusci idiomatis strictius ac felicius expressisse, monet. Nostrarum partium non est, hanc inter illos litem dirimere, de qua, qui utriusque linguæ intimiore notitia pollent, judicare permittimus. *Sonnuli* autem *jocoserii*, qui *Pastorem Fidum* presso pede subsequuntur, & quos ex Alexandri Adimari Equitis Thusci *Terpsichore* deprom-

promſit, mira tranſpoſitionis felicitate & argumenti raritate notabiles ſunt. Quinquaginta nimirum fœminas *Therpſichore*, (id tractatulo nomen eſt,) nobis repræſentat, omnes novercantis naturæ invidia, maculis quibusdam vel in ore, vel in moribus, deformes, calamo tamen vatis & poetica venuſtate commendabiles. Quod ad alteram poematum claſſem attinet, quæ ſoli Baronis noſtri venæ ortum ſuum debent, prima ſunt Sacra, quæ adpellatione ex Floræ regno deſumta, **Himmel - Schlüſſel** / ſive claviculas cœli aut primulas veris nominavit. In iis metaphraſes quorundam Pſalmorum, meditationes in ferias Dominicas & Feſtales, euchariſtica matutino æque ac veſpertino tempore, nec non poſt ſuperatas graviores tam publicæ quam privatæ rei calamitates fuſa; hymni item anniverſarii, onomaſtici, genethliaci, & quæ alia myſteriorum ſacrorum genera ſunt, occurrunt: quibus & ætatis ſuæ quinquagenariæ curriculum, totidem ſtrophiolis ſive ſectiunculis a ſe delineatum, Autor noſter ſubjunxit. Poſt ſacras meditationes, carmina ſtatim ſubnexa reperimus, quibus reverentiam & obſequium erga Divum Imperatorem LEOPOLDUM, & Celſiſſimos Auſtriæ Archiduces, cum propter victorias contra hoſtes obtentas, aut in nominalibus feriis, tum propter alias almæ benedictionis acceſſiones, conteſtatus eſt. Succedunt Epicedia in obitum ultimi Lignicenſium, ex Piaſteorum Familia nongentenaria, Ducis, & quorundam generoſæ ſtirpis Equitum, carmen item honori Lohenſteiniano, ob Arminii & Thuſneldæ vitas, fabula Mileſia, ſed ea longe doctiſſima & omnis generis eruditione referta, deſcriptas dedicatum; funebria deinde aliquot in beſtias ab heris ſuis perdite adamatas, & miſcellanea varii argumenti, in quibus omnibus magna venæ felicitas, ſtyli nitor, vocabulorum aculei, & nativa ſenſus elegantia deprehenditur. At enimvero in illa inventionum varietate, & argutiarum adparatu, id maxime miramur, ambidextrum fuiſſe Vatem noſtrum, id eſt, utroque idiomate, Germanico æque ac Latino, verſus plane egregios panxiſſe: cujus rei luculento teſtimonio ſunt Genethliacum Deo incarnato in terris hoſpiti, nocte Natali, in monte Senonum inhoſpitali, vena dextraque frigente, adfectu tamen calente, d. 24 Decembris anni 1666 ſacratum, (*vide Sacra pag. 42 ſeqq.*) Paſchologium nocte ſacra anni 1667 Romæ formatum, (*ibid. pag. 54 ſeqq.*) Elegia ſuper incendio d. 12 Oct. 1696.

1696 (*ibid. pag. 73. 74.*) Elegia ad Primkium, Rectorem Scholæ Lignicensis, Præceptorem olim suum fusa, in qua peregrinationis suæ rationes ac fructus exponit, (*inter Miscella pag. 106 sqq.*) & alia denique ad amicos ex Italia discedentes valedictoria, (*ibid. p. 111. seqq.*) ut adeo, novo certe exemplo, comprobasse videatur Baro noster Illustrissimus, eam esse Latinæ linguæ majestatem atque elegantiam, ut illius exercitia Nobilioribus ingeniis, & Equestri dignitate præfulgentibus, dedecori nequaquam haberi debeant.

ΟΜΗΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΣ.

sive

HISTORIA HEBRÆORUM AB HOMERO HEBRAICIS nominibus ac sententiis conscripta in Odyssea & Iliade, exposita illustrataque studio atque opera GERARDI CROESII. *Tomus I.*

Dordraci, apud Theodorum Goris, 1704, 8.

Constat Alphab. 1. Plag. 20.

EO tendens Clarissimus Autor, (civis Reipublicæ Amstelodamensis, non adoptatus, sed intra mœnia ipsius natus, ortu longa ducto serie,) quo ipsum ratio quodammodo singularis officii ordinisque sui vocabat, primus Homerum e tenebris eruere, conditamque ab eo Historiam sacram, & e nostro Scripturæ codice repetitam, in lucem proferre voluit. Sic enim censet: Homerum narrare in Odyssea inde a primordiis, varia eventa majorum Israelitarum, i. e. Patriarcharum & Israelitarum ipsorum, usque ad obitum Mosis, eo pacto, ut multa adjungat, quæ ad populos eodem genere *Heber* oriundos pertinent; in Iliade vero ea, quæ acciderint in occupanda urbe Hierichunte, ac tota terra Chanaan, duce Josua cæterisque jure imperatorio præditis, intermistis plurimis, quæ ad gentes ab Israelitis devictas fugatosve Chananæos pertinent. Et hæc arbitratur Homerum sic exarare lingua Græca, ut interim nomina propria personarum & regionum, quin & rerum insigniter memorabilium, efferat Hebraice, vocibus singularem in modum sermoni Græco accommodatis. Se autem isthæc perscrutari contendit, non delectatione novitatis, verum spe atque fiducia emolumenti in publicum.

Esse

Esse enim in his subsidium, tum ad alias scientias, tum etiam sacras & augustas literas, utcunque magis enucleandas ac illustrandas. Saltem grande in his pondus inesse, ad subvertendum omne Pantheum Deorum gentilium veterum, & tot ineptas de iisdem fabulas, quas non Græci modo ac Latini olim, sed tot inter Christianos etiam philologi & antiquarii, juventuti in suis auditoriis & gymnasiis instillaverint, ac propinarint. Penes Homerum, non nisi unius veri Numinis sub diversis notionibus sonare nomina, & describi Historiam sacram, ita ut in illo sit magna vis, ad tuendam firmandamque sacrarum literarum antiquitatem & auctoritatem, adversus ementitas argutias improborum, quorum in tanta ingeniorum prurigine, non exigua hodie copia sit. Præmittit autem operi suo Autor Introductionem satis amplam in universum Poetam, ceu partem generalem, XIV adeo capitibus absolutam. Omnes nimirum veteres hoc animadvertisse, Homerum ubique loqui verbis alienis a vulgari Græcorum forma, peregrinis, novis, translatis, interdum contractis, concisis, amputatis, ut difficile sit ejus mentem assequi. Sed & res ipsas proponere modis prorsus reconditis, ita obscuris ac fabulosis visis, ut legenti nullæ certæ imagines in animum deducantur. Homero ergo verba illa ac nomina, quæ de Deo aut Diis usurpantur, quæ hominibus Heroibus etiam & actionibus ipsorum singularibus, porro quæ regionibus, urbibus, fluminibus, montibus, rebusque aliis, in quibus suspicio est quandam peculiarem proprietatem contineri, indita sunt, perraro Græca, frequentissime autem Hebraica esse: sed aliter sonantibus nominibus, & tamen re significantibus idem, quod in Scriptura Hebraica notet nomen proprium. Atque rursus sic afferri illa nomina Hebraica, ut omnino accedant ad nomina ista, quæ alibi terrarum, maxime in Græcia, sunt notissima. Interdum occurrere nomina regionis aut loci, tanquam nomina propria, & tamen pro re aliqua, velut nomina appellativa usurpari, cujus generis sint vocabula *Siculi*, *Messenii*, *Sardinii*. Et quæ fingit accidisse Ulyssi aut Trojanis, non de unico dicere Ulysse, verum de multiplici, neque de unius Trojæ excidio, sed plurium urbium eo nomine involutarum; ut ita alius sit Ulysses in initio, alius in progressu, alius in fine operis, & ut alterius generis sit Troja & Ilium in Odyssea, atque est in Iliade. Per-

c. 2.

peram igitur censeri ab omnibus, scriptam Odysseam post opus Iliadis, & hanc ex illius tenore debere explicari. Contra vero, Homerum sequi ordinem Historiæ sacræ, & adeo Odysseam præmisisse Iliadi. Præterea indicare eum, Græcos antiquissimos oriundos fuisse e Chananæa, Idumæa & iis oris, eosque fuisse, qui ab Israelitis circumventi, pressi, fugati, se fuga receperint in Asiaticam Græciam & Græciam Europæam. Et hos fugitivos illa illis regionibus nomina de sua lingua patria Chananæa, quæ & Hebræa, imposuisse, quæ tamen temporis tractu, & usu longo, jam ipsiusmet Græciæ nomina viderentur esse. Eo magis autem voluisse eum uti hisce nominibus, sibi notissimis, quo minus Græcos offenderet, sed ut iis palpum obtruderet, cum ipsi de sua antiquitate & de patrio suo solo, quod in eo essent αὐτόχθονες, admodum gloriarentur. Facile etiam illa vocabula ad formulam linguæ Græcæ potuisse construi & exarari, absque jactura vocis, modo flexione alicujus literæ, vel mutatione, quod Græci tali litera carerent, aut aliam substituerent, quo vox magis clare ac sonore caderet. Adeoque uti Homerum lingua, quæ diutissime post istius tempora cœpit in usu esse Judæis inter Græcos degentibus, Hellenistica. Bene multas etiam apud Homerum personas esse illarum gentium, quæ, qui homines fuerint, nos lateat, nec tamen occultæ fuerint Homero. Sed & multis eum uti nominibus, quæ videantur esse Græca nomina Deorum Dearumve, aut hominum inter Græcos notabilium illustriumque, neque tamen quicquam minus voluisse, quam quod eæ personæ, quarum apud eum sunt nomina, fuerint vel Dii vel Heroes Græcorum. Quantum ad res ipsas, Homerum ait multas partes Historiæ sacræ notare, non ea serie loci ac temporis, qua Sacra Scriptura, verum obiter, ubi incidit occasio aliquid vetus commemorandi, in conventu aliquo, in quodam colloquio. Vicissim varias tractare res nihil facientes ad Historiam sacram, etiam amplis & copiosis narrationibus, etiam integris libris. Cujus generis illa de navigatione Ulyssis Odyss. lib. V. quæ de Scylla & Charybdi, quæ de Circe, & plura, præsertim in Iliade. Sic igitur per illum Scripturam sacram potuisse innotescere Gentilibus, sed tectam & in fabulas conversam: ut fuerit ille tam pater mendacii, quam veritatis. Vixisse autem illum post tempora Da-

vidis

vidis ac Salomonis, ex eo colligit Noster, quod non obscuram *ποιήσεως* horum Regum faciat mentionem in Iliade. Sed & post tempora Jeroboami, primi regis X tribuum vixisse, colligit ex hoc, quod & hujus regis meminerit. Et cum aliqua probabilitate posse dici, c. 4.
vixisse post tempus Amri sive Omri, sexti regis: quo regnante invaluerit religionum quasi confusio, & Samaritana incœperit, & Idumæi Sidoniorumque res floruerint, eorumque ingens cœperit esse auctoritas in populo Israelitico, tum vero incuria in custodienda Scriptura Sacra. Certe fuisse Homerum doctum linguam Hebræam, doctum Hebræorum historiam, ut, ubi vellet, hanc potuerit ea in lingua tradere. Sed Ὅμηρον non videri nomen Poetæ, quin potius titulum ejus operum atque indicem argumenti. Esse nomen Hebraicum אמר Omer, *orator, rhetor*, vel *commentarius*, ab אמר Amar, *dicere, eloqui*. Nam & nomina illa Ὀδυσσείας & Ἰλιάδος, non ab auctore indita fuisse, verum ab iis, qui postea auctoris opus sua opera ita distinxerint. Similiter nomina *Hesiodi*, *Theognidis* & *Phocylidis*, ipsorum Poematis fuisse indita. Scripsisse Homerum libros suos non ea serie ac numero, ut quidem nunc extant, sed variis temporibus, per varias partes, quas vel Pisistratus, vel ejus filius Hipparchus, in eum redegerint ordinem, quo nunc habemus, eo tempore, quo Athenis constitutum, ut versus Homeri in ludis Panathenaicis publice legerentur: quomodo quondam Dei mandato Lex Mosaica, septimo quoque anno, in Festo tabernaculorum, a sacerdotibus universo Israeli prælegebatur. Exhibere novissime celeberrimum Gronovium, in secundo Volumine Thesauri Græcarum Antiquitatum, picturam marmoris, quam Homeri ἀποθέωσιν vocant, & nos quoque in his Actis A. 1683 p. 538 exhibuimus. p. 67.
Elegans, inquit Noster, *Marmor, ubi suos amatores invenit: neque enim omnes, ut pueri, istiusmodi imaginibus ac pupis trahuntur.* Equidem Homeri librum, pergit Noster, esse in multis partibus allegoricum, symbolicum, emblematicum. Atqui in his cum sequatur Scripturæ S. iterum viam docendi vulgatam tritamque, esse adhuc totum Homeri opus historicum. Unde permirum videri debere, accidisse post Natalem Comitem, G. J. Vossium & alios, etiam nostro tempore Francisco de Salignac, Archiepiscopo Cameracensi, præceptori Ducis Burgundiæ, quod voluerit librum quartum Odys-

ſeæ Homeri hieroglyphice interpretari, & erudire Principem juventutis Gallicæ argumento ſymbolico, tanquam ex Homero deſumpto, repletoque cunctis laſcivis ac mollibus Deorum Dearumque ſermonibus actionibusque, atque id ſtylo accuratiſſimo, quo videlicet adoleſcentes, ſua ſponte ad voluptates adhinnientes, hoc magis illiciantur ineſcenturque. Et mirum, potuiſſe a ſe impetrare Curiam Romanam, ut cum in hujus Antiſtitis libros religioſos aſceticos tam acerbe ſtylum ſtrinxerit, nulli cenſuræ ſubjiceret hunc ejusdem librum amatorium, habentem quidem ſalem, oſtentantemque penetralia virtutis ac honeſtatis, at totum eo ducentem per ſacellum fallacis & ambitioſæ idololatriæ Gentilium, vanæque ſuperſtitionis, & voluptatis. Intelligit librum Gallica
p. 162. lingua conſcriptum, *Aventures de Telemaque fils d' Ulyſſe*. Præterea Homerum docet non modo multas habere γνώμας conſimiles
c. II. S. Scripturæ, verum eas quoque mutuatum eſſe e Scriptura ſacra: nec tamen alias, quam quas invenerit in libris Moſis, nonnullas quas in reliquis libris Hiſtoricis, itemque in Jobo & Pſalmis & libris Salomonis. Ubi ſimul caſtigatur Zachariæ Bogan Homerus Ἑβραΐζων editus Oxonii 1658, & Jac. Duporti Gnomologia Homeri, Cantabrigiæ biennio poſt edita. Edmundum Dickinſonum contendere equidem, Græcos quicquid apud Delphos celebre erat, e Joſuæ hiſtoria effinxiſſe, verum vix quidquam eum adferre ex Homero. Jac. Capellum ſenſiſſe quidem, Homerum legiſſe Scriptores ſacros, & ex his ipſis fontibus multas ſumpſiſſe ſententias; res tamen ne hunc quidem ex eo allegare. Eundem Capellum laudari magnopere a Th. J. ab Almeloveen in Specimine Antiquit. atque congerere hunc omnia e prophanis auctoribus, quæ ſimilitudinem habeant cum hiſtoriis Moſaicis; ne de verbo autem ullo, nedum de re quapiam, Homeri meminiſſe. Dan. Heinſium in Ariſtarcho S. promittere, ſe alicubi oſtenſurum, *Homerum omnia deprompſiſſe ex Oriente, quod ad ceremonias, ad res, ad voces*; nusquam tamen ne verbo quidem præſtitiſſe. Voſſium, Bochar-
c. I. p. 14. tum, & Ezech. Spanhemium, multa ex antiquis Poetis elicuiſſe, quæ ſpectent ad res in Sacra Scriptura narratas; tale tamen quidpiam de Homero nihil. Dan. Huetium in Demonſtratione Evang. ubique in Poetis & aliis auctoribus veteribus invenire Moſen; ex Homeri autem

tem

tem scriptis duo duntaxat adducere loca, quæ ad historiam quandam in Scriptura relatam transferri possint. *Unus*, addit, *est Gallus*, p. 179.
qui propter suam jactantiam ac promissionem inanem satis orbi erudito vapulavit, & quandoque nominatim propter ea, quæ aliis abstulit atque edidit pro suis, veniet in Catalogum plagiariorum Thomasii. Perperam etiam Everardum Feithium libris 4 Anti- c. 13.
quit. Homericarum, omnia in Homero ad Græcos retulisse, monet. In parte speciali præstruit, descriptionem Patriarcharum fieri in Odyssea cumprimis sub persona Ulyssis, sed venientis alio atque alio nomine; quemadmodum & opus obitu Ulyssis, ita ut re ipsa sit nomen Mosis, c. 1.
concludatur. Itaque illum Ulyssem aliquoties recurrere, & jam abire, & obire, jam redire, isti primo similem. Id indicari verbis L. II. v. 175. *ἐοικὼς τῷ ἐνιαυτῷ*, *similis illi uni ipsi*, non *vigesimo anno*; item cum L. I. v. 1. dicitur *ἀνὴρ πολύτροπος*, *multiformis*, non *versutus*. Nam & Scripturam Sacram non semel nomen viri proprium imponere alteri, etiam diutissime post venienti. Penelopen, uxorem Ulyssis, æque esse nomen commune & appellativum, ac toties ita vocari, quoties fœmina quædam dignitate præstans & curans bene negotia domestica venit nominanda. Patriam utriusque appellari *Ithacam*, non Ioniam illam, sed, quod inauditum ad hunc diem usque, Mesopotamiam, Hebr. אי i. e. *insulam, regionem*, & תוך *Thavech medium*, elisa litera ו, inter duos amnes, Euphratem ac Tigrim. Hinc Homero Ἰθάκην ἀμφίαλον, *mari circumdatam* Lib. I v. 385 & 394 dici. Alibi vocare Ἠλύσιον πεδίον, non campum Elysium, sed Mesopotamiam felicem. Nam πεδίον congruere cum פדן *Paddan*, quo nomine Moses Mesopotamiam vocet Gen. 48. 7. ἠλύσιον esse עלז *Ales*, lætus, exultabundus. In Ithaca designari ab Homero urbem Ulyssis patriam Κρήτην Lib. 19 v. 172, non Cretam Græcorum insulam, sed Babylonem, *ubi linguæ mixtæ*. Nam Hebr. קרת *Kereth*, Chald. קרתא *Kareta*, dici *urbem*, & κατ' ἐξοχὴν intelligi Babylonem. Homerum ergo hoc, quod dicit de mixtura linguarum, hausisse ex verbis Mosis de Babylone, Gen. XI, 9. In vicinia Babylonis fuisse Κνωσσὸν, magnam urbem, a קנוא *Canoa*, æstus, fervor. Hanc alio nomine Hebr. vocari חרן *Charan*, a חרי *Chari*, æstus, ardor, Græcis Κάῤῥαι, ubi Thare & Abraham & Nahor vixerint, & in qua Isaacus & Jacobus sibi uxores asciverint. Eandem esse urbem, quæ Homero lib. 4 v. ult. voca-

tur

tur Αστερὶς, ab עשתר *Asthar*, pecus, grex: quod qui illic degebant, his maxime in usu esset facere rem pecuariam. Porro genealo-
c. 2. giam Ulyssis & cognationem exhibet ex eodem loco Homeri, lib. 19. v. 179 seqq. Ibi enim juniorem aliquem Ulyssem enarrare majores suos, quorum singula nomina sint Hebraica. Μίνως enim Nostro est Abrahamus, a מאה *Mea*, centum, centenus, & נוצ *Nous*, germinare, quasi dicatur *germinans etiam centenos annos natus*. Fuisse autem Abrahamum natum centum annos, quum ei nasceretur Isaak. Gen. 21, 5. Convenire id etiam Semo. Minos Homero Rex novenus, ætate vel generatione. Abrahamus autem non verbis, sed re, nonus generatione in posteritate Semi, filii Noachi Gen. c. XI, pater celsus & habitus uti princeps Dei, Gen. 23, 6. Atrides Homeri est Lotus, cum suis domesticis, Hebr. *latens, absconditus*. Alio nomine Ραδάμανθυς, Hebr. *soporatus*, & sic tamen *se extendens*, & *floridus*. Ilium Homeri est Hebr. איל *Eil*; אלון *Elon*, planities, locus campestris, spatiosus. Trojam Hebr. esse תרועה *Therouа*, clamorem, vociferationem. Nimirum Abrahamum & Lotum abeuntes ex Ure Chaldæorum, venisse Carras sive Charan, deinde accepisse sedem *planitiem* Jordanis, ac Lotum quidem extendisse tentoria usque ad Sodomam. Cumque hæc una ex urbibus planitiei, propter flagitia *clamantia* versus cœlum, igne cœlesti deleta esset, Lotus *occultavit* se in spelunca, ubi *vino somnoque sepultus* factus est pater duorum filiorum, unde infinita multitudo hominum. Hinc Lotus Homero alio nomine Ποσειδάων, *potens sui generis auctor*. Minois filius *Deucalion*, quasi Hebr. destinatus in holocaustum, verum ex isto periculo ereptus. Hunc esse filium Abrahami, Isaacum. Alio nomine Telemachum, quasi agnum mactatum vel percussum, vulneratum. Filius alter Abrahami ex pellice, Ismael, dicitur fuisse Castor, Hebr. קשת *Casat*, sagittarius, arcitenens. Gen. 21, 20. Porro Ulyssis frater major natu Homero, Ιδομενεὺς, ab Edom, rufus Esavus. Et hunc similiter vocari hic Telemachum a תלע unde תולע *thola*, ruber, coccineus, & מחצ *Machas*, perfregit, ut sit ille *qui matris vulvam perfregit*. Ludere enim Homerum nominibus, pro natura
c. 3. ra personarum. Quin imo Lotum ipsum venire sub persona Ulyssis etiam, & Abrahamum, Isaacum, Jacobum, item Mosen, at quem-

quemque suo ordine ac tempore. Fusius autem ea, quæ diximus, aliaque recensentur in sequentibus. Ac primum eruitur incendium Sodomæ ex versibus primis libri I hoc modo: conatum quidem Ulyssem magna cura, uti suam, sic amicorum animam in excidio Trojæ servare; verum nihil profecisse, etiamsi immitteret se in eos, (ἱέμενος,) minitans illis, ni excederent, missum iri in eos ignem. Repetuntur autem ac supplentur hæc ex lib. 4 v. 246 seq. Σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλὼν, οἰκῆϊ ἐοικὼς, quæ ita Noster transtulit: *ingressus magnam Trojanorum urbem vibrabat circumquaque numerosas sententias ignis, qui eos liquaret, gerens se similem istorum duorum virorum, similem* δέκτῃ, i. e. δικαστῇ, *judici inter eos, qui tamen non erat.* Latere enim hic iterum Hebraica observat in vocabulis Græcis, κακὰ, σπεῖρα, ὦμος. Quorum nihil omnino assequuti sint Latini interpretes: *Vilibus pannis circumjectis ad humeros, servo similis, alteri seipsum viro assimulavit mendico.* Cæterum viros Trojanos periisse v. 7 lib. 1 αὐτῶν γὰρ ἀτασθαλίῃσιν: voce iterum Hebræa, quæ verbis multiplex unum significet, execrabile facinus cum viris, את - איש - תאלה *Et is thala, Et*, cum, *Is*, vir, *Theala*, execratio. Neminem enim potuisse dicere, unde nomen hoc sit derivatum, & quomodo possit existimari esse Græcum. Pœnam ipsam exprimi v. 8. 9

νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς ὑπερίονος ἠελίοιο
ἤσθιον· αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλατο νόστιμον ἦμαρ.

Noster: *fatui, qui Sole supergradiente devoraverunt* illos in mares peccatores. *Et abstulit idem Sol ipsis redeuntem diem.* Nomen enim καταβοῦς iterum Hebraicum esse, flexum licet ad modum Græcæ vocis βοῦς, compositum a כתת *Cathat* contundere, & בוש *Bos*, pudenda. Et qui se perditum eunt invicem nefanda libidine, devorare se dici, velut suo se cibo replentes, suisque deliciis. Accidisse autem Ulyssi, v. 13. ut cum se ex hac calamitate eriperet, sua uxore privaretur. Hanc ait esse historiam illam Loti, Gen. 19. cui objectum sit similiter v. 9. quod indesinenter agat *judicem*, quique uxore sua in incendio Sodomæ orbatus sit. Eandem historiam recurrere in Odyssea pariter & Iliade, quæ singula hic non persequimur. Historiam Loti concumbentis cum filiabus in spelunca montis, unde nati Moabitæ & Ammonitæ, Gen. 19, 30. seqq. de- c. 5.

L pre-

prehendit Cl. Crœsius eodem libro I Odyssea,ubi Ulyssem detinet v. 14. 15 nympha Calypso in specubus cavis, cupiens eum sibi esse maritum, i. e. ut faceret sibi, quæ maritus uxori. Cum hac nympha conjungi v. 71 & postea in universo opere Θόωσαν, aliam nympham,quæ Ulyssi mixta in specubus cavis peperit ei Cyclopem Polyphemum,filia Phorcynis, regis Maris mortui, ipsius scilicet Ulyssis. Sic igitur exponit Homerum v. 22 seqq. Ulyssem seu Lotum non omnino accessisse Æthiopas longe semotos, ultimos virorum, Occidentales & Orientales, sed dum in specubus illis cavis habitaret, sua ebrietate ac vino eo accessisse,uti saltu protulerit genueritque duos populos montanos & feros, alteros Occidentales, alteros Orientales. Nam μετεκίαθε esse a *μέθη ebrietas* & a *κίειν saltu proferre*. Æthiopes in Scriptura esse Cusim,homines facie a Sole adusta,ab αἴθω & ὄψις. Habitasse autem Ammonitas & Moabitas loca montana, Sodomæ veteri ultra mare mortuum finitima; illos versus Orientem, hos versus Occidentem. Appellari τηλοθέοντας, *feros*, ἐσχάτους ἀνδρῶν, *viros ortos e duabus sororibus*, ab איש vir, & אחות *Achaot*, sorores. Fuisse eos δυσομένου, ex terra Gigantum, omnia conterentium, a דוש *Dous*, terere, & אימים *Emim*, Gigantes. Deut. 2, 10. 11 20. Cumque Moabitarum & Ammonitarum termini fuerint montes Abarim & fluvius Arnon, Num. 21, 11. 13. & 22, 36. eosdem terminos his nominibus etiam Homerum signare, ut notet, utrumque populum unam suorum sacrorum communitatem habuisse, v. 25. ἀντιόων ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν Ἑκατόμβης. Abirim enim Hebr. esse ταύρους, & ἀρνὸν Hebr. nomen fluvii. Porro Deum verum, (non omnino Neptunum,) ex eo tempore infestum Ulyssi, non occidisse eum quidem, tamen abegisse a patria in viam erraticam, v. 75. Ac συγχερνισμὸν Abrahami & Loti diu postea commemorari ab Homero Lib. 3. v. 304. & Lib. 5. v. 520. Imo toties eum fere exprimere & repetere hanc historiam, quoties referat in hoc opere concubitum hominum furtivum, maxime lib. 5. Redit ad Hi-
c. 6. storiam Abrahami Cl. Auctor, ostenditque, multa occurrere apud Homerum, quæ a Mose descripta sint Gen. 15, 1-5. 16, 1. seqq. 17, 16. 18. 18, 10. 14. 21, 10. 14. Mitti nimirum a supremo Deo Jove Αθήνην, Minervam, Archangelum, (qui Jovem nominet suum parentem; as-
p. 286. sertor, qui alicui sit clypei instar ac multa merces, γλαυκῶπις Αθήνη)

νη) ad Ulyssem, Abrahamum, & Nympham ἐυπλόκαμον Saram, in Ithacam, *ut ei excitet filium.* Lib. 1. v. 88. Excipi autem ceu charum & Jove genitum hospitem honorifice, v. 120. Et hinc ortum inter gentiles, quod homines antiqui propter justitiam suam fuerint Θεοῖς ξένοι, qui illos hospitio exceperint. Pausaniam hoc sumpsisse e verbis Homeri Odyss. L. 7. v. 203. Minervam porro interrogatam a Telemacho, ut sibi dicat, quæ vere sit, respondere v. 179, & iterum v. 418: Μέντης ἀγχιάλοιο δαΐφρονος υἱός. Nomen Μέντης Hebraicum esse, notans, *qui vere est, fuit atque erit:* filium δαΐφρονος, Hebr. ejus, qui fructuosum reddit ac fœcundat: Ἀγχίαλον, itidem nomen Hebr. ac Dei singulare, *qui juret per se.* Abrahamum describi v. 189. seqq. ceu senem incurvum, humi repentem, nomine Laertis herois, qui moleste ferat, *quod sit sine liberis:* cujus uxor ἀμφίπολος, vetula, multa caligatione oculorum laborans. Et hanc habuisse ancillam Eurycleam, quæ & Penelope hic vocatur, uxorem secundariam, Hagarem nimirum, matrem Ismaelis, sive Telemachi. Homerum noluisse rem dicere aperte, neque illum vocare filium non legitimum, docere tamen, notam inesse aliquam, Lib. 2. v. 86. Euryclea Homero etiam appellatur Ἡγήτωρ, μέντης Ταφίων Lib. 1. v. 105. Videturque Nostro Ἡγήτορ esse Ἡγηρ, (insertis duabus literis, ne nimis manifesta esset locutio poetæ, suas res occultantis,) Hebr. Hagar, a peregrinando. Μέντης Hebr. h. l. *nutrix.* Taphii, (Hebr. a rapiendo) Ismaelitæ, Arabes, alibi Hagerim in sacris, 1. Chron. 5, 20. Cumque Antinous illam e domo ejiciendam urgeret, durum id visum Telemacho, L. 2. v. 130. Respicere autem Homerum ad legem Hebræorum, de dimittenda uxore secundaria, & de danda portione filio uxoris repudiatæ. Exod. 21. & Deuter. 21. Tandem discedere Telemachum cum matre, *non absque consilio Dei*, datisque ei amphoris vino plenis duodecim, & utribus viginti farinæ. L. 2. v. 371. Bellum porro Abrahami adversus Regem Helami Cedor-Laomor, ejusque socios Gen. 14. perspicue recenseri ab Homero L. 3. profitetur Noster, atque inprimis historiam Melchisedeci. Dicit enim Nestor v. 278. seqq. se & suos venisse ad Σούνιον Ἱερὸν ἄκρον Ἀθηνῶν, *ad hospitalem supremum Sacerdotum fortissimorum.* Σύνιος enim Autori nostro est h. l. a זונין *Souna*, hospes, qui cibum & alimentum præbet. Ibi ergo ait Nestor Φοῖβος Ἀπόλλων κατέπεφνε Με- c. 7.

κελάδε κιϐερνήτην ἀγανοῖσι βέλεσσι, *Sacerdos auguste sancteque colendus fecit respirare Menelai sodalitium nutans ac delassatum a prælio, suis panibus ac phialis vinariis.* Postremum venisse se Nestor ait v. 287. ad μαλειάων ὄρος, ubi notentur decimæ, quas Abrahamus obtulit Melchisedeco: nam מלאים *Miluim* esse oblationes, consecrationes. Sed & ex εὐλογία ejusdem Gen. 14, 9. sumptum esse, quod Homero Deus vocatur Ζεὺς αἰγίοχος v. 42. & Ποσειδάων γαιήοχος, v. 55. *excelsus possessor cœli atque terræ, Deus in se sufficiens.* Spirare ergo in oratione Poetæ sermonem Sacræ Scripturæ. Et huic Deo esse sacrificatum, ἐνοσίχθονι κυανοχαίτῃ, v. 6. *punienti peccata, &* nihilominus *gratioso, ac condonanti peccatoribus.* Repetita enim hæc esse e verbis ipsius Dei, Exod. 34, 6. 7.

c. 8. Dignum nunc est videre, quid de immolatione Isaaci apud Homerum repererit Cl. Autor. Ubi notat primum, Abrahamum rem tantam filio non nisi sensim ac tractim insinuasse potius quam manifestasse: *Deus ipse sibi prospiciet de agno ad holocaustum*, Gen. 22, 8. Sic apud Homerum Minervam ad Nestorem, cum jam sacrificium Deo omnipotenti faciendum esset, dixisse, τοῖο γὰρ ὥρη, pro ὄρη, *adest enim tanti*, omnipotentis, *provisio.* Lib. 3. v. 334. Tecte iterum Minervam dicere, se velle mane ire ad καύκωνας magnanimos, ubi sibi χρεῖος debeatur neque νέον neque ὀλίγον, *ad principes sacerdotes holocausti*, ubi *sacrificium sibi debeatur, neq; juvenile neq; infantile.* v. 367. Hic cum filium Ulyssis Telemachum peti intelligeret Nestor, stupor equidem invasit omnes, v. 371. statim tamen illum (i. e. agnum mactandum h. l.) manu apprehendit, hortaturque, ut jam nunc haut ignavus sit neque imbellis: Deos enim illum comitari. Actutum vero Nestor orat Minervam, ut sibi propitia sit, & largiatur pro Telemacho sacrificare bovem legitimam, indomitam, quam nemo vir jugo subdiderit, h. e. juvencam optimam, v. 373-383. Et hanc esse dicit Noster expressionem poetæ ad verba Scripturæ, Num. 19, 2. & Deut. 33, 17. Atque audivisse in hoc Minervam senem illum, effusasque deinde aras devotioni debitas super hostiam bovis jugulationi destinatam. Describi hic etiam ritus agni Paschalis mactandi & comedendi *a tota quaque* familia. Interea vero Telemachum, (habitum velut mortuum,) domi a suis ablutum, unctum & indusio pulchro tunicaque fuisse indutum, v. 437-468.

se-

ſecundum morem pollinčturæ. Sed ſiſtendum hic. Jamdudum enim excitatum in animis Lectorum arbitramur deſiderium videndi tum reliquas in Opera Homeri meditationes, quas ſe ait habere confectas, tum alia ſcripta Cl. Crœſii, quæ p. 6. 84. 147 promittuntur.

THESAURUS ANTIQUITATUM GRÆCARUM contextus & deſignatus ab JACOBO GRONOVIO. Volumen Nonum & Decimum.

Lugduni Batavorum, apud P. van der Aa, 1701, fol.
Vol. IX conſtat Alphab. 8, plag. 21.
- X -- Alphab. 10, plag. 16.

SEries Scriptorum, quæ in nono Volumine inveniuntur, hæc eſt: Jani Cornarii, Medici Phyſici Zwiccavienſis, *de Conviviis veterum Græcorum libellus*, pag. 1. Andreæ Baccii *de Conviviis antiquorum, deque ſolenni in eis Vinorum uſu, atque ritu Cœnarum ſumtuoſiſſimo, libri quinque*, pag. 21. Jo. Baptiſtæ Caſalii *de Tricliniis, Conviviis, Hoſpitalitate & Teſſeris veterum exercitatio*, cum figuris, p. 121. Joſephi Laurentii opuſcula *de Conviviis, Hoſpitalitate, Teſſeris & Strenis*, p. 161. Jacobi Sponii *de origine Strenarum diſſertatio epiſtolica, hiſtorico-moralis*, p. 205. Jacobi Philippi Tomaſini *de Teſſeris Hoſpitalitatis liber ſingularis, in quo jus Hoſpitii univerſum, apud veteres potiſſimum, expenditur. Accedunt quædam ex Ant. Auguſtino, & Jo. Chifletio, ad majorem illuſtrationem hinc inde inſerta*, cum figuris, p. 213. Joſephi Laurentii *de Prandio & Cœna veterum, ac de aliis ad eadem ſpectantibus, miſcellanea*, p. 285. Petri Caſtellani ΚΡΕΩΦΑΓΙΑ, *ſive de eſu carnium libri IV*, p. 353. Hieronymi Mercurialis *de Potionibus ac Eduliis antiquorum mantiſſa*, p. 465. Joannis Freinshemii *diſſertatiuncula de Calida Potu*, p. 493. Adriani Turnebi *de Vino ac ejus uſu & abuſu libellus*, p. 517. Jo. Henr. Meibomii *de Cerviſiis veterum, potibusque & ebriaminibus extra vinum aliis commentarius*, pag. 537. Jo. Baptiſtæ Caſalii *de Thermis & Balneis veterum tractatio*, cum figuris, p. 633. Petri Servii *de Odoribus diſſertatio philologica*, p. 645. Lazari Bayfii *de Vaſculis libellus, ſive animadverſiones in tractatum de Auro & Argento legato*, cum fi-

guris, p. 677. Pomponii Gaurici *de Sculptura, sive Statuaria liber*, p. 725. Ludovici Demontiosii *commentarius de Sculptura, Calatura gemmarum, Scalptura & Pictura antiquorum, libri duo*, p. 777. Aldus Manutius Pauli Fil. *de Cælatura & Pictura veterum*, p. 803. Philostratus *de Pictura*, p. 807. Julii Cæsaris Bulengeri *de Pictura, Plastice, Statuaria libri duo*, p. 809. Jo. Baptistæ Casalii *de Insignibus, Anulis, Fibulis, &c. syntagma* cum figuris, p. 893. Josephi Laurentii *de re Vestiaria syntagma*, pag. 921. Otthonis Sperlingii *de Crepidis veterum diatribe*, p. 961. Theodori Gazæ *de Mensibus Atticis liber, ex interpretatione Jo. Perrelli*, pag. 977. Jo. Perrelli *de ratione Lunæ Epactarum, & mensis intercalarii commentariolus*, p. 1009. Petri Hagueloni *Calendarium trilingue, seu de Mensibus Hebræorum, Græcorum & Romanorum dialogus, ex optimis quibusque auctoribus collectus*, pag. 1017. Joannis Lalamantii *dissertationes tres*, I. *de Tempore & ejus partibus*, II. *de Anno Macedonum, seu Græcorum*, III. *de Anno Attico*, p. 1041. Petri Castellani *de Mensibus Atticis, nec non de Mensibus & Anno Græcorum, Atheniensiumque diatriba*, p. 1081. Samuelis Petiti *de Anno Attico ecloga chronologica*, p. 1109. Stephani Pighii *Themis Dea, seu de lege divina*, p. 1137. Ejusdem *Mythologia* ΕΙΣ ΤΑΣ ΩΡΑΣ, *vel in anni partes*, ex symbolis antiqui cujusdam toreumatis argentei, quod extat apud Rev. D. Antonium Perrenotum, Episcopum Atrebatensem, cum figuris, p. 1185. Jacobi Usserii *de Macedonum & Asianorum Anno Solari dissertatio, cum Græcorum Astronomorum parapegmate, ad Macedonici & Juliani anni rationes accommodato*, p. 1205. Josephi Laurentii *de Annis, Mensibus, Diebus, Horis, &c. tractatio*, p. 1269. Phlegontis Tralliani *de Olympiis fragmentum*, cum Latina interpretatione & notis Jo. Meursii, p. 1289. Erycii Puteani *Olympiades, sola manu, ut vere annis mundi respondent, computata*, p. 1297. Joannis Meursii *Denarius Pythagoricus*, sive de numerorum, usque ad denarium, qualitate ac nominibus, secundum Pythagoricos, liber singularis, p. 1329. Joachimi Camerarii *historia rei Nummariæ*, sive de Numismatis Græcis & Latinis, p. 1401. Leonhardi Porcii *de re Pecuniaria antiquorum, & de eorundem Ponderibus, Mensuris, Stipendiis militaribus &c. libri duo*, p. 1433. Josephi Scaligeri, Jul. Cæs.

Cæſ. F. *de re Nummaria antiquorum diſſertatio*, *liber poſtumus*. Ex Bibliotheca Academiæ Lugd. Bat. p. 1493. Willebrordi Snellii R. F. *de re Nummaria*, *liber ſingularis*, p. 1549. Caroli Patini *de Numismate antiquo Auguſti*, *& Platonis epiſtolá*, p. 1589. Sebaſtiani Fæſchii *de Numo Pylæmenis Evergetæ*, *Regis Paphlagoniæ* epiſtola, pag. 1601.

In præfatione pro more adnotat loca, vel perperam citata; vel non ſatis intellecta, hocque adeo nomine varia doctrinæ & antiquitatis capita illuſtrat, & de Græciæ monimentis optime meretur. Inter alia iſta Philonis *de plantatione Noa* verba: **προσφέρειν τοῖς οἰνοχοουμένοις κελεύοντες**, quæ a Freinshemio de Calidæ Potu cap. I. §. 1 citantur, explicat, affirmatque, **προσφέρειν τοῖς οἰνοχοουμένοις** dici convivas, qui os & labia componant ad ea, quæ infuſa ſunt, haurienda, atque adeo admoveant vel calici vel patinæ; ut inde guſtent, ac veſcantur. Hinc conficit, Jo. Freinshemium minus idoneam interpretandi rationem ſecutum eſſe, quando **οἰνοχοουμένους** *pincernas* convertit. Quod ad Laurentii ſchediaſma *de Medicis ac Balneis antiquorum* attinet, monet verba de Antonio Muſa, quæ exhibentur col. 625, non eſſe Dionyſii Halicarnaſſei, ſed Dionis Caſſii Coccejani ex libro LIII, pag. 517. Eadem ſcribendi levitate factum eſſe, ut in ſchediaſmate de *Re Veſtiaria* col. 944. loco Juſtini de Lyſimacho & leone præſcripſerit Suetonium. Eodem errore ductus eſt Jo. Bapt. Caſalius *de Inſignibus*, *Anulis*, *Fibulis*, qui col. 898 Hirtii verbis de Scipione Africano agi putat, cum intelligatur ſocer Pompeji. Non minus in Pighii Themide col. 1154 prave legitur: *verum D. Lactantius Uranum Latine Cæleſtum interpretatur*; quum reſpiciat ad verba capitis XI lib. I de falſa religione: *Jupiter in eo loco ſuſpexit in cælum*, *quod nominatur* Οὐρανός. Id vero admodum juvenile videtur, quod Ludovicus Demontioſius *de Sculptura* col. 784 pronunciavit, Bruto nempe, qui Reges expulit, ſtatuam poſitam non fuiſſe. Aliter enim Suetonium in Jul. cap. 80 tradidiſſe, his uſum verbis: *Subſcripſere quidam L. Bruti ſtatuæ*, *utinam viveres!* Non minus rejicit, quæ paulo ante citatus Pighius col. 1168 ſcribit: *Itaque Veneri ſacer pecten eſt*, *quem idcirco* Cytheriacum *appellat Naſo Poeta de Salmaci canens: Sæpe Cytheriaco deducit pectine crines*; quum

quum in loco illo jamdudum ediderint *Cytoriaco*,& nimis esset confusum, ut quod Themidi proprium symbolum datum fuit, tamen diceretur Venerium. Imo vero rem sponte loqui, & Cytorum montem rasile buxum suum pectinibus faciendis approbavisse etiam per ipsos Poetas.

Volumen decimum uberem ingeniorum copiam & varias exercitiorum amoenitates recenset, cujus scripta hoc se ordine excipiunt: Ludovici Cresollii *Theatrum veterum Rhetorum, Oratorum, Declamatorum, quos in Græcia nominabant* ΣΟΦΙΣΤΑΣ, *expositum libris V*, p. 1. Diligenter hoc opus in præfatione celeberrimus Gronovius persequitur, variosque nævos indicat, e. g. quod col. 204. scribat, Apollonii sectatores in Græcia nominatos fuisse Ἀπολλωνίου ἡκίας, cum legendum sit Ἀπολλωνίου σκιάς. Origenis PHILO-ΣΟΦΗΟΥΜΕΝΩΝ *fragmentum*, quod ex bibliotheca Medicea descripsit, ac notis illustravit Jacobus Gronovius, *Græce & Latine*, p. 249. Meminerunt jam pridem hujus opusculi viri clarissimi, Lucas Holstenius, Joannes Pearsonus, Ægidius Menagius, (qui partibus inde petitis observationes suas ad Diogenem auxit) & Petrus Daniel Huetius. Id solummodo interest, quod Menagius & Huetius non ipsi Origeni, sed alii potius sub Origenis nomine latenti tribuant. Quos proinde Gronovius confutat, ac inprimis Huetii objectionibus respondet. Descripsit vero Gronovius ex codice, chartaceo illo quidem, at auro pretiosiore, quippe unico, in quo emendatissimum sit Arriani Ἀναβάσεως Alexandri Magni exemplar, eadem manu scriptum, & unde Gronovius olim egregia illa ejus Scriptoris supplementa, & nuperrime opus integrum edidit. Præterea eum ipsum codicem esse ait, in quo Hieroclis ad aurea Pythagoræ Carmina eruditissimus commentarius tam integer & inviolatus exhibeatur, ut non aliunde æque, ac ex hoc ipso volumine, colligi possit, quam maculosi codices ab typographis nostris, ad multiplicanda exemplaria usurpati fuerint. Dividit Origenes in hoc fragmento Philosophos in quatuor classes, Physicos, Ethicos, Dialecticos, Barbaros, id est Brachmanes & Druidas, singulorumque opiniones refert, & refutat. Sequuntur hunc libellum Guilielmi Morellii *de veterum Philosophorum origine, successione, ætate & doctrina tabula compendiosa, cum Hieronymi Wolfii annotationibus*, p. 293. Davidis Chy-

Chytræi *Tabula Philosophica, sive series Philosophorum, & secta eorum præcipuæ, a Thalete & Socrate inprimis, usque ad Ciceronem deducta*, p. 346. Desiderii Jacotii *de Philosophorum doctrina libellus*, p. 349. Joannis Meursii *Æschylus, Sophocles, Euripides, sive de Tragœdiis eorum libri tres*, nunc ex ipsius Auctoris chirographo aucti, p. 393. De Æschylo Meursii tradit, multa ex ipso decerpsisse Thomam Stanlejum, imo integras fere paginas 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, deberi huic opusculo, quod tamen maluerit Stanlejus lectori permittere ad cogitandum, quam ipse confiteri. Plutarchi *Alexandrina Proverbia Græca*, ex Bibliotheca Medicea, *cum interpretatione Latina Jacobi Gronovii*, nondum antehac edita, extant in præfatione, pag. 6 seqq. Descripsit hæc Proverbia, beneficio Illustris Magliabequii, Clarissimus Gronovii nostri Frater, eaque digna judicavit Noster, quæ huic Thesauro insereret. Extant nonnulla ex Proverbiis apud Erasmum citatis (is enim allegat Plutarchi Collectanea, sicut quoque duo Adagiorum libri inter amissa Plutarchi opera referuntur) in hoc libello; quamvis Erasmo ad manum videatur fuisse aliquid auctius, quum ex illis Plutarchi collectaneis etiam ab eo citetur, quod in hoc numero non deprehendes. Sunt eorum CXXXI, & his verbis finiuntur: πλυτάρχυ παρœμίαι, αἷς Αλεξανδρεῖς ἐχρῶντο; quanquam Gronovio non ipse Plutarchus, aut certe non solus ea collegisse videatur. Joannis Meursii *Theseus, sive de ejus vita rebusque præclarissime gestis, liber singularis*, pag. 465. Raphaelis Tricheti du Fresne *Epistola de Charondæ effigie in Catanensi nummo expressa, apud Petrum Seguinum in nummo argenteo*, pag. 569. Joannis Meursii *Dionysius*, sive de Auctoribus istius nominis, eorumque scriptis, liber singularis, & nunc primum ex chirographo Auctoris editus, p. 577. Ejusdem *de Heraclide, aliisque ejus nominis & eorum operibus dissertatio*, nunc primum ex chirographo Auctoris edita, p. 605. Ejusdem *Theophrastus*, sive de illius libris, qui injuria temporis interciderunt, liber singularis, pag. 621. Ejusdem *Lectiones Theophrasteæ*, in quibus eorum librorum, qui supersunt, loca aliquot emendantur, p. 647. Accedit Adolphi Vorstii epistola de obitu V. C. Jo. Meursii ad filium ejus Joannem, juvenem præstantissimum, ut & Epitaphia in ejusdem mortem per A. Buchellium,

& Nicolaum Heinſium, p. 654. *Manus Æneæ Cecropii votum referentis dilucidatio, Auctore Jacobo Philippo Tomaſino*, cum figuris, p. 657. Octavii Falconerii *de numo Apamenſi, Deucalionei diluvii typum exhibente, diſſertatio*, pag. 672. Georgii Schubarti *enarratio parergica metamorphoſeos Ovidianæ de Diluvio Deucalionis*, p. 701. Tanaquilli Fabri *vitæ Poetarum Græcorum, ex Gallico idiomate in Latinum translatæ*, p. 740. De Latina vitarum harum verſione ita cenſet, non inſcite modo a Gallicis Latina recedere, ſed nævos quoque Tan. Fabri ſtudiis indignos, & hiſtoriam ac rem ipſam violantes, occurrere. Joſephi Barberii *de miſeria Poetarum Græcorum liber*, p. 797. Petri Caſtellani *vitæ veterum & illuſtrium Medicorum, qui toto orbe uſque ad Seculum XIII floruerunt*, p. 853. Jo. Henrici Bœcleri *de Scriptoribus Græcis & Latinis, ab Homero ad initium ſeculi poſt Chriſtum natum decimi ſexti, commentatio*, pag. 905. Helladii Beſantinoi *Chreſtomathiæ: Græce, cum interpretatione Latina & notis Joannis Meurſii*, p. 949. In his notis col. 952 ſ. extat operoſiſſima operum Callimachi enumeratio, quam in editione Callimachi, quæ ante aliquot annos prodiit, repetitam eſſe ideo ægre fert, quod Meurſii nomen ſuppreſſum, hocque adeo modo induſtriæ Meurſianæ nonnulla illata fuerit injuria. Joannis a Wower *de Polymathia tractatio: integri operis de ſtudiis veterum ἀποσπασμάτιον, cum præfatione Jacobi Thomaſii; acceſſerunt præterea Autoris vita & elogia in Polymathiam, item tabella Synoptica*, p. 985. Joſephi Laurentii *de Profeſſoribus, Oratoribus, Nomenclatoribus & literis collectio*, p. 1161. Jo. Meurſii *Bibliotheca Græca libri tres*, ex chirographo Auctoris nunc primum editi, p. 1181. Ejusdem *Bibliotheca Attica*, ſive de antiquis Atticis ſcriptoribus, eorumque item operibus, libri IX, ex chirographo Auctoris nunc primum editi, pag. 1393. Leonis Allatii *de Patria Homeri liber*, cum figuris, p. 1553. Ejusdem *Homeri natales, cum interpretatione Latina Andreæ Bajani*.

A CON-

A CONFERENCE WITH A THEIST &c.

h. e.

COLLATIO CUM THEISTA, CONCERNENS doctrinam de Animorum Immortalitate. Pars V. Autore GULIELMO NICHOLLS, S. Theolog. Doct.

Londini, apud Thomam Bennet, 1703, in 8. plagg. 18.

PUtabat Vir Clarissimus, postquam quatuor voluminibus in Actis nostris A. XCVI p. 537, XCVII p. 367, Supplem. T. II p. 273, & A. DCC p. 325 non negligenter recensitis, Religionis revelatæ fundamenta adversus profanos homines defendisset, vacationem sibi haud immerito ab ejus generis labore deberi, cum editis *posterioribus de animorum immortalitate cogitationibus*, nescio quis, (*Estibium* enim *Psychaletham* appellat ipse) denuo zelum ejus provocaret. Ejus itaque cavillationibus Dialogo, quem hic instituit, satisfaciendum sibi esse putavit, quo Estibium ipsis verbis paulo ante nominati libri suam, Credentium vero & Philologum veritatis causam agentes, nobis sistit. Initium facit huic disputationi a confutatione persuasionis Estibii, quasi periculo careat hic error suus, si error sit, de animis una cum corpore extinguendis, quandoquidem restituenda corpora animata in extrema die esse concedat, & explodendis illis, quas Estibius allegavit, creditæ a plerisque mortalium immortalitatis causis, quas educationem, & emolumenta, quibus sacrorum inhient antistites, ille esse existimaverat. Inde ad ipsa argumenta progreditur: quorum primum Estibius desumserat a dissensu Philosophorum circa spiritualem & immortalem animorum naturam, qui cum nihil nos doceant de animo certi, hoc visum exploratissimum primo fuerat Estibio, animum accidens esse, non substantiam, & quidem nihil aliud quam motum in materia seminali cum sensu conjunctum. Quem conceptum tamen Noster vel hoc uno absurditatis revinci putat, quod hac ratione Adamum tantundem vitæ & motus habuisse necesse sit, quam omnes una mortales, quandoquidem ab eo ceteri omnes fuerint derivati, nihil vero plus, quam ipsum habeat, motus cum altero possit communicare. Quin & motum cum sensatione concipere

ſibi non minus difficile videri, quam viridem motum concipere vel amarum. Inde definitionem animæ ab Eſtibio allatam, quod ſit afflatus, materiæ in creatione Divinitus infuſus, examinat, & ex ipſa narratione Moſis, ad quam reſpicere illa videtur, probat, diſtinctam toto genere animam a materia eſſe. Cumque porro Eſtibius multum inſervire hypotheſi ſuæ poſſe exiſtimaverit, ſi evincere poſſit, bruta animantia ratione gaudere, eam ſententiam diligenter impugnat Noſter. Utque difficile imprimis ſolertiæ quorundam animalium, barrorum, equorum, canum ſolvat phænomenon, non a ratione brutorum, ſed ratione Dei hoc eſſe ait; quod quantum abludat ab eorum ſententia, qui Deum tanquam Spiritum univerſi ſibi concipiunt, viderit doctiſſimus Autor Meditationum de Cometis, cui nuper multorum Philoſophorum ſapientiam ſuſpectam reddidere ejus generis lemmata. Sed præcipua in eo verſatur controverſia, an pura puta machina homo ſit, mechaniceque eas, quas menti vulgo tribuimus, operationes producat. Negativam ſententiam iſtas potiſſimum conſiderationes evincere, Autor arbitratur. Quod certum ſit, cogitationem ſine mechanico motu dari in Deo, quodque aliquam organorum mechanicorum conſtructionem atque combinationem cogitationem producere, nullo argumento, nullo modo poſſit oſtendi. Sed tamen adeo a motu ſanguinis & animalium ſpirituum pendere in operationibus ſuis animam, ait Eſtibius, ut ſibi vel ob hanc cauſam ejus immaterialitatem & immortalitatem nequeat perſuadere: cui id imprimis opponit Noſter, quod anima non ſit tale agens, quod omnia in materiam poſſit, quodque adeo inſtrumento corrupto, non mirum ſit, minus expedite ſuum ei procedere opus. Interea tamen ne in iis quidem, quorum corruptiſſimum cum ſpiritibus animalibus cerebrum, furioſis & mente captis, omne perire mentis rationalis indicium, argumento evidenti, illud a materia non pendere penitus. Quod facile ſeparari adeo mens a corpore poſſit, materialitatem ejus non probare; nam iſtam rem legibus conjunctionis a Creatore ſancitis eſſe tribuendam, & deſtructum inſtrumentum, tanquam ſibi inutile, deſerere animam. Nec eſſe, quod hic opponatur difficultas expellendi ſpiritum malum e corpore hominis obſeſſi; ejus enim in illo perſeverantiam pendere,
ſub

ſub directione Dei, a voluntate ſpiritus illius, nec eſſe eandem conjunctionis animæ cum corpore, quæ ab arbitrio illius non pendeat, ſed recta corporis conſtitutione, rationem. Quod incrementa capiunt per varias ætates animæ vires & potentiæ, materialis naturæ argumentum non eſſe: nam illa mentis incrementa, corporis haut deberi extenſioni per illas ætates creſcenti, vel hoc evincere, quod optima mens non ſit ea ſemper, quæ maximam corporis molem animat, adeoque a cultura illa eſſe mentis, & educatione, atque experientia, quæ uno momento perfici non queat. Sed ſi immaterialis eſt anima, quam rationem reddemus ſtuporis in illis, agilitatis in aliis hominibus? quam a materiæ temperie optime Eſtibius derivari poſſe credit. Ipſas itaque mentes, in primis originibus ſuis, majores minoresque ſortiri perfectiones, & rationibus & Scripturæ teſtimoniis firmat Autor, imo & inſtrumenti perfectionem, hoc eſt corporis hujus temperiem, aliquid huc conferre poſſe; unde tamen non magis poſſit probari, animam eſſe materialem, quam aerem eſſe ejus naturæ, cujus eſt tibia quam inflat, eo quod motum & ſonum aeris aliquo modo ab hujus ſtructura pendere, manifeſtum ſit. Quod vero porro urgetur, magis rationi convenientem eſſe mortalitatem animæ & materialitatem, eo quod facilius concipiatur; in eo & hoc negatur, quod rationi maxime conveniens ſemper ſit, quod facillime concipitur, & quod facilius concipiatur mortalitas animæ quam vita perennis: at cum diſputatio de iſtorum poſteriori non diſſimilis ſit diſputationi de guſtibus, priori forſan optime inhæreas, & Autor quoque illud inprimis urgere videtur. Non opus vero, ut prolixi ſimus in iis commemorandis, quæ reponit Eſtibio urgenti, quod doctrina de interitu animæ, ut ab ipſo proponitur, moraliter non ſit turpis, quodque contra, ſuperſtitioſis pro mortuis precibus, & doctrinæ de purgatorio fundamenta ſubſternat, quæ obtinuit de animæ immortalitate ſententia. Certe enim ubi de rei ſimpliciter veritate inſtituitur quæſtio, ſuperſedere poterunt diſputantes illarum quæſtionum utraque, & poſteriori imprimis facile vel mediocriter ſapientes reſpondere, non erat difficile. Nec magis merebatur reſponſionem argumentum, quod impoſſibile non ſit, animam interire atque redire, cum hic de eo, quod evenit, non vero de eo, quod evenire

poteſt, ſit quæſtio. Quod vero ſententiam, immortalitatem defendentem, in multis parum apte cohærere Eſtibius arguit, in eo non male induſtriam Cl. Autor locavit. Quod ex immaterialitate immortalitas non recte inferatur, concedit; nam & brutis animantibus immateriale principium largiendum eſſe exiſtimat, quibus tamen immortalitatem vindicare non audet; at ex fine creationis humanoque animo, qui idem perſiſtat ſemper, continuationem quoque conſervationis eorum inferendam putat. Sed quid ſi argumento illo, ad mundi totius durationem æternam demonſtrandam, cum Platonicis aliisque Philoſophis aliquis utatur? Animam, quæ ne in vita quidem ſemper cogitet, ad judicii usque diem cogitandi ſuſpendere actum, atque adeo ad tempus non vivere, non abſurdum viſum Eſtibio; at præſuppoſitum negat cum Carteſio Noſter. Difficultates circa unionem ſpiritus & corporis motas ita ſolvit, ut dicat eſſe unionem actionis & paſſionis, animumque corpori præſentem eſſe per ſuam *ἐνέργειαν*. Ex eo, quod Hebraica vox נפש *vitam* ſignificat in ſacris literis, non ſequi, animam eſſe materialem; eam enim vocis notionem ceteras, & hanc imprimis, qua *mentem* deſignat, non excludere; idque eo firmatur, quod omnia naturæ ſpiritualis & cogitantis attributa τῷ נפש in ſacris adſcribantur. Immortalitatem in Scripturis tribui animæ, temerario auſu negari; contrarium enim ex Eccl. XII, 7. Matth. X, 28. Luc. XXIII, 43. 2. Cor. V, 6. Apoc. XIV, 13. 1. Corinth. V, 23. patere. Ludicrum plane eſſe, quod ex eo, quod Salvator mortuos excitans, *redi anima in corpus tuum*, dixerit nunquam, argumentatio inſtituatur, ſed *ſurge juvenis &c.* Hoc enim, inquit Autor, eſt poſtulare, ut omnia dixerit Servator, quæ dici poterant; voluiſſe autem eum voce *ſurge* poteſtatem indicare ſuam, mortuis vitam reſtituendi. Quod animæ ſuperſtites non appareant, id quod nunquam fieri abſonum viſum Eſtibio niſi extinguerentur, inde eſſe, quod certis legibus ſint in ſtatu ſeparationis adſtrictæ animæ: imo apparere quandoque, fide dignorum hominum teſtari narrationes. Argumentum ex hiſtoria lapſus ſumtum, quæ doceat, per peccatum mortalem factum hominem totum, adeoque & animam ejus, ſolvitur diſtinctione inter mortem ſpiritualem, quæ ſit amiſſio vitæ divinæ, & phyſicam; hanc corporis, animi eſſe ſi-

illam. Quod dicitur, pœnam vero non esse mortem corporis, qua anima ærumnis illius liberetur; id valere de restitutis per Christum conceditur, non vero de impiis, quibus per mortem hujus vitæ detrahantur solatia, gravissimis & insolabilibus malis inde succedentibus. Nec ex doctrina de animæ immortalitate sequi, corpus, quod hac ratione in se spectatum pro mole materiæ ignava, vitæ ac sensus experte, habeatur, adeoque in peccati partes venire nequeat, injuste post resurrectionem puniri; proprie enim corpus pœnas non sentire, sed animam puniri per corpus, per quod etiam peccaverat. Quod Apostolus ait, in extrema die superstites mutandos esse, ita cum animorum immortalitate esse conciliandum, ut non quoad immortalitatem, sed quoad ceteras qualitates, & relationes inprimis ad hoc corpus, mutandæ esse dicantur. Nec absonum esse, animæ superstiti felicitatem adscribere, ejusque consummationem in extremam diem differri dicere. Nec inde sequi, duplex judicium esse admittendum: bonas enim animas, quæ influxu gratioso bonitatis divinæ, & expectatione manifestandæ penitus gloriæ, beatæ sint, nullo peculiari discretionis judicio opus habere, ante solennem istum nobis præfixum diem: similemque impiorum etiam esse rationem. Redemtionem vero Christi, quæ totum hominem concernit, animæ immortalitati non obstare; eam enim a morte spirituali, ut corpus a physica, liberatam fuisse. Loca Scripturæ, quæ renovationem animæ ad diem judicii differunt, centies explicata fuisse & vindicata. Novam denique non esse illam doctrinam, quod Esthibius urserat. Apud Græcos enim, diu ante Platonem & Thaletem, eam viguisse, ex Homero patere; Senecam Ep. CXVII apud omnes gentes eam receptam esse agnoscere, quod inductione quadam facta ostenditur, indeque concluditur, in ipsis incunabulis generis humani eam traditam fuisse, quæ alias late adeo non potuisset propagari. Inprimis vero Judæos hanc doctrinam semper tenuisse, contra Esthibii cavillationes defenditur, disputationibusque finis gravibus quibusdam monitis imponitur.

NOVA

NOVA LITERARIA.

Vidimus non ita pridem articulum novi Operis, quo, ut in his Actis libri nuper editi recensentur, ita in vicina Academia Jenensi librorum veterum selectissimi protrahentur in lucem, & ex iis Excerpta luculenta exhibebuntur. *Bibliotheca Antiqua* nomen præferet, & per mensium intervalla publicabitur; quemadmodum jam primum illius segmentum mense hujus anni Januario publici juris factum fuit. Specimen rei a Paulo Colomesio in *Bibliotheca Selecta* dudum fuisse editum, in Actis nostris A. 1684 p. 313 sqq. memoratum a nobis meminimus. Neque ignoramus, simile quid anno 1702 tentatum fuisse Parisiis, mense illius anni Julio publicari cœpto & post continuato libello: *Essais de Litterature pour la Connoissance des Livres*; qui & Hagæ Comitum, sed additis subinde Viri docti alterius censuris, recusus est. Verum cum post mensem Julium anni 1703, nihil ad nos illius opusculi pervenerit, parum abest, ut abruptum illud, quod tot aliis hujus generis scriptis accidit, arbitremur, eoque magis calcar addamus Doctissimis Bibliothecæ illius Antiquæ Collectoribus, ut institutum saluberrimum strenue prosequantur. Qua occasione non dubitamus quoq; celeberrimæ Academiæ de novo incremento gratulari, quod cognovimus, non solum Historiarum Professionem, postquam per aliquot annos vacasset, tandem Eruditissimo ac Diligentissimo Viro, *Burchardo Gotthelff Struvio*, τοῦ πάνυ Georgii Adami Filio, demandatam, sed inprimis quoque Reverendæ Facultati Theologicæ meliorem nunc lucem affulgere, cui ornandæ deinceps Viri magnis in Rempublicam Literariam meritis Clarissimi, *Michael Förtschius*, & *Johannes Franciscus Buddeus*, hic ex Fridericiana, ille ex Tubingensi Academia evocati, studium suum operamque impendent. Inter libros ex his regionibus expectandos, elegantiorum literarum cupidis Clarissimi Viri, *Wilhelmi Ernesti Tenzelii*, Saxonia, ut vocat, Numismatica, seu Nummophylacium Numismatum Mnemonicorum & Iconicorum, a Serenissimis Electoribus Ducibusque Saxoniæ cudi jussorum, indicari præcipue meretur; cujus partem primam, quæ a Duce Alberto, Albertinæ lineæ Conditore incipiet, & in Electore Augusto desinet, proximis nundinis Lipsiensibus certo nobis pollicemur. Hanc quo ordine excepturæ sint partes aliæ septem, peculiari programmate ipse Auctor celeberrimus exposuit, quod apud *Philippum Wilhelmum Stockium* Bibliopolam nostratem prostat.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii, Anno MDCCV.

MELCHIORIS LEIDEKKERI, SS. THEOL. D. & PROF. de Republica Hebræorum Libri XII.

Amstelodami, apud Isaacum Stokmans, 1704, in fol. Alph. 9.

OMnium rerum, adeoque & studiorum esse vicissitudinem, ac proinde ut omnibus nos utiles præbeamus, serviendum non raro tempori venire, observat in Præfatione doctissimus Leidekkerus. Fuisse sane ait, cum vigerent admodum controversiæ de Religione. Inde vero Viros eruditissimos animum ad pietatis praxin in Scholis & Ecclesiis excolendam applicuisse, & simul commendasse Scripturæ Sacræ analysin & meditationem, ne quædam modo illius particulæ inspicerentur, ut fieri consueverat in controversiis, sed omnis Divini verbi œconomia perspecta haberetur. Ac cum linguarum Orientalium peritia eo maxime inserviret, Philologiæ studium Theologiæ conjunctum fuisse innuit, in quo certe Lutheranos, Hackspanium, Dilherrum, Glassium, Carpzovium, Frischmuthum, Wagenseilium, aliosque excelluisse uti haud dissimulat, sic Reformatis quoque laudem illam cumprimis deberi addit, cum nemo nesciat, Buxtorfios, patrem & filium, Hottingerum, Erpenium, l'Empereurium, Sixt. Amamam, Coccejum, Leusdenium, Lightfootum, Seldenum, & reliquos, quorum vestigiis hodie insistant Witsius, Marckius, Triglandius, Vitringa, Braunius, Hulsius, Rhenferdius. Qua de causa & suam mentem hæcce studia revocasse fatetur, quippe cum ad Philologiæ sacræ fontes ab adolescentia perductus fuerit, tanto quidem cum progressu, ut doctore Judæo usus, Rabbinorum scripta le-

legerit, quando vix annos septendecim natus fuerit. Nec unquam se intermisisse testatur linguarum Orientalium studia, dum verbi fungeretur ministerio, ac si id unum agere libuisset, hodie inter linguæ Hebrææ peritissimos se censeri potuisse, nullus dubitat; sed remoram sibi injecisse causatur horridum Talmud, quo viderit tot futilia contineri, & quæ ad bonam mentem nihil sæpe proficiant. Nihilo secius necesse tandem fuisse asserit, ut Philologicis mentem magis, quam ante, appelleret. Postulasse etenim Juventutem Academicam Collegia ad Cunæum & Goodwinum, unde enatæ sint ad Majemonidis quendam tractatum observationes, quæ orbi erudito haud displicuerint. Hinc ad Cunæum nonnulla notare se constituisse, quorum specimina disputationibus quibusdam ediderit. Rogatus vero, ut quæ haberet ampliora, luci publicæ exponeret, mutato consilio Rempublicam Hebræorum describere gestiit in præsenti opere, de quo istam spem concipit, fore ut intelligat Lector, nullum extare volumen, quo tanta amplitudine Sacra & Politica Hebræorum Respublica depicta, aut Philologiæ Sacræ synopsis tradita fuerit. Ut igitur de tam illustri opere judicium ferre liceat & iis, quibus ejus videndi aut perlustrandi copia nondum hucusque facta est, illius faciem paucis dare adumbratam juvabit.

Et libris quidem istud absolvitur duodecim, quorum *primus* de *Gentis Hebræorum sacerrima antiquitate* agit, & a nomine exorsus, cur eadem Hebræorum, Israelis, Judæorum appellatione gaudeat? disquirit. Prosapiam deinde Patriarcharum ab Adamo usque ad diluvium illustrat, atque inter alia ad Sethum delatus, de ejus columnis disserit. Prot-Evangelium de Semine mulieris curatius attendi jubet, idque adversus varias detorsiones vindicat, ac Messiam & salutem per ipsum consequendam istud promittere, ostendit. De diluvio, de Filiis Dei, & imprimis de Gigantibus, varia in medium affert, ac diluvium hoc fuisse universale, probat. Historiam hinc Noachi & posterorum, ad turris usque Babylonicæ æram persequitur, deque ipsa turri Babylonica & linguarum confusione dispicit; istud vero, quod Judæi comminiscantur de LXX linguis, ex confusione Babelica ortis, & distributis per LXX nationes, fabulis accenset; statimque ad dispersionem gentium; & originem nationum ex tribus Noachi filiis, contem-

templandam se confert, in sancta vero ex Noacho progenie, ad Abrahami usque ætatem se extendente, definit. Heic notamus ex aliis, quæ de Cainane affert. Cainan nimirum verus ipsi ante diluvium est filius Enoschi, at falsus filius Arphaxadi, licet habeatur in Genealogia Christi apud Lucam. De eo autem dum Viri eruditi disputent, observari vult, Mosen, quando bis genealogiam Patriarcharum mox a diluvio texat, Cainanem prætermittere, idem fieri ab autore Chronicorum sero tempore post captivitatem Babylonicam, imo vero ibi Cainanem suum non interposuisse incautos & sui oblitos textus divini corruptores. In omnibus porro exemplaribus Græcis Cainanem non haberi, sed tantum in versione LXX virali, quæ multas passa corruptelas fuerit. Hinc τὸν Καϊνὰν forte in Luca primitus non fuisse, sed insertum esse deinde ab illis, qui versionem LXX Interpretum, ceu Prophetico Spiritu adornatam, ignari codicis Hebræi, nimium venerati fuerint.

Secundus liber de *origine gentis Hebræorum ex Abrahamo, Isaaco & Jacobo* agit, & usque ad illius statum in Ægypto sermonis telam pertexit. Postquam igitur de Abrahamo & ejus vocatione ex Ure Chaldæorum verba fecit, de Melchizedeko adversus P. Cunæum, fuisse hunc ipsum Dei Filium asserentem, late disputat. Circa fœdus Dei cum Abrahamo paulisper detinetur, ast diutius tamen hæret in circumcisione sacraque illius origine. Reliquam libri partem conficiunt Ismael & Ismaelitæ, Saræ mors, Isaaci vita, Esavi item & Jacobi historia, duodecim quoque Jacobi filii, gentis Hebrææ Patriarchæ.

Varium gentis Hebræorum apud Ægyptios statum dum Libro *tertio* Autor sub considerationem paulo penitiorem revocare aggreditur, post prolixam satis Dissertationem præliminarem *de fictitiis Ægyptiorum Dynastiis*, de Ægypto primum ipsa, & mox de ejus incolis horumque negotiis quædam promit. Uti vero studium sapientiæ apud Ægyptios extollit, sic eorum vicissim superstitionem atque idololatriam taxat, & in causam odii Ægyptiorum in pastores ovium inquirit. Notatu digniora circa Josephi præfecturam in Ægypto ubi excussit, & hunc Gentilibus nimime ignotum fuisse demonstravit, Hebræorum in Ægypto sedes, negotia, victum, sacra commemorat, suppeditatisque de Jacobi testa-

N 2 men-

mento & XII Patriarcharum morte observationibus, ad statum & regimen Hebræorum Politicum in Ægypto pergit, non omissis insuper eorum conjugiis, incrementis atque moribus. Afflictum de cætero eorum in ista regione statum, quidquid videatur aliis, ultra CCXV annos haud durasse, innuit.

Liber *quartus miracula Divinæ providentiæ in constituenda Hebræorum Republica* enarrat, cumque Deus primum ad tanta negotia vocaverit & instruxerit Mosen, ut eo ceu instrumento suæ providentiæ uteretur, idcirco de hoc Mose ante omnia disserit, & ad res sub ipso gestas delatus, de decem Ægyptiorum suppliciis, de egressu Hebræorum ex Ægypto, transitu per Mare rubrum, fontibus in Elim & de Manna, de aqua ex rupe profluente, de victoria ab Amalekitis reportata, de Politico Magistratu a Mose instituto, legibus in Sinai latis, similibusque materiis commentatur. Quin & Josuam, Mosis successorem, heic sub dispectum vocat, transitumque per Jordanem describit, ac bella Josuæ in Cananæos tangit; ultimo vero loco, post Chronologiam peregrinationis Israeliticæ in deserto, antiquitates Gentium, earumque synchronismos cum historia Mosis & Josuæ collocat.

Quintus liber *Theocratiam Hebræorum* sibi præfixam gerit, legesque Moralem, Ceremonialem, Politicam, ac singularum corpora Juris spectat, hoc est, summam legum in certos titulos digestam sistit, prout hos in lege Morali Decalogus, in reliquis vero libri Mosis passim suggerunt. Peculiares autem leges quasdam paulo accuratius indagat, legem puta agrariam, legem anni Sabbathici, & legem anni Jubilæi; cujus posterioris dum meminit, simul de tempore Jubilæorum, utrum quovis XLIX an L anno celebrata sint? disquirit, & qui posterius affirment, maximis induci argumentis autumat. Tandem prout in antecedentibus subinde ad antiquitates & synchronismos Hebræorum atque Gentium respexit; sic hoc in capite Nationum leges confert, & Josepho, aliis deductis, contradicit, quando ille ex Mose leges Gentium profluxisse perhibet.

Ad *Reipublicæ Hebræorum sedes & incolas* Liber *sextus* pergit, cumque Deus suam Theocratiam, non variis solum legibus, sed & distributione terræ Cananææ illustriorem reddiderit, de hac

hac ipsa distributione per sortes facta dicere orditur, ac post Terræ Sanctæ extollit præstantiam. Civitates quoque Hebræorum uti generatim, sic primariam maxime urbem Hierosolymitanam lustrat, & cum civibus earum aliquandiu versatur, nec Proselytorum, qua justitiæ, qua domicilii seu portæ obliviscitur. Conjugia porro & divortia, Familiasque inter eos florentes, uti eorundem non minus negotia exponit, & quibus hæc reguntur, tempora, dies, hebdomadas, menses, annos metitur, & sub finem breve Kalendarium Judæis familiare subnectit.

Nullam Reipublicæ salutem esse, nisi cives suis utantur bonis, eorumque tranquilla gaudeant possessione, & quisque suo fungatur officio, spe præmiorum & metu pœnarum, Libri *septimi* initium præsupponit. Istum vero scopum cum sine *Politico Regimine* attingere haud liceat, idcirco de eodem latius disserere Autor nunc instituit. Derivat illud a primævo Magistratu, Senioribus populi, Principibus tribuum, capitibus Familiarum, Principibus civitatum, Chiliarchis, Centurionibus, Quinquagenis, Decurionibus, & eorum Ministris, qui שוטרים nuncupantur. His addit extraordinarios in Israele Judices, a quibus ad statum Reipublicæ reliquum, inde a morte Josuæ, ad Reges usque transit. Sed diutius circa statum sub Regibus exactum detinetur, sigillatim Saulem, Davidem, Salomonem ob oculos sibi proponens, & sacrarum pariter ac civilium rerum sub istis conditionem delineans. Synedrium magnum ac minus, Domumque Judicii Triumviralem, seu Triumvirorum quoddam collegium in civitate, quæ CXX incolas non haberet, una cum Judiciis quibusdam aliis describit, & ut horum justitiam in præmiorum ac pœnarum distributione consistentem, sic jura quoque belli ac pacis examinat.

Qui supersunt quinque Libri, circa Hebræorum sacra & religionem singuli occupantur, & *octavus* quidem per *loca sacra* divagatur, Tabernaculum puta Mosis, cujus ornamenta & supellex recensentur, Templum Salomonis, cujus varia fata perpendit, & ejus cum secundo Templo comparationem instituit, Synagogas dehinc, & tandem Excelsa atque Proseuchas. *Nonus tempora religione sacra* notat, Sabbathum ante omnia, Neomenias inde &

Festum clangoris, ac festa quolibet anno solennia, Festum Paschatos, Pentecostes, diem Expiationis, Festum Tabernaculorum, Festaque extraordinaria atque accessoria, quibus & jejunia associantur. *Decimus* liber *Personas sacras* producit, Sacerdotem puta magnum, quem suis in vestibus contemplatur, & Sacerdotes inferiores, Levitasque & Nethinæos, quas item opes & quos reditus Sacerdotes & Levitæ, quales thesauros Templum habuerit, enarrat, ac in contemplatione Prophetarum desinit. *Undecimus actiones in Religione publica sacras* spectandas sumit, videlicet doctrinam & conciones, sacrificia, oblationem, suffitum, sal, ligna, solennem expiationis diem, preces & benedictiones publicas, Psalmodiam sacram, Ministerium Templi & Regimen Ecclesiasticum. Tandemque liber *duodecimus* & ultimus *privatam Hebræorum Religionem* sistit, & non generatim modo eorum fidem, pietatem ac virtutes alias, sed & speciatim exercitia pietatis domestica laudat. Naziræorum & Rechabitarum vota præ cæteris pensitat, & quales se Hebræi in eleemosynis, in cibis & conviviis, in vestibus, in impuritatibus & lotionibus, in morte & sepultura, inque luctu gesserint, quæ spes æternæ vitæ & futuri seculi eos lactaverit, insinuat.

Hæc summa sunt voluminis hujus capita, in quibus exponendis celeberrimus Autor non semper se Rabbinorum opiniones secutum fuisse perhibet, cum illi testes de antiquitatibus Hebræorum optimi haud sint; quanquam nugacissimas Judæorum antiquitates tacere noluerit, ut manifestum foret, non esse probæ monetæ, quæ ex illorum officinis venditantur. Cæterum Lectorem aliud adhuc volumen expectare jubet, quod statum Reipublicæ & gentis Hebræorum inde a schismate Jeroboami, in quo præsens terminatur, usque ad hæc tempora exhibiturum sit.

Sed antequam heic quiescere calamum jubeamus, de Appendice voluminis nonnihil adhuc dicendum est. Præfixum illa gerit titulum *Archæologiæ sacræ, qua de Divina rerum omnium origine secundum Mosis historiam, atque adeo de prima Hebræorum fide differitur contra Gentes & quosdam Philosophos, ac præsertim adversus T. Burneti Archæologiam Philosophicam & profanam telluris Theoriam.* Inter Reipublicæ namque Hebræorum primaria fundamen-

menta locum obtinere monet principem doctrinam, de origine Universi Mosaica. Ab hac vero fide cum illi hodie deficiant, qui suas Archæologias Mosaicis opponant, ac cum refutare Scriptorem sacrum non audeant, eum mundi originem obscuro texisse velo comminiscantur, dum τὸ ἠθικὸν docere moresque instruere, non τὸ θεωρητικὸν & accuratam rei veritatem exponere intenderit; ideo ut Mosi sua constet autoritas, frontem iis obvertere æquissimum judicat.

CONCILIATION DE MOYSE ET DE S. ETIENNE.

i. e.

CONCILIATIO MOSIS ET S. STEPHANI CIRCA numerum Familiæ Jacobi.

Amstelod. apud Petrum Brunel, 1704, 8. Plag. 7.

QUi sub literis U. P. R. D. L. R. nomen suum latere voluit Auctor hujus schediasmatis doctissimus, Critici cujusdam, qui nuper in Novis Literariis Jo. Bernardi, ἐναντιοφανείαν Mosis & Stephani, circa numerum familiæ Jacobi, conciliare tentaverat, exemplo excitatus est, ut hoc opusculum conscriberet. Siquidem hunc perfunctorie solum gravem istum scrupulum tractasse existimat; indeque ipse majori rem industria aggressus, eam se conciliandi methodum novam iniisse innuit, ut non solum verba Mosis Gen. XLVI, 26, cum effato Stephani Act. VII, 14 concilianda, sed & ea, quæ Gen. XLVI, 27, & Deut. X, 22 leguntur, inter se invicem & cum prioribus istis componenda esse existimet. Nam Gen. XLVI, 26 dici, omnes personas, quæ cum Jacobo in Ægyptum venerint, ex ipsius semine egressas, fuisse numero 66. At ejusdem capitis v. 27 affirmari, omnes personas familiæ Jacobi, quæ in Ægyptum venerint, fuisse 70. Porro Deut. X, 22, pronunciari, patres gentis Israeliticæ, qui in Ægyptum descenderint, fuisse 70: qui vero numerus cum præcedenti minime conveniat, quia ibi omnes personæ ad familiam spectantes; hic vero soli patres & familiæ propagatores numerentur. Denique Act. VII, 14 dici, familiam Jacobi, quam Josephus in Ægyptum abduxit, [illegible] capitibus constitisse.

Verum

Verum has difficultates Auctor noster, LXX virali versione vel ideo penitus statim repudiata, quod dubia magis augeat, quam minuat, ex solis fontibus Ebræis se soluturum pollicetur; eamque in rem, Chronologia familiæ Jacobi præmissa, præsupponit, Josephum, vivente adhuc Isaaco, anno Jacobi 91, inter Naphthali & Gad fuisse natum, dicique filium senectutis Jacobi Gen. XXXVII, 3, non quod natu fere minimus fuerit, ceu vulgo quidem credatur, sed quod seni Jacobo & gaudio fuerit, & auxilio singulari. Posthæc quinque instituendæ conciliationis ponit principia: nimirum Her & Onan, Judæ filios, eo quod ante ingressum familiæ in Ægyptum, obierint, plane hic non esse connumerandos; etsi in recensione familiæ Jacobi Gen. XLVI (quam tamen ad sequentes numeros v. 26 & 27 expressos plane non spectare, sed separatas suas rationes habere putat) sigillatim commemorentur: uxores & nurus Jacobi huc prorsus non pertinere; filias vero, ut membra familiæ, non vero ut capita populi, esse numerandas: eos qui Gen. XLVI recensentur, Jacobi posteros omnes reipsa non vixisse, cum ille in Ægyptum abiret; neque etiam id velle sacrum Scriptorem, quia per præfixum ל eo loco adhibitum solum indicetur, eos omnes Jacobo in Ægypto degenti (stylo Hebraico) advenisse, h. e. ab eo, dum viveret, visos: Jacobum, antequam fato fungeretur, omnes nepotes suos capita linearum, ut filii tribuum capita erant, constituisse: denique Josephum, antequam obiret, suos quoque nepotes inter capita linearum retulisse.

His ita constitutis, ipsam Auctor noster conciliationem instituit, ejusque nervum p. 54 omnium clarissime sequentem in modum exponit: Primum Gen. XLVI, 27 familiam Jacobi *physice* & ita considerari, qualis ex eo prodierit; quo pacto omnes Jacobi, quos in Ægypto agnoverit, posteros, sublatis prius per principium præsuppositum, Her, Onan & Dina (utpote quam non secus, ac istos, inter Cananæos mortuam contendit) at Josepho ejusque filiis cum Serah filia connumeratis, fuisse numero LXX. Secundo Gen. XLVI, 26 eandem familiam *politice* concipi, numerarique omnia populi capita, tam tribuum, quam linearum, quæ moriens Jacobus constituerit, quæque in Palæstina hæreditatem obtinuerint, & Num. XXVI sigillatim describantur: quorum numerus,

re-

rejecta Serah, quippe fœmina, & Saule, Simeonis gnato (quem spurium, adeoque e numero capitum populi Divini exclusum existimat) fuerit LXVI. Tertio Deut. X, 12 recenseri eadem populi capita, additis etiam iis, quæ Josephus in tribubus Manasseh & Ephraim capita linearum recens creaverat, unde jam proveniant LXX. Denique Act. VII, 14 omnia omnino populi Israelitici capita, atque etiam Saulem (qui post decimam generationem Divina lege in censum populi receptus, & Deut. X, 12 jam connumeratus sit) & Levi ejusque tres filios, quorum in acquirenda Palæstinæ hæreditate nullum alias jus fuerit, ipsumque Jacobum, gentis universæ caput, enumerari, atque hinc numerum LXXV oriri.

Ceterum ὡς ἐν παρέργῳ, secundo hujus Dissertationis capite (nam XVII omnino capita continet) observat Auctor, suo quidem judicio manifestas transpositiones Chronologicas in Ebræis etiam Bibliis contineri, quando v. gr. mors Jacobi ante Josephi venditionem, & Josephi nativitas post fratrum natu posteriorum natales enarratur: in numeris vero fidem se codici Ebræo inviolatam habere. Tandem in adjecta Præfatione Marollium, qui in Jo. Bernardi Novis Literariis Auctoris hac de re cogitata, antea jam publice proposita, mense Aprili 1704 impugnaverat, eundo per capita refellit, pluraque alia consimilis argumenti scripta pollicetur.

AVIS SINCERE AUX CATHOLIQUES &c.

i. e.

SINCERA ADMONITIO AD CATHOLICOS FOEderati Belgii incolas, de Decreto Romanæ Inquisitionis contra Archiepiscopum Sebastenum dato,

--- 1704, 12. plag. 15.

TErtius jam vertitur annus, ex quo universum Belgium Fœderatum, magnaque Romanæ Ecclesiæ pars, turbis vexatur domesticis, quas controversia Petri Coddæi, Archiepiscopi Sebasteni titularis & Ecclesiis Fœderati Belgii, quotquot Pontifici Romano parent, summa cum potestate & Vicarii Apostolici axiomate præfecti, cum Jesuitis aliisq; religiosis Ordinibus, missionis munere ibidem fungentibus, excitavit. Accusatur ille, quod Jansenianis & Rigidis,

quos vocare solent, insigniter faverit, libris Jansenismum disseminantibus in Belgio Fœderato edendis vel operam vel patrocinium attulerit, vernaculam S. Bibliorum lectionem promiscue concesserit, & quæ sunt hujus commatis alia. Clam hæc ab initio agebantur: quare vocatus Romam Archiepiscopus, ipso Jubilæo anno in Urbem venit, auditus a Collegio fidei propagandæ causa instituto, auditus a Congregatione Cardinalium peculiari, imo a Pontifice ipso, duos præsertim defensionis suæ causa libellos A. 1701 ibidem edidit, quorum prior *Declarationis*, alter *Responsionum* titulo comparuit. Sed prævaluere adversarii, Archiepiscopo infecta re in patriam remigrante: quem e vestigio insecutum est Decretum Inquisitionis Romanæ, præsente Papa Clemente XI die 3 Apr. A. 1704 confectum, sed die 7 Maji demum publicatum, pag. 167 hujus opusculi exstans, quo libelli duo ab Archiepiscopo Romæ editi damnantur, ipseque Apostolici Vicarii munere privatur. Dum hæc geruntur, magna libellorum seges in subsidium Archiepiscopo venit, ejusque causam Belgica dicendi libertate defendit. Quos inter præcipuus est, quem nunc exponemus, a Presbytero quodam, ut videtur, Hollandico conscriptus, Belgicaque non minus, quam Gallica lingua editus.

Quæ in fronte libri exstant observationes, tum Sebasteni Archiepiscopi, tum Alectensis & S. Pontii Thomeriarum Episcoporum, qui paria Romæ fata perpessi erant, causas recensent, tũ Lovanienses Theologos, qui nuper Alectensis Episcopi Rituale damnarunt, non leviter castigant. Ipsum vero opusculum principio inculcat, eos recte omnino agere, qui Decretum Pontificis examinent, non cœco impetu amplectantur; Judices Ecclesiasticos, etiam supremæ caveæ, nonnunquam graviter impingere in sanctissimas justitiæ leges, (quod Aloysii de Leon, & P. Hauzeur testimoniis confirmatur;) sanctissimos sæpe viros a Romanis Pontificibus indignis modis exceptos esse, ex quibus Basilium, Paulinum, Hieronymum, Herotem, Lazarum, Augustinum, Hilarium Arelatensem, Mamertum Viennensem, Petrum Diaconum, Julianum Toletanum, Bernhardum, Ludov. Alemantium, Alph. Tostatum, Savanarolam, Jo. Picum Mirandulanum, B. Carranzam, Jo. Grimanum Aquilegiensem Patriarcham, Car. Borromæum, Bellarminum, Sorbonam, Episcopum

pum Alectensem, & S. Pontii Thomeriarum, aliosque sigillatim recenset. Post hæc Curiæ Romanæ, quæ nunc est, gesta sub censuram vocantur, quam Jesuitarum fere tributariam Auctor facit, dilatam idololatriæ Confucianæ apud Sinenses Neo-Christianos castigationem, & præcipitatam Casus Conscientiæ, quem vocant, Crypto-Janseniani condemnationem, cumprimis exagitans. Redit deinceps in orbitam suam Scriptor noster, Pontificesque & falsos sæpe & falli posse, præsertim in rebus, quæ facti dicuntur, exemplis quibusdam, & Academiarum Parisiensis ac Lovaniensis; Cardinalium de Turre cremata, Cusani, Baronii, Bellarmini, Pallavicini, Richelii, Laureæ & Aguirrii; Episcoporum Melch. Cani, Walenburgiorum, Petri de Marca, Ant. Godelli &c. Doctorum, Gersonis, Almaini, Richerii, Launoji, Holdeni, Piroti, Tapperi, Latomi, Stapletoni, Sinnichii, Lupi, Payvæ; Monachorum, Dionysii Carthusiani, Fr. a Victoria, Bannesii, Goneti, Contensoni, Davenporti; Jesuitarum denique Pallavicini, Gretseri, Tanneri, Becani, Annati, Petavii, Sirmondi, Halloix, Brietii, Veronii &c. autoritatibus probat. Porro facta distinctione inter provincias Pontifici penitus subjectas, & libertatem veteris Ecclesiæ retinentes (ad posteriores vero Galliam & Belgium refert) existimat, Tribunal Inquisitionis Romanum Officialem Papæ, qua Metropolitani, repræsentare, nullamque adeo in provincias liberas potestatem obtinere: Pontificem ipsum in concilio Episcoporum, & juxta canones antiquissimos, Episcoporum causas judicare debere, idque fateri Leonem I, Gelasium & Theologos probæ notæ. Denique ad Jesuitarum provocat exemplum, qui Innocentii X Bullam A. 1646 datam, qua prohibetur, ne Provinciales, Rectores, aliique Superiores Ordinis, ultra triennium fungantur muneribus, auctore Didaco de Avendagno S. J. in Thesauro Indico Tom. II, cap. 4, p. 9 seqq. non solum examinarint, sed & contra ordinem datam, errore obtentam corrigendamque existimarint, docuerintque, contra eandem impune agi posse, si bona fide, secreto, vel ex opinione probabili agatur. Qua arrepta occasione, Decretum Inquisitionis nuperum cum Bulla ista, velut minus cum majori, contendit, monens Decretum adversus Vicarium Apostolicum datum vel ideo rejiculum esse, quod contra suetam justitiæ formam tractatus fit, quod eruditissimi Cardinales eundem

 inno-

innocentem pronunciaverint, atque a Fabrono, Congregationis Secretario, quem Archiepiſcopus, expertus quippe eundem inimicum ſingularem, incaſſum ſæpe recuſaverit, pleraque confecta fuerint.

Quibus expoſitis, Auctor Decretum ipſum κατὰ πόδα examinat, in omnibus ferme ejus lineis deprehendens, quod culpet ac repudiet. Nos, judicio Lectori relicto, præcipua rerum capita enotabimus: Jure Belgarum omne extraneum forum recuſari poſſe: Epiſcopum Inquiſitioni Romanæ ſubjectum non eſſe, ſed in provincia ſua a duodecim vicinis Epiſcopis judicari debere: Pontificem ex mera poteſtate egiſſe: nullos Archiepiſcopi & librorum ab ipſo editorum errores deſignatos fuiſſe: meris ſuſpicionibus Decretum niti: lectionem librorum prohibitorum Epiſcopis injuſte interdici: Vicarium Belgarum Apoſtolicum non eſſe Papæ Vicarium, ſed vices gerere Epiſcoporum, qui olim in Fœderato Belgio fuerint, eorumque frui juribus, a Canonicis Ultrajectinis & Harlemenſibus eligi, adeoque mero Pontificis beneplacito, (ut Decretum pronunciaverat) nec exauctorari, nec in ejus locum ſurrogari quempiam poſſe; (quo loco ὡς ἐν παρόδῳ probatur, Epiſcopatu vacante, autoritatem omnem & juriſdictionem in Capitulo reſidere:) Pontificios Belgas, qui a primis usque Reformationis temporibus, ſine interruptione ulla, inter Fœderatos ſubſtiterint, male ad conditionem Chriſtianorum recens per Miſſionarios converſorum, Sinenſium & Tupinambiorum reduci. Et hæc quidem non ſine bile ac ſale proferuntur, addita concluſione, qua Cajetani, Sylv. Prieriatis, Franc. a Victoria, M. Cani, Payvæ & Marchantii teſtimoniis ſuadetur, reſiſtendum eſſe ejusmodi Decreto, nec ſchiſma metuendum eſſe, ſi bene meritus Pontificiorum Fœderati Belgii incolarum & communis Paſtor, etiam invito Papa, retineatur.

Acceſſit huic opellæ triplex appendix ſcriptorum ab Epiſcopis a Romana Curia male tractatis editorum, quæ, cum alibi extare haud facile meminerimus, excerpta quoque memoriæ causa dabimus. Primo loco conſiſtit Epiſtola Circularis quatuor Epiſcoporum Gallorum, Alectenſis, Apamienſis, Bellovacenſis & Andegavenſis A. 1668 Janſeniſmi cauſa oppreſſorum, ad omnes Gallarum Præſules miſſa. Poſtquam enim Clementis IX decreto

cau-

cautum esset, ut hi ab Episcopis quibusdam, contra canonicas constitutiones conscriptis, exauctorarentur, eorumque mandata, quæ Janseniani negotii gratia ediderant, Inquisitionis obelo configerentur, illi moleste hoc ferre, deque læsis Episcoporum privilegiis ac juribus conqueri: imperare canones Ecclesiasticos, ut non nisi a duodecim ejusdem provinciæ Præsulibus Episcopi judicarentur, neque appellationes Sardicensi synodo concessas huic sancito derogare, nec ipsam Gratiani compilationem: Episcopos Gallos suam sibi libertatem salvam hactenus conservasse, (quod exemplis & antiquis & recentioribus probatur:) vix tolerandum esse Curiæ Romanæ fastum, quæ Episcopos, fratres collegasque Pontificis, contemtim adeo tractet, librosque eorundem, ipsis ne quidem præmonitis, in prohibitorum indicem referat.

Sequitur Epistola Pastoralis Nicolai Pavillonis, Episcopi Alectensis, itidem A. 1668 scripta, postquam Inquisitionis Romanæ Tribunal ejus Rituale, severioris disciplinæ Ecclesiasticæ specimen, damnaverat. Ille, cum de muneris sui, hactenus diligenter accurateque exantlati, ratione exposuisset, de Roman. Pontificis versus se gestis graviter conqueritur: Inquisitionis decreta in Galliis irrita esse: Episcopos, Christi quippe vicarios Divino jure constitutos, clementius esse tractandos: librum ipsum censuram nullam commeruisse: cumprimis vero omnes æquitatis limites transcendere Pontificis literas, dum Episcopis vicinis libri Ritualis combustionem imperet.

Tandem Episcopi S. Pontii Thomeriarum ad Clementem XI, qui nunc Pontificem summum agit, Epistola triennio abhinc scripta legitur. Conqueritur ille, libros suos, cumprimis illum, quem reducendorum ad Ecclesiam Romanam Hugonotarum causa ediderat, ob controversias, quæ ipsi cum Monachis Recollectis intercessere, Romæ damnatos, nullo tamen errore speciatim indicato: creari sibi cumprimis hanc molestiam, quod negaverit, Mariam Deiparam una cum Christo in Eucharistia adorari, quod Hebræis Græcisque Scripturæ fontibus autoritatem præcipuam adscripserit, lectionem Biblicam Laicis concesserit, Sanctorum invocationem liberam fecerit, amorem, saltem inchoatum, ad pœnitentiam necessarium crediderit, hæreticorum personas odio prosequi noluerit; in his vero omni-

bus nihil a fide catholica alienum se commisisse, revocationemque adeo Decreti contra se dati & sperare, & omnibus modis expetere.

EPISTOLA GUILIELMI COWPERI, SOCIETATIS REGIÆ Socii, ad D. EDUARDUM TYSON data, Anatomen earum Marsupialis Americani maris partium, quæ a fœmina partibus discrepant, exhibens.

Excerpta ex Actis Philosophicis Anglicis Mens. Mart. 1704. N. 290.

FOemina erat Marsupiale Americanum, quod cultro Anatomico quondam subjecit, ac Societati Regiæ obtulit D. Eduardus Tyson, nosque in Actis hisce *Mense Septembri 1698 pag. 407*, & *in Supplement. Tom. III sect. IV pag. 149* exhibuimus. Jam quæ in mare peculiaria observantur, subjungit, D. Guil. Cowperus, quorum itidem mentionem hic facere, nostrarum duximus esse partium. Præter organa generationi dicata, Marsupiale Mas in eo differt a Fœmina, quod desideretur marsupium, a catulis inhabitandum, nec adsint musculi ab ossibus marsupialibus, hyoidea a figura nuncupandis, emergentes & ad abdominis cutem desinentes. Nullum externe genitalium partium vestigium apparet, si scrotum exceperis, quod justam pro involvendis testibus nactum est capacitatem, nec certe aliud foramen conspiciebatur in his partibus externe, præter anum (*vid. Tab. III fig. I A*) ad intestinum rectum ducens: diductis autem hujus marginibus, alterum in conspectum venit (*B*) quod præputium esse penis sectio monstrabat. Compressis his partibus, duæ profluebant guttæ ex utroque ani latere, (*cc*) a duobus corporibus glandulosis, seu saccis circa sphincterem positis expressæ. Qui liquor idem videtur esse, ac qui in fœminæ marsupio inveniebatur, & cui peculiaris ille animalis fœtor in acceptum est referendus; his enim partibus cum cute cloacam investiente remotis, omnis disparebat fœtor. Dum cutis ab abdominis musculis separatur, ossa modo dicta in oculos incurrunt, unde musculi quidam oriuntur, femoris ossibus inserti, qui idem præstant officium ac musculi psoas in aliis animalibus, quanquam hi exiliores fuerint. Musculi abdominis, potissimum recti,

quod

quod his ossibus firmissime affigantur, majus robur adducit huic animali corpus elevandi, & crura posteriora versus anteriora movendi, quam aliis animalibus, ossibus dictis destitutis. Immediate sub cute circa anum musculus datur carneus, præputium, inferiores intestini recti partes & saccos odoriferos, una cum quatuor glandulis mucosis (*MM NN fig. 2.* & *Tab. IV fig. 1.*) circa penis radicem, ut & ipsum penis corpus involvens: quæ omnes partes musculi hujus actione comprimuntur, imprimis si penis erigatur. Remoto scroto testiculi apparent, (*Q TV Tab. III fig. 2*) una cum vasis præparantibus & deferentibus (*Q Q*) intra musculos cremasteres (*PP*) inclusis. Hi musculi perquam lati sunt, prout etiam in aliis animalibus vesicularum seminalium expertibus tales occurrunt; suspendunt enim non solum testes, sed comprimendo etiam epididymides & vasa deferentia, seminis per urethram ejaculationem coitus tempore promovent. In hoc siquidem animali dictarum vesicularum defectus epididymidum (*WW Tab. III. fig. 2* & *Tab. IV fig. 1*) amplitudine compensatur, quæ justo majorem obtinere videntur porum: quam ob causam pariter tunicæ vaginales valde anguste coarctantur. (*TVRR Tab. III fig. 2.*) Postquam arteria magna (*iii Tab. III fig. 2*) & vena cava (*b*) sub diaphragmate cera repleta fuit, truncus descendens illius sub arteriis emulgentibus directe sub venæ cavæ trunco in hoc animali locari videbatur, nec rami iliaci arteriosi amplectebantur venosos; forsan quod in hoc animali, quod cauda ex arbore suspensum sæpissime capite propendet, non æque ac in animalibus aliis necessarium fuit, ut arteriæ iliacæ venas amplectendo & pulsu comprimendo sanguinis ad cor refluxum promoverent. Arteriæ spermaticæ (*aa*) exsurgunt ex anteriore parte trunci descendentis arteriæ magnæ, & perforata leviter (*......) vena cava ad testes recta descendunt, neutiquam contortæ, ut in aliis quadrupedibus; quæ venæ cavæ perforatio forsan non solum pro transmittendis arteriis spermaticis, verum etiam pro inhibenda leniter sanguinis per easdem arterias ad testes delabentis velocitate, videtur formata. Venæ spermaticæ, relictis testibus, variis ornantur divisionibus & inosculationibus, ad unum truncum in utroque latere redeuntibus, & immediate super perforatione (*bb*) in venam cavam desinentibus. Si testium structura ratione vasorum suo-

ſuorum excretoriorum nondum cognita eſſet, hujus animalis inſpectio induſtria eam detexiſſet. Inciſa enim tunica vaginali (*R R Tab. III fig. 2.* & *Tab. IV fig. 1*) teſticuli cum epididymidibus laxius cohærent, ita ut a ſe invicem ſint ſeparati, (*W X Y Z*) magno autem vitro convexo inſtructus Author, ductum excretorium (*Z*) ab altero teſticuli termino, ubi arteria & vena ſpermatica apparent, oriundum conſpexit, qui ductus brevem ſub hac forma emenſus viam, in epididymides (*W W*) complicatur, & denique vaſa deferentia (*S S*) conſtituit, quæ relictis præparantibus (*a b Tab. I fig. 2*) majorem nanciſcuntur amplitudinem, priſtinam anguſtiam recipientia, dum ureteribus (*ee*) ſuperatis in urethram inſeruntur, quorum orificia immediate ſub veſicæ cervice caruncula in utroque latere detegit. Nullæ veſiculæ ſeminales in hoc animali conſpiciuntur, quæ in urſis, bobus, equis, &c. prope vaſa deferentia ſitæ ſunt, quæ tamen non æque inter ſe communicant, ac in hominibus. In iſtis enim animalibus vaſa deferentia & veſiculæ ſeminales communi orificio in urethram aperiuntur; ductus autem communicantes cum ſint valde exiles, citius ſemen in urethram, quam ad veſiculas ſeminales deponitur. Urethræ longitudo inter veſicam & penem 4 excedit pollices, cujus pars ad 3 pollices cum dimidio corpore glanduloſo, proſtatis humanis ſimili, obvolvitur, cujus ductus excretorii copioſi in urethram undique hiant. Pars hæc urethræ (*I K K L vid. Tab. III fig. 2* & *Tab. IV fig. 1*) dicto modo proſtatis circumdata, in ſitu naturali & dum penis non erigitur, contorta & complicata eſt, ſub erectione autem ejusdem extenditur, & compreſſo corpore glanduloſo humorem in urethram urget. Proſtatæ quorundam animalium, ut urſorum, arietum &c. per muſculos eas includentes, in hominibus per levatores ani comprimuntur. Circa radicem penis Marſupialis occurrunt binæ veſiculæ glanduloſæ (*MM NN*) in utroque latere, in urethram humorem mucoſum ſtillantes, ſimilem illi, quem fundunt glandulæ in hominibus eodem in loco nuper ab Authore detectæ. Hæ veſiculæ comprimuntur non ſolum a tenui latoque ſphinctere, verum etiam a bulbis corporum cavernoſorum penis (*CC*) & urethræ, (*EE*) dum erigitur penis. Quæ compreſſio in hominibus ab intumeſcentia bulbi corporis cavernoſi

ure-

urethræ petenda est. Et usque adeo natura sollicita est in bobus, arietibus, catis &c. in exprimendo glandularum harum liquore, ut singulas glandulas mucosas peculiari musculo instruxerit. Penem quod spectat singularis structuræ, præter glandem bifurcatum, (*BB. vid. Tab. III fig. 2* & *Tab. IV fig. 1*) cavernosa corpora (*DD*) nullo modo cum ossibus pubis communicant, nec musculi erectores vel directores (*CC*) ad ullum pertingunt os, quemadmodum in hominibus & quadrupedibus aliis; sed omnes hæ partes liberæ jacent sub ossibus pubis, altera corporum cavernosorum extremitate in glandem desinente. Multo minus corpus cavernosum urethræ & ipsius musculi (*EE vid. Tab. IV Fig. I*) sphincteri ani inseruntur, verum integrum penis corpus liberum jacet, inter ossa pubis & intestinum rectum; hinc libere extrudi potest sub erectione extra præputium. Quam penis extrusionem non parum promovet in hoc animali urethra (*IKL. vid. Tab. III fig. 2*) satis longa, & in plures angulos acutos contorta aut complicata, quam quales figura monstrat: ita ut penis extrudi nequeat, quin vesica (*OO*) insequatur. In anteriore penis parte musculorum par (*ffG*) erectioni inservit, quod carnosum est in corporibus cavernosis penis, (*DD*) unde exsurgit, & evadit tendinosum, (*ff*) dum duo transit ligamenta in ossibus pubis, & tandem unitur in unum tendinem (*G*) dorso penis insertum. Præter hoc, aliud par musculorum (*HH. vid. Tab. III fig. 2 & Tab. IV fig. 1*) retrahit penem erectum, ab intestino recto in extremitates corporum cavernosorum penis insertum. In catis, bobus, arietibus & ursis adsunt duo ligamenta, ab osse sacro vel ilio in utroque latere oriunda, & in corpora cavernosa penis desinentia, quæ instar horum musculorum penem in præputium retrahunt. Corpora cavernosa penis in Marsupiali differunt, quoad figuram, ab aliorum animalium corporibus cavernosis; eorum enim pars superior deprehenditur bulbosa (*DD. vid. Tab. III fig. 2 & Tab. IV fig. 1*) tegiturque musculis (*CC*) instar bulbi corporum cavernosorum in humana urethra, quæ pars in aliis animalibus conicam habet figuram. Musculi corporum cavernosorum penis in hoc animali cum minus connectantur cum osse pubis, dorsum penis ad dictum os movere, & venas comprimendo sanguinem refluentem neutiquam retardare possunt; ideo venæ potius

P tius

tius quædam amplæ per mediam bulbi (*KKC. vid. Tab. III fig.3*) partem feruntur, & compressioni solum auscultant, ab intumescentia musculorum, (*CC*) quibus involvuntur, factæ. Qui potissimum erectionem penis in hoc animali conservat musculus, est sphincter ani latus supra commemoratus, illique connexus. Quando penis extruditur ano, sphincter hujus illum necessario amplectitur, id quod itidem a sphinctere ani fœminæ in coitu contingit: unde creaturas has ad actum hunc exercendum non adeo promtas esse, augurari licet. Præterea figura penis expressa in *figura 3 Tab. III* docet, penem retrahi non posse, nisi glandulæ (*AB*) detumuerint, quod forsan in his animalibus non accidit, nisi utriusque æstus deferbuerit. Cum bulbus corporis cavernosi urethræ formatus sit in homine, ut glandem urgente necessitate sufficienter distentum servet, necessarium videtur, hoc animal duos obtinere bulbos, in musculis suis (*EE vid. Tab. III fig. 2*) inclusos, pro continuanda turgescentia glandis bifurcati, (*AB vid. Tab. III fig.3*) dum penis est erectus. Sub qua distensione glandis media urethræ pars necessario comprimitur (*D*,) & duo distincta orificia (*CC*) relinquuntur in utroque latere glandis (*AB*) bifurcati.

Explicatio Figurarum.

TAB. III. Fig. I. *Tabulæ III Figura I* monstrat figuram externam Genitalium Marsupialis (Opossi) maris, justo minorem.

A. Ani pars inferior ad intestinum rectum ducens.

B. Ani pars superior, vel orificium præputii.

c. c. Duo orificiola luteum liquorem fundentia.

D. Scrotum.

E. Pars abdominis, in qua marsupium hæret in fœmellis, in mare magis depressa.

F F. Duo pollices pedum posteriorum.

Fig. II. *Figura II* sistit partes anteriores organorum generationi dicatorum, veram magnitudinem servantes.

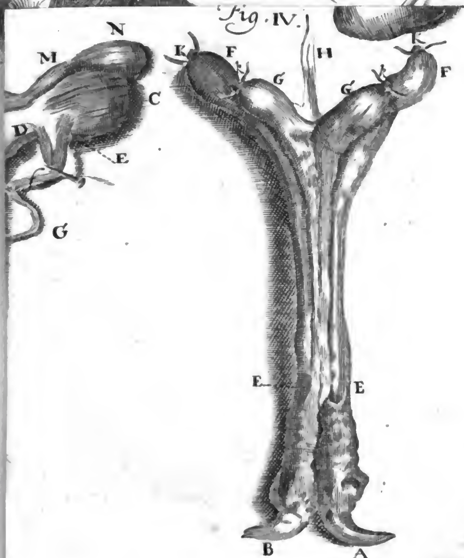
A A. Corpus penis.

BB. Glans bifurcatus.

CC

4. *Fig. I.*

CC. Musculi directoribus penis analogi, bulbos corporum cavernosorum penis includentes.

DD. Duo corpora cavernosa penis, antequam conjungantur & corpus penis forment.

EE. Partes duorum bulborum corporis cavernosi urethræ.

Gff. Par musculorum, cujus tendines ff transeunt duo ligamenta circa ossa pubis, & tandem in unum tendinem G coeunt.

HH. Duo musculi ab intestino recto oriundi, & parti oppositæ corporum cavernosorum penis inserti.

I. Urethra, ubi prostatis non includitur.

KK. Prostatæ urethram includentes.

MM. NN. Duæ glandulæ mucosæ ab utroque latere radicis penis sitæ, & in urethram humorem infundentes.

OO. Vesica urinaria.

PP. Musculi cremasteres.

QQ. Musculus cremaster sinister tunicam vaginalem includens.

RR. Tunica vaginalis in latere dextro aperta, ut inclusa vasa præparantia & deferens in conspectum veniant.

SS. Vas deferens.

TV. Tunica vaginalis testiculum sinistrum includens, cum sua epididymide V.

W X Y Z. Testiculus dexter, prout incisa tunica vaginali apparet.

W. Ejus epididymis.

X. Corpus testiculi.

Y. Arteria & vena spermatica testiculum intrans & deferens.

Z. Ductus excretorius testiculi.

aa. Arteriæ spermaticæ a parte anteriori trunci descendentis arteriæ magnæ ortæ, ubi communi ductu gaudent, qui tamen dividitur, dum per

* aperturam trunci venæ cavæ transit.

bb. Venæ spermaticæ in venam cavam intrantes.

dd. Renes.

ee. Ureteres.

gg. Venæ emulgentes.

ψ Pars arteriæ emulgentis sinistræ.

h. Vena cava sub hepate.

ii. Truncus descendens arteriæ aortæ.

kk. Arteriæ mesentericæ.

l. Arteria mensenterica inferior, quæ in hoc animali a magno trunco non exurgit.

m. Glandula renalis sinistra.

n. Glandula renalis dextra, pone truncum venæ cavæ sita.

o. Truncus communis arteriæ, a quo ramus gastricus, mesentericus superior & inferior & emulgentes propullulant.

TAB. III. Fig. III. *Figura III* depingit partem anteriorem penis, naturali magnitudini respondentem, corporibus cavernosis Mercurio repletis.

AB. Glans bifurcatus.

CC. . . . . Duæ aperturæ distinctæ.

D . . . . Media orificii urethræ pars.

E . . . . Duæ glandis venæ.

F. Bulbi alterutrius corporis cavernosi penis.

G. Bulbus corporis cavernosi urethræ.

♆. Bulborum apertura pro injectione Mercurii.

H. Urethra.

I. Musculi exsiccati.

KK. Venæ ligatæ.

Fig. IV. *Figura IV* repræsentat partem posteriorem penis.

AB. Glans bifurcatus.

EE. Partes venarum a glande redeuntium.

FF. Bulbi corporum cavernosorum penis.

GG. Duo bulbi corporis cavernosi urethræ.

H. Urethra.

KK kk. Venæ ligatæ.

TAB. IV. Fig. I. *Tabulæ IV Figura I* exhibet partes posteriores genitalium.

A. Corpus penis.

B. Glans.

CC. Bulbi corporum cavernosorum penis, musculis suis tecti.

DD. Corpora cavernosa penis.

EE.

EE .... Duo bulbi distincti corporis cavernosi urethræ, musculis suis involuti.

FFG. Partes musculorum in parte anteriore penis sitorum.

HH. Par musculorum ab intestino recto exsurgens, & lateribus corporum cavernosorum penis insertum.

IKL. Urethra prostatis KLK involuta.

MN. Duæ glandulæ mucosæ in utroque latere.

O. Vesica urinaria.

P. Musculus cremaster.

Q. Tunica vaginalis aperta.

R. Vasa præparantia a trunco magno dissecta.

SS. Vas deferens in utroque latere.

WXYZ. Testiculus sinister.

ee. Partes ureterum.

* * Stylus in urethram insertus.

OBSERVATIONES QUÆDAM MEDICO-PRActicæ & Physiologicæ; inter quas paulo fusius de Asthmate, Hydrophobia, & Cordis in Embryone structura &c. agitur, Authore HUM. RIDLEY, M. D. & Colleg. Reg. Med. Lond. Soc.

Londini, impensis Jacobi Tonson, 1703. 8.
Constant 17½. plag.

MAgna quidem Clarissimo Authori in secandis hominum pariter ac animalium brutorum cadaveribus fuit solertia, quam vel solus ipsius *de Cerebro tractatus* elegantissimus, quem in *Actis nostris Anno 1696, Mense Majo pag. 201*, non solum commendavimus, verum etiam Ephemeridum Germanorum Volumini, jam sub prelo sudanti, Latinitate donatum, adjunctum iri accepimus, abunde docet: maxima tamen utilitate se probare ipsi nunquam non visa est Medicorum industria, qui phænomena a natura cum morbo præliante producta serio sagaciterque expendunt; quibus etiam notis quasi characteristicis morbi, mira aliquando symptomatum quorundam similitudine inter se conjuncti, etiamsi specie discrepantes, a se invicem differant, sedulo edocent, superque ea in-

tentiones curativas superstruunt. Cujus laboris a se pariter peracti specimen in hoc opere edere allaboravit. Sex enim ultra triginta exhibet observationes, in ægris variis morborum generibus vexatis factas,in quibus historiam non solum morbi pertexit, sed subinde etiam discursum physiologicum & pathologicum subnectit,& quæ in cadaverum dissectionibus fuerant observata, candide communicat. Nos ea solum libabimus,quæ vel ipsa libri rubrica commendat,de hydrophobia scilicet, asthmate & cordis in embryone vasorum structura,sanguinisque circuitu.

Observatio igitur XXV ægrum sistit hydrophobicum,qui ante 13 menses a cane Danico rabioso morsus,inconcussa hactenus sanitate gavisus erat, donec transacto hoc tempore,cogitabundus aliquantulum & subtristis,de frigiditate circa vesperam & stupore quodam faciei molesto conquestus fuerit,quibus accesserit aquæ pavor,absque ullo tamen salivæ deglutiendæ metu. Insecuta demum per paroxysmos sunt deliria & convulsiones. Liquida omnia aversabatur, ita tamen, ut monitus potionis medicæ portionem aliquam per gulam,licet timide & non sine lucta satis manifesta, transmitteret. Aquæ pavorem, hisce ægris solennem, Noster a convulsionibus musculorum deglutitioni inservientium, & interna caloris febrilis accensione,præfocationis metum inferentibus deducit, ita ut cujuscunque rei vel fluidæ vel solidæ appulsum,utpote partium pneumonicarum cavitatem pertransituræ,& ita aeris ingressum impedituræ, vel etiam aeris confertiorem introitum magnopere reformident, & vel ab aliqua istius generis imaginatione penitus abhorreant. Aquæ immersionem, tanquam appropriatum morbi hujus remedium, strenue & violenter peragi debere jubet, causamque consistere putat in eximia illa spirituum humorumque agitatione & mutatione, quam,renitente & aversante natura, producit subita & invita in aquam projectio; hisce enim circumstantiis neglectis, nihil eam juvare,præsentis ægri casus testatur luctuosus,qui in reditu ex Belgio per mare, facto naufragio, aquas nando trajecit trium ad minimum milliarium, multoties interea opprimentibus undis submersus, priusquam ad littus pervenerit.

In Observationibus XXVI & XXVII duo asthmatis exempla proponit, unico præcipue symptomate a se invicem discrepantia, vi-

videlicet ſputatione, quæ ob eam eſſentialiter & omnino inter ſe vel in ſpecie differre, & modo ſicca, ſympathica, ſeu convulſiva, modo humida, idiopathica vel vere pulmonica vulgo vocari ſolent; cum tamen revera, ex Authoris ſententia, unus idemque ſit affectus quoad cauſam formalem, & nulla hic omnino obtineat diſtinctio, niſi quam vel cauſæ occaſionalis differentiæ, vel ſymptomati alicui ſupervenienti per accidens, juxta ægri temperamentum, acceptam referamus. In aſthmate enim convulſivo ſæpenumero ſputatio ſat copioſa ſupervenit, cum e contra, quæ in aſthmate pulmonico dicto rejiciuntur phlegmata, non ex pulmonibus aut aſpera arteria rejiciantur, ſed per glandulas maxillares & ſublinguales exprimantur, partim ob ſanguinis nimis relaxatam ex ſeri redundantia compagem, partim ob ejusdem ſeri acrimoniam, fibrillas nerveas, per ſubſtantiam glandularum diſſeminatas, in contractiones ſtimulantem, unde ſanguis in ſuo per vaſa reductoria circuitu magnopere impeditus, majorem longe per eorum vaſa excretoria ſolito copiam ſeroſitatum ſub tenui ſalivæ forma, profundere aptus natus eſt. Nec obſtat, quod ſubinde in aſthmaticorum pectore aquarum colluvies fuerit reperta, cum hæc frequenter nullum cum pulmonibus commercium primario & in primo ſuo ortu habuerit, niſi ſucceſſive in molem adeo immenſam accreſcat, ut præ iſtius copia, jam cauſæ fixæ & ſolitariæ rationem habente, ſpatium expanſioni ſatis liberum non obtinuerint pulmones. Nec tamen id vult Clariſſimus Author, quaſi nullam omnino in hoc morbo ſeri in pulmonem exſudationem concederet, ſed id, quod rejici videmus in paroxyſmo, non cauſæ ſemper rationem habere, ſed ob ſanguinis circuitum impeditum ibi deponi exiſtimat.

In Obſervatione XXXII fœminam in partu mortuam ſiſtit; ex cujus abdomine extracti fœtus cor cum pulmonibus vaſculisque appenſis exſecuit, ſi quid inibi lateret, quod quovis modo circa partium iſtarum functiones eum erudiret, luſtraturus. Inter alia foraminis ovalis, cum ſanguine per id profluente, exhibet delineationem. Valvula, qua gaudet hoc foramen, a ſuperiore marginis foraminis parte, & ex illo iſtius latere, quod auriculam ſiniſtram ſpectat, enaſcitur, deorſum propendens tali latitudine, quaſis veli inſtar, ſi quovis modo applicetur, vel propellatur ad forami- TAB. IV. Fig. III.

mi-

minis circumferentiam, eam contegere valeat. (*vid. Tab. IV fig. 3 N. I c c*) Inferiori hujus parti chordulas quasdam rubras & fibrosas, quibus ad venæ pulmonalis parietem alligari videbatur, in vitulis semper conspexit, quæ tamen in hominibus semper desunt. Cor hoc cum aliis infantum corculis conferens, valvulæ situm semper alium atque alium observavit, prout illis nullum vel aliquod, idque modo breve, modo diuturnum cum aere commercium fuit. In figuræ III. N. 1. conspicuum est, sanguinem in fœtu nondum respirante, modo plane declivi a venæ trunco ascendente prope ad auriculam per foraminis partem inferiorem, e transverso directe illi patente, in venæ pulmonalis extremitatem prope ad auriculam sinistram, statim ad sinistrũ ventriculum transmigraturum. N. 2. videmus foraminis aperturam, quarta sui parte præter propter, respectu ad ejus circumferentiam habito, cum valvula ab imo sui situ dextram versus altius aliquantulum scandentem, in infante recens nato & per paucula momenta respiratione uso; unde colligere est, quod sanguis e vena cava illuc appellens, & aperturam istius foraminis e tramite suo pristino aliorsum (videlicet a *c N. 1 ad c N. 2.*) deflectentem, reperiens, in auriculam jam alveo suo inhiantem, cum sanguine reliquo a descendente venæ cavæ trunco refluo, per partem foraminis jam clausam novo incepto cursu decurrat. N. 3. foraminis apertura adhuc altius suspensa, cum valvula juxta naturalem suam dispositionem, in fœtu tres septimanas nato delineatur. N. 4. foramen cum sua apertura & valvula plane inversum in corde adulti apparet; ubi ejus apertura supra tuberculi, a Lovvero sic dicti, marginem inferiorem e latere venæ pulmonalis penitus se recondit, cum valvula eidem procul dubio tractu temporis prorsus, ni aliter quovis impedimento interveniente contingat, firmiter adhæsura. Est, ubi dehiscentiam intra valvulæ hujus extremitatem & tuberculi marginem prædictum superiorem conspexit Author, licet rarius id contingat. Cum enim ad summitatem N. 4. notatam adscenderit apertura, cum valvula plane inversa ad rivum sanguinis e pulmonibus transmissum magis exponitur; quo factum est, ut exigua forsan sanguinis portio, continuo illac irrependo, valvulam eo loci ab omni cum margine cohæsione, vel per totum vitæ humanæ spatium impediat. Usum vasorum in corde quod

TAB. IV. Fig. III.

atti-

attinet, advertendum esse monet Vir Clarissimus, valvulam foramini ovali, seu potius rotundo appensam, ejusdem margini undiquaque adnecti, servata solum quarta plus minus parte ad imum istius foraminis aperta, sanguinis transitui dicata; ita ut haud adeo magnam sanguinis quantitatem, ac hactenus creditum fuit, per eam transmitti posse, & proinde majorem longe ad arteriam pulmonalem ascendere, merito concludat. Cui argumento stabiliendo maxime facit canalis arteriosi constitutio, qui etsi naturali sua proportione, cum vacuus est, non prorsus ad aortæ magnitudinem venit, liquore tamen quovis repletus, quam proxime, primo suo præcipue egressu, ad arteriæ istius cavitatem accedit. Deinde attentionem meretur arteriæ pulmonalis ramorum duorum structura. Hi enim statim a suo exortu, qui a parte hujus arteriæ trunci interiori est, e regione canalis communicationis adversa, non solum admodum a se invicem utrinque, dextrorsum scilicet & sinistrorsum, maxima fere distantia inter se facta recedunt, quin etiam admodum in suo transitu declives evadunt, priusquam pulmones ingrediuntur. Cum igitur viam illam adeo deviam & impeditam sanguis invenerit, & ob valvularum semilunarium renitentiam facile regredi nequiverit, arteriam hanc non potest non reddere intumescentiorem. Utcunque autem de sanguinis circulatione per hoc viscus certior factus fuerit Author, nullus tamen dubitat, quin admodum lento gradu id fiat, cum ob conformationem vasorum, tum ob pulmonum substantiam, tunc temporis adeo densam & compactam, ut instar glandularum ad tactum dura & nodosa hæc sentiatur. Nec sane, quomodo per pulmones circulatio sanguinis apte fieri queat, concipi potest, nisi vasa sanguinem excipientia, tempore gestationis, concidentibus tum pulmonibus, longe ampliora & capaciora existerent. Concesso autem tardiori hoc sanguinis per pulmones transitu, fit ut minus sanguinis per eos, quam si substantia eorum laxior rariorque fuisset, singula ventriculi dextri systole percurrat; propter eandem rationem, a confertiori ejus in hanc arteriam influxu, necesse erit, ut trunco ejus amplitudo major accedat. Hinc similiter cautum est, ne fœtu postea in lucem edito, a longe uberiori sanguinis quantitate, huic arteriæ allata, ab utriusque scilicet venæ cavæ truncis re-

fflui, & celeri ejus appulſu, ceſſantibus jam foraminis rotundi & tubuli arterioſi officiis, arteriæ hujus parietes ſubito disrumpantur.

Tandem non poſſumus non experimentum Clariſſimi Ridley, circa urachum fœtus nati & poſt pauca momenta mortui factum, inſimul commemorare. Scilicet urachi ex veſica exitum per ſtylum & flatum, ſed fruſtra, etiamſi omni diligentia id fecerit, inquiſivit. Eam denique aqua fontana (cujus tria cochlearia integra capiebat) repletam fundo deorſum filo ſuſpendit, quam totam ſpatio tridui per urachum in vas ſuppoſitum lente & guttatim tranſiiſſe reperit; hinc de perforatione urachi factus certior, eam ſetarum & graciliorum ſpecillorum immiſſione ulterius inquirendo proſequebatur. Cum autem nullo modo eam detegere valuiſſet, demum inverſa prius veſica, & intruſo ſubtus digito, in rugoſa ejus tunica verſus fundum, eo loco, ubi de ea procedit urachus, papillam quandam oculis detexit, cujus apicem forficibus cum abſcidiſſet, ſtatim oculis incurrit perforatio. Huic intruſum ſpecillum facile in urachum tranſiit, & poſtea adaptato tubulo, cum cavitate pennæ anſerinæ & amplius donatum deprehendit.

Explicatio Figurarum.

TAB. IV. Fig. II. *Figura II* delineat cor fœtus cum ſuis vaſis, poſtquam hic in ſpiritu vini integer per aliquot annos conſervatus & poſtea apertus fuit.

A Cor.
b. Auricula dextra.
c. Auricula ſiniſtra.
dd. Pulmones.
ee. Arteria aorta.
f. Arteria dextra ſubclavia.
g. Arteria ſiniſtra ſubclavia.
h. Arteria carotis dextra } utræque cranium verſus
i. Arteria carotis ſiniſtra } ampliores.
kk. Arteriæ cervicales ſeu vertebrales, dextra & ſiniſtra, per vertebrarum colli proceſſus usque ad cerebrum tranſmiſſæ.

ll. Ra-

ll. Rami ejus utrinque inde exeuntes.
m. Arteria pulmonalis ſeu vena arterioſa.
n. Canalis ſeu tubulus arterioſus.
o. Nervus octavi paris ſeu par vagum.
p. Plexus ejus inferior altior hic, quam in tabulis Williſii vel Vieusſenii depingitur.
q. Ramulus diſtinctus ab hoc plexu deſcendens & nervum recurrentem conſtituens, absque reflexione ulla ſuper arteriam ſubclaviam: num ita a natura, an per aliquod accidens in ſectione, neſcit Author.
rr. Ramulus recurrens dexter.
ss. Rami aliquot (num nervei vel ſanguinei, neſcit Author) ab hoc plexu in nervum recurrentem & ulterius propagati, eorum inſtar, qui in Williſii figura a nervi intercoſtalis plexu medio diſtribuuntur.
tt. Nervus intercoſtalis, cujus plexus gangliformis medius hic deeſt.
r. Plexus ejus thoracicus.
ww. Plexus ejus ſuperior.
x. Trachea.
y. Vena cava deſcendens abſciſſa.

Figura III ſiſtit Foramen ovale ſeu rotundum naturali aliquanto majus. TAB. IV. Fig. III.

ab. Foramen ovale.
ccc. Valvula.
e. Ejus apertura.
dd. Sanguis per eam transfluens.

THESAURUS GRÆCARUM ANTIQUITATUM contextus & deſignatus a JACOBO GRONOVIO. Volumen Undecimum & Duodecimum. Quibus accedit Tomus Indices Generales complectens.

Lugduni Batavorum, apud P. van der Aa, 1701, 1702, fol.

Vol. XI constat Alph. 8. plag. 13.
- XII - - Alph. 5. plag. 19.
& plurimis figuris.
Index - - Alph. 5. plag. 8.

UNdecimum hoc Antiquitatum Græcarum Thesauri volumen Historica, Geographica, Nautica, Equorum curam, Tropæa & Exequias sistit, atque istis scriptis absolvitur. Pag. (I) comparent Dicæarchi *Geographica quadam, sive de Vita Gracia. Ejusdem descriptio Gracia, versibus Jambicis, ad Theophrastum, Henrico Stephano interprete, cum ipsius & Isaaci Casauboni annotationibus. Accedit Henrici Stephani ad Dicaarchum, & suam in illum lucubrationem appendicula.* Quamvis vero & Stephanus & Casaubonus præclaris maxime observationibus Dicæarchi libellum illustraverint, ad eumque rite explanandum multum studii ac laboris attulerint; neutiquam tamen omnes hujus instituti rationes ita explicari potuerunt, quin hinc inde relicta quædam fuerint, quæ pleniorem enucleationem jure merito flagitare viderentur. Proinde ad se pertinere eruditissimus Gronovius judicavit, perquirere ista in præfatione diligentius, adhibitaque solertia efficere, ut menda ea, quæ aliorum, Stephani imprimis, aciem fugerant, tempestive tollerentur. Quo consilio monet, Stephanum col. (9) de Minervæ templo, quod scribitur esse πολυτελὴς, ἀπόβιον, ἄξιον θέας, agentem, nimis licenter vocem ἀπόβιον mutare in ἀπόβλεπτον, cum reponendum sit ἄποπτον, id quod plane respondeat literis vetustæ scripturæ, & congruat verbis Plutarchi in Camillo, ἱερὸν, inquientis, εἰς τὴν ἀγορὰν ἄποπτον. Quid sit ὑπόδημα ὑσκλωτὸν, quod col. (28) Thebanis fœminis tribuitur, se definire posse negat, nisi statuatur loco vocabuli ὑσκλωτὸν legendum esse δικτυωτὸν, quod optime conveniat calceis fere nudos pedes ostendentibus, ut in reticulatim positis corrigiis nimium rara essent foramina. Col. (32) in urbe Chalcide quum dicantur esse ὕδατα τὰ μὲν πολλὰ ἁλυκὰ, ἓν δὲ ἡσυχῇ μὲν ὑπόπλατυ, hoc posterius plane vitiosum esse monet, idque omnino vidisse Stephanum; at in eo Virum doctissimum errasse, quod supposuerit ὑπόπαχυ, quod plane non sit oppositum & diversum τῷ ἁλυκῷ, neque proprium aqua-

aquarum: verosimile ergo videri, Dicæarchum ὑπογλυκὺ, *subdulce* scripsisse. Qui col. (36) citantur, versiculos

Ἀλέμοσά τε μετ' αὐτὴν δ' Αὐλις. ἡ Βοιωτία
Χώρα δὲ μετὰ Φωκεῖς ἀπόκειται

ita restituit, ut legat: Ἀλέμοσά τε μετ' αὐτὴν Δαυλίς. Affirmat quippe, falsum esse, quod Larissæ vicina sit Aulis, illa scilicet, quæ in inferioribus dicatur Ἄυλις τε βοιωτῶν πόλις: potius ita de Daulide statuendum esse, uti appareat ex Strabonis lib. IX, p. 423. Prætermittimus de industria reliqua, quandoquidem ista latius persequi, instituti ratio prohibet. Proxime hinc abest Henrici Stephani *Dialogus*, *Dicæarchi Sympractor*, *vel de Græcorum moribus*, *præsertimque Atheniensium*, *supplementum*. Sequitur pag. 1 Erasmi Vindingi, Pauli F. *Hellen*. Exponuntur in hoc opere, quod ex Auctoris MS. autographo nunc primum editur, antiquæ Græciæ populorum incunabula, migrationes, coloniarum deductiones, & res præcipuæ gestæ, urbiumque & regnorum origines, mutationes, interitus, & Principum in iis successiones, e Græcis præcipue scriptoribus, Historicis, Poetis, Geographis, Oratoribus & Grammaticis. De quo etsi præclare sentiat Gronovius, dolet tamen, opus hoc, priusquam ad se transmitteretur, a nullo harum rerum intelligenti viro recognitum, ac politius limatum esse. Cum enim constiterit foliis solutis, multaque adfuerint inducta, multa denuo allita, multa variis signis annotata, fieri non potuisse, quin multa a mente Auctoris & veritate aliena ibi contineantur; quorum proinde numerum init, ac dato commemorandi loco recenset. Inde comparent Lazari Baysii *de re Navali liber*, *seu annotationes in L 2 De Captivis & postliminio reversis*, cum figuris, pag. 564: Stephani Doleti *de re Navali liber*, ad Lazarum Baysium, pag. 629: Cælii Calcagnini *de re Nautica commentatio*, ad Lilium Gregorium Gyraldum, pag. 741: Jo. Schefferi *de varietate Navium dissertatio*, pag. 769: Josephi Laurentii *de varietate Navium schediasma*, pag. 789: Joachimi Camerarii *Hippocomicus*, *seu de curandis equis*, *item de nominibus Equestribus Græcis & Latinis collectio*, pag. 793: Julii Cæsaris Bulengeri *de Triumphis*, *spoliis bellicis*, *trophæis*, *arcubus triumphalibus*, *& pompa triumphi*, *liber unicus*, p. 857: Francisci Modii *de Triumphis*, *ludis & spectaculis veterum libri duo*,

pag. 961: Jo. Meursii *de Funere liber singularis, in quo Græci & Romani ritus*, p. 1073: Josephi Laurentii *de Funeribus Antiquorum tractatus, in quo ritus funebres ante rogum, in rogo, & post rogum illustrantur & explicantur*, p. 1164: Jo. Andreæ Quenstedii *de Sepultura Veterum tractatus, sive de antiquis ritibus sepulchralibus Græcorum, Romanorum, Judæorum ac Christianorum*, p. 1201: Petri la Seine *Homeri Nepenthes, seu de abolendo luctu liber*, p. 1329.

Duodecimum volumen tria solummodo, eaque reconditæ ac veræ eruditionis plenissima scripta complectitur, inter quæ primum locum occupant Veterum Sepulcra, *seu Mausolea Romanorum & Etruscorum, inventa in urbe Roma, in quibus multa ad eruditionem monumenta continentur, collecta & delineata* a Petro Sanctio Bartolio, *cum explicationibus* Joannis Petri Bellorii. *Ex Italico in Latinum sermonem transtulit* Alexander Dukerus, cum figuris. His subjunguntur Veterum Lucernæ Sepulcrales, *collectæ ex cavernis & specubus subterraneis urbis Romæ, figuris æneis expressæ, in quibus multa ad eruditionem monumenta continentur, delineatæ secundum formas suas* a Petro Sanctio Bartolio. *Divisæ in tres partes, cum observationibus* Joannis Petri Bellorii. *Ex Italico in Latinum sermonem transtulit* Alexander Dukerus. Prodiit hoc opus Italica lingua conscriptum Romæ 1691 in fol. dignumque illud judicavit Celeberrimus Begerus, quod Latina civitate donaret. Vid. Acta nostra A. 1692, p. 224, & A. 1702, pag. 208. Eandem operam elegantissimo scripto Alexander Dukerus navavit, cujus versio hic extat, atque præstantissima hæc antiquitatis monimenta aliquot accessionibus locupletata exhibet. Tertium locum sibi vindicat Jo. Potteri *Archæologia Græca, sive Antiquitatum Græciæ corpus absolutissimum.* Editus hic varia multiplicique doctrina refertus liber in Anglia fuit, & patria proinde lingua confectus lucem aspexit, sed nunc ob singularem reconditamque eruditionem, Latina civitate donari meruit. Quod officium Vir quidam doctus ita obiit, ut non solum in convertendo illo multum studii, solertiæque adhibuerit, sed translationem quoque Clarissimo & nobis alias quoque in his Actis laudato Auctori, ut de ea censeret, transmiserit. Factum inde, ut & versionem penitius examinaverit Clarissimus

mus

mus Auctor, ipsumque librum uberrima variarum rerum accessione auxerit. Ab initio ejus, qui duodecimi totius Thesauri voluminis partem secundam constituit, & separatim emi potest, comparet librorum, capitum & titulorum syllabus, in fine vero accuratus rerum verborumque index est subjectus.

Ne vero splendidissimo Thesauri operi universo quid deesset, quod ad ejus commendationem facere possit, peculiaris Tomus Indicibus destinatus est. Quorum hæc est ratio, ut primus effigies, alter auctores & opera, tertius res & verba, quæ undecim voluminibus prioribus & duodecimi parte prima continentur, exhibeant. Demandata primum hæc cura fuerat Jo. Gravenhage apud Hulstanos Verbi Divini Ministro; ast cum hic morte interceptus esset, alii, quorum cura & industria id, quod deerat, perficeret, eligendi fuerunt.

PII MANES STRUVIANI, SIVE DE VITA ET scriptis GEORGII ADAMI STRUVII, Illustris quondam Jure-Consulti, quibus justa persolvit mæstissimus filius, BURCARD GOTTHELFF STRUVE.

Jenæ, apud Joannem Bielckium, 1705. 8. Plag. 9.

MAgnum inter litteratos nomen est *Georgii Adami Struvii*, quem communem Germaniæ Præceptorem norunt, qui judiciis adsident. Hujus igitur merita cum tanta sint in Jurisprudentiam, ut inter summos nostri temporis Jureconsultos merito sit referendus, filius ejus inter natu minores, Vir Clarissimus & Historiarum in Illustri Academia Jenensi hoc tempore Professor, pietatis esse duxit, Orbi erudito exponere, quæ sibi de vita, fatis atque scriptis beati parentis essent cognita, cujus ductum brevius sequemur. Natus erat ille Germaniæ nostræ Ulpianus Magdeburgi V Kl. Octobris A. 1619, patre *Bartholdo Struvio*, hæreditario in Wandesleben, JCto, & judicii Archiepiscopalis, quod Magdeburgi erat, præfecto: ipsa vero Struviorum familia ex Ducatu Brunsuicensi originem trahente. Mater ejusdem erat *Anna Margaretha Brunneria*, ex nobili Brunnerorum & Fomannorum familia prognata. Hæc autem Brunnerorum familia ex Lehenstein, Bohemiæ prope Egram arce

ce orta, inter alios *Georgium Brunnerum*, Cameræ Spirensis adsessorem, atque ex materna gente *Ortholphum Fomannum* in academia Jenensi olim antecessorem celeberrimum, numerat. Traditus noster primum Lycei Magdeburgensis præceptoribus ad ingenii culturam, anno 1630 vero, die 18 Octobris, annum agens duodecimum, in gymnasium Schleusingense, inter tertii ordinis discipulos, rectore Sergero est receptus. Integrum fere sexennium in hoc gymnasio exegit, præceptore potissimum usus Andrea Reyhero, atque die 30 Aprilis anni 1636, cœtui discentium in episcopum scholasticum præfectus, habita insuper a dicto Reyhero solenni oratione. Eodem anno, ætatis vero decimo septimo, a suis demum avocatus, insigni cum testimonio ex gymnasio dimissus est. Paullo post, die 11 Junii ejusdem anni, in academiam Jenensem a parentibus missus, præceptores ibi nactus est, Philippum Horstium in morali & practica philosophia, in philosophicis aliis Danielem Stahlium, in physicis Joannem Zeisoldum. Præ cæteris vero adsidue frequentavit scholas Joannis Michaelis Dilherri, oratoriæ atque historiarum Professoris, sub cujus etiam præsidio anno 1638 publice defendit *de victoria & clade* dissertationem, proprio Marte elaboratam, atque statui illorum temporum accommodatam. In jurisprudentia doctores secutus est Dominicum Arumæum, Petrum Theodoricum, Erasmum Ungebauerum, Ortholphum Fomannum, & Sebastianum Beer curiæ provincialis Advocatum. Triennio continuo, & quod excedit, in eadem academia exacto, honorifico cum testimonio, a Paulo Marquardo Slegelio, Rectore Magnifico, academiæ nomine concesso, dimissus est. Neque tamen fata propitia ibi semper fuit expertus. Dum enim Jena a milite Cæsareo diriperetur, tempore feralis istius belli Germanici, irruebant quoque milites in nostri musæum, mortem minantes, bomdarda ad feriendum parata pectori ipsius adplicata, ut vix singulari Dei beneficio, aliorum interventu servaretur. Hicce autem terror in tantum labefactavit nostri valetudinem, ut pæne vitæ incurreret periculum. Relicta hyemali tempore anno 1640 Jenensi academia, reliquam hyemis partem domi transegit. Insequenti vero anno, in almam Juliam se contulit, ut vestigia legeret, quæ in hac academia fuerat ingressus. Conradum Hornejum ibi audivit inter-

pre-

pretantem Aristotelis Nicomachiorum libros, cujus etiam ductu variis exercitationibus vacabat. In politicis audivit Hermannum Conringium, jura majestatis & politicam Aristotelis interpretantem. Hunc etiam præceptorem secutus in historiis, dum explicaret Tacitum de moribus Germanorum, Diepholdi genealogiam, atque alia. Specimen quoque profectuum in hisce studiis edidit, habita sub Conringii præsidio *de Ducibus & Comitibus Imperii Germanici* dissertatione, quæ inter Conringianas alias extat. Inter Jureconsultos Hahnium secutus, quem interpretantem audivit Pandectas & Codicem, & præcipue collegio ejus Wesenbeciano interfuit. Cum autem facile adduci non posset laudatus Hahnius, ut ipse viva voce juventutem doceret, sed pleraque in calamum daret, ipse quoque vicaria Struvii opera, in dictandis ad Wesenbecii Paratitla observationibus, utebatur. Ejusdem præsidio noster usus in dissertatione a se elaborata, *de damnis, illis præcipue, quæ ex dolo, culpa aut casu proveniunt, horumque correctionibus & præstationibus.* Hisce exantlatis, nomen professus est apud Collegium Juridicum, atque præviis examinibus, ad inauguralem disputationem *de Vindicta privata* fuit admissus, habitam A. 1645 Februario mense. Vocatus postea, mense Aprili ejusdem anni, ad Assessoris in Scabinatu Halensi munus; id quod illum movit, ut sequenti anno Doctoris insignia in se conferri peteret. Annum Halæ nondum transegerat & dimidium, cum auspiciis Serenissimorum Saxoniæ Ducum, ad ornandam Juris Professionem, in locum Gothofredi Fibigii, in academiam Jenensem vocaretur, commendante illum præcipue Georgio Frantzkio, Cancellario Gothano, in numerum Professorum, habita prius dissertatione pro loco *de Ædificiis privatis*, 12 Decembris anni 1646 receptus. Inde quoque in Scabinatum, atque numerum Adsessorum Curiæ Provincialis, fuit adlectus. In hac autem academia quanto semper cum applausu docuerit, in commune notum est. Immo Syntagmata ejusdem feudalis atque civilis juris, quæ in plerasque Germaniæ academias recepta, satis de communi adplausu testantur. Et cum latius propagaretur etiam extra academias ipsius fama in consilium vocabatur a Brunovicensium republica, delato ipsi anno 1660 primi consiliarii munere, ita ut quater in anno eo migraret. Id quod etiam, adnuentibus

Serenissimis Saxoniæ Ducibus, ad triennium suscepit, quo præterlapso, muneri renuntiavit. Annus agebatur 1667, cum a Serenissimis Saxoniæ Ducibus, Vinariensis lineæ, ipsi Consiliarii aulici munus, atque rerum cameralium summa, clementissime demandaretur. Multa quidem in hoc munere publicorum negotiorum mole obrutus erat, quæ tamen minime obstabant, quo minus inter aulæ negotia, varios quoque publici boni caussa ederet tractatus, præcipue *Evolutiones*, & *Jus Sacrum Justinianeum*. In hoc munere transactioni quoque, ratione Altenburgensis successionis factæ interfuit. In quo negotio pertractando talem se præstitit, ut non solum Ernestus Pius, contrarias licet partes tueretur, illum numismate aureo donaret, sed etiam facta postea divisione, Consiliarii intimi munere ac dignitate augeretur. Subsequenti anno 1673, mortuo Richtero, in Jenensem academiam fuit revocatus, atque Ordinarii in JCtorum Collegio munus ipsi delatum est, relicta nihilominus Consiliarii intimi dignitate. Cui muneri cum adnexa esset juris Canonici professio, idem & voce & scriptis illustrare adgressus est. Dolendum saltim, quod illi, quos publico destinarat labores, perfecti non fuerint, atque eorundem solum extent adhuc collectanea, licet inter hæc varia responsa ad caussas & beneficia ecclesiastica spectantia. Sed neque ipsa meta dignitatum. Cum enim mortuo Bernhardo, Saxoniæ Duce, unicus superesset Jenensis lineæ Saxonicus Princeps, Joannes Guilielmus, atque illo minorenni adhuc, tutelare regimen formaretur, illius Præses noster anno 1680 ordinabatur, demandata etiam Consistorii cura, & redituum provincialium directorio. Ne itaque laborum mole obrueretur, cedebat juris professione, solo retento Ordinarii munere. Solatium autem in tanto negotiorum cumulo quærebat in Musis, disputationibus vacabat tam publicis quam privatis, editis etiam tractatibus, illo præsertim *de Invocatione nominis Divini*, & *Jurisprudentia Germanica*, licet ante jamdum jussu Ernesti Pii elaborata. Mortuo vero Juventutis Principe, & cum eo Jenensi linea extincta, dissolvebatur regimen, terris partim ad Vinariensem, partim Isenacensem domum delatis. Redibat igitur noster, quod sibi reservaverat, ad ordinem Juridicum, idque mense Junio anni 1691, juris Canonici vestigia relegens, lectionibus potissimum publicis atque diversis

acroa-

acroamatibus vacans. Eodem anno a Serenissimo Hasso-Darmstadiensi Landgravio in partes curarum vocatus, & Consiliarii intimi munere ac titulo honoratus est. In academico munere, Rectoratus vices bis gessit, Decani vero quater & decies, Brabeutæ quinquies. Hæc origo, studiorum progressus, & honorum incrementa. Quantum ad statum familiarem, uxores binas habuit: priorem *Annam Mariam*, Christophori Philippi Richteri filiam unicam, ex qua suscepit septem filios, filiam unicam; alteram sibi matrimonio junxit anno 1663 *Susannam*, Burcardi Berlichii filiam natu secundam, ex qua XVII liberorum pater factus. Ex binis matrimoniis quinque solum sunt superstites. Corpus ipsi contigerat firmum, quadratum, justa temperie bene dispositum, & gerendis negotiis obduratum. Valetudine utebatur prospera, ter solum in omni ætate morbo, sed gravi correptus. Pius alias, religiosus & constans erat. Inter adversarios habuit illustrem alias JCtum, *Henricum Coccejum*, qui in materia de dolo, culpa & casu contra eum egit: *Gerhardum Pfankuchium*, in materia retorsionis: *Theodoricum Paulum* in quæstione, an sacerdotes ab actione injuriarum sint immunes. Quartus adversarius erat personatus ille *Antonius a Mara*, sive *Elias Schnegas*, qui dum in tractatu suo de concursu creditorum, alios Jureconsultos magni nominis lacesseret, nostrum etiam erroris arguere voluit, defendente tamen illum Filio, vitam hanc describente. Perillustris vero Baro *de Lincker*, dum Analectis suis utrumque syntagma vel explicaret, vel in quibusdam suppleret, dissentiendum ab eo quodammodo existimavit, sed pro mutuo, quod inter utrosque intercedebat studio, multa cum modestia. Inter discipulos, præter perplures alios, magnis honorum gradibus adcumulatos, præcipue numerabat magnum olim aulæ Berolinensis Status Ministrum, *Paulum Fuchsium*. Immo multi erant, qui ipsius Syntagmata vel in compendium, vel tabulas synopticas redigerent. Civile vero Syntagma prolixo Commentario illustravit *Petrus Müllerus*. Quid? quod ipsi Galli Jurisprudentiam ipsius Romano-Germanicam in suam linguam transtulerunt. Sed fatalis nostro dies atque terminus erat quintus decimus Decembris anni 1692, cum ipse debilitatis licet, solito plus, catarrho suffocativo viribus, consultantibus tamen collegis adesset, & cum de caussa, quæ ad

Scabinatum delata,ad eos retulisset,inopinato adficiebatur,omnibus pæne eundem derelinquentibus viribus. Quieti itaque datus a suavissima conjuge,moxque vocati & Medicus, & supremus Ecclesiæ Antistes,officio dexterrime uterque functi sunt. Sed vix aliquot horas supervixerat, instantibus jam extremis, cum inter suorum suspiria & planctus atque preces,animam suam, circa horam quartam matutinam,in manus Dei placide dimitteret,annis tribus & septuaginta major, septem & quadraginta liberorum aut pater aut avus. Hæc sunt, quæ de vita ac fatis parentis narrat filius mœstissimus. Subsequitur funebre programma, Academiæ Jenensis nomine, die exequiarum 16 Decembris, publice adfixum, atque ultimo loco catalogus scriptorum beati Viri atque dissertationum.

DE NUPERO SCHISMATE ANGLICANO PARÆnesis ad Exteros tam Reformatos quam etiam Pontificios,qua Jura Episcoporum vetera, eorundemque a Magistratu seculari independentia, omnibus asserenda commendantur ab **HENRICO** *DODWELLO, A. M. Dubliniensi.*

Londini, impensis Richardi Smith, 1704, in 8.
Constat plagulis 17.

CUm Guilielmus, gloriosissimæ memoriæ Rex Angliæ, felici sidere Londinum appulisset, ac in primo Parlamento,ipsius auspiciis convocato,decretum fuisset, ut quicunque Parlamento assiderent, a juramento fidelitatis Jacobo II præstito absolverentur, novumque novo Regi juramentum præstarent; non pauci inter Episcopos id præstare veriti sunt, ac eapropter Episcopatu exuti fuerunt. Quos cum a Magistratu civili deponi haud potuisse, multi sibi persuasum haberent, Episcopos novos,qui in locum depositorum surrogati fuerant, nec recipi, nec cum iisdem communionem quandam haberi posse judicarunt, imo quotquot cum illis facerent, schismatis cujusdam accusare non dubitarunt. Cui sententiæ, inter eruditissimos Angliæ Viros,Dodwellus etiam addictus, libellum præsentem in lucem publicam emittere, inque eo Episcoporum jura a prima origine repetere, ac jus in eadem Magistratui civili derogare voluit. In quo tractationem exorsurus do-

doctissimus Autor, primum admonet exteros, ut sibi prospiciant, ne quid mali exempli ab Anglis ad eos redundet, quod ipsorum quoque communionem precariam, nec diutius duraturam, quam Magistratui civili videatur, reddat: dein omnem schismatis nuper apud Anglos orti causam ab Episcopis suis amoliri, & in eorum adversarios transferre studet: tandem exteris factum hoc dijudicandum tradit, ea tamen lege, ut secundum primævæ Ecclesiæ placita, non juxta præconceptas modernarum etiam Ecclesiarum opiniones, illud examinent. Quibus præmissis, ante omnia duo primævæ Ecclesiæ intervalla, unde quidem ad nostra tempora deduci soleat argumentatio, caute invicem secernenda esse notat, & quidem prius eorum fuisse monet, cum in universam Christi Ecclesiam, talem primatum obtineret Episcopus Hierosolymitanus, qualem Pontifex templi Hierosolymitani Judæus in Synagogas Judæorum per orbem dispersas habuerit. Tum enim ἀρχιερεῦσι seu Principibus sacerdotum (per quos Pontifices, Expontifices, Segenes seu vicarios Pontificum, qui totius δωδεκαφύλου, seu duodecim tribuum nomine, sacris publicis præfuerint, intelligit) in Synedrio Christianorum Hierosolymitano Apostolos, pro tribuum quoque numero duodenos, respondisse. Quod autem primum hoc Ecclesiæ Hierosolymitanæ Collegium, ad Collegii apud Judæos Hieratici instar, communi ἀρχιερέων nomine haud insignitum fuerit, in ratiociniis illius ævi Platonicis de Archetypis atque Ectypis, causas valde commodas inveniri censet, quæ eo denique redire videntur, ut cum Christus ipse, ὁ Λόγος, Prototypus, unicus esset ac æternus Sacerdos, & κατ' ἐξοχὴν ac vere Ἀρχιερεὺς, Apostoli a nomine tam venerando sibi temperare voluerint, Collegiumque suum modestiori aliquo vocabulo, quod ministros Christi potius quam collegas sonaret, censuerint insigniendum, ne quam sibi paritatem cum Λόγῳ vindicare viderentur. Porro observat, cum explendo duodenario Apostolorum numero non sufficerent, qui ex eadem cum Christo stirpe essent, aliunde arcessendos fuisse, qui tribuum numerum æquarent: in hoc tamen Apostolorum Collegio, primum locum Christi cognatos habuisse. A primo, quod Hierosolymis erat, isto Cleri Christiani Collegio ad secundum progreditur, atque istud cum secundo Synedrii Judaici Collegio non modo commune Presbyterorum nomen, sed & parem numerum ha-

R 3 buisse

buiſſe docet, id colligens ex libro Apocalypſeos, ubi 24 Presbyterorum mentio injicitur, & juxta ipſum Eccleſia Hieroſolymitana, qua Synedrio Hieroſolymitano reſpondit, adumbratur: præterea aſſerit, a ſecundo hoc Chriſtianorum Hieroſolymitanorum Collegio ad exteras eccleſias exemplum Presbyterorum tranſiiſſe, atque ſic nullum eſſe potuiſſe locum presbyteris laicis. Cum igitur utriusque Cleri, Judaici pariter ac Chriſtiani, Hieroſolymitani Collegia adeo accurate ſibi invicem reſponderint, facile hinc colligi poſſe opinatur, Clero Chriſtianorum Hieroſolymitano obſequium omnes orbis univerſi eccleſias debuiſſe, uti Clero Hieroſolymitano Judæo omnes per mundum univerſum diſperſæ Judæorum ſynagogæ paruerint: imo ex hac convenientia inferre ſatagit, primo hoc Apoſtolorum ſpatio, Chriſtianis omnibus unitatis principium Epiſcopum Hieroſolymitanum fuiſſe; ad eundem plane modum, quo & Judæis omnibus, quantumvis invicem diſſitis, unitatis principium ſummus fuerit Pontifex, qui rem ſacram omnium nomine procuraret: paulatim deinde Rectorum ordinariorum poteſtatem in eccleſiis exteris, eccleſiæ forte Hieroſolymitanæ conſenſu, augmenta cepiſſe: primis autem temporibus vix alios, quam illius miniſtros, Hieroſolyma miſſos, in eccleſias eccleſiæ Hieroſolymitanæ obnoxias diſciplinam ac poteſtatem exercuiſſe: ipſos tamen hos miniſtros itinerarios utriusque Collegii, tam Apoſtolorum quam Presbyterorum, Clero citra dubium obnoxios fuiſſe. Ne vero, quæ de primatu eccleſiæ Hieroſolymitanæ in univerſam Chriſti eccleſiam adducta ſunt, in cerebro ſuo finxiſſe videretur Clarisſimus Autor, eundem proximis poſt Apoſtolos temporibus non ignotum fuiſſe, corroborare ſtudet, eumque in finem ad Hegeſippum e ſtatu eccleſiæ Hieroſolymitanæ de ſtatu eccleſiæ Catholicæ judicantem; ad traditionem quandam de Apoſtolis, aliisque Domini tam cognatis quam diſcipulis, e peregrinationibus domum reverſis, ut Simeonem Cleopæ epiſcopum Hieroſolymitanum conſtituerent; ad Clementem Romanum, qui non Petrum, ſed Jacobum Epiſcopum Epiſcoporum ſalutarit; ad ordinem epiſtolarum Catholicarum, inter quas primus locus epiſtolæ S. Jacobi, ob hujus prærogativam, aſſignatus fuerit; ad Epiphanium, qui hæreſi 70 num. 10 hunc eccleſiæ Hieroſolymitanæ primatum agnoverit, provocat. Expoſito ita eccle-

clesiæ Christianorum Hierosolymitanæ in reliquas jure, quod juxta ipsum ad Trajani usque tempora se extendit, ad alterum Ecclesiæ intervallum & hodiernum regimen ejus pergit, illiusque constitutionem, licet ab Apostolis emanarit, omnibus tamen N. T. scriptis recentiorem, ac proinde ibi haud expectandam esse tradit, imo perhibet, minus necessarium esse, ut regiminis ecclesiastici forma, hodie inter Christianos observanda, in sacris literis commemoretur, quandoquidem sine illa mentione parem, imo forsan etiam majorem habeamus saltim regiminis ab Apostolis in ecclesia universa relicti certitudinem, quam quæ in libris ab Apostolis scriptis nobis relicta fuerit. Sepositis igitur libris Scripturæ canonicis, e quorum silentio regiminis ecclesiastici juri nihil decedere credit, ad recentiora monumenta sese confert, atque ex illis, quæ demum nova jura, & qua ratione, singulis ecclesiis ex Hierosolymitanæ clade accesserint, perlustrare, ac quo melius rerum deinde gestarum nexus intelligatur, tempus, quo tanta illa mutatio contigerit, paulo curatius, quam hactenus factum, indagare suscipit, atque docet, post Simeonis Cleopæ cædem, (quam olim anno æræ vulgaris CXVI contigisse sibi persuaserat, jam vero ad initium imperii a Trajano gesti, annum puta CIV vel CV, referendam esse suspicatur) in singulis ecclesiis Episcopos pares Episcopo olim Hierosolymitano successisse, dissipataque ecclesia Hierosolymitana, & causis omnibus primatus spoliata, primatum ipsum etiam Dei providentia fuisse sublatum: episcopis primis potestatem Apostolos dedisse, non tamen tantam, quæ illos ab officio Apostolis debito excusarit: post cædem Simeonis Cleopæ, Collegium Apostolorum Ephesi sub moderamine S. Johannis Apostoli degisse, atque ita primatum ab ecclesia Hierosolymitana ad Ephesinam translatum esse, nec multo post, autoribus Apostolis, nomen Episcopi πρωτοκαθέδροις, seu primam sedem occupantibus, proprium fieri cœpisse; non tamen effecisse magnificum illum Episcoporum titulum, ut Apostolis obnoxii non essent πρωτοκάθεδροι: tempus autem, quo hoc novo Episcoporum nomine donati ab Apostolis fuerint πρωτοκάθεδροι, in tanta vetustatis caligine constituere, fatetur esse difficillimum, id tamen anno Christi CVI, ante stabilitum a Collegio Ephesino Evangeliorum Canonem præter propter contigisse hariolatur, idque dein probare satagit.

git. Quod Episcopi nomen, commune antea cum aliis, ubique & tam repente πρωτοκαθέδροι soli obtinere cœperint, ex suis hypothesibus facile declarari posse affirmat. Juxta ipsius namque mentem, juris Hierosolymitani legitima devolutio rationem omnem exclusit, cur quis merito adversaretur: imo fecit, cur boni omnes æquique amantes eam tuerentur: jus vero illud principii unitatis non corpori universo, sed corporis tantummodo capiti, & personæ adeo singulari, convenire commode potuit: sic æmulos nullos vel unica illa ratio πρωτοκαθεδρίας, seu primanæ sedis, admisit: nec de personis, quas in prima sede, ab ultimis Ecclesiæ Apostolicæ Hierosolymitanæ ministris constitutas, repererat ipsa illa devolutio, certamen ullum enasci potuit: etenim quos prima apud suos sede dignos judicavisset ecclesia illa Apostolica, iidem digni etiam juribus, ad primas sedes postea devolutis, censeri debuerunt. Circa nomen Episcopi observat, quod illud prima significatione Dei proprium sit, inde autem ad alios, qui ejus personam repræsentarent, præcipue autem ad sacerdotes primarios aliosque intimioris admissionis amicos emanarit: quod Apostoli ac Presbyteri exterarum ecclesiarum, nondum coercendi potestate donati, Episcopi appellati sint, quia eleemosynis Deo sacris distribuendis præfecti fuerunt. A nexu visibilium Episcoporum cum invisibili causam arcessit, cur singulorum Episcoporum sententiæ jus communionis universalis dederint vel abstulerint. Etenim cum admissus in ecclesiam ab Episcopo in una solum ditione, a Christo etiam similiter admissus sit, & contra ejectus ex ecclesia, a Christo ipso pariter ejectus fuerit: collegæ certe in Episcopatu nulli jus esse potuisse, repudiandi a sua communione, quem Christus ipse in suam admisit, corporisque sui membrum per vicarium suum visibilem agnovit; nec contra, jus ulli esse potuisse in suam communionem admittendi, quem Christus pariter, per vicarium suum visibilem, a se alienum damnandumque pronunciavit. Hinc in gratiam Φιλαρχαίων, quid ecclesiæ Catholicæ nomine intellexerit Ignatius, disquirit, variisque sententiis repudiatis, illum Ecclesiam invisibilem & archetypam, sub Christo archetypo & invisibili Episcopo, Catholicam appellasse asserit; propugnatque ecclesias etiam particulares Catholicas appellari posse, quæ servant cum cœlesti Apostolorum

ec-

ecclesia communionem: non posse autem illas, quæ singularum ecclesiarum regimen monarchicum immutare ausæ sint. Porro quid S. Cypriani verba, de una ecclesia, uno episcopo, uno episcopatu, cujus a singulis in solidum pars teneatur, sibi velint, exponit; ac declarat, Episcopos proprium sibi collegium, & quidem non solum de facto, sed de jure, atque ex ecclesiæ Christianæ commodo constituisse: unum episcoporum ab Apostolis electorum, alterum potestate non superasse: omnem imparitatem, quæ subsequenti tempore inter Episcopos obtinuit, singulorum factis tribuendam esse, quæ tantundem valuerit, quantum ipsa pacta valent. Quam diu vero inter Episcopos paritas illa obtinuerit, tot primævis monumentis deperditis, difficulter admodum definiri posse judicat. Suspicatur tamen, ad tempora fere Constantini eam perdurasse: iis enim canones Conciliorum de rebus diœcesanis privatis primum conditos deprehendi. Quod Episcoporum in sedes vacantes sufficiendorum jus, non ad Presbyteria, sed ad Collegii Provincialis Episcopos spectarit, liquidum esse autumat; difficilior autem Auctori quæstio videtur, num Episcopum episcopatu exuendi jus habuerint Collegæ, cum pares inter se essent, & vere Episcoporum non ausi fuerint esse episcopi. Circa quod problema extra controversiam ponit, quod potuerint Collegæ eum saltim pro Collega non agnoscere, qui seipsum ob admissa crimina episcopi dignitate privarit: sed crimina talia esse oportuisse, quibus non solum meruerit, ut exueretur, sed quæ ipso facto illum exuerint, episcopalisque honoris incapacem fecerint. Ad quæ crimina refert, si quis idolis sacrificarit: cum enim nulla communio Christo sit & Diabolo, nec mensæ Diaboli particeps mensæ Domini particeps fieri queat, multo minus communicantium omnium caput ac unitatis principium cum Christo communionem habere potuisse. Iisdem criminibus accenset, si quis hæresi se commaculasset. Etenim cum literarum formatarum finis hic præcipuus fuerit, ut commune fidei depositum hoc commercio inviolatum servaretur, in propatulo esse, qui aliam fidem sequebantur, jus nullum collegii orthodoxi, nec commercii literarum formatarum amplius habuisse. In eorum criminum numero schisma denique collocat, utpote quod ab Ecclesia, ac proin etiam a collegio sacerdotali & collegii commercio, aliquem separa-

S rit.

rit. De regiminis ecclesiastici origine cum ita egisset Auctor, in Episcoporum potestate longe majus, quam vulgo creditur, momentum esse monet, atque Reformatos ad restaurandum Episcopatum exhortatur. Demonstrat porro, primævis Episcoporum juribus adversari, quæ Romanus Pontifex sibi vendicat; primatum illum certe ad articulos fidei non posse referri; incertam admodum esse illam Ecclesiæ Catholicæ unitatem, quæ ab unius Ecclesiæ episcopo, tanquam cæterorum capite, arcessitur; bono ecclesiæ publico longe utiliorem esse omnium episcoporum paritatem, quam si unus Episcopi Hierosolymitani hæres Episcopus Romanus fuisset. Absoluto ita primo de veteribus Episcoporum juribus capite, ad secundum de Episcoporum a seculari potestate independentia accedit, ac postquam eandem probare studuit, monet, Principibus secularibus in hoc negotio neque Reformatos, neque Pontificios admodum fidere posse: ad ecclesiæ dissolutionem spectare, si Principibus Episcopos officio ecclesiastico exuendi concedatur potestas: ne quidem commodis suis inservire Principes, vim religioni inferentes: ad bonum reformationis publicum facere, si Episcopi cum primævis suis juribus restaurentur: primæva illa Episcoporum jura, ad concordiam cum modestioribus fidei Romanæ sociis promovendam, multum conducere: Ecclesiæ etiam Pontificiæ non prodesse Principis tutelam, si, quam tuetur in Pontificem, ecclesiæ libertatem ipse violaverit: officia in episcopos primæva digna plane esse, quæ hodiernis etiam catechesibus inserantur.

JOSEPHI PITTON TOURNEFORT AQUISSEXtiensis, Doctoris Medici Parisiensis, Academiæ Regiæ Scientiarum Socii, & in Horto Regio Botanices Professoris, Corollarium Institutionum Rei Herbariæ.

Parisiis e Typographia Regia, 1703. in 4to.
Constat plag. 9 & tab. æn. 13.

PEculiare id habet præ aliis studium Historiæ Naturalis universum, maxime Botanicum, ut quo major copia rerum nobis cognita fuerit, hoc majus oriatur desiderium videndi plura. Atque hæc ipsa insatiabilis cupiditas impulit modo nominatum Tournefort

fort, ad suscipiendum iter longe durissimum plenumque multiplici periculo. Vix absolverat Institutiones Rei Herbariæ, (Anno 1701 Mense Augusto a nobis indicatas,) pulcherrimum opus, in quo 673 plantarum genera, sed species 8846 diligentissime describuntur, & ea libido visendi exteras regiones, Orientales præcipue, invasit eum, ut rariores conquireret stirpes, eas etiam, quas olim celebrasse ac in frequenti usu habuisse veteres Medicorum principes, nihilominus hodie deperditas aut ignotas novimus. Adjutus igitur munificentia Ludovici Magni Regis Galliarum, una cum sociis D. Andr. Gundelsheimer, Medico Germano, & Claudio Aubriet Gallo-Campano, pictore peritissimo, primum ad Ægæi maris insulas tum Cyclades, tum Sporades, abiit, postmodum Constantinopolim, Pontum Euxinum usque Trapezuntem visitavit, in Bithynia, Paphlagonia, Cappadocia, utraque Armenia, Iberia, Galatia, Mysia, Phrygia, Æolide, Lydia & Ionia exploratis collectisque plantis non satiatus rediit: maluisset enim Syriam ac Ægyptum peragrare, nisi pestis inibi dire grassata eum deterruisset. Interim non pœnitendos peregrinationis fructus ex locis illis reportavit secum: plantas namque rarissimas 1356, ac inter has 25 genera prorsus nova invenit, atque in hoc Corollario descriptas delineatasque in publicum edidit.

Kurtzer Entwurff der Einigkeit der Evangelisch-Lutherischen und Reformirten im Grund des Glaubens/ abgefasset von SAMUEL STRIMESIO.

h. e.

BREVIS DELINEATIO CONSENSUS INTER Evangelicos Lutheranos & Reformatos in fundamento fidei, singulari desiderio promovendæ unionis Christianæ inter utrasque Ecclesias consignata a SAMUELE STRIMESIO, SS. Theol. Doctore, ejusdemque Professore Ordinario, & Pastore Primario in Academia Regia ad Viadrum.

Apud Jer. Schreyen & Jo. Christoph. Hartmann, 1704, 8. Plag. 11.

CElebberrimus inter Reformatæ religionis Doctores *Samuel Strimesius*, in præsenti Delineatione id agit, ut ostendat, Ecclesiarum Lutherano-ac Reformato-Evangelicarum doctrinas, quod ad fidei fundamentum attinet, convenire, ac proinde nihil obstare, quo minus colligari in unum corpus mutuamque fidei societatem coire queant. Trium itaque quæstionum brevi, sed luculenta discussione,
p. 5. 6. 7. operis tractationem absolvit. Primo enim quærit, utrumne discrimen sit ponendum inter veritates, quæ theologicæ aut sacræ tantum dicuntur, & inter eas, quæ cum ipso fidei fundamento arcte connectuntur? Deinde disquirit, quænam istæ sint veritates aut doctrinæ, quæ cum fidei fundamento necessarium nexum habeant? Quibus explicatis, probare denique nititur, Reformatos cum Lutheranis, in istis doctrinis, quæ fidei & salutis fundamentum constituunt, convenire, adeoque nullam adesse rationem, cur ad constituendam inter utrasque Ecclesias unionem, animus non sit adjiciendus.

Quod inter veritates tantum theologicas, & quæ fundamentum salutis constituunt, differentia sit admittenda, liquere arbitratur, quo-
p. 11. niam priores sic comparatæ sint, ut vel plane ignorari, vel memoria iterum excidere possint, salva hominis salute; cujusmodi est doctrina de motu vel quiete telluris. Ipsos Apostolos, Petrum &
p. 13. Paulum, dissensisse inter se de veritatibus quibusdam theologicis. In primitiva Ecclesia dissensisse Victorem Episcopum Romanum ab Asiaticis Ecclesiis de celebrando Paschatos festo, vitioque ab omnibus verti
p. 15. Victori, quod ideo Polycratem, Ephesinum Episcopum cum omnibus Asiæ ecclesiis a communione absciderit. Lutherum Bohemos fratrum
p. 16. loco habuisse, tametsi ipse fateatur in Præfatione ipsorum Confessioni, quæ Wittebergæ A. 1533 prodiit, adjectæ, quod non in omnibus inter se atque ipsos conveniat. Eundem charos eximiosque ha-
p. 17. buisse Helvetios, licet non omnino se invicem intellexerint. Esse cum inter Reformatæ, tum Lutheranæ Ecclesiæ Doctores, in quibusdam dogmatibus dissensum, qui nihilo interim minus unitate
p. 18. 19. Spiritus, per vinculum charitatis, inter semet invicem conjungantur.
p. 20. Neque fieri posse, ut in tanta temperamentorum, corporum, intellectus, cognitionis, inclinationum, educationis, institutionis, præjudiciorumque diversitate, & causarum in vel extra hominem po-

sita-

ſitarum, unum idemque omnes ſentiant. Proinde nihil aliud ſupereſſe, quam ut de dogmatibus, ipſum fidei & ſalutis fundamentum conſtituentibus, tantum circumſpiciamus, utpote in quibus conſenſus atque unionis ratio ſolum requiratur. Hinc explicantur criteria, ex quibus doctrinæ ad ipſum fidei fundamentum pertinentes cognoſci poſſint. Nimirum requiri ad hoc, ut vel Deus ipſe veritates iſtas ad ſalutem eſſe neceſſarias revelaverit, vel ut ex evidenti conſecutione idem intelligi poſſit. Conſequentiam autem evidentem vel ad neceſſariam doctrinam, vel ad expreſſionem neceſſitatis ejus ad ſalutem, reſpicere. Ex quo arguuntur in defectu peccantes Sociniani & Arminianorum nonnulli, in exceſſu autem, qui fundamentum ſubſtantiale, dogmaticum & organicum poſuerint, ad quod omnia dogmata, uti antecedens quoddam, aut conſtituens, aut conſequens retulerint, & qui conſequentias ex Auctorum hypotheſibus ſive vere ſive perperam deductas, ipſis licet vel maxime renitentibus impingant. Cum vero nonnulli ſex, alii quinque, quatuor alii, & iterum alii tria tantum diſſenſionis capita, inter Eccleſiam Lutheranam & Reformatam conſtituerint, proponuntur primum quatuor argumenta, quibus conſenſus harum Eccleſiarum fundamentalis probatur; deinceps vindicantur a diſſenſu fundamentali tria iſta capita, quæ unionem impedire pleriſque creduntur. *Primum*, quo utrarumque Eccleſiarum conſenſus in fidei fundamento confirmatur, deſumptum eſt a conſenſu circa Scripturam S. tanquam principium, uti loquuntur, adæquatum credendi atque agendi; *ſecundum* a quinque præcipuis capitibus religionis Chriſtianæ, nimirum a Fide, Lege, Oratione Dominica, Baptiſmo & S. Cœna; *tertium* a convenientia circa Auguſtanam Confeſſionem invariatam; *quartum* a convenientia circa Formulam Concordiæ ſtricte dictam, & explicantur ea, quæ dubios reddere nonnullos hac in re potuiſſent. Nam cum Formula Concordiæ circa tres tantum articulos, ſcilicet in loco de *Cœna Domini*, de *Perſona Chriſti*, & de *Prædeſtinatione*, diſſenſum ſuum adverſus Reformatos teſtetur, de hiſce tribus ſigillatim ſibi agendum eſſe, putavit Auctor Celeberrimus. Ut igitur nullum diſſenſum fundamentalem, in articulo *de Cœna Domini*, inter Reformatos & Lutheranos intercedere oſtendat, docet ex ſuæ Eccleſiæ Doctoribus, ipſos concedere primo, ve-

Margin: p. 27. p. 30. p. 33. p. 34. p. 36. p. 42. p. 43. p. 46. p. 49. p. 57. p. 62.

rum corpus & sanguinem Christi vere & substantialiter adesse,
atque cum pane & vino distribui; deinde corpus & sanguinem
Christi supernaturali & cœlesti modo cum pane & vino sumi;
p. 65. adeoque dissensum constitui tantum in eo, an corpus & sanguis
Christi ore sumatur, atque an ab indignis non minus quam di-
p. 67. gnis ore corporis accipiatur: adductisque Reformatorum negandi
rationibus, existimat, quomodocunque tandem res comparata sit,
p. 69. illud omnibus perspicuum apertumque esse, dissensum circa hæc
p. 70. ad fundamentum fidei non pertinere, quoniam neque quisquam
propterea vitæ cœlestis jacturam pati possit, & ipsi dissentientes circa
ea, quæ præcipua in S. Cœna sunt, nimirum quoad spiritualem man-
p. 71. ducationem conveniant. Imo totum de cœna Domini articulum non
p. 73. esse ex sententia etiam Doctorum Lutheranorum fundamentalem, ac
p. 75. ipsum Lutherum initio reformationis statuisse, non committi errorem
fundamento fidei repugnantem, si quis transsubstantiari panem credi-
derit, in reformationis quoque progressu professum, se amplius Bucero
spiritualem manducationem concedenti litem non moturum. Ad-
p. 77. jungitur quoque responsio ad quinque argumenta, quæ Vir qui-
dam eruditus objecerat, ut omnis circa hunc articulum orta dubi-
tatio tolleretur. In loco *de Christo* concedi inquit a Reformatis
p. 84. fere omnia, quæ Formula Concordiæ proponit: difficultatem in
p. 85. hoc solum motam esse, an naturæ humanæ finitæ, in abstracto
sumptæ, communicatæ fuerint proprietates divinæ essentiales, & vi-
ce versa; quoniam proprietates essentiales, inprimis in Ente simpli-
cissimo, qualis est divina natura, cum rei essentia unum sint idem-
p. 86. que. Sed cum concedatur, Christum esse verum Deum & homi-
nem in una indivisa persona; eidem tanquam vero Deo & homini
competere omnia attributa essentialia divina & humana, ne uno
quidem excepto; personæ in concreto, sive ab humanitate sive di-
vinitate denominetur, non solum utrasque proprietates, verum etiam
quicquid Christus in terris aut cœlo perfecit, aut adhuc agit, aut actu-
rus est, non secundum solum nomen, sed rem ipsam tribui, evidens es-
se putat, dissensum in hac sublimi materia non esse fundamentalem.
Denique in articulo *de Prædestinatione*, approbari a Reformatis
dicit Vir Reverendus, quæ in Formula Concordiæ leguntur, quæ-
p. 95. que non tam Reformatis, quam nonnullis inter ipsos Lutheranos

op-

opposita fuisse deprehendantur. Adducit proinde, ad meliorem intelligentiam, Universalistarum & Particularistarum Reformatorum, atque ipsorum Lutheranorum sententias de Prædestinatione. p. 99. 104.
Inductos autem fuisse Reformatos, cum nonnullis Lutheranis, ante Hunnii & Mylii tempora, in istam de prædestinatione mentem, ne quid tribuisse viderentur viribus humanis, in consequenda salute nostra. Eandem fovisse sententiam Augustinum & Patres nonnullos. Sed cum vulgo objiciatur, neminem, secundum Reformatorum doctrinam, de salute certum esse posse, quoniam propositionibus universalibus, in quibus particulares subsumptiones continentur, destituantur; respondet, licet universales absolutæ propositiones de gratia Dei non proponantur, haberi tamen propositiones universales accommodas sive limitatas, quarum vi tutius quispiam de salute sua subsumere & concludere queat, quam propositis propositionibus universalibus absolutis, sub quibus etiam impii contineantur. Neque minorem fructum ex hac doctrina percipere convertendos, aut in statu tentationis constitutos. Convertendis enim primo proponi pœnitentiam, sub pœnitentibus autem ipsos contineri tentatos, adeoque utrosque sub propositione universali accommoda, quod Deus omnes pœnitentes & credentes salvos fieri velit, subsumere & judicium de salute sua facere posse. p. 116. p. 119. p. 121. p. 123. p. 124.

Quibus explicatis, hortatur & rogat Vir pacis Ecclesiasticæ studiosissimus, ut quisque pro dignitate, doctrina & officio sibi a Deo concesso, ad promovendum opus tam sanctum & salutare connitatur, cum jam majorum vestigia extent, cujus rei exemplum ab Evangelicis Statibus Francofurti A. 1634 editum subjicitur, & Potentissimi Borussiæ Regis voluntas plurimorumque studium idem probet. Tanta vero animi moderatione atque candore, in commendando hoc negotio utitur Vir Celeberrimus, ut neque pacem cum veritatis jactura optet, eandemque si rei Christianæ minus convenientem intellexisset, se impediturum profiteatur. p. 143. p. 159.

NOVA LITERARIA.

BErolini die proximo 5 Februarii, ætatis anno septuagesimo primo, ad Superos, per placidam analysin, transiisse Theologum ac Poly-

lyhiſtorem toto orbe celeberrimum, *Philippum Jacobum Spenerum*, publice jam conſtat. De quo uberrimus dicendi campus nobis pateret, niſi perſuaſiſſimum haberemus, futurum proxime, ut juſto ſtudio compoſita Vitæ ejus recenſio, & librorum ab ipſo editorum catalogus, publicæ luci exponatur. Ex Italia denique, poſt moleſtiſſimas moras, libros expectamus novos, ac inter hos etiam, quos jam menſe Majo anni ſuperioris indicaveramus. De quibus proinde memoranda erunt plura, quamprimum ad nos pervenerint. Interim non diſſimulamus, *Jo. Vignolæ Diſſertationem de Columna Imperatoris Antonini Pii, Romæ in Campo Martio A. 1703 detecta*, cui tum dixeramus ultimam manum imponi, prælo nondum commiſſam, Auctore hactenus per morbum præpedito. Contra ſpes eſt, Juſti Fontanini Forojulienſis *Vindicias antiquorum Diplomatum adverſus Bartholomæi Germonii Diſceptationem de veteribus Regum Francorum Diplomatibus & Arte ſecernendi antiqua diplomata vera a falſis*, propediem prodituras. Quemadmodum nec id tacemus, Petri Marcellini Corradini *Veteris Latii Profani & Sacri* partem primam, ſeu Latium Gentile, Romæ typis Franciſci Gonzagæ publici nuper juris factam: alteram vero, nempe Latium ſacrum, ſub prælo jam ſudare. Inter libros alios in Italia ſuperiore anno editos commendantur: *Triduana Concertatio de Canone librorum ſacrorum, acta in Seminario Montis Faliſci*, auctore Fr. Guillelmo Bonjour Toloſano, Ordinis Eremitarum S. Auguſtini, & in Seminario Montis Faliſci Divinarum Litterarum Profeſſore. Apud Montem Faliſcum, 1704. 4. *Diſſertatio Hiſtorica de ducentis Auguſtinianis Scriptoribus, qui obierunt poſt magnam unionem Ordinis Eremitici usque ad finem Tridentini Concilii, amplioris Bibliothecæ Auguſtinenſis prævia.* Authore Fr. Antonio Gandolfo Genuenſi. Romæ 1704. 4. *De Prærogativa Oecumenicæ Nomenclationis & Poteſtatis Romani Pontificis a Conſtantinopolitanis Præſulibus uſurpata, Hiſtorica Diſſertatio.* Auctore Ant. Vaira Veneto, Patavii 1704. fol. *Vita di S. Emidio Veſcovo d' Aſcoli, e Martire.* Compoſta da Paolo Antonio Appiani della C. di Gesù, Conſultore della S. Congregazzione dell' Indice. Edizzione ſeconda. In Roma, 1704. 8. *De Aure humana Tractatus, in quo integra ejus fabrica multis novis inventis & iconiſmis illuſtrata deſcribitur.* Auctore Antonio Maria Valſalva, Bononiæ, 1704. 4. De aliis alias.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis, Anno MDCCV.

THE HISTORY OF THE REBELLION AND CIVIL Wars in England, begun in the Year 1641. Written by the Right Honourable EDWARD CARL OF CLARENDON. Volume the first.

Oxford, printed at the Theater, 1704. fol.

HISTOIRE DE LA REBELLION ET DES GUERres Civiles d'Angleterre, depuis 1641 jusqu'au retabliſſement du Roi Charles II. Par EDWARD COMTE DE CLARENDON. Tome I diviſé en deux Parties.

A La Haye, chez Louis & Henry van Dole, 1704. 12.

i. e.

HISTORIA REBELLIONIS ET BELLORUM ANGLIÆ CIvilium ab A. 1641 usque ad reſtitutionem Caroli II Regis. Auctore EDUARDO CLARENDONII COMITE. Tomus I.

Anglica editio conſtat Alph. 6. plag. 9. Verſio autem Gallica Alphab. 2.

MOtuum inter imperantes atque ſubditos civilium exempla, plurium quidem regnorum ac provinciarum annales nobis ſuggerunt, nunquam vero, per omnium ſeculorum decurſum, aliud magis deteſtabile aut abominandum reperimus, quam inteſtinum iſtud Magnæ Britanniæ bellum, quod ne auguſto quidem Caroli I Regis ſanguine, ſacrilega carnificis manu, præter omnem cultioris ævi ac populi morem, effuſo confici vel extingui potuit. Cujus hiſtoriam quum

multi pro variis partium ſtudiis varie contexuerint, neminem tamen ſtylo moderatiore & majore cura compoſuiſſe novimus, quam EDUARDUM HYDE, CLARENDONII Comitem, Magnum olim Britanniæ & Univerſitatis etiam Oxonienſis Cancellarium, virum de regiis partibus, quas ſequutus eſt ſemper, & de muneribus ipſi collatis optime meritum, ſed eo nomine infelicem, quod, licet perpetuus Caroli II Regis in exilio comes, & poſt ejus reſtitutionem, graviſſimorum in Anglia negotiorum adminiſter fuerit, Parlamenti nihilo minus juſſu ſolum vertere, & relicta patria ſenectutis ſuæ annos reſiduos apud exteros tranſigere, coactus fuit. Cujus quidem rei cauſa credita multis fuit, quod Jacobus Eboracenſium tum temporis Dux, Regis Frater, qui rejectis Reformatæ Anglorum Eccleſiæ ſymbolis, ad Pontificiorum ſcholas tranſierat, filiam ejus, patre plane inſcio, in matrimonium duxerat: tametſi inſigni profecto, quod eventus docuit, Britanniarum emolumento, quandoquidem ex ea duas filias ſuſcepit, quarum altera MARIA, Guilielmo Arauſionenſium Principi deinceps nupta, anno ſuperioris ſeculi octavo ſupra octogeſimum, libertatem populi atque Eccleſiæ Anglicanæ, contra ipſum parentem Jacobum, Romanenſium infeſtis machinationibus nimis faventem, ſervavit; altera vero ANNA, Georgio Danorum Principi nupta, & poſt Mariæ ac Guilielmi deceſſum, Magnæ Britanniæ, Franciæ ac Hiberniæ Regina, auguſtiſſimis hodie auſpiciis regnat, ac una cum Fœderatis, per terreſtrium ac navalium copiarum duces celebratiſſimos, Gallorum, Hiſpanorum Bavarorumque, univerſæ Europæ hactenus inſultantium, potentiam reprimit. Acceſſerunt interim malevolentiæ adverſus Clarendonium aliæ dein rationes, Pontificiorum ſcilicet, quorum occultis in aula conatibus maſcule obſtiterat, & fœmellarum inſuper odium, quarum amoribus Carolus II Rex nimium quantum capiebatur, nihili plane habitis rumoribus, quos de ſcandaloſa earum vita, & exoſa cordatioribus Anglis indole, ſæpiſſime ad Regem detulit Comes noſter. Colophonem denique infortunio illius addiderunt multi ex comitatu aulico male erga ipſum animati, qui quod Regi Carolo conſultum ab eo fuiſſe crederent, ut illos, quos nuper hoſtes habuerat, beneficiis majoribus ſibi devinciret, veteres autem amicos & clientes fidos negligentius haberet, Curiæ ſive Parlamenti Anglicani Adſeſſores indeſinenter ſtimularunt, ut edicto publico venerandus ſenex in exi-
lium

lium mitteretur, cujus tamen facti Regem postea plus vice simplici poenituit.

Hic ergo Hydius, Clarendonii Comitis titulo postmodum decoratus, rebellionis Anglicanæ descriptionem duplici de causa adortus est, tum quod ad id faciendum Carolus I Rex jussu suo calcar addidisset, tum quod omnium, quæ gesta sunt, spectator ipse atque auditor extitit. Erat enim inferioris in Britannia Curiæ (*la Chambre des Communes*) Senator, atque in Comitiis A. 1640 habitis, regiam auctoritatem tamdiu contra calumniatores & novaturientes pro virili tutatus est, donec cum aliis furori insanientium cedere, atque in Carolinis castris receptum quærere, necesse duxit. Ne autem illi, qui a regio capite tempestatem hanc exitiabilem omni conamine avertere contenderunt, atque idpropter a sectariis Cromwellianis in Annalibus eorum male traducuntur, merita laude apud posteros excidant, aut paucorum hominum malitiosa pervicacia, per quam parum abfuit ut universa Britannorum natio ad incitas redigeretur, ex memoria hominum deleatur, huc quidem celeberrimi Auctoris Commentarii faciunt, quorum Tomum primum, quos duo alii excipient, in quinque Libros distinxit. *Primus* exhibet ultimos regiminis a Jacobo I Rege exerciti annos, iter; Caroli Principis cum Buckinghamio Duce in Hispaniam, pro ineundo cum Infante Hispanica matrimonio susceptum; Jacobi Regis obitum, Buckinghamii cædem, præcipuorum Status Administrorum characteres, ac Caroli filii successoris in Scotia coronationem, variorumque tumultuum, ob Liturgiam Anglicanam Laudi Cantuariensis Archiepiscopi suasu Scoticis Ecclesiis obtrusam, semina. *Secundus* motuum a Scotis excitatorum circumstantias, belli intestini exitum, novi deinceps dissidii inter Scotos & Anglos exorti mala, & Parlamenti Anglici a Rege dissoluti caussas recenset. *Tertius* Parlamentum anno 1640 a Rege convocatum nobis sistit, quod fatali turbine Regiæ Majestatis jura prorsus pessumdedit, & Straffordio Comiti d. 22 Maji anni 1641 caput amputari jussit. *Quartus* Regem ad Scotos ob pacem cum iis sanciendam profectum, mox ad Londinenses reducem, sed ob Curiæ inferioris atrocissimos insultus, ad Eboracenses profugum exhibet. *Quintus* denique liber molimina Regis apud Eboracenses degentis contra Parlamentum suscepta, missos a Rege ad Curiam, a Curia vero rursus ad

T 2 Re-

Regem libellos varios,tum adparatum utriusque partis bellicum, & ſigna exeunte menſe Auguſto anni 1642 invicem collata narrat.

Hæc ſumma commentariorum ſuperficiaria eſt: de cætero argumenti,quod Illuſtris Auctor pertractat,amplitudinem,ordinem rerum, eventuum plane ſingularium circumſtantias, virorum maximorum characteres,ſtudia partium,& quem in narrationibus ſingulis præ ſe tulit,candorem,quis eſt, qui illa recenſibus noſtris hactenus adhibita brevitate,extremis licet ductibus, delineare queat? Hunc enimvero in cenſum veniunt,quæ Libro primo de Georgii Buckinhamii Ducis apud Jacobum & Carolum Reges gratia, de itinere cum Carolo Principe in Hiſpaniam facto,ac poſt irritas matrimonii inter Carolum & Hiſpaniarum Infantem ineundi pactiones,belli Philippo III indicti cauſſis legimus. Et has quidem minus recte amoribus Buckinghamii cum Olivareſiana conjuge tribui,Auctor monet,quum Olivareſiana provectæ jam ætatis ac neglectæ formæ fœmina fuerit. Aſt non diſſimulat, Ducem, cum poſtea in Gallia Legati munere, ad conciliandas inter Virginem Regiam Henricam Mariam & Carolum I Angliæ Regem nuptias fungeretur, indecentiore ac tantum non inſano in Fœminam Principem amore exarſiſſe,& poſtquam Regiam Sponſam in Angliam deduxiſſet, proſequendo amori novum ſplendidiſſimumque in Galliam iter meditatum fuiſſe, cumque admonitus eſſet,a fidis miniſtris de vitæ inſidiis a Gallis,qui rem ſubodorati fuerant,redire auſo ſtructis adeo excanduiſſe, ut *Fœminam Principem ingratis totius Franciæ ſe inviſurum* exclamaverit, implacabili exin in Gallos odio concepto.Quæ nimia in Viro linguæ licentia tanto minus mira nobis videtur,quandoClarendonius memorat,Ducem aliquando eo audaciæ perveniſſe, ut Regiam Caroli I uxorem, quod Buckinghamii matrem tardius quam promiſerat,inviſiſſet,indecenter admodum increpuerit, & *illam* cordatius paulo reſpondentem *ſcire juſſerit, non deeſſe apud Britannos exempla Reginarum, quibus capita enſe fuerint reſciſſa.* Iſtud autem inprimis in Buckinghamio, maximo alias ſeculi ſui Duce, notavit Auctor noſter, neminem ex familiaribus ejus fuiſſe, qui ipſum fragilitatis ſuæ atque odii, non apud proceres tantum, ſed & apud plebem, obſtinatione nimia contracti admoneret: inde ſiquidem factum eſſe, ut non tantum Jacobi Regis, paulo ante obitum illius, gratiam, ſed vitam denique ipſam, a Joanne Feltono cultro in pectus Ducis impacto, per-

perdiderit. Quæ de turbis Scoticis Libro ſecundo occurrunt, legi omnino merentur, extatque hoc inter alia ſingulare Argatheliæ Comitis, animum erga Regem optimum valde ingratum gerentis, monumentum. Nimirum Parens ejus hunc ſuum filium prodigum, atque paternis admonitionibus rarius obtemperantem, exhæredare conſtituerat, ſed quo minus id faceret, Carolus Rex interceſſit, qui exacerbatum patris animum ita emollivit, ut filio bonorum omnium aditum concederet, ſibi tantum, ceu ſeni, certa annuorum redituum portione ſervata. Quæ pactorum tabulæ dum ſignarentur, patrem ita ad Carolum Regem loquutum fuiſſe, Hydius noſter ſcribit: *Domine, juſſa tua jam exſequutus ſum, quamvis valde invitus. Sed vereor; ne indoles filii mei tibi minus cognita ſit, quam par erat. Animo enim præditus eſt vafro atque infido, quique neminem conſtanter colit. Vires ac reditus juvenis ex voluntate tua auxi, qui tamen, ſi occaſio affulſerit, primus omnium adverſus te ipſum inſurget.* Neque iſtud de filio augurium falſum fuit, quippe Regis partes in diſſidiis Scoticis inter primos poſtea deſeruit. Cumque is Montis-Roſarum Comitem in plurimis æmulum haberet, factum eſt, ut ambo illi juvenes, ambitione ſua quietem Scotiæ continuo turbantes, ad exemplum Romanorum *Cæſar* & *Pompejus* adpellarentur, quorum ille, Lucano teſte, neminem priorem, hic vero parem neminem ferre potuit. In tertii Libri memorabilbius, tragicus Comitis Straffordii caſus locum præcipuum meretur. Cum enim Parlamenti inferioris Curiæ membra, ſanctioris apud Regem Conſilii conatus & decreta exactiori cenſuræ ſubjicerent, regimen Epiſcopale tollendum penitus exiſtimarent, Epiſcopos a conſeſſu ſuperioris Senatus (qui ex Ducibus & Paribus Angliæ conſtat) arcerent, variisque artibus & Regis fatali quadam indulgentia, Carolum ad triennalis Parlamenti conſtitutionem adigerent, (id quod primum deſtructæ paullatim regiæ auctoritatis indicium fuit) inter præcipua calamitatis publicæ momenta captivitas quoque Comitis Straffordii, Proregis Hibernici, numeranda fuit, cui præter alia accuſationis capita, id quoque objecerunt, quod *minimum regiæ auctoritatis digitum plus valere, quam integrum Legum corpus*, dixerat. Itaque in necem viri vafer-

rimus quisque conſpiravit, & Comes, regiæ quaſi cædis præcurſor, quum omnia retro ire, civilibusque bellis enſes adparari mente præſaga jam videret, ipſe ad maturandam mortis ſuæ ſententiam Regem hortatus eſt, ne fortean, ob conſenſum ſummi Principis denegatum furibunda, plebs ab inſanientibus ejus adverſariis ad tumultum concitaretur, & Regiæ Majeſtati per refractarios ignominia fieret. Ex illo autem tempore, omnium fere infortuniorum cumulus Anglos ſimul oppreſſit. Romanenſes enim in Hibernia, temporis opportunitate uſi, circiter quadraginta millia Proteſtantium intra paucos dies mactabant. Scoti rebelles patriæ ſuæ fines egreſſi, ipſam Angliæ Septentrionalis oram infeſtabant. Parlamentum vero non pedetentim, ſed torrentis inſtar in Regem graſſari, omnia ejus jura & prærogativas ſubvertere, fidiſſimos quosque Principis comites, quamvis culpæ nullius conſcios, vel ideo tamen, quia ſectariis candor illorum diſplicuerat, ad carceres deſtinare, commeatui bellico & munitionibus regiis perditiſſimos ex ſuo grege homines præficere, omnia Caroli molimina ſiniſtre interpretari, & famoſiſſimos quotidie libellos Regis edictis opponere, atque adeo adminiſtrationis robur & ſuprema regni jura ſuæ tantum libidini mancipare, non dubitavit. Quinam Carolo in tanta rerum inclinatione animus fuerit, qua ratione præfecturam caſtri Hullenſis, imperium claſſis, exercitum terreſtrem, commeatum omnem, nervum inſuper gerendi belli, modo nimia indulgentia, modo rigore nimio amiſerit, quibus dolis inferior Curia Senatores ac Purpuratos regni in partes ſuas pertraxerit, quænam conſiliorum in ſingulis congreſſibus diverſitas, quis Remonſtrationum, uti adpellabant, ab utraque parte publicatarum tenor, quænam præcipuorum rebellionis capitum artes & ingenia fuerint, id omne accuratiſſima & cogitata ſcriptione in reliquis libris Auctor noſter adnotavit, ad quem lectores plura ſcire deſiderantes merito ablegamus. Dolemus tantum, poſteriores Tomos, in quibus Hiſtoriam civilis belli ab anno 1642 ad 1660, quo ſeptima Junii menſis die, Carolo II Regi diadematis aviti honor reſtituebatur, perſequutus eſt, nondum publici juris apud nos eſſe factos. Neque enim dubitamus, ſi leonem ex ungue æſtimare liceat, reliquos etiam libros multa omni-

omnino singularia continere, quorum intimiorem notitiam Cancellarius noster ex schedis publicis hauserat, & quæ in aliis tumultuum Anglicorum commentariis frustra quæremus.

A COLLECTION OF VOYAGES AND TRAVELS.

i. e.

SYLLOGE ITINERARIORUM, QUORUM ALIqua e linguis exoticis in Anglicam translata, alia nunc primum e schedis Auctorum prodeunt: quibus accessere quædam & olim Anglice impressa, sed rariora & præstantiora. Volumina IV.

Londini, apud Awnsham Churchill & Johannem Churchill, 1704, in fol.

Constant Alph. 39½, & quamplurimis figuris æneis, tam separatim impressis, quam passim textui insertis.

NOn uno anno absolutum est tam vastum opus, si quid e præfixo Wilhelmi Regis privilegio, quod annum 1700 subscriptum habet, conjectare licet, nec tantæ molis futurum speraverant initio Bibliopolæ, qui cum e majoribus operibus compendia facere constituissent, mutata sententia, integra nunc scripta figuris suis omnibus exornata repræsentant, spem insuper facientes, se, quæ plura in ipsorum manus inciderint lectu digna, aliis deinceps supplementorum tomis publicaturos. Præmissa est operi, præter præfationem generalem librorum insertorum conspectum exhibentem, Dissertatio præliminaris, qua universa Historia Navalis, ab origine ad nostra hæc tempora, per complures paginas erudite traditur. Ut enim de ipsis profectionum maritimarum, ab A. 1360 ad nostra tempora, a variis gentibus institutarum Annalibus, qui hic exhibentur, nihil dicamus, elegantia sunt, quæ de origine navium earumque usu, imprimis apud Phœnices seu Cananitas, tum & apud Græcos & Romanos, e probatissimis scriptoribus, speciatim e Bocharto & Morisoto afferuntur; qua occasione obiter etiam de Salomonis profectione in Ophir, seu Indiam, ut Noster putat, Orientalem ductu stellarum facta agitur, & Plinii locus ex L. V, C. 12 producitur, ubi Phœnicibus quinque inventa, literæ, stellarum cogni-

cognitio, navigandi ars, disciplina militaris, & exstructio urbium tribuitur. Hinc de recentiori acus magneticæ invento agens Auctor, negat in Plautino illo versu in Mercat.

Huc secundus ventus nunc est, cape modo vorsoriam,

per *versoriam*, quod quidam voluere, acum illam indicatam, eoque veteribus non ignotam fuisse. Neque ejus acus usum a Paulo Veneto, circa annum 1260 e China reduce, ad Europæos primum translatum fuisse putat, etsi Lusitani asserant, Chinensibus a multis seculis familiarem eum fuisse. Quin optimo jure ejus acus inventionem tribui credit Flavio Gioiæ, Amalphitano, qui circa A. 1300 vixit. Cæterum de mirandæ rei hujus causis parum Noster est sollicitus, earumque inquisitionem perdocto in Anglia Viro permittit, cujus meditationes de Magnete propediem exspectentur. Subjectus est huic dissertationi catalogus plurium Itinerariorum, quæ passim non uno idiomate prodierunt, quorum simul characteres describuntur. Ex his non erit ab hoc loco alienum, nonnullas Itinerariorum collectiones referre. Commendatur imprimis Theodori & Johannis de Brye *India Orientalis & Occidentalis*, Francof. 1624 VI voluminibus in fol. impressa, qua in collectione præstantissima quæque de utraque India Itineraria, e linguis, quibus exaratæ erant, in Latinam translata exhibentur. Meliorem tamen, eamque omnibus pene numeris absolutam Syllogen, jam antea A. 1613 vulgaverat inter Italos Jo. Baptista Ramusio, sub tit. *Delle Navigationi & Viaggi*, Venetiis III voluminibus in fol. editam, in qua itinera ad omnes mundi plagas suscepta singulari studio collecta comparent. E Gallis notus satis est Melchisedecus Thevenot, qui duobus in fol. voluminibus varia itineraria Gallice vulgavit. Ex Anglis demum primus Richardus Hacluytus Itineraria varia, *Voyages by Sea and Land*, collegit, & tribus partibus, quæ spissum in fol. volumen faciunt, divisa Lond. 1598 publici juris fecit. Quem secutus Samuel Purchassius varia pariter Itineraria, sub titulo *Pilgrims*, Londini 1625 V voluminibus in fol. edidit; uterque nullo delectu usus.

Majori cum cura versati sunt, quicunque volumina hæc collegerunt. Continentur autem in Vol. I p. 1 Hispani cujusdam Dominicani, Ferdinandi Navarette, Relatio Historica, Politica, Moralis

ralis

ralis & Ecclesiastica de Regno Chinæ, quæ Hispanice conscripta in paucissimorum manus pervenit, quod artibus Jesuitarum, qui liberius ab Auctore L. II actiones Missionariorum in China expositas indignabantur, factum, ut ab Inquisitionis magistris, antequam publice prodiret, vendi prohiberetur. Quantum quidem ad Auctorem, is anno 1646 in Philippinas primum Insulas delatus est, unde de his quoque curiosa multa operi inseruit; inde ex longo itinere redux factus, anno 1673 Archiepiscopatum Hispaniolæ obtinuit. Pag. 425 Martini Baumgarten Iter in Ægyptum, Arabiam, Palæstinam & Syriam anno 1507 institutum, e Latino exemplari, quod manu Josephi Scaligeri emendatum erat, Anglice, præmissa Auctoris vita, translatum, in quo præterquam, quod multa de veteri harum regionum historia inserta sunt, singularia habentur, quæ de Mamalucis Auctor affert. Pag. 303 Relatio de Regno Cilensi, auctoribus Henrico Brewero & El a Herckemanno, qui eo A. 1642 & 1643, jussu Societatis Indiæ Occidentalis, quæ in Belgio obtinet, profecti erant. Pag. 526 brevis Insulæ Formosæ Descriptio, auctore Georgio Candidio, verbi Divini quondam apud Belgas in ea insula Ministro; quam quo jure quave injuria sub censuram nuperrime Georgius Psalmanaazaar, qui in insula illa natum se contendit, in nova Formosæ Insulæ Descriptione, Anglice & Gallice edita, vocaverit, alii viderint. Pag. 534 Auctoris anonymi de Japonia, Regumque & magnatum Japonensium annuis reditibus, observationes curiosæ. Pag. 541 Johannis Monckii Iter in partes Septentrionales, jussu Christiani IV Daniæ Regis A. 1619 & 1620 susceptum, antea Germanice Francof. A. 1650 editum, quod & ob veritatis studium apprime commendatur, & de Gronelandia potissimum, tum veteri, tum nova, singularia habet. Pag. 571 descriptio Ucraniæ, in qua Auctor Gallus Beauplan, Matheseos peritissimus, per complures annos, circa medium seculi superioris versatus est, & non minus circa mores, quam naturalem ejus provinciæ historiam, parum alias nota observavit. Pag. 611 & 651 duo Itinera in Regnum Congum a Missionariis facta, quæ Italice antea prodierant; & denique pag. 767 Thomæ Roe, Jacobi I Angliæ Regis ad Indorum Monarcham Iehan Guire Legati, Iter, quod ut in Purchassii collectione mancum exhibetur, ita a Thevenoto Vol. I recusum est haud magis castigate.

In Volumine II extat primo loco Johannis Nieuhoff Iter in Brasiliam & Indiam Orientalem, quod pluribus figuris ornatum Belgice primum prodiit. Inde p. 371 sequitur Iter & fata Johannis Smithi, Angli, in Europa, Asia, Africa & America inde ab A. 1592 ad A. 1629 peregrinati, quo in opere singularia sunt, quæ ad Anglorum in Nova Anglia ab A. 1624 ad A. 1629 stabilitas sedes pertinent. Pag. 413 Diaria duo ab his, qui circa annum 1634, partim in Insula S. Mauritii prope Gronelandium, partim in Montibus Acutis, seu Spitzberga decesserant, relicta; & pag. 429 brevis Relatio de nonnullis, qui haud procul Spitzberga naufragium passi sunt anno 1646: cuncta e Belgico idiomate translata. Pag. 431 Isaaci Peyrerii, qui Gallorum ad Danos legato ab epistolis fuit, & auctor creditur libri de Præadamitis, Descriptio Islandiæ & Gronelandiæ, quam stimulante Mothe-Vajerio dedit Gallice. Pag. 479 Thomæ Jamesii, Angli, Iter ad detegendam novam viam, qua per Septentrionalem atque Occidentalem plagam perveniri possit in mare Australe (*for the Discovery of the North-West Passage into the South-Sea*) susceptum, quod ut apud curiosos vulgo in pretio est, ita imprimis Boyleo singulares de frigore observationes suppeditavit. Pag. 545 & seq. inserta sunt duo Itinera e Belgico traducta, alterum Legati Moscovitici in Chinam, (e quo apparet, quod obiter notamus, Pequinum cum Cambalu urbe, quam per errorem in Tartaria collocant, plane eandem esse;) alterum Zachariæ Wagneri in Brasiliam & Indiam Orientalem: utrumque perbreve. Nec immerito inter itineraria p. 557 refertur Vita Christophori Columbi & Historia Indiæ Occidentalis ab eo detectæ, auctore filio ejus Ferdinando Columbo, Italice consignata; quippe præter observationes varias, ab ipso Christophoro in ea expeditione factas, singula exhibet, quæ ad detectam circa annum 1492 Americam pertinent. Pag. 689 sequitur Johannis Gravii Pyramidographia, de qua ex ejus Vita, a Viro Clarissimo Thoma Smitho conscripta, in Actis nostris A. 1700 p. 516 diximus, ut plura hoc loco addere supersedeamus; cui jungitur p. 737 ejusdem Auctoris Syntagma de Pede Romano & Denario, de quo pariter l. c. pag. 517 mentionem fecimus. Denique accessit pag. 787 Christophori Borri Narratio de Cocinchina, Italico olim idiomate con-

conſcripta, quæ, quanquam prolixa non ſit, elegantiſſimas obſervationes complectitur.

Volumen III exhibet pag. 1 diſertam eamque accuratiſſimam Relationem de Regno Cile, quæ auctore Alfonſo de Ovalle, Romæ A. 1649 Hiſpano ſermone prodierat, & digna nuper viſa eſt Societati Regiæ Anglicanæ, ut ejus in vernaculum traducendæ provinciam Socio cuidam ſuo demandaverit: complectitur enim de rebus Peruvianis & Mexicanis parum alias obvia, & ob fidem ſingularem, præ cæteris omnibus ejus generis ſcriptis commendatur. Sequuntur pag. 154 Wilhelmi Monſonis Diſſertationes ad Rem Navalem ſpectantes, nunc primum e ſchedis Autoris vulgatæ, cujus ubique fides atque ingenuitas emicant. In his res ſub Eliſabetha & Jacobo I in mari geſtæ, quibus ipſe interfuit, tum navales pugnas ordinandi modus, prælia inter Hiſpanos Anglosque in ipſis Indiæ Occidentalis littoribus commiſſa, Caroli I ad Gades conatus, Anglorumque apparatus navalis omnis, ut & quæ ab Hiſpanis atque Luſitanis in Aſia, Africa & America paulatim fuerint detecta, eleganter ab Auctore, & ut virum harum rerum peritum decet, deſcribuntur. Clauditur hic tomus pag. 561 Deſcriptione littorum Malabariæ, Coromandelæ, & Ceylani inſulæ in India Orientali, quæ auctore Philippo Baldæo, Delphenſi, Amſtelodami A. 1672 Germanice excuſa proſtat, e qua patet, quemadmodum Luſitani eas primum ditiones occupaverint, utque ejecti iterum fuerint a Belgis, quæ ſit quoque adjacentium ditionum ratio, quæ lingua Malabarica, quæ religio Indorum Orientalium.

In Volumine IV exſtat pag. 1 Iter circa mundum recentiſſimum a Franciſco Gemello Carerio, qui anno demum 1698 ex eo itinere redux factus eſt, viro non modo opibus probe inſtructo, verum & in re omni verſatiſſimo, & legum Doctore, Italico idiomate VI voluminibus in 8 vulgatum. In quo uti de Turcia imprimis, Perſia, India, China, Inſulis Philippinis & Nova Hiſpania, magna cum cura egit, legesque & mores gentium, & ipſas quoque plantarum figuras diligenter annotavit Auctor, ita & diſtantias locorum, ſi quisquam alius, accuratiſſime deſignavit. Pag. 607 Anonymi cujusdam Belgæ Relatio de Regno Corea & Inſula Quelpartia, quo ejectus per naufragium fuerat; quæ cum

ſola ſit, quæ de Regno illo exſtat, (quandoquidem peregrini, qui eo delati ſunt, haudquaquam iterum dimittuntur,) lectu digna futura erit, ſi modo vera narrat Auctor, qui ſe ſingulari fato liberum evaſiſſe refert; quod Noſtri quidem editores, qui e Gallico ſermone librum traduxerunt, in dubium non vocant. Pag. 633 Deſcriptio Itineris a duobus Germanis, Antonio Sepp & Antonio Behme, ex Hiſpania in Paraguaiam regionem Americæ Meridionalis A. 1691 ſuſcepti, in qua de urbe ejus, quæ Bonus aer (*Buenos ayres*) dicitur, non injucunda habentur: prodierat autem antea Belgice. Pag. 665 Fragmentum de Inſulis Salomonis in mari Auſtrali ſitis, & A. 1695 ab Hiſpanis detectis, quod & Collectioni Thevenoti inſertum eſt. Pag. 680 Hiſtoria Paraguaiæ, Tucumaniæ, Fluvii Argentei (*Rio de la Plata*) Paranæ, Guairæ, Urvaicæ & Ciles, a Nicolao del Techo, Jeſuita, qui per annos viginti quinque in eo tractu commoratus eſt, Latine conſignata. Pag. 808 Eduardi Pelhami Narratio de octoviris in Gronelandia A. 1630 miro modo ſervatis. Pag. 822 Jo. Baptiſtæ Morini Iter ad fodinas Hungariæ A. 1615 factum, & pag. 829 Wilhelmi Ten-Rhyne Relatio de Capite Bonæ Spei & Hottentotis: uterque libellus e Latina lingua translatus. Denique pag. 846 Richardi Bollandi Delineatio Freti Herculei A. 1615 facta, variisque obſervationibus illuſtrata. Acceſſit ſingulis Tomis Index realis locupletiſſimus.

THE SCOTTISH HISTORICAL LIBRARY.

i. e.

BIBLIOTHECA HISTORICA SCOTICA, EXhibens brevem conſpectum Auctorum plerorumque, qui ſcribendæ Generali Scotiæ Hiſtoriæ, ad unionem usque Angliæ atq; Scotiæ, inſervire poterunt. Auctore WILHELMO NICOLSON Archi-Diacono Carleolenſi.

Londini, apud T. Childe, 1702, 8. Alph. 1. pl. 3.

ETſi ſero exhibemus hanc Scotiæ Bibliothecam, tantum tamen abeſt, ut Bibliothecæ Anglicanæ, quæ eodem auctore tribus tomis, in Actis noſtris A. 1697 p. 27, A. 1700 p. 245, & Suppl. T. III p. 257 ex merito commendatis, prodiit, poſtponi quoad accu-

curatum Historicorum recensum debeat, ut potius se ipsum in ea superasse Nicolsonius sibi videatur, eoque prætermittenda nobis omnino non sit. Non est tamen, cur in erudita præfatione diu Præf. p. 2. sq.
hæreamus, in qua de Comitiis Clericorum (*convocations*) deque antiquitate jurisdictionis Archiepiscoporum, ut & Communium in Parliamentis, & rebus quibusdam aliis, contra Atterburium disputat, a quo se indignius habitum queritur. Strypii vero, qui Vitam Cranmeri scripserat, & a Nostro, ob immodicum pruritum res heterogeneas infarciendi, notatus fuerat in Bibl. Angl. T. II (unde nos quoque censuram transscripsimus Suppl. T. III p. 264) p. 36.
modestiam laudat, eique injuriam a se factam fatetur, atque eo nomine notatum potius cupit Hacketi librum *Lof of A. B. Williams*, eodem fere tempore vulgatum. Tum quibus præsidiis instructus ad hanc Bibliothecam scribendam accesserit, declarat. Quippe non tantum in Anglia in Longavillanam, Lambethanam p. 37.
item, & imprimis Cottonianam, Bibliothecas admissus est, quarum hæc refertissima monumentis Scoticis (quandoquidem ipse Johannes Cottonus e Regia Brussiorum Scotiæ familia oriundus erat) verum & in ipsa Scotia reseratos omnes loculos reperit; p. 38.
speciatim vero, quæ ab Alexandro Seton de Legum scriptoribus, & a Roberto Sibbaldo de reliquis omnis generis monumentis communicata habuit, magnopere extollit. Sed ad ipsum librum convertimur, in quo recensendo ita versabimur, ut potissima eorum librorum habeatur ratio, qui, ex quo Acta hæc condere cœpimus, prodiere, & ad nos e Scotia allati non sunt. Capite I, quod de Geographiæ, Historiæ item Naturalis, & formæ Regiminis, quod in Scotia obtinuit, scriptoribus conscriptum est, p. 2.
commendat primo Tacitum in Vita Agricolæ a Guilielmo Barclajo egregie illustratum, quem obiter notat tanti æstimatum fuisse Lipsio, ut ei calamum suum testamento legaverit. Optat autem, ut, quæ in manibus habeat laudati Sibbaldi manuscripta, nempe *Britannia Cornelii Taciti* & *Conjectanea in eam tabulæ Ptolomaicæ partem, quæ Septentrionalem Insulæ plagam describit*, in p. 7.
lucem prodeant. Tum præter Ptolomæum & Antoninum, Nennium imprimis & Bedam in Geographicis legendos putat, Hectorem vero Boethium diligentem quidem, sed credulum scri- p. 10.

 pto-

ptorem appellat, a quo Brigantes in Gallovidia, Silures in Car-
p. 11. ricta, & Deiri in Laudonia perperam collocentur. In Leslæi De-
scriptione Scotiæ, æque ac in ejus Historia, singularem agnoscit pru-
dentiam. At Camdenum ait, ob Scoticas origines non satis in-
p. 14. tellectas, nonnullorum censuras incurrisse, ut Humii, qui *Camde-
nea*, & Drummondi, qui *Nuntium Scoto-Britannum* & librum
Anglicum *Perspicilla Camdeno parata* reliquit, quæ adhuc in scri-
p. 17. niis latent. Imprimis autem in Geographicis *Theatrum Scotiæ*,
p. 18. quod in Atlante Bleaviano exhibetur, commendat, & in eo sin-
gularem operam Roberti Gordoni laudat, cujus tamen eruditas
observationes bibliopolam Amstelodamensem passim addit muti-
lasse, ut, quod Carolo II destinatum opus erat, posset eo aptius
Cromwello A. 1655 dedicare, cui ne displicere omnino liber pos-
set, Buchanani dialogum de Jure Regni reliquis opusculis in eo
p. 25. Theatro obviis præmiserit. Novum deinde *Theatrum Scotiæ* Londi-
p. 26. ni A. 1691 vulgatum conscripsit Johannes Slezer, cui idem fere acci-
dit; nam cum figuris, quæ admixtæ sunt elegantissimæ, Latinas
descriptiones subjecisset, eas mendose satis in Anglicam linguam,
p. 21. inconsulto prorsus auctore, translatas bibliopola publicavit. Cæ-
p. 22. terum nuntiat Noster, Johannem Adair, Hydrographi Regni
Scotiæ titulo dignissimum, littorum Scotiæ descriptionem & map-
pas hydrographicas elegantissimas componere, & sub titulo, *Descri-
ption of the Sea-Coasts and Islands of Scotland* editurum.
p. 27. In Historia Naturali, præter Andream Balfour, magnopere com-
mendatur Robertus Sibbaldus, cujus *Scotia illustrata* Edinb. 1684
f. prodiit, mox cum supplementis novis recudenda. Quantum
p. 32. ad Rei Herbariæ scriptores, non inficiatur quidem Auctor, Josi-
nam Regem Scotorum a Boethio L. II Hist. Scot. herbarum per-
quam gnarum perhiberi, utrum autem, quod Baleus tradit, *de
p. 33. herbarum viribus* librum consignaverit, in medio relinquit. Mul-
tum vero extollit Jacobi Sutherlandi *Hortum Medicum Edinbur-
gensem* Edinburgi A. 1683 editum, cujus locupletior editio indies a-
p. 34. vide expectatur. In Re Metallica producit Thomæ Atkinsoni
manuscriptum de Metallis Scotiæ librum, & Johannis Borthwick
p. 36. brevem *Narrationem de Metallis & Mineralibus in Scotia*. De
p. 37. Jure Populi apud Scotos, primus aliquid commentatus Nostro di-
citur

citur David Chambre in dissertatione, quæ libro, *Histoire abbregée de tous les Roys de France, Angleterre & Escosse*, Parisiis A. 1579 edito annectitur, ubi populum Scoticum, ob bella cum Britannis, supremam suam potestatem in Fergum transtulisse, eumque primum Regem creasse scripserat. Quam sententiam statim biennio post Georgius Buchananus, edito Edinburgi dialogo *de Jure Regni apud Scotos*, pluribus argumentis tutandam suscepit. Verum ut primum postea Parlamentum convocatum est, A. 1584 publica censura illius decreto uterque liber notatus est. Cum itaque aliquo usque sopita controversia esset, resuscitavit eam demum Rutherfordus, & in libro *Lex Rex* Londini A. 1644 vulgato, Maxwelum alterius libri, *Sacrosancta Regum Majestas* inscripti, auctorem false perstrinxit, Regibus Scotiæ nec merum imperium competere, & resisti impune posse adserens. Ex adversa parte Buchanani sententiam Winzetus, Wilh. Barclajus, Johannes Weems, Jacobus Turner & Gilbertus Burnetus confutarunt. Imprimis vero erudite litem diremit vir eximius, & nobis haud semel commendatus, Georgius Mackenzie, cujus liber Anglicus *Jus Regium* Londini A. 1684 vulgatus, Universitati Oxoniensi consecratus est, quod in ea publico decreto, anno antecedente, theses quædam contrariæ fuissent damnatæ, & libri eam sententiam professi publice cremati. Porro de tractatibus Scotorum cum aliis gentibus dum agit Noster, commendat imprimis, quæ in Cottoniana Bibliotheca asservantur, volumina undecim haud exigua, pacta omnia Anglorum Scotorumque, ab initio Regni Henrici VIII, usque ad utriusque gentis unionem complexa, e quibus excerptas fœderum tabulas complures in *Archivis Regiis reseratis*, opere eximio, brevi, ut sperat, publicabit Rymerus, qui & reliquarum gentium cum Anglis fœdera eo libro repræsentabit. In Heraldicis, præter Lyndsæi manuscriptum, magnopere extollit laudati Mackenzei librum *The Science of Herauldry*, Edinburgi A. 1680 f. editum, cui præmisit Auctor observationes de Legibus Præcedentiæ apud Scotos. Orcadum Historiam, præter Robertum Jamesium, etiam Thormodum Torffæum & Jacobum Wallace scripsisse, vel ex Actis nostris Suppl. T. III p. 337 & A. 1701 p. 149 constat; illud tamen hic observamus, eam descriptionem, quam Jacobus Wallace fili-

p. 38. p. 39. p. 42. p. 43. p. 44. p. 47. p. 49. p. 53.

filius paulo auctiorem proprio nomine Lond. A.1700 edidit, a patre ejus Jacobo antea, Sibbaldi suasu, ad complendum Scotiæ Theatrum elucubratam, & Edinburgi A.1693 vulgatam fuisse. E reliquis, qui provinciarum & urbium descriptiones edidisse memorantur,
p. 58. unum Philopolitejum, auctorem Pseudonymum, vero nomine
p. 59. Skene dictum, nominamus, qui Aberdoniæ A. 1685 duos libellos, alterum *Memorials for the Government of the Royal-Burghs in Scotland*, alterum *A succinct Survey of the famous City of A-*
p. 61. *berdeen* excudit. In Capite II, Historicos Scotiæ generaliores repræsentante, de Pictorum, Danorum item & Saxonum, quæ in Scotia supersunt, vetustis monumentis quædam præfatus Auctor, Marianum & Davidem Scotos producit, & de Veremundi aliorumque auctoritate, late disputat, nec Chronica S. Crucis Edinburgensia a
p. 79. Whartono in Anglia Sacra P. I vulgata omittit; de Chronicis vero Mailrosensibus observat, multum ea, quæ manuscripta passim exstent
p. 80. in Scotia, differre ab Oxonii impressis, quippe in quibus ne quidem mentio fiat homagii Henrico Angliæ Regi a Malcolmo Rege Scotiæ præstiti; hinc & in Appendice num. III Johannis Jamesonii refert ad exemplar impressum annotata quædam lectu digna.
p. 82. Inde de Johanne Campobello, & multo fusius de Johanne de For-
p. 92. dun agit, cui debetur, quod vulgo vocant, *Scoto-Chronicon.* Ejus cum varia passim in Scotia exemplaria manuscripta exstent, quæ sæpe a loco, in quo asservabantur, denominationem nacta sunt, factum inde esse Noster notat, ut quæ unum opus constituunt, pro pluribus fuerint venditata. Eadem enim contineri probat in *Libro nigro Sconensi*, tum *Libro nigro Pasletensi*, *Libro Carthusia-*
p. 93. *norum de Perth*, & similibus. Hunc auctorem libris tribus prio-
p. 96. ribus exacte sequitur Wilhelmus Elphinston, teste Stillingfleto.
p. 98. De Gaweno Dowglas, quem Baleus & ex eo Vossius de rebus Scoticis scripsisse, dubium qua fide, referunt, nihil statuit Nicolso-
p. 99. nius; ea tamen occasione miris modis commendat ejusdem Æneida Virgilii Scotico carmine translata, tanta elegantia, ut cum Latino exemplari certare possint; quod hoc magis mirum, quoniam versionem intra octodecim mensium spatium absolvit, & ita se
p. 101. seqq. accommodavit Maroni, ut verbum verbo, linea lineæ responderet.
p. 108. seqq. Johannem Majorem veritatis quam eloquentiæ, Hectorem vero Boe-

Boethium eloquentiæ quam veritatis utique studiosiorem, atque illum quidem A. 1521, hunc A. 1526, utrumque Parisiis primo a Badio Ascensio vulgatum fuisse censet. De Johanne Leslæo, qui septem libris prioribus nihil fere aliud egit, quam ut Boethium redigeret in compendium, juvat Buchanani, quam e notis ejus manuscriptis Noster attulit, censuram transscribere: *Leslæus Boethii Epitomator a nonnullis censetur; cum enim, quod potuit, imitatus est. Uterque laudem suam meretur, sed neuter præstitit, quod facile potuit, si paulo plus judicii adhibuisset in describendis regionibus, ipsarumque nominibus assignandis, & in rebus enarrandis ab anilibus fabulis abstinuisset, & a maledicentia in purioris religionis vindices.* At de ipso Buchanano, cujus Historia primum Edinburgi A. 1582 f. prodiit, variorum judicia hic cumulantur, e quibus arridet imprimis, quod e Roberti Gordoni Epistola quadam manuscripta adfertur, dignum utique, quod pariter cum Lectoribus nostris integrum communicemus: *Georg. Buchananus Vir in omni humaniore literatura probe exercitus, Poetarum sui sæculi multorumque præcedentium omnium consensu princeps: ille tamen ea aggressus est, quæ famæ ejus intererat non attigisse, & intra Poeseos limites se continuisse. Tribus primis Historiæ suæ libris Conviciatorem agit, non Historicum; & præter jejunam Regni nostri descriptionem (quam tamen desultoria levitate prætervehitur) doctis viris nihil præstare videtur, in re antiquaria non satis instructus. Sed non hæc impune tulit, a Camdeno (omnium Britanniæ Antiquariorum longe primo) male habitus. Procedente Historia (ut innumera sphalmata taceam) contra Kennethum Regem intonat horrendum &c. Ubi ad sua tempora ventum, Deus bone! jam confusa rerum facie, & turbis fluctuante Regno, quam aperte in partes transit? Jam non Historicus, sed Causidicus; detorta veritate rerum, parum apud ipsum sinceri. Et hæc omnia, ut unum hominem Mæcenatem suum stabiliret; quem tamen, antequam vita exiret, cruenta morte sublatum vidit. Sed non ideo refrixit inde partium studium; ut testatur egregius ille dialogus aut cento,* de Jure Regni, *quem extrema ætate procudit: ubi illa tractat, quæ perfectum Theologum & peritissimum Jureconsultum postulant, homo ad hæc impar, e scholis & ludimagistrorum ferulis,*

p. 110.
p. 112.
p. 113.
p. 118.

rulis, in hac ardua rerum evectus. Vapulat tamen a duobus popularibus suis, viris eruditissimis & omnis juris peritissimis, Blacwodæo & Barclajo, *quorum doctissimi libri de ea re exstant. Jure sane cum eo ita actum esse, fatentur omnes, qui sine affectu illa legunt. Qui enim Centonem* de Jure Regni & *Historiam ejus exacte consideraverit, inveniet tractatu* de Jure Regni *thesin propositam; Historiam autem sic detortam, ut thesi firmamentum habeatur. Non hac refero, ut Clarissimi Viri Manibus insultem (quis enim, aut quantulus ego?) hoc enim piaculare;*
p. 123. seqq. *sed veritati obniti, aut eam celare, in rebus tantis impium.* Reliquos, Dav. Chambre Buchanano coævum, Franciscum Thynne, Jacobum Howel, cujus *Bella Scot-Anglica* prodierunt Lond. 1648, Andream du Chesne, Eduardum Ayscu, Johannem Monnipenny, Davidem Hume & quosdam Anonymos prætermittimus. In
p. 134. Cap. III primum litem eam exponit, quæ Floido Episcopo Asaphensi, qui Regiæ Scotorum familiæ decerpere nonnihil conatus fuerat, cum Sibbaldo & Mackenzeo intercessit, cui accessere etiam ab altera parte Stillingfletus, ab altera Thomas Price. Inter Genealo-
p. 140. gicos porro scriptores memorat Wilhelmum Slatyer, qui inde ab Adamo, & Georgium Owenum Harry, qui a Noacho stirpem Regiam deduxit; sed utrumque superavit Thomas Lyte, qui certiora habet in opere Anglico eleganti, quo Scoticam Regum familiam a Carolo M. derivavit, egregie ob studium exquisitum a Jacobo VI ejusque filio Carolo remuneratus. Tum illi in hoc capite recensentur, qui de Regibus Scotiæ eorumque gestis sigillatim aliquid commentati sunt, e quibus recentiores aliquos produ-
p. 152. cere nobis suffecerit. Equidem plerique Historici cum Buchanano Elisabetham concubinam Roberti II, eoque Johannem nothum fuisse, antehac tradidere; quod si ita se haberet, non essent sine labe Johannis seu Roberti III posteri, & qui cum his sanguine junguntur, complures Principes alii. Eam nostro demum tempore abstersit Vir nobilissimus Tarbat, edito A. 1695 Edinburgi libro: *Vindication of Robert the Third from the Imputation of Bastar-*
p. 153. *dy* &c. quo anno Parisiis quoque diploma authenticum, quod ad firmandam Tarbati sententiam facit, e Collegio Scotorum prodiit.
p. 154. Ad Roberti II, qui primus Stuartus vocatus est, historiam pariter re-

refert Noster librum *Memoirs of the Family of the Stuarts*, Londini A. 1683 vulgatum, cujus recensum biennio post in Actis his pag. 22 dedimus, ejusque auctorem, nobis illo tempore ignoratum, nominat R. Watson, Edinburgi ante Ministerio motum, eoque affectui passim indulgentem. Ubi porro ad Jacobum I ventum est, imprimis laudat, quæ de illo & quatuor ejusdem successoribus, in libro p. 155.
History of Scotland from 1423 to 1542, Londini 1655, f. iterumque 1681, 8 vulgato commentatus est Wilhelmus Drummond. Magnus inde eorum numerus producitur, qui vitam & gesta Mariæ p. 159-174.
descripserunt, quos eo lubentius prætermittimus, quod plerique vel gratiæ, vel odio aliquid dederunt. In historia denique Jacobi VI, p. 175.
præter alios, Melvillii imprimis Commentarios, nobis etiam A. 1694 p. 449 memoratos, commendat. In Cap. IV post eos, qui de Jure Ecclesiæ Scoticæ scripserunt, scriptores Historiæ Ecclesiasticæ percenset, e quibus uti Joannem Knoxum non uno nomine p. 188.
notari a scriptoribus ostendit, ita Joanni Spotswoodo veritatis laudem omnino tribuit, de quo juvat iterum audire Gordonum in p. 194.
epistola citata: *Fœtus hic est acris, vividi & sublimis ingenii, ubi candor & veritatis studium elucet; narratio simplex, nuda, procul omni affectu. Felix iste Præsul, non ex Scholasticorum subselliis, sed in luce rerum & culmine negotiorum, tantis rebus dicendis par. Non tamen ad hæc se accinxit, nisi consulto Rege Jacobo, qui ad hæc eum impulerat, præfatus non se posse bona fide hanc Historiam condere, nisi multorum offensa, qui ipsi aut quorum majores laboraturi sint. Jussit Rex audacter pergeret & ubique veritati litaret. Quod ab illo non segniter præstitum: modestia tamen & mansuetudo animi toto opere lucet.* Knoxo & ejus p. 198.
generis aliis favere videtur D. Calderwood, cujus Historiæ Ecclesiasticæ, quæ aliquot voluminibus exstat manuscripta, compendium prodiit Edinburgi A. 1678, f. Præter hos, reformationis imprimis Scoticæ historiam Alexander Petrie, Spotswoodo parum favens, sub titulo p. 203.
A Compendious History of the Catholik Church from 600 to 1600 Hagæ A. 1663, f. publicavit, & Wilhelmo III, tum temporis Principi Arausionensi, inscripsit, præfixis singulari omine Angliæ insignibus. Omittimus e Pontificiis Thompsonum, Conæum, Dempsterum, Dav. Camerarium, Watsonum, alios. Sigillatim deinde p. 207. p. 210.

Cap. V, quæ Episcopatuum, Monasteriorum & Universitatum jura
concernunt, pleraque manuscripta, recensentur, quæ ex ipso Auctore
p. 229. discere præstat. Neque minus in manuscriptis maximam partem de-
p. 250. litescunt, quæ Cap. VI de Biographis afferuntur; ubi inter alia memo-
ratur, Sibbaldum *Catalogum Alphabeticum Scotorum, qui de variis
scientiis & artibus scripserunt post A. 1500*, tum *Catalogum Histori-
corum, Geographicorum & Politicorum, qui de rebus Scotiæ scripse-
p. 251. runt*, cui accesserit *Poetarum Scotorum, qui Latine scripserunt, Ca-
talogus*, nec non *Tractatum de Scotis, qui scriptis suis rem Medicam
vel promoverint vel illustraverint*, magna industria consignasse, &
Nicolsonio liberaliter communicasse, quorum operum postremum in
gratiam imprimis cujusdam Galli Cattier, qui Vitas Medicorum edere
molitur, collegerit. Cæterum parari nunc splendidissimam omnium
p. 255. Buchanani operum editionem, sub finem hujus capitis Auctor nun-
p. 241. ciat. In Cap. VII, ubi de monumentis publicis, iisque rebus, quæ
p. 243. ad forum pertinent, agit, non modo Eduardum I, quicquid diplo-
matum & monumentorum inveniri in Scotia poterat, in Angliam
asportasse observat, ut fomitem rebellionis ea ratione subditis eri-
p. 244. peret; verum & Monachos, tempore reformationis manipulatim
Romam profectos, multa monumenta secum abstulisse, & demum
Cromwellum reliquias fere omnes in Angliam detulisse, quæ cum
in Scotiam remittendæ essent, naufragio perierint. Inde omnem
fori rationem exponit, & quid sint Scotis *Charters*, *Signatures*,
Seals, *Court of Chancery*, *Courts Ecclesiastical*, *Coroners*, *Court-
Baron*, *Regality*, *Deeds of Sale*, *Mac-Alpine* atque ejus generis
p. 255. alia, tradit. Tum antiquissimum Corpus Juris Scotici, quod Londini A.
1613 Latine editum, ab initialibus vocabulis *Regiam Majestatem* vul-
go vocant, considerat, ejusque auctoritatem contra Cragium defen-
dit, & cætera quoque, quæ in illa editione adjuncta sunt, ut,
Quoniam Attachiamenta: L. L. Burgorum: Statuta Gildæ &c.
pro merito expendit. Porro de Actis Parliamenti Scotici loquitur,
& fusius paulo post de libris ad praxin forensem spectantibus
p. 273. (*Practiques*) agit, ubi circa criminalia Mackenzei librum, *Laws and
Customs of Scotland in Matters Criminal*, Edinb. 1678, 4, & 1699, f.
p. 275. editum allegat, tum cognoscendis vocabulis Juridicis Joannis Skene
opus *de Verborum significatione* multum inservire tradit, & Tho-

mæ

mæ Cragii *Jus Feudale* laudat,quo libro probare autor voluit, leges Scotiæ legibus Angliæ nequaquam repugnare, eoque utriusque Regni unionem esse perfacilem. Ejusdem *de Hominio* librum elegantem, quo Scotos nunquam Anglis homagium præstitisse asseruit, hactenus in bibliothecis latentem, Redpathus demum, jussu Rymeri in Anglicam linguam nostro tempore transtulit, & sub titulo *Scotlands Souveraignty asserted*, Londini A. 1695,8 vulgavit. Denique & alii eodem capite recensentur, qui de unione Angliæ atque Scotiæ aliquid tradiderunt. Postremo Capite VIII de moneta Scotiæ agit Auctor, ac ante omnia observat, antiquissimis temporibus & milites propriis impensis militiam in Scotia secutos, & ignotam plane Scotis pecuniam fuisse, quippe ejus loco frumento usis aut bovina carne. Postquam inde, quo tempore primum cudi in Scotia moneta cœperit, disputasset, duo hæc diligenter notari cupit, primo, proportionem inter aurum & argentum fuisse in Scotia ut unum ad duodecim; deinde, Scotos valorem auri & argenti ad diversa trutinæ genera exigere consuevisse. Hinc aureos primum nummos considerat, in quibus pauca memoratu digna occurrunt. Uti enim in plerisque aliis insignia Scotiæ cum epigraphe *Salvum fac populum tuum Domine*, ita in Jacobi V nummis *Honor Regis judicium diligit*, in Mariæ vero *Diligite justitiam*, item *Justus fide vivit*, vel *Crucis arma sequamur*, aut *Ecce ancilla Domini*, & similes inscriptiones deprehenduntur. Singulare tamen videtur Jacobi VI numisma aureum, in quo Rex repræsentatur coronatus, altera manu gladium, altera olivam protendens, additis verbis *In utrumque paratus 1575*, in altera facie scutum Scotiæ coronatum exstat, cum inscriptione *Parcere subjectis & debellare superbos*. Aliud ejusdem effigiem laureatam repræsentat, adscriptumque nomen, & ex adversa parte carduum sex capitum, quorum superius coronatum; appositæ sunt ex utroque latere literæ I & R, & subscripta inferius figura 6, cum lemmate: *Nemo me impune lacesset 1590*. Rursus aliud Regem sistit insolito pileo tectum, carduoque obseptum, & in aversa leonem coronatum, sceptrum versus nubes attollentem, in quibus Hebraicis literis scriptum nomen *Jehovah*, circumscriptis verbis *Te solum vereor 1591*. Nec argenteis immorabimur, e quibus unicum producere satis erit ejus-

p. 276.
p. 277.
p. 283.
p. 288.
p. 292.
p. 293.
p. 300.
p. 303.
p. 304.
p. 325.

dem Jacobi nummum. Exhibet in altera facie ſcutum Scotiæ coronatum, idque literis I & R coronatis veluti ſubnixum, appoſito nomine; in altera nudum enſem cuſpide coronatum, & additam manum, extenſo digito monſtrantem numerum XXX, quo valor triginta ſolidorum deſignatur; additur quoque annus 1567, & circumpoſita, Buchanani, ut creditur, inſtinctu verba: *Pro me. Si mereor, in me.* Acceſſit ultimo loco appendix, in qua pauca quædam e manuſcriptis excerpta, quorum in ipſo opere paſſim facta fuerat mentio, continentur.

RITUALE ECCLESIASTICUM. PARS POSTERIOR. Auctore CASPARE CALVOERIO.

Jenæ, ſumptibus J. C. Kœnigii, Bibl. Gosl. 1705. 4. Conſtat Alph. 4, pl. 2 cum fig.

QUem in *priori* Ritualis hujus Eccleſiaſtici *parte*, menſe *Julio* ſuperioris anni p. 303 ſeqq. in his *Actis* a nobis recenſita, tractandi modum & ordinem ſervavit Reverendus Calvœrius: eum etiam in *parte* ejusdem *poſteriori* eſt ſecutus. Ac uti in illa ritus Eccleſiarum Evangelicarum Eccleſiaſticos, qui primum in vitæ ingreſſu, dein in vitæ progreſſu, & demum in vitæ egreſſu ſervari ſolent, ſuo ubivis ordine pertractavit: ita in hac Sectione I *Loca ſacra*, templa nimirum, & quæ in iis occurrunt, altaria, baptiſteria, campanas, ſuggeſtum, chorum &c. Sectione II *Tempora ſacra*, & in iis diem Dominicum, feſta ſolemniora, dies Apoſtolorum, hebdomadaria ſacra, &c. Sectione III *Perſonas ſacras*, ut ſunt Epiſcopi & Superintendentes, Paſtores & Diaconi, Eccleſiæ Proviſores atque Cuſtodes &c. Sectione IV *Ritus ſacros*, qui *corpore* peraguntur, v. g. adorationem ad Orientem, capitis inclinationem, preces ſub pileo, manuum elevationem & complicationem &c. ac demum Sectione V rationem *cantuum Eccleſiaſticorum* perluſtrat. Ubique vero cujusvis ritus originem, uſum & abuſum, uno vel altero figura quadam ænea ſubinde ſimul illuſtrato, evolvit.

Quo abſoluto *Epilogum ſcutatum*, quem jam parte prima Ritualis hujus promiſerat, ſubjungit, quo *neceſſitatem* & *utilitatem*

tem rituum Ecclesiasticorum, adversus eos, qui secus sentiunt, longa & gravi oratione vindicat.

Cui celeberrimi *Guilielmi Cavei*, Ishworthæ, prope Londinum, d. XI. Cal. Jun. A. M DCCI ad se datam *Epistolam* annectit, in qua, quæ sua sit de *Presbyteri Pœnitentiarii* in Ecclesia institutione, ejusque per Nectarium abrogatione sententia, Caveus, ea de re rogatus, ad Calvœrium perscribit; cujus summam hic quoque exhiberi, e re fuerit. Hunc locum, utut illico statim, si quem alium, in Historia Ecclesiastica perplexum valde, ac Pontificiorum artibus & consiliis vexatissimum esse, non diffiteatur: tamen non videre se ait primo loco Caveus, cur suspectam esse jubeat narrationem, quam de muneris Pœnitentiarii abrogatione Socrates tradunt atque Sozomenus: quod Scriptores sint gravissimi & ἀξιόπιστοι, reique gestæ ferme ætate pares; & præterea Socrates testetur, se ex ipsius Eudæmonis Presbyteri, qui id consilii Nectario dederat, ore rem totam hausisse. Addi posse, hanc historiam nihil falsi, nihilque absurdi in se continere, quo in suspicionem venire debeat. Atque hinc secundo loco liquere commonet, munus Pœnitentiarii diu ante Leonis M. tempora in Ecclesia viguisse. Nectarium enim A. 381 factum esse Episcopum C. P. & nondum finito seculo vitam clausisse. Nec de hoc munere, tanquam recens instituto, Historicos Ecclesiasticos loqui; sed potius, ni male meminerit, morem hunc ἕως πολλȣ ab Ecclesia servatum fuisse, Socratem diserte referre. Tertio tamen neutiquam sibi verisimile videri dicit, quod Pœnitentiarii munus ubique, & in omnibus Ecclesiis, sed in quibusdam tantum, iisque majoribus sedibus, Græcis præsertim & Orientalibus, obtinuerit. Quod enim de Ecclesiis Occidentalibus, & præcipue Romana habet Sozomenus, ad hanc rem minime pertinere. Et hinc forsan non incommode peti posse rationem, cur in Scriptoribus Conciliisque vetustioribus, nulla hujus muneris mentio fiat: quia videlicet non erat lex Ecclesiæ communis, sed tantum particularium quarundam Ecclesiarum singularis mos, & singulare institutum. Publico Ecclesiæ jure, solis Episcopis pœnitentes absolvere, pacemque dare, fuisse licitum. Nihilominus quibusdam in locis & casibus, non Presbyteris modo, sed & Diaconis licuisse confessiones accipere, & pœnitentibus manum reconciliatricem impone-

ne-

nere, ex Cypriano aliisque luce clarius constare. At quo tempore primum nata sit Presbyteri Pœnitentiarii institutio, non adeo constare, quarto loco non dissimulat. Procul dubio eam gradatim obtinuisse, vimque diversis temporibus nactam. Fortasse ortam esse sub persecutione Deciana, at languide progressam; donec tempore Diocletiani, Episcopis pene ubique dispersis, & vel in exilium actis, vel carceri mancipatis, vel martyrio coronatis, maxime necessarium fuerit, ut istiusmodi munus Presbyteris quibusdam concederetur. Id quod temporis tractu nonnullis in locis continuatum, tandem in statam & solennem institutionem praxinque evaserit. Posthæc abrogato demum iterum per Nectarium Presbyteri Pœnitentiarii munere, non tamen mox etiam sublatam esse censet privatam peccatorum confessionem Sacerdoti factam; sed integrum pœnitentibus relictum, Sacerdotes stimulante conscientia consulere, & ab iis sublevamen impetrare: maxime, cum nulla expressa Christi lege vel institutione ad confessionem privatam fuerint adacti. Atque inde miris, addit, strophis se torquere Scriptores Pontificios, Baronium, Bellarminum, Petavium, Valesium, Thomasinum, aliosque, ut confessionem suam auricularem sartam tectam tueantur, & cum hoc Nectarii facto concilient. At laterem eos lavare, & Æthiopem dealbare satagere. Certum enim esse, abrogato Pœnitentiarii munere, Nectarium unicuique permisisse, τῷ ἰδίῳ συνειδότι τῶν μυστηρίων μετέχειν, ut pro arbitrio, animique sui conscientia, ad sacramentorum communionem accederent. Nec aliter hodie facere necessum esse, nisi necessitas urgeat & peccatorum stimulus gravissimus, ut pœnitentes conscientiam suam exonerent, & a Sacerdote, pro potestate ei facta, absolutionem nanciscantur. Et hunc quidem modum in Ecclesia Anglicana hucusque servari, ubi in formula Eucharistica moneantur accessuri, ut post examen factum, si quis aliter conscientiam suam tranquillare nequeat, prius Pastorem suum, aliumve prudentem doctumque verbi Dei Ministrum conveniat, eique gravamina animique sui ægritudines aperiat: qui impetrata absolutione, adhibitoque spirituali consilio, remoto omni scrupulo dubioque, conscientiam suam sanam & quietam reddere possit.

Addit tandem Calvœrius *Canonem Chronicum* præcipuorum

in

in hoc opere memoratorum Scriptorum, Conciliorum ac Imperatorum, ad calculos, qui Caveano de primis Christianis operi adjecti sunt, plurimam partem redactum; ut & *Indicem rerum*, quæ in hac parte altera Ritualis Ecclesiastici occurrunt.

BURCARDI GOTTHELFFI STRUVII SELECTA Bibliotheca Historica, secundum Monarchias, Regna, Secula & Materias distincta: accessit index auctorum & rerum.

Jenæ apud Ern. Claud. Bailliar, 1704 8. constat $2\frac{1}{2}$ Alph.

R
Ecensuimus in Actis superioris anni Auctoris Clarissimi Introductionem in rem literariam atque Bibliothecam Juris, quibus, uti promiserat, nunc addit Bibliothecam Historicam. Unum supra triginta capita continet, in quibus talem ordinem servat, ut ab universali Historia progressum faciat ad particularem: ab hac ad Historiæ adminicula. Caput primum quidem recenset Scriptores Bibliothecæ Historicæ, & de methodo legendi cognoscendique historias. Secundum & tertium fontes Historiarum, scriptores antiquos & recentiores Monarchiæ Assyriorum, Persarum, Græcorum & Regnorum Asiaticorum continet. Quartum Scriptores Historiæ Romanæ in statu libero; quintum Scriptores Historiæ Augustæ ordinat. Sextum de Scriptoribus Historiæ Byzantinæ agit. Septimum Scriptores Historiæ Imperatorum Germanicorum comprehendit. Octavum Scriptores Historiæ universalis. Nonum Scriptores Historiæ Gothorum, Longobardorum, aliarumque gentium barbararum persequitur. Decimum Scriptores Rerum Hebraicarum. Undecimum Scriptores rerum Orientalium. Duodecimum caput Scriptores rerum Africanarum & Americanarum explicat. A generalibus hisce, antiquis & orientalibus, progreditur ad Scriptores Historiæ particularis, quos secundum regna distinxit, ita ut capite decimo tertio agat de Scriptoribus Rerum Portugallicarum atque Hispanicarum, decimo quarto de Scriptoribus Regni Gallicani & Navarreni, decimo quinto de Scriptoribus Rerum Belgicarum, decimo sexto de Scriptoribus Rerum Britannicarum. Prolixius deducuntur Scriptores Historiæ Germanicæ, quibus diutius inhæret Auctor. Caput decimum septimum quidem

dem Historiæ Germanicæ generalis Scriptores examinat, ubi simul de his qui de Historia Archiepiscopatuum, Episcopatuum, Abbatiarum, Monasteriorum scripserunt, agit. Decimum octavum Scriptores Rerum Austriacarum cum adnexis provinciis: decimum nonum Scriptores Rerum Ungaricarum, Bohemicarum & Silesiacarum comprehendit. Caput vigesimum Scriptores Rerum Borussicarum & Brandenburgicarum cum provinciis annexis; vigesimum primum Scriptores Historiæ Bavaricæ & Palatinæ; vigesimum secundum Scriptores Historiæ Saxonicæ; vigesimum tertium Scriptores Historiæ Brunsuicensis & Lūneburgensis; vigesimum quartum Scriptores Historiæ Principum Germaniæ; vigesimum quintum Scriptores Historiæ Comitum, Civitatum Imperialium, Circulorum & Provinciarum Imperii Romano-Germanici proponit. A Germanica Historia per Helvetios, quorum Scriptores capite vigesimo sexto exponit, transit capite vigesimo septimo ad Scriptores Historiæ Italicæ, atque ab his pergit ad eos, qui historiam regnorum Septentrionalium Daniæ, Sueciæ, Norwegiæ, Poloniæ, Moscoviæ atque Lithuaniæ explicarunt, quos tribus capitibus absolvit. Ultimo demum capite exponit Scriptores, qui Introductionem in Historiam Regnorum dederunt, Geographicos, Chronologicos, Heraldicos, illos, qui de Ordinibus equestribus egerunt, vel Calendaria atque Dictionaria Historica publicarunt. In singulis capitibus, maxime vero in Monarchiarum descriptione, antiquiores a recentioribus distinxit, Universalis vero Historiæ Scriptores secundum secula, quibus vixerunt, proposuit. In Particularis Historiæ Scriptoribus ordinem servavit propositæ materiæ convenientem, ut præmitteret semper illos, qui ad chorographiam, statum regni ejusdemque provinciarum naturalem, mores & naturam incolarum faciunt. Hos insequuntur qui originem gentis, historiam regni vel universalem vel particularem, regum successionem, bella, particulares etiam eventus descripserunt. Tertia pars politica est, in qua Scriptores de forma & statu regiminis, ministris præcipuis, interesse publico, Statu ecclesiastico, re nummaria, insignibus, aliisque politicam doctrinam concernentibus, agentes exponuntur. De potioribus Scriptoribus, brevi addito indicio censet, quid in quovis commendandum, quid vi-

vitio vertendum, declarans: reliquorum vero mediocris notæ Scriptorum nomina, atque librorum titulos ſolum adduxiſſe contentus.

CHRISTPR. WÆCHTLERI, D. DE CANCELLARIIS VEterum Commentatio.

Dresdæ, apud Jo. Mich. Funck 1705. in 4. plag. 5.

GRatulaturus Perilluſtri atque Excellentiſſimo Domino Gvolff. Siegfrido a Kötteriz de moderno Vice-Cancellariatu per Saxoniam Electoralem, commune propemodum aſſertum virorum etiam eruditorum, non fuiſſe adeo magnæ dignitatis Cancellariorum officium ſub priſcis Imperatoribus, diſcutiendum ſibi ſumſit celeberrimus Autor. Diſcernendam ſcilicet dicit primam vocis ſignificationem ab ea, quæ poſtmodum fuerit impoſita, & a priore illa toto genere recedit. Corticem retinuiſſe illud nomen, reliquis omnibus abſorptis. Incaute vero non paucos ſcriptores ipſum munus Cancellarii hodiernum tribuere vocabulo adhuc rudi, neque jam tum elaborato. Inprimis feciſſe hoc Petrum Pithœum, & verbis Flavii Vopiſci in Vita Carini non parum abuſum, neque quicquam huc pertinere vel locum Sidonii Apollinaris, (cujus etiam lectio tentatur) vel plura alia loca Caſſiodori, quæ ſingula excutiuntur. Tum vero Edictum Turcii Aproniani, Præfecti Urbi, neque ad Carini mentem, neque ad Caſſiodori ſpectare, & penitus turbari ordinem temporum. Exhibere iſtud Gruterum, & Jacobum Gothofredum ad C. Theodoſianum, de Suariis &c. cujus partem liceat adjiciamus: *Ratio. docuit. utilitate. ſuadente. conſuetudine. micandi. ſummota. ſub. exagio. potius. pecora. vendere. quam. digitis. conludentibus. tradere. . . ut. quantum. caro. occiſi. pecoris. appendat. &. emptor. norit. &. venditor. commodis. omnibus. &. præda. damnata. quam. tribunus. officium. CANCELLARIUS. &. Scriba. de. pecuariis. capere. conſueverant. quæ. forma. interdicti. &. diſpoſitionis. ſub. gladii. periculo. perpetuo. cuſtodienda. mandatur.* Quæ non ex verbis Agathiæ modo, ſed & libris Baſilicῶν atque Novellis, ita illuſtrantur, ut ad tempora recentiora fiat ſimul deſcenſus, maxime etiam ad periodum Caroli M. cum aliqua tamen cenſura Gul. Budæi, quaſi

per illum titulus hic tantam, quam habet, acceperit amplitudinem. Qua in re rectius ſenſerit Spelmannus: a quo tamen rurſus recedit alicubi Noſter. Senſim utique creviſſe eam auctoritatem, atque clericis adhæſiſſe primum, qui quum Quæſtores ſacri Palatii vocari nollent, temperamentum in vocabulo humili quæſiverint. Hieronymum autem Cancellarii munere apud Damaſum fuiſſe functum, minus bene dici ſeculo quarto, facta collatione cum ſtylo ſeculi tertii exeuntis, apud Fl. Vopiſcum. Damaſum enim ad ipſum Hieronymum ſcribere: *epiſtolas tuas tota aviditate legi atque deſcripſi.* In iis autem de Scripturis interrogare Damaſum, reſpondere Hieronymum; forte tunc non amplius juvenem, quod Eraſmo placuerit. Veniſſe enim illum Romam anno CCCLXXXII, regreſſum tertio ſtatim anno, defuncto ſcilicet Damaſo, in Syriam, & Romam amplius non vidiſſe. Si igitur ponamus, Hieronymum fuiſſe natum anno CCCXXIX, utique habuiſſe virilem ætatem; niſi quod in inveniendo ipſius natali mire variarint Scriptores, Proſper, Spondanus, Antonius Pagi, Henricus Hammondus cum Blondello, a quibus omnibus ſeorſim ſentiat Jo. Cinellius. Digniorem autem cura ſua judicavit Autor lapidem repertum in Catalonia:

HIC NATUS DAMASUS PONTIFEX ROMANUS
DISCIPULUS ET MONACHUS S. HIERONYMI
PRESBYTERI, QUI OBIIT ERA CAESARIS CCCCV.

Senſum illius ita explicari ab aliis: auctorem fuiſſe Hieronymum certi ordinis Monachorum, & illam regulam amplexum, etiam Damaſum in ſupremo apice dignitatis Pontificiæ. Quæ cum explodantur, Noſtro potius videtur ſuggillari familiaritas, quæ Damaſo cum Hieronymo per triennium non integrum interceſſerit. Omnes quidem Epiſtolas, quæ utrique tribuuntur, non eſſe genuinas, nec tamen etiam omnes ſpurias. Poſtquam igitur tot ſeculorum lapſu novum omnino vocabulum videretur procuſum, certaſſe Politicos cum Epiſcopis in ambiendo titulo Cancellarii. Ubi tranſitus fit ad tempora Damaſi II Pontificis, & Regum Francorum, tandemque inquiruntur incunabula primæ & hereditariæ fundationis trium Archi-Cancellariatuum Imperii, ſecundum Capitularia & diplomata, quæ abunde producuntur. Neque potuit

tuit censuram hic evitare Lehmanni Chronicon, ac suo modo Onuphrius Panvinius, Limnæus. Sequuntur Diplomata recentiora, & innuitur, rem totam actam fuisse per consensum Ecclesiarum Germanicarum cum Romana. Cui eximiam Bodinus dicam scripserit in laudem gentis suæ: *se XXX regni Galliæ Cancellarios ex antiquitatibus commemorare posse, qui in Cardinalium cœtum aut in collegium Pontificum fuerint cooptati sed posterioris ætatis prudentiam prævidisse, quam periculosum illud esset Reipublicæ, ideoque ad civilem ordinem summam dignitatem regni sui deduxisse:* Fluctuante hic judicio Mallincroti. Ab isto charactere Cancellariorum civilium deflectit Autor ad Cancellarios Academiarum, ac de Academia Pragensi in medium profert privilegium Innocentii Pontificis integrum ex codice MS: in quo contineatur præter alia, etiam copia privilegii Studii Bononiensis, a Theodosio indulti sub anno CCCCXXIII. Eaque occasione regreditur ad alloquium Per-Illustris atque Excellentissimi Domini Vice-Cancellarii Nostri moderni: cujus non tam anni, & non tam honores, quibus in aula Saxo-Numburgensi jamdiu cumulatus, quam ipsa divinitas genii ex uno Consilio sanctiore in aliud, æque aut magis adhuc sanctum, visa hactenus fuerit festinare. In additionibus autem occurrunt observationes una plures; qualis illa de Marcellino Comite, quem ex verbis incertis Cassiodori, perperam opinati quidam sint, fuisse Cancellarium Justiniani adhuc patricii, Aubertus puta Miræus, Nicolaus Alemannus, Guil. Caveus. Simili lapsu Mæcenatem vocari Cancellarium Augusti, & vestigia ejus rei Pancirollum quæsivisse in Horatio. Porro notatur Carolus du Fresne, & Jo. Jac. Hoffmannus, quod neque Cassiodori ætatis, nec alias temporum rationem habuerint. Itidem peccasse hic Renatum Choppinum & Andream Schottum, atque iterum Hoffmannum, & Mabillonium. Ac post hos denuo Du Fresnium, circa locum Mauricii: cui alium surrogat Noster, & neutrum de cappa S. Martini accipiendum existimat. Quumque toties laudatus hic fuerit Cassiodorus, eo etiam nomine commendatur Nostro, quod & sacrorum librorum curam non minus habuerit. Ac de Epistola quidem ad Romanos non esse dubium: Homilias autem Chrysostomi ad Hebræos fecisse in Latinum transferri per Mutianum. Simi-

militer Clementem Alexandrinum in Petri I, Johannis I & II & Jacobi, itidem per alios. Præterea non ipsum, sed amicos ejus Homilias Chrysostomi in Actus Apostolorum transtulisse, fatente Cassiodoro Divinarum Institutionum capite nono: nisi quod Triconio Donatistæ in Apocalypsin tantum in bonis dictis χρεστημῶν, in malis ἀχρεστῶν ipse affixerit, quantum transiens repperit. Breves vero illas explanationes, quarum fiat mentio in præfatione de Orthographia, aut non extare censet, aut non esse Clementis Alexandrini, sed ipsius Cassiodori. Et hæc quidem hactenus inter præsentes Autoris curas forenses.

EMMENOLOGIA: IN QUA FLUXUS MULIEBRIS Menstrui Phænomena, Periodi, Vitia, cum Medendi Methodo, ad Rationes Mechanicas exiguntur. Auctore JOHANNE FREIND, M. B. Æd. Christi Alumno.

Oxoniæ, e Theatro Sheldoniano, A. 1703, in 4to.
Constat Alphab. 1 pl. 4.

Qui Naturæ vestigia fideliter legunt Physici pariter ac Medici, abdita ejus eruunt felicius: neque enim ulla ratione vel modo corporis humani affectiones innotescent planius, ac si leges eas, quas suis motibus præscripsit Natura, sedulo consulamus. Hanc ipsam in explicandis Naturæ arcanis viam singulari cum industria ac laude sequitur Clarissimus præsentis Emmenologiæ Auctor Jo. Freind. Non nescius enim, quam infeliciter cesserit hactenus plerisque, qui de Mensibus ad nauseam usque scripserunt, dum ingenio suo abrepti, suorum potius somniorum, quam naturæ fuerint interpretes: operam suam haud male collocasse ratus est, si Mensium naturam paulo accuratius explicare aggrederetur, deducta ab elementis mechanicis eorum theoria. Capita, quibus absolvitur tractatus elegantissimus, in universum sunt XIV. I. de purgationis Menstruæ natura, II. de variis circa hanc materiam opinionibus, III. de plethoræ causis, & quare fiat in fœminis, IV. de structura uteri & vaginæ, V. de modo, quo Menses movet plethora, VI. de Argumentis contra plethoram, VII. de perio-

riodis, VIII. de phænomenis, IX. de iis, quæ aut citius cient, aut diutius retardant menſes, X. de ſymptomatis, quæ a ſuppresſis menſibus oriuntur, XI. de methodo in ſuppreſſis menſibus therapeutica, cui ſubnectuntur hiſtoriæ, XII. de ſymptomatis, quæ a menſium fluxu immodico oriuntur. XIII. de methodo in fluxu menſium immodico therapeutica, cui itidem adjiciuntur hiſtoriæ. XIV. de remediorum viribus & operatione. Notatu digniora ex ſingulis ſunt ſequentia:

Plethoram cum Galeno ſtatuit menſium cauſam, eandemque a perſpiratione impedita dependere perſuaſus eſt Clariſſimus Auctor. Minor enim in fœminis materiæ perſpirabilis ſecretio, ob minorem ſanguinis velocitatem, quæ ex pulſu, & capillarium vaſorum anguſtia, quæ ex textura in ſexu ſequiori delicatula probari poteſt, obſervatur. Aortæ truncus deſcendens multo amplior in fœminis, quam in viris, ut non modo ad muſculos excludendo fœtui inſervientes, ſed ad uterum etiam major ſanguinis quantitas deferatur; quæ vaſorum capacitas & multitudo facit, ut non alium, niſi per uterum, ſibi exitum quærant menſes. Cum eousque increbuerit ſanguinis momentum, ut ei oppugnando vaſa minime ſufficiant, locum facile cedunt, ut per ipſorum tunicas ſanguis erumpat; vaſa vero uterina, utpote carne parum ſuffulta, ad cedendum ſunt facillima. Suum etiam in hoc negotio confert ſymbolum valvularum in venis uterinis defectus; nihil enim, hoc ſuppoſito, obſtat, quo minus ſanguis omnis, qui in ramis amplioribus continetur, retro verſus capillarium anguſtias corruat, & tenella orificia ita premat, ut impulſu quovis diſſiliant. Qui negant plethoram eſſe menſium cauſam, nihil probant, dum graciliſſimas etiam fœminas per uterum purgari opponunt. Has ipſas enim ſanguine præ obeſis exuberare, Galenus jam ſuo tempore novit, & quotidiana confirmat obſervatio, in lactantibus gracili corpore præditis, menſtrua ſolenniter fere celebrari. Quod ſi tales a plethora ipſa ſuppreſſionem menſium gigni aſſerant, fallaciam non cauſæ ut cauſæ committunt; neque enim plethoræ tunc, ſed ſanguinis lentori potius eadem adſcribenda. Ratio periodorum, quæ in menſium fluxu obſervantur, hæc eſt: quantitas ſanguinis menſe quolibet evacuati cum ſit circiter unciarum

Cap. III. Cap. IV. Cap. V. Cap. VI. Cap. VIII.

VI-

viginti, totius massæ sanguineæ est pars fere decima; hac igitur sanguini accessione facta, sub fine cujusque currentisperiodi momentum sanguinis erit decima parte fortius, singuli porro in corpore canales decima parte prementur magis & distendentur: ita canales pressionem die uno aut altero ante fluxum nona parte adauctam sustinere possunt, decima vero accedente, locum cedunt, uti lancibus ad æquilibrium perductis, si quid ultra adjicias, præponderat. Menstruis igitur fluentibus, vasa omni eo sanguine, qui plethoram constituit, deplentur, cessantibus vero, ad consuetum corporis pondus redeunt mulieres: unde iterum deficiente perspiratione, necesse est, ut intra idem tempus eadem accumuletur sanguinis redundantia. Quod si detur, vasa sanguinea ab hujusmodi plethora semel disrumpi posse, sequitur omnino, si similis mense quolibet redeat plethora, eundem etiam fluxum reverti debere: deficiente vero in fœminis perspiratione, abunde sufficit intervallum menstruum, ut plethora talis increbrescere & accumulari queat.

Cap. VIII. Quod menses communiter ultra septimum septenarium non persistant, a mutatione fibrarum evenire statuitur: in senectute enim hæ ipsæ non modo rigidæ magis & renitentes fiunt, ut a sanguinis momento perfringi nequeant, sed capillarium oscula etiam, ex quibus fluere consueverunt menses, continua tandem cicatrice, quasi callo ita obducta sunt, (quemadmodum in hæmorrhoidibus sæpius incisis contingit,) ut per ea nullus ultra sanguini pateat exitus. Adeo mensibus tandem deficientibus, *alia in corpore secretoria* assuetudine continua ita se tandem comparabunt, ut plethoram, quæ mense quolibet coacervatur, accipere ac deplere possint.

Cap. X. Causam suppressionis mensium, vel a vasorum vitio, vel a plethora cum lentore conjuncta, deducit Clarissimus Autor. A vasorum vitio suppressionem venisse, signum diagnosticon habetur, si adsit dolor circa uterum tensivus, venarum tumor, faciei color floridus; quod magis adhuc certum, si fortius insimul increbescat pulsus. A plethora excedente autem sanguinis qualitas vitiari ac lentore gravari potest, partim, quia in tanta sanguinis copia particulæ ejus in angustius spatium coguntur, adeoque facile coalescunt, partim, quod ob intumescentiam fibrarum, motus cordis imminuatur, partim, quod in tali statu, absumptis per reliqua cor-

corporis ſecretoria tenuioribus & aquoſis ſanguinis particulis, ſpiſſiores remaneant. In curanda menſium ſuppreſſione, venæſectio non niſi præmiſſis purgantibus atque emmenagogis ſuadetur. In his enim, cum ea ſit operandi ratio, ut humores viſcidos diſſocient atque attenuent, ſanguis jam ante comminutus laxiusque cohærens, copia detracta, facilius dimovetur, & fortius momentum concipit. Igitur triduo ante conſuetum tempus ſecatur vena, ut tum præcipue novus ſanguini accreſcat impetus, cum augmenti ſummam attigerit plethora. Quoad locum, ubi vena ſecanda, cum citra lentorem ſanguis exuberans vaſorum vitio reſtrictus fuerit, ſaphæna eligitur, quia a vena cava pariter, ac illa, quæ circa talum eſt, ducit originem: adeoq; cum fluido largius influente major ſit vaſorum diſtenſio, facilior aperietur ſanguini menſtruo egreſſus. Interdum tamen præſtat venam in brachio prius, & deinde in malleolis aperire: diminuta quippe per venam in brachio ſectam ſanguinis copia, augetur velocitas, poſtea vero, aperta ſaphæna, ſanguis ad interiora ſe præcipitat, & auget eam, quæ ad vaſa uterina continuo increſcit, plethoram; unde aucta plethora & velocitate, augetur etiam ad ipſorum latera ſanguinis momentum. In Hiſtoria prima, quæ capiti XI. annexa, de catharticorum inconſtanti operatione hæc eſt Clariſſimi Auctoris opinio: in iis, quibus patentiora ſunt lacteorum oſcula, ſive id a natura, ſive vitio aliquo provenerit, ita, ut medicamentum omne in ſanguinem facile transmittant, alvus minus movetur: in iis vero, quibus arctius coaleſcunt, aut obſtruuntur lactea, ita, ut pars cathartici maxima in inteſtinis ſubſiſtat, ſtimulus ad tunicas validior eſt, & proinde crebrior alvi dejectio. Hiſtoria ejusdem capitis V. fœminæ mentionem facit, quæ ex menſium ſuppreſſione omnium maxime queſta eſt de abdomine: in inteſtinis quippe ſenſit tormina quaſi colica, in ventriculo gravitatem, inflationem & nauſeam, &c. Suaſit Clariſſimus Auctor emplaſtrum, quod humores reſolveret, & doloris vehementiam ſopiret: Cap. XI.

℞ Empl. Hyſter.
de Galban. à q. ſ.
Opii, Camphoræ à ʒß.

M. F. Emplaſtr. Hoc emplaſtro ſub noctem adhibito, poſt aliquot horas vehementer incaleſcebat mulier, & humorum quan-

dam quaſi inter ſe luctam ſibi viſa eſt ſentire: poſtero vero mane prorſus evanuit in abdomine dolor,& diſſipata ſunt tubercula, cujus rei rationem reddit ſequentem: Camphoræ & opii particulæ tenuitate ſua intra vaſorum poros ſe inſinuant, ibique lentis humoribus, quorum vitio oriuntur dolores & tubercula, commiſtæ, eos ita incidunt & exagitant, ut ſanguinis globuli non ultra ad oſcula arteriolarum hæreant, ſed jam in minima diviſi vel in venas trajici queant, vel perſpiratione foras extrudi. Ita penetrans reperitur opii & camphoræ vis, ut nullum fere ſit (ſi cantharides excipias) remedium, quod externe adhibitum cutim promptius pertranſeat & viam ſibi in ſanguinem aperiat: adeo parum ſe oſtendit ignava illa & frigida qualitas, quam iis plerique

Cap. XII. ſolent affingere. Fluxum menſium nimium facile excipere fluorem album, communis eſt obſervatio. Ratio ex mente Auctoris hæc eſt: ſi uteri tonus vacillet, glandularum, quæ internæ ipſius tunicæ interſeruntur, adeo dehiſcent oſcula, ut lympham ſuam in uterum copioſius effundant, ea vero continuo foras ſtillante,

Cap. XIII. orietur morbus ille, qui appellatur fluor albus. In relicta poſt abortum placentæ portione, a biennio intus retenta, ſequentem probatam deprehendit mixturam:

℞. Tinctur. Croc.
Laud. liqu. Sydenh. à ʒij.
Camphor. in Sp. Vin. ℥ß. diſſol. ʒj.

M. D. ad guttas quadraginta ſæpius de die; quo remedio ita ſpiritus refecti ſunt, ut poſt diem unum & alterum, illa placentæ portio graveolens & plane putrida excluſa, omnisque dolor, & tandem

Cap. XIV. etiam nimius menſium fluxus ſopitus fuerit. De emmenagogis eorundemque operandi ratione & modo ita ſentit Clariſſimus Auctor: cum partium tenuium ſint & maxime penetrantium omnia illa, quæ jure emmenagoga appellantur, molem ſanguineam ita incidunt & comminuunt, ut minor ſit globulorum inter ſe contactus, & proinde compages rarior: ſanguis vero ad hunc modum attenuatus, non modo ſpatium amplius intra canales occupat, ſed ſpiritus etiam nervis uberiores ſufficit; unde iterum corde vehementius contracto, fortiore impetu per arterias circulatur. His au-

autem attenuandi viribus menſes pellentia inſtructa eſſe, confirmare ſatagit:

1. Per effectus ſenſibiles ex ſapore acri & amaro, odore fragranti, ſalis vol. indice, pulſus incitatione, colore aucto & diaphoreſi, patentes.

2. Per commixtionem emmenagogorum cum ſanguine adhuc tepente, ex qua ſi color floridus & fluiditas tenuior emergat, de attenuandi ac diſſolvendi viribus dubitari non poſſe, perſuaſus eſt. Neque tamen ideo tincturas eas, quæ ſpiritu vini extrahuntur, ex numero emmenagogorum excludit, licet ſanguini coagulum inducant: ipſe enim ſpiritus vini eas in ſe continet particulas, quæ in ſpiritus animales facile migrare poſſunt; ſpiritibus vero in cor uberius influentibus, inducitur illa ſanguini rareſcentia, quæ ad ciendos menſes ſatis efficax, cum a vaſis præduris nimiumque renitentibus, ortum duxerit ſuppreſſio.

3. Per confuſionem emmenagogorum cum ſyrupo violarum, unde color viridis aut viridi affinis, ſalis alcalini index; alcalicorum autem eas eſſe vires fatentur omnes, quæ coagulum ſanguinis reſolvant.

4. Per injectiones in venas jugulares vivi animalis ſyringa inſtitutas, quibus non minus vis emmenagogorum attenuatrix ad oculum demonſtratur.

Adſtringentium operationem quod attinet, ea non modo in fibris vellicandis & contrahendis, ſed & in humoribus coagulandis incraſſandisque ſita eſt. Sanguinis igitur particulis condenſatis, & arctius inter ſe cohærentibus, imminuitur velocitas, non modo, quia parcior fit ſpirituum ſecretio, ſed quia ea eſt humorum reſiſtentia, ut difficilius a corde protrudi queant. Velocitate vero languente, ita deficit ſanguinis momentum, ut canales minus jam diſtrahat, eorumque viribus contrariis impar evadat. Ita in ſanguinis debilitate tonum ſuum recolligunt & coaleſcunt vaſa. Quæ de adſtringentibus theoria, non minus ac ea de emmenagogis, argumentis atque experimentis ſolidis a Cl. Auctore confirmatur.

Antequam recenſionem hanc finiamus, non poſſumus, quin illam, quam de hydrargyri & chalybis viribus fovet theoriam,

brevibus allegemus. Et hydrargyrum quidem, partium tum gravitate, tum tenuitate, cohærentiam sanguinis ita diffringere & segregare statuit, ut humoribus plurimum attenuatis, major fiat spirituum secretio, & vis cordis fortior; quod satis confirmari salivatione persuasus est, in qua pulsus ita frequens & validus observatur, ut ad febrilem pene accedat. Etiam peracta salivatione, sanguinem tenuem admodum & rarum relinqui, testatur experientia. Itaque restrictis mensibus nunquam felicius succurritur, quam cum alterantibus per vices interposita sunt purgantia Mercurialia. Etiam continuum Æthiopis mineralis usum, non modo tutum, sed & efficacem semper comperit. Chalybem ex iis esse docet Clarissimus Auctor, quæ spiritibus quasi cognata sunt; quod satis ostendere pulsum, chalybeatorum usu vehementer increbrescentem, existimat. Nam non solum gravitatis momento, sed & attenuandi ac rarefaciendi virtute chalybs pollet. Et hinc facile innotescet, quomodo, uti vulgo fertur, & vasa obstructa aperiat, & nimis laxa restringat: quæ quidem in agendo vires plerisque non contrariæ modo, sed & inexplicabiles videntur, cum tamen, vasis obstructione liberatis, eorum latera adstringi sive contrahi necesse sit. Fibræ enim, quæ, dum sanguis stagnaret, relaxatæ sunt, nunc remoto omni obstaculo, vim suam naturalem exercent, h. e. elasticitate forti sese tono suo restituunt, & statum contractilem recuperant. Et tonum quidem roborat chalybs non modo, quia vasa obstructione expedit, sed quia spiritus etiam, uti dictum est, uberius sufficit: a quibus pendet omnis fibrarum contractio.

JOANNIS RAII, SOCIETATIS REGIÆ SOCII, Historiæ Plantarum Tomus Tertius, qui est Supplementum duorum præcedentium. Accessit P. GEORGII JOSEPHI CAMELLI Historia Stirpium insulæ Luzonis & reliquarum Philippinarum, item D. JOSEPHI PITTON TOURNEFORT Corollarium Institutionum Rei Herbariæ.

Londini, apud Samuelem Smith & Benjamin Walford, 1704. fol.
Constat Alph. 10. plag. 11.

Flo-

FLorent per Dei gratiam artes hoc tempore omnes ac scientiæ, nec desunt uspiam, qui excolendis iis strenuam operam majore indies cum fructu impendant: nec mentiemur tamen, si dixerimus, Botanicum inprimis studium, admirandæ curiosorum hominum cujuscunque gentis ordinisque industria, ad summum hactenus provectum esse fastigium. Cum anno 1686 & 1688 Clarissimi Raii Historia generalis Plantarum (cujus Tomum I in Actis his A. 1687 p. 105, alterum Tomo I Supplementorum p. 111, uti editam jam ante Methodum Plantarum Novam A. 1683 p. 184, pro instituti nostri modulo recensuimus) primum prodiisset, opus illud credebatur numeris omnibus absolutum: & tantillo tamen annorum, qui ex eo tempore lapsi sunt, spatio, tantus plantarum tum nondum cognitarum, in omnibus orbis partibus certatim detectarum, numerus innotuit, ut novum jam magni sui operis tomum, velut priorum supplementum, adornandi publicique faciendi juris necessitatem impositam sibi, diligentissimus Raius censuerit. Enimvero vel in Actis nostris e libris, qui hoc intervallo prodierunt, haud paucos indicatos meminimus, veluti *Horti Malabarici* volumina sex posteriora A. 1688 p. 479, & 1697 p. 533: *Pauli Hermanni* Floræ Lugduno-Batavæ Flores, A. 1691 p. 217, ejusdemque Paradisum Batavum A. 1697 p. 237: *Josephi Pitton Tournefort* Elementa Botanices A. 1693 p. 509, & Institutiones Rei Herbariæ A. 1701 p. 347, Corollarium t em hujus anni mense Martio p. 138: *Caroli Plumier* Descriptionem Gallicam Plantarum Americæ A. 1694 p. 461, & Nova Plantarũ Americanarum Genera A. 1703 p. 517: *Leonardi Plukenetii* Phytographiam A. 1691 p. 493, & A. 1693 p. 311: *Pauli Bocconis* Museum Plantarum rariorum Siciliæ, Maltæ, Corsicæ &c. Supplem. T. III p. 98: *Roberti Morisoni* Plantarum Historiæ Universalis Partem III A. 1702 p. 477: *Joannis Commelini* Rariorum Plantarum Horti Medici Amstelodamensis Descriptionem & Icones, A. 1698 p. 128: *Abrahami Muntingii* Curiosam Descriptionem Plantarum Belgica lingua editam, A. 1697 p. 546: *Augusti Quirini Rivini* Introductionem generalem in Rem Herbariam, A. 1690 p. 265, Ordinemque Plantarum flore irregulari monopetalo, A. 1690 p. 267, item Ordinem Plantarum flore irregulari tetrapetalo, A. 1692, p. 273, nec non Ordinem Plantarum flore irregulari pentapetalo, A. 1701 p. 95: *Olavi Rudbeckii*, *Patris* & *Filii*, Campi

pi Elyſii Librum ſecundum, magni operis partem infelicibus auſpiciis publicatam, A. 1702. p. 374: *Jo. Georgii Volckameri* Floram Noribergenſem, ſeu Catalogum Plantarum Agri Noribergenſis, A. 1700 p. 526 &c. *Tacemus tot plantas aliunde recens advectas, quæ Societati non minus Regiæ Anglicanæ, quam Academiæ Regiæ Scientiarum Pariſienſi ſubinde communicantur, & tum in Anglicanis Actis Philoſophicis, tum in Joh. Bapt. Du Hamel & Fontenelli Hiſtoria dictæ Scientiarum Academiæ, omnium notitiæ exhibentur, additis, in hac præſertim, curioſis præcipuarum plantarum utiliſſimisque analyſibus. Ex tanto igitur apparatu, quin novum decus & ingens augmentum Botanico ſuo operi Raius celeberrimus adjecerit, quis dubitet? edito tertio hoc volumine, quo præter plantas nonnullas in prioribus per incuriam aut oblivionem omiſſas, ſpecies illas novas omnes proximis annis demum in lucem productas, & ex tot ſcriptis non ſine moleſtia cæteroquin colligendas, complectitur. Nec exiſtimandum, ex ſolis libris, publico omnium uſui expoſitis, ſuppetias Auctori proveniſſe, ſed additas inſuper ſtirpes plurimas nondum deſcriptas, ſed ab Amicis communicatas. Quo nomine (nec enim ignorari debent, qui inſtitutum laude digniſſimum promoverunt) in Præfatione triumviros comprimis laudat, *D. Hans Sloane*, qui Hiſtoriam manuſcriptam ſtirpium Jamaicenſium locupletiſſimam, nec non plures plantarum centurias a peritiſſimis Botanicis, D. Vernon & D. Krieg, in Marilandia collectas, benevole ſibi communicaverit: *D. Jacobum Petiver*, Pharmacopœum Londinenſem, Virum, ſi quisquam alius, ex toto orbe conquirendarum ſtirpium exoticarum ſtudioſiſſimum, qui plurimis novis & raris, imo inſolitis & admirandis ſpeciebus opus hoc ſuum ditaverit: & *D. Guilielmum Sherardum*, qui ultimum illi complementum adjecerit, bis mille ſtirpium nondum editarum auctario ſponte & generoſe collato, ſchedas etiam ſuas, antequam typis committerentur, rogatu ſuo diligenter perlegerit, curaveritque, ut rite omnia cohærerent. Neque tacet, ſuas etiam ſymbolas triumviros alios, *D. Tancredum Robinſon*, *D. Edwardum Lhwyd*, & *D. Samuelem Dale*, perficiendo operi contuliſſe.

Reliquum eſt, ut de Appendicibus ſubjunctis pauca dicamus. Primo loco *P. Georgii Joſephi Camelli* Herbarum aliarumque ſtir-

pium

pium, in insula Luzone Philippinarum primaria nascentium, Syllabus comparet. Auctor, natione Brunensis Moravus, Manilæ, istius insulæ metropoli, hodieque degit, & Societatis Jesu, cujus membrum est, Pharmacopoei munere fungitur, qui propria manu plantas in illa insula obvias descripsit ac delineavit, earumque partem magnam ad Raium nostrum benevole transmisit, præsenti Syllabo comprehensam, quam invidere Noster nec aliis sustinuit. Sequuntur Plantæ novæ a *D. Josepho Pitton Tournefort* Aquæ-Sextiensi observatæ in Orientalibus regionibus, & in Corollario Institutionum Rei Herbariæ (de quo nuper admodum mense Martio pag. 138 diximus,) nominetenus traditæ; ita tamen, ut cum apud Tournefortium ipsum eo ordine, quo ad plantarum species in ipsis Institutionibus Rei Herbariæ antehac propositas referri quæque debet, exhibeantur, hic in ordinem alphabeticum redactæ sistantur. Quibus denique Plantæ etiam a *D. Gulielmo Dampier*, in Brasilia, Nova Hollandia, Timor & Nova Guinea observatæ & collectæ; nec non Plantæ Spitzbergenses, a *Frederico Martens* in Itinerario suo descriptæ; Plantarum item rariorum, a *Caspare Commelino* in Præludiis Botanicis recensitarum, Descriptiones; & *Jac. Petiveri* Plantæ rariores Chinenses, Madraspatanæ & Africanæ, cum ejusdem Catalogo Plantarum in hortis suis siccis conservatarum, & Farragine plantarum quarundam Indicarum & Americanarum incertæ sedis, subjiciuntur.

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ.

GEOPONICORUM, SIVE DE RE RUSTICA LIBRI XX. CASSIANO BASSO Scholastico Collectore. Antea Constantino Porphyrogenneto a quibusdam adscripti. Græce & Latine. Græca cum MSS. contulit, Prolegomena, Notulas & Indices adjecit PET. NEEDHAM A. M. Coll. D. Joannis Cantabrig. Socius.

Cantabrigiæ, typis Academicis, impensis A. & J. Churchill, Bibliopolarum Londinensium, 1704. 8.

Constant Alph. 1½.

E majoribus Græcorum scriptorum de Re Rustica voluminibus, excerpta sunt hæc nostra, quæ exhibentur, Geoponica, non semel

mel equidem a viris doctis publici juris facta. Quoniam vero melior, quam quo ornati erant hactenus, ea decebat habitus, cumque reliquiæ hæ solæ, de hoc argumento Græco sermone scriptæ, deperditis ipsis, ex quibus depromptæ sunt, monumentis, ad nos usque perduraverint, & spes nulla amplius affulgeat, fore, ut ex bibliothecis Italiæ & doctorum virorum loculamentis, ipsa Florentini, Heronis & aliorum Geoponica aliquando excutiantur, trium annorum studium novæ horum fragmentorum editioni adornandæ ut consecraret, amicorum hortatu induci se Clarissimus editor Petrus Needhamus passus est, ut æque nitide & emendate, ac Latini de Re Rustica Scriptores toties prodierunt, hæc quoque luci exponerentur publicæ. Nihil vero omisisse eum temere, quod ad scopum hunc suum faceret, fatemur merito. Et quanquam non neglexit excusos jam typis libros, præcipuum tamen auxilium a manuscriptis codicibus esse repetendum, non ignoravit; unde & refertissimis illis omnis generis librorum seu manu exaratorum seu typis descriptorum Angliæ Bibliothecis studiose perlustratis, tredecim manuscriptos, partim integros, partim mutilatos inspexit codices. Ast neque hi diligentiæ ejus posuere limites, sed & magnorum virorum, quales sunt Casaubonus, Saracenus, Galeus & alii, cura ipsi subvenit, qua marginibus librorum manu sua tritorum correctiones, annotationes, & collationes adsperserunt; cujus laboris ipsi copiam fecerunt Bibliothecæ non minus publicæ, quam munificentia Virorum boni literarii studiosissimorum, inter quos, dum viveret, Jo. Cottonus fuit, & nunc est Amplissimus Norvicensis Ecclesiæ Episcopus, Joannes Morus, quem dignis tanto literatorum Fautore encomiis ornavit Noster, & librum hunc illi inscripsit, & tanquam ipsi proprium, velut ex cujus Thesauro prodierit, vindicavit. Versionem Latinam Jani Cornarii, etsi invenustam, fidelem plerumque tamen, innumeris potius locis repurgare voluit, quam totam abjicere; in qua castiganda nonnihil sibi opis Andream a Lacuna attulisse non dissimulat, qui octo posteriores libros a se translatos Coloniæ A. 1543 edidit. Id autem, quod præstitisse jactitet in pagella titulari, eum non fecisse, Needhamus judicat, cum plurima aut prorsus præterierit, aut perperam intellexerit. Notularum numerum & illæ adaugent, quibus Janus Gruterus Cornarii versionem, olim inter suos libros relatam, passim

no-

notavit. Et ſicuti nihil facile, ita nec verſionem Italicam eam ſusque deque habuit, quæ a Petro Lauro Modenenſi adornata eſt: Gallicum vero incaſſum quæſivit interpretem; quod idem ipſi cum Langbainianis collationibus accidit, quarum ipſe Langbainius in Epiſtola ad Uſſerium aliquando meminit. Plurima, præcipue in re Botanica, ſe hauſiſſe candide monet, ex erudita Salmaſii in Solinum notarum congerie, in qua nullus quidem ordo compareat, ſed copia rerum inſignis, & in qua ea, quæ de herbis & aromatibus dicuntur ex ſententia veterum, ad Geoponicorum quoque mentem accedant propius.

Auctorem Collectionis hujus de Re Ruſtica Scriptorum Græcorum, non unum Viri Eruditi omnes ſtatuunt. Auguſtorum nomine non indignam quidam hanc æſtumarunt operam, & Conſtantino Pogonato, ſed Porphyrogenneto Baſilii Macedonis nepoti alii tribuunt. Inferiorem his dignitate, Caſſium Dionyſium Uticenſem compilaſſe hanc farraginem, tertia doctorum eſt opinio; in qua nec dum acquievit aliorum inveſtigatio, qui cum Harduino eadem eſſe Geoponica contendunt cum Georgicis, quæ Vindianus Anatolius Berytus collegerit, quæque etiam ſe legiſſe, in Myriobiblo teſtetur Photius. Omnium tandem diverſæ docteque propoſitæ ſententiæ neutiquam ſe Noſtro approbant, quod vel male intellectis Auctorum verbis nitantur, vel ipſi Scriptorum ætati adverſæ ſint, vel librorum diverſum numerum inferant, & ex tribus nominibus unum faciant. Quare ſolum Caſſianum Baſſum pro vero operis Collectore agnoſcit, & ſententiæ ſuæ plures allegat aſſeclas, Hadrianum Junium, Cl. Salmaſium, & alios, qui tamen doctorum potius hoc eſſe judicium dixiſſe contenti, ex ſuo nihil determinarint. Attamen nec ſola ſtat horum auctoritate Needhamus. Hinc titulum libro ſecundo in Barocciano codice præfixum, eademque qua codex manu exaratum, vocat in ſubſidium: Ἐκ τῶν περὶ Γεοργίας ἐκλογῶν Κασσιανοῦ Βάσσου σχολαστικοῦ βιβλίον δεύτερον περιέχον τάδε, quem aliquid ponderis apud idoneos rerum æſtumatores habiturum ſperat. Nam id quoque ſibi non contrariari credit, quod ſub Caſſiani nomine quædam compareant in hac Ecloga; cum veterum conſuetudini id conveniens ſit, ut, quoties aliorum conſarcinabant opera, ſuas conferrent quoque, proprio præſcripto nomine, ſymbolas. De ipſo Caſſiano pauca ſunt, quæ innotuerunt hactenus;

nus; non postremum interim famæ ejus testimonium putatur, quod Hierocles in Hippiatricam Proœmio ἄριστον Βάσσον in re dubia in consilium vocare, non dedignatus fuerit. De natali solo suo, subobscure quidem ipse Bassus quædam Geop. l. V c. 6 reliquit, ubi Μαρατώνυμον χωρίον nominat, sed fatetur Clarissimus Needhamus, ubi terrarum fuerit istud Μαρατώνυμον χωρίον, se adhuc latere. Atque hæc de Geoponicῶν Collectore. Nunc deveniendum nobis ad Scriptores singulos, quos iste collegit, & juxta Alphabeti, quod vocant, seriem Needhamus noster exhibuit. Ubi primum locum *Apsyrtus* obtinet, docente Suida Prusæensis, vel Nicomediensis, sub Constantino ad Istrum bello Scythico miles: librum scripsit Hippiatricum, & de equis Physicum, & alia. Hunc *Julius Africanus* excipit, professione Christianus, & primus, si Vossii valet auctoritas, qui horum Chronologiæ fontes reclusit, scripsitque Πεντάβιβλον Χρονολογικὴν Eusebio exscriptam, & novem Κεστῶν libros, quibus a rerum varietate nomen est, complexos res Medicas, Physicas, Rusticas & Chymicas, ut Georgius Syncellus & Suidas ajunt. Eusebius quoque epistolæ ad Origenem ejus meminit, in qua historiam Susannæ, quæ in Danielis libro legitur, spuriam suspicetur. Etiamsi vero Valesius & Scaliger diversum Africanum Chronographum a Κεστῶν Auctore faciant, contrarium tamen ex ipsis Photii verbis Noster it probatum. Suidas facit patria Lybicum. Vixit tempore Alexandri Severi Imperatoris, quia ipse testatur, Partesanem se vidisse, qui haud dubie sub hujus imperio clarus fuit. Pauca quædam adhuc ejus Κεστῶν capita extant, ad calcem Heronis Alexandrini aliorumque Mathematicorum veterum Parisiis editorum, sed mutila & luxata. Non minus locum *Anatolius* inter Geoponicos meruit, a Suida dictus μάγιστρος Θεοδοσίου βασιλέως. Uti duorum illustre *Apuleiorum* nomen est, ita dubium est, cujus fragmenta ornent Geoponica. Colvius cum Apuleio Celso Centuripino facit, qui sub Augusto & Tiberio floruisse creditur, & a Scribonio Largo præceptor suus nominatur, ac a Marcello Empirico Medicis Latinis accensetur. Albertus Faber autem in Decade Decadum a Madaurensis Philosophi Platonici stat partibus, cujus diversa a jam extantibus passim veteres allegant scripta. Arbitrium aliis relinquit Needhamus Noster. Subjunctus huic *Aratus*

est

est Astronomicων & Phænomenων Auctor, Solensis e Cilicia, cujus sub Antigono Gonata Macedoniæ Rege nomen nullibi non est notissimum. Ad *Berytium* accedens Auctor, male eum Photio Berytum audire submonet. An sit Hermippus Berytius, juxta Suidam ætate Adriani celebris, Philonis Byblii discipulus; an Taurus Berytius Platonicus, sub Antonini Pii imperio; an Lupercus Berytius, qui Claudium non multum antecessit tempore, atque de Pavone, Squilla, & Gallo apud Platonem libros composuit, quorum itidem Suidas memoriam conservavit, non satis expeditum est. Sed magis clarum, quod *Democriti* nomen non antiquissimum celeberrimumque simul Philosophum, Hippocrati æqualem indicet, quem ad agriculturæ peritiam multum contulisse veteres laudant, sed recentiorem aliquem, cujus Physica & Chymica in bibliothecis quibusdam visuntur, ex quibus deprompta fuisse ista Physica omnia ridicula & Δημοκρίτεια Παράδοξα, quæ hinc & inde prostant in Geoponicis, Needhamus autumat. Plures etiam uno nomine celebrantur a veteribus *Didymi*. Postremum recenset *Didymum Alexandrinum* Suidas, qui de Re Rustica libros XV reliquisse scribitur, ex quibus in Geoponica quædam relata esse, merito credimus. Qui hunc sequitur, *Cassius Dionysius*, a patria Uticensis, non tam ipse quid ex suo nobis dedit, quam viginti & octo Punicos Magonis de Re Rustica libros, Græcis viginti expressit, quod de ipso Varro memorat. Ejusdem fere ingenii sunt, quæ *Diophanis Bithyni* nomen præ se ferunt. Is enim Cassium Dionysium contraxit in sex libros, uti vicissim Diophanem contraxit Asinius Pollio Trabianus. Ortus est Diophanes ex Nicæa urbe, æqualis Julio Cæsari & Ciceroni. Posterior hoc *Florentinus* est, vel Florentius. Macrino enim clavum Imperii tenente, anno post Christum 218 eum scripsisse, Nostro est probabile. Commentarii ejus sunt de Re Rustica, quod discimus ex Photio. Ab hoc ad *Frontonem Emisenum* devenit Auctor, qui regnante Severo Romæ Rhetor, docuit, postea Athenis, ubi diem obiit, relictis orationibus pluribus, Suida testimonium suppeditante. Hinc ad *Hieroclem* progressus, jurisprudentiam eum coluisse edoctus, de binis ejus περὶ τῆς τῶν ἵππων θεραπείας nos facit certiores. Ætatem ejus non cognovit exactius, nisi quod Apsyrto videatur esse junior. Nec forte major ille, cu-

jus quædam hic inserta sunt, *Hippocrates* Veterinarius Scriptor, Coo Medicinæ Patris nomine honorato & gloria & ætate inferior. Ast qui primo loco poni debebat, si ad natalium hic attendere dignitatem conveniret, *Juba* offertur, Jubæ Mauritaniæ Regis filius, a Julio Cæsare in triumpho ductus, cujus felix eo nomine deprædicatur captivitas, quod inter barbaros & artis imperitos natus, Græcorum quoque doctissimos, data sic opportunitate, æquaverit. Græce & Latine scripsit libros veteribus laudatos. Quem *Leontinum* plerique nominant, *Leontius Scholasticus* esse putatur, cujus Epigrammata lib. IV Anthologiæ licet legere, in effigies Callinici Cubicularii, & Gabrielis Præfecti, quorum hunc Justiniani ætati convenire, Auctorum fides comprobat. Nulli antiquitate *Nestor* cederet, si fidem Antonius Mizaldus mereretur, qui ex bello Trojano eum revocat; sed alium esse Auctor docet hoc longe posteriorem Poetam nostrum ex Lycia, sub Alexandro Severo clarum, cujus tempore Ἰλιάδα λειπογράμματον, Ἀλεξανδρειάδα, Metamorphoses & alia plura composuit, ex quorum numero Ἀλεξίκηπος & Πανάκεια, quorum passim in Geoponicis mentio. Ad nomen oppido notum iterum deferimur. *Oppiani* illud est *Cilicis* Poetæ & Grammatici, teste Suida, Ἁλιευτικὰ Antonino Caracallæ dicavit, quæ, ut & Κυνηγετικὰ edidit Rittershusius. Iterum Grammaticus se sistit *Pamphilus Alexandrinus* Aristarchi discipulus, qui seculo ante Christi nativitatem secundo vixit. Multa de herbis fabulas redolentia compilavit, de quo Galeni & aliorum sunt allata testimonia. Ejus esse putantur, quæ sine nomine libris IX & XI Geoponicῶν leguntur, superstitione plena. Meminit Athenæus Pamphili Alexandrini cujusdam, qui περὶ ὀνομάτων καὶ γλωσσῶν scripserit, quem eundem cum nostro esse, non absimile vero esse Auctor noster judicat. *Paxamus* Culinariæ rei Scriptor, a Suida diversorum operum Auctor proditur, quorum pars huc pertinet. Minus constat de *Pelagonio* incertæ ætatis auctore, nisi quod sæpius laudetur in Hippiatricis. Ex diversis, de quibus legimus, *Philostratis* in Geoponicis laudari Needhamus autumat juniorem illum Lemnium, qui Apollonii Tyanensis vitam explicavit. Suidas Sophistam primum Athenis, deinde Romæ docuisse ait, sub Severo Imperatore usque ad Philippum. Photius Tyrium

rium vocat, Atheniensis est Eusebio. Ex Philosophorum ordine se conspiciendum præbet *Ptolemæus Claudius* Alexandrinus, qui Marci Imperatoris tempore floruit. Recensum librorum ejus Suidas fecit. Uno nomine non immerito duo comprehenduntur *Quintilii*, Gordianus sive Condianus, atque Maximus, fratres. Eo enim amore se sunt amplexi mutuo, ut nihil alter fecerit sine altero. Scripserunt Georgica. Perdidit eos tyrannis Commodi. *Sotionē* ratio post hunc ordinis producit. Alexandrinum dicunt aliqui, & ad Tiberii ævum ex Plutarcho eum referunt. Scripta ejus diversi diversa adducunt. Juniorem aliquem præter hunc fuisse, Needhamus colligit ex voce Ἰνγυλα sequioris Græcitatis, quæ Geopon l. IX c. 27 occurrit. Qui a patria *Tarentinus* appellatus est, subjungitur. Hoc autem duo nomine celebres sunt, Archytas alter, quem agriculturæ studium coluisse Columella ait, alter Heraclides Medicus Empiricus, quem Antonio Musa Augusti illo Archiatro superiorem Galenus facit. Posteriori deberi fragmenta, quæ in Geoponicis leguntur, Lambecius censuit, ad quem Needhamus accedit. Ex Hippiatricorum iterum numero est *Theomnestus*, quem inter Cæsarianos Equites in armis versatum narrat Pearsonius, dubium quo argumento. Nomen M. *Terentii Varronis* adduxisse sufficit, cum noverit eundem quilibet. Sed nomine tantum notus est *Vindanionius*, quem Vindanium dicit Photius. Unus tandem *Zoroastres* superat, non Astronomorum & Magorum Princeps, 500 annos Trojano bello major, ut Suidas ponit calculum, qui & operum indicem exhibet; sed inferior, quisquis fuerit: certe Persomedum illum non esse, fidem oppignerare Clarissimus Needhamus audet.

Hæc ex Præfatione & Prolegomenis, quæ ad notitiam hujus editionis penitiorem faciunt, decerpsimus. Ad Notulas debebamus nunc pedem promovere propius, ast habenda nobis brevitatis ratio. Indices ergo operi subnexos ultimo loco commendamus, inter quos primus Auctorum est, quorum excerpta leguntur & laudantur in Geoponicis, quorum & vitas in Prolegomenis Needhamus prosequutus est. Secundus verborum Græcorum usus & significationis rarioris, aut sequioris ætatis, in Geoponicis occurrentium. Tertius rerum, isque locupletissimus.

SOLUTIO PROBLEMATIS A CLARISS. VIRO D. JO. BERNOULLI in Diario Gallico Feb. 1703 Propositi, quam D. G. CHEYNÆO communicavit JO. CRAIG.

Transcripta ex Actis Philosophicis Anglicanis M. Jan. & Febr. A. 1704, no. 289 pag. 1527 sqq.

P*Roblema.* Propositæ Curvæ Geometricæ alias innumeras Longitudine Æquales invenire.

Solutio. Sint w, s, co-ordinatæ Curvæ datæ; & Curvæ quæsitæ sint co-ordinatæ x, y: tum ex conditione Problematis erit $dw^2 + ds^2 = dx^2 + dy^2$. Ponatur $dx = dw - m\,dz$, unde erit $dy = \sqrt{ds^2 + 2m\,dw\,dz - m^2\,dz^2}$; in hac pro ds substituatur ejus valor per w, dw & determinatas expressus: & pro dz assumatur talis valor ex w, dw & determinatis compositus, ut valores quantitatum dx, dy sint summabiles: Et sic habentur x ac y Co-ordinatæ Curvæ quæsitæ. Q. E. J.

Exemplum 1. Invenire Curvam æqualem Lineæ Parabolicæ. Sit $2a$ latus rectum Parabolæ; adeoque $2a\,s\,ds = w^2$ unde $ds^2 = a^2\,w^2\,dw^2$ adeoque $dy = \sqrt{a^2 w^2 dw^2 + 2m\,dw\,dz - m^2\,dz^2}$; ut hæc sit summabilis, assumatur $m\,dz = \frac{w^2\,dw:}{a^2}$ unde $dx = dw - a^2\,w^2\,dw$: $dy = dw\sqrt{3a^2 w^2 - a^4 w^4}$ quarum integrales per Methodos dudum cognitas invenientur $x = w - \frac{w^3}{3a^2}$ $y = \frac{w^2 - 3a^2}{3a^2} \sqrt{3a^2 - w^2}$.

Exemp. 2. Invenire Curvam æqualem Circulari. Sit a radius Circuli; tum $s = \sqrt{a^2 - w^2}$: unde $ds^2 = \frac{w^2\,dw^2}{a^2 - w^2}$; & proinde erit $dy = \sqrt{\frac{w^2\,dw^2}{a^2 - w^2} + 2m\,dw\,dz - m^2\,dz^2}$; ut hæc sit summabilis, assumatur $m\,dz = \frac{4w^2\,dw}{a^2}$, adeo-

adeoque $dx = dw - \frac{4w^2\,dw}{a^2} : dy = \frac{-3a^2w + 4w^3}{a^2\sqrt{a^2 - w^2}}\,dw.$

Quarum integrales per communes Methodos inveniuntur $x = w - \frac{4w^3}{3a^2}$, $y = a^2 \frac{-4w^2}{3a^2}\sqrt{a^2 w^2}$;

Exemp. 3. Invenire Curvam æqualem Ellipticæ. Sit $2r$ latus rectum, $2a$ latus transversum, tum $s = \frac{r\sqrt{a^2 - w^2}}{a}$, unde erit $ds^2 = \frac{r^2w^2\,dw^2}{a^4\ a^2\ w^2}$, adeoque $dy = \sqrt{\frac{r^2w^2\,dw^2}{a^4 - a^2w^2} + 2m\,dw\,dz - m^2\,dz^2}$; ut hæc sit summabilis, assumatur $m\,dz = \frac{2a + 2r}{a^3}w^2\,dw$: unde $dx = dw - \frac{2a - 2r}{a^3}w^2\,dw.$ $dy = dw\sqrt{\frac{r^2\ w^2}{a^4 - a^2w^2} + \frac{4a + 4r}{a^3}w^2 + \frac{2a + 2r}{-a^6}w^4}$; quarum Integrales per Methodos notissimas inveniuntur $x = w \frac{-2a - 2r}{3a^3}w^3$. $y = \frac{2a^3 - ra^2 - 2aw^2 - 2rw^2}{3a^2}\sqrt{a^2 - w^2}.$

Exemp. 4. Invenire Curvam æqualem Parabolæ Cubicali cujus æquatio sit $3a^2s = w^3$. Unde $ds^2 = \frac{w^4\,dw^2}{a^2}$ & proinde $dy = \sqrt{a^4\ w^4\ dw^2 + 2m\,dw\,dz - m^2\,dz^2}$; Ut hæc sit summabilis, assumatur $m\,dz = \frac{w^2\,dw.}{2a^2}$ Unde $dx = dw - \frac{w^2\,dw}{2a^2}\sqrt{3w^2 + 4a^2}$. Quarum integrales per Methodos vulgo notas sunt $x = w - \frac{w^3}{6a^2}$, $y = \frac{2}{9}x\sqrt{3w^2 + 4a^2}$.

Ex

Ex aliis infinitis valoribus quantitatis $m\,d\,z$ debite assumptis infinitas invenias Curvas datæ æquales. Tu vero, *Vir Eruditissime*, facile percipias, hoc Problema aliquam habere cum Problemate quodam Diophantæo affinitatem. Problema Diophanti est, dividere summam duorum Quadratorum in duo alia Quadrata, quorum latera sint rationalia; & Problema Bernoullii est, dividere summam duorum Quadratorum in alia duo Quadrata, quorum latera sint summabilia. Sicut Problematis *Diophantæi* solutio a vulgari tantum Algebra dependet, sic *Bernoulliani* Problematis solutio communes tantum Fluxionum Methodos inversas requirit: utriusque artificium in debita laterum quæsitorum assumptione consistit; sc. *Diophantæum* ut sint rationalia, *Bernoullianum* ut sint summabilia.

LIBRI NOVI

Henrici Bergeri JCti Enarratio Legis X Pand. de Jure Fisci & Legis II Cod. Qui & adversus quos in integrum restitui non possint. Lipsiæ apud Lanckisios hæredes, 1705 4.

D. Luderi Menckenii Selectæ Dissertationes Juridicæ ex Jure Civili, Feudali, Canonico & Saxonico. Lipsiæ, apud Christ. Emmerich, 1705 4.

Sacer Decadum Septenarius Memoriam Theologorum nostra ætate clarissimorum renovatam exhibens &c. Curante M. Heinrico Pippingio. Lipsiæ apud Thomam Fritsch, 1705 8.

C. Jul. Cæsaris quæ extant, cum A. Hirtii vel C. Oppii Supplementis ipsiusque Cæsaris Fragmentis aliis. Christophorus Cellarius recensuit ac Notis perspicuis, Indicibus plenis & novis Tabulis Geographicis illustravit. Lipsiæ apud Jo. Lud. Gleditschium, 1705 8.

Continuation des Pensées Diverses, ecrites à un Docteur de Sorbonne à l'occasion de la Comete, qui parut au mois de Decembre 1680. Ou Résponse à plusieurs Difficultez, que Monsieur .... a proposé à l'Auteur. A Rotterdam chez Reinier Leers, 1705. 12.

Description de L'Isle Formosa en Asie. Dressée sur les Memoires du Sieur George Psalmanaazaar. A Amsterd. chez Estien. Roger, 1705. 12.

* * *

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Maji, Anno MDCCV.

THE CASE OF IMPROPRIATIONS, AND OF THE Augmentation of Vicarages &c.

i. e.

DE APPROPRIATIONIBUS ET AUGMENTO Curarum, quæ Vicariæ dicuntur, nec non aliarum minus sufficientium Disquisitio, ex Historiæ & Legum fundamentis deducta, inde a prima usurpatione Pontificum ac Monachorum, usque ad liberalitatem augustam, quam nuperrime præsens Regina voluit extare in pauperiores Ecclesiæ Anglicanæ Ministros. Accesserunt documenta quædam ad susceptam tractationem pertinentia. Auctore WHITE KENNETT.

Londini, apud Avvnsham & Joh. Churchill, A. 1704, 8.
Constat Alph. 1. plag. 8.

QUod præsens Angliæ Regina, primo statim die post regimen a se susceptum, significavit, *animum sibi esse prorsus Anglicum*, h. e. regionum sibi subditarum utilitatibus omnino devotum, ejus veritatem documentis illustribus probatam illa dedit. E quibus præcipuum forte dici potest, quod miserta est conditionis pauperum, quotquot per universam Angliam inveniuntur, ecclesiæ ministrorum, suaque munificentia effecit, ut iisdem de necessaria ac honesta sustentatione melius jam sit prospectum. Etenim cum per statutum sub Henrico VIII conditum, & sub Elisabetha denuo confirmatum, necessitas imposita fuisset singulis beneficiorum eccle-

 sia-

ſiaſticorum poſſeſſoribus, non ſolum integros primi anni fructus, ſed præterea quovis anno decimam omnium fructuum partem, in fiſcum regium inferendi; in plurimis autem eccleſiis hi, qui illarum erant miniſtri, ob ſummam, in qua vivebant, egeſtatem, multorum annorum decimas non ſolviſſent, adeoque fiſci debitores exiſterent: non dubitavit clementiſſima Regina anno regiminis ſui ſecundo debitum iſtud, ratione temporis præteriti, omnibus illis remittere, quorum annua ſtipendia non excederent triginta librarum Sterl. quantitatem. Sed hujus tanti beneficii magnitudinem longe ſuperavit aliud, quod paulo poſt ſecutum. Die enim, qui olim natalis ipſi fuerat, & ſecundum noſtram computationem fuit 18 Febr. anni 1704, Parliamento propoſitum ſibi eſſe indicavit, ut omnes reditus, qui ex annatis & decimis beneficiorum eccleſiaſticorum ad ipſam ſpectarent, inpoſterum ad meliorem ſuſtentationem pauperum eccleſiæ miniſtrorum applicentur, ſimulque ſuppeditari ſibi voluit conſilia, quibus iſte finis modo maxime efficaci & conſtante queat promoveri. Agnovit Parliamentum liberalitatem vere regiam, atque ſolenni ſtatuto non ſolum ratam eſſe voluit, ſed & ſtatuit, ut ſecundum Regiæ Majeſtatis arbitrium ſtabiliretur certum aliquod ac perpetuo duraturum collegium, eique jus competat, non iſtos duntaxat reditus annatarum atque decimarum, verum etiam conceſſiones, quas eodem fine ab aliis fieri contingeret, recipiendi, adminiſtrandi, & exinde miniſtrorum eccleſiæ Anglicanæ reditus augendi. Attulit hoc ipſum populo univerſo, atque illis præcipue, ad quos benignitatis iſtius emolumentum pertinebat, lætitiam incredibilem, Reverendo Viro autem, *White Kennet*, Doctori Theologo, Archidiacono Huntingtonienſi, & Londini in templo, cui nomen *St. Botolph Aldgate*, ſacrorum Miniſtro, præbuit occaſionem, ut in libro, quem hic recenſendum nobis ſumſimus, quemque Reginæ dicare voluit, accuratius inquireret in originem, cauſas & progreſſum calamitatis, in quam pleræque eccleſiarum in Anglia, præſertim per ita dictas *appropriationes*, inciderint, tum quid quovis tempore malum iſtud vel auxerit vel diminuerit, exponeret, denique quantum ſit, quod hac in parte præſens Regina pie atque laudabiliter fecerit, perſpicuum redderet, ſimulque quantum adhuc complementum felicitati huic addi

di possit, modeste & interdum tecte significaret. Operæ pretium fore censemus, si totius operis summam exhibeamus.

Per sex vel septem secula priora post C. N. moris fuisse, ait Noster, in Anglia, ut singuli episcopi cum presbyteris suis atque diaconis communiter viverent prope templum cathedrale, fideles vero quicquid decimarum vel oblationum exhibere vellent, id omne eo conferrent, non nisi piis usibus ex arbitrio episcoporum deinceps applicandum. Et istis quidem temporibus in quavis diœcesi, præter templum istud cathedrale, non aliud extitisse docet, in quo solenniter & statis temporibus sacra fuissent administrata, missos tamen subinde ab episcopis quosdam presbyteros, qui in partibus remotis de loco in locum migrarent, & sacrorum, prout occasio sese offerret, curam haberent; quin & capellas atque oratoria nonnullis in locis episcopos consecrasse; interim neutrum horum effecisse, ut mutata fuerit colligendi ac dispensandi bona ecclesiastica ratio. Neque tum statim mutatam esse asserit, cum in parochias dividerentur diœceses, cujus rei originem Romanis episcopis & antiquis *Britannis* a quibusdam tributam, ipse dicit arcessendam esse a temporibus Anglo-Saxonum, qui sensim opus illud perfecerint. Primam vero vim memorato juri episcoporum factam ostendit ex eo, quod, cum incerti essent atque confusi termini parochiarum, multi crediderint arbitrio suo relictum esse, animæ suæ curam cui vellent committere, & in eundem decimarum quoque & aliarum oblationum præstationes conferre. Cui malo ut obviam iretur, præcipue cum monachi presbyterorum, & horum alter alterius jura lucri causa invaderent, mature quidem allaboratum, obicem tamen illi non ante seculum XIII positum esse narrat. Inde progreditur ad alteram injuriam, quam passi sint clerici parochiales per divisionem obventionum ecclesiasticarum, initio quidem ita susceptam, ut ex quatuor partibus unica saltem potestati episcoporum, postea vero, ut nihil plane iisdem relinqueretur, sed tribus partibus constitutis, una conservationi & ornatui ædium sacrarum, altera pauperibus & hospitibus alendis, tertia propriis presbyteri usibus impenderetur. Ex eo enim factum esse demonstrat, ut laici tertiam harum obventionum partem sufficere crediderint necessitatibus ecclesiarum, ac

p. 1. p. 2. p. 3. p. 8. p. 4. p. 5. p. 11. p. 12. p. 14. p. 15. p. 16.

reliquas duas partes, quas singuli presbyteri recipere ac dispensare debuissent, proprio arbitrio (licet non facile aliter nisi ad pios usus)
p. 17. distribuerint; cujus tamen rei iniquitatem successu temporis agnovisse eos addit, ac diu ante susceptam reformationem jura ista usurpata fuisse restituta ecclesiæ, quamvis non semper parochiali.
p. 18. Novum detrimentum in parochiales redundasse probat ex eo, quod, qui jure patronatus gauderent, illud in collegia vel cano-
p. 19. nicorum vel monastica contulerint. Postquam enim hoc fatum intra spatium ducentorum annorum expertæ essent pleræque ecclesiarum parochialium, invaluisse dicit, ut canonici curatis quibusdam, monachi vero sacerdotibus, quos dicebant seculares; curam animarum, sed redituum eo intuitu percipiendorum partem solum, interdum valde exiguam, relinquerent, reliqua parte sibi
p. 20. ipsis reservata; quod exemplum cum laici quoque patroni *imitandum* sibi proposuissent, omnes fere ministros ecclesiarum parochiali-
p. 21. um in Anglia patronis suis tributarios fuisse factos. Hanc licentiam porro ostendit, quod ad laicos attinet, Eduardo II regnante penitus
p. 22. abolitam, & in aliis quoque variis modis restrictam. Sed cum intra limites præscriptos ægre se contineri paterentur monachi, consilium eos cepisse longe deterius, & clero parochiali maxime
p. 23. noxium, in sequentibus demonstrat. Nimirum id egisse illos, (non quidem, quæ sit opinio Seldeni, Saxonicis regibus rerum potientibus, sed post Normannorum in Britanniam adventum) ut ecclesiæ, quarum hucusque modo fuerant patroni, cum omnibus emolumentis ad easdem spectantibus, ipsis *approprarentur*, h. e. ita addicerentur, ut quicquid illarum curam & fructus respiceret, id omne ex ipsorum arbitrio penderet. Variis autem artibus illos effecisse ait, ut malum sub istis appropriationibus latens
p. 25. non statim appareret. Primo enim officia, quorum intuitu fructus integros ad se traxerant, eos ipsos per vices subiisse, comme-
p. 26. morat. Deinde cum negligentius in istis laboribus versarentur, ac propterea ab episcopis jussi essent rerum suarum intra monasteria sua satagere, constituisse eos in dictis ecclesiis capellanos quosdam, vicarios sive curatos, & his, quamvis ægre, salaria
p. 27. 32. porrexisse, quæ sufficere posse viderentur. Tertio cum ecclesias in usus suos converti curarent, profiteri eos consuevisse, rationem

nem sese habituros pristinæ partitionis, & duas quidem obventionum ecclesiasticarum partes ad se recepturos, sed cum onere annexo prospiciendi ædibus sacris & pauperibus, tertiam vero & cum ea plerumque omnes decimas minores & alios reditus minutos sine ullo onere relicturos ecclesiæ ministro. Visum hoc fuisse non p. 29.
solum maxime æquum, sed & ad curam animarum promovendam admodum salutare. Hinc sponte sua atque certatim laicos, episcoporum confirmatione accedente, obtulisse monasteriis jura patronatus in ecclesias sibi competentia. Idem studium ecclesias pa- p. 33.
rochiales quasi proprias sibi faciendi transiisse tandem in clericos seculares, neque in capitula duntaxat, sed & in alia collegia, e. g. ordines militares, fraternitates, hospitalia, imo in singulos, nun- p. 35.
quam tamen laicos homines, veluti decanos, thesaurarios, cancellarios &c. Quamvis horum omnium in hac re industriam p. 36.
longe superaverit calliditas & successus monachorum, partes suas, ubicunque opus, apud episcopos, apud sedem Romanam, apud patronos & rectores ecclesiarum, & apud reges ipsos egregie agentibus, ut post lapsum centum vel ducentorum annorum, instar miraculi videretur, si quæ fortassis ecclesia generalem istam calamitatem evasisset. Sed initio quidem ejusmodi appropriatio- p. 37.
nes magis fuisse tolerabiles contendit, quandoquidem (1) neque animarum cura propterea neglecta sit, neque hi, ad quos illa cum ti- p. 39.
tulo vicariorum vel simili pervenerat, debitis fraudati fuerint stipendiis, quorum ipsis relictam quantitatem jam ante innuerat Clarissimus Autor, non facile fuisse infra tertiam partem omnium redituum ecclesiasticorum ad parochiam spectantium, inter- p. 40.
dum vero probat ad dimidiam vel dimidia longe majorem adscendisse, & non in pecunia tantum, verum in aliis quoque re- p. 42.
bus magis duraturam quovis tempore utilitatem habentibus constitisse; (2) facultatem habuerint episcopi subveniendi necessita- p. 44.
tibus vicariorum, atque illorum portionem minus sufficientem augendi, cujus juris exercitium cum sæpius autoritate pontificum p. 45.
impedire conati essent monasteriorum rectores, solitos fuisse episcopos hanc sibi potestatem in instrumento, quod appropriatio- p. 47.
nes confirmabat, expresse reservare, ipso tamen jure & a prima ecclesiæ origine eandem ipsis competiisse, & hodienum post tem- p. 48.

p. 52. pora reformationis competere,variis argumentis oſtendit ; (3) de-
prehenſa vicariorum oppreſſione, licuerit epiſcopis (regulariter ta-
p. 53. men accedente conſenſu eorum, qui decimas majores jure pro-
prio poſſidere cœpiſſent,) appropriationes ſemel conceſſas diſſol-
vere, id quod ſæpiſſime factum eſſe, ſæpe etiam his, qui jure pro-
prio eccleſias tenebant, ultro illud petentibus, exemplis quibus-
p. 56. dam commonſtrat. Progreſſu autem temporis manifeſtius appa-
ruiſſe dicit, quam male actum ſit cum eccleſia per iſtas appropria-
tiones, itaque a monachis novas quotidie inventas eſſe vias, con-
ditionem vicariorum, quos occupatis eccleſiis præfecerant, red-
dendi deteriorem. Primo enim illos providam epiſcoporum cu-
p. 57. ram cluſiſſe, per exemtiones a pontificibus impetratas ; deinde
compuliſſe vicarios, ne ſtipendii loco exigerent quicquam, præ-
ter certam pecuniæ ſummam, quæ cum immenſum creſcentibus
rerum aliarum pretiis, eadem ſemper maneret, nullo modo ipſo-
rum ſuſtentationi, nedum iis, quæ rationes decori requirunt,
p. 58. ſufficere potuerit ; tertio, ut ad ſolvendas decimas majores mo-
nachis acquiſitas populus eo promtior eſſet, remiſiſſe illos maxi-
p. 59. ma ex parte decimas minutas vicariis ſolvendas. Porro uſos il-
los obtentu ſpecioſo, *quod eccleſia non debeat eccleſiam decimare*,
atque ſic retinuiſſe ex prædiis illis plurimis, quæ ſua fecerant,
præſtationes omnes vicariis antea exinde debitas ; interdum in
hos rejectum fuiſſe onus omne procurationum, ipſamque repara-
tionem ædium ſacrarum ; quin ipſa vicariorum munera atque
beneficia appropriationis jure fuiſſe acquiſita, ac tandem tot mo-
p. 61. dos alios adhibitos, ut vicarii ſacrorum cura neglecta nihil non
p. 65. ad ſui conſervationem ſuſcipere fuerint coacti. Inde exortas eſ-
ſe graves, præcipue clericorum ſecularium, querelas ; epiſcopos
vero, quo in promovendis appropriationibus olim fuerint facilio-
res, eo majorem, quanquam haud ſemper felicem, curam tollen-
p. 73. dis illis adhibuiſſe. Ex ipſis pontificibus, magnis alias appro-
priationum patronis & inſtrumentis, fuiſſe quoſdam, ex. gr. Ale-
xandrum III & IV, item Innocentium III & IV, qui eaſdem val-
p. 78. de improbarint. Sed laicis majori offenſioni illas fuiſſe probat,
his præcipue, qui ipſi olim jura patronatus, in ordines religio-
p. 79. ſos transtulerant. Inde ſæpius illos apud pontifices, vel apud
epi-

epiſcopos fuiſſe conqueſtos, nonnullos etiam, data monaſteriis p. 83.
pecunia vel re alia effeciſſe, ut ſolutis appropriationibus eccleſiæ
quædam in ſtatum priſtinum reverterentur. Quod vero maxime p. 84.
mirum videri poterat, ipſos ordines religioſos agnoviſſe publice
refert injuſtitiam appropriationum, ita tamen, ut quem quisque p. 88.
morem damnaret in alio ordine, eundem in ſuo tolerandum eſ-
ſe cenſeret, paucis admodum, quorum exempla ſiſtit, in domo p. 89.
propria reformationi ſtudentibus. Hinc & quid in conciliis p. 92.
Conſtantienſi & Tridentino, nec non a Cardinalibus A. 1536 juſſu
Pauli III congregatis, ad inveſtigandos, qui in eccleſiam irrepſe-
rant, abuſus actum fuerit, exponit. Licet vero appropriationibus p. 94.
non negata fuerit regum pariter & parliamentorum conniven-
tia (cujus rationem partim ab utilitatum propriarum ſtudio, par-
tim ſuperſtitioſa de monachorum pietate opinione, arceſſendam
arbitratur) nullo tamen tempore defuiſſe oſtendit, qui easdem in p. 97.
numero præcipuorum eccleſiæ gravaminum primo loco ponendas
exiſtimarent, ipſis ſæpe regibus ac parliamentis, plerumque ta-
men ſine effectu, in eandem ſententiam euntibus; id quod ſpe-
cialibus exemplis ex regno Henrici III, Eduardi I, Richardi II,
Henrici IV, Henrici V, & Henrici VI petitis eleganter deducit;
ubi præcipue quæ *de ſtatuto manus mortuæ*, de propoſita ſub p. 98.
Henrico V monaſteriorum diſſolutione, de concordatis inter pa- p. 109.
pam Martinum V & nationem Anglicam concluſis, & de cri- p. 111.
minationibus Wiclefo objectis differit, notari merentur. Henri- p. 116.
co VIII regnante, primo non ſolum vicariis interdictum ait
rectoriarum, ceu vocant, ſuarum conductione, (unde tamen ma-
gnam partem vivere eos oportuerit,) ſed & per aliud ſtatutum
ſublata fuiſſe varia augmenta, quæ ipſorum ſalariis acceſſerint; p. 118.
deinde cum autoritatis pontificiæ jugum excuteretur, tempus ad- p. 115. 122.
fuiſſe evincit, quo omnium optime, quicquid injuriarum paſſa
erat eccleſia, tam per appropriationes quam per oppreſſionem vi-
cariorum, reſarciri potuerit. Sed nihil horum factum, imo au-
ctum potius malum fuiſſe conqueritur. Parliamentum enim,
nullo tamen (quod fieri debuiſſe contendit) cleri legitimo con- p. 121.
ſenſu accedente, devolviſſe in reges Angliæ, præter jus illud,
a pontificibus olim uſurpatum, anni integri fructus ex quovis be- p. 119.
ne-

p. 110. neficio vacaturo ſemel capiendi, ſimul poteſtatem ſingulis annis
exigendi reditum, qui decimam cujusvis beneficii partem contine-
p. 122. ret. Deinceps cum tollerentur monaſteria, prioratus aliæque
domus religioſæ, minime reſtituta fuiſſe eccleſiis parochialibus ju-
ra, quæ ab ipſis modo illegitimo ad iſtas domos pervenerant, e. g.
decimarum & oblationum. Potius poſt translationem dicta-
p. 124. rum domuum in regem ejusque ſucceſſores factam, cœpiſſe lai-
cos ſibi vindicare, ſuisque uſibus applicare præſtationes illas ad ec-
cleſiæ patrimonium proprie pertinentes, nequicquam refragante
populo, poſtquam ipſa judicia eccleſiaſtica adjuvare laicos in ejus-
p. 128. modi exactionibus compellerentur. Quicquid autem horum con-
tigerit, ejus culpam non in ipſum reformationis opus, ſed in hos,
qui primi illud ſuſceperint, inque illorum mores, avaritia pariter
& multis Pontificiæ doctrinæ reliquiis corruptos, rejiciendam eſſe
monet, ſimul adductis literis invectivis, quibus tum temporis
parliamentum compellare auſus ſit quidam Rodericus Mors,
quem inter alia his verbis uſum eſſe refert: *Diabolum imita-*
p. 130. *tos eſſe temporum illorum reformatores, qui, ut apud Anglos in*
proverbio, cum melius ſaltem locare debuiſſet urnam dominæ ſuæ,
p. 131. *penitus illa fregerit.* Perniciosam illam redituum eccleſiaſtico-
rum diminutionem continuatam docet ſub Eduardo VI, pio qui-
p. 133. dem rege, ſed minore, & cujus ætate imbecilla abuſi ſint mini-
ſtri lucro nimium dediti, meliora conſilia, partim & exempla, fru-
p. 132. ſtra ſuppeditantibus Cranmero, Latimero, Hoopero, Thoma Le-
p. 139. vero, imo & exteris Proteſtantibus, atque adeo ipſo Calvino.
Ut Maria regnante papatus denuo introduceretur, non aliud
validius fuiſſe argumentum judicat, quam quod eccleſiam
illi ipſi ſpoliaverint, qui reformatores ejusdem voluerint ha-
p. 141. beri. Licet vero, cum clerus reſtitutionem amiſſorum urge-
ret, non ante voluerit Parliamentum in gratiam redire cum ſe-
p. 143. de Romana, quam prælati & clerici inferiores in convocatione,
ceu dicunt, congregati validam, quantum ad ipſos, declaraſſent
poſſeſſionem bonorum eccleſiaſticorum in laicos paulo ante trans-
p. 144. latam, ſimul tamen additam fuiſſe refert conditionem, ut melius
imposterum provideretur neceſſitatibus cleri parochialis; ipſam
p. 149. autem Reginam, accedente Parliamenti conſenſu, non ſolum re-
miſſ-

misisse annatas & decimam, de qua antea locuti sumus, redituum ecclesiasticorum partem, sed appropriationes etiam omnes, quæ coronæ dicebantur annexæ, atque omnia illarum emolumenta ecclesiis restituisse, & non diu ante obitum suum illud egisse, ut jura patronatus, quæ post monasteriorum dissolutionem, Henricus VIII & Eduardus VI sibi vindicaverant, archiepiscopi & episcopi, singuli intra suam diœcesin, acciperent. In laudibus Elisabethæ ponit, quod puriorem doctrinam iterum stabiliverit, sed temporum illorum iniquitati tribuendum censet, quod passa sit modo laudatam Mariæ liberalitatem revocari. Reliquisse tamen episcopis eandem commemorat decimas & oblationes, quæ appropriationis jure ad ipsam devolutæ erant, atque illarum loco alia prædia ab illis accepisse, tandem post multas altercationes utraque domo parliamenti in istam permutationem consentiente. Longe difficilius autem sustineri potuisse appropriationum onus, post exortam reformationis lucem, asserit, quam antea, & quid exinde malorum in ecclesiam redundaverit, e. g. ut inveniri non potuerint, qui habiles essent, ad animarum curam suscipiendam, ut pauperum numerus indies creverit, ut lapsæ ac perditæ fuerint ædes parochiales, ut plures ecclesias uniri, vel pluribus ecclesiis unum præfici oportuerit &c. fusius exponit, simul addens, quod tum temporis ob causas, quæ hodie cessent, e re totius regni visum fuerit, modis omnibus imminui opes clericorum, etsi non dubitaverint archiepiscopus Grindal & successor ejus Whitgift, iniquitatem ejusmodi consiliorum atque decretorum Reginæ ob oculos ponere. Jacobum I inde a primis regni sui auspiciis, optime dicit in ecclesiam fuisse affectum, eundemque tam in Scotia, quam in Hibernia, eo rem perduxisse, ut & populus nactus sit magis idoneos ac sedulos verbi divini ministros, & hi magis decentem acceperint laborum suorum mercedem. Sed in Anglia quo minus idem effici potuerit, obstitisse avaritiam partim & invidiam plurimorum, qui animum Regis de misera clericorum conditione solicitum a pio proposito abduxerint, frequenter institutis contra clerum querelis, quod & plura beneficia possiderentur ab uno, & quibus cura animarum in aliquo loco commissa esset, iidem alio in loco degerent, cum tamen, ipso Rege agno-

[Margin notes: p. 153. p. 154. p. 156. p. 157. p. 158. p. 171. p. 169. 172. p. 174. p. 181. p. 176. p. 176.]

 scen-

p. 178. ſcente, duplex iſtud malum originem debuerit alteri malo, quod
tolli nolebant, h. e. ereptioni bonorum eccleſiaſticorum, quam,
præcipue quod ad decimas & oblationes attinet, iis quoque tem-
poribus graviter improbaſſe docet viros eminentes, Baconem, Co-
p. 187. kium, Raſtalium, & ipſum clero atque eccleſiæ alias non adeo
p. 184. faventem Seldenum. Inde ad luctuoſa Caroli I tempora digreſ-
ſus, pium hunc Regem commendat a ſtudio, quo in tribus prio-
p. 190. ribus ſub ipſo habitis parliamentis, pauperum eccleſiæ miniſtro-
rum conditionem in melius referre tentaverit. Eodem tempore
p. 192. factum eſſe ait, ut duodecim viri honeſti, quorum pars ex theo-
logorum & jureconſultorum, pars ex civium ordine fuerit, ſo-
cietatem eo fine inierint, ut quas ex ſpontaneis amicorum & pro-
priis collationibus nacti forent pecunias, easdem redimendis bo-
nis eccleſiaſticis, jure appropriationis in aliorum manibus exiſten-
p. 193. tibus, impenderent. Sed cum privata duntaxat autoritate con-
p. 195. ſilium iſtud eſſet ſuſceptum, nec bona ſic redempta redderentur
eccleſiæ, verum reditus ſolum exinde obvenientes arbitrio horum
ſociorum inter egenos eccleſiarum miniſtros diſtribuerentur, juſtus-
que adeo metus exſurgeret, fore, ut intra breve temporis ſpati-
p. 198. um clero magis eſſet ad iſtos homines, quam ad Regem, epi-
ſcopos, ullumve alium reſpiciendum, A. 1632 vi ſententiæ in cu-
p. 201. ria Scacciorum (*in the Court of Excheqver*) pronunciatæ, penitus
fuiſſe ſocietatem iſtam ſublatam. Longe autem conſultius futu-
p. 203. rum fuiſſe, ſi potius eandem in melius formaſſent, *pluribus* evin-
p. 204. cit, ſimul excuſans Wilhelmum Laudum, cui, quod iſti rei im-
pedimenta poſuerit, inter alia nonnulli objecerant. Ea occaſio-
p. 206. ne quomodo idem præſul non ſemper infelici ſucceſſu Regi ſuo
p. 207. autor fuerit, interdum etiam ipſi, ut & Uſſerio, archiepiſcopo
p. 217. Armachano, Wilhelmſonio, epiſcopo Lincolnienſi, aliisque ad-
p. 215. jutor, ut paſſim ſtatus eccleſiaſticus, per appropriationes & inde
p. 214. ſecutam multorum eccleſiæ ſervientium egeſtatem, miſere diſtra-
p. 223. ctus emendaretur, ſuſius explicat. Exemplo illuſtri cum Regis
atque archiepiſcopi, tum eruditi equitis, Henrici Spelmanni, qui
& de non temerandis eccleſiis, deque eccleſiarum juribus, præci-
p. 230. 243. pue vero de decimis ſcripſit, excitatos eſſe docet quamplurimos
(in quibus primum fere locum tribuit Mortono, Conventrienſi

pri-

primum, deinde Dunelmensi episcopo) ut multa restituerent, quæ per appropriationes usibus ecclesiæ fuerant detracta. Tres quoque nominat viros eminentes ac patrii juris maxime peritos, p. 245. qui asseruerint, hodienum episcopis in Anglia potestatem competere, salariis clericorum minus sufficientibus augmentum decens assignandi ex bonis ecclesiæ appropriatis, in quorumcunque manibus eadem nunc existant. Eundem in ecclesias affectum temporibus illis diversis aliis modis demonstratum fuisse ostendit, nec post funestam Caroli I mortem curam istam penitus neglexisse p. 243. Cromwellum & alios; ubi tamen addit, vix in confuso isto atque iniquo rerum statu, fieri aliquid potuisse intentione vere bona, nihil autem omnino factum eo, quo decebat, ordine. Carolum II primo statim anno, postquam in regna sua restitutus esset, com- p. 553. mendasse refert episcopis, decanis & præbendariis per literas, se- p. 271. ptennio post repetitas, ut quarum ecclesiarum decimæ atque emolumenta jure appropriationis ad ipsos & successores pervenissent, earundem ministris stipendia sua augerent. Deinde deliberationes quasdam atque statuta parliamentorum, quæ eundem finem habuerint, recenset, e. g. de confirmandis & restituendis p. 261. ministris; de admittendis clericis ad exercitium jurisdictionis temporalis; de confirmandis & perpetuandis augmentis, quæ vicariatibus & curis animarum non sufficientibus accesserant per ecclesia- p. 274. sticos; de unione ecclesiarum in civitatibus & locis, quæ corpo- p. 265. rationes dicuntur &c. Hinc cum multos nominasset, qui melio- p. 279. rem reddiderint conditionem cleri egestate laborantis, existimat tamen, longe plura ac majora in ecclesiarum emolumentum iis p. 249. temporibus effici potuisse, cum magna illa rerum conversio, post obitum Cromwelli contingens, optimam ad id præbuerit occasionem. Sed in aliis quoque rebus regnante Carolo II minus beni- p. 301. gne actum esse cum clero conqueritur, præcipue per statutum, cui titulus *de restitutione juris patronatus, rectoriarum appropri-* p. 263. *atarum, decimarum aliorumque jurium, quæ fidelibus regni subditis tempore ultimorum tumultuum fuerunt ablata*; per exactionem subsidii ex bonis ecclesiasticis, non ante impetrato (ut le- p. 301. ges regni exegerint) consensu cleri in synodo congregati; item dum imposita fuerit necessitas singulis beneficiorum ecclesiastico-

p. 303. rum possessoribus, obtinendi propter annatas fisco regio exinde
debitas quinque diversa instrumenta obligatoria, eorundemque
intuitu quinquies honorarium certum solvendi, cum regnante
Henrico VIII atque Elisabetha, unica duntaxat scriptura, sed qua-
p. 304. tuor deinceps fuerint impetrandæ. Inde Jacobo II sceptro ad-
moto, non ilico abjectum fuisse dicit studium augendi pauperum ec-
clesiæ ministrorum stipendia. Inprimis autem laudandam cen-
p. 305. set liberalitatem & curam, quam iis temporibus Gulielmus San-
croft, archiepiscopus Cantuariensis, & qui nunc ipsius locum
p. 310. implet, Reverendissimus Thomas Tennison, nec non Simon
Patricius, episcopus Eliensis, ea in re ostenderint. Sed cum spei,
p. 304. quam ex oratione Regis prima tam in senatu sanctiore, quam in
ipso parliamento habita, populus omnis de salute ecclesiæ Angli-
p. 308. canæ conceperat, mox ingens successisset metus, stabilitam in re-
gno religionem, cumque ea jura omnia cleri subversum iri, fa-
ctum esse ait, ut nemo fere de levanda clericorum egestate tum
temporis cogitandum sibi existimaverit. Gulielmo atque Mariæ,
p. 311. postquam rempublicam regere cœpissent, cum tot tantisque diffi-
cultatibus domi forisque conflictandum fuisse dicit, ut mirari
non debeamus, si ejusmodi curis non statim animum applicare
p. 316. potuerint. Gulielmum tamen, secus quam multi existiment,
p. 312. optime semper animatum fuisse contendit erga religionem per
leges publicas in Anglia stabilitam, idque non solum frequentes
& solenniter agnovisse eos, qui nomine cleri ac *totius populi* in
parliamentis & synodis convenissent, sed ex *aliis* quoque *multis*
p. 313. argumentis luculenter apparere, veluti ex literis A. 1694 ad ar-
chiepiscopos a Rege directis; ex eo, quod idem plus vice simpli-
p. 317. ci declaraverit, se solicitum esse de mediis augendi pauperum
ecclesiæ ministrorum reditus, in Anglia non minus, quam in Hi-
p. 319. bernia; item ex societate, quam d. 16 Jun. A. 1701 eo fine consti-
tuit, ut per eandem in partibus exteris propagetur evangelium,
p. 321. ex quo quidem instituto magnam jam utilitatem percepisse ec-
p. 318. clesiam profitetur. Reginam quoque Mariam eodem curas su-
as atque cogitationes contulisse, ostendit, & cum magis quiete
vacare illis potuerit, non dubitat, quin nobile consilium, quod
eo intuitu (teste Gilberto, episcopo Salisburiensi) formave-
rat,

rat, ad finem optatum fuerit perductura, dummodo eandem vita longiore frui contigisset. Regio favori accessisse ait benignitatem parliamentorum, quæ & clericos egenos exemerint a necessitate conferendi ad subsidia Regi concessa, & quibusdam ecclesiis ita prospexerint, ut illarum ministris in perpetuum essent reditus ampliores, per statutum quoque A. 1689 conditum, *de non allegando crimine Simoniæ ab antecessoribus commisso in præjudicium innocentium successorum*, magis securos reddiderint possessores beneficiorum ecclesiasticorum. Multa deinde proponit exempla privata eorum, qui Gulielmo regnante in ecclesias earumque ministros liberales extiterint, quos inter speciatim laudat Samuelem Brewster, armigerum, quod ecclesiæ Botolphi, cujus curam reverendo Autori demandatam esse supra commemoravimus, oblationes, ceu dicuntur, paschales restituerit. In numero reliquorum, quos collocavit inter *εὐεργέτας*, eminent episcopi Lincolniensis & Salisburiensis, decani & præbendarii capitulorum Nordovicensis & Lincolniensis, dominus Gulielmus Maynardus & D. Richardus Busby. Ita ad præsentia tempora descendens, eam de qua initio locuti sumus, Reginæ augustissimæ, quæ hodie imperium tenet, munificentiam in clerum describit, nullam fere prætermittens circumstantiam, ad factum istud vere gloriosum pertinentem. Deinde statutum ipsum, cujus pariter supra fecimus mentionem, & cui titulus *An Act for the making more effectual Her Majesties gracious intentions &c.* secundum singulas illius partes considerandum sibi sumit, & multa adducit, quæ ad illustrationem & commendationem illius apprime facere videntur. Speciatim ea occasione ostendit, quod jus annatarum & decimarum Angliæ regibus ab Henrico VIII assertum, parum utile extiterit coronæ; deinde quod reditus inde obvenientes, doctrinæ divinæ ministris eorumque sustentationi jam A. 1649 fuerint destinati; tum quæ statuta prodierint sub Henrico VIII, Eduardo VI & Elisabetha, de modo exigendi illas annatas atque decimas, nec non de aliis circumstantiis eo respicientibus; postremo quisnam verus sit sensus statuti, cui nomen a *manu mortua* datur, & cur statu ecclesiæ jam in melius formato credendum sit, non amplius per illud esse restrictam vel prohibitam liberalita-

p. 323. p. 322. p. 323. p. 327. p. 347. p. 373. p. 382. p. 385. p. 390.

tem in clerum, nedum reſtitutionem eorum, quæ olim titulo
juſto ad eccleſiam pertinuerint. His de novo quædam ſubjicit,
p. 395. ex quibus appareat, non ſolum præter neceſſitatem, ſed & con-
tra regulas æquitatis, propter dictas annatas & annuam decimæ
partis præſtationem, quinque diſtincta inſtrumenta obligatoria im-
petrare debuiſſe beneficiorum eccleſiaſticorum poſſeſſores; eoque
majores laudes deferendas exiſtimat Reginæ, quod onus iſtud re-
miſerit. Simul mentionem facit quorundam conſiliorum, *quæ*
p. 398. Eliſabethæ, Jacobo I, Carolo I & Carolo II in oppreſſionem cle-
ri, ſed irrito conatu, fuerint ſuggeſta.
p. 403. Antequam tractationi ſuſceptæ finem imponat cl. Autor,
nihil ab inſtituto ſuo alienum, aut repugnans officio civis obe-
dientis ſe facturum exiſtimat, ſi his, quorum fidem ad promo-
vendum opus laudabiliter a ſe cœptum electura ſit Regina, con-
p. 404. ſilia quædam, quæ ad id conducere ſibi videantur, modeſte pro-
ponat. Horum primum eſt, ut (quemadmodum jam a Cardi-
nali Polo & alias non ſemel ſit tentatum) numerus exactus ine-
atur eccleſiarum omnium, quotquot in Angliæ regno & Walliæ
principatu inveniantur, quæ miniſtros habeant exiguis ſtipen-
p. 406. diis adjutos. Alterum, ut ratio præcipua habeatur ejusmodi
miniſtrorum, qui ſint in locis nundinarum privilegio gaudenti-
bus, populi frequentia maxime celebribus, & prope Londinum
p. 409. ſitis. Tertium, ut quamdiu non datur occaſio redimendi ea,
quæ ſingulis eccleſiis per appropriationes deceſſerunt, *miniſtris*
illarum egentibus ex nummis, ad iſtam redemptionem deſtinatis,
interea præbeantur annuatim certi reditus, & ſi quem fundum ec-
p. 410. cleſiæ quondam ablatum eidem reſtitui contigerit, pars fructuum
tribuatur eccleſiæ oppidi alicujus vicini. Quartum, ut, quibus ec-
p. 411. cleſiarum miniſtris ſtipendia augentur, eorum quoque officio
atque laboribus aliquid addatur, in utilitatem populi iis commiſſi.
p. 414. Quintum, ut media circumſpiciantur, quibus adduci queant bo-
norum ad eccleſias ſpectantium poſſeſſores, ad illa æquis conditio-
p. 415. nibus eccleſiis vendenda. Sextum, ubi ad ductum conſilii, quod
erat in ordine tertium, novi reditus in pecunia conſiſtentes mi-
niſtris eccleſiarum aſſignantur, ut iisdem in locis incolæ ſive pa-
rochiani, una cum appropriatoribus ſeu bonorum quondam ec-
cleſia-

clesiasticorum possessoribus persuadeantur, ad aliquid de suo reditibus istis adjiciendum. Ultimum, quia in eorum numero, qui appropriatores dicuntur, episcopi etiam inveniantur, aliique in dignitatibus ecclesiasticis constituti, & integra collegia ecclesiastica, ut consilia ineantur, quibus ab his quoque (prout jam factum esse a quibusdam, & præcipue ab episcopo nec non capitulo Carleolensi commemorat) possit obtineri aliquid in utilitatem ecclesiarum, quæ per istas appropriationes passæ sint detrimentum. Tandem exempla subjicit quorundam, qui sub regno præsenti liberalitate sua in ecclesias inclaruerint, nimirum comitis Nottinghamiæ, Henrici Forsteri & Hiobi Marstoni. Nonnullos etiam antea a se prætermissos, & qui tempore regum antecedentium eodem nomine laudari meruerint, recenset, cumque de domino Simone Digbæo, Richardo Temple baronetto, speciatim vero de archiepiscopo Armachano, Bramhallio, quædam commemorasset, duo refert memorabiliter dicta, unum Thomæ, Strafsordiæ comitis, Regisque Caroli I locum in Hibernia quondam tenentis, alterum Georgii, ducis Albemarliæ, quorum ille filio suo injunxerit, ne unquam, nisi velit iram Numinis in se provocare, permissum sibi credat possidere quicquam, quod ecclesiæ debeatur; hic vero solitus fuerit, admodum frequenter in sermonibus cum episcopo Salisburiensi habitis, partem suæ felicitatis haud exiguam dicere, quod in omnibus suis bonis nihil omnino inveniatur, quod unquam piis usibus fuerit devotum. In fine operis adduntur varia documenta, quibus fides adstruitur his, quæ in ipso libro fuerunt proposita, cumque maximam partem depromta sint ex schedis manuscriptis in locis diversis asservatis, nec antea typis excusa, multum per illa accedit pretio, quod opus integrum pietati, ingenio atque industriæ Reverendi Autoris debet.

p. 417.
p. 419.
p. 423.
p. 427.
p. 438.

JOANNIS ORTWINI WESTENBERGII JCTI & Antecessoris de Causis Obligationum Liber singularis, seu Dissertationes novem.

Harderovici, apud viduam & filios Alb. Sas, 1704. in 8. Plag. 22.

NOvem Dissertationes, a diversis Respondentibus, quorum nomina sub initium quoque libri adjecta sunt, more Academico

mico habitas, conjunctim, uno volumine, hic exhibet Autor noster Clarissimus. In *Dissertatione prima*, post explicatam causæ efficientis & obligationis indolem, hujus causam remotam ait esse Jus, hoc autem cum Divinum aut humanum, & illud iterum innatum vel revelatum sit, hinc singulas istas Juris species persequitur. Primo igitur Jus Divinum Naturale, ac Obligationes inde venientes, quibus homo Deo, sibi ipsi, & proximo obstringitur, expendit; inde ad Jus Divinum revelatum progreditur, quod triplex esse docet, Morale, Ceremoniale & Forense. Denique pergit ad Jus Civile, ac in specie, Romanorum, secundum quod Obligationem in mere naturalem, mere civilem, & mixtam non male dividi, existimat, ac singulas dein species definitionibus, subdivisionibus & exemplis, amplius illustrat. *Dissertatio secunda* tractatum, de causis Obligationum propinquis, pandit. Has Noster in Ordinarias & Extraordinarias distinguit, ac illarum quatuor species, Contractum, Quasicontractum, Maleficium & Quasimaleficium; harum plures, varias scilicet Causarum figuras, esse arbitratur. Quibus generaliter propositis, singularum specierum prolixior deinde sequitur explicatio. Quid ergo Contractus sit, primo Noster inquirit, eumque in Nominatum & Innominatum dispescit, adjectis utriusque subdivisionibus consuetis. Quasicontractus, ex ejus sententia, est factum aliquod non turpe, ex quo, citra conventionem, nascitur obligatio. De numero Quasicontractuum, res dubia est, sed Clarissimus Autor, *præter quinque* species, Justiniano laudatas, Negotiorum *gestionem*, *Tutelæ* administrationem, Rei communionem, Hæreditatis aditionem, & Indebiti solutionem, nullas alias admittit, ac firmandæ doctrinæ suæ, quasdam leges, quæ objici poterant, explicat. Delictum ipsi est omne factum illicitum, dolo malo commissum, quod pœnam meretur: dividitur ab eodem, juxta receptam sententiam, in publicum & privatum, quod iterum est vel ordinarium, vel extraordinarium, cui etiam delictum populare accensendum esse censet. Quasidelictum, ex doctrina Nostri, est factum, quod quidem proprie delictum non est, sed propter culpam, delicto est proximum; cumque quatuor ejus species, post Gajum, Justinianus saltem commemoret, hinc probabile illi videtur,

tur, ſolas illas Quaſidelictorum nomine venire. Hæc de cauſis Obligationum ordinariis. Cum vero hæ introducendis obligationibus omnibus, haut ſufficere fuerint viſæ JCtis, ideo varias cauſarum figuras, i. e. varia negotia, a contractu & maleficio diſtincta, ex quibus tamen, propter æquitatis rationem, obligatio naſcitur, velut cauſas obligationum extraordinarias & irregulares, adjecerunt. Has ergo diſtinctius perſecuturus doctiſſimus Autor, in *Diſſertatione tertia*, de Æquitate primo aliqua præmittit, cumque elegantiſſimus caſus in *l. 32. de R. C.* (quam auream, aureisque literis ſcribendam, nec non ſpeculum aureum, imo legem Divinam appellant Doctores, de veteri, ut videtur, ſuperſtitione) ei occurrere videatur, quo propter ſolam æquitatem, actio conceditur, ideo, præmiſſa prolixiori laudatæ legis expoſitione, oſtendit, in ea ſubeſſe negotium, quod neque ad contractum, neque delictum referri poſſit, actionemque inde deſcendentem, merito Condictionem ex lege dicendam eſſe, addita diſquiſitione, quo usque illa lex, ad alios caſus, bene vel male extendatur. Cum igitur Condictio ex lege, in illa lege *32* occurrat, eademque ex variis cauſarum figuris alias oriri credatur, ideo Noſter, in *Diſſertatione quarta*, Condictionem illam primo in genere exponit, poſtea ejus ſpecies, quæ ex pactis legitimis naſcuntur, perſecutus, diſquirit, an pactum compromiſſorium, ſuffragii, contractus, & in ſpecie, ſtipulatio ac literarum obligatio, pactis legitimis recte annumerentur? eo etiam addito, quod quaſicontractus ad pacta legitima male referantur. His abſolutis, de aliis caſibus, quibus Condictio ex lege competat, ac in ſpecie, an in caſu *l. 1. C. de jur. emphyt. l. 2. C. de reſcind. vendit. l. un. C. de ſuffrag. l. 5. C. de ingen. man.* illa locum inveniat, Noſter ſatagit. Condictionibus ex lege, ſimiles ſunt Actiones in factum, quibus *Diſſertatio quinta* deſtinata eſt. In ea Clariſſimus Autor, nomen & indolem Actionum in factum generaliter explanat, earumque originem & neceſſitatem, ex hypotheſibus fori Romani deducit, & quam varie illæ ſupponantur, diſtinctius ediſſerit. Inde progreditur ad Actiones in factum ſubſidiarias civiles, variis exemplis illuſtratas, quas excipiunt Actiones in factum ſubſidiariæ Prætoriæ, quibus etiam non exi-

guus exemplorum numerus, lucem affundit. Præter actiones in factum subsidiarias, dantur & aliæ, istis affines, Actio scilicet de tigno juncto, Actio subsidiaria pupillis & minoribus contra magistratus minores competens, & Actio judicati, quæ licet, habita æquitatis, ex qua sola oriuntur, ratione, Actiones in factum dici queant, attamen, quia singulæ propriis appellantur nominibus, ideo in *Dissertatione sexta*, seorsim de iis agendum sibi esse existimavit Noster. In indagandis igitur actionum illarum appellationibus, natura, varietate & fundamento, prolixe satis occupatur. Nondum fons causarum extraordinariarum exaruit, sed ex eo plures adhuc actiones aliæ scaturire Nostro videntur. Nam in istum censum, *Dissertatione septima*, Actionem ad petendam restitutionem in integrum, de pauperie, ad exhibendum, Condictionem sine causa, Triticariam, Actionem de pecunia constituta: *Dissertatione octava*, Actionem redhibitoriam & quanti minoris, actionem ex vinculo matrimoniali ortam, actionem ad alimenta præstanda, liberis & parentibus competentem: *Dissertatione nona*, Actionem ad collationem faciendam, damni infecti, aquæ pluviæ arcendæ, querelam inofficiosæ donationis, remedium indemnitatis seu beneficium separationis bonorum, obligationem & actionem ex pollicitatione natam, ac tandem actiones extraordinarias, de quibus ipse Prætor vel Præses, extra ordinem, quandoque cognoscebat, refert, ac circa singulas, præcipuam operam eo intendit, ut eas ex nulla causa ordinaria, contractu puta, quasicontractu, maleficio aut quasimaleficio, descendere, adeoque ex causa extraordinaria, sive sola æquitate, repetendas esse ostendat, quod in genere admonuisse, satis videtur. Speciminis tamen loco, ejus sententiam, quoad actionem redhibitoriam & quanti minoris, quæ in Dissertatione octava primo loco comparet, explicatius nonnihil exhibebimus. Ædilitii Edicti sententia & rationibus adductis, ac utriusque actionis, redhibitoriæ & quanti minoris, definitione, appellationibus & concursu explicatis, contendit, actiones illas ex mera æquitate, ne emtores rerum vitiosarum damnum sentiant, esse introductas, eaque ratione, dativas posse dici, utut ipsa actionum, in dativas & nativas, distinctio, minus accurata Nostro videatur;

postea

postea refellit eos, qui ad præstationes, quas Ædiles venditoribus injunxerunt, ex ipso emtionis & venditionis contractu, agi posse censent: nam actiones ex contractu descendentes, ad eum implendum, non solvendum, regulariter competunt, & quid opus fuisset actione redhibitoria & quanti minoris, si ex ipso contractu agere potuissent emtores læsi? præterea illa sententia aperte *l. 2. C. de Ædilit. Action.* repugnat; denique in plerisque actiones Ædilitiæ, & actio emti differunt, quas differentias Noster recenset, ac objectionibus nonnullis, *ex l. 11. §. 3. 5. de A. E. V. l. 23. §. 4. de Ædil. edict.* desumptis respondet.

OBSERVATIO D. JOHANNIS WRIGHTII, Colleg. Med. Lond. Socii, de Ulcere Pulmonum, in Epistola ad GULIELMUM COWPERUM, Soc. Reg. Socium recensita, una cum hujus Responsione.

Excerpta ex Actis Philos. Anglic. A. 1703. N. 285.

PUella 18. annorum Anno 1701. Mense Majo variolis corripiebatur adeo benignis, ut Medici consilio non indigere videretur, donec in squamas illæ abiissent. Tunc enim respirandi difficultas, quæ paulo ante eam vexaverat, tantum cœpit incrementum, ut septimo post variolarum eruptionem die, materiam sanguineam expueret viscidam, quæ nec pituita sanguinis striis picta, nec cruori permixta esse videbatur, sed tota omnino erat sanguinea; non tamen sanguinis calidi instar fluebat, multo minus velut cruor frigefactus coagulabatur, sed dum effundebatur, instar pituitæ, ex ventriculo per vomitum rejectæ, pelvi adhærebat. Quamvis vero talis hæmoptysis multum quotidie intenderetur, atque subinde per diem vel sextarius dictæ materiæ ejiceretur; paucis tamen septimanis post sanitati ægra restituta, bonum recuperavit corporis habitum, Lunæque tributum solvere iterum cœpit, & a mense Julio ad Decembrem usque satis bene valuit. Quo tempore respirandi difficultas repetens indies increscebat, cum plenitudinis quodam atque ponderis sensu in sinistro latere, ita ut ægra huic quidem commode incumbere posset, quoties autem in dextrum se convertere elaborabat, pondus quasi ex sinistro ad dextrum latus labi perciperet, cum dyspnœæ augmento atque tussi.

Qualia symptomata cum ad nativitatis Christi usque festum indies augerentur, crassam tandem fœtidamque materiam purulentam excernere cœpit, bono interim appetitu gaudens, & ab omni insultu febrili libera. Authoris curæ tradita puella, medicamenta pus per ἀνακάθαρσιν evacuantia assumsit cum euphoria, mensibus interim periodum servantibus, nec hecticæ signis præsentibus, a tantillo autem frigoris admisso pus fœtidum ejiciebatur. Per aliquot horas omnis tussiendi molestiæ erat expers, quamprimum autem eam hæc, post aliquem plenitudinis sensum, affligere incepit, non prius desiit, quam duo circiter puris fœtidi cochlearia essent excreta; idque potissimum mane, a meridie, & noctu contingebat. Cum itaque pulmonum lobum sinistrum abscessu occupari suspicio oriretur, in lecto caput pronum sinistro brachio suffulcire jussa est, ut post levem tussim pus effluere eo felicius posset. Aliquando, post frigoris sensum a meridie, pulsu celeriori reddito, calor febrilis accendebatur, indies increscens, quem leve comitabatur delirium ad aliquot dies; donec post se reliquit hecticam cum rubore, vesperi genas pingente, sudoribus nocturnis, diarrhœa continua, atrophia & crurum demum œdemate sociatam, etiamsi lecto fuisset affixa. Inter septimam & octavam costam nodi aliquot exiles se offerebant tactui, qui una cum aliis phænomenis, ibidem loci ulcerosos pulmones pleuræ adhærere, suspicionem augebant. Etiamsi igitur causticum dicto loco potissimum applicari debuisset, prævidens tamen *Author* cum aliis sibi junctis Medicis, mammæ sinistræ glandulas simul arrosum iri, spatio inter sextam & septimam costam sursum numerando illud apposuit; quo remoto, & lanceola in pectoris cavitatem adacta, lympha profluebat, sanguinolenta absque pure: immissoque specillo, pulmones ad inferiorem costæ septimæ partem adhæsisse observabantur; antequam autem eschara separaretur, pus prorupit, quotiescunque ulcus deligabatur, quod sensim atque sensim imminuebatur, ad curationis usque finem. Quem tamen antequam attingeret puella, de immenso circa cartilaginem ensiformem conquesta est dolore, & tanto quidem, ut cannulam ipsa aliquoties extrahere haberet necesse; quod a cannula nervum premente ille crearetur. Sicque mense Augusto perfecte sanata, sequentibus men-

mensibus pristinum corporis habitum recepit, indicio manifesto, non omne pulmonum ulcus, prout nonnullis videtur, esse incurabile.

Cum autem puellæ huic curandæ etiam Gulielmus Cowperus adfuerit, non potuit non hic, in Responsione sua, D. Wrigthii, felicem curæ successum constanter prædicentis, peritiam collaudare, atque in memoriam revocare puris non minus graveolentiam summam, quam putridam acrimoniam, qua specillum immissum & syringam argenteam in injectionibus usurpatam arroserat. Nec dubium superesse ullum dicit, quin pus, ex vulnere facto profluens, ab eadem cavitate provenerit, ex qua ante cum tussi per os fuerat rejectum; siquidem puella sub injectionibus, quas tinctura myrrhæ ingrediebatur, de amaro sapore in ore fuerit conquesta. Recensitis dein aliis ægrorum, similibus pulmonum ulceribus laborantium, exemplis, merito miratur Clarissimus Cowperus, qui fiat, ut parte una pulmonum obstructa, homo tamen vivere, & reliqua pulmonum pars totam massam sanguineam, ex dextro cordis ventriculo ad sinistrum, æquali temporis momento, & sub æquali quantitate, sub qua per reliquas corporis partes omnes circulatur, deducere queat; cum modum conveniat omnino admirari, quo in statu naturali, ubi pulmonum canales omnes aperti sunt, id contingat. Ad cujus phænomeni explicationem sequentia instituit experimenta. Scilicet aquam in arteriam pulmonalem injectam dum per venam pulmonalem redire conspexit, idem etiam cum cera tentavit feliciter. Postquam enim hanc calidissimam cum oleo terebinthinæ mixtam, & colore, Vermillon dicto, tinctam in arteriam memoratam felium juniorum injecit, venam ea cum auricula sinistra adeo repletam vidit, ut pars ejus ad sinistrum usque cordis ventriculum penetraverit; licet aliquid ceræ ad bronchia simul esset depositum. Corda humana præparando, & eorum ventriculos, auriculas & truncos vasorum sanguineorum cera replendo, itidem advertit, quod cera, diversis coloribus tincta, in arteriam & venam pulmonalem, sine extrema vi injecta, ex arteriis ad venas tantum, non vero ad tracheam simul, pervenerit. Nec in aliis corporum humanorum æque ac quadrupedum visceribus ceram per arterias ad ve-

nas adigere potuit, præterquam in pulmonibus, liene & pene; in quibus tamen ut succederet experimentum, cera summo cum impetu injicienda fuit. Cum autem nudis oculis vasorum extremitates nec in animalibus vivis, dum sanguis adhuc per vasa circulatur, cumprimis in partibus pellucidis omenti, vel mesenterii quadrupedum, aut in pulmonibus ranarum, vel lacertarum viventium; nec in mortuis, dum sanguis in pulmonibus est retentus, usurpari possint, mediante microscopio id tentavit. Facta enim incisione in corporibus dictorum animalium, pulmonum prolapsorum & aëre inspirato distentorum partem, cordi quam proxime adstantem, citissime & firmissime ligavit; quo facto exsiccatos ranarum & lacertarum pulmones eorumque vasa microscopii ope ita contexta deprehendit, prout in fig. 1. 3. 4. 5. 6. offeruntur. Adeoque certissime sibi persuasum habet Author Clarissimus, communicationes vasorum sanguineorum in pulmonibus magis esse patulas, quam in aliis partibus, excepto liene & pene, donec monstretur, ceram liquefactam æque facile in reliquis corporis humani ac quadrupedum partibus ex arteriis ad venas penetrare. Quemadmodum vero rationem inde petit sanguinis per pulmones in statu naturali fluentis; ita e diverso, si in statu p. n. vasa quædam sanguinea pulmonum vel angustentur, vel penitus comprimantur, ut in ulceribus pulmonum, tunc a reliquis adhuc sanis vasis plus solito per eorum cavitatem transmitti reputat, quippe quæ sensim ita dilatentur, ut illorum defectum commode resarcire valeant. Id quod etiam in ramorum arteriosorum communicatione fieri observat, quando in anevrismatis cura ramus quidam insignis vel truncus ligatur.

TAB. V.

Explicatio Figurarum Tabulæ V.

Figura I exhibet pulmonem ranæ ligatum & exsiccatum, microscopio inspectum, cujus vasorum extremitates tam amplæ sunt, ut tres sanguinis globulos transmittere possint.

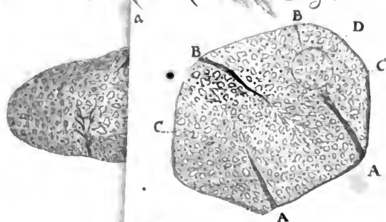
AA. Arteriæ.

BB. Venæ.

CC. Earum inosculationes.

D. A-

Fig:3.
D
C
B
B
D
B
C
A

Fig:5.
B
D
B
C
C.
A
A

D. Area microſcopii, prout nudis oculis apparet.

Figura II ſiſtit pedis poſterioris ranæ partem, cujus vaſorum extremitates unicum ſaltem ſanguinis globulum transmittunt.

AA. Truncus arteriarum.

BB. Truncus venarum ad latera digitorum transcurrens.

CC. Earum extremitates invicem continuatæ, in membrana transparente digitos diſtinguente.

aa. duo digiti pedis.

Figura III & IV oculis ſubjicit extremitates arteriarum & venarum, in pulmonibus ranæ alio microſcopio inſpectas.

AA. Arteriæ.

BB. Venæ.

CC. Earum conjunctiones.

D. Area microſcopii.

Figura V monſtrat aream quandam hexagonam pulmonis ranæ, qui cum non æque flatu fuerit diſtenſus, ac in figura III & IV areæ etiam ſeu cellulæ in interſtitiis extremitatum anguſtiores & minores apparent.

AA. Arteriæ.

BB. Venæ.

CC. Earum inoſculationes.

D. Area.

Figura VI repræſentat lobum pulmonis lacertæ aquaticæ præparatum.

AA. Truncus arteriæ pulmonalis.

BB. Vena pulmonalis.

CC. Earum rami conjuncti.

DD. Membrana ſubtilis tranſparens.

EXPERIMENTUM ANATOMICUM AD VERAM Duræ Matris motus cauſam detegendam inſtitutum ab H. RIDLEY M. D. & Reg. Coll. Med. Lond. Socio.

Excerptum ex Actis Philoſ. Angl. A. 1703. N. 287.

POſtquam Clar. *Ridley* in Tractatu ſuo *de Anatomia Cerebri*, ante bina luſtra publici juris facto, Duræ Matris motum arteriis per

per totum cerebrum dispersis in acceptum referendum esse, variis experimentis probaverat; Clarissimus autem *Baglivus* in suo *de Fibra Motrice* libello, pulsus hujus causam in propria Duræ Menyngis substantia & textura, cordis æmula, quærendam esse tradiderat: utra contrariarum harum sententiarum veritati propius accedat, examinaturus ille, sequens instituit experimentum.

Canis scilicet superiori bregmatis parte terebrata, membranam duram non sine aliqua sanguinis jactura denudavit. Hinc cohibita hæmorrhagia, abstersoque sanguine, duræ matris ejusque sinus longitudinalis, qui per marginem foraminis decurrebat, motum systalticum cordis vibrationis, quæ justo citatior erat, æmulum, hujusque rhythmo ad amussim respondentem deprehendit. Post elapsum unum horæ quadrantem, eandem hamulo acuto suspensam perforavit; quam perforationem acute persentiscere videbatur canis, convulsionis tamen cujusvis expers. Comparuit sic motus cerebri systalticus, tantillum sanguinis, quod in membrana continebatur, foras propellens. Posteà cuspide forficis obtusa caute in aperturam membranæ vulneratæ immissa, eam transversim in parte ejus a sinus longitudinalis transitu maxime remota dissecuit; hinc protrusum fuit cerebrum pia matre tectum, perseverante adhuc motu ejus ad tactum satis forti, licet membrana ipsa, ob vim restitutivam fibrarum suarum a plaga accepta imminutam, ad oculos obscurius vibrari videretur. Toto hoc tempore vegetus adhuc erat canis, levibus tantum tremoribus, cum quodam horrore, per universum corpus affectus. Postquam igitur per aliquot horas hic vexatus multum sanguinis effuderat, ut omnem vim pulsificam, quæ vel huic membranæ inesse, vel aliunde accedere supponi potest, adimeret Author, guttulas aliquot olei vitrioli leniter illinebat; unde nigro colore tingebatur hæc, & nulla, saltem exigua & obscura ejus percepta est vibratio, admoto tamen digito satis distinctus cerebri pulsus sentiebatur. Peractis his, cum cultri mucronem ad unius unciæ crassitiem in cerebri substantiam intrusisset, vehementer se agitavit canis, hactenus adhuc vegetus, & in horrendas corporis jactationes & pedum anteriorum & posteriorum convulsiones incidit, & cerebrum fortius quam antea movebatur. Postea spe-

ſpecillo profundius adacto, ſenſus dolorifici indicia maxima dedit animal, cultro tandem usque ad latus cranii oppoſitum trajecto horrendis agitatum fuit ſpasmis; & interim ſyſtolen & diaſtolen cerebri, cum maximo reniſu factam, digito Author æque ac alii adſtantes perceperunt. Quibus penſitatis phænomenis, patere exiſtimat Clariſſimus Ridley, motum cerebri & menyngis a peculiari duræ matris textura minime dependere.

D. ROBERTI HUNTINGTONI EPISTOLÆ, ET veterum Mathematicorum Synopſis, Collectore EDWARDO BERNARDO. Præmittuntur D. HUNTINGTONI & D. BERNARDI Vitæ, Scriptore THOMA SMITHO S. Theol. Doct.

Londini, apud A. & J. Churchil, 1704. 8. Plag. 18.

PEr varia doctiſſima ſcripta, in Actis noſtris paſſim commemorata, dudum orbi erudito ita innotuit Vir Clariſſimus Thomas Smithus, ut vel ſolum nomen ejus affatim commendare poſſit Huntingtonianas epiſtolas, quibus in lucem edendis obſtetricias manus præſtare dignatus eſt. Epiſtolis autem Huntingtonianis Vitam ejus præmittere operæ pretium duxit, illuſtrationi eorum, quæ paſſim in epiſtolis habentur, haud raro inſervientem. Lucem vero Huntingtonus adſpexit Februario menſe anni ſuperio- p. 1.
ris ſeculi XXXVI Deorhirſtæ, quod eſt oppidum non incelebre ad Sabrinæ ripam ſitum. Patrem nactus eſt illius loci Parochum, p. 2.
qui Robertum noſtrum ſecundo genitum, in ſchola publica Briſtoliæ literas Græcas & Latinas bene edoctum, cum decimum ſextum vitæ annum attigiſſet, Oxonium ablegavit, ubi primo inter Portioniſtas, quos vocant, receptus, mox poſt ſuſceptum primum in artibus gradum, unanimi illorum, penes quos jus eligendi erat, conſenſu in numerum Sociorum cooptabatur. Anno deinceps 1663 lauream Magiſtri conſecutus, inſequentibus comitiis Magiſtrorum nuncupatus eſt Senior, quam ſpartam cum per aliquod tempus egregie ornaſſet, tum D. Pocockii conſilio, tum propria men- p. 3.
tis inclinatione ductus, D. Framptono, qui huc usque Halebi mercatoribus Anglis in Oriente a ſacris fuerat, jam in Angliam redituro, in ſacro iſto munere, ampliſſima mercatorum Londinen-

sium, qui mercaturam in Oriente exercent, societate suffragante
p. 5. successit. Cum ergo Halebum celeberrimum illud Orientis emporium pervenisset, post administrationem sancti muneris, quod ipsi incumbebat, nihil prius antiquiusve habuit, quam ut patriam rerum hactenus pene incompertarum vel saltem vix satis bene cognitarum notitiis, invectisque librorum gazis redux ditaret.
p. 7. Cum vero de libris Syriacis comparandis maxime solicitus esset, & in iis cumprimis S. Ignatii, Episcopi Antiocheni, epistolas Syriacas investigaret, quarum non tantum Ebed Jesu in Catalogo librorum Chaldæorum obiter indicium fecerat, sed & ipsas epistolas magis diserte Ignatius Antiochenus XVI seculi scriptor, in Catalogo librorum ex Oriente advectorum, Chaldæo-Syra lingua ibi extare, testatum dederat: minime tamen hac ex parte voti compos fieri potuit, cum nec in Syria, nec in Ægypto, nec in Mesopotamia, nec in monte Sina, exemplar Ignatianum sive Græcum sive Syria-
p. 10. cum repererit. In iis autem libris, quos Patriarchæ Antiocheni D. Stephani Petri opera adjutus nactus est, Ephremi Syri Commentarius in Pentateuchum, & quædam Homiliæ maxime insi-
p. 12. gnes fuerunt. Cum aliquot annos Halebi versatus fuisset Huntingtonus, ipsum lubido incessit Hierosolyma adeundi, in quo itinere ad reliquias Samaritanorum divertit, ex quibus triginta circiter familiæ Sicima sive Neapolim (utpote ex istius ruinis ab Herode conditam, hodie *Naplos* nuncupatam, juxta montem Garizim tribus horis ab urbe Samaria, olim Σεβαςῆ, nunc *Isloste*,
p. 15. dissitam) incolunt. Ea occasione obiter *Clarissimus* Smithus de codicibus Samaritanorum sacris nonnulla observat, atque id imprimis, quod si ex codicibus in Anglia obviis judicium ferre liceat, Cottoniano nempe, Bodlejano & Huntingtoniano, nullus eorum
p. 16. CCCC quingentorumve annorum ætatem supergrediatur. In Ægyptum quoque iter fecit Huntingtonus, ibique eandem in investigandis codicibus manuscriptis industriam perpetuo adhibuit. In hisce autem libris Copto-Arabicis singillatim recensendis Auctor non diu versatur: cum ii ex egregio & utilissimo catalogo-
p. 17. rum opere, Oxonii A. 1697 edito, peti possint. Maxime & in primis memoranda esse judicat tria Evangeliorum exemplaria, quorum unum Kahiræ, alterum in deserto Nitriæ, tertium Hierosolymis

mis reperit, D. Marshallo, qui editionem Copticam N. T. tum temporis moliebatur, transmissa. Praeterea dum Kahirae commoratus est, cum quodam Copto sacerdote de conciliorum duobus voluminibus, una cum appendice concilii Chalcedonensis, & denique tribus reliquis Pentateuchi Mosaici libris exscribendis fuit pactus. Quoad Huntingtonus in Asia vitam degit, cum multis Viris religiosis, religionis Christianae propagandae causa per Orientem quaqua versum sparsis, frequens literarum commercium exercuit. Inter hos ex P. Archangelo de Sancta Theresa, ordinis Carmelitarum discalceatorum, de Sabaeis sive Mendaeis quondam quaesivit, num qui libri istius sectae opiniones complectentes adhuc superessent. Iste Carmelita ut Huntingtoni curiositati satisfaceret, postea in Angliam tres libros transmisit, quorum duos Mendaei *olim* Adamo Protoplastae a Deo traditos, tertium vero ab Angelis trecentis triginta annorum millibus ante Adamum conditum coelitus delatos fabulantur. Isti autem libri tanta obscuritate laborant, ut absque interprete nullo modo intelligi possint. Postquam Huntingtonus in Asia undecim annos expleverat, de reditu in patriam cogitans, per Italiam & Galliam in Britanniam rediit, cui restitutus anno 1683 dignitatem Doctoris in facultate Theologica consecutus est. Paulo post Collegii S. Trinitatis, juxta Dublinium in Hibernia, praefectura ipsi licet invito atque reluctanti fuit delata. Bello autem in Hibernia ingruente, fuga sibi consulendum esse duxit. In Angliam ergo redeunti sacerdotium in parochia Hollingburiae, in agro Hartfordiensi sita, ipsi fuit demandatum. Ibi reliquum vitae tempus transigere in animum induxerat, sed aliter visum Deo. Etenim A. 1701, vacante sede Rapotensi in provincia Ultoniae, hic episcopatus, opera potissimum Illustrissimi Henrici Comitis Clarendoniae, ipsi delatus est. Hac de causa denuo in Hiberniam navigare coactus, Dublinium incolumis appulit, ibique vicesimo die mensis Julii in Ecclesia Christi cum debita solennitate fuit consecratus. Sed prius quam ad sedem suam cathedralem pervenit, morbo implicitus, secundo die Septembris, sexagesimo sexto aetatis anno, placide decessit. Jam ut ex epistolis quoque decerpamus nonnulla, p. 13 meminit cujusdam exemplaris Concilii Florentini, quod ab alio auctore profectum

p. 18. p. 21. p. 23. p. 24. p. 29. p. 32.

esse credit, quam ista exemplaria, quæ typis impressa leguntur: duo enim ait in publicum prodiisse, quorum alterum Georgio Scholario vulgo tribuatur, alterum vero Sylvestro Syropulo. Præter hos libros, de historia jam dicti Concilii se vidisse fatetur partiunculas & rhapsodias bene multas a Græcis, Bessarione puta, Demetrio Cydone, Josepho Methonensi, Gregorio Hieromonacho, Vecco Constantinopolitano &c. confectas. P. 32 & 33 refertur de Armeno quodam, urbis Damasci incola, qui ad defectionem a fide sua sollicitatus, Mahometanorum illecebras omnes & minas ac promissa generoso contemtu respuerit, & hoc pacto martyrii coronam gloriose reportarit; quo martyrio durante, fulgidum jubar cœlestis luminis æmulum sancto corpori aliquandiu illuxerit, aliaque comparuerint miracula. P. 39 gratias agit D. Angelo a Sancto Joseph Carmelitæ, quod Sabiorum cultum, ceremonias & superstitionem per Orientem olim diffusam, paulo accuratius ipsum edocuerit; qua occasione hanc sectam dicit vetustissimam, utpote quæ, si Arabibus sit fides habenda, a Sabio quodam altero Sethi filio originem traxerit; quam in rem ostentent libros ab ipso Setho conscriptos, ipsorum veluti SS. Biblia & authenticas institutiones. Hæc & alia scripta de eadem hæresi tractantia, in quibus sunt codices MSS. Thabeti Ebn Corah, ut ipsi transmittat, etiam atque etiam petit. P. 46 multa de Samaritis narrat D. Jobo Ludolfo, eamque gentem ait esse tam parvam, ut non aliam temere invenias, cui comparare possis; hoc tamen non obstante, illos paucitate sua contentos se solos veros Ebræos & Israelitas nuncupare, & Judæos Palæstinenses aliosque alto supercilio contemnere, quin etiam odio plus quam Vatiniano prosequi. Cum Huntingtonus apud eos versaretur, atque prolatos libros Samaritano charactere descriptos nullo negotio legeret, forte fortuna inter alios sermones ab ipso quæsiverunt, num in Britannia quoque Ebræi reperirentur, quam quæstionem ille, de Judæis respondens, cum ipsi de Samaritanis interrogassent, affirmavit, quo facto præcipiti credulitate inducti sponte sua arripiebant, illos esse suos fratres & contribules, neque postea cum Huntingtonus intelligeret, sese aliter respondisse ac isti rogassent, hunc errorem ullo modo sibi eximi patiebantur. Proinde literas

ras in Angliam mittere decrevere, an ibi Ebræi per omnia ipsis consenserint exploraturi. Mox quoque literas ejusmodi lingua Ebræa, characteribus autem Samaritanis exaratas, ad Huntingtonum miserunt, quas ille Oxonium deferendas curavit. Ad eas postea respondit eadem lingua & charactere D. Mareshallus, quod literarum commercium per aliquot annos duravit, morte autem Mareshalli intermissum penitus cessavit. In singulis ferme istis literis superbe gloriati fuerant, apud ipsos servari vetustissimum legis exemplar, quod scriptum fuerit ab Abisha sacerdote pronepote Aaronis, & illius manu signatum; verum nugas esse & mera mendacia, quæ hac de re proferunt, Huntingtonus ex oculari inspectione deprehendit, & ipsos hujus vanæ gloriationis abunde convicit. P. 51 indicat, Samaritas nomen tetragrammaton יהוה nunquam pronuntiare, sed loco ipsius efferre *Semaa* cum ש potius quam ש & ultima protracta & quasi trisyllaba, ubi laudat conjecturam Ludolfi existimantis, quod sit a שמא ad morem Judæorum. De Messia loquentes parum sibi constare ait, nunc hoc, nunc illud asserentes; interim tamen observat, ipsos de Servatore nostro ejusque cultoribus admodum honorifice loqui. P. 52 se nescire fatetur, quare nomen Messiæ scribant השהב si tamen liceat conjectari, hoc ænigma ita explicari posse putat, ut sint initiales plurium vocabulorum literæ, veluti השילה הבא. Ibidem rationem annorum seu computum temporis apud Samaritas duplicem esse docet, civilem seu Mohammedicum unum, ab Hegira Pseudoprophetæ; alterum ecclesiasticum seu Græcum, ex Huntingtoni sententia ab orbe condito. P. 62 & sqq. in gratiam D. Picques Ægypti chartam geophraphicam concinnaturi, multa curiosa de rebus Ægypti, urbibus scilicet, fluviis, pyramidibus, Mummiis, inscriptionibus, monasteriis, item de tribus Ægyptiacæ linguæ dialectis affert. P. 75 sequuntur epistolæ, quas insignes Viri ad Huntingtonum perscripsere; cum vero in his multa jam in Huntingtoni literis a nobis observata legantur, his prætermissis reliqua breviter perstringemus. P. 77 scribit Michael Nau, Sacerdos e Societate Jesu, ad Huntingtonum, sese suavissima voce Servatoris nostri, qui pacificos vel hoc nomine beatos prædicat, quod filii Dei vocabuntur, provocatum omnem lapidem movisse,

ut concordia inter suam & Anglicanam Ecclesiam in Asia stabiliretur, certiorem quoque facit Huntingtonum, se quidem suos, quanquam non sine magno labore, in suam adduxisse sententiam, sed valde conqueritur, quod Huntingtonus promissis non steterit, neque loco ac tempore præstituto cum suis comparuerit. P. 84 F. Agathangelus Sabæorum libros, quorum jam supra in vita Huntingtoni mentionem fecimus, nominetenus recenset, eorumque primum dicit nominari *Sabaf Adam*, quem Protopatrem nostrum Adamum a Deo immediate accepisse fabulantur: secundum, *Sabaf Hieahie*, ben Zachariæ (quem nonnulli dixerunt esse præcursorem Domini, S. Joannem Baptistam) & istum pariter dicunt Hieahie a Deo recepisse: & tertium *Divan*, qui alios magnitudine excedit, sed pari æstimatione habetur. Hos libros Sabæi magna religione custodiunt, ne forte in aliorum manus perveniant, & cum alioqvin hanc nationem auri sacra fames multum cruciet, difficillime tamen hac ex parte corrumpi possunt. P. 99 sqq. D. Stephanus Petrus, Patriarcha Maronitarum Antiochenus, mittit catalogum tum librorum sacrorum, tum operum Patrum, tum aliorum scriptorum, quæ apud ipsos post tot bella, incendia, rapinas & spoliationes, quibus Syria per 10 secula fuerit obnoxia, adhuc supersint. Ex eodem Patriarcha Huntingtonus quæsiverat de Dionysio Syro, cujus Commentarium in IV Evangelia celeberrimus Loftusius syro-latine imprimendum curavit, quisnam scilicet fuerit ille Dionysius, quo tempore ubive loci floruerit, quid denique scripserit? Ad singulas has quæstiones Patriarcha p. 111 sqq. accurate & prolixe respondet, atque refert, Dionysium illum floruisse seculo XII. patriam ipsi civitatem Militinensem obtigisse, professione fuisse Jacobitam propter eximia studia creatum esse episcopum Gramnitiensem, animum Deo A. 1169 reddidisse, & sepultum esse Meletiæ, ubi natus fuerat. Præter Commentarios in V. & N. T. de variis argumentis Theologicis ac Philosophicis scripsisse, scilicet *De Deo*, de *Trinitate*, de *Incarnatione*, de *Angelis*, de *Animabus*, de *Sacerdotio*, de *Elementis* & de *Arithmetica*. Porro eundem quoque contra hæreticos calamum strinxisse narrat, nimirum contra Arabes, Agarenos, Hebræos, Nestorianos, Græcos, item contra eos, qui Concilio Chalcedonensi adhærent. Tandem duas quo-

quoque Liturgias eum composuisse ait, cum Commentario de Ritu S. Sacrificii Altaris.

Superest, ut Edwardi Bernardi Vitam, collectioni veterum Mathematicorum & huic epistolarum volumini subjunctæ præmissam, paucis percenseamus. Ille natus est Paulesperriæ secundo die Maji A. 1638, patre Josepho Bernardo loci illius Parocho, & matre Elisabetha Lancea, utrisque non ignobili genere oriundis. Adolescens Londini in schola publica Mercatorum Scissorum ita dicta, literarum tyrocinia posuit, septennio ibi exacto in collegium S. Joannis Baptistæ apud Oxonienses cooptatus, Thomæ Wiati tutelæ traditus fuit. Magister artium factus, Procuratoris Academiæ munus gessit A. 1667. Inde prima laurea Theologica ornatus, Lugdunum ad Batavos abiit, tum ut MSS. codices orientales, quos Josephus Scaliger & Levinus Warnerus reliquerunt, perlustraret, tum etiam, & præcipue quidem, ut V, VI, VII libros Conicarum Sectionum Apollonii Pergæi, quorum textus Græcus desideratur, in codice Arabico apud hæredes Golii extantes examinaret. Constituerat enim hos libros cum versione sua & commentationibus necessariis in lucem edere: sed hoc ejus consilium D. Christianus Ravius prævertit, utpote qui tres istos libros, a se Latine versos & Carolo XI Suecorum Regi inscriptos, Kiloni A. 1669 publicavit. Oxonium reversus, a D. Christophoro Wrenno electus est, ut ipsius tum temporis in regia aula versantis in munere Mathematico obeundo vices suppleret. Interim tamen non obliviscebatur, se solenni professione Theologiæ studiis sacrisque Presbyteri functionibus consecratum fuisse. Hinc Beneficium Ecclesiasticum, in provincia Surreiensi a Collegio Joannensi ipsi delatum, lubenti animo accepit, & paulo post a D. Petro Mew, Episcopo Bathoniensi & Wellensi inter Sacellanos domesticos cooptatus est. Hæc vero omnia mox erant relinquenda. Cum enim D. Wrennus professione Mathematum plane se abdicaret, aut spes muneris istius Mathematici erat abjicienda, aut vi statutorum fundatoris, nulli alii officio sive ecclesiastico sive civili præesse licitum erat. Hinc diu animi dubius ac nesciens quo se verteret, tandem repudiatis dignitatibus ecclesiasticis, professionem Mathematicam elegit. Circa hoc tempus de edendis veteribus Mathematicis omnibus, nun-

p. 1. p. 2. p. 3. p. 8. p. 11. p. 14. p. 15. p. 16. p. 23.

quam

quam satis laudandum consilium apud Oxonienses fuit agitatum, cujus vastissimi operis sciagraphiam Bernardus accuratissime delineavit, quam Clarissimus Smithus subnectere operæ pretium duxit. Eodem ferme tempore Euclidem suscepit illustrandum, egregio specimine in folio, ut dicitur, edito, in quo Græcus textus & ex adverso Latina versio, cum Procli Commentario, Græce & Latine, una cum doctissimis scholiis figurarumque delineationibus accurate exhibentur. Præterea ut scientiam quoque Astronomicam ex doctrina veterum illustraret, parvam Syntaxin Alexandrinam, communiter Μικρὸν Ἀστρονόμον dictam, in qua præter Euclidem, Theodosii, Autolyci, Menelai, Aristarchi & Hipsiclis opuscula continentur, edendam suscepit, sed opus illud non perfecit. Nec solum in scientiis Mathematicis, verum etiam in Chronologiæ & Antiquitatum studio, ingenii vires exercere satagebat. Hinc novam Josephi editionem adornare animum induxerat, & dici non potest, quam vasto apparatu arduum hoc opus aggressus fuerit. Cum vero multi methodum ejus, quam sequebatur, importune & pene ingestis convitiis carperent, inde primo inter Curatores & Bernardum ortæ simultates, dein apertæ lites, utrisque pro diversa, quam secuti sunt, sententia argumentis ultro citroque agitatis tenacissime inhærentibus. Cessavere inde operæ typographicæ, nec quisquam de edendo integro Josepho sumptibus Academiæ amplius cogitavit. Postquam igitur in hoc opere ad metam pervenire non potuit, multos alios libros edidit, qui a D. Smitho insequenti ordine recensentur.

p. 25.

p. 31.

p. 32.

I Commentatio de mensuris concavis, ponderibus antiquis, & mensuris distantiarum, quæ primo A. 1685 D. Pocockii commentariis in Prophetiam Hoseæ adjuncta fuit, triennio autem post locupletior facta seorsim prodiit sub hoc titulo: De mensuris & ponderibus antiquis libri tres, quibus accesserunt duæ epistolæ, altera N. Fatii de mari æneo Salomonis, altera Thomæ Hyde de mensuris & ponderibus Sinensium ad D. Bernardum.

II Private Devotions, Oxon. A. 1689 in 12. h. e. ut D. Smithus paulo latius titulum explicat: Exercitia spiritualia, & vitam pie & Christiane instituendi methodus, cum formulis precum, tam in quotidianis, quam in solennibus religionis officiis, cum

quis-

quisquam Deo & sibi vacaverit, clam & in privato secessu utendis. Ad finem accessit brevis Decalogi Paraphrasis.

III. Orbis eruditi Literatura a charactere Samaritico deducta, quam tabula amplioris formæ æri incidendam curavit. Hinc uno intuitu contemplari licet varias, pro varia temporum & seculorum ratione, literarum figuras.

IV. Canon præcipuarum e Stellis fixis (numero 23) secundum observata majorum, quem Huntingtono inscriptum Actis Philosophicis mense Aprili A. 1684 inserendum permisit. Iisdem Actis, Septembri ejusdem anni, epistolam ad Joannem Flamstedium Mathematicum Regium edidit: in qua continentur

V. Observata ex Græcis, Arabicis, Persicis, Judaicis, Latinisque Scriptoribus de Obliquitate Zodiaci.

VI. Etymologicon Britannicum, quod ad calcem Grammaticæ Anglo-Saxonicæ & Mœso-Gothicæ D. Georgii Hickesii, Oxonii A. 1689 editæ, pag. 167 seqq. comparere voluit.

VII. Chronologiæ Samaritanæ Synopsis, quam Auctor olim misit ad D. Ludolfum, qui illam Actis his nostris mense Aprili A. 1691 inseri voluit.

VIII. Notæ in fragmentum Seguierianum Stephani Byzantini, cujus partem, quæ ad Dodonem spectat, Jac. Gronovius ad calcem Exercitationum de Dodone A. 1681 edidit.

IX. Adnotationes in epistolam S. Barnabæ, in editione Felliana. Oxon. 1685.

X. Annotationes breviculæ in Scriptores Apostolicos editionis Cotelerianæ, & in nupera editione Amstelodamensi publicatæ.

XI. Scholia & annotationes in Græcas Inscriptiones Palmyrenorum. Trajecti A. 1698.

XII. Samaritanorum literæ Latine conversæ, & a D. Jobo Ludolpho in Epistolis Samaritanis editæ.

Multas præterea lucubrationes Bernardus reliquit, quas D. Smithus prolixe recenset. Nos, ut prolixitatem evitemus, titulos indicare satis habebimus.

I. Chronicon omnis ævi, sive Canon Chronicus.

II. Calendarium Ecclesiasticum & Civile plerarumque Gentium.

III. Index librorum manuscriptorum Angliæ & Hiberniæ, atque externarum aliquot Bibliothecarum.

IV. Devotiones Privatæ Anglice ſcriptæ, cum brevi explicatione X Præceptorum, Orationis Dominicæ & Fidei Apoſtolicæ, in VII libris.

V. Obſervationes varii generis.

VI. Notæ ad Scriptores veteres, tam ſacros quam non ſacros.

VII. Etymologicon Græcum & Latinum.

VIII. Lexicon Ægyptiacum.

IX. Lexicon Ruſſicum.

X. Euclides, Græce & Latine.

XI. Syntagma de Matheſi, ſive principia & elementa Matheſeos.

XII. Diſſertatio de Literatura.

XIII. Linguarum inſularum Britanniæ & Hiberniæ Origines Perſicæ & Armeniacæ.

Hos omnes libros & nonnullos alios a Bernardo compoſitos, item codices MSS. collatos notisque eruditorum Virorum illuſtratos, Clariſſimi Bibliothecæ Bodlejanæ Curatores in illius Archivis reponendos, pecuniis publicis redemerunt. Equidem optandum fuiſſet, longiorem vitam D. Bernardo contigiſſe, ut multa egregia opera, quæ imperfecta reliquit, ad finem perducere valuiſſet. Sed præclariſſimos ejus labores continui per aliquot annos languores abruperunt, iisdemque tandem mors acerba, quam immoderatis ſtudiis vigiliisque acceleravit, duodecimo Januarii die, A. C. 1696, quinquageſimo nono ætatis ſuæ nondum exacto, finem impoſuit.

Vitam Bernardi excipit, uti jam diximus, Synopſis Veterum Mathematicorum Græcorum, Latinorum & Arabum, quæ Sciagraphia eſt vaſtiſſimi operis, eorum ſcripta, quotquot reperiri potuerunt, XIV voluminibus comprehenſuri. Horum autem Mathematicorum magna pars ex membranis Anglicanis fuit deſumta.

JOHANNIS FORBESII A CORSE OPERA OMNIA.

Amſtelædami, apud Wetſtenios, A. 1703, in fol. Alphab. 19.

SCotia luce Evangelii colluſtrata ſicuti Johannem Knoxum, Robertum Rollocum, Hectorem Boethium, Georgium Buchananum,

nanum, Guilielmum Amesium, Johannem Cameronem, Samuelem Rhetorfortem, virosque doctissimos alios genuit, ita quoque Johannem Forbesium a Corse, Theologum Doctorem & in Academia Aberdoniensi Professorem, doctrina & vitæ sanctitate perillustrem dedit, cujus opera duobus voluminibus comprehensa, prima partim, partim repetita vice nunc publicantur. Et editioni quidem huic elegantissimam præfationem Nicolaus Gürtlerus, in Academica Schola Daventriensi Theologiæ Doctor & Professor præmisit, & Henricus Wetsteinius cum fratribus chartæ nitorem typorumque elegantiam præstitit, Reverendus vero Vir, Georgius Garden (qui post plures annos Aberdoniæ in cura Pastorali exactos, Presbyterianæ factionis invidia se ab officio pulsum profitetur) de eadem modis non unis bene imprimis fuit meritus.

Antea vero, quam operum hic exhibitorum ulteriorem mentionem injiciamus, Autoris primum vita a nobis recensenda est, cujus descriptio Gardeno itidem debetur, qui eadem fidelia plures dealbaturus parietes, & Patricii Forbesii, patris, Episcopi Aberdoniensis, & Guilielmi Forbesii, propinqui, primi Edinburgensis Episcopi a Carolo I electi, (quo de plura diximus in Actis nostris anno superiori 1704, pag. 421 seq.) & Roberti Baronii, & Guilielmi Leslæi, & aliorum celebrium Scotiæ Pastorum, cum quibus Johannes noster multa læta & tristia habuit communia, vitas pariter recensuit, a nobis tamen prolixe haud repetendas, cum circa solum Johannem Forbesium occupatos nos esse, æquum sit. Natus ille est sexto Nonas Maji anno 1593, nobile ac generosum stemma nactus, & postquam humaniores literas didicerat, missus est ad Universitatem Aberdoniensem anno 1607, ubi Philosophiæ operam dedit, ac postea in exteras regiones profectus, in Universitate Heydelbergensi, sub cura D. Paræi, Theologi celeberrimi, Sedani etiam, ac in aliis inclytis Superioris & Inferioris Germaniæ Academiis, Theologiæ studuit, scripta Patrum diligenter evolvit, ac linguæ Hebraicæ operam dedit, ubi pro ingenii felicitate & indefessa diligentia, magnos fecit progressus. In cæteris regionibus ad annum usque 1619 commoratus, hoc ipso in patriam reversus, & sequenti a Synodo diœceseos Aberdoniensis ad publicam Theologiæ professionem vocatus est, quam in studiosæ juventutis com-

modum, modis ornare omnibus allaboravit. Sed cum in cœpto isthoc studio feliciter procederet, controversiis se parum faustis immixtum vidit, quæ multas ipsi ærumnas & triste tandem exilium provocarunt. Nimirum eo ipso tempore, quo Fœderatum Belgium quinque articulis mirum in modum divexabatur, Jacobus I Magnæ Britanniæ Rex, restituto jam in Scotia anno 1610 Episcopali, quod vocarunt, regimine, pariter quinque placita per Synodum Perthensem anno 1618 sanciri jussit, puta 1. Sacram Cœnam submissis genibus accipiendam: 2. Baptismum, & 3. Sacrum Epulum privatim quoque, necessitate id postulante, administrandum: 4. pueris post Christianam institutionem bene ab Episcopo dicendum, cum impositione manuum: 5. singularia Dei opera, ut ortum Jesu Christi Servatoris e beata Virgine, passionem &c. statis diebus quotannis celebranda esse. Quinque hæc capita Forbesius cum suo probaret confirmaretque calculo, & fœderi nationali, illorum atque Liturgiæ occasione inito, nomen dare constanter renueret, a Synodo Aberdoniensi anno 1640 censura notatus, atque a Classe Edinburgensi, cui patres Aberdonienses sententiæ executionem commiserant, anno proxime secuto Theologica professione exutus est. Quam exauctorationem æquo ille ac miti animo tulit, & cum Presbyterianis amice concorditerque vixit. Verum, ubi anno 1642 novi fœderis inter Scotos Anglosque pacti subscriptio vehementer urgeretur, cum aliis Scotis e patria exire, & in Belgium secedere maluit; unde tamen post pauxillos annos reversus, reliquam vitam in prædio suo a Corse tranquille taciteque exegit, animamque tandem die 29 April. anno 1648 reddidit, in suæ Parochiæ cœmiterio, sine ulla exequiarum pompa vel monumento sepultus.

Hanc *Vitam* Autoris *externam* Gardenus nuncupat, cui mox *interioris brevem ideam* ex plenioribus, quæ huic statim annectuntur, *commentarius*, *de Johannis Forbesii Exercitiis Spiritualibus*, quæ manu Autoris lingua patria scripta idem habuit, atque in Latinum sermonem transtulit, efformatam subjungit. Habebis hic passim obvias Forbesii precationes, laudationes Divinas, peccatorum confessiones, animi compunctiones, luctationes, & cum Deo frequentissimas collocutiones, unde optimi Viri sanctitas,

ctitas, modestia, candor, tolerantia, fortitudo & constantia, pluresque aliæ virtutes Christianæ perspicue dispalescunt. Hinc *Sermo* sequitur *in Psalm. CX, 1.* post obitum Patris ab Autore habitus, in quo de ingenti invictoque solatio, quod ex Christi ad dextram Patris sessione ubertim & constanter Patricius Forbesius a Corse perceperit, disseritur; itemque Dissertatio *de Visione beatifica*, & denique summa concionis *de Pace* ex Joh. XIV, 27, coram Rege Carolo I bellicos inter tumultus a Guilielmo Forbesio habitæ.

Qui deinde apparent *Theologiæ Moralis* libri decem, nondum hactenus lucem adspexere publicam, quanquam opus illud manu Autoris omnino elaboratum perfectumque fuerit. Exponuntur in eodem præcepta Decalogi, variæque circa Dei legem, & specialia ejusdem præcepta controversiæ dissolvuntur, casusque conscientiæ explicantur. Nobilissimum appellat illud opus, in laudata a nobis jam ante præfatione, Clarissimus Gürtlerus, ejusque idea exhibita, nihil se ad commendationem illius adjicere velle innuit, nisi quod Autor idem minime exscripserit ex monumentis doctorum recentiorum, sed magno labore ex tabulis Scripturæ Sacræ, e dictaminibus rectæ rationis, & libris veterum optimorumque Ecclesiæ Patrum, id construxerit perfeceritque.

Videas deinceps *Irenici*, occasione litium, quibus Ecclesia Scotica discindebatur, Rege Jacobo I quinque Synodi Perthensis placita observari jubente, anno jam tum 1629 vulgati, secundam editionem, in qua voculæ aliquot, paulo immitiores justoque acerbiores reputatæ, corriguntur atque omittuntur.

Claudit tomum priorem liber *de Cura & Residentia Pastorali*, quem Forbesius conscripsit, autoritate motus atque jussu Patris, Episcopi tunc Aberdoniensis, nimis crebram aut justo diuturniorem quorundam Pastorum ab assignatis stationibus absentiam amare deplorantis.

Tomus integer posterior novam exhibet editionem *Institutionum Historico-Theologicarum*, emendatam ad ipsius Autoris castigationes, plurimisque ejusdem additionibus insigniter adauctam, quam eo majori procul dubio cum aviditate perlustrabunt ii, qui discendarum antiquitatum Ecclesiasticarum cupidi,

Institutionum harum editiones, jam ante aliquoties iteratas, non sine voluptate hactenus evolverunt.

SACER DECADUM SEPTENARIUS, MEMORIAM Theologorum nostra ætate Clarissimorum renovatam exhibens. Curante M. HENRICO PIPPINGIO.

Lipsiæ, apud Thomam Fritsch, 1705, 8. Alph. 3. pl. 4.

PErgit se publico ostendere Reverendus Collega noster *Henricus Pippingius*, M. *Henningi Wittenii* doctissimo Opere, quo is præstantissimorum superioris seculi Theologorum memoriam vindicare annisus est, magno studio, nec minori dexteritate continuato. Ac *Wittenius* quidem, postquam diversis temporibus *sex Decades*, & anno 1685 integram *Memoriæ Theologorum Clarissimorum Renovatæ Centuriam* conjunctim edidisset, novam moliri Centuriam sperabatur; imo paratam se prælo jam habere, in præfatione istius Centuriæ professus ipse erat, indicatis etiam Theologorum in eandem constipandorum nominibus. Sed nuspiam illa comparuit, seu quod Auctor ipse mutavit consilium, quod visum fuit verosimile, cum A. 1688 *Diarium* potius *Biographicum*, iterumque A. 1696 ejusdem *tomum secundum* edidisset, Scriptores ejusdem seculi præcipuos, absque nationis, religionis aut professionis discrimine, concise descriptos complexum; seu quod impedimenta quæcunque alia, ac mors denique, quæ Auctori paulo post dictum illum secundum tomum publicatum obtigit, intercessere. A tanto igitur tempore cum repertus nemo esset, qui Wittenianum illud prius institutum, quod magno olim cum applausu exceptum fuerat, persequeretur, vacuam velut provinciam *Pippingius* noster occupavit, jamque Theologorum septuaginta, qui post annum 1682 e vivis excesserunt, restauravit memoriam, laborem hoc modo aggressus, quo & de totidem Viris jam in cœlo triumphantibus, & de viventibus cunctis, quos clarorum virorum, qui Ecclesiæ olim ornamento ac emolumento fuere, fata nosse juvat, præclare mereretur. Methodum eandem plane servavit, quæ antecessori Wittenio visa fuerat commoda, collectis undique magno labore programmatibus funebribus, ora-

orationibus parentalibus, epitaphiis, monumentisque similibus, quæ honori doctorum virorum consecrari solent, & librorum a quoque compositorum accurato catalogo subjuncto; ubi in eo tamen Wittenii industriam haud parum superavit Pippingius, quod sollicite simul annotare sustinuit, quorum librorum uberior recensio, seu in nostris his Eruditorum Actis, seu in aliis Doctorum Ephemeridibus, quacunque lingua aut titulo magno hactenus numero divulgatis, reperiatur. Præmissa elegans est præfatio, qua inter plura alia, ad Historiam Rei Literariæ pertinentia notatuque digna, uti quorundam, qui ad Opus perficiendum rogati fuerant suppetias, morositas non dissimulatur, ita duumvirorum inprimis, quos honoris causa nos quoque nominamus, *D. Georgii Henrici Götzii*, Lubecensium hoc tempore Superintendentis, & *Joannis Alberti Fabricii*, Professoris Hamburgensium, in suppeditandis subsidiis, quo sunt uterque in promovendis bonis literis animo, merito deprædicatur promptitudo. Nobis ex ea plura decerpere nunc non licet, cum contexendus potius adhuc supersit Theologorum ipsorum, quorum Vita enarratur, qualiscunque index, ut qui nosse de iis plura cupiunt, non ignorent, unde ea sibi sint haurienda. Decade ergo prima sistuntur, *Christianus Noldius*, *Sebastianus Niemannus*, *Joannes Olearius*, *Daniel Griebnerus*, *Godofredus Olearius*, *Jacobus Tentzelius*, *Michael Siricius*, *Jo. Andreas Lucius*, *Michael Cobabus*, & *Abraham Calovius*: in secunda *Antonius Reiserus*, *Janus Birckerodius*, *Balthasar Bebelius*, *Josua Arndius*, *Adamus Tribbechovius*, *David Klugius*, *Johannes Saubertus*, *Jo. Andreas Quenstedtius*, *Lucas Fridericus Reinhartus*, *Matthias Wasmuthius*: in tertia *Augustinus Balthasar*, *Johann Christfried Sagittarius*, *Andreas Christophorus Schubartus*, *Matthias Zimmermannus*, *Johannes Dürrius*, *Godofredus Meisnerus*, *Theophilus Spizelius*, *Georgius Greenius*, *Joachimus Hildebrandus*, & *Tilemannus Andreas Rivinus*: in quarta *Michael Waltherus*, *Johannes Lassenius*, *Martinus Beerius*, *Henricus Rixnerus*, *Christianus Scriverius*, *Justus Christophorus Schomerus*, *Jo. Andreas Kunadus*, *Christianus Wagnerus*, *Nathanael Falckius*, *Gerhardus Theodorus Meierus*: in quinta *Paulus Bosius*, *Christianus Kortholtus*,

tus, *Abrahamus Hinckelmannus*, *Johannes Faustius*, *Jo. Guilielmus Baierus*, *Sebastianus Schmidius*, *Heinricus Wideburgius*, *Enoch Zobelius*, *Valentinus Alberti*, *Adamus Osiander*: in sexta *Georgius Mœbius*, *Augustus Pfeifferus*, *Georgius Lehmannus*, *Joannes Benedictus Carpzovius*, *Georgius Gotzius*, *Valentinus Velthemius*, *Michaël Christianus Ludovici*, *Jacobus Hieronymus Lochnerus*, *Sebastianus Kirchmaierus*, *Conradus Tiburtius Rango*: in septima denique *Fridericus Ulricus Calixtus*, *Matthias Fridericus Beckius*, *Johannes Breverus*, *Albrecht Christianus Rotthius*, *David Caspari*, *Michaël Müllerus*, *Isaacus Faustius*, *Fridemannus Bechmannus*, *Bernhardus von Sanden*, & *Christophorus Franckius*.

Hi sunt Theologi, quorum memoria sacro hoc nostro Decadum Septenario recolitur. Adjecit vero illi Clarissimus Auctor, mantissæ velut loco, insuper Septenarium celeberrimorum virorum, qui utut professione Theologi haud fuerint, scripta tamen ediderunt, aut transtulerunt, aut inchoata reliquerunt Theologica. Sunt illi *Johannes Brunnemannus*, JCtus, Consil. Elect. Brandenb. Antecessor & Facult. Jurid. Francof. Ordinarius, *Caspar Zieglerus*, JCtus, Consil. Appell. Elect. Sax. & Ordinarius Facult. Jurid. Witteb. *Vitus Ludovicus a Seckendorf*, Eques Imperii, Consiliar. Elect. Sax. & Brandenb. Intimus, & Universitatis Fridericianæ Cancellarius, *Erasmus Francisci*, Polyhistor Noribergensis, *Adrianus Stegerus*, Consul Lipsiensis, *Ahasverus Fritschius*, Consiliarius Intimus & Cancellarius Rudolphopolitanus, & *Georgius Francus de Franckenau*, S. R. I. Eques, Consiliarius justitiæ & Archiater Danicus.

A DISCOURSE OF THE UNITY OF THE CHURCH; OF the Separation of the Dissenters from the Church of England, &c.

i. e.

DISCURSUS DE UNITATE ECCLESIÆ; DE EORUM, QUI Dissentientes audiunt, Separatione ab Ecclesia Anglicana; de Licentia, quam sibi sumunt iidem Ecclesias erigendi contra Ecclesias reli-

religionem legibus stabilitam profitentes, nec non de Ordinatione Ministrorum sive Doctorum, quos illi eligunt. Autore ROBERTO BURSCOUGH, Magistro Artium, Vicario Totnessiæ, & Archidiacono Baarnastapulensi.

Exoniæ apud Samuelem Farley, 1704. 8. Prostat Londini apud Th. Bennet. Constat plag. 14.

DIcavit Reverendus Autor præsens opusculum Viro Reverendissimo Jonathan Trelawny, Præsuli Exoniensi, utque hoc officium in eundem conferret, causam fuisse ostendit ejus in se voluntatem beneficam & vere generosam, tum etiam singularia in Ecclesiam Anglicanam merita, ab externis quoque, & præcipue a Clarissimo Petro Jurieu, passim laudata. Tractationem totam eo animo suscepit, ut responderetur Autori anonymo, qui in libro, cui titulus *Dissenters no Schismaticks*, haud ita pridem divulgato, vindicare voluit a Schismaticorum appellatione eos, qui ab Ecclesia Anglicana dissentiunt. Non autem hæc nova est, & inter hos viros nunc demum agitari cœpta controversia, sed jam ante scriptis aliquot publicis hac de re inter se pugnarunt. Horum si copia nobis facta fuisset, melius nunc possemus summam libri præsentis, qui ad scripta prius edita passim se refert, hoc loco exhibere. Fungemur tamen officio nostro, quoad ejus fieri potest, & tractatus hujus argumentum summatim recensebimus.

In præfatione Adversario suo exprobrat Autor, quod in scri- p. 1.
pto ultimo, haud secus atque in priori, calumniis ipsum oneraverit & convitiis, quæ sint a viro, qui vel minimum habeat humanitatis sensum, nedum ingenuo vel Christiano, maxime aliena. Collectionem Φράσεων quarundam ab eodem adhibitarum sub- p. 2.
jungit, ut, quam acerbum ille se exhibuerit, manifestius appareat. In eo autem præcipue injuria se lacessitum fuisse signi- p. 3.
ficat, quod ipsum Antagonista odii implacabilis in Dissentientes, animique non nisi flammam & ferrum in illos spirantis reum postulare non dubitaverit, cum tamen nihil omnino adsit, propter quod in suspicionem voluntatis adeo infestæ trahi queat, multoque potiori jure tota ista criminatio recidat in accusatorem, quem ad exitium ecclesiæ per leges publicas in Anglia stabilitæ propensissimum

Gg

p. 8. sissimum esse demonstrat. In ipsa tractatione id potissimum Au-
tori est propositum, tum, ut vindicet ea, quæ in scripto quodam
antecedenti asseruerat de unitate Ecclesiæ, tum, ut inquirat, an
non schismatis rei sint habendi, qui ab ecclesia Anglicana discesse-
runt, tum vero etiam, ut evincatur, auctam esse horum culpam,
dum ecclesias atque ministros peculiares sibi constituerint, & pa-
stores vocatione legitima destitutos elegerint.

p. 10. Illorum, quæ in Sectione prima disputantur, vis omnis eo
præcipue redit, ut evincatur, 1. esse necessarium & permissum, ut
quædam in sacris literis non expressa determinentur circa cultum
divinum; 2. determinationem istam fieri debere ab his, qui legitima
pollent autoritate; 3. tali determinatione facta, officium esse eorum,
qui reguntur, ut pareant. Quod ad prius attinet, Deum quidem
generalia dedisse præcepta ostendit eorum, quæ pertinent ad cul-
tum ipsius externum, non vero semper specialia, scilicet ratione loci,
p. 11. temporis, modi &c. neque tamen fieri posse, ut, si cujusvis ar-
bitrio hæc relinquantur, ordine ac decenter omnia fiant, vel ulla
p. 29. omnino sit Christianis inter se communio. Sic ex. gr. cantum
p. 26. Psalmorum partem esse ait liturgiæ atque a Deo præceptum, sed
cum modus canendi non sit pariter ab eodem præscriptus, sine re-
gula humana futurum, ut alii indiscriminatim omnes, alii solum
artis canendi peritos, alii certum ac selectum horum numerum,
alii unum duntaxat eundemque præ cæteris in Musica excellen-
tem, ad canendum admitti velint; ut quidam omnes non interru-
pta serie, quidam vicibus alternis canere malint; ut alius hunc, a-
lius alium hymnum postulet; ut alius hoc, alius alio modo can-
tum moderetur; ut huic prosa, illi versus & rhythmi placeant &c.
p. 34. Deinde probat, quod ipsi Apostoli, & qui eorum tempora pro-
xime attigerunt, Viri maxime pii & ad mortem usque Christo fi-
deles, nonnulla introduxerint, vel jam olim introducta continuari
permiserint, quæ in se erant indifferentia, nec a Deo speciatim
mandata. Eo pertinere dicit decretum Hierosolymitanum de o-
mittendo esu sanguinis & suffocati, ejusque quod simulacris fuerat
p. 40. immolatum, Act. XV, 28. 29. Diei Dominicæ surrogationem in lo-
p. 43. cum Sabbathi. Unctionem infirmorum, injunctam in epistola Ja-
p. 44. cobi cap. V, 14. Baptismi celebrationem ejusmodi ritibus factam,
ut

ut Salvatoris nostri exequias quasi referret, quo respicere ait Paulum Eph. IV, 22. Coloss. III, 9. Galat. III, 7. Oblationes, a primis Christianis, cum publice convenirent, fieri solitas, item ἀγάπας, quarum extet mentio 1. Cor. XI, 21. 22. 23. Elevationem atque lavationem manuum tunc adhiberi consuetam, cum quis preces fundere volebat; conf. 1. Tim. II, 8. Lavationem pedum, de qua Christi quoque præceptum adsit Joh. XIII, 14. Quemadmodum & de excussione pulveris, tanquam indignationis Divinæ signo contra eos adhibendo, qui Doctores Divinos non receperint, Marc. VI, 11. Act. XIII, 51. Institutionem Diaconissarum, de qua Rom. XVI, 1. Salutationem cum osculo charitatis, de qua Rom. XVI, 16. Manuum impositionem 1 Tim. V, 22. Hebr. VI, 2. Act. VIII, 15. 17. Capilli resectionem viris injunctam 1 Cor. XI, 14, item ut hi capite nudato, fœminæ contra operto precari jubeantur, 1 Cor. XVI, 5. 7.. Ex quibus omnibus multa eodem jure, quo recepta fuerunt, iterum abrogata fuisse ostendit. Ritus tamen Apostolicos & in omnibus ecclesiis universaliter usitari cœptos, quoties rationes eædem, quæ olim ut introducerentur effecerunt, nunc quoque continuationem illorum suadent, neutiquam esse abolendos monet, idque ad ea, quæ primis Christianis de die Dominica, de impositione manuum in ministrorum ecclesiæ ordinationibus adhibenda, item de confirmatione post susceptum baptismum placuerunt, specialiter applicat. Tertio, quam sit necessarium ad cultum Divinum recte peragendum, ut præter ea, quæ præcepta sunt a Deo, unum alterumve, quod ad ritus pertinet, determinetur, ipsos adversarios haud semel agnovisse ostendit, idque præcipue tempore illorum tumultuum, quos funesta Caroli I cædes tam celebres reddidit.

p. 45. p. 47. p. 50. p. 51. p. 52. p. 55. p. 56. p. 55. p. 43. p. 55. p. 33.

In tractatione alterius theseos ita versatur, ut primo evidens esse dicat, quod non nisi superiores normam præscribere possint, ad quam inferiores regantur; deinde vero, quinam hic pro superioribus legitimis haberi debeant, exponat. Nimirum singulis Apostolis a Christo concessam asserit potestatem, ut de rebus arbitrariis ad religionis exercitium pertinentibus statuant; eandem potestatem, haud secus ac docendi munus & sacramentorum administrationem, transmisisse illos in successores & eos, qui in horum locum ordinatione legitima accedente successerunt, horumque autori-

p. 31. 35. 64. p. 25. 54. p. 68.

p. 23. toritatem multum augeri, si quoque Principis & Magistratus politici consensus atque auxilium concurrat. Ita autem judicat de potestate ista superioribus competente, ut nec restringi eam velit
p. 61. ad introductionem ceremoniarum naturalium, prout Adversarius eas appellat, h. e. talium, quas ipsa quasi natura introduci postu-
p. 17. 75. lat, nec tamen etiam extendi ad impositionem quarumvis rerum sua natura indifferentium; quandoquidem ad hoc, ut aliquis ritus injungatur, insuper necessarium esse dicit, tum ut ille sit consentaneus regulis generalibus Sacræ Scripturæ, rerumque sacrarum dignitati congruens, tum ut significatum aliquem habeat, & sit quasi
p. 62. symbolum ejus rei, cujus intuitu introducitur: quemadmodum ex. gr. nudare caput olim fuerit signum autoritatis in viris, contra velo caput operire signum verecundiæ in sexu sequiore. Un-
p. 52. 63. de porro concludit, quod, cum significatio ceremoniarum sæpe variet, pro diversitate temporum atque locorum, æquum sit, interdum & necessarium, ut, quod olim fuit receptum, hodie mu-
p. 64. tetur, & quod hoc in loco conveniens est, id alibi rejiciatur, quodque adeo non possit regula dari ritus præscribens, qui semper & ubivis sint observandi.

Tertiam thesin, ex variis Scripturæ locis, ex. gr. Hebr.
p. 22. XIII, 7. 17. 1 Thess. V, 12. 13. probatam, ita explicat, ut res, quæ sua natura erant indifferentes, post præceptum superioris fieri neces-
p. 74. sarias commonstret, atque illarum observationem doceat se habere
p. 74. 29. instar conditionis, sine qua nequeat esse communio cum ecclesia, in qua quis degit. Ne vero, dum fideles ad obsequium tale obstringit, eripere illis videatur libertatem, in qua secundum A-
p. 35. postoli præceptum Gal. V, 1. stare debent, concedit ipsis faculta-
p. 79. tem inquirendi, an talis sit lex superioris, ut salvo erga Deum officio eidem satisfieri queat. Sequentes tamen regulas, ut cautio-
p. 80. nis loco hic observent, inferioribus commendat; 1. ut nil condemnent, quod non ex S. Scriptura probare possint, vel directo vel per necessariam sequelam, pugnare cum præcepto aliquo Divino; 2. ut perpendant, posse a superioribus peccari, dum certas ceremonias præscribunt, ex. gr. si minus utiles magis utilibus præponant, nec tamen propterea minorem adesse necessitatem parendi, postquam res ejusmodi fuerunt injunctæ; in cujus asserti

fidem

fidem locum Baxteri, qui & ipse Presbyterianus, allegat; 3. ut non existiment, ignorantiam suam vel errorem excusare posse neglectum debiti obsequii; in qua sententia se Baxterum eundem habere consentientem indicat; 4. ut maxima solicitudine id agant, ne prius obedire recusent, quam de re, de qua dubitant, plenissime fuerint instructi; 5. ut consultent eos ministros, qui sunt autoritate publica stabiliti, atque ab his præcipue scrupulos, quos habent, evelli sibi patiantur. p. 81. p. 82. p. 83.

In Secunda Sectione quædam præmittit Autor ab Adversario sibi concessa, 1. Schisma esse discessionem illegitimam ab ecclesiastica communione; 2. eam discessionem pro illegitima habendam, quæ sine peccato potuisset evitari; 3. inter Ecclesiam Anglicam, & eos, qui Dissentientes dicuntur, talem discessionem contigisse. Mox quæstionem, quæ sola veniat in controversiam, nimirum, utrum in his, an vero in illa, discessionis culpa resideat, subjungit. Deinde, quod non Ecclesia Anglicana, sed Dissentientes Schismatis rei sint, variis argumentis, quorum partem jam ἐν παρόδῳ in Sectione prima attigerat, confirmat. Illud vero speciatim urget, quod nec iniqua sint, quæ Anglicana Ecclesia introduxit, nec adeo gravia, ut ulli justam conquerendi causam parere potuerint, atque ibi præcipue ritum in genua procumbendi, cum ad sacram Cœnam acceditur, contra Adversarium suum vindicat, qui eundem rejiciendum existimaverat, tanquam non congruentem gestui, quo usus sit Salvator in prima hujus sacramenti institutione, ac nimis prope accedentem ad cultum idololatricum Pontificiorum. Adhuc magis copiosus est in eo ostendendo, quod non constet sibi Adversarius, dum Ecclesiam Anglicanam Babyloni comparet, unde quemvis, cui sit cordi salus animæ suæ, egredi oporteat, atque ritus ejus tanquam execrabiles & abominandos in oculis Dei depingat, nec tamen defendere dubitet, posse Dissentientes, imo oportere illos communicare cum dicta Ecclesia, si per id habiles se reddere queant ad officium aliquod publicum. Aut enim falsa esse debere contendit, quæ contra memoratam Ecclesiam protulerat, aut omnino abstinendum esse ipsi atque asseclis a communione cum eadem; simul deducens, quod his, qui duntaxat p. 84. p. 31. p. 116. seq. p. 98. 105. p. 95. p. 100. seqv. p. 128.

lucri spe oblata & ad exiguum tempus se conformes reddunt Ec-
clesiæ, quam alio tempore condemnant, neque prosit exemplum
p. 129. Davidis & sociorum, de quo 1 Sam. XXI, 6, item Matth. XII,3.4,
p. 133. neque incolarum Samariæ 2. Reg. VI,25, neque Pauli Apostoli Act.
p. 134. XVI, 3. Act. XVIII, 18. Act. XXI,24, neque etiam id, quod de na-
p. 139. tura rerum indifferentium, quasi eligendæ simpliciter sint, si bo-
ni alicujus præponderantis eventus inde pendeat, idem Antago-
p 85. nista disseruerat. Passim quoque monet, agnoscere Presbyteria-
nos reliquos Dissentientes pro Schismaticis, nihil tamen his ob-
p. 93. jici posse, quod non idem contra illos adhiberi queat, & causam
in eo adhuc esse deteriorem, quod reliquis viam quasi sese ab Ec-
p. 142. clesia separandi monstraverint. Tandem regulas quasdam exa-
minat, quibus justitiam ejusmodi separationis probari posse, Dis-
sentientes sibi persuadeant, quarum prima est: nihil esse facien-
dum dubia conscientia; altera, cum rerum, quæ licitæ sunt, aliæ
sint aliis meliores, semper esse præferendas, quæ maxime expe-
diunt; tertia, in usu rerum indifferentium illud maximopere cu-
randum, ne simus aliis offensioni. Quarum primam statuit vim
suam perdere, si adsit non solum res in se licita, sed & su-
perioris de ea præceptum; quandoquidem in tali casu, si dubita-
tiones ab obsequii vinculo liberare aliquem possent, nihil foret,
quod efficaciter obstringeret Pyrrhonianum aliquem ac de omni-
p. 143. bus dubitare valentem. Ad alteram respondet, quod, quæ cui-
vis maxime expedire videntur, non statim re ipsa expediant;
deinde, quod eligere tantum sit eorum, qui suo relinquuntur ar-
p. 145. bitrio, non etiam eorum, qui ab aliis reguntur. Ad tertiam
illud monet, quod si scrupulis omnium esset gratificandum, ne-
cessum foret, ut orbis universus leges accipiat ab hominibus ma-
xime stultis, ignorantibus, protervis, suisque affectibus obtem-
perantibus, ut ruat omne debitum erga superiores, atque in er-
roribus magis confirmentur, quos corrigi ac in meliorem viam
reduci charitas exigat. Denique testem pro se iterum producit
Baxterum, & quam absonum sibi videatur, eo obtentu, ne aliis
præbeatur offensio, Schisma excitare, quod sit offensionum omni-
um longe pessima ac perniciosissima, exponit.

p. 150. Argumenti, cujus tractationem tertiæ Sectioni reservavit,
duas

duas partes facit. Prima quidem multum peccasse asserit ad culpam eorum, qui ab Ecclesia per leges Regni in Anglia stabilitas desciverint, quod in cœtum aliquem peculiarem coierint, templa resque suas sacras separatim sibi habere cœperint, sacrorum quoque ministros a suo tantum arbitrio pendentes constituerint, verboque idem illud fecerint, quod veteres dixerint erectionem altaris contra altare; in quo nec eandem fuisse causam Ecclesiæ Anglicanæ statuit, cum illa se abstraheret ab Ecclesia Romana, neque verum esse, quod prætexant adversarii de quadam necessitate, qua ad susceptam a se discessionem fuerint compulsi. Deinde id probandum sibi sumit, quod ministri, quos sacris suis adversarii præficiant, vocatione atque autoritate legitima destituantur, tam illi, qui præstito jurejurando, quod postea violent, ordinationem accipiant ab Episcopis, quam hi, qui ordinentur a Presbyteris simpliciter ita dictis. Hos enim ordinandi potestatem nec a Christo accepisse contendit, nec per decem secula priora post orbem redemptum eandem sibi vindicasse. Patres quoque ecclesiæ, qui plurimum Presbyteris faveant, & plurima illis largiantur (in quibus nominatim Hieronymum allegat atque Chrysostomum) semper ordinationem diserte retulisse ait inter res ad eosdem non pertinentes. Ceterum dum amoliri studuit Adversarius suspicionem, quod consilia Presbyterianorum tendant ad exitium Ecclesiæ, quam publicæ leges in Anglia confirmarunt, Noster quod non adeo fallantur opinione, qui secus hac in re de Presbyterianis existiment, hac eadem sectione demonstrare operam dedit. In fine libri denuo exprobrat Antagonistæ convitia, quæ in ipsum innocentem conjecerit, & quam falso, quam inconsiderate, quam denique contra propria & asseclarum commoda ille scripserit, paucis ostendere allaborat. Consilium addit, atque id præsertim debere Adversarium curare monet, ne, cum apertius tenuerit viam, quam cautius incesserit Autor libelli, *Short Work with the Dissenters*, eadem fata sentiat, quæ ille (propterea numellis publice expositus) sit expertus.

p. 151. p. 152. p. 157. p. 160. p. 173. p. 182. p. 183. p. 161. p. 185. p. 194.

NOVA LITERARIA.

In Hollandia impressio Operum Erasmi strenue procedit, cui novæ editioni ingens ornamentum accedet, cum Bibliopola solertissimus, Petrus van der Aa, ultra quadringentas Erasmi epistolas ex illustri-

ſtribus bibliothecis nactus fuerit, nunquam typis excuſas: ut tomus etiam tertius, qui epiſtolis erat deſtinatus, in duo volumina fuerit dividendus.

In Moſcovia uti ſupremus ipſe Monarcha *Petrus Alexiovitius* Architecturæ Militari, Navalique & Mechanicis Artibus aliis, inuſitato ſtudio incumbit: ita bonarum quoque literarum & liberalium artiũ quarumcunque cultus magis magisque vigere incipit. In ipſa urbe principe Vir Reverendus, *Erneſtus Glück*, Præpoſitus Livonienſis, qui poſt Narvam a Ruſſis expugnatam captivus Moſcuam abductus eſt, ſed gratia nunc apud Potentiſſimũ Czarem floret, Scholam Illuſtrem (ut ex ejusdem epiſtola ad Amicum noſtrum & Fautorem æſtumatisſimũ, *Henricum ab Huyſſen*, S. Czareæ Majeſtatis Conſiliarium in re militari, Sereniſſimi vero Principis Hæredis *Alexii Petrovicii* ſtudiorum Rectorem, non ita pridem accepimus) inſtituit, inſtruxitq; typographiam edendis omnis generis libris, qui ſtudioſæ juventuti commendari cum fructu ſolent. Dolet vero vehementer Vir optimus, quod Rutheni nondum fruantur accurata ſatis SS. Bibliorum verſione Slavonica, cum ea, qua hactenus utuntur, vitio ſeculi, quo a *Methodio Illyrico* confecta eſt, magna obſcuritate laboret, ut vix periodum integram laicus Ruthenus ad amuſſim poſſit intelligere. Cui malo quidem nonnullum adhibitum eſt remedium, cum Moſcuæ nuper admodum hoc ipſo anno 1705, a *Theodoro Polycarpo*, S. Czareæ Majeſtatis Architypographo, *Dictionarium Trilingue*, h. e. *Dictionum Slavonicarum, Græcarum & Latinarum Theſaurus, juxta Slavonicum Alphabetum in ordinem diſpoſitus*, in 4. fuerit editus, ut vocibus obſcurioribus in verſione illa Slavonica obviis lux jam aliqua ſit accenſa. Sed illud remedium nondum ſufficere Glückius noſter exiſtimat, cum haud pauca in verſionem irrepſerint menda alia, & cum ipſa analogia fidei pugnantia; ut jam a longo tempore publico S. Czareæ Majeſtatis mandato interdictum ſit, ne a quoquam imprimeretur denuo, ac in lucem emitteretur. Itaque novam plane verſionem adornari, optandam fuerit, neq; ad rem eam quisquam ipſo Glückio magis futurus eſt idoneus, qui talem jam olim ex fontibus perfecerat, ſed in direptione hoſtili Bibliothecæ ipſius univerſæ, cũ Narva prædæ militum furibundorũ pateret, amiſſam, & jam nunc verſionem Novi Teſtamenti Græci iterum ſe aggreſſum, in epiſtola ſupra memorata profitetur. Quod ſi licet ergo calcar & nos diligentiſſimo Viro addimus, ut cœptum opus perficiat, ac de gentis Ruſſicæ ſalute præclare mereatur, in Divini Numinis gloriam, Chriſtianæque religionis inſigne augmentum.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Junii, Anno MDCCV.

D. ÆGIDII HUNNII THESAURUS APOSTOLIcus, complectens Commentarios in omnes N. T. Epistolas & Apocalypsin Johannis. Nunc primum hac forma editus, & novis, quæ antea deficiebant, Commentationibus auctus & locupletatus a JO. HENRICO FEUSTKINGIO, Doctore Theologo, Ecclesiæ Collegiatæ Kembergensis Præposito & totius Diœceseos Superintendente.

Wittebergæ apud Joh. Wilh. Meyerum & Godofr. Zimmermannum, 1705 in fol. Constat 14 Alphab. & 13 plagulis.

CUm insignis ac de Ecclesia Christi immortaliter meriti Theologi, B. Ægidii Hunnii, edecumatæ in Epistolas N. T. Commentationes a multis avide, sed ob exemplarium inopiam, frustra hactenus quæsitæ fuerint, de orbe Christiano præclare admodum meritus est Vir Celeberrimus D. J. H. Feustkingius, dum easdem non modo in publicum rursus prodire jussit, sed egregio quoque augmento locupletare voluit. Quandoquidem enim laudatus Hunnius in Epistolas Pauli ad Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, Philippenses, Colossenses, Thessalonicenses, primam ad Timotheum, Titum, Hebræos ac primam Johannis, solum accuratas lucubrationes reliquit, reliquas autem N. T. Epistolas, ob mortem repentinam, pari studio ac labore enucleare haut potuit, Maxime Reverendus Autor, ut defectum illum suppleret, in Jacobi & utramque Petri Epistolam, nec non Johannis Apocalypsin, breves quidem, sed solidas & per-

ſpicuas Johannis Winckelmanni, diſcipuli Hunniani, ejusdemque in Academia Marpurgenſi ſucceſſoris, Commentationes ſupplementi loco adjecit: ſecundam ad Timotheum, ſecundam & tertiam Johannis & Judæ Thaddæi Epiſtolas ſua interpretatione ipſemet illuſtravit, ac præmiſſis prolegomenis, cujuslibet capitis argumentum & diſpoſitionem, analyſin ſeu ſenſum, atque locos communes, laudatorum Duum-Virorum methodum ſecutus, curate nobis tradidit. Neque ſilentio prætermittendum, Venerabilem Apoſtolici hujus Theſauri Editorem B. Hunnii Commentarios ad Helvici Garthii, qui illius gener fuit, exemplar, quod Divino quodam fato ex bibliotheca Pauli Röberi ipſi obtigit, in multis locis emendaſſe, correxiſſe, per verſus & minores quosdam paragraphos diſtinxiſſe, atque in elegantiorem formam hunc cumulatiſſimum Theſaurum redegiſſe, ac ſub finem operis luculentum rerum & verborum indicem addidiſſe. Tandem benevolum Lectorem celare nolumus, Doctiſſimum Virum intra ſemeſtre ſpatium Theſaurum Evangelicum, in quo Hunnii in Matthæum & Johannem, Winckelmanni in Marcum & Lucam, atque Arcularii in Actus Apoſtolorum Commentarii exhibebuntur, cum orbe erudito communicaturum eſſe, illudque opus jam ſub prelo ſudare.

PROCESSUS OFFICII FISCALIS CURIÆ ECCLES. Mechlinienſis contra Domnum GABRIELEM GERBERON, Ordinis S. Bened. Congregat. S. Mauri Presbyterum.

Bruxellis, typis viduæ Petri van de Velde, 1705. 4.
Conſtat plag. 15.

GAbrielis Gerberonii nomen, alioqui inter literatos ob edita Marii Mercatoris Acta non incelebre, poſtquam diu delituiſſet, multo cum apparatu in lucem jam prodit. Ille A. 1682, ob ſuſpicionem Janſeniſmi, ex patria, Gallia, aufugerat, latibula tum apud Belgas Fœderatos, tum maxime apud Brabantos, ſub Antonii Kergré appellatione quærens. Cum vero Janſenianæ, quæ dicitur, factioni & libellis conſcribendis & conſilio diu inſerviiſſet, tandem Illuſtriſſimi Archiepiſcopi Mechlinienſis, Humberti Gui-

Guilielmi a Precipiano, jussu die Mercurii post ferias Pentecostales anni 1703, Bruxellis captus & in Galliam transvectus est. Cum vero Archiepiscopus passim non servatæ in hac causa juris viæ argueretur, ejusdem imperio Fiscalis Advocatus Curiæ Ecclesiasticæ Mechliniensis, J. A. Vaes, præcipua Processus Juridici contra Clar. Gerberonium instituti monumenta edidit, præmissa ipsius Archi-Episcopi præfatione.

Enarrata igitur facti historia, libellus, quem vocant, conventionalis exhibetur, quo Gerberonius de editis, suppresso vel ficto nomine, variis Jansenianam doctrinam foventibus & promoventibus, inque Ecclesiasticum Magistratum, cumprimis Archiepiscopum Mechliniensem & Gandavensem Episcopum, injuriis scriptis, de defensis quinque notissimis Jansenii propositionibus, explosis & joculariter tractatis Romanorum Pontificum decretis, de curata nova operum Mich. Baji editione, de commercio cum Jansenianis Hollandicis habito, & turbata universim Mechliniensi diœcesi accusatur. Accedit intentatorum horum criminum probatio ex schedulis Gerberonii manuscriptis, literisque variis ad illum missis, quæ in supellectili ejus libraria, cum captivus abduceretur, inventæ dicuntur. Sequitur libellus, quem vocant, additionalis, peculiarem deductionem istarum accusationum, maxime primæ, complectens, similibusque probationibus munitus. Hunc excipit alter libellus additionalis ejusdem argumenti, secretum Gerberonii cum Paschasio *Quesnellio* commercium inprimis prodens, & probationibus geminis firmatus. Singulis libellis e regione accusationum appositæ sunt Gerberonii responsiones, quibus se maximam partem reum confitetur. Claudit opusculum Archiepiscopi Judicatum, Gerberonium, velut Jansenianum, ut ad Abbatiam suam in Gallias, ibidem corrigendus, deducatur, condemnans.

Amantibus literariæ rei cumprimis volupe erit, videre hic detectum auctorem plurimorum a triginta circiter annis, suppresso vel ficto nomine, editorum librorum, e quorum ingenti numero quosdam hic enotabimus. Tribuuntur enim Gerberonio e propria ipsius confessione

Lettre à Mr. Abelli, h. e. Epistola ad Abellium, Rhodiensem Episcopum, contra ejus librum de Excellentia B. Virginis, A. 1674 edita.

La Fable du tems, jocosus in Archiepiscopum Rothomagiensem & Episcopum Sagiensem libellus.

Memorial Historique &c. i. e. Historica Recensio eorum, quæ ab A. 1647 usque 1653 circa quinque propositiones acta sunt, edita A. 1676.

Miroir de la Pieté, i. e. Speculum Pietatis, doctrinam de Prædestinatione cum consectariis ejus considerans, editum A. 1677 sub nomine Flori de S. Fide; qui liber ab Archiepiscopo Rhemensi & Aquensi damnatus, a Gerberonio vero litteris quibusdam defensus est.

Catechisme du Jubilé & des Indulgences, i. e. Catechetica Institutio de Jubilæo anno & Indulgentiis.

La Verité Catholique victorieuse, i. e. Veritatis Catholicæ Victoria contra Triumphum Corn. Hazart, Jesuitæ, edita A. 1684.

Deux lettres &c. i. e. duæ Epistolæ adversus Hazarti Defensionem, sub nomine *Ignatii du Chesne* scriptæ.

L'Eglise de France affligée, i. e. Ecclesiæ Gallicæ Afflictio, quam oppressis Jansenianis tulit, edita A. 1688 sub nomine *Poitevin.*

Abregé de la Doctrine &c. i. e. Compendium doctrinæ de Prædestinatione & Gratia.

Korte ende nodige Onderwysinge &c. i. e. brevis Catholicorum Belgarum Institutio de lectione Scripturæ, qua libellus Episcopi Castoriensis eandem laicis concedens defenditur, edita A. 1690. Quæ cum ab Archiepiscopo Mechliniensi & Episcopo Gandavensi damnaretur publicis decretis, jussuque Consilii Regii Geldrensis Ruremondæ combureretur, Gerberonius schedis quibusdam defendit id scriptum, & Præsules graviter accusavit.

Entretien d'un Abbé & d'un Jesuite &c. Colloquium inter Abbatem & Jesuitam Flandricum de subscriptione formulæ Anti-Jansenianæ, editum A. 1692, quod posthæc duo alia colloquia ejus argumenti exceperunt.

Quæstio Juris, an lectio Scripturæ S. Caroli V edictis populo prohibita sit? edita A. 1691.

Critique des Prejuges de Mr. Jurieu, i. e. Examen Præjudiciorum Jurii, sub nomine *Abbatis Richardi*; quem librum in his Actis A. 1690 p. 565, 608 recensitum invenies.

Quæ-

Quæstio Juris Pontificii circa Decretum ab Inquisitione Romana adversus XXXI Propositiones latum, edita A. 1693.

Adumbrata Ecclesiæ Romanæ Catholicæque veritatis de Gratia, adversus Melch. Leydeckeri Historiam Jansenismi, Defensio, A. 1696 sub *Ignatii Eyckenboom* nomine evulgata, & Romæ damnata.

Disquisitiones duæ de gratuita Prædestinatione, & Gratia se ipsa efficaci, A. 1697 sub nomine *Mart. du Chesne* publicatæ, & Romæ condemnatæ.

Traitez Historiques sur la Grace, nihil sunt aliud, quam præcedens libellus novo titulo instructus, & sub *Abbatis de S. Juliano* nomine editus.

Norisius aut Jansenianus, aut non Augustinianus. Rothomagi, *1699*. Liber, quem Gerberonius a se compositum fatetur, editum a se negat.

La Veritable Lettre de M. l'Abbé le Bossu sur le livre du Cardinal Sfondrati, intitulé: Nodus Prædestinationis. Parisiis, 1698. Quem librum se composuisse non solum fatetur Gerberonius, sed & addit, in dicto Nodo contineri quædam dogmata plusquam Pelagiana.

Histoire Generale du Jansenisme, i. e. Jansenismi Historia generalis, A. 1700 Gallice edita, & in his Actis A. 1701, pag. 289 recensita.

Discordiæ Jansenianæ Enarrator.

Estrenes, &c. i. e. Strenæ ad Inquisitores, quibus Romana Inquisitio perstringitur, editæ A. 1700.

Le Chrêtien desabusé sur le sujet de la Grace, i. e. Doctrina de Gratia Christianis rectius explicata, edita A. 1701.

La Confiance Chrêtienne, i. e. Fiducia Christiana quatuor immobilibus innitens fundamentis, edita A. 1701, atque a Theologis Lovaniensibus & Duacenis damnata.

Mart. Steyarti Morbus & Remedia.

La nouvelle Logique du Sr. Bois-verd, ed. A. 1701.

Anselmus per se docens.

Deprehenduntur hic etiam passim libri a Gerberonio conscripti, sed in MStis adhuc latentes, quales sunt *Dialogus inter S. Anselmum & Bosonem ejus discipulum, Occasus Jansenismi*, &c.

Præterea ex ipsius Gerberonii confessione probatur, eundem Specimina Theologiæ Moralis tutissimæ, quæ Ægidius Gabrielis Latine edidit, quæque Romæ damnata sunt, Gallice scripsisse, vel, ut suspicamur, transtulisse, p. 10; novam Michaëlis Baji Operum editionem, quæ A. 1696 prodiit, ab ipso præcipue esse curatam, p. 26. 51. Idem confessus dicitur pag. 65, quod Jansenii aliorumque ad Abbatem San-Cyranum literas, adscito Franc. du Vivier nomine, ediderit.

FRANCISCI DE VARGAS, PETRI DE MALVENDA, Veterumque quorundam Hispaniæ Episcoporum, de Concilio Tridentino Epistolæ & Observationes Latinitate donatæ.

Brunsuigæ, impensis Christ. Frid. Fikkelii, A. 1704. 4. Alph. 2. pl. 18.

Historiæ Concilii Tridentini illustrandæ, & maxime iis fere omnibus, quæ Petrus Suavis, vel potius Paulus Sarpius, de hocce Concilio jam pridem literis prodidit, confirmandis has Hispaniæ quorundam Episcoporum Epistolas inservire, tum jam a nobis indicatum fuit pluribus, cum Gallicam eorundem versionem, a Michaele Vassorio adornatam, *A. 1699 Mens. Jun. p. 261* in Actis his recenseremus. Nam quæ Hispanica lingua (præter aliquot solum Gallorum quorundam responsorias) ab Episcopis Hispanis manuscriptæ, in *Trumbullii*, Equitis Angliæ Illustrissimi, Bibliothecam privatam pervenerant, Epistolæ, illæ primum a *Michaële Geddesio* in linguam Anglicanam traductæ, cura Celeberrimi *Stillingfleeti* Londini A. 1697 in 8 juris publici factæ sunt. Postea *Michaël le Vassor*, Vir non minus celebris, easdem in Gallicam linguam translatas, nec non adnotationibus præterea doctissimis passim illustratas, Amstelodami A. 1699 in 8 luci publicæ exposuit. Et jam etiam, una cum Vassorii notis, a *Jona Conrado Schrammio*, Viro Clarissimo, Latinitate donatæ, in Germania nostra prodierunt, non exiguo orbis literarii emolumento. Equidem *Patres Trevoltienses*, e Societate Jesu, Vassorio, cum Gallica jam lingua ab eo ederentur, valde indignati, inter acerbas satis suas ad has

has literas animadversiones, quas recensionis suetæ loco Actis vel Commentariis suis Historiæ Scientiarum adornandæ inservituris, mense Februario anni 1703 inseruerunt, fidem ipsis ob duas præcipue causas dubiam reddere sunt annisi. Primo, observatum non fuisse, quomodo in hæc monumenta inciderit, vel qui servavit illa, vel qui reperit. Deinde etiam nondum satis esse demonstratum, num genuina illa sint, & ab iis revera provenerint, quibus tribuuntur? num vero, quod facile credendum sit, quidam Protestantium ea conceperit, posteris ita illusurus? At quæ ad hæc prævisa facile Pontificiorum tela, e Vassorio jam in recensione editionis Gallicæ a nobis fuerunt præmonita, ea nunc fortius sub finem præfationis suæ, Latinæ versioni præmissæ, Schrammius noster adversus Trevoltienses urget, & uberiori aliquantum confutatione tuetur. Ceterum in ipsa præfatione non ineruditam de turbis, tum Ecclesiasticis, tum Civilibus, propter Concilium Tridentinum, inter ipsos hinc inde Pontificios exortis, commentationem instituit, & quomodo cordatiores Pontificii, tum in Italia, tum in Hispania, tum in Gallia, tum in Polonia, tum apud Venetos, tum etiam in Imperio Germanico, cum summis quandoque Principibus, vel publicum, vel privatum suum a Concilii Tridentini decretis dissensum, a prima statim ejus convocatione ad nostra usque tempora, subinde declaraverint, solertissime commemorat, alia denique adhuc monumenta, Historiam Concilii egregie illustrantia, & nondum antehac visa, orbi literario pollicitus.

HERMANNI von der Hardt *AD CL. V. PAULUM MARTINUM NOLTENIUM, in Historiam Mosis Genes. II, 18. 19. 20. de vocatis ab Adamo animalibus, Epistola.*

Helmstadii, A. 1705 in 8. plag. 2 cd. sec.

QUod dudum optant Viri præstantes, ut hujus Epistolæ Illustris Autor, alias ab Actis Constantiensis Concilii, aliisque monumentis nobis merito laudatus, suas *Annotationes in universum V. T.* quas domi servat, cum erudito orbe communicet, id illi nondum possunt impetrare. Nec tamen usque adeo invidet

det Reipublicæ literatorum,ut non interdum e scriniis suis promat, quo Lectores philologos & cupidos doctarum lucubrationum recreet. Expectant illi avide, & jam fere pollicentur sibi *Historiam Abrahami, Isaaci, Jacobi, Commentarium* item *in Hoseam*, ab eodem Autore, intereaque dum illorum & plurium potiantur, & hanc Epistolam cupide arripiunt ac legunt. In qua primum proponit quæstionem, Epistolæ nempe totius argumentum: *Num Adamus, omnibus brutis, volatilibus & terrestribus, nomina imposuerit, naturæ cujuslibet congrua;* & num vestigia illius facti apud Mosen deprehendantur genuina? Nec vero dissimulat, *Judæorum vulgus* id quidem velle, Adamoque ut istam laudem concilient, historiam Gen. II, 19, 20 descriptam proferre. Verum his ita respondet, ut ignorantiam scriptorum Mosis ipsis objiciat, qui Mosen frustra crepent & ostentent, quem in suæ gentis laudem vel invitum semper pertrahant. Idque agere etiam h. l. *plerosque Rabbinorum*, ut ex Adami hac nominatione dein asserant *linguæ Judaicæ* cum *antiquitatem* ac *dignitatem*, tum pondus ac vim significandi inexplicabilem. Hanc opinionem, cum aliis multis, fuisse ad Christianos ita propagatam, ut viri eruditissimi, *Buxtorfius* & *Bochartus*, ne vix quidem evitare fucum Judæorum potuerint. Quibus id opponit, quomodo brutis imposita ab Adamo nomina significantiora putent ipsius nomine *Adami*, quod Deus indiderit, & hominem, humo natum, tantum indicet, naturam hominis non attingat. Quod si quis, contra ac Moses, a pulchritudine dictum Adamum velit, neque hac quidem ratione naturam hominis esse expressam; quod invenustum foret, in colore & venustate essentiam hominis, nisi forte venustissimi & mollissimi sexus, collocare.

Deinde ad locum Mosis, ad quem provocari solet, progressus, docet primo, Geneseos capite II, 4, *Adami historiam* reconditam pertexturum divinum Scriptorem, genuinam Adami sedem notasse, qui ex illa regione, in qua conditus fuerat, transire jussus sit in vicinum Orientalem tractum, fœcundissimam *terram*, quam *coleret* & *conservaret*, omni, præter unum aliquod genus, victu indulto. Atque hoc primum hujus historiæ momentum. Ad alterum v. 18 digredi Mosen, emendandis Israëlita-

litarum moribus intentum, *Adami* ſcilicet *conjugium*: eique *oraculum Divinum* præmittere, ut *in omni vita genere ad Divinam invitaret providentiam*, & *ſocietatis conjugalis ſanctum principium* ſuos doceret. Adamo, inquit Moſes v. 18, in regione fertiliſſima ſic collocato, eaque colenda ac conſervanda occupato, Divina providentia edixit, & pro rei neceſſitate ipſiusque deſiderio definivit: *non eſſe bonum aut congruum, Adamum*, pro tanta rerum conficiendarum ac conſervandarum cura, *exiſtere ſolum*; ſine auxilio & adjumento, tantis laboribus fore imparem. Atque hoc quidem principium conjugii, *laboris* nempe *conſortium*, ideo ſollicite expoſuiſſe Moſen, ut Iſraëlitas meliora edoceret, qui ab Ægyptiis male didicerant, voluptatis tantum cauſa uxores quærere, habere, dimittere.

Succedere apud Moſen luculentum in priora verba commentarium: *faciam illi auxilium, quod illi ſit præſto.* Divinum nempe de auxilio parando decretum. *Auxilium* vocari a Deo, *dulciſſimam curarum & familiaris rei ſociam*, cum delicata determinatione, tale auxilium, *quod* blando vinculo retineatur, ne abeat, ſed *ſemper viro ſit præſto*, in rei conſervandæ cura.

Præterea Moſen, qui alias Cananæorum affinitates diſſuadeat, modo illo, quo Adamum ſcribat ſociam quæſitam non inveniſſe, id agere, ut Iſraëlitas a Cananæorum deteſtanda cum brutis conſuetudine abſtrahat. Quo etiam ſupplicia Exod. XXII, 18, Levit. XX, 15, 16 criminibus iſtis dicta ſpectent. Ideoque poſt decretum Divinum de ſocia neceſſaria, v. 18 *ſollicitudinem* Adami in quærenda, & *judicium* de non inventa, v. 16 & 20 deſcribi. Cum de Adami ſocia apparanda ageretur, *jam creaverat*, inquit Moſes, *Deus ex terra omnia bruta, omnisque generis volucres. Ea ergo in Adami oculos incurrere juſſit*, effecitque, ut omnia, quæcunque & ubicunque eſſent obvia, animalia aſpiceret attente. Meminiſſeque Moſen primo terreſtrium, dein & volatilium, ne ullum genus quis excluſum putaret, maxime cum gentes utroque abuterentur.

Contemplaturum ergo *Adamum omne brutorum genus, ut diſpiceret, num quod illorum advocaret pro auxilio deſiderato, aut ad ſe pro ſocia adſciſceret.* Neque his verbis: *quodnam*

illorum vocaret, designari judicat Autor illud Adami negotium, quo bruta nominasse jactetur ad naturam accommodate. Id enim historiæ scopum non ferre: quandoquidem *de socia Adamo quærenda* sermo sit, non de nominandis brutis. Atque esse ipsum absonum negotium cogendi ex universo orbe & nominandi bruta; quod multis incommodis prematur, quæ p. 19, 20, 21, 22 commemorantur. Nihil horum dicit Autor esse apud Mosen, Locutionem ejus pro scopo & contextu explicandam.

Jam ubi *sollicitus de socia* inducatur *Adamus* a Mose, alterum quoque errorem vulgi Ægyptiorum, Arabum, Sabæorum, finitimorumque, ab eodem tolli, nempe de occulto *animarum defunctorum utriusque generis*, & familiarium dæmonum cum homine commercio. Unde horum cultus & sacrificia quondam, Judæorumque Lilith & Styx Gentilium, sagarum denique opinio venerea hodieque audiantur; & leges his oppositæ a Mose Lev. XVII, 7, Deut. XXXII, 17, Exod. XXII, 17, Lev. XIX, 31, XX, 6, 27 legantur. Eam ob causam Adamum describi non nonnisi inter animalia viva circumspicere jussum, *neque ex ullo alio genere auxilium pro societate sibi evocaturum*, *præterquam ex illis, quæ animantium viventiumque nomen* secum *ferrent*, exclusis animabus & dæmonibus. Nec quenquam, scopi memorem, autumaturum censet Interpres, Mosis illis verbis significari, ab Adamo unum illud *animalis vivi* nomen omnibus datum fuisse brutis, terrestribus & volatilibus; quod nullo id fine referret Moses, & contra plane dicat Gen. I, 20, 21, 24, 25, Gen. II, 7, quodcunque vocaret Adamus pro auxilio, id nomen jam habuisse *vivi animalis*.

Post consilium Dei, v. 19 a Mose enarratum, subjungit idem, Autore nostro judice, v. 20 *Adami factum & obsequium: nominatim, seu sigillatim, obvia omnis generis animantia percensuisse, sive domestica essent jumenta & cicuria, sive volucres, sive bestiæ agri aut feræ quæcunque.* Omnia viva animantia, quocunque veniant nomine, attendisse serio, judicaturum, essetne aliquod illorum ad auxilium sibi idoneum. Pingique Adamum, seriem quasi omnium animantium obviorum iterum iterumque pertexentem, *exemploque* dari Israëlitis, ne hi temere in bruta ruant.

Tan-

Tandem eodem fine ipsummet Adami judicium afferri monet Interpres noster, *atque ita*, a Mose concludi, postquam in omni genere animantium circumspexerat Adam, *pro Adamo non invenit auxilium*, & tale quidem, *quod præsto illi semper esset*, seu jugale. Quæ diserta *conclusio Mosis*, de non inventa Adamo ex brutis jugali & laborum humanorum socia, exacte respondeat superiori *Mosis propositioni* & Divino oraculo, de necessaria Adamo conjugali, eaque quærenda. Quæ causa sit, cur Moses his tandem subjungat veræ & dignæ Adamo conjugis originem, Adamique gaudium: nunc tandem in hac Eva deprehendo os ex ossibus meis & carnem ex carne mea, sive jugalem, humanam, homini congruam, quam diu frustra quæsivit. Quo pacto *historia hac Mosaica penetrantissimum ad virtutem, honestatem, decentesque mores calcar sit.*

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII CENTURIÆ secunda Exercitationum Medico-Philologicarum, sacrarum & profanarum, Decas I.

Jenæ, apud Jo. Bielckium, 1704. 4. pl. 15.

NOvam hac Decade Exercitationum suarum Medico-Philologicarum Illustris *Wedelius* orsus est Centuriam, ad quam nunc more nostro perlustrandam, par prorsus materiarum tum selectarum, tum erudite pertractatarum, ubertas & præstantia nos excitat, quæ ad *primæ Centuriæ* Decades (et quidem *Dec. I & II.* A. 1686. p. 361. *Dec. III. IV. & V.* Suppl. Tom. II. p. 249. *Dec. VI & VII.* A. 1694. p. 349. *Dec. VIII.* p. 501. *Dec. IX.* Suppl. Tom. III. p. 422. & *Dec. X.* A. 1701. p. 519.) recensendas nos excitavit.

Atque in *Exercitatione* quidem *I* primæ hujus in Centuria secunda Decadis, de *Censu Augusti*, ex marmore maxime Ancyræno, ab Augerio Busbequio Ancyræ, oppido Galatiæ, invento, contra Eminentissimum Cardinalem Norisium, & nuperum quendam Scriptorem anonymum demonstrat, non unum, sed tres ab Augusto Imperatore in Judæa census fuisse peractos, quorum primus ipso nativitatis Christi anno, seu anno Augusti XLII;

 al-

alter anno Christi VII, qui cum anno a pugna Actiaca XXXVII, a Josepho censui Quirini assignato, conveniat; & tertius anno Christi XIV, Sexto Pompejo & Sexto Apulejo Coss. contigerit.

In *Exercitatione II* per *Morbum Phœniceum Hippocratis*, L. II. Prædict. c. 49 memoratum, Elephantiasin seu lepram veram Arabum intelligi, non paucis argumentis comprobat, textu Græco Hippocratis accurate simul & diligenter castigato, & exanthemata, quorum Hippocrates loco suo meminit, alia alba, alia rubra esse, ex ipso Hippocrate demonstrato.

In *Exercitatione III* de *Hercule Medico*, Poëtæ Euripidis relationem de Alceste mortua, & per Herculem Alcmenæ filium resuscitata, non fabulam, sed Herculem istum tum verum, tum summum Medicum fuisse, contendit. Scilicet Alcestis, Admeti Thessalorum Regis conjux, morbo consumpta & tabescens, resolutis jam manuum viribus, pro conclamata habebatur, & tantum non mortua: indictus etiam erat luctus funebris per annum integrum, rasura capitis & pullæ vestes, ut jam tunc in usu erat. Ast dum jam ipsa pompa funebris est ducenda, bona fortuna Hercules, Alcmenæ filius, hospes adest, qui re comperta admissus Alcesten, in omnium oculis exanimem & jam rogo imponendam, vivam conjugi, salvam & incolumem reddit; licet multis laboribus. Atque hoc factum, Tragœdia ab Euripide descriptum, neque pro fabula Poëtæ & ingenii lusu, neque pro miraculo habendum, Wedelius eo minus censet, tum quod Poeta ipse opinionem, quod Alceste revera mortua & ab inferis ducta sit, declinat, τεθνᾶσιν, inquiens, *οἱ θανόντες*, & iterum, Ὀυκ ἐςὶν τὰς *θανόντας ἐς φάος μολεῖν*; tum quod ipse Admetus Herculi quærenti, utrum mortua an viva esset Alcestis? responderit: *ἔςιν τε, κ᾽ ὐκ ἔτ᾽ ἐςί*, est & non est. Quo evicto, jam id cumprimis evictum dare annititur Wedelius, *Herculem fuisse Medicum.* Primo enim, testimonium Cornelii Celsi Herculem facere Medicum antiquissimum & celebratissimum. Deinde dictum Alcidem *ἀπὸ τῆς ἀλκῆς*, a remedio; & *ἀλεξικακὸν*, quod nullum majus vel gravius malum esset morbis: prout & ab eo apud Hippocratem morbi quidam nominentur morbi Herculei; non quod ipse Hercules

cules iſtis vexatus fuerit, ſed quod tanti fuerint, ut Herculeis opus habuerint remediis. Porro pingi Herculem cum poculo: non quod ebrius vinum fuderit ex urceo, ſed ad denotanda pocula ſanitatis, pro abigendis morbis & reparanda valetudine. Fuiſſe domitorem monſtrorum, ac idcirco clava & leonis exuviis inſignem, ad febres, hydropen, cancrum, epilepſiam, aliosque morbos ſæviſſimos, ab eo curatos, ſignificandos. Expurgaſſe Augiæ ſtabulum, quod cacochymiam, morborum graviſſimorum matrem & nutriculam, expurgaverit. Theſeum & Pirithoum, enecto Cerbero, ex orco reduxiſſe, quod itidem a deſperatis morbis vitæ reſtituerit; & quæ ſunt reliqua.

In *Exercitatione IV* de *Ecſtaſi putata Chriſti*, locum D. Marci c. III, 21: Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθεν κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη, evolvit, atque ubi ἔκστασιν aliam ſupernaturalem, aliam non naturalem, aliam vero præternaturalem eſſe dixit, ex phraſi, ὅτι ἐξέστη, neque delirium, multo minus furorem, ſed ſolum prætenſam putatamque animi paſſionem argui poſſe, oſtendit.

In *Exercitatione V* de ἀγωνίᾳ *Chriſti* diſſerit, eamque non angorem corporis ex intemperie quadam ſpirituum morboſa ortam, ſed triſtitiam intellectualem, ex odio & ira erga mortem, infernum & horum fratrem diabolum natam fuiſſe, ex ipſa hiſtoria ſacra declarat.

In *Exercitatione VI Tabulam Hermetis Smaragdinam* ampla quadam in ipſum textum, eam complexum, commentatione explicat, ac in ea veram Chimiæ ſublimioris & Lapidis Philoſophici theoriam tradi, adverſus Athanaſium Kircherum, cum Borrichio & Krigsmanno commonſtrat.

In *Exercitatione VII* de *Nummis Novi Teſtamenti*, generaliores primum voces Græcæ, ad exprimendam pecuniam vel monetam quamcunque in N. T. adhibitæ, ut χαλκὸν, νόμισμα, χρῆμα enodantur; quam enodationem ſpecialis nummorum ſacrorum expoſitio ordine alphabethico excipit. Nimirum ἀργύριον, *argenteus*, ex mente *Wedelii* noſtri, modo pecuniam indefinite quamvis ex argento confectam; modo in ſpecie certos nummos argenteos notat, qui cum drachmas quatuor pendeant,

 di-

dimidio Imperiali noſtrati, monetæ gravioris ſeu ſchweren Geldes/ æquipolleant. Ἀσσάριον, *aſſarium*, diminutivum ab aſſe eſt, as dimidius, & perinde ac λεπτὸν ſpecies monetæ omnium minutiſſimæ; κόδραντς vero ſeu quadrans quarta pars aſſis, non denarii. Δηνάριος, *denarius*, ſpecies nummorum Romanorum hodie adhuc frequentiſſima, denos valet nummos æreos, ut quinarius quinos; ex quo ſimul & illud efficitur, aſſes fuiſſe nummos æreos, & unumquemque aſſem partem decimam denarii. Δραχμὴ, *drachma*, eadem eſt, cum denario; & δίδραχμον duo denarii; τετράδραχμον autem ſtater ſeu quatuor denarii. Qui valor ſi cum noſtro comparetur, denarius non per duos groſſos cum dimidio, neque per tres cum dimidio, Germanis Schreckenberger/ ut quidam volunt; ſed per integros tres groſſos monetæ gravioris reddendus erit. Ut adeo Matth. XX. 2, ubi conventio facta dicitur cum operariis ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, in diem denario, zum Tage-Lohn/ & hinc acceperint ἀνὰ δηνάριον, ſinguli denarium, ita intelligendum ſit, pretium operarios ſingulos tres vel tres cum dimidio groſſos accepiſſe. Μνᾶ, *mina*, per quam in N. T. non mina Alexandrina, ſed Romana intelligitur, eſt nummus centum drachmarum; τάλαντον, *talentum* vero, quod pro certa nummorum quantitate, eaque non levi, ſed pondere eminenti, in N. T. acceptum legitur, apud Joſephum habet minas centum. Regulat denique hæc omnia certus numerus unicuique nummorum recenſioni additus; atque hinc Matth. XVIII. 24 μύρια τάλαντα, quæ decem millibus cum 60 minis ſeu 6000 drachmis diviſis, faciunt ſexaginta millena millia, 60000000 imperiales, ſeu ſexaginta auri tonnas; & Act. XIX, 19, per ἀργυρίου μυριάδας πέντε, denariorum quinquaginta millia, ſeu ſex mille ducenti & quinquaginta imperiales conſtituuntur.

In *Exercitatione IIX* de *Claudis Novi Teſtamenti*, geminam ſpeciatim duorum ex utero materno claudorum hiſtoriam, unam Act. III, 2, alteram Act. XIV, 8, memoratam examinat, atque Philologicis quibusdam circa voces Græcas χωλὲς, βάσις, σφοδρὰ obſervationibus inſperſis, veros iſtos claudos miraculoſo modo ab Apoſtolis ſanatos affirmat, curationem a primo ortu claudorum impoſſibilem per naturam ſtatuens; utut ſeipſum pri-

primis annis praxeos A. M DC LXVII adolescentem universali paralysi, miserrimo spectaculo laborantem, & dehinc non paucos alios perfecte paralyticos, per Dei gratiam, curasse meminerit.

In *Exercitatione IX Basilii Valentini*, famosi istius scriptoris Germani & arcanorum chimicorum principis, *vitam* succincta quadam commentatione exhibet, & insigni elogio, *ubi desiit Basilius, ibi incepit Paracelsus, uterque non satis in sua arte laudandus*, ornat, deque scriptis illius eorumque fatis notatu digna memorat.

In *Exercitatione X* originem & sensum *Parœmiæ*, *Jovem lapidem jurare*, tum literalem, tum mysticum maxime, ad forum chimicum & *lapidem* speciatim *Philosophicum* translatum, notis eruditis indagat, eaque occasione iconem inserit quatuor lapidum securiformium, seu, quod alii putant, cuneorum, partim Querfurti inter rariora cimelia Davidis Sigismundi Buttneri, Diaconi ibidem, partim apud suos a se visorum.

Joh. Joachim Müllers Historie von der Evangelischen Stände Protestation und Augspurgischen Confession.

Hoc est:

JO. JOACHIMI MÜLLERI HISTORIA PROTESTATIONIS Statuum Evangelicorum & Augustanæ Confessionis.

Jenæ, apud Jo. Bielckium, 1705, in 4. Alphab. 6. plag. 10.

QUemadmodum Doctissimi Mülleri nostri Nobilissimus Parens, Jo. Sebastianus, ante annos aliquot, trium novissimorum seculorum memorabilia, quæ quidem ad Historiam Saxonicam spectant, e monumentis quam aptissimis, Annalium in morem dilucide admodum dextreque recensuit, ut in Actis A. 1700 p. 409 monuimus: ita vestigiis paternis insistere laudabiliter allaborans Filius solertissimus, specimen hac vice edit suæ in perlustrandis chartophylaciis secretioribus Saxo-Vinariensibus, quibus una cum Viris integerrimis aliis hoc tempore præfectus est, exantlatæ hactenus industriæ, atque ea propter nunc in apricum produ-

ducit, quæ ad partem Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſeculi decimi ſexti haud minimam illuſtrandam non parum conferunt. Etenim ſolennem illam *Proteſtationem*, qua a decreto Comitiorum Spirenſium A. 1529 habitorum, ad Sacram Cæſaream Majeſtatem Conciliumque univerſale Chriſtianum atque liberum, Judicemve quemvis idoneum alium provocarunt Status, qui exinde Proteſtantium nomen adepti ſunt, non parum deſcribit accuratius, eique comitem adjungit Hiſtoriam *Legationis* ad Imperatorem Carolum V, Proteſtationis iſtius inſinuandæ gratia, ſuſceptæ, tandemque & prolixiſſimam *Auguſtanæ Confeſſionis Hiſtoriam* ſubnectit. Viderat, Illuſtrem Seckendorfium in Hiſtoria Lutheraniſmi, iſtud appellationis inſtrumentum, in Archivo Vinarienſi aſſervatum, utpote quod actorum hiſtoriam & Reformationis præcipua fundamenta exhiberet, dignum judicaſſe, quod ad notitiam omnium hæc noſſe cupientium publicaretur. Viderat etiam, ab eodem Hiſtoriam Comitiorum Auguſtanorum manuſcriptam, ibidem reconditam, volumen appellari a Viro rerum peritiſſimo, & fortaſſis ab ipſo Pontano elaboratum, quod editionem maxime mereatur, multisque aliis, quæ de his Comitiis ſcripta extent, præferendum ſit. Plurimum itaque in ſententia ſua, de his monumentis publicæ luci exponendis, ſe confirmatum ſenſit, & ideo tribus in libris narrationis filum longius protraxit, quorum primus Proteſtationem & Appellationem, ſecundus Legationem ob eandem inſtitutam, & tertius denique Religionis in Comitiis Auguſtanis tractatum negotium attinentem Hiſtoriam omnem deſcribit. Utrique ſuam narrationem allatis in medium monumentis, quæ huc ſpectant, integris, prout verbis ea primitus conceptis habent, confirmat, immortali Seckendorfiano operi hac ratione quoddam velut Supplementum additurus, quandoquidem in iſto talium excerpta modo plerumque reperiantur. Utut autem heic, ſerie narrationis ita poſtulante, alibi jam paſſim obvia nonnulla repetenda venerint, plura tamen primitus nunc e manuſcriptis protrahuntur, & priora iſta pariter ex his non unis in locis pleniora & correctiora ſiſtuntur. Et ut de iis, quæ nunc primum integra publicantur, cuivis conſtet dilucidius, dum in Indice librorum capitumque ſimul inſerta allegat monumenta,

hæc

hæc ab antea jam tum vulgatis adjecto ſolicite aſteriſmo diſtinguit. Hiſtoriam Comitiorum Auguſtanorum A. 1530 habitorum manuſcriptam locis inſerit convenientibus, eamque ad Autorem Apologiæ MStæ provocando inſinuat, variaque ex eadem profert, quæ in Cœleſtino & Chytræo, utut hi non levem huc attulerint diligentiam, fruſtra omnino quæſiveris. Singula vero Noſter ea pertractat cum dexteritate, ut nihil fere ad iſtius hiſtoriæ perfectionem amplius requirendum videatur. Interdum etiam excurſu aliquo nec inutili nec inconvenienti Lectorem divertit, velut ubi p. 688 ſeq. de oblata, cum poſt mortem Maximiliani I thronus vacaret Imperatorius, *Johanni Friderico*, Johannis Filio, & poſtmodum Saxoniæ Electori, (non, ut perperam in Tab. II Archi-Ducum Auſtriæ Rittershuſiana legitur, Friderico III Electori) in ſponſam *Caroli* Auſtriaci ſorore, *Catharina*, Infante Caſtiliæ, ex actis abs ſe attentius inſpectis diſſerit, & quomodo poſt factam Francofurti electionem Imperatoriam ſponſalia rite contracta & rata inſuper utrinque habita, veruntamen poſt tempus quoddam interjectum reſciſſa rurſus fuerint, ſponſa quippe eadem Regi Portugalliæ in thori ſociam conceſſa, luculenter memorat.

MARTINI HANKII DE SILESIORUM NOMInibus Antiquitates.

Lipſiæ apud Chriſt. Bauchium, 1702, 4. Conſtant 12 plag.

EJUSDEM DE SILESIORUM MAJORIBUS ANtiquitates ab Orbe condito ad annum Chriſti 550.

Ibidem, apud eundem, 1702, 4. Conſt. 18 plag.

EJUSDEM DE SILESIORUM REBUS AB ANNO Chriſti 550 ad 1170 Exercitationes.

Ibidem, apud eundem, 1705, 4. Conſtant 2 Alph. 10 plag.

MARTINUM HANKIUM, Gymnaſii patrii apud Vratiſlavienſes in Sileſia Rectorem, Scholarumque reliquarum Aug. Confeſſ. addictarum Inſpectorem, præter Orationes & Poemata in lucem emiſſa, duo præſertim tractatus de Romanarum & Byzantinarum rerum Scriptoribus celebrem, & D. LEOPOLDO Imperatori, nuperrime proh dolor! fatis defuncto, litteratorum

rum omnium æstimatori augustissimo, notum atque charum reddidere. Qui licet per annos plus quadraginta laboribus gymnasticis mancipatus, parum a negotiis gravioribus respirare potuit, horas tamen suas ita dispertitus est, ut post scholastici muneris curas, ad patriarum antiquitatum notitiam digrederetur, quarum evolutio tanto difficilior habetur, quo minus ille Germaniæ veteris adversus Sarmatiam terminus, ab auctoribus mediorum seculorum describitur. Tria potissimum momenta sunt, quorum pertractatio a Silesiis magna difficultate laborare creditur, ipsum scilicet *Silesiæ nomen*, *veteres* deinde regionis *incolæ*, ac *novi* denique illorum successores *Slavi*. Prioris puncti indagationem Clarissimus Autor in libello *de Silesiorum Nominibus* accurate persequutus est, cujus capite I. Nominum, quibus *Silesii* denotantur, recensio; II. Origo prima *Silesiorum* nominis, a Silesiæ *situ*, Latina, Polonica, Germanica; III. Origo secunda, a *solo* Silesiæ, Polonica; IV. Origo tertia, a Silesiæ fluvio *Sleso*, Slavica; V. Origo quarta, a Silesiæ monte *Sabotho*, Latina & Germanica; VI. Origo quinta, a Silesiæ *Convenis*, Polonica; VII. Origo sexta, a Silesiæ *Convenis*, Bohemica; VIII. Origo septima, a Silesiæ populo *Quadis*, Slavica; IX. Origo octava, a Silesiæ populo *Lygiis*, Germanica; X. Origo nona, a Silesiæ populo *Elysiis*, Germanica; XI. Sententia, quod seculo post Christum natum sexto ortum sit *Silesiorum* nomen, legitur. Alterius momenti rationes in tractatu *de Silesiorum Majoribus* disquirit, cujus XXI capita sunt, in quorum XIV prioribus, originem Silesiorum ex majoribus inter Noachicos Japheticis, inter Japheticos Celtis, inter Celtas partim Gallis iisque Gothinis, partim Pannoniis iisque Osis, partim Germanis iisque Suevis, inter Suevos autem Lygiis & Quadis deducit; capite postea XV. Lygiorum & Quadorum res gestas ante Christum natum, capitibus XVI. XVII. XVIII. XIX. XX. Lygiorum & Quadorum acta seculis quinque post Christum natum illustrat, ac ultimo tandem capite, quod est numero XXI, quæstionem perdifficilem examinat: an scilicet Silesiorum majores Lygii & Quadi, post destructum in Occidente Romanum Imperium, seu sponte sua digressi, seu per vim adacti, seculo VI. circiter annum 550. patriam Silesiam vacuam Slavis advenis occupandam reliquerint,

rint, prorsus ipsi postea deleti? Atque ea ipsa nervus est puncti, quod modo inculcabimus, tertii. Quum enim multi ex Polonis pariter ac Silesiis asserant, Quados & Lygios per Slavos Polonos aut in fugam conjectos, aut vi oppressos fuisse, indignatus est celeberrimus Hankius illatam hanc patriæ injuriam, & velut alter Germanicæ originis vindex, operosissimo scripto, quod *Exercitationes de Silesiorum Antiquitatibus ab anno Christi 550. ad 1170.* inscripsit, demonstravit: Quados & Lygios, postea *Silesios* dictos, adeo non a Slavis Polonis aut depulsos, aut extinctos, ut Silesii potius diu quidem cum Polonis pari tum jure, tum libertate, societatem coluerint, aliquoties tamen ab iis separati iisque contrarii, vel nulli, vel alteri populo associati fuerint; etiam post instauratum in Occidente Romanum Imperium, licet suis Ducibus præditi, Romanis Imperatoribus, tanquam summis Principibus suis, a Carolo Magno ad Fridericum I. Barbarossam, tributarii subjectique fuerint. Universum opus in capita XII. dispescuit, quorum singulis sectionibus non modo computum chronologicum, sed Romanorum quoque Imperatorum, Polonicorumque Ducum nomina præfixit, addita semper notula, num Silesii eo tempore Romano-Germanorum Imperio tributarii, num a Polonis separati, num vicissim cum Polonis aut etiam Bohemis conjuncti vixerint. Tributi mentionem ideo adjectam deprehendimus, quod ex Polonis Scriptoribus fere omnes, atque præ cæteris Joannes Schultzius, Clarissimus nuper Francofordiensium Juris Professor, ante menses aliquot ibi vivis ereptus, singulari opere, quod *de Polonia nunquam tributaria* composuit, tributum a Polonis unquam solutum fuisse Romanis Imperatoribus, contra Conringium cordatissimosque rerum Germanicarum auctores, pernegant. Eruditam hanc litem, magno fervore inter utrosque Scriptores agitatam, duobus fundamentis acquiescere notavit Hankius noster, quorum *prius* est: quam terram Scriptores ancipiti *Poloniæ* vocabulo designent? Veteres enim & recentiores, generali notione *Poloniam* sæpius vocant, non tantum quam hodie cognomento vel *majorem* vel *minorem* nuncupamus, verum ab utraque distinctam etiam quamcunque provinciam cum Polonia sub eodem communi capite conjunctam, Lithuaniam, Russiam, Masoviam, Samogitiam, Prussiam, Pome-

raniam; quo pacto, quicquid jurisdictioni Polonicæ subditum aut fuit, aut est, Polonicum dici consuevit. Hinc parem ad legem, nostra *Germaniæ* pars *Silesia* sæpius antiquis vocabulo alieno, quam suo, denotari solita, ob annosam cum Polonia conjunctionem, dicta reperitur *Polonia*. Eum ad modum igitur Polonia, quoties aut Germanis aut exteris aliis vel tributaria vel subjecta fuisse dicitur, num tota, num ejus quædam & quænam pars innuatur, occasionem dubitandi præbet: sicque unius vocis ambiguus intellectus miris umbris lucem historicam obscurat. *Posterius* fundamentum hoc est: utrum de Polonia, seu tributaria, seu subjecta, dissentientibus Scriptoribus *Germanicis*, an *Polonicis*, subscribendum in ea re sit, unde priscus & Polonorum & Germanorum status, in alterius nationis gloriam seu adaugendam, seu imminuendam, solide cognoscendus dependet. Hanc controversiam quoties tractare cogitur Auctor noster, primo quidem Poloniam, quatenus Silesiam vocabulo suo non comprehendit, Germanicis Augustis nullo modo unquam subditam fuisse, sed sub Poloniæ tributariæ nomine, vel Pomeraniam, vel Silesiam, veteri Poloniæ conjunctas provincias, intelligi statuit. Addit vero, Germanicis Scriptoribus in hisce Polonorum rebus plus, aut certe non minus, auctoritatis esse tribuendum, quam Polonis, cum quod Germani multo vetustiores sint omnium seculorum auctoribus Polonis, atque in rebus suorum temporum, quibus multa ex parte præsentes interfuerunt, fidem omnino præ recentibus mereantur, tum etiam quod in Germanis major animi candor ubique deprehendatur, Polonos vero in iis, quæ patriæ gloriam obfuscare possunt, multa neglexisse, suamque adeo fidem subleſtam reddidisse constet. Quod ad ipsam operis tractationem attinet, laudanda est Viri Clarissimi exactitudo, qui quotiescunque thesin aliquam proponit, præter annorum indiculum, quem semper addit, testimonia integris cujuscunque auctoris verbis exprimit, vetustiores recentibus præponens, quorum rationes punctatim examinat, & cuinam ipse adsentiatur, innuit. Præmisit insuper Exercitationibus hisce prolixam præfationem, in qua 1) quo dictionis genere, 2) quibus e monumentis, 3) intra quos materiæ limites, 4) qua tum veritatis, tum etiam perspicuitatis cura, 5) quo præcipuo intentionis scopo, lectoribus

ca-

capiendam exhibeat rerum patriarum notitiam, ingenue profitetur. Hac igitur ratione difficilior annalium Silesiacorum pars, stupendis tot annorum vigiliis a diligentissimo Polyhistore in ordinem redacta, atque ex monumentis, quantum licuit, antiquissimis diducta, non Silesiæ tantum, cujus præcipue gratiam lucubrationibus suis meritus est Auctor, sed eruditis omnibus, illis autem inprimis, qui gentium migrationes, & medii ævi acta scrutari solent, exhibetur. Hac ratione tot illustria Germanorum facinora, tot præclara Silesiacæ fortitudinis decora, quorum famam alias cum ipsa fere memoria priorum temporum infelicitas ob Scriptorum penuriam aboleverat, nova luce donantur, & Piastus, Silesiorum cum Polonis conjunctorum Dux, cujus stirpem, post nongentorum annorum principatum, anno superioris seculi quinto ac septuagesimo, in Georgio Guilielmo, ultimo Lignicensium, Bregensium & Wolaviensium Duce, invida Parca exstinxit, Germanicæ origini ab Hankio nostro postliminio quasi vindicatus, in Boleslao Procero, Mieslao, & Conrado Lasconogo posteris suis, constitutis Silesiorum Ducibus propriis, a Polonorum Ducibus & distinctis & separabilibus, revixit. Hac denique ratione Silesiæ populus ab anno 550, quo etsi non amplius Suevicus, tamen adhuc Germanicus, partim Quadicus, partim Lygius, cum peregrina dissimillimaque Sarmatarum Slavorum Polonorum gente societatem inibat, diu alienum, prius Slavorum, deinde Polonorum nomen, aut obscuratis, aut imminutis laudabiliter gestis sustinere solitus, post DCXIII annos, per quos cum Polonis plerumque sub eodem capite fuerat connexus, aliam reipublicæ formam recepisse conspicitur: pro temporariis Præfectis, perpetuos Duces anno 1163, eosque totius Silesiæ possessores anno 1169 consequutus.

VOYAGE DE GUINE'E, SIVE ITINERIS A GUILIELMO BOSMANNO ad litoris Guineensis in Africa provincias suscepti Historia, XXII Epistolis Gallice scriptis comprehensa.

Ultrajecti apud Ant. Schouten, 1705. in 12. cum fig.
Const. 1 Alph.

MAgna quidem Scriptorum seges est, qui itinera in utramque Indiam facta litteris consignarunt, sed pauciores sunt illorum libelli, ex quibus Africæ statum, qualis nunc est, atque ejus præsertim plagæ, quam *Littoris aurei Guineensis* nomine Cosmographi indigitant, perdiscas. Huc enimvero inservit præsens Guilielmi Bosmanni opusculum, qui Belgarum Fœderatorum auctoritate Pro-Prætor dicti littoris, Collegii pro stabiliendis illic commerciis instituti Adsessor, atque castelli D. Georgii apud Elminenses Præfectus fuit, & haud ita pridem, post felicem ad Batavos reditum, negotiationis exercitæ rationes scripto luculenter exposuit; cui vel ideo major habenda est fides atque æstimatio, quod oculatus omnium, quæ narrat, testis fuit, & ea civibus suis de præsenti commerciorum ac incolarum illius tractus statu recenset, quæ intra proximum ævi nostri decennium contigere. Dispescuerat laborem suum in libros quinque, sed mutavit brevi post mentem, & per epistolas telam, quam exorsus erat, pertexturus, viginti illarum Gallice exaravit, quibus duas ejusdem argumenti alias, a Davide Nyendaalio & Joanne Snoekio ipsi missas, ad calcem socias junxit. *Prima* earum monita quædam generalia de Guineensi littore, ac magis dein specialia de Aximensi provincia suggerit, cujus dominium Batavi atque Brandenburgici inter se partiti sunt, ex quibus hi Fridericiburgum, illi autem D. Antonii arcem a Lusitanis olim conditam possident, ea tamen differentia, quod Brandenburgici Præfectorum, quos Directores generales Auctor adpellat, culpa omnia fere perdiderint; Batavi vero, tanquam rei nauticæ ac incolarum magis gnari, magnam ex auro, ebore atque mancipiis mercaturam adhuc faciant. *Secunda* regiones Jabinensem & Adomensem; *tertia* regnum Commaniense, cujus emporium celeberrimum Elmina urbs est; *quarta* Fetuensem, Saboensem, Fantinensem provincias; *quinta* Acronense & Agonnense territorium, nec minus regnum Aquamboense, in quo Angli, Batavi & Dani castella fundarunt, delineat. *Sexta* tractus, ubi aurum colligitur, ejusque formam ac valorem; *septima* vero auri inde ad Europæos asportati calculum ponit, atque virorum, quibus colligendi computandique auri munia committuntur, indiculum ostendit. *Octava* aerem intra montes minus sanum, morbos in-

de

de obortos, vulnerumque per decocta olera sanationes, & fulmina plane terribilia sæpenumero illic locorum obvia describit. *Nona* mores incolarum versutos & vafros, vestitum, educationem, linguam, agriculturam, commercia, & quæ ejus generis sunt; *decima* cultum sacrorum, infinitum idolorum numerum, sacrificulorumque fraudes; *undecima* regiminis formam, leges, judicia, tribunalia, regii cultus a plebejo vitæ genere discrepantiam exiguam, Batavorum autem in Aximensium maximam partem imperium, armorumque diversas species; *duodecima* matrimonia; *decima tertia* morborum remedia & funerum ritus; *decima quarta* animalia quadrupedia; *decima quinta* volatilia, pisces, cancros, serpentes; *decima sexta* arbores, frutices, plantas, fruges & legumina; *decima septima* vero singulares de vægrandibus bestiis historiolas nobis depingit. Decimam octavam tandem, XIX, & XX Epistolas descriptioni Quahoviæ, Ladincuriæ, Lampii Provinciarum, fluminum variorum, ac regni inprimis Fidæ impendit. Hæc summa operis lineamenta sunt, quod ob argumenti copiam vetus Plinii proverbium, quo *ex Africa semper novi aliquid* adferri scribit, in memoriam nobis revocat. Ne igitur sicco quasi pede cuncta transeamus, quædam tantum, ac ne ex singulis quidem litteris singula, quæ palato nostro maxime arriserunt, excerpere placuit. Magnum esse littoris hujus Guineensis tractum, ex eo colligimus, quod diversa regna, provincias bene multas, oppida & vicos pene innumerabiles, & spacium aliquot centum milliarium complectitur. Incolarum vero deterrima conditio est, quos levi de causa pro mancipiis vendi, quibusdam in plagis ex rapto solum vivere, alibi victimas idolis mactari, & ultima quæque tyrannidis atrocissimæ pati constat, adeo certe, ut *Anqua* quidam illorum Dux sanguinem humanum (Epist. 2. p. 27.) plus vice simplici biberit. Quid ergo magis optandum esset miseris, quam Christianos nancisci rectores? Sed obstitit mutua inter Lusitanos, Anglos, Belgas, Danos & Brandeburgicos altercatio, quorum alii aliorum conatus turbarunt, atque ex sociis hostes facti bene cœpta pessumdederunt; obstitit, uti Auctor refert, Anglorum militum luxus, Lusitanorum pauperies, Danicarum virium defectio, reliquorum autem inordinatum regimen, quibus id tandem effectum est, ut-

dum

dum ſinguli omnia affectant, omnes deinde vix ſingula devictorum Æthiopum imperia retinuerint: cujus rei, præter Bosmannum, teſtes ſunt Focquenbrogius Batavus, & Guilielmus Joannes Mullerus Harburgenſis Saxo, qui poſterior, quod obiter notamus, Auguſtiſſimi Regis Friderici III juſſu, Danorum ad illa littora navigantium Concionator nauticus extitit, & Fetuanæ regionis, cujus maxima pars tunc temporis ad Danos ſpectabat, deſcriptionem Noribergæ 1675, in 8, idiomate Germanico publicavit. Ut vero ad Bosmannum noſtrum revertamur, digna lectu ſunt, quæ Epiſt. III. de regno Commanienſi a Batavis circa annum 1687 per Sweertium ſubjugato, Epiſt. IX. de *Mulatis*, (genus id hominum eſt ex Æthiopiſſa & Europæo prognatum) Epiſt. XII. de Guineenſium polygamia, de adulteriis ſevere punitis, de neglecta inter conjugatos bonorum communione, de liberis ab hæreditate adeunda excluſis, de circumciſione infantum, de uxoribus poſt decimum partum per annum integrum ſolitarie viventibus, ac deinde ad maritos reverſis, de puellis in libidinem publica venalium corporum proſtitutione damnatis, quarum tres aut quatuor a ſingulis civitatibus aluntur, tantæ apud Æthiopes exiſtimationis habitæ, ut Batavi nihil non a Barbaris extorquere poſſint, ſi meretrices dictas in caſtella ſua captivas abduxerint. Nec minus illud memorari meretur, quando Epiſt. XIII. mactata in funerum ſolennitatibus, etiam per infantes, mancipia tradit; quando Ep. XIV. elephantes plumbeis haud æque ac ferreis globis feriri, & eodem in tractu animal ἀνθρωποφάγον, Barbaris *Koekeboe* & *Arompo* dictum, inveniri ſcribit, cujus generis quoddam in nundinis vernalibus hujus anni, ex Africa in Germaniam delatum, heic Lipſiæ conſpeximus; quando Epiſt. XVII. elephantem in horto arcis Elminenſis deprehenſum, vix ducentis ſcloporum ictibus occiſum narrat. Cæterum quod ad regnum *Fida* attinet, in Guineenſium confiniis ſitum, magnam Auctor operam ultimis tribus epiſtolis, in recenſendis ejus ſacris, legibus, pœnis, reditibus, incolis, frugibus, beſtiis ac finibus adhibet. Colloquutus eſt aliquoties perquam familiariter cum ipſo Fidenſium Regulo Bosmannus, quum mancipiorum emendorum gratia illuc diverteret, atque hoc modo ex oculari inſpectione dominationis arcana, genium incola-

rum,

rum, & sacrorum formulas perdidicit. Miserrima gentis sub Tyranno vita est. Quævis elegantioris formæ puellulæ in gynæceum regium vel invitæ abripiuntur, atque ex illis, quarum Regem satietas & fastidium cepit, integræ quotannis cohortes exteris advenientibus divenduntur. Quisque incolarum tot sibi idola fingit, quot consultum ac necesse duxerit; ex omnibus autem serpentes agmen ducunt, quos in ea veneratione habent, ut delubrum regni celebratissimum *Domum Serpentis* nuncupent, ad quam peregrinationes frequenter instituunt, hostias quotidie deferunt, atque fortunatum inde in negotiis successum præstolantur. Illorum cultui certi sunt constituti Flamines, homines nauci ac fraudulenti, qui artibus suis superstitiosam plebeculam argento emungunt, & Vatiniani inter conjuges odii semina spargunt. Serpentes autem, quorum ingens multitudo per ædes singulas discurrit, uti neminem lædunt, ita vicissim a nemine læduntur, sed eodem frequenter cum hominibus cibo victitant, & ab incolis tanta religione immunes ab adgressionibus servantur, ut quum Anglorum negotiatores anguem in hospitio obvium occidissent, ac cadaver foras projecissent, universa mox civitas, in qua patrata fuerat cædes, in rabiem quasi conversa, convolaverit ad arma, neque prius quieti sese dederit, quam Anglis internecione occisis, mercibusque illorum igne penitus absumtis. Accidit etiam anno circiter 1697, ut porcus anguem ob morsum sibi inflictum devoraret, idque tanta festinatione, ut Æthiopum, qui adstabant, nemo serpenti suppetias ferre posset. Conversi ergo ad sacrificulos suos Barbari, infortunium ordine exponunt, qui facinus execrabile mirum in modum detestati, questus ad Regem deferunt, edictumque ab ipso extorquent, quo porci per universam regionem idcirco deleri jubebantur; cui quoque mandato tam properanter satisfactum legimus, ut maxima suilli gregis multitudo letho succumberet, donec ex Purpuratis aliquis Regem ad edicti antiquationem precibus ardentissimis permoveret. Contigit alius Auctori nostro casus, ut ex laqueari nimirum conclavis ejus quotidie serpens in mensam prandii tempore descenderet. Bosmannus, quum ad Regis colloquium circa id tempus admitteretur, per jocum conquestus est, quod diebus singulis dea-

ſter quidam gentis ſerpens apud ipſum haud invitatus pranderet, quem a menſa arcere & hoſpitio depellere cogatur, niſi Rex ſumtus ad victum novi hoſpitis impenſos liberaliter reddat. Quid ergo factum? Regulus narratiuncula Bosmanni mire delectatus, ut ſerpentem quiete illuc divertere permitteret, hortatur, atque impenſarum loco pinguem Auctori bovem dono, mittit. Præter Flamines, ex ſequiore ſexu ſagas & ſacrificulas habent, fœminas magnæ inter Barbaros auctoritatis, quæ *Deorum* ſe *filias* vocant, & maritis, quibus junctæ ſunt, morem in pauciſſimis gerunt. Ex illis una ante quatuor, aut quod excedit, annos ex inferno ſe rediiſſe contendebat, cujus ignem ac tormenta ita graphice depingere noverat, ut cum Franciſco Quevedo Hiſpano, qui ſimili ratione apud Plutonem aliquando per ſomnium divertiſſe fabulabatur, de palma ingenii certare potuiſſet. At enim vero ex hac profunda gentis ſuperſtitione ſatis colligere eſt, quam difficulter ex iis unus vel alter ad Chriſtianæ veritatis lucem ex Paganiſmi tenebris converti queat. Expertus eſt obſtinationem illam R. P. Thomas Auguſtinianus, qui cum Purpurato cuidam prædiceret, gentem univerſam infernalibus olim flammis, ni reſipiſceret, vexatum iri, id ſolum reſponſi accepit: *Parentes, Avi Atavique noſtri eandem vitæ rationem, eundem idolorum cultum ſequuti fuerunt, ac nos: ſi ergo illi æterno igni deſtinantur, par hercle exiſtimo, nos velut illorum poſteros eadem ſorte gaudere, qua prædeceſſores noſtri gaviſi ſunt.* Jactitarunt equidem Galli, ſe in Africano littore univerſam regionem Aſſinenſem, cujus incolas maximam partem ſubjugarunt, ad Chriſtum adduxiſſe, Principem gentis Pariſios veniſſe, ab Epiſcopo Meldenſi, poſt adprobata Romanenſium dogmata, ſub Ludovici Hannibalis nomine baptiſmum accepiſſe, die poſtmodum 27. Februarii anni 1701. ex Cardinalis Noallii manibus ſanctiſſimæ cœnæ Dominicæ ſymbolum accepiſſe, Divæ autem Virgini Mariæ ditiones ſuas votiva tabula dedicaſſe, & d. 24. Martii, tribus Gallorum navigiis bellicis ſub equitis Damonii ductu inſtructum, in patriam remeaſſe. Sed fabulam ſapere nuncium iſthoc Gallicum, commentitiumque Principem ex mancipiorum, quæ Galli ex Africa in Americam deportant, numero unum fuiſſe, & poſt reditum in Africam pri-

pristinæ servituti se reddidisse, asserit Bosmannus: qui Mercurii Europæi auctorem, ex quo verba (Epist. XX. p. 448.) protulit, alterius adhuc mendi insimulat, dum Gallus Pseudo-Principem illum Regem Syriæ adpellavit, quum Assinensem scribere debuisset. Unum adhuc addimus, natos scilicet videri ad servitutem hos Æthiopum populos, quos inter usu receptum est, ut a parentibus liberi, a maritis uxores, quarum singuli plures ducunt, ad lubitum levi pretio vendantur, quæ mancipia mercimoniorum in illo tractu præcipua portio sunt, ac in ipsa servitute nihil magis exhorrescunt, quam ne ab emtoribus velut quædam mensarum lautitiæ, aut pullorum instar saginentur.

FULGOR FULGINII IN SPLENDORIBUS SANctorum, sive R. P. D. JULII AMBROSII LUCENTII, Cistertiensis Abbatis, Elogia Sacra.

Romæ, typis Bernabò, 1703, 4.

Constant plag. 30.

F*Ulginium*, celebre Veteris Umbriæ oppidum, mercatura dives est, maxime vero, si Francisco Scotto in Ital. Itin. fidem habemus, rerum saccharo coopertarum nundinis valde frequentatur, ut Italis adeo in vulgi facetiis *Foligno delle strade inzuccherate*, seu Fulginensium viæ ac plateæ saccharo tinctæ quasi aut imbutæ vocitentur. Elog. XLI. p. 191. Cujus urbis cives quosdam præcipuos, vitæ ac morum sanctimonia, miraculorumque post obitum patratorum, quæ putant, celebritate illustres, quadraginta & septem, elogiis posteritati commendare voluit R. P. D. Julius Ambrosius Lucentius, Abbas Ordinis Cistercienfis, Sacræ Congregationis Indicis Consultor, & pluries in S S. Liberiana Basilica extra ordinem Pœnitentiarius Apostolicus, Apostolici Catechismi in Urbe Minister &c. Nuncupavit is lucubrationes suas Clementi XI. Pontifici hodie Maximo, atque in eo præcipue operam collocavit, ut illorum, quos Ughellus *in Fulginatensium Episcoporum Catalogo*, & Ludovicus Jacobillus in edito *de Sanctis atque Beatis Umbriæ, quos ad Cœlitum gloriam evexit Fulginium* opere, seu leviter tantum memorarunt, seu quorum obliti plane sunt, graviore stylo laudaret atque describeret; fœminis quoque in illorum, quos adduxit, censu haudquaquam neglectis. Dignus Claris-

riſſimi Abbatis labor eſt, quem illi, qui Fulginatium gloriæ favent, & meritorum a prædeceſſoribus in ædes ſacras collatorum recenſione delectantur, optime ſibi commendatum habeant: neque enim in ſolis ſanctiſſimorum virorum elogiis ſcribendis acquievit, ſed paraphraſeos quaſi loco, ſingulis notas ſuas adjecit, in quibus præter perſonarum natales atque res geſtas, locorum inſuper fata & familiarum viciſſitudines, annaliumque, ex quorum voluminibus omnia hauſerat, titulos atque auctores ſubjungit. Quam quidem ſtyli rationem quum ſibi præfixiſſet, elogio ſtatim ſecundo (p. 19. ſq.) quod D. Paulo, Gentium ac inprimis Umbrorum Apoſtolo dicavit, diſputatiunculam addit: an ex eo, quod aſſeratur Paulus æqualis in poteſtate cum cæteris Apoſtolis, poſſit confundi Primatus Petri cum Apoſtolica poteſtate Pauli? Elog. III. Umbriæ, & in illa Fulginii urbis ſtatum breviter exponit. Elog. IV. Saxovivenſis Archicœnobii (auctoris formula utimur) claritudinem extollit: magnum quippe & fulgentiſſimum inter Italiæ ſepta Deo ſacra Saxovivum eſt, ipſi fere Caſino æquandum, auctum ſcilicet ad numerum nonaginta duorum monaſteriorum, quæ ſe ipſi adjunxerunt per univerſam Umbriam, Picenum, Etruriam & Latium; quibus in locis & aliæ monachales Cellulæ, animarum curatæ Eccleſiæ, & plura Hoſpitalia eidem ſe ſubdidere, quibus Saxovivenſis Archimandrita, tanquam caput & Abbas Generalis, ſub Saxovivenſis Congregationis nomine jura dicit; quam dignitatem D. Maynardus Benedictinus, illuſtri ſtirpe Teutonica *natus*, & e Stiria Germanorum in Italiam profectus, primus ſuſtinuit, Elogio XV. ab Auctore noſtro laudatus. Num. XXIV. Eliſeæ familiæ apud Italos celeberrimæ præconium; n. XXV. S. Petri Confeſſoris, qui Fulginatium Divus tutelaris eſt, & *Lachrymoſus* atque *Almificus* vulgo vocatur, elogium; n. XLII. Auguſtini Minoritæ, *illuminati* cognomento dicti, vitam; n. XLIV. Oratorium Boni Jeſu Congregationis S. Philippi Nerii, per Ven. P. D. Jo. Baptiſtam Vitellium nobilem Fulginatem inſtitutum, cum dulciariis ex ſaccharo apud Fulginienſes pinſi ſolitis comparatum; n. XLV. Jo. Baptiſtæ Jacobilli, Ludovici Jacobilli, quem de Sanctis Umbriæ ſcriptorem ſupra laudavimus, gentilis, virtutes ſtylo conſignatas Lector inveniet. Cæterum ex illis, quorum ſcripta in-
ſub-

ſubſidium adſcivit, Nicolaum quoque Tignoſium in Originibus Fulginenſibus, Sigismundum de Comitibus Fulginatum in Commentariis de Hiſtoria ſui temporis, Durantem Dorium in Hiſtoria Trincia, Felicem Ciattum in Hiſtoria Peruſina, Pompejum Compagnonum in Regia Picena, Aloyſium Catharinum de Nobilitate Neapolitana, Franciſcum Zazzaram de Nobilitate Italica, aliosque plures citavit, quorum opera hisce in oris rarius obvia, & pauciſſimis inter noſtrates cognita eſſe credimus. Quare optandum non modo eſt frequentius Italorum cum Germanis librorum ac litterarum commercium, ſed admonendus etiam doctiſſimus Abbas, ut poſt viros, qui Fulginium vitæ ſanctimonia illuſtrarunt, eorum quoque, qui litteris apud Fulginates maxime inclaruerunt, catalogum pari diligentia contexere, & in lucem emittere ſuſtineat.

DE DRIE SEND-BRIEVEN VAN DEN H. JOHANNES, en die van den H. JACOBUS, ontledet en ſcriſſtmaatig verklaart.

i. e.

Trium S. JOHANNIS & unice S. JACOBI Epiſtolarum Analyſis & analoga Scripturis Explicatio. Autore JOHANNE CHREYGHTON V. D. M. Franckerano.

Franekeræ, apud Jacobum Horreum, 1704. in 4.
Conſtat alph. 4. pl. 17.

EA cum Reverendo & Clariſſimo Autori mens eſſet, ut S. Codicis libros eruditis commentationibus illuſtraret, Divi Johannis inter alios & Jacobi, in quibus operam poneret, epiſtolas ſelegit, eo quod priores omnem pietatis vim ac rationem complectantur, poſterior Eccleſiæ doceat fata, tum ſuperiorum temporum, tum olim eventura. Primam quippe inter Johanneas eo maxime conſilio conſcriptam ab Apoſtolo fuiſſe, ut pietatem inculcaret, ejusque ex N. T. genio ac indole, ipſaque Evangelii doctrina originem arceſſeret, quo confirmaret credentes, tepidis ſtimulos adderet, ac infideles excitaret. Tribus autem univerſa partibus abſolvitur, præfatione c. I, v. 1-4. tractatione c. I, 5-V, 12. & epilogo c. V, 13-20. In tractatione ita verſatur Apoſtolus, ut

præf. * *   p. 3.   p. 4.   p. 23.

& piorum gaudium, si in communionem veniant Ecclesiæ, Deoque fruantur, consummari posse doceat; & quo illud impleatur, definiat modum. Utrumque hoc ordine exequitur, ut tum generatim notas ostendat fidelium, quibus de salute sua, gaudiique complemento certiores redduntur; quarum tres constituens, pri-
p. 24. mam c. I, 5-II, 1. secundam c. II, 3. 4. 5. tertiam c. II, 6-14. exponit, cui mantissam velut ac appendicem subjicit v. 15-29: tum speciatim media suppeditet, quibus hanc fidei πληροφορίαν, in gaudii sui complementum, juvare pii debeant & confirmare c. III-V, 12.
p. 393. Epilogus denique fidelium enumerat prærogativas, ex certitudine isthac ceu fructus oriundas, partim in precum παῤῥησίᾳ v. 13-17.
p. 396. partim in perseverantia credentium ac immutabilitate sitas v. 18-20.
p. 427. Secundæ in dubium Grotius vocat autorem, alium substituens Johannem, Ephesinæ Ecclesiæ presbyterum; confutatus eo nomine ab Hammondo. Sane nobis quidem patrum, Irenæi, Clementis Alex. Tertulliani, &c. longe, quam Grotii, potior autoritas est. Cete-
p. 428. rum rem omnem, cui volupe est, apud Gomarum videat. Epistolæ vero argumentum adhortationem complectitur, qua sartam tectam jubet doctrinæ servare integritatem, & a Pseudo-Doctorum sibi cavere corruptelis, Anti-Christi scilicet anteambulonum. Eo itaque omnis tendit, ut contra seductorum, qui Anti-Christo viam straverunt, insidias instruat Ecclesiam & muniat. Præfatio-
p. 444. ne constat v. 1. 2. 3; tractatione, quæ (1) ad vitæ rationem Christiano nomine dignam hortatur v. 5-7. (2) a seductione cavere jubet v. 8. 9. (3) de consuetudine & conversatione cum falsis doctoribus instruit v. 10. 11; & Epilogo v. 12. 13.
p. 469. Tertia præter inscriptionem v. 1. exordium complectitur
p. 477. v. 2-4; tractationem (qua Gajum Apostolus a charitate ac liberalitate commendat v. 5-8, de Diotrephæ vita ac moribus refert v. 9.
p. 501. 10, ad munificentiam hortatur v. 11, ac Demetrio testimonium perhibet v. 12.) & epilogum, quo literarum brevitatem excusat v. 13. 14. 15.

Jam vero, ut ex ungue, quod ajunt, agnoscas leonem, quam ipsa textus explicatione fidem ac industriam probaverit Autor, exemplo docendum. Locus vix alius æque interpretum in se curas ac studia convertit, quam v. 16. cap. V. Ep. I. Joh. quem de pec-

peccato in Spiritum S. loqui, sunt qui affirmant, alii negant. Autori quæ circa eundem sententia sit, paucis lustrabimus. Primo itaque phrasin, ἁμαρτίαν ἁμαρτάνειν, quam sæpe alias pondere carere, & simpliciter peccandi actum designare largitur, singulari h. l. emphasi gaudere, totamque enormium, quæ in oculos incurrunt, & imperitis offendicula, piis mœrorem pariunt, peccatorum seriem ac nexum notare observat. Quod vero ad mortem peccatum dicitur, de morte æterna ac supremo impiorum supplicio utplurimum accipiunt doctores; minus sane commode, quod ad hunc sensum peccata omnia ad mortem forent, cum omnia gehennam mereantur. Nec est, quod regeras, peccatum ut ad mortem non sit, Divinæ id misericordiæ, ac merito Christi fide apprehenso acceptum esse ferendum: cum ne sic quidem electorum ante conversionem patrata delicta, imo & ἀπεραίρετα fidelium, ex illorum numero ac censu excludenda sint. Hac itaque cum non procedat, alia aggrediemur via. In genere mortis vocabulum statum denotat ἀνάλγητον, sensu motuque carentem; qualis metu incusso v. g. in Nabale conspicitur, cujus cor mortuum fuisse, h. e. torpuisse ac obstupuisse, 1. Sam. XXV, 37. dicitur. Haud equidem negandum, Deut. XXII, 26. peccatum mortis, morte dignum notare delictum; ast alia hic loquendi formula obtinet, ubi peccatum AD mortem vocatur, æque ut Joh. XI. a Christo morbus AD mortem dicitur, qui mortem comitem habet. Tale ergo hic notabitur peccatum, quod mortem spiritualem, ἀναλγησίαν, cordisque duritiem in peccante secum affert. Quo sensu Eucherius quoque in de quæstion. difficil. N. T. in h. l. phrasin exponit. Nec cum Cocceji hæc pugnat explicatione, qui de plenaria a veritate defectione, inexpugnabili conjuncta cum induratione, existimat agi. Monet itaque Apostolus, ut, si quis fratrem suum non ad mortem videat peccantem, misericordia ejus capiatur, precibusque conversionem illius juvet. Nec irritas has fore preces statuat, cum vitam ei, in cujus gratiam sunt fusæ, impetrent. Ubi quidem vita oppositam, quam supra diximus, morti significationem habet, ut velut illa indurationem, sic hæc conversionem notet ad vitam. At enim vero sollicite hic circumspiciendum, an frater peccans admonitionibus locum det, & iræ Divi-

p. 402.
p. 403.
p. 404.
p. 405.

Divinæ comminatione convinci animum ac moveri patiatur: un-
de felicem precum exitum & peccatoris augurari liceat conver-
ſionem. Contra vero ea pro peccatoribus ad mortem, qui in-
durati in peccatis pergunt, omnesque hortationes, incitamenta,
p. 406. minas ſusque deque habent, orare Apoſtolus vetat. Quanquam
enim fidelium non ſit, judicem agere & damnatoriam in alterum
ſententiam ferre: cum παῤῥησία tamen ac fiducia, pro ejusmo-
di homine intercedere non licebit; voto ſolum locus erit, *velit*
Deus, ſi ita ipſi viſum fuerit, miſereri. Non enim amplius de
exauditione certos reddere, vel ad preces hortari Apoſtolus au-
det, quam quoad ex veroſimillimis pateat indiciis, ejusmodi De-
um in peccatore excitare motus, ex quibus ſpes oriatur, fore ut
divina ac irreſiſtibili potentia convertatur, & propter Chriſti me-
rita ſalvetur.
p. 508. Ad D. Jacobi epiſtolam Autor progreſſus, poſtquam eorum,
qui θεοπνευστίαν ejus in dubium vocarunt, notaſſet errorem, ac-
curatam ordinis, qui prima quidem fronte alicui forte deeſſe
videbitur, rationem habendam monet. Quippe in tanta argumenti
p. 509. varietate (ubi cap. I. ſtatim de oppreſſione fratrum & toleran-
tia, tum de ſapientiæ origine, mox de laudabili divitum gloria-
tione, porro de peccandi illecebris, de refrenanda hominis ira,
de fructuoſa verbi Divini auſcultatione, denique de iis, quæ ad
ſanctum Numinis cultum pertinent, agitur) non ad verborum
nexum eſſe attendendum, ſed rerum, quibus univerſa, & pro tem-
p. 511. porum ratione varia Eccleſiæ N. T. facies contineatur. Eamque
Cocceji autoritate ſententiam confirmat. Ac ne mirum id cui-
quam videatur, alias quoque in Apoſtolicis, utramque ſcilicet Pe-
tri, & Judæ epiſtolas propheticas eſſe, & Paulum haud dubie 2.
Theſſal. 2. de ortu, indole ac interitu Anti-Chriſti vaticinari affirmat.
Quinimo id ipſum ad Chriſti facere gloriam Eccleſiæque ſplendo-
rem, ſi & Apoſtolorum aliquos prophetico inſtructos ſpiritu ac
lumine dicamus: ut in Johanne, Petro, Juda, Paulo, liquido con-
ſpiciatur. Cur ergo, quæ cæterorum fuit, eam Jacobo dignita-
p. 512. tem denegemus? Cæterum epiſtolæ, non in tractatus forma, Di-
vinum id opuſculum prodiiſſe, tum inſcriptio probat, tum epi-
ſtolis præmitti ſolitum votum. Nec obſtat, quod epiſtolari ca-
reat

reat clausula, quæ brevitatis forte studio omissa est; æque ac I. Johannis ἄνευ προοιμίου orditur, soloque τῷ Amen obsignatur. Argumentum, in quo versatur, institutio est, de officiis, quibus tum universa in genere Ecclesia, tum quodlibet ejus membrum, in ancipiti fortuna operam dare debeat, quo dignum se Evangelio sanctaque gerat vocatione, & Dei exinde gloria regnique ejus oriatur splendor. Eo itaque omnis tendit, ut sanctum Dei con- p. 513.
silium aperiat, qua via quibusve modis Ecclesiam suam regere, & ad istud perfectionis ac gloriæ perferre culmen decreverit, quod ultimis temporibus tenere debeat. Hinc est, quod a patientia in adversis orditur, & in gentium desinit conversionem. Ordine constructa est tali, ut inscriptionem c. I, 1. excipiat tractatio, quæ duabus partibus constat, & tum generalem exhibet officiorum expositionem, quæ pro fortunæ diversitate variis temporibus Ecclesiæ incumbunt, tum exactiorem fatorum enumerationem, quæ doctrinæ juxta ac regiminis ecclesiastici respectu, varie postremis seculis eam sint afflictura, c. II-V. ad fin. Quod restat, de au- p. 514.
tore adhuc monendum, duos fuisse in Apostolorum ordine hoc nomine claros, Jacobum Zebedæo satum, & Jacobum Alphei filium Matth. X, 2. 3. Quorum alter, qui frater Johannis, cum mature nimis, & ante, quam datæ epistolæ tempus patitur, Herodis sævitia occubuerit Act. XII, 2. satis apparet, posteriorem illum epistolæ extitisse autorem. Sunt, qui tertium addunt e LXXII discipulorum numero, cognomine Justum: Erasmus quatuor numerat; æque tamen firmis, ac pro Alphei filio, argumentis destituuntur. Et hæc fere sunt, quæ circa præcognita monenda censuit Autor. Jam quod ad ipsam epistolæ explicationem attinet, ea maxime crucem fixerunt eruditis, quæ cap. II, 14. p. 650.
sqq. de fide operibus instructa disputat Jacobus. At vero his controversiam prædici existimat Noster, quæ de veritate & sinceritate fidei Ecclesiæ cum Romano-Catholicis sit futura; quam omnem ita partitur, ut propositionem v. 14. ejusdem ἔκθεσιν ac explicationem v. 15. 16. 17, uberiorem porro deductionem v. 18, 25, & conclusionem v. 26. exhiberi statuat. Jam itaque, quod v. 14. fidem habere dicit Apostolus, non de fiducia, sed confessione ac prædicatione doctrinæ fidei seu Evangelii capiendum: æque ac de p. 651.

operibus fidei maxime illis loquitur, quæ doctrinam Evangelii
p. 653. ornant, & ad institutionem fratrum faciunt. Sic quæstionis cardo in eo vertitur, an nuda salutaris doctrinæ professio, operibus destituta, spem facere salutis queat? quod Apostolus negat, mentemque suam egeni exemplo v. 15. 16. illustrat, cui ni misericordiam impertiatur fides, ac ipso juvet opere, vanam esse ac irri-
p. 655. tam pronunciat. Ubi quidem spiritualiter pauperes Autor intelligit, quibus Ecclesiæ (Pontificiæ) antistites verba dent, fumosque vendant, nec divinarum rerum cognitione aut salubri eos imbuant doctrina; unde nudi vestibus salutis, & spiritualis cibi inopia laborantes, ad fores stent sacerdotum, inani tamen cum benedictione, & solenni isthac formula, *abi in pace*, dimittantur.
p. 658. Inde ad thesin Apostolus redit v. 17. fidem absque operibus, i. e. Evangelii doctrinam operibus, quæ ad rudiorum pertinent institutionem, destitutam, esse mortuam, quod pro tali habeatur, quæ ad Ecclesiæ nil prosit instructionem. Id enim mortuum alias in Scriptura dicitur, quod operatione, quam edere debebat, caret;
p. 660. quo sensu peccatum a Paulo mortuum asseritur Rom. VII, 6. 8. Jam vero uberiorem huic effato deductionem v. 18. sq. Apostolus subjicit, litem exponens, quam Pontificiis hoc de fidei dogmate moturi sint Orthodoxi, Satanæ profunditatem penitius habentes per-
p. 662. spectam. Cum enim ex operibus cognosci fides debeat, ex Pontificiorum sane tyrannide, persecutionibus, oppressione piorum, ἐθελοθρησκείαις item, monasteriorum fundatione, peregrina-
p. 663. tionibus religiosis, &c. minime eam elucere: quare hoc fidei defugiant examen, antiquam prætendentes fidem ac tot seculorum ferentem ætatem, nec ulterioris adeo inquisitionis indigam. Ad quæ v. 19. regerit Apostolus, recte quidem ipsos facere, quod credant, unum esse Deum; nec tamen id sufficere, siquidem nec Dia-
p. 665. boli istud in dubium vocent: qua appellatione Bekkerus sacerdotes gentilium, Antonides Pontificios cum suo Flamine antistites, Autor vero malignos designari putat spiritus, qui idem credentes nihil ea propter feliciores evadunt, verum contremiscunt.
p. 666. Idem porro Apostolus deducit, allato gemino e V. T. typo; Abrahamum ex operibus justificatum, i. e. pro justo declaratum
p. 669. & cognitum affirmans, quod jam ante fidem haberet, quam fili-

um

um mactare vellet, ad justitiam sibi imputatam. Ubi prolixe cum Paulo Jacobum Autor confert, notamque ἐναντιοφανείαν e medio tollit. Hinc porro sequi docet, neminem ex fide qua tali solum justificari, seu pro justo declarari & agnosci, nisi opera indivulso nexu fides sibi habeat conjuncta. Quæ porro de Rahab meretrice Apostolus affert, ea faciem exhibere Ecclesiæ Autor existimat, circa prima reformationis tempora, quibus pii multi & qui bonam mentem amabant, ad verum transeuntes Christianismum, legatos Christi & heroas seu orthodoxos doctores receperint, foverint, ipsorumque in propagando Christi regno conatus juvarint. Inde reformatam Ecclesiam ex operibus justificari Autor concludit, in qua operosa fides & viva veram sponsam demonstret, cum in Pontificia mortua maneat fides. Tandem colophonem controversiæ Apostolus imponit v. 26. fidem declarans Ecclesiæ Pontificiæ operibus destitutam, inertem esse ac fidei potius simulachrum, æque ut ipsorum conventus sacri, vita ac spiritu carentes, exanguis ad instar cadaveris sint habendi.

p. 679. p. 681. p. 683. p. 685.

SAMUELIS MORLANDI OBSERVATIONES quædam novæ circa partes & usum florum in plantis.

Excerptæ & translatæ ex Actis Philosoph. Angl. No. 287. Anno 1703.

Nitida & curiosa florum textura, una cum toto suo apparatu oculis se sistens, Viros haud paucos, singulari eruditione & sagacitate celebres, in penitiorem sui investigationem invitavit. Cum autem isti, qui in Historia naturali perficienda, & naturæ operationibus evolvendis, suam collocant operam, non eadem felicitate, qua reliquas res naturales prosecuti sunt, hanc materiam tractaverint; non irritus forsan erit conatus, accuratius in fabricam & usum dictarum partium inquirendi, quo vegetabilium propagatio & harmonica naturæ methodus melius cognosci & intelligi valeat.

Dudum jam observatum fuit, singulis seminibus inesse plantam seminalem, inter binos lobos positam, prima stamina contine-

tinentem, & primum nutrimentum teneriori plantæ subministrantem. Verum D. Grew, cujus industria & sagacitas hoc doctrinæ genus maxime excoluit, solus, quod sciam, observavit, farinam illam, seu pulverem subtilem, qui certo tempore ex thecis seu apicibus seminiformibus, in staminum summitate excrescentibus, protruditur, munia certo modo præstare spermatis masculini. In eo tamen deficere mihi videtur, quod eam in externam tantummodo superficiem uteri vel vasculi seminalis spargi, & semina inclusa per emanationes quasdam spirituosas vel impressionem energeticam impraegnare statuat.

Jam inquirendum restat, annon convenientius supponere liceat, semina, intra propria involucra provenientia, in principio ovis animalium nondum impraegnatis esse similia? item farinam esse congeriem plantarum seminalium, quarum singulæ in singula ova sint deducendæ, antequam hæc fœcunda evadant; porro stylum, quem Rajus vocat, vel partem superiorem pistilli ex Tournefortii sententia, esse tubum, pro plantis hisce seminalibus ad ovarium & in ova deducendis formatum; denique maximum earum adesse proventum, inter se differentium, ut una ex tam multis angustum adeo ductum, sibi adæquatum, invenire & transire possit.

Quæ ut evidentius appareant, observationes communicabo, circa situm horum staminum & stylum, in quibusdam plantis factas. *In Corona Imperiali* uterus seu vasculum seminale plantæ centro floris insidet, & ab hujus summitate stylus exurgit, & vasculum seminale cum stylo repræsentat pistillum. Hoc ambiunt sex stamina, quorum extremitatibus singulis apices tanto artificio affiguntur, ut vel a lenissimo vento hinc inde moveri possint; eadem enim gaudent cum stylo altitudine, qui in hac planta, quemadmodum per totum suum corpus, ita in summitate maxime, concavus & apertus est. Quibus addendum, quod styli extremitati adhæreat crista quædam, ex villis pinguibus constans, & ad farinam ex thecis suis dilabentem recipiendam & retinendam, ut videtur, formata. Hæc itaque farina, vel mediante pluvia, vel a vento, detruditur ad tubum, donec ad vasculum seminale pertingat. In *Caprifolio* stylus oritur a rudimentis baccæ cujusdam, in quæ inferi-

feritur versus summitatem floris monopetali; ex cujus floris medio propullulant stamina quædam, farinam suam styli, in hac planta itidem cristati, orificio immittentia. *Allium* uterum habet tricoccum, cujus centro inseritur brevis stylus, ad apicum altitudinem non exsurgens; hinc isti magis eminentes, globulos suos eo commodius illius orificio committere possunt. Inde etiam est, quod nullam cristam in hoc stylo, prout in modo commemoratis, observare potuerim.

Atque ex his concludo, quod, quoniam pulvis hic subtilis curiose præparatus certo tempore prorumpit, tubus etiam adest, qui eundem commode recipere possit, & quidem, si apicibus pulverem suppeditantibus non directe supponatur, singulari apparatu pro eodem retinendo donatus, necessario sequatur, tubum hunc pro pulvere recipiendo esse formatum. Quodsi enim hæc stamina ductus excretorii tantum forent, particulas excrementitias secernentes, relictis reliquis in seminis nutrimentum abituris, quid opus esset, excrementa hæc in tam curiosa deponere repositoria? Certe in alium quemvis potuissent collocari locum, quam ad vasa seminalia, quibus profecto noxas potius inferrent. Quibus accedit, tubum hunc exsiccari, quamprimum thecæ hæ contentis suis vacuæ existunt.

Sed ut ne amplius urgeam, plantam seminalem constanter in ea seminis parte locatam esse, quæ styli insertioni proxime adjacet; in *fabis*, *pisis* & *phaseolis*, immediate sub illo loco, quem oculum vocamus, mediantibus microscopiis majoribus, manifestam deprehendi perforationem, directe ad plantam seminalem locatam, in quam hanc intrare existimo. Et certe credo, fabas & pisa, quæ non progerminant, eadem destitui.

Nec in aliis plantis apparatus ille, quo sæpe commemoratus pulvis intra tubum aliquem ad ovula deducitur, desideratur. In *leguminosis* enim *plantis*, si petala florum caute avellamus, videbimus siliquam arcte membrana quadam cingi, circa extremitatem in varia stamina, farina onusta, abeunte, quæ firmiter fibrarum fasciculo in tubi extremitate sito uniuntur, sicque farina ad siliquam derivatur. In *Rosis* erecta visitur columna, ex variis conflata tubis, invicem junctis, sed facile separandis, quorum singuli ad

proprias ducunt cellulas, ſtaminibus in magna copia eam cingentibus. In *Tithymalo* oritur vaſculum tricoccum, quod quamdiu parvum & exile exiſtit, fundo incumbit, impragnatum autem exſurgit & longo innititur petiolo, ita ut quis crederet, nullam eſſe inter hoc & apices in ima parte ſitos communicationem. Pili *Fragorum* & *Baccarum Rubi Idæi* ſuperficiem inveſtientes, totidem ſunt tubuli, quorum ſinguli ad propria abeunt ſemina, hincque flore primum ſe aperiente, circulum adeſſe ſtaminum intra petala, & integram aream internam ſylvam horum pilorum repræſentare videmus, qui poſtquam ſuos globulos receperunt, & ad ſemina deduxerunt, hæc in pulpam elevantur carneam.

Explicatio Figurarum.

TAB. VI. Fig. I. II. III. IV.

TAB. VI. *Figura* I. repræſentat aſphodelum.

A. Suprema piſtilli ſeu tubi extremitas, in quam plantæ ſeminales intrare, & per quam eædem ad ſemina nondum imprægnata deduci ſupponuntur.

bbb. Apices ſemini-formes, qui maturi aperiuntur, & pulverem ſuppeditant in tubum A injiciendum.

C. Locus vaſorum ſeminalium circa terminum tubi ſitorum & flore tectorum.

Figura II. ſiſtit plantam leguminoſam.

D. Siliqua in flore latens.

E. Tubus a ſiliqua ortus, plantas ſeminales ad eam derivans.

F. Tunica membranoſa ſiliquam inveſtiens aperta.

gggg. Apices, qui, antequam integumentum aperiatur, videntur ab angulis ejus oriri, & per petala florum orificio tubi admoventur, ut ſuam farinam huic inſerere poſſint.

Figura III. exhibet fabam Gallicam a latere.

i. perforatio, per quam planta ſeminalis primum ingredi ſupponitur.

Figura IV. Eandem oculis ſiſtit diviſam.

h. Planta ſeminalis.

Adri-

TAB. VI. ad A. 1705. M. Jun. pag. 278. sqq.

Fig. VII.

F. VI.

Fig. VIII.

Fig. V

Fig. I.

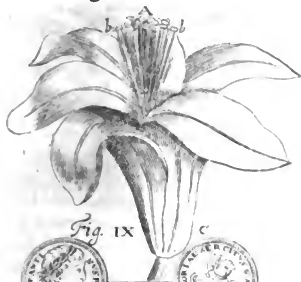

Fig. IV.

Fig. III.

Fig. II.

Fig. IX

ADRIANI RELANDI DISSERTATIO ALTERA de Inscriptione Nummorum quorundam Samaritanorum, ad Spectatissimum Virum JACOBUM de WILDE: in qua de Amphora Manna nummis illis inscripta, & asini cultu, Judæis per calumniam objecto, agitur.

Accedit

JOH. BAPT. OTTII, LINGUÆ SANCTÆ IN Athenæo Tigurino Professoris Publici, Epistola de Nummis quibusdam Samaritanis, ad Excellentissimum Virum ADRIANUM RELANDUM, cum Hujus Responso.

Trajecti ad Rhenum, 1704, in 8. Constant plagulis octo, & tribus tabulis æneis.

Tres partes hic libellus habet, I. Clarissimi Viri Adriani Relandi Dissertationem alteram de nummis quibusdam Samaritanis, ad Amplissimum Virum Jacobum Wildium: II. Doctissimi Viri Joh. Baptistæ Ottii Epistolam de eisdem nummis & similibus ad laudatum jam Relandum: III. Hujus ad Clarissimum Ottium Responsionem. De prima parte hæc breviter more nostro subnotamus.

Tertius annus est, cum Vir Clarissimus, Adrianus Relandus, Dissertatiunculam de Nummis quibusdam, præsertim Samaritanis, quos in Nobilissimi Viri, Jacobi de Wilde, Gazophylacio primum viderat, ad eundem Antiquitatis peritissimum Virum daret, quam nos anno 1703 mense Aprili recensuimus. Hanc operam cum non displicuisse Viro Doctissimo cognovisset, scripsit alteram ad eundem Dissertationem, quæ in hoc libello prima est: &, sicut in priore, abhinc triennio excusa, in literis nummorum examinandis occupatus fuerat, ita in hac, quæ in illis expressa vasa erant & signa alia, sibi constituit curatius explicanda, etiam explicavit eruditissime. Primum erat in nummis illis calix apertus, quem negat Clarissimus Auctor urnam Mannæ esse, ut visum est nonnullis, etiam Villalpando, cujus nummum in pri-

priore Tabula num. V. æri incisum exhibuerat; quia apertio aliquid vacuum significet, & in ipsius vasis medietatem vel oculis, si intendamus, liceat inspicere; deinde figura ipsa delineata sit calicis potius, quam urnæ, aut huic vasis similis. Urnam autem Mannæ in alio nummo ejusdem tabulæ contectam dicit conspici, ne quid heterogeneum incidat, ac purissimæ Mannæ misceatur. Id probari ait στάμνυ nomine ad Hebræos Epistola cap. IX, 4, quod ex Pollucis Onomastico illustrat, qui στάμνυς & σταμνία inter vasa vinaria numeret, unde Comicis sit καταςαμνίζειν τὸν οἶνον, *vinum in stamnos diffundere:* & Aristophanis Scholiastes in Batrach. act. 1. scen. 1. σταμνία δὲ καὶ στάμνυς τὰς ἀμφορεῖς τὰ οἴνυ φασίν: quod etiam Phavorinus in Onomastico dixit, & Auctor Etymologici Magni. Sic stamnus amphora est his interpretibus: Amphora autem Isidoro in Originibus est ita vocata, *quod hinc & inde levetur, & ejus ansæ geminatæ videantur aures imitari.* Est enim idem quod ἀμφιφορεὺς, qua voce Homerus usus est, eamque Hesychius exposuit, quod vas sit ἑκατέρωθεν ὦτα ἔχον, *cui ex utraque parte auris sit*, sive manubrium. Jam vero colligit, in dicto nummo vas utrimque auritum conspici, quod urnæ, qua Manna adservabatur, quam maxime conveniat. Nec enim amphoras tantum vini esse receptacula, aut alius liquoris, olei, muriæ, apud Catonem & Martialem; sed aridorum etiam, ut cinerum & ossium de busto collectorum, apud Homerum, Iliad. ψ. de Patroclo: & auri, argenti, plumbi apud Corn. Nepotem in Hannibalis Vita cap. 9. Pergit de Amphoris differere, quæ vel rudes erant, quibus pice obductis vel gypso, in cellis & horreis per multos annos vinum servabatur: & hæ plerumque fictiles erant, unde per κεράμια Eustathius, Hesychius & Suidas interpretantur: etiam vitreæ, quemadmodum in Satyrico Petronius de Opimiano centum annorum vino, (quod ex Vellejo, Plinio, Martiale Noster describit) *statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gypsatæ.* Addit de figuris amphorarum, easque depictas exhibet: etiam quid *jugulare Falernum* sit apud Martialem lib. 1. epigr. 19. exponit. Altera amphorarum species elegantioris formæ, non in cellis deponi solebat, sed cum phialis, scyphis, crateribus ostentari. Tales Lentuli Spintheri

am-

amphoras ex onyche factas Plinius XXXVI, 7 memoravit: quibus & Urnam Mannæ, in nummis nitidius exsculptam, adnumerari doctissimus Auctor æquum censet. Postea in ipsam vocem צנצנת, ut urna illa Hebraice vocatur, inquirit, quam missis Judæorum ineptiis, a צנן vel צאן, Hebræis deperdita, Arabibus superstite radice, quæ recondere & servare sonat, deducit. Et quod in Targum hæc urna צלוחית translata est, de hac quoque voce ibidem disputat. Judæos autem, de urnæ materia varie sentientes, θεοπνεύςȣ Apostoli auctoritate configit, a quo ςάμνος χρυσῆ, *vas aureum* appellatur. Hinc excurrit in auricularum amphoræ descriptionem, quales in urna nummi Wildiani etiam conspiciuntur. Græci ὦτα illas ansas vocant, & Homerus τρίποδ' ὠτώεντα Iliad. ψ. quo *diota* Horatii etiam referenda est. Ex Polluce ac Phavorino plura hujus generis adduntur. Ab auribus vas tale festive Aristophanes ὄνον, *asinum* dixit: ad quem modum etiam Athenæi IV, 23 ὄνȣς γέμοντας οἴνȣ doctissimus Auctor interpretandos censet, quod γέμειν, etiam Casaubono observante, de interno onere, ut navium est; non de externo jumentis imposito, a Græcis usurpetur. Atque idem ex Petronii *Asello Corinthio in promulsidari* posito demonstrat. Philosophatur hinc de Sileni fabula, qui Bacchi famulus asello vehi fingebatur: & de voce κάνθαρος, *cantharus*, quam a κάνθων, *asinus*, putat derivatam esse: sed scitissimum & maxime ad fidem pronum est, quod de asino, seu capite asini profert, in Hierosolymitani templi penetralibus, quæ ethnicorum calumnia erat, dedicato. Ortum enim ipsi maledictum ab ὄνῳ, *asello*, videtur, id est aurito vase seu urna mannæ ibidem olim adservato: quod doctissimi Bocharti conjecturæ præfert, ex Coptica lingua calumniam explicantis, qua ΠΙΕΩ *asinus* prope easdem literas habeat, quas Scripturæ sacræ formula ΠΙ ΙΑΩ, פי יהוה, *os Domini*: quia non magis *os* Dei, quam *manum, oculos*, eodem modo sæpissime descriptos, Judæi adorasse dici possint: nec appareat, Ægyptios hujus calumniæ architectos primos exstitisse.

Sequitur Clarissimi Viri *Johannis Baptistæ* Ottii ad celeberrimum Relandum Epistola, ex qua hæc excerpta recensemus.

In nummo ſuo primo (duos autem nobiliſſimus **Fromont**, exul Gallus, æneos communicaverat, exeſos quodammodo: quibus alii duo acceſſerunt) in primo, inquimus, nummorum delineatorum (quem nos Figura V, &, ut ex conjecturis reſtitutus eſt, Figura VI exhibemus) doctiſſimus Auctor conjectura reſtituit duos faſces, quorum in medio germinans virga ſuperavit ceteras. Hos antea putavit faſcem baculorum XII tribuum ſignificare, e quibus unus tribus Levi ſeu Aaronis germinavit tulitque fructus. Quod vero duplex in nummo vel vas vel faſciculus apparet, mutata ſententia exiſtimat, in hoc & ſimilibus nummis לולב *Lulaf* Judæorum ſignari, ſive faſciculos, quibus in feſto Tabernaculorum utebantur. Interjectis aliis de *Hoſanna*, quo nomine & feſtum & faſciculum nuncupaverint; & de arborum genere, unde Lulaf Judæi petierint; putat vulgarem in multis Europæ populis hinc morem ortum eſſe, quo Calendis Majis arbores vel virides ramos ante domorum fores ponant, qui a tempore ſeu menſe illo Meyen appellentur. Vas autem in tribus Relandinis & uno Hottingeri de צלוחית *lecytho* ſeu *ampulla* explicat, qua eodem feſto e Siloam hauſtam aquam in ara exteriore libaverint: quod non modo ex Judæorum ſcriptis, verum etiam ex ipſo ſacro Codice tam Veteris quam Novi Teſtamenti conſtare putat, & eodem verba Eſa. XII, 3, nec non quæ ipſe Salvator noſter Johann. VII, 37 in illo Tabernaculorum feſto prolocutus eſt, referri poſſe, tanquam ab ritu illo petita, exiſtimat.

TAB. VI. Fig. V. VI.

Fig. VII. VIII.

In nummis, quos exhibet numero 3, (nobis Fig. VII & VIII) vitis folium expreſſum eſſe contendit, & eo adfert Flori verba III, 5, Criticorum quidem diſſenſu vexata, ex Lipſii autem lectione (quam non tantum vulgatæ, ſed Grævianæ etiam, propter eosdem nummos anteponit) ita reſtituta, *ſub aureo vitem cœlo.* Et quod Tacitus *vacuam ſedem & inania arcana* dixerit, de ſimulacro Numinis, quo abſtinebant Judæi, interpretatur, non quod nihil quidquam ibi viſum fuerit; & τῷ πάνυ Grævio, id ex Joſephi de Bello lib. VI, 14 probanti, eundem auctorem opponit ex lib. I. cap. 5. niſi hic ſanctum templi cum ſancto ſanctorum confunditur. Quapropter aliud opinioni ſuæ præſidium quærit, & in vite aurea inveniſſe credit, quam, eodem Joſepho te-

teste lib. XIV. 4, Pompejo Aristobulus dono miserat, eamque, si non surrepta ex sancto sanctorum fuerit, ad imitationem tamen ejus, quæ in sanctissimo loco custodiebatur, effigiatam fuisse autumat. Hæc ille de figuris nummorum; post quas de literis adscriptis ita judicat:

In primo Relandino legit שנת ארבע *anno quarto:* & aliorum collatione שנת שתים *anno secundo:* in postica לגאלת ציון *a redemptione* seu recuperatione *Zionis*, & in minore חרת ציון *libertas Zionis.* Deinde agit de Judæorum מנין שטרות *æra contractuum*, ad quam etiam I Maccab XIII, 41 respiciatur: de qua quod ex prima clarissimi Relandi dissertatione ante biennium dictum est, liceat jam nobis brevioribus esse. Ex annis, quos sic satis definitos doctissimus Auctor putat, colligit tandem, omnes Samaritanos nummos (exceptis siclis argenteis, si modo veri dentur) Simonis Maccabæi tempore percusos esse. Etiam in Ludolfiano nummo, priore Relandi Dissertatione expresso (quem vere Jobi Ludolfi, summi Viri, fuisse agnoscimus) legit שמעון *Simeon*, seu *Simon;* & in altera facie לחרות ירושלם *liberationis Jerusalem;* ac itidem sibi de altero minore, cum Ludolfiano ibidem delineato, etiam in Hottingeri Tabula III, nomen *Simonis* in serto legendum esse, persuasum habet. In suo primo nummo solitarium ח, Samaritice effigiatum, vel חרות, *libertas*, vel חצי *semis* legendum censet: licet semisiclum, ab Alstedio descriptum, pro ficto habeat, a nemine usquam vel visum vel possessum. Deinde siclos quosdam examinat, & suspectos novitatis ex signis haud dubitandis reddit.

Succedit clarissimi Relandi Dissertatio tertia, qua doctissimi Ottii Epistolæ amice ac placide respondet, &, in quibus ille dissentit, erudita modestia examinat, suamque in prima Dissertatione propositam sententiam tuetur. Quatuor autem sunt, in quibus secus sensit Ottius, quorum tribus tantum jam Relandus respondit: quartum præterit, aut meliori otio reservavit.

Primo, ubi ipse legerat in nummo שנתא רכר *anno 224*, clarissimus Ottius legit שנת ארבע *anno quarto*, videlicet ab initio principatus Simeonis. Sed neque in hoc, neque in altero, quem ille *secundum annum* putat præscriptum

 ha-

habere, nomen Principis Simonis invenitur, sicut I. Maccab. XIII, 42. & XIV, 27: nec concedit doctissimus Auctor, sub solo Simone nummos hujusmodi procusos fuisse. Nec ex nummis illos annos probari certo posse demonstrat, quia in Relandino sit שנת ש, quod explicari possit *anno 300*: Ottianus nihil habeat nisi שתי; & quod diversi typi sint, defectum unius ex altero negat suppleri posse. De isto autem nummo, quo Ottius *anno quarto* legebat, ad Dissertationem suam primam Auctor noster remittit, qua clare per singulas litteras, & illorum temporum scribendi consuetudinem, docuerat, *anno 224* significari, nec opus esse ut repetat. Hinc ad alteram faciem progreditur, qua ipse legerat לגאלת מין *liberationis a Graecis*; ille, *liberationis Zionis*, quæ etiam Joannis Harduini in Chronologia V. T. sit sententia, ut annus notetur, quo Simon arcem Zionis occupaverit. Dissensus ergo de posterioris vocis litera prima est, quam ille צ, hic מ putat valere, quod ductus litterarum in libris & nummis non ubique sibi respondeat. Sicut vero, exempli gratia, in ה manifesta est diversitas; ita posse etiam in מ esse Auctor censet: & dum ille מ vocis *Jerusalem* in nummis perinde, ut in libris, formatum objicit; respondet hic, ectypos illos nummos esse, qui plerumque ad mentem & opinionem ejus, qui depingat, exprimantur: in ipsis autem Villalpandi & Kircheri nummis מ vocis Jerusalem plane aliud esse, propiusque cum *initiali* litera vocis convenire, de qua jam sit hæc disputatio. Præterea distinguit inter Zionem montem, & inter arcem, quam Simon recuperavit, extra Zionem positam, I. Maccab. III, 50, ut lectio *Zionis* ne historiæ quidem conveniat.

Denique de palmis in tribus suis nummis addit, non fasciculos Tabernaculorum esse, qui ea densitate ac forma pingi non possint, nec inde fructus palmæ pendere tam longe pendulo caule. In publicis lætitiis Judæos ramis palmæ usos esse, Nehem VIII, 15, I. Maccab. XIII, 51. II. Maccab. X, 7; non summo totius palmæ cacumine, quod in nummis appareat, quia abscissio ejus toti arbori exitialis sit: quod Salmasii etiam auctoritate confirmat.

Quod vero Relandinos nummos lectissima virgo Maria Wildia ex paterno thesauro elegantissime depinxerat, sicut Ottianos

nos Anna Wasera, Caspari Waseri, Viri post fata etiam laudatissimi, abnepus; idcirco gemina elegia, in laudem præstantissimæ artificis Wildiæ composita. opusculum hoc Relandus noster finivit, quæ plura moneri de Ottii epistola possint, alii tempori otioque reservatis.

AUREUS CONSTANTINI AUGUSTI NUMMUS de Urbe, devicto ab Exercitu Gallicano Maxentio, liberata explicatus.

Romæ, typis Lucæ Antonii Chracas, 1703, 8. plag. 2.

QUi antiquarios inter transalpinos doctrinæ & sagacitatis fama diu jam floruit, Clarissimus *Michael Angelus de la Chausse*, nummo musei sui ex auro percuso, cujus antica pars caput Constantini lauro cinctum, verbaque circumscripta *Constantinus P. F. Aug.* postica vero Imperatorem equo insidentem, dextraque protensa conspicuum, cum epigrapha *Gloria Exercitus Gall.* subtus denique literas *P. Tr.* exhibet, dissertatiuncula hac justam ætatem figere conatur. In opinionem namque Illustris Comitis, Francisci Mediobarbi, qui ejus quidem mentionem fecit, sed anno CCCVII Æræ Christianæ, quo cum Maximini Herculei filia Fausta nuptias Treviris celebravit Constantinus, signatum esse sensit, ea de causa concedere abnuit, quod illa tempestate, Gallicani militis ope, Imperator nihil susceperit memoratu dignum. Licet enim superiori anno Ascaricum & Regaisum, Francorum Reges, sub potestatem suam redegerit; istam tamen expeditionem neutiquam hic commendari posse, eo quod Cæsareo solum axiomate tum temporis eminuerit Constantinus. Augusti vero titulum a Galerio demum A. CCCVIII ipsi impositum fuisse, quem deinde Senatus Romanus A. CCCXII, post celebrem illam victoriam de Maxentio partam, virtutis ergo detulerit. Immorari paululum videas hic Nostrum descriptioni arcus triumphalis, in honorem Constantini inter Palatinum & Cœlium montes erecti, quem ex destructis præstantioribus Urbis monumentis, Augusti, Trajani & M. Aurelii puta, Baronii aliorumque fide asserit exornatum, absolutum vero ipsis Decennalibus Imperii Constantini votis solutis, ac TAB. VI. Fig. IX.

Vicennalibus denuo susceptis. Tempus autem, quo nummum suum cusum existimat, in annum CCCXIII rejicit, cum nimirum Constantinus pacata Urbe, & sorore sua Constantia Licinio in uxorem data, in Gallias rediisset, ac Treviris aliquamdiu commoratus, in Francos atque Alemannos Rhenum transituros exercitum duxisset. Felicissimum enim expeditionis hujus successum designare & alia duo numismata aurea, in quorum altero mulier plorans sub trophæo, addito lemmate *Gaudium Romanorum*, atque in inferiore parte *Francia*; in altero eadem figura cum voce *Alamannia* compareat. Præterea quoque supra laudatum Comitem Mediobarbum nummum aureum Constantini, Marte gradivo, hinc & inde duobus captivis ad pedes stipato, & epigrapha *Virtus Exercitus Gall.* illustrem, ad bellum istud referre. Cum itaque gloria virtutis comes habeatur, quin & utriusque nummi antica facies eandem inscriptionem *Constantinus P. F. Aug.* ostendat, hinc utrumque etiam uni eidemque anno vindicandum fore, Noster perquam verosimile credit, necquicquam contrariari, quod elogium *Maximi*, Constantino post domitum Maxentium Romæ tributum, in prædictis nummis non occurrat, utpote cujus nullum quoque vestigium exstet in numismatibus aversa parte *Gaudium Romanorum*; *Gloria Exercitus*; *Restitutori Libertatis*, aliaque verba præ se ferentibus, de quibus tamen certum sit, illa post reportatum de Tyranno triumphum cælata fuisse.

IDO WOLFFII OBSERVATIONUM CHIRURGICO-Medicarum Libri duo, cum scholiis & variis interspersis Historiis Medicis editi a JOHANNE CHRISTIANO WOLFFIO Medicinæ Doctore.

Quedlimburgi sumptibus Theodori Philippi Calvisii, 1704, in 4. Constant $1\frac{2}{1}$. Alphab.

Repletus est præsens liber Medico-Chirurgicus maximam partem cruentis historiis, quas pro dexteritate & virili Ido Wolffius, Illustrissimi Principis Anhaltini Chirurgus νῦν ἐν ἁγίοις, conscripserat,

rat. Hic enim Chirurgi filius Chirurgiæ totum a teneris annis se consecraverat, cujus prima cum posuisset fundamenta, parte Inferioris Saxoniæ perlustrata, Daniam, Prussiam, Poloniam & Moscoviam adiit, præstantissimosque Chirurgos, scientia & manu peritos, conquisivit, ex iisque salubria præcepta avidissime hausit. Reversus ad suos, alterum meditatus est iter, inde in Belgium, deinde Angliam, hinc Galliam profectus, ibique Chirurgi castrensis munere per aliquot annos functus est. Quæ igitur diversis hisce in terræ plagis & regionibus vidit, audivit, vel dum Servestæ praxin exercebat, observavit, solerti manu consignare integrum duxit. Atque hæ sunt Observationes, quas Cl. Filius ipsius Latinitate donatas non solum publici juris fecit, verum etiam Commentario fere perpetuo ornavit, variisque historiis Chirurgicis, Medicis, atque Anatomicis firmavit, tum & causarum scrutinium addendo, rationibus Philosophico-Medicis illustravit. Ex omnibus quasdam nunc nominasse sufficiat observationes, quæ non ubivis obviæ existunt.

Sic *Libri I. Observatio 15.* jacturam oculi & tandem mortem ex pulvere pyrio tabaco admixto; *Obs. 16.* ex hemicrania cœcitatem & rupturam corneæ; *Obs. 20.* menses per mammas erumpentes; *Obs. 21.* vulnus in cordis cono sanatum; *Obs. 27.* vulnus ventriculo per transversum inflictum curatum; *Obs. 32.* intestinorum abscissionem sine ægri detrimento; *Obs. 39.* uteri verum prolapsum, & *Obs. 41.* partum post matris mortem recenset. *Lib. II. Observatio 4.* cephalalgiam a vermibus sub cute in vertice nidulantibus; *Obs. 15.* tumorem femoris per fascinationem inductum, & exemtis septem ossibus albis curatum allegat.

LIBRI NOVI.

Histoire du Vieux & du Nouveau Testament, enrichie de plusieurs Figures en Taille-Douce. Pr Mr. Basnage. A Amsterdam dans l'Imprimerie de J. Groenevvoud, 1705. 4.

De Synodi Carentonensis, a Reformatis in Gallia Ecclesiis A. 1631. celebrata, Indulgentia erga Lutheranos, Dissertatio Theologico-Historica, Autore D. Thoma Ittigio. Lipsiæ apud Heredes Joh. Grossii, 1705. 4.

Quin-

Quinti Septimii Florentis Rivini, JCti, Enunciata Juris ad Ordinationem Processus Judiciarii Saxonici Electoralem collecta. Ex schedis edita Parentis a Filio D. Jo. Florente Rivino. Lipsiæ apud Jo. Frid. Gleditsch, 1705. 4.

Casparis Henrici Hornii, JCti, Jurisprudentia Feudalis Longobardico-Teutonica. Witteberga apud J. W. Meyerum & G. Zimmermannum, 1705.

D. Jo. Alberti Fabricii Bibliotheca Græca. Hamburgi apud Christianum Liebezeit, 1705. 4.

Wilh. Ern. Tentzelii Saxonia Numismatica Lineæ Albertinæ. Pars I. Prostat Francofurti ad Mœnum apud Frid. Knochium & Lipsiæ apud Ph. W. Stockium, 1705. 4.

D. Joh. Bartholdi Niemeieri de Conjugiis prohibitis Dissertationes junctim editæ. Helmstadii apud Sal. Schnorrium, 1705. 4.

Anacrisis Apocalypsios Joannis Apostoli, auctore Campegio Vitringa. Franequeræ apud Franciscum Halmam, 1705. 4.

Antonii Teisserii Catalogi Auctorum, qui librorum catalogos, indices, bibliothecas &c. scriptis consignarunt, Auctarium, seu Pars altera. Genevæ, apud Chouetum & Socios, 1705. 4.

Antonii Van Dale Dissertatio super Aristea de LXX Interpretibus. Additur Historia Baptismorum & Dissertatio super Sanchoniathone. Amstelod. apud Jo. Wolters, 1705. 4.

Andreæ Christiani Eschenbach Dissertationes Academicæ. Noribergæ apud W. Michaelis, & Jo. Adolphi, 1705. 4.

Theodosii Schöpfer Gerontologia, seu Tractatus de Jure Senum. Quedlinburgi, apud Th. Ph. Calvisium, 1705. 4.

D. Christoph. Franckii Demonstratio Deitatis Christi, ex immotis S. Literarum fundamentis deducta. Kilonii, apud J. S. Riechelium, 1705. 4.

D. Val. Ern. Löscheri Ion, sive Originum Græciæ restauratarum Libri II. Lipsiæ apud Heredes Grossianos, 1705. 12.

Conformité de la Foi avec la Raison, ou Défense de la Religion. Par Mr. Jaquelot, 1705. 8.

Voyage du Sieur Paul Lucas au Levant. A la Haye, chez Meindert Uytwerf, 1705. 12.

* * * * * * * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Julii, Anno MDCCV.

SAXONIA NUMISMATICA, oder Medaillen-Cabinet *&c.*

Hoc eſt:

SAXONIA NUMISMATICA, SIVE NUMMOPHYlacium Numismatum Mnemonicorum & Iconicorum, a Sereniſſimis Electoribus Ducibusque Saxoniæ Lineæ Albertinæ cudi juſſorum, collectum a WILHELMO ERNESTO TENTZELIO, Conſiliario & Hiſtoriographo Regio Polonico & Electorali Saxonico. Pars I.

Sumtibus Chriſtiani Wermuthii, Numismatum Sculptoris. Proſtat Francofurti ad Mœnum apud Knochium, & Lipſiæ apud Stockium, 1705. in 4. Conſtat Alphab. 1. plag. 7. & tab. æneis 16.

OPus præſtantiſſimum, & cui ſimile in Germania nunquam hactenus fuit editum, aggreſſus eſt Ampliſſimus Tentzelius, dum Nummophylacium numismatum mnemonicorum & iconicorum, a Sereniſſimis Electoribus Ducibusque Saxoniæ cudi juſſorum, pandere & ex hiſtoriarum monumentis illuſtrare inſtituit. Octo iſtud abſolvetur partibus, quarum quatuor Lineæ Albertinæ, quatuor Erneſtinæ conſecrabuntur. Prima Albertinæ deſtinata eſt Duci Alberto, ejus conditori, ſucceſſoribusque hujus ad Auguſtum usque Electorem claris. Secunda incipiet a Chriſtiano I Electore, deſinetque in Johanne Georgio I. Tertia a Johanne Georgio II fauſta capiens auſpicia, in hodierno Electoratus Principe Here-

de subsistet. Quarta Duces Weisenfelsenses, Merseburgenses ac Cizenses complectetur. Prima pars Lineæ Ernestinæ ab Ernesto Electore, illius conditore, usque ad Johannem Fridericum pertinget. Secunda dabit Lineam Coburgicam & Altenburgicam, pridem extinctas. Tertia adhuc florentes Lineas Vinariensem & Isenacensem. Quarta denique Gothanam.

Et solidam certe hoc in genere eruditionem a Celeberrimo Autore quisque sibi pollicebitur, qui eidem fortunam numismata talia noscendi & in ectypis colligendi tantam, quantam Historicorum Saxonicorum nulli antea, obtigisse cogitaverit. Quam ut ipse in præfatione Tomi primi, nunc prodeuntis, latius deprædicat, sic haustæ hinc notitiæ specimina non una hactenus jam in lucem publicam prodire jussit. Equidem quintuplex opus numismaticum edendi consilium cepisse se aliquando innuit, quo Historiam Invictissimi Imperatoris LEOPOLDI nuperrime defuncti, tum *Saxonicam* & *Brandenburgicam*, *Ecclesiasticam* denique & *Literariam* nummis illustraret. Cujus rei publice spem fecit in directa ad Serenissimum Electorem Brandenburgicum, hodie Borussiæ quoque Regem, dedicatione humillima Colloquiorum suorum Menstruorum, anni 1694. mensi Julio, splendidissimam Academiæ Fridericianæ Halensis inaugurationem depingenti, præfixa. Quin proximo anno ipse Berolinum accessit, optatoque ad nummophylacium Electorale gavisus aditu, Consiliario Begero, quem 20 Febr. hujus anni defunctum merito lugemus, rariora quævis commonstrante, in usus suos plurima descripsit. Unde natus est Brandenburgicorum numismatum Index mense Colloquiorum Julio 1695. Sed cum tota Serenissima Linea Saxonum Ernestina, defuncto D. Caspare Sagittario, Prof. Jenensi, A. 1694. Historiographi Saxonici characterem ipsi clementissime contulisset, sui omnino duxit officii, numismata Saxonica præ cæteris colligere atque describere. Cœpit ergo A. 1696. certis ea classibus disponere, optimamque *nuptiis* Gothæ-Ducalibus occasionem præbentibus, quæ in Domo Saxonica hactenus ejus generis prodierant, enumerare. Proximo statim anno tribus schediasmatibus illustravit, quæ in *Encænia*, in *Electrices Ducissasque*, ac in *Dies natales* cusa ipsi obtigerant, quibus A. 1699. numismata in *consecrationes baptismales*, *homagia*, *bellum*

pa-

pacemque, *ordines & ludos equestres*, *exequias* denique facta subjunxit. Quinque priores harum novem diatribarum auctiores dedit, cum Bielckius Jenensis A. 1700. uno omnes fasciculo comprehenderet.

Omnem vero industriam hactenus probatam multum superat labor, quem huic destinavit operi, quod Germanica pariter ac Latina lingua concipere instituit, ut summa Saxonicæ gentis gloria, non in Germania tantum nostra, sed quaqua patet Latina doctorum lingua, magis magisque resonet. Præterea figuras numismatum æneas ubique in tabulis peculiaribus repræsentavit, easdemque ex Historiarum & Genealogiarum monumentis docte illustravit.

Hac vice Tomus operis primus prodit, nummos a Serenissimis Electoribus Ducibusque Saxoniæ Lineæ Albertinæ cudi jussos complexus, e quo in specimen nonnulla huc afferemus. Initium facit Amplissimus Tentzelius ab ALBERTO, Duce Saxoniæ, qui ob res fortissime gestas *Animosi* cognomen merito tulit, hodiernæque lineæ Electoralis ab ipso denominatæ Parens felicissimus extitit. Hujus nullum se vidisse fatetur numisma mnemonicum, quod extra omnem dubitationis aleam positum fuerit. Utut enim aliqui superbiant thalero, quem Dux Albertus A. 1486. in electione Romanorum Regis Maximiliani I. Francofurti ad Mœnum cudi jusserit, sive in ludorum equestrium tunc celebratorum memoriam, sive, quod Albertus Præfecti Aulici Marescallique Regii instar tunc fuerit, ut statim in coronatione Aquensi ad dispergendum parati essent nummi; thalerum tamen illum supposititium, & ad monetam Frisiæ minorem, in libro monetarum Belgicarum Antwerpiæ A. 1627. edito delineatam, extensum effictumque videri affirmat. Nihilominus tamen duo in memoriam Alberti cusa affert numismata, vetustius unum, & alterum recentius, quorum istud Augusti Electoris mandato, hoc vero novissime a Wermuthio Gothæ sculptum fuisse, & quæ in isto brevius de vita obituque Ducis Alberti habeantur, prolixius exponere observat.

Pergit dehinc ad Ducem GEORGIUM, inter cujus numismata ea inprimis celebrat, quæ is in memoriam suæ in Ordinem

Aurei Velleris factæ cooptationis fieri fecit: quorum unum D inverso signatum, confert cum simili Friderici Palatini, infelicis Bohemiæ Regis, Imperiali admodum ominoso. Sed & istius meminit, in quo Georgius, tanquam *veteris fidei Assertor constantissimus & Ecclesiæ filius obedientissimus*, laudatur & deprædicatur. Curiosam sapit eruditionem, quod in gratiam eorum observat, qui, cur Dux Georgius modo cum, modo sine barba, uno eodemque nonnunquam anno, in thaleris effictus sit? anquirunt. Nempe A. 1534. Dominica *Esto mihi*, quæ in XV. Cal. Martii tunc incidit, obiisse memorat Georgii uxorem Barbaram, Casimiri Poloniæ Regis filiam, præcedente eam filia Margaretha, prima conjuge Joachimi II. Marchionis, post Electoris Brandenburgici; unde tantum concepisse Georgium mœrorem refert, ut, cum nullam iste barbam antea nutrivisset, nec numismatibus monetisve expressisset, emergente tunc luctus tempore longissimam alere cœperit, eamque ad vitæ usque finem retinuerit. Factum inde autumat, ut, quos pro Novi Anni mercatu A. 1534. Georgius cudi fecerit, unciales barba adhuc caruerint, quia mense demum Februario conjuge is privatus fuerit; sed qui nundinis Paschalibus & Michaelicis illati sint, eos longam ejus barbam ostendere addit, unde postea Barbati nomen Georgius acceperit. Quem anno ætatis suæ 66 adornari fecit nummum rarissimum elegantissimumque idem Georgius, in gratiam Concilii generalis excogitatum conjicit, quod Papa A. 1537. primum mense Majo ac deinde Novembri Mantuæ celebrandum indixit. Tunc sane Georgium, qui inter veteris fidei Defensores auctoritate opibusque præcipuus fuerit, minime negligentem se præbuisse, quin Legatis potius ad Concilium mittendis nitidissimum numisma destinasse credit. Licet autem Concilium Mantuanum impeditum fuerit, proximo tamen confestim anno triplicem occasionem istud numisma dispertiendi oblatam reputat, partim membris fœderis sub summi fide silentii adversus Protestantes a Catholicis Principibus sanciti; partim Regi Ferdinando, qui novæ arcis visendæ gratia, Dresdam mense Majo venerit; partim denique Statibus provincialibus, & illis cumprimis octodecim Nobilibus, quatuor Ecclesiasticis, & totidem e civitatum Magistratibus, qui debilioris

ris ingenii filio, Duci Friderico, ad gubernandam Rempublicam additi fuerint. Ultimum hoc fuisse censet numismatum ipsius Ducis Georgii jussu factorum; unicum namque hujus filium, tunc adhuc superstitem, mense Februario A. 1539. morte inopinata peremtum, infelicem Senem XV. Cal. Maji eodem anno, ætatis suæ 68. insecutum fuisse memorat. An quisquam subita tunc rerum omnium inversione, de nummis cogitaverit exequialibus, valde dubitat, ac nihil de illis unquam se vel legisse vel cognovisse innuit. Nummos tamen, quibus Georgius, aliquot post obitum annis, repræsentatus fuerit, indicare haud omittit.

Post numismata memoriam duorum ex Georgii filiis, secundi puta JOHANNIS, & quinti, natura simplicis & ad rerum gubernationem inepti, FRIDERICI, asservantia, ad ea properat, quæ HEINRICI Ducis referant effigiem, & singularem in successione fraterna fortunam, istisque mnemonicum addit in SEVERINUM Principem, Heinrici istius filium secundogenitum, qui a Parente Oenipontem missus, ut cum Regis Ferdinandi liberis educaretur, diem ibi supremum obiit, anno ætatis ineunte XII. in cœnobio Stambsiano sepultus; & gamicum in Heinrici ejusdem filiam primogenitam, Fribergæ A. 1515. natam, & anno ætatis decimo nono Georgio, Marchioni Brandenburgico, quinquagenario, matrimonio copulatam, cui aliud associat, cujus pars adversa, præter insignia Brandenburgica & Saxonica, refert dictum: DEUS. DAT. UTI. SPERO. & annum cIↃ IↃ XXXIV. Id quod rem magni momenti innuere reputat. Cum enim verba hæc ordinarium Marchionis symbolum haud exprimant, tacite eadem respicere arbitratur prolongatam, difficilemque dotis numerationem, quam a Duce Georgio negatam, Friberga demum interveniens præstiterit.

Pauca sunt, quæ de MAURITII numismatibus affert. Licet enim Principem hunc multa fortitudinis prudentiæque specimina, pace ac bello, ante turbas Smalcaldicas edidisse largiatur, nullum tamen hactenus in illorum gloriam numisma se deprehendisse profitetur. Potissima sub ipso cusa obsidionem respicere monet Lipsiensem, a Joanne Friderico Electore A. 1547. susceptam. Neque tamen illius dememinit, quod Luckius exponat,

quodque Mauritium habitu Electoris indutum sistat; & in duobus nummis, in duodecimam ultimamque expeditionem, qua Elector tot victoriis coronatus vitam ipse amisit, cusis desinit.

Omnium vero prolixissimus est in delineandis nummis sub AUGUSTO cusis. Maximus enim hic Elector, uti tot facinoribus heroicis inclytus, artiumque tam liberalium quam mechanicarum promotor singularis extitit, sic plurima quoque fabricari fecit numismata mnemonica. Non referemus ea, quæ exercitiis sagittariorum destinata fuerunt, sed iis potius aliquantum adhuc immorabimur, quæ altioris paulo videntur esse indaginis. Referas huc illa, quæ in aversa parte sistunt navem, mari agitatam turbido, scopulisque proximam, in cujus velis expansis Christus cruci affixus delineatur, maloque adstat Elector, gladium Electoralem humeris imponens, quem hostes undique equis adnatantes telis gladiisque petunt, ille autem Christo confidit, eum quasi allocutus: TE GUBERNATORE. Horum numismatum intentionem alibi quidem ad bellum Gothanum Noster retulerat, sed postmodum in eas delapsus est cogitationes, finito potius Principum conventu, Numburgi mense Januario & Februario A. *1561.* habito, eadem consecrata, & exempla Electoribus & Principibus ibi congregatis postmodum transmissa fuisse. Quamvis prorsus inficiari nolit, typaria hæc ante vel post obsidionem Gothanam denuo impressa, præcipuosque militum ductores iisdem donatos fuisse. Hinc de numismatibus, quæ procul dubio in *memoriam* obsidionis Gothanæ facta sunt, ulterius differit, & elegantissimum postea nummum, in memoriam Formulæ Concordiæ compositum, quo Elector Saxo Brandenburgicum amice complectitur, repræsentat. Utut enim ille annum referat 1574, annisque fere duobus interjectis, prima demum istius libri lineamenta ducta, eaque hinc exterorum Electorum Principumque Theologis ad recensendum transmissa, & denique A. 1577. aucta consummataque a tot centenis subscripta fuerint, suum tamen de hoc numismate assertum ita salvat, ut istud non ad initium modo, sed ad progressum quoque Formulæ Concordiæ spectare innuat. Neque indigna sunt consideratione numismata, quæ Annam Electricem *Natam Daniæ Reginam* appellant. Oviforme istud, quod

ex

ex altera parte effigiem Augusti, ex altera vero Abrahamum ante altare, cui præter ligna filius Isaacus ligatus impositus, stantem gladiumque stringentem, cum epigraphe Germanica, *Abraham vertrauete Gott*, repræsentat, sententia peculiari sic interpretatur, ut innui eodem statuat negotium cum Augusti filio ex novenis unico superstite, *Christiano*, gestum, quo Elector eundem die 24. Januarii A. 1581. Consilii intimi Præsidem constituerit, bonoque adeo publico quasi devoverit & immolarit, Deo cum Abrahamo confidens, fore, ut is suo tempore Ecclesiæ Reique publicæ multam afferat utilitatem. Forte & curiosis non displicebunt bina numismata, Adamum ab Eva seductum præferentia, licet Pasquini scholam redolere videantur. Tacemus alia, quæ haud citra insignem animi voluptatem lustrari poterunt.

Cæterum cum numismatum nonnullorum prior saltem pars sive adversa, ad manus Nobilissimi Auctoris pervenerit, posteriori seu aversa deficiente, circulum ideo illis vacuum adjici curavit, ut curiosis ad prototypa pleniora exquirenda, sibique transmittenda, stimulum adderet.

ΑΡΡΙΑΝΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΣ ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΒΙΒΛΙΑ ΕΠΤΑ ΚΑΙ ΙΝΔΙΚΗ.

ARRIANI NICOMEDIENSIS EXPEDITIONIS Alexandri Libri VII & Historia Indica. Opera JACOBI GRONOVII.

Lugduni Batav. excudit Petrus van der Aa, 1704. fol. Constant Alph. 4. pl. 5.

Nitidissimam hic Arriani Nicomediensis editionem exhibemus, quam summo studio multorumque labore annorum a se confectam, Cosmo III. M. Etruriæ Duci Serenissimo dedicat Celeberrimus Gronovius, quia in ejus Bibliotheca latuerant præstantissimi codices, quibus nitorem hunc suum de novo quasi regenitus Arrianus debet. Et materiam quidem longe nobilissimam, expeditionem scilicet maximi, post omnium memoriam hominum, Regis ab hoc autore luculentissime descriptam, se, ut hunc laborem susciperet, potissimum movisse ait Editor solertissimus. Inde jam ju-

juvenem se justam incessisse cupidinem, autorem hunc tot fordibus inquinatum purgandi: imprimis cum omnes adhuc editiones lectorum expectationem de intelligendo Arriano turpiter fefellissent, ipsique adeo editores, magni licet inter Eruditos nominis, Arrianum non intellexissent; præ aliis autem istius, quæ anno 1668. in Zelandia & Westfrisia prodierit, editionis autor nihil fere toto opere nisi plagiarium egisset. Se igitur, cum nullum Arriano parari præsidium, nullum intelligendo ipsi accendi lumen, nisi e codicibus MSC. optimis posse intelligeret, itinere in Italiam suscepto, clementia M. Hetruriæ Ducis, operaque humanissima Illustris Magliabechii, quatuor optimos codices nactum in Bibliotheca Medicea S. Laurentii, in alium etiam deinde Origenis Philosophumenis adjectum longe emendatissimum incidisse: unde meliora & saniora reliquis afferre, ipsumque Arrianum, opere per triginta annos expolito, restituere potuerit. Quo non parum contulisse dicit, quod illum etiam codicem acceperit, quo Bonaventura Vulcanius usus fuit: qui vel liberius paulo versa, vel a Latini sermonis commoditate aliena emendaverat, & alia quædam in ora libri apposuerat, quæ supponi mallet; quod bona se fide exsecutum ait Gronovius; prætereaque se varias lectiones, quas ille ex exemplari hujus Historiæ Augustano excerpserat, in communes usus adhibuisse, adeo ut jam perfectus & integer videri Arrianus queat, nihilque ipsi desit, quam unica lacuna de *Hephæstione*, quam vel ab aliis invento aliquo Arriani corpore suppleri, vel jam suppletam rectius tractari, cum Gronovio optamus. In notis suis ad Arrianum, id unum fere agit Gronovius, ut e codicibus MSC. sibi visis varias lectiones conferat, textum ab innumeris mendis purget, ea ratione interpretationis accuratioris fundamenta struat, atque adeo autorem tam afflicte corruptum, & tam invenustis interpretationibus deformatum, omni ex parte adjuvet. Lectionis quidem emendationem sæpissime optimo, quem appellat, codici acceptam refert. Ejus ope v. g. pro nomine Africano seu Ægyptio Ἀννίβας, Macedonicum nomen Ἀρρύβας restituit, eaque occasione etiam alia de nominibus Indicis & Macedonicis affert, p. 110. §. 22. Ex eodem codice, quem instar omnium esse dicit, de inventa elegantissima lectione, ubi χρῆν pro Infin.

med. χρῆναι ponitur, exultat p. 164. §. 70. Hoc denique prælucente, obscuram & ab ipsis interpretibus magis etiam obscuratam librorum Arriani sexti & septimi distinctionem detegit: & librum peculiarem de rebus Indiæ, ab aliis pro septimo, ab aliis pro octavo Arriani libro venditatum, non cum Vossio Indica sive Indicorum nomine appellandum, sed nomine Ινδικὴ, subintellecta voce συγγραφὴ seu χώρα, signandum ostendit. Est tamen & ubi ab optimo codice isto, & reliquis omnibus discedat, & vel ulceris aliquid adhuc subesse indicet, vel aliunde opem afferre studeat Gronovius. Sic p. 179. §. 40. contra fidem & consensum omnium, etiam optimi, codicum, ex ipsa historiæ veritate & Suidæ citatione Arrianum emendat: p. 110. n. 22. vero in textu omnium codicum consensu adprobato, lacunam quandam alicunde forte supplendam subesse suspicatur. Post textum accurate emaculatum, de versione ac interpretatione, vel emendanda vel confirmanda, sollicitus est Vir Celeberrimus. Ut ex innumeris vel unicum proferamus, p. 166. n. 76. voces ἀτὰρ ἐχ ἥκιστα τῷ τῆς προσκυνήσεως νόμῳ, quas tam mirifice interpretati Gronovio videntur alii boni viri, ut vix ab iis vel illas ipsas, vel omnis istius periodi connexionem recte fuisse perceptam opinetur, ita vertit: *tum etiam, quod in his non est minimum, ritu adorandi.* Alibi versionem datam pluribus aliorum Autorum locis adductis illustrat, remque p. 167. §. 83. & Φράσιν pag. 166 §. 78. confirmat, & elegantiores Græcismos p. 89. §. 96. variis exemplis, etiam N. T. adductis annotat. Alibi selectiores ex antiquitate Græca observationes, quæ Autori celeberrimo deesse non poterant, adfert: quales sunt, quas p. 219. §. 11. 12. de nomine βεκέφαλος & βεκεφάλος, de variis equorum Macedonicorum appellationibus, de ipso Bucephalo ejusque forma, signo, & capitis amplitudine, & plurimis aliis locis ex optimis Autoribus contexit. Frequentissimæ autem, ut in aliis operibus Gronovianis, ita & in his Commentariis Virorum doctorum censuræ occurrunt. Freinsheimium sane p. 57. §. 94. dum velites τοξότας includit, præ Latinitatis studio insanire dicit: eundem p. 65. §. 15. vagæ cujusdam & indecentis varietatis arguit: Scaligeri & Maussaci errorem p. 88. §. 94. notat: Henricum Valesium in not. ad Excerpta Peiresciana p. 110. oscitantiæ convin-

vincit p. 89. §. 95, quia Arrianum de eo, quod Hercules Tartessius Tyriusque unus idemque sit, dubitare asserit. Imprimis autem autores editionis Frisicæ de A. 1668. nihil dicere vel ignotum, vel suum, p. 115. §. 42: Facium nasutissimum p. 110. §. 22. & 312. 1. ineptum & ridiculum p. 166. §. 76. esse: Vulcanium audacter & perperam autoris contextum mutare p. 89. §. 96. alios aliter errare perhibet: adeoque omnem operam, quæ aliis forte etiam moleste sedula videri possit, in Arriano suo ornando & vindicando usurpat. Eodem spectat & exercitatio appendicis loco addita, de fossa ex Euphrate. Cum enim magna cura Arrianus exsequatur alveum, qui Pallacopas appellatur, ut lectores cognoscant, quis sit qualisque, & cui bono ac usui illic fuerit ductus, indeque in Eruditorum libris nominetur; sui esse muneris duxit Gronovius, ut extremam manum operi admoturus, cum lectoribus communicaret, & quæ de hoc Pallacopa scripta repererit, & quid in illis ab Arriano verissimo & fidelissimo descriptore ejus digrediatur, ideoque prorsus rejiciendum sit. Primo igitur Salmasii de hoc opinionem in Exercitat. Solinianis p. 703 expressam ad verbum refert, eamque in Joh. Jac. Hoffmanni obscœnæ molis Lexico nonnullis mutatis repetitam esse, nec tamen ubique verum dicere ait. Inde Isaaci Vossii descriptionem examinat: & quamvis in ea quædam a vera rei consideratione alienissima esse declaret, istam tamen P. D. Huetium, tanquam egregium aliquid, suis Gallis in libello de Situ Paradisi p. 85. ostentasse; Marshamum vero paulo quidem prudentiorem, non tamen ab omni errore in hac materia liberum fuisse, allato prolixo Strabonis testimonio, variisque Facii, Vulcanii, Isaaci Vossii & Marshami versionibus, in Arriani locum lib. VII. in capitis 21 fine collatis & examinatis, docet. Potissimum tamen If. Vossii versionem sub censuræ incudem revocat, eaque incredibilem errorum aggerationem contineri, per plures plagulas declarare sustinet. Nos alienissimum esse in disputando a viris doctis quibuscunque characterem illum, quo e Seneca allato opus hoc Gronovius claudit, cum ipsomet optamus: *Hinc sibi indulget, ex libidine judicat, & audire non vult, & ea quæ invasit tenet, & eripi sibi judicium suum, etiamsi pravum est, non sinit.*

OMI-

OMINOSUM NOMEN, CUJUS DUCTU URBS augusta URATISLAVIA centum anagrammatibus incrementa & fata sua turbato ordine adumbrat, auctore CHRISTIANO ROHRMANNO.

Lipsiæ apud Christ. Bauchium, 1705. 4.
Constat plag. 6.

SOlent ab iis, qui Poësin exactius callent, inter lusus metricos Anagrammata quoque numerari, quæ ab epigrammate vix aliter differunt, quam quod in illis inscriptio sit brevior, in hoc descriptio plenior; in illis nominis notatio, vel alterius ominis ex nomine deductio, in hoc autem simplex cujuspiam rei, vel personæ, vel facti indicatio fiat; in illis semper, in hoc rarius syllabæ ac litteræ mutentur. Nacta sunt statim ex viris doctis patronos haud minori numero, quam obtrectatores, quorum illi cum poësi nata natum quoque esse anagramma, & divinam quandam emphasin ex litterarum transpositione derivari, adeoque novum sortium poëticarum genus dici debere arbitrantur: isti autem nugas tantum difficiles, stultumque ineptiarum laborem adpellant, quando laureati quidam versifices unum idemque nomen ita misere lancinant, lacerant, transfodiunt, admutilant, discerpunt, ut vix nescio quis Podalirius sit illi sanando. Atque hanc ipsam controversiam magno fervore, coram Petro Wesenbecio, ante centum & quod excedit annos, discusserunt bina Gothanæ Scholæ lumina, ex quibus Joannes Weitzius Anagrammatomastigem, Andreas Wilkius vero illorum defensorem strenuum egit, quorum duæ de Anagrammatismis scriptæ ad Wesenbecium epistolæ, circa annum M DC III, Erphordiæ typis impressæ prodierunt. Equidem negari non potest, quod pleraque anagrammatum aut sensu plane cassa sint, aut obscura adeo, ut ad intelligendum Delio natatore opus esse cuivis videatur: quæ sane nominum truncationes nullius haberi debent momenti, & in causa fuerunt, cur isthæc litterarum carnificina, cui superiori seculo vates fere omnes certatim subscribebant, nostra ætate apud cordatiores vilescere atque antiquari cœperit. Cæterum ea, quæ sententiam in-

integre absolvunt, neque vim sensui inferunt, laudem omnino suam merentur, nec absque insigni delectatione legi possunt. Quem quidem in censum illa veniunt, in quibus e. gr. Sigismundus-*Musis dignus*; Eucharistia-*vu theriaca*; Piastus-*sat pius*; Logica-*caligo*; Galenus-*Angelus*; Civitas Norimbergensis-*nescis? urbium regina est*, scribitur. Novimus apud Erythræum in Pinacotheca de Aurato quodam Litteratore memorari, quod vaticinatus sæpe fuerit anagrammatibus: quæ res ne fidem omnem videatur excedere, eo facere possunt anagrammata, quorum ductu ex nominibus, laudator-*adulator*; Gustavus-*Augustus*; Cartesius-*Sectarius*; Calvinus-*Lucianus*; Faustus Socinus-*infaustus Socius*; Alstedius-*sedulitas*; Cornelius Jansenius-*Calvini sensus in ore*; ebrietas-*re bestia*; herba Nicottiana-*in bona charitate*; effingitur: quibus exemplis Morhofii τȣ πάνυ testimonium subjungimus, qui in suis de Lingua & Poësi Germanica Commentariis Part. II. Cap. XVI. ex nomine cujusdam per litterarum metathesin exsculptum fuisse narrat, quod is ipse homicidium aliquando patraverit.

Non infelix iisdem lusibus videtur esse Silesiorum natio, ad poësin præ multis aliis facta quasi & nata. Reusneros, Treutleros, Heermannos, Henelios, Cunrados, aliosque vetustiores silentio præterimus, quando nuperrime Christianus Rohrmannus *Uratislaviæ*, quæ Silesiorum metropolis est, clarissimum nomen centum anagrammatibus celebravit, quorum, quod ob rotunditatem numeri omnia sensum integrum non absolvant, illustrationi inserviunt additæ explicationes, stylo lapidari concinnatæ, in quibus incrementa urbis, fata varia, celebres Duces, illosque subsequutos Reges ac Imperatores, Status deinde Provinciales, situm loci peramœnum, structuram ædium magnificam, ampla commercia, cultos civium mores, arguta dictione adumbravit. Sunt enimvero inter illa quædam plane egregia, quibus Polonorum adversus Silesios odia, repurgata apud Uratislavienses sanctissimæ religionis dogmata, fidem incolarum erga Augustissimos Imperatores illibatam, intactam ab hostibus in tricennali bello urbem, mirum Senatus Breslei erga scholas & litteratos favorem, bonum regiminis publici ordinem, felicia juven-

ventutis ingenia, ſolum frumento fertile, aërem regionis ſalubrem, aliaque urbis memorabilia eleganter expreſſit. Dignam judicarunt hanc operam ex Mæcenatibus nonnulli, quam non modo typis Auctor exſcriberet, ſed Senatui quoque Illuſtri nuncuparet: qua ratione bina nobis ex urbis vocabulo anagrammata in memoriam redeunt, alterum quidem Italicum: *Viva l' Auſtria*; Latinum vero alterum, quo Uratislavia *lauta a Viris* dicitur, ab illis nimirum, qui ob præclara erga Celſiſſimam Domum Auſtriacam obſequia, & perennem ad juvandas ſtabiliendasque elegantiores litteras adfectum, tantam nominibus ſuis famam circumdederunt, ut in ipſos obvia in quibusdam Romanorum inſcriptionibus verba quadrare omnino dixeris: POSTERI VIRTUTEM IMITANTOR.

M. JO. CHRISTOPHORI WOLFII HISTORIA Lexicorum Hebraicorum.

Witenbergæ, apud Chriſt. Theoph. Ludovicum, 1705. 8.
Plag. 16.

AUctor Clariſſimus Celeberrimorum in orbe literato Duumvirorum, J. H. Böcleri & D. J. A. Fabricii, exemplo excitatus ſcriptionem hanc ſuccepit, qui cum Græcorum Lexicorum hiſtoriam tradiderint, noſter operæ pretium facturum ſe eſſe putavit, ſi eandem operam Hebraicæ Linguæ præſtaret. In quo negotio ita verſatus fuit, ut integrum ſchediaſma in quatuor capita distingueret, quorum primum Judæorum Lexicographos complectitur, ſerie Chronologica recenſitos; ſecundum Chriſtianos Lexicorum ſcriptores enumerat; tertium in eorum notitiam ducit, qui Lexica Hebraica vel promiſerunt, vel perfecta in MSS. inedita reliquerunt; quartum denique illorum facit mentionem, qui conſilia de optima Lexicon Hebraicum ſcribendi ratione dederunt. In eam vero præcipue curam incubuit, ut origines Lexicorum Hebraicorum aſſequeretur, priusquam ad Lexicographorum recenſionem induſtriam applicaret; quo conſilio ad Grammaticarum Hebraicarum origines attendit, cumque perſuaſus fuerit, Grammaticæ vocumque ſtudium conjunctum ſemper fuiſſe, easdem utriusque origines exiſtimare non dubitavit. Proinde

tribus potissimum argumentis utitur, e quibus probet, Judæos seculo post C. N. X, quo literarum principatus ad Arabes fere transierat, Arabum potissimum exemplo excitatos fuisse, ut Linguæ Hebraicæ rationes certis regulis comprehenderent. Argumenta illa partim a tempore, quo Grammaticæ Hebraicæ concinnari cœperunt, literarumque in eo statu, partim ab ipsis Hebræorum Grammaticis, partim denique a methodo, quam Grammaticos præcipue secutos esse constat, petenda putavit. Hanc suam sententiam tum Judæorum quorundam, tum Christianorum, Jo. Buxtorfii, Jo. Morini, J. H. Hottingeri, Bartoloccii aliorumque testimoniis confirmat, & tandem comparato utroque vocum Grammaticæque studio, ostendit, ad eandem temporis epocham Lexicorum Hebraicorum originem referendam esse. His explicatis, Judæorum Lexicographorum recensionem aggreditur, quam ita instituit, ut, quoad ejus per Historiæ Judæorum Literariæ tenebras fieri potuit, constituto, quo singuli vixerint, tempore, de ratione, quæ singulis, in negotio hoc expediendo placuerit, esset solicitus. Familiam Judæorum ducit R. *Menahem ben Saragh*, qui sæculo post C. N. X exeunte vixit: agmen claudit R. *Juda Jonas*, qui nostra memoria Lexici Hebraici conscribendi consilium cepit, sed non æque exsecutus est, de quo exponit Bartoloccius P. III Biblioth. p. 52. Hinc Christianorum Lexicographorum recensionem eadem ratione exorsus, examinata quorundam opinione, qui ante Jo. Capnionem seu Reuchlinum, ex Christianis nonnullos Hebraicæ Linguæ copias in Lexico Hebraico disposuisse putant, evincit, Reuchlino laudem hanc relinquendam esse: qua occasione de odio, quod Vir optimus ex studio Linguæ Hebraicæ, isto sæculo insolenti, apud plerosque incurrit, fusius exponit, & alia monet, quæ ad pleniorem laudati Viri cognitionem pertinent. Hunc alii Christianorum Lexicographi ordine excipiunt, de quorum plerisque modestum Auctor formare solet judicium, idque sæpius ἐμοψήφοις aliorum testimoniis confirmat. Quod ut exemplo constet, B. Joh. Foersteri, de quo Class. II. §. 9. disseruit, mentionem faciemus, cujus quidem Lexicon multis nominibus commendat, & ex eo potissimum, quod ille inter primos omnium felicissime copiosissimeque, in indaganda formali vocum Hebraicarum significa-

ficatione, cujus magnam in Lingua Hebraica rationem habendam esse censet, versatus fuerit, auctorque & dux exstiterit celeberrimis sæculi nostri Lexicographis, *Neumanno* scilicet, *Wegnero*, & *Gussetio*, ut eandem viam insisterent. Nihilominus tamen nimium ejus in Judæos odium reprehendendum putat, quod effecerit, ut de eorum laboribus & notitia Linguæ Hebraicæ sinistre judicaret, eamque nullo loco habendam esse statueret, imo homines illos pessimi criminis insimularet, & corrupti sacri codicis ageret reos. Eandem rationem in æstimandis reliquorum Lexicographorum laboribus secutus est, inprimis vero in Cl. *Casp. Neumanni* & *Jac. Gussetii* methodo exponenda multus est §. 52. & 55. De qua quid sentiat, multis dicere per instituti rationem non licet: illud tamen omittendum non est, quod singulare utriusque studium, in certitudine Linguæ Hebraicæ vindicanda, & eliminandis ex ea antiphrasticis loquendi rationibus, laudet maxime & commendet. Desinit tandem in recensione *Portæ Linguæ Sanctæ*, quam Venerandus Vir M. *Paul. Mart. Alberti* novissime omnium Hebraicæ Linguæ studiosis aperuit. Dum in Classe III Lexicorum ineditorum meminit Autor, §. 4 inprimis dolet, *Fr. Junii* Lexicon Hebræum, cujus specimen Colomesius p. 140 Opusculorum in Jf. Vossii bibliotheca exstare testatur, Imbonatus vero p. 44 Bibliothecæ editum esse falso putavit, ad finem non fuisse perductum, de quo Viro plura scitu digna affert, quemadmodum ibidem §. 11 de Jo. Drusio pluribus disserit. In Classe IV Aug. Pfeifferi, Andr. Mulleri, Sam. Bohlii, Abrah. Gibelii, Th. Bangii, & D. Gothofr. Wegneri de concinnando Lexico Hebraico absolutiore consilia perpendit, & §. 8 optat, ut desideratissimum & nuper iterum in dissertatione epistolica de noviter tentatis in litteratura Hebræa promissum opus Venerandi Dn. D. Val. Ern. Lœscheri, Deliciensium Antistitis, *de causis Linguæ Hebraicæ*, publicæ luci exponatur, quia nihil ab eo exspectari possit, quod non ingenio inventum & elaboratum industria sit. His appendicis loco Auctor accedere jussit catalogum scriptorum, qui peculiaribus Lexicis significationes Nominum Propriorum quæ Hebræa, Chaldaica, Græca aliisve linguis expressa in V. vel N. T. occurrant, qui data opera & singularibus scriptis hoc egerunt; quos sequuntur,

tur, qui in alius argumenti ſcriptis obiter quaſi, vel certe non adeo accurate idem tetigerunt argumentum, quo refert Dictionariorum Univerſalium Scriptores, qui eruditorum ſermonibus celebrantur, quales ſunt *Car. Stephanus*, *Nic. Lloydius*, *Jo. Jac. Hofmannus*, *Lud. Morerius*, & noviſſime accuratiſſimeque omnium *Pet. Baylius*, quorum labores pro merito laudantur. Hæc brevis eſt totius ſchediaſmatis ſciagraphia, quod paſſim variis annotationibus eſt inſtructum, quæ tum ad pleniorem Lexicographorum, de quibus diſſerit, notitiam faciunt, tum varia Hebraicæ Linguæ & Antiquitatum Judaicarum momenta elegantiorisque literaturæ capita illuſtrant. Sic p. 10 ſqq. in notis refutat eos, qui cum Jo. Clerico ac Campegio Vitringa, hiſtoriam de commixtione Linguarum Babylonica aliter interpretati ſunt, eamque non niſi de animorum diſſenſione accipiendam cenſuerunt. Ibidem p. 12 recenſet eos, qui hiſtoriam Linguæ Hebraicæ perſcripſerunt, & p. 13 laudat præcipuos, quorum induſtria in conſtituendo typographiæ inventore elaboravit. Hinc p. 24 ſq. Steph. Morinum & Richardum Simonium confutat, qui punctorum vocalium originem ab Arabibus repetere non dubitarunt. Jarchii appellationem minus accuratam eſſe, & cum Iſaaci nomine commutari debere evincit p. 31. Summam fuiſſe Judæorum in deſcribendo ſacro codice diligentiam, probatur p. 44 ſq. variis hanc in rem allegatis auctoribus, ubi ſimul p. 46 mos loca S. Scripturæ ex memoria allegandi, Patribus ſolennis, immutationi eorum ſæpe occaſionem dediſſe obſervatur. Danielem a Judæis minus recte ex Prophetarum numero removeri, docet. v. 51 ſq. & p. 53 variæ libros inſcribendi rationes, Orientalibus receptæ & pleræque obſcuræ illuſtrantur. Varii Imbonati errores, quos in allegandis auctoribus commiſit, notantur p. 75. Ἀυτοδιδάκτων exempla, & qui de his commentati ſunt, ſcriptores habentur p. 97. De craſſa Judæorum ignorantia variorum teſtimonia afferuntur p. 100 ſq. qui p. 106 ſq. a corrupti ſacri codicis ſcelere immunes pronunciantur, variis, qui huc ſpectant, allatis auctoribus. Illorum notitia, qui alias linguas cum Hebraica contenderunt, peti poteſt ex pag. 111. Plures qui longum temporis ſpatium elaborandis ſcriptis impenderunt, recenſentur p. 121 - 123. De poeſi Hebræorum Lectorem inſtruit p. 137 ſqq. &

p. 144

p. 144 ſq. non contemnendum ſcriptorum numerum, qui Hebraica Judæorum ſcripta ad Buxtorfii exemplum congeſſerunt, exhibet. Ex his exemplis judicium facile formari poteſt de reliquis annotationibus, quas Auctor ſubinde non exiguo numero contextui ſermonis adſperſit. Cæterum in ſchediaſmate hoc conficiendo Bartoloccii & Imbonati laboribus uſus eſt, ſed ita, ut ſubinde utriusque errores animadverterit & emendarit.

SOLUTIO PROBLEMATIS PASCHALIS.

Romæ, typis Rev. Cam. Apoſt. 1703. in 4. maj. Conſtat plag. 13, cum 5 Tab. æneis.

IN hoc Opuſculo Illuſtris Autor (quem *Franciſcum Blanchinium* eſſe, Summi Pontificis Magiſtrum Cubiculi hoc tempore Honorarium, ex eo ipſo accepimus, cujus beneficio libellus ad nos pervenit, Reverendo Abbate *Dominico Parſioneo*) ſibi hoc problema ſolvendum proponit: *An diſponi poſſit Cyclus Paſchalis, conſtans annis Gregorianis, qui Paſcha ſemper indicat tempore congruo, h. e. menſe primo, die Dominica intra hebdomadam tertiam Lunæ?* Quamvis vero multi *Mathematici* negativam amplexi fuerint, *Noſter* tamen affirmativæ veritatem ſe evicturum confidit. Demonſtrationis loco affert ipſum Cyclum a ſe conſtructum, quem Octogrammum ideo vocat, quia Epactis ſaltem utitur ad inveſtigandam Novilunii diem, octo autem literis in Calendario Romano antiquo olim ordine ſæpe recurrente per totum annum continuatis (quas Nundinales communiter vocant omnes, *Noſter* vero ad Cyclum Lunæ pertinere credit) ad indicandam Lunam decimam quartam, ante quam per Canones *Concilii Nicæni* Paſcha legitime celebrari nequit. Aſt ne hac ratione oriatur confuſio cum literis Dominicalibus, loco literarum *Julii Cæſaris* A B C D E F G H, aſſumit ſequentes L M N O P Q R S. Ut igitur novi hujus Cycli Octogrammi veritas pateat, poſtulata quædam, rationem numerandi Lunam decimam quartam ac diem æquinoctii definiendi concernentia, præmittit: quoniam, ut notum eſt, in computando Paſchate omnis labor huc redit, ut indicetur dies Dominica, Lunam decimam quartam, poſt æquinoctium vernale primam proxime ſequens. In poſtulato

lato primo, initium novilunii medii ab eo temporis puncto, quo
incidit, tanquam ab Epocha computari petit, ita ut circulus ille
horarius, in quo tunc Sol versatur, sit limes & initium hora-
def. 1. rum 24, quæ singulos dies Lunæ juxta motus medios constituunt.
Quamobrem diem primam Lunæ hac ratione numeratam vocat
diem primam Lunæ juxta motus medios, seu *primam diem me-*
def. 2. *diam Lunationis:* intervallum septem istiusmodi dierum a mo-
mento novilunii medii numeratorum, *Hebdomadam primam Lu-*
næ juxta motus medios: unde simul intelligitur, quid ipsi sit
def. 3 & 4. *Hebdomada secunda*, item *tertia Lunæ juxta motus medios.* Se-
cundo postulat, hebdomadis ferias & anni dies civiles, juxta
receptum Ecclesiæ morem, a media nocte in mediam noctem se-
quentem, per Solis regressum, post horas viginti quatuor, ad in-
feriorem ejusdem circuli meridiani partem numerari. In tertio
postulato sibi concedi jubet, diem anni *Gregoriani*, quæ in Cy-
clo dicenda erit 21 Martii, jure haberi posse æquinoctialem. Ubi
tamen probe notandum: quod, quemadmodum Noster, more
Ecclesiæ primitivæ, in definiendo Paschate motus Lunæ medios
constanter respicit; ita e contra in definiendo die æquinoctiali,
Solis motus nunc medii, nunc veri rationem haberi velit: quia
alibi demonstratum supponit, posse ita per cyclum disponi
annos *Gregorianos*, ut dies, quæ quotannis in eo dicetur 21 Mar-
tii, intra suas viginti quatuor horas punctum contineat veri aut
medii æquinoctii. In postulato denique quarto, præter decimam
quartam Lunæ mediam, numerari petit aliam, quæ dicatur *Civi-*
lis, & aliam, quæ *Cyclaris*. Scilicet ea feria & dies civilis, in
cujus partem finis primæ diei Lunaris juxta motus medios incidit,
Lunæ prima dies Civilis dicatur. Ex quo simul patet, quam-
def. 5. & 6. nam diem vocet *Decimam quartam Civilem Lunæ*, nec non *vi-*
gesimam secundam Lunæ Civilem & Ecclesiasticam, nempe in
quarum unam partem incidit finis decimæ quartæ vel vigesimæ se-
def. 7. cundæ mediæ. Quartam decimam Lunæ diem Civilem, quæ in
diem æquinoctialem 21 Martii, vel proxime post ipsum incidit,
def. 8. *quartam decimam Paschalem* appellat. Denique diem anni Ci-
vilis, in quam Cyclus finem diei Lunaris mediæ cadere præsu-
mit, sive revera cadat, sive non, *Diem Lunæ Cyclarem dicit.*
Lu-

Lunationem, cujus decima quarta Civilis Paſchalis eſt, pro *Menſe primo* ſive *Novorum* haberi vult: dies vero ſeptem Civiles Lunæ, qui quartæ decimæ civili usque ad vigeſimam primam civilem incluſive ſuccedunt, pro *Hebdomada Paſchali* Canonice haberi pronunciat. Definitionibus hiſce præmiſſis, Axiomatum loco ſequentia ponit: 1. Paſcha celebrandum eſſe die Dominica, quæ ſit in tertia hebdomada non cyclari, ſed civili, per Bullam Correctionis *Gregorianæ*. 2. Tertiam Lunæ hebdomadam Civilem per def. 5. & 6. definiendam eſſe, quia vi Canonum *Nicænorum* ac Bullæ *Gregorianæ*, Paſcha nunquam Luna decima quarta, nec ante eam celebrandum. Principiis hiſce expoſitis, ad ſolutionem problematis per ſequentes propoſitiones procedit: quod ſcilicet 1. annis 100 *Gregorianis* labentis ſeculi ita diſponi poſſint novilunia & quartæ decimæ Cyclares per enneadecaeteridas, ut Dominica Paſchalis proxime ſequens eam quartam decimam cyclarem ſit intra hebdomadam tertiam Civilem Lunæ primi menſis: 2. annis centenis ſeculi præcedentis XVII Æræ communis, & annis 984 proxime numerandis poſt præſens ſeculum Æræ Chriſti XVIII, idem præſtari poſſit, quod in præſenti: 3. poſt abſolutam periodum Paſchalem annorum 1184 (quam in honorem *Clementis* VIII Pontificis Maximi *Periodum Clementinam* vocat) eadem periodus inſtaurari poſſit, caſtigate exhibens ſingulis annis Paſcha legitimum die Dominica intra tertiam hebdomadam menſis primi: 4. denique eadem periodus annorum 1184 etiam inſtaurari queat, quando dies bis ſextilis non fuerit omiſſa anno poſtremo periodi præcedentis, ut nullum Paſcha legitimum per hanc repetitionem e ſede ſua deturbetur. Demonſtrationis vicem maximam partem ſubeunt Tabulæ ſub finem adjectæ, quarum prima ab anno Chriſti 1600 usque ad 2700 valet; ſecunda complectitur 12 ſecula tertiæ revolutionis periodi Paſchalis ab anno Chriſti 3968 ad 5152; tertia Periodi Paſchalis *Clementinæ* ſeculum primum (nempe XVII Æræ Chriſti) in annos ſingulos expanſum; quarta ejusdem periodi ſeculum ſecundum (Chriſti XVIII) & quinta duodecimum reſpondens anno Chriſti 2700 & ſqq.) in annos ſingulos ſimiliter expanſa. Annexa eſt Tabula Paſchalis, auctoritate *Concilii Nicæni* ſtatuta; a *Theophilo* Patriar-

def. 9. def. 10. Ax. 1. Ax. 2. Prop. 1. Prop. 2. Prop. 3. Prop. 4.

cha Alexandrino producta; usu & doctrina SS. *Athanasii*, *Ambrosii*, *Cyrilli*, *Proterii*, *Paschasini* & *Leonis Papæ* comprobata. Cæterum pleniorem Cycli sui octogrammi expositionem in peculiari opusculo pollicetur *Autor*, in quo singulorum assumtorum rationem redditurus est. Interea hunc suum Cyclum *Mathematicorum* censuræ proponit, rogans, ut si ullius anni Pascha minus recte ordinari cognoverint per numeros ejusdem Cycli, id velint libere arguere ac distincte notare: quorum judicia cum enixe flagitet, atque eadem se revereri plurimum profiteatur,

Tab. VII. Tabulam præcipuam hic subjicere visum est. Ipse vero Autor Expositioni Cycli sui Octogrammi geminam subjungit appendicem. In prima dubia solvit, quæ occasione Cycli sui Octogrammi proponi possunt. Quærit scilicet 1. Num major habenda sit ratio decimæ quartæ diei Lunæ ac Plenilunii, quam Novilunii, in disponendis Epactis Cycli? ubi affirmativam amplectitur, tanquam Canonibus Bullæ *Gregorianæ* additis conformem. 2. Quale sit criterium rectæ connexionis dierum cycli cum plenilunio & quarta decima? ubi respondet, quartam decimam Cyclarem, comparatam cum plenilunio medio, recte positam, si immediate præcedat diem civilem, in quam incidit Oppositio media, vel si cum eadem die civili Oppositionis mediæ aliquando concurrit, dummodo dies 14 Cycli totam non excludat quartam decimam mediam. 3. Num recte posita decima quarta cyclari, ætas Lunæ vere proposita videatur ex Epacta illi quartædecimæ respondente, adeo ut legi ita possit in *Martyrologio*, juxta antiquum Ecclesiæ morem; & num omnia, quæ *Gregorius* sancivit, exacte custodiantur? ubi iterum affirmativam probat per Cycli sui Octogrammi cum præceptis *Gregorii* convenientiam. 4. Num dies Novilunii ex Epacta Cycli Octogrammi constanter inveniatur, ut vera dici possit ex veteri more, vel a jugatione media, vel a prima phasi? ubi respondet, quamdiu in Epactis Cycli nec præcessio motuum mediorum ad Meridianum Romanum relata major occurrat, quam horarum 12, nec postpositio major, quam horarum 24; tamdiu ætatem Lunæ juxta morem antiquum Ecclesiæ & Bullam *Gregorianam* vere proponi. 5. Num Cyclus Octogrammus legem Cycli tantum servet in literis eorumve numeris, an

dub. 1. dub. 2. dub. 3. dub. 4.

. M. Jul. pa

Ta gorianam aequatam | a III aßignans cuilibet anno literam
, unc ex Cyclis Dece | nicalem ex Cyclo solis XXVIII stylo
| riano. Saecula Periodi Clementinae

Dies Mensis Stylo Greg.	Periodi Clementinae V 2000	VI 2100	VII 220	Expansi ue saeculi			I 1600 B V 2000 B IX 2400 B	II 1700 VI 2100 X 2500	III 1800 VII 2200 XI 2600	IV 1900 VIII 2300 XII 2700
7	S 6	R 3	P 3	8	56	84	b a	d c	f e	a g

an etiam in Epactis? ubi respondet, se præcipuam legem servare in numeris literarum, unde & Octogrammum appellarit; in Epactis vero servari Cyclum decennovennalem successionis instauratæ per enneadecaëteridas quocunque seculo.

Appendix altera duas habet partes. Prima ostendit rationem decimæ quartæ Paschalis, & cujuscunque diei Lunæ numerandæ; in qua juxta Patrum monita, & leges Pontificum atque Conciliorum, summopere cavendus sit concursus Lunæ decimæ quartæ cum die Paschali; & hujus excursus ultra tertiam hebdomadam Lunæ, quod utrumque per suum Cyclum constanter præstitum iri profitetur. Pars altera anni Solaris quantitatem ex observationibus definit, & cum *Gregoriana* comparat. Ex observationibus suis, collatis *Waltherianis*, Autor quantitatem anni Tropici colligit 365 d. 5 h. $49'.\ 2''.\ 38'''$; ex iisdem atque observationibus *Hipparchi*, eandem deducit 365 d. 5 h. $49'.\ 0''.\ 24'''$; ut adeo differentia sit $2'.\ 14''$. Cumque *Cassinus* ex observationibus *Hipparchi* atque suis, eandem derivaverit 365 d. 5 h. $49'.\ 1''.\ 31'''$, tuto quantitatem anni assumi, qualem *Mathematici Gregoriani* assumsere, nempe 365 d. 5 h. $49'.\ 12''$. Illam enim 12 sec. differentiam ex *Hipparchi* observationibus, consentiente *Cassino*, dirimi non posse: cum organa, quibus ille in observandis æquinoctiis usus, ipso *Ptolemæo* haud diffitente, quartam diei partem non satis exacte definiant.

Colophonem opusculo addit Adhortatio ad eos, qui de Cyclo judicaturi sunt. Indicat in ea ipse Autor Paschata, quæ præsenti seculo in controversiam vocari poterant, nempe annis 1700, 3. 7, 10, 20, 24, 27, 34, 44, 47, 54, 74, 78, 81, 98, quibus in Paschate indicendo communes Tabulæ a Paschate Cycli Octogrammi spatio unius hebdomadæ; & annis 4, 23, 42, 61, 80, 99, in quibus eædem ab eodem spatio unius Lunationis dissentiant: atque monet, in examine Tabularum communium nullam rationem habendam esse illorum annorum, in quibus numeratio Epactæ communis loco quidem movet quartam decimam

Paschalem, in aliam diem transferens ab ea, quæ illi juxta hypotheses congregationis *Gregorianæ* deberetur; sed legitimum tamen Paschatis diem idcirco non turbat. Examinat quoque ipse Pascha anni 1707, atque contendit, illud juxta Canones Concilii *Nicæni*, decreta *Gregorii* & *Auctorum* præstantiorum sententiam, qui Calendarii emendationem promoverunt, d. 17 Aprilis indici debere.

XENOPHONTIS OPERA OMNIA, QUINQUE Voluminibus comprehensa, Græce & Latine, curante EDUARDO WELLS.

Oxonii, e Theatro, 1691, 1693, 1696, 1700, 1703, in 8. Constant Alphab. 6 plag. 17, præter figuras aliquot æneas, & chartas geographicas.

PRæclare utique sibi consultum statuent Φιλέλληνες, quod cum a plurimis retro annis Xenophontem in librariorum tabernis anxie desideraverint, neque intra seculi spatium, & quod excurrit, Leunclavianam illam elegantissimam ulla alia, nisi forte Parisina de A. 1654 nova habenda, editio exceperit, Oxoniensium tandem beneficio conjunctim teneant tersissimi Scriptoris opuscula auro quovis cariora. Licet enim studiosæ pubis emolumento prodesse maxime voluerit Clarissimus Editor, quæ ut in Anglia Grajis deliciis maturius ac felicius, quam vix alibi, innutriri solet, ita illarum promos condos in nativo splendore, sine peregrino notarum apparatu, familiares sibi reddere docetur, non poterit tamen non adultioribus quoque institutum hoc valde commendari, siquidem variantes lectiones & criticas observationes parcius attextas, judiciosa operum dispositio & diversa alia ornamenta largiter pensant. In quinque autem volumina dum Xenophonteam supellectilem universam distribuit Noster, primum continere jussit libros VIII de Cyri majoris institutione; alterum de Cyri minoris expeditione libros VII; tertium Hellenicæ Historiæ libros VII, una cum Chronologia Xenophontea, quæ Celeberrimum, atque in temporum calculo signando acutissimum Dodvvellum autorem habet. Proximum ab hoc in duos tomos abit, ita ut alter præter Memo-

morabilia Socratica, Socratis etiam Apologiam, alter librum Oeconomicum, quin & Oeconomicorū Ciceronis in quibus hic Paraphrasten Xenophontis egit, fragmenta Latina exhibeat. Ultimum denique reliquos minores tractatus omnes complectitur, iterum duabus constans sectionibus, quarum prior Orationem de Agesilao Rege, de Rebuspublicis Lacedæmoniorum atque Atheniensium libellos, Convivium, Hieronem sive Sermonem de Rege, Rationes item Redituum seu de Proventibus commentatiunculam includit: secunda vero libros de Re Equestri, de Magisterio equitum, quem ad Gryllum filium scriptum putant, de Venatione, tum & fragmenta Epistolarum, ac Veterum, Græcorum inprimis, testimonia de Xenophonte comprehendit; quibus subnectitur series Chronologica Imperatorum Persicorum, ad examen paulo ante laudati Dn. Dodwelli revocata, nec non rerum memorabilium Index copiosissimus. Tantum de structura exteriore, quam Doctissimus Editor hic perquam apposite observavit. Interiorem elaborationem quod attinet, ipsemet in Præfatione ostendit, Græcum textum ad Heinrici Stephani & Leunclavii impressa exemplaria a se proponi, neutri autem semper fidem additam, sed discrepantibus a se invicem lectionibus, illam civitate donatam, quam vel Autoris sensus, vel verborum connexio efflagitare visa sunt. Interpretationi vero Latinæ Leunclavii presso se gradu inhæsisse ait, nec ab illa facile discessisse, nisi ab Autoris mente aperte divortium fecerit. Denique tam textum, quam versionem, in capita & sectiones congruas dispertiendo, legentium commodo se velificatum profitetur; quemadmodum & e quatuor tabulis geographicis huic editioni insertis, tres primum a se delineatas offerri, quartam, quæ Cyri expeditioni inservit, P. du Val deberi meminit. Tandem inter præcipua editionis suæ ornamenta merito numerat Chronologiam Xenophonteam, supra indigitatam, quæ Thucydideæ proxime succedit, resque in Græcia per XLVIII annos gestas, atque a Xenophonte literis consignatas, accuratissimo mensium, imo quoque nonnullibi dierum quibus singulæ acciderunt, intervallo metitur. Quod ipsum quanti laboris Summo Viro fuerit, quilibet haud difficulter divinaverit, qui Petavii & Petiti in hac palæstra agones limis saltem oculis adspexerit.

LIBER

LIBER SATYRARUM SEXDECIM FREDERICI NOMII, Anglariensis, Presbyteri, Arguti inter Concordes Academici Insensati.

Lugd. Bat. apud Jord. Luchtmans, 1703. 8.
Constat plag. 12.

SErius ad nos, quam par fuerat, pervenit hoc Satyrarum opus, quod Juvenalem, quem antea Italice haud infeliciter transtulerat, imitatus Auctor Clarissimus composuit, Illustri Viro Antonio Magliabechio dedicatum. Constat id sedecim omnino Satyris, quarum prima Prospero Mandosio, *cur Satyras scribat?* exponit, & dum aliorum Poetarum vitia recenset, Catellam etiam, haud ignobilem alioquin Poetriam, quæ & hujus seculi, & antiquos Poetas, ipsumque Maronem superasse existimetur, perstringens, sibi propositum esse ait, ut ostendat more sacrorum Concionatorum, quæ putet vitanda, utque in vitia, non in personas invehatur. In secunda Satyra, quam ad Magliabechium ipsum dedit, *hodiernum & antiquum tempus de vitiis colloquentia* inducuntur; ubi inter alia impudentiam nonnullorum scriptorum sugillans, multis verbis exsecratur Auctorem libelli famosi, adversus eundem Magliabechium, Virum integerrimum, instigatione & invidia cujusdam, quem Curculionem ficto nomine vocat, conscripti. Tertia Satyra, quæ Bernardino Ramazzino inscripta est, *ineptias hominum in testamentis* evolvit, domestico, ut apparet, exemplo irritatus. Quarta ad Petrum Cannetum Abbatem Camaldulensem dirigitur, & *de indignis acquirendi modis* conscripta est, fictioneque haud ineleganti constat. Quinta *de malis Principum ministris, & de ingrato Principum animo erga bonos fidosque ministros* agens, Carolo Antonio Sinibaldo inscribitur, in qua sua quoque fata depingit, & imprimis Mecænates sibi deesse queritur. Ita enim de suis carminibus p. 67:

Semisepulta jacent perituris condita chartis
Omnia, nec spes ulla manet; contraria Phœbo
Nam Procerum mens est. Pereant. Ego cætera sperno.
Europæ at decore optarem mihi Buda superstes
Viveret, & longos Thuscis legeretur in annos.

Lo-

Loquitur autem de Poemate Heroico, quod Etruſco ſermone ſcriptum prelo paratum habet. Sexta, quæ Franciſco Redi conſecratur, quantum in Medicina tum Veterum tum Recentiorum verſatus ſit, docuit, quippe dum *ab obſervationibus illuſtrari Medicinam* probat, inutilia nonnulla Medicorum inventa ſugillat, utilia laudat. Septimam Poeta ad Poetam Joannem Franciſcum Bonomi dedit, in qua multa ſunt jucunda *de Pediſſequarum pravitate*, at, quæ de ſua pediſſequa refert, jucundiſſima. Octava, qua *in Adulatores* invehitur, ſummo pariter Poetæ Jo. Franciſco Rotæ dicata eſt, a quo elegans Epigramma recepit Noſter. Quod idem præſtitit Godefridus Gulielmus Leibnitius, ad quem Satyram nonam dramaticam, qua *Verſipelles* colloquio inter *Poetam* & *Muſam* inſtituto conſiderat, transmiſit. In decima Auctor diverſus a Juvenali, qui caſtrenſem vitam urbanæ anteponit, *damna belli*, ad Poetam maximum Vincentium de la Vitella a Filicaria, luculenter deſcribit. Sed imprimis elegans eſt ſequens, qua Jacobum Gronovium compellat, Satyra, quocum ei, ut ex utriusque præmiſſis epiſtolis patet, frequens olim Piſis ſermo fuerat. In ea *de injuſtitia ſub optimo Principe* agit, & ſe quoque ab aulico quodam afflictum queritur. Duodecima, quæ *non eſſe deflendas diuturnis lacrymis uxorum mortes* docet, ad Jo. Georgium Grævium, qui nuper exſtinctus nunquam ſatis lugeri poterit, dirigitur. Hic & vitia quædam mulierum deſcribit, & quæ commoda mors afferat, oſtendit, obſcuritatemque in fine excuſat, quod ea a ſatyra vix removeri poſſit. Cæterum illud nobis obſervaſſe ſufficit, quod ad verba, *Cucurbita cum ſale*, quod vetus dictum eſt de ſapiente, notat, ideo Academiam Inthronatorum Senenſium pro corpore erigere cucurbitam, in qua ſal ſervetur, cum lemmate: *intus meliora latent.* Inde Satyra decima tertia prolixius de ſe ipſo agit Auctor, *paucis ſe minimisque rebus contentum agere extra patriam*, probans; nec ingratum Lectori vel Auctori noſtro erit, Benedicti Bachinii, cui dicata eſt, judicium ex epiſtola ejus reſponſoria, ad finem Satyræ ſubjuncta, hic adſcribi. Eſt autem hoc: *Quid Satyræ tuæ deſit, non video. Sermo non modo Latinus, ſed Satyram decens; vivida, & alacris ingenii vis, qua ictu eodem, diverſa, quotquot offendis, vitia perſtringis & jugulas; feſtiva gravitas, quam ſenten-*

tiarum frequentiam sale condis; rerum copia, per quam Satyram vere saturam scribis & efficis; imitatio diligens, qua quisque corruptissimo in seculo vitiosus se sibi objectum sentiat; omnia tandem ad optimam prudentis & philosophi normam rigide castigata. De sequenti Satyra Francisco Berrettario dedicata, *de Justitiæ impiis Satellitibus* inscripta, nihil dicemus, ne prolixiores simus. Neque reliquis duabus immorabimur, quarum altera *de exoticis eduliis, titulis, aliisque rebus nostra ætate quæsitis cum excessu*, Salvatoris Perotti; altera *de nimis cupidis rei familiaris*, Petri Andreæ Farzonii de Accoltis præfixa nomina habet.

DN. NICOL. CHRISTOPHORI S. R. I. L. BAR. & Equit. de LYNKER &c. Consilia seu Responsa cum argumentis, summariis & indicibus.

Jenæ, apud Ern. Claud. Baillar, 1704. fol.
Constant 15 Alph. 11 Plag.

QUi nuper aliquot Decisionum Centurias in lucem edidit, Illustrissimus Lynckerus, nunc satis amplum quoque Consiliorum, quæ aut Facultatis Scabinatusve Jenensis, aut suo etiam nomine conscripsit, volumen Orbi Erudito sistit. Continet duas Centurias, quarum cum ipse satis accuratam prolixamque exhibeat diatyposin, integrum nobis erit eo Lectorem remittere, & summa solum brevitate, paucis exemplis propositis ostendere, quantam de reliquis spem possit debeatque concipere. Nullam vero Jurisprudentiæ partem Illustrissimus Autor reliquit intactam, sed selectas Juris Publici & Privati, Canonici ac Feudalis, Matrimonialis etiam & Criminalis, Processusque civilis materias eleganter exposuit ac enodavit. In Jure Publico attigit Quæstiones illustres: utrum Regalia Electoribus per Auream Bullam Caroli IV. concessa ad terras non Electorales pertineant? *Resp. 9.* Utrum præscriptione immemoriali immunitas a contributione provinciali possit acquiri? *Resp. 25.* De præcedentia Comitum Palatinorum, *Resp. 41.* De Superioritate Territoriali in feudum oblata, *Resp. 193.* aliasque quam plurimas. In Jure Canonico illustravit mate-

teriam de Bonis Menſæ, *Reſp. 2.* De Poteſtate Clavium, *Reſp. 10.* De Reſignatione Canonicatus, *Reſp. 34.* De Jure Reformandi Religionem in Imperio, *Reſp. 58.* De Jure Sacrorum Principis Reformati in Subditos Lutheranos, *Reſp. 81.* De repetitione pecuniæ ob Parochiam datæ, *Reſp. 178.* &c. Ex Jurisprudentia Feudali *Reſp. 20.* docet, ſufficere conſenſum Domini a creditore petitum eſſe, licet Dominus eum præſtare nolit. De Revocatione Feudi a Patre alienati agit *Reſp. 116.* De ſimultanee inveſtito citra poſſeſſoris conſenſum, *Reſp. 156.* Ad Proceſſum Criminalem imprimis faciunt, quæ de Proceſſu Banni *Reſp. 7:* de crimine læſæ Superioritatis Territorialis, *Reſp. 94:* de uſu SCti Sillaniani, *Reſp. 103:* de pœna conatus capitali, *Reſp. 127.* traduntur Ad Proceſſum civilem ſpectant, quæ *Reſp. 128.* de Reconventione: *Reſp. 168.* de Appellatione ob Nullitatem deſerta: de Purgata Contumacia per probationem legitimorum impedimentorum, *Reſp. 200.* Autor diſſerit. Juris vero Matrimonialis privatique, quibus materiæ Legales inter vivos mortuosve excutiuntur, Conſilia ubique occurrunt quam plurima, ſed nobis ſufficiet ex hisce oſtendiſſe, quantum de integro hoc præſtantiſſimo opere ſibi polliceri queat Lector, qui facile ex diligenti ejus lectione cognoſcet, Reſponſa hæc ſecundum rationem ſolidæ doctrinæ Lynckerianæ eſſe elaborata.

JOH. BARTHOLDI NIEMEIERI, SS. THEOL. D. ejusdemque in Illuſtri Academia Julia Profeſſoris Publ. & Ordin. de Conjugiis Probibitis Diſſertationes junctim editæ. Acceſſerunt Supplementa cum Indice Rerum.

Helmſtadii excudit Salomo Schnorrius, 1705. in 4.
Conſtat 3. Alphab. 14. plagulis.

QUo magis arduæ, & quo frequentiores in judiciis moveri ſolitæ ſunt quæſtiones circa cauſas matrimoniales, eo plures quoque circa easdem enodandas occupati eſſe voluerunt. Horum aliquos, eos præcipue, quos in ſua Bibliotheca reconditos habet, in Præfatione Operis Celeberrimus Autor noſter recenſet, quibus

tamen plures addi possunt. Quorum vestigia lecturus Tractatum, *de Conjugiis prohibitis* agentem, inque decem Dissertationes dispertitum, hac vice sistit. In *prima Dissertatione* de Conjugio, ejusque institutione ac fine agitur, moneturque, conjugia non solum esse divinæ providentiæ objectum, sed & eadem legibus dirigi posse; sicuti & Jura circa personas, ex quibus conjugalis societas constare debet, præsertim quæ vel sanguinis, vel affinitatis vinculum respiciunt, non pauca constituerint. Qua occasione de Linea & Gradibus agitur, & quæ dicuntur, exemplo Genealogiæ Christi & Abrahami declarantur. *Altera Dissertatio* divinas prohibitiones ad consanguineos pertinentes exhibet, ac post generalem prohibitionem *Levit. XIIX. 6*, in specie producit prohibitionem conjunctionis (1) *patris cum filia*, & vice versa filiæ cum patre; (2) *filii cum matre*, & vice versa matris cum filio, *Levit. XIIX. 7*; (3) *avi cum nepte ex filio aut filia*, *Levit. XIIX. 10*: atque eorum, qui huic naturæ instituto vim intulerunt, facit mentionem, specialiter de Chami, secundi Noæ filii, nec non de filiarum Lothi turpitudinis facto, deque Anare, quem vivo patre Sibbone, cum matre incestum commisisse, nonnulli existimant, sermonem injiciens; (4) *fratrum ac sororum*, Levit. XIIX, 9. XX, 17. Qua occasione de filiorum & filiarum Adami, de Abrahami & Isaaci, de Amnonis & Thamaris conjugiis agitur. Mentio quoque fit conjugii comprivignorum, nec non eorum, qui contra naturæ institutum sororibus suis se miscuerunt. Agitur (5) de prohibitione *amitæ*, ex *Levit. XIIX. 12. XX. 19.* quæ occasionem præbet de conjugio Amrami cum Jochebeda ex Exod. VI. 20. disserendi; (6) de prohibitione *materteræ* ex *Levit. XIIX. 13. XX. 15.* ubi etiam disquiritur: an vitrici soror *amitæ*, & novercæ soror *materteræ* nomine veniant, ac per consequens, an & illæ jure divino sint prohibitæ? Pariter an *avunculus* & *patruus* divinis hisce legibus sint comprehensi? Id quod ibi negatur. *Tertia Dissertatio* affinitatis rationem habet, conjugia hoc nomine divinitus prohibita expendere incipiens. Talia sunt (1) conjugium *privigni cum noverca*, juxta *Levit. XIIX. 8. XX. 11. Deuter. XXII. 30.* Ansam hæc lex præbet de facto Rubenis, illudque subsequente pœna, Genes. XXX. 3. 4; de facto Absolonis,

nis, patris sui concubinas comprimentis; Adoniæ Abisagam ambientis; patris cujusdam & filii unam puellam communem habentium, Amos II, 7; nec non Corinthii incestuosi, hujusque excommunicatione, 1. Cor. V, 1 sqq. disserendi. Disquiritur etiam, an lex ista divina ad *vitrici* quoque *viduam*, aut ad *privigni viduam* sit extendenda? (2) Conjugium *vitrici cum privigna* sive filiastra. (3) Conjugium vitrici *cum privigni*, vel privignæ filia, Levit. XIIX. 17. *Quarta Dissertatio* itidem affinitatem respicit, prohibitionem *socrus* ex *Levit. XIIX*, 14 expendens, ut & *nurus*, *Levit. XIIX*, 15. Ratione illius disquiritur: an lex de non contingenda socru defunctæ uxoris novercam quoque complectatur? item, an sponsæ, sive defunctæ, sive adhuc viventis, a sponsalibus autem resilientis, matrem ducere liceat? ratione hujus vero, de conjunctione Jehudæ Patriarchæ, cum Thamare agitur. Quæstio etiam movetur: an quis per hanc legem divinam privigni viduam ducere possit? item, an patri filii sui defuncti sponsam ducere sit integrum? *Quinta Dissertatio* legem de non ducenda *patrui uxore* sive vidua, *Levit. XIIX*, 14. & pœnam legi huic *Levit. XX*, 20. additam expendit; id simul considerans: an hæc lex sit naturalis sive moralis, an divina positiva, eaque forensis? item, an per hanc legem patrui quoque magni vidua, nec non avunculi vidua sit prohibita. Quo in negotio dispensationum nunc negatarum, nunc factarum exempla afferuntur. Attingitur quoque quæstio de avunculi magni vidua, de patruo & avunculo; quam in rem diversa tum vetustiora, tum recentiora, factarumque in hoc negotio dispensationum exempla adducuntur. Agitur quoque de conjugio cum patruo magno & avunculo magno, nec minus de conjugio cum fratris vel sororis privigna. *Sexta Dissertatio* ex *Levit. XIIX. 16.* prohibitionem conjugii *cum fratria*, exceptionemque ab illa lege, quæ *Deuter. XXV*, 5. habetur, investigat, deque leviri citatione, ejusque jure ac ritibus agit. Peculiariter de facto Herodis Antipæ, Philippi, fratris sui, uxorem sibi sociantis, nonnulla affert, partemque Genealogiæ Herodis in tabula sistit. De eo quoque disquiritur: an in lege de non ducenda fratria dispensatio locum inveniat? ejusque generis conjugiorum aliquot exempla in medium proferuntur. Quæstionem

denique de eo movet: an quis fratris sponsam, aut etiam viduam, quam uxoris frater sibi sociatam habuit, ducere possit? *Septima Dissertatio* legem de non ducenda *uxoris sorore* ex *Levit. XIIX, 18.* considerationi subjicit, inter alia docens, certam quandam polygamiæ simultaneæ speciem eadem esse prohibitam: an vero eadem lege uxoris defunctæ soror pari ratione interdicatur, in quæstionem vocat, diversas sententi s, ac varia exempla sive præjudicia in medium afferens. Immiscet quæstiones: an prohibitio illa ad sponsæ defunctæ sororem sit extendenda? item, an uxoris defunctæ fratris vel sororis neptis, aut uxoris defunctæ fratris vidua, vel ejus consobrina duci possint? *Octava dissertatio* de conjugiis jure Ecclesiastico prohibitis agit, commonstrans, leges divinas connubiales ab Ecclesia & Rebuspublicis, in legum naturæ & divinarum περιφυλακὴν, longius esse extensas, quæ tamen extensiones in nascente Ecclesia fuerint parcæ, nec tertium lineæ collateralis æqualis gradum egressæ; cum tempore vero accessisse prohibitionem gradus quarti, mox quinti, sexti ac denique septimi; jure tandem Canonico prohibitiones ad quartum gradum fuisse revocatas. Jus Civile insuper cognationis legalis, ac spiritualis rationem habuisse, docet. Commemorat triplex affinitatis genus, affinitatem in perfectam & imperfectam distinguit, ac tandem de religionis disparitate, an & quousque hæc nuptiis impedimento sit, nonnulla attingit. *Nona dissertatio* est de Dispensatione circa Conjugia prohibita. In qua, ut ratio Dispensationis cognosci possit, differentia inter æquitatem, sive interpretationem legum κατ' ἐπιείκειαν, & dispensationem indicatur. Postea disquiritur: cujus generis sint leges divinæ connubiales? ac leges quidem ad lineam rectam pertinentes naturæ leges esse Clar. Autor agnoscit, inter leges vero lineam collateralem respicientes, sententiis hinc inde expensis, aliquas esse forenses existimat. Qua in re fundamentum potestatis latet. Supponit hæc Autor noster in *Dissertatione decima*, quæ itidem est de Dispensatione in Conjugiis prohibitis; in qua porro quæstio: an prohibitiones matrimoniorum divinæ personas tantum expressas, an vero gradus quoque æquidistantes respiciant? expenditur; ac quamvis Maxime Reverendus Autor in priorem istius quæstionis partem in-

inclinet, non tamen diffitetur, per Canonum etiam decreta & legum civilium ſanctiones gradus quoque æquidiſtantes eſſe prohibitos. Quod ipſum ſicuti in Republica ad poteſtatem legislatoriam pertinet, ita etiam in his edictis prohibitoriis diſpenſandi poteſtas Majeſtati civili, vel quæ ejus æmula eſt, Superioritati territoriali eſt relinquenda. Subjunguntur tredecim obſervationes prudentiam, quæ in diſpenſando requiritur, adjuvantes, quas inter decima, diſcrimen inter illa conjugia, quibus Deus capitalem pœnam determinavit, atque ea, quibus pœnam capitali ſupplicio minorem propoſuit, inculcans, non poſtremo loco eſt habenda. Accedunt tandem *Supplementa*, quibus nonnulla, quæ in ipſis Diſſertationibus tradita ſunt, declarantur atque illuſtrantur. Horum non poſtremam partem faciunt, quæ circa conjugium Judæi cujusdam Hildeſiæ anno 1595. ſunt acta, cujus rei D. Henricus Heshuſius & D. Johannes Olearius in Præfationibus libello, de Baptismo a Judæo circa illud tempus ſuſcepto, vernacula lingua exarato & ſequenti anno typis exſcripto præmiſſis, nec non B. Gerhardus in Locis de Conjugio mentionem fecerunt. Sub finem ſubjunctus eſt *Rerum Index*. De cetero, quæ in hoc Opere attinguntur, quæſtiones ab utraque parte ſecundum ſuas rationes expenduntur, ex jure non ſolum Divino, ſed & Civili, nec non Canonico & Eccleſiaſtico deducuntur, non pauca ad Genealogias ſpectantia commemorantur, ac, quod operam hanc præcipue commendat, ſelectis Facultatum Reſponſis confirmantur. Ut adeo Maxime Reverendus Autor Collegæ ſui, *B. D. Friederici Ulrici Calixti* judicio, in Epiſtola primæ Diſſertationi ſubjuncta de ſe lato, quo ipſum *Judaicarum, Eccleſiaſticarumque ſimul ac Civilium rerum peritiſſimum* eſſe perhibuit, abunde ſatisfecerit; nec dubium ſit, quin opus hoc plurimis, etiam iis, qui in judiciis circa cauſas matrimoniales verſantur, plurimum ſit profuturum.

DOMINICI QUARTAIRONII RESPONSIONES ad nonnullas Aſſertiones pro Reformatione Kalendarii Gregoriani de Paſchate anni 1700.

Romæ, ex Typographia Rev. Cam. Apoſt. 1703, 4. Conſtant plag. 5.

Au-

AUtor Aſſertionum, ad quas reſpondet Clariſſimus Quartaironius, non nominatur, reverentiæ cauſa: unde neque nos nominare eum ſuſtinemus; eſt enim ex Aſtronomorum noſtræ ætatis principibus. Ipſæ tamen aſſertiones integræ in hoc opuſculo exhibentur, numero 16. Contenditur in iisdem, Paſcha anni 1700
aſſert. 1. per Epactas Gregorianas non legitime fuiſſe definitum: nam Epactam IX Plenilunium medium retuliſſe ad d. 4 April. h. 11, Lu-
aſſert. 3. nam decimam quartam ad d. 4 Aprilis, Paſcha ad d. 11 *Aprilis*; cum tamen ex Tabulis Aſtronomicis Epactarum cum Tabulis præſtantiſſimorum Aſtronomorum ad meridianum Romæ ſupputatis, intra horæ quadrantem conſentientibus & *Libro Expoſitionis Kalendarii* inſertis, idem Plenilunium medium d. 3 April. h. 11 poſt meridiem, quo die etiam Ephemerides id exhibent, ſupputetur;
aſſert. 4. adeoque evidens ſit, pro Luna decima quarta diem 3 Aprilis, cumque hæc in Sabbathum inciderit, pro die Paſchali diem 4 April. aſſumendam fuiſſe. Aſſerit ulterius, decretis *Gregorii XIII* conve-
aſſert. 5. nire Paſcha anni 1700 ad diem 4 April. relatum, quia per Tabellam Epactarum, Compendio a *Gregorio* ad Principes Chriſtianos & Academias miſſo inſertam, Epacta anni 1700 revera educatur X, quæ Lunam decimam quartam ad d. 3 Apr. conſequenter Paſcha
aſſert. 6. ad d. 4 April. refert. Errorem vero in diſponendis Epactis commiſſum eſſe ab iis, qui *Aloyſio Lilio* auctori Kalendarii denato ſuf-
aſſert. 7. fecti ſunt, ob erroneum Plenilunii medii computum. Probat
aſſert. 7-16. deinde, Sanctos Patres, qui Canones Paſchales in uſum Eccleſiæ condiderunt, in decimam quartam Paſchalem aſſumſiſſe diem, cujus meridies Plenilunium medium pluribus horis, & quandoque die uno & amplius præcederet. Quem in finem exempla producit ex Canone omnium, qui ſuperſunt, antiquiſſimo *Hippolyti Portuenſis Epiſcopi*, ſtatuæ ejus marmoreæ, in Bibliotheca Vaticana nunc expoſitæ, Græce inſcripto; ex methodo, qua Epiſcopi Alexandrini, quibus Concilium Nicænum Paſchatis curam commiſerat, Lunam decimam quartam determinarunt; ex epiſtola 82 *Ambroſii* ad Epiſcopos per Æmiliam conſtitutos; ex Canone Paſchali *Theophili*; ex Cyclo *Cyrilli*, qui ex Theophilano deſumtus, a *Leone* Papa approbato; & Tabella *Compendii Gregoriani* ſuperius citati.

Sin-

Singulis assertionibus singulas subjungit responsiones *Quartaironius*: quarum summa in compendio huc redit. Pascha anni 1700 per Epactas Gregorianas legitime fuisse definitum, cum Plenilunium medium supputatum sit a Clavio secundum hypothesin Ecclesiasticam, a qua recedendum non sit, propter decreta Gregorii XIII & Clementis VIII. Plenilunia media a Censore, contra mentem horum Pontificum, ex Tabulis Astronomicis vulgaribus computari, in annis centesimis non bissextilibus, qualis est annus 1700. Quæ ut clariora evadant, Clavii supputationem Ecclesiasticam Novilunii Januarii pro anno 1700 producit, ac inde Plenilunium medium Paschale determinat ad d. 4 April. h. 11. 10. 25. Lilio mortuo suffectos, nullos commisisse errores, quod a *Clavio*, *Petavio*, aliisque Kalendarii Gregoriani defensoribus, contra *Scaligerum*, *Vietam*, *Mæstlinum*, *Calvisium* aliosque, jam dudum fuse sit ostensum. Errare Censorem, dum arbitretur, causam omnium Epactarum mutationis dependere ex calculo motus Plenilunii medii centesimorum non bissextilium, & præcipue ex anno 1700, cum causa mutationis omnium Epactarum fuerit æquationis Lunæ Epocha, a Reformatoribus seculo Dionysii posita, uti a *Gregorio XIII* in Bulla indicatum. Ex omnium Reformatorum doctrina, & Epactarum Cycli constructione Liliana, evidenter colligi, decimas quartas centesimorum non bissextilium non debere esse necessario ante Plenilunia media, & consequenter, etiamsi Plenilunia media Ecclesiastica centesimorum non bissextilium essent vulgari calculo supputata, adhuc decimas quartas Lunæ & dies Paschales in Tabula temporaria festorum mobilium nullo modo mutari debere. *Hippolyti*, *Eusebii*, *Theophili*, *Cyrilli*, *Victorii* & aliorum cyclorum Paschalium, ante *Dionysii Exigui* seculum, epocham pro exemplo nobis inservire non debere, cum fuerint constructi, antequam Ecclesia Græca & Latina in Paschatis celebratione convenirent. Dies Paschales post Concilium Nicænum, quod Pascha eodem die, quo Romæ, ab omnibus Christianis celebrari voluit, ab Alexandrinis determinatos, non tamen ab Ecclesia Occidentali observatos, non esse secundum mentem dicti Concilii. Ambrosium cum reliquis Patribus existimare, in computo Ecclesiastico aureos numeros in perpetuum esse debere regulam infallibilem ad inve-

niendam decimam quartam Paſchalem : decimas igitur quartas Paſchales Theophili, cum illæ non ſint ex aliquo cyclo deductæ, non poſſe quoque inſervire pro regula Cycli Epactarum. Nec Reformatores Gregorianos in conſtructione cycli Epactarum, cyclum doctrinamque *Cyrilli* imitari potuiſſe, cum deterior ſit illo Theophili, uti *a Petavio* demonſtratum, nec Patres Latini, imo nec omnes ex Græcis eodem uſi ſint, teſte *Paulo de Middelburgo*. *Leonem* aſſignare hanc cauſam, cur Theophilanum ſecutus fuerit, quod ſtudio unitatis & pacis maluerit Orientalium definitioni acquieſcere, quam in tantæ feſtivitatis obſervantia diffidere. Aſtronomos Gregorianos ideo non uſos eſſe Tabellis in Compendio Gregoriano poſitis, quod juxta illas Paſcha ſæpius ante Plenilunium medium in decima quarta Luna, cum Hebræis & hæreticis Quartadecimanis, contra expreſſam *Gregorii XIII* mentem, celebratum fuiſſet.

Subjungit Autor ſub finem opuſculi ſui 3 Tabulas, quarum prima oſtenditur, 28 decimas quartas Paſchales biduo præcedere diem Plenilunii medii, in ſpatio unius ſeculi a Concilio Nicæno, quo tempore poſita fuerit radix æquationis Epactarum a *Lilio*; ſecunda docetur, *Dionyſii Exigui* ſeculo decimas quartas Paſchales Plenilunia media biduo nunquam præcedere, nec poſticipare, niſi una hora in anno 512, & ſex horis in anno 588; tertia monſtratur, 475 decimas quintas Paſchales ex Epactis Calendarii (cujus radix æquationis Cycli decemnovennalis ponitur tempore Concilii Nicæni) deductas, præcedere Plenilunia media uno die, & multoties biduo intra 17 ſecula. Addit tandem Bullam *Clementis* VIII, pro confirmanda Claviana Kalendarii defenſione d. 17 Mart. 1703 editam, & Opuſculum a Mathematicis *Gregorii* XIII eidem Pontifici oblatum, & hactenus MSC. in Bibliotheca Vaticana aſſervatum, (ſub titulo: *Ratio corrigendi Faſtos confirmata, & nomine omnium, qui ad Kalendarii correctionem delecti ſunt, oblata Sanctiſſ. D. N. Gregorio XIII*) in quo continentur Canones, quos ſibi in reformatione Calendarii ſervandos propoſuerant: quia ad utrumque in ſuis reſponſionibus ſæpiſſime provocat.

JO. ALBERTI FABRICII SS. THEOLOGIÆ D. & Prof. Publ. Bibliotheca Græca. Accessit Empedoclis Sphæra, & Marcelli Sidetæ Carmen de Medicamentis Piscium Græce & Latine, cum brevibus notis.

Hamburgi, sumtu Christiani Liebezeit, 1705, in 4. Constat Alphab. 5.

QUod multi voluerunt, pauci confectum dederunt, id nunc accuratius expedire celeberrimus Fabricius allaboravit. Cum enim Leonis Allatii, Jo. Conradi Dieterici, Philippi Labbei, Emerici Bigotii, Erasmi Vindingii, Henrici Christiani Henninii destinata vel perierint, vel premantur; Meursii vero, Vossii, Jonsii, Bœcleri, Gaddii, Gesneri, Gyraldi scripta ita comparata sint, ut partim accessionibus, partim emendatione indigeant: tum vel maxime id sibi datum intellexit, ut exquisitiorem instituti rationem iniret, ac plenius de hoc argumento dissereret. Equidem, qua est modestia Vir clarissimus, non diffitetur, quam latissime hoc opus patere, & ita fere constitutum esse, ut unusquisque harum rerum intelligens non possit non ultro intelligere, illud & difficultatis ac laboris plenissimum esse. Hinc tantum abest, ut magnifice de se sentiat, aut aliorum censuras aspernetur, ut potius æquorum idoneorumque hujus rei existimatorum examini sua sponte se submittat. Id quod eo valet, ut copiosiori laude ipsum adficiendum putemus, utpote qui ad exquisitissimam eruditionem summam modestiam adjunxit. Uti vero legentibus & diligentius exquirentibus plenissime constabit, ingenti solertia, & accuratione maxima institutum hoc confectum esse, ita nos officii nostri memores summa capita persequemur. Complectitur præsens volumen duos priores suscepti operis libros, quibus tum scriptores, qui Homerum ætate præcessisse dicuntur, tum qui ab eo usque ad Platonem claruerunt, enarrat. In universum id dedit operam maxime, ut, quæ de auctoribus explorata sunt, vel referret ipse, vel a quibus prolixius pertractata fuerint, indicaret. Hinc non edita solum eorum scripta, sed ea quoque, quæ in Bibliothecis delitescunt, diligenter adnotavit, & in deperditis

ditis recensendis non minori cura versatus est, quo pertinet notitia Tragicorum deperditorum Lib. II, c. IX, & Comicorum Lib. II, cap. XXII, ut reliqua taceamus. Omnium vero plurimum laboris in editionibus rite enarrandis posuit, eoque connisus est, ut accuratissima earum historia, eaque non ex catalogis oscitanter corrasa, sed ipsis, quoad fieri potuit, inspectis libris concinnata exhiberetur. Sæpe quippe evenire solet, ut non evolutis libris, sed aliorum fide ac verbis suffulti, turpiter erremus; cujus erroris materiam facile suppeditare potest editio Amstelodamensis notarum Ulrici Obrechti in Dictyem, ubi pag. 24, ceu Noster pag. 34 monet, male excusum, primam ἔκδοσιν Mediolanensem A. C. 1627 prodiisse. Nam Obrechtus, uti ex Argentoratensi ejus notarum editione patet, scripserat A. C. M CD LXXVII, hoc est 1477, pro quo typographus legit 1627. Subinde etiam cognomines scriptores studuit distinguere, quemadmodum fecit p. 91, postquam de Horo Apolline duorum de Ægyptiorum Hieroglyphicis libellorum auctore egit, per quem pag. 88 Isidis filium, aut vero Apollonidem cognomento Horapium intelligit, ex cujus libro *Semenuthi* quædam proferat Theophilus Antiochenus lib. II ad Autolycum f. 85. Quem non diversum putat ab Apollonio Ægyptio, qui memoretur Lib. III fol. 127. Reinesio autem, cui liber Semenuthi, Chemici argumenti Lib. III Var. Lect. pag. 380 visus est, non assentitur, cum historica sint, quæ utroque loco proferat Theophilus. Quæ dum commentatur, notat §. VI. Hieroglyphica Hori Græce A. 1505 ab Aldo vulgata, primum A. 1515 Augustæ Vindelicorum a Bernardino Trebatio Vicentino Latine conversa esse, adeoque falli Garassium Doctrin. Curios. p. 1024, qui affirmet, Hori Hieroglyphicorum primum interpretem Jo. Mercerum Parisiis A. 1548 fuisse. Non minori solertia pag. 784 varios Socrates distinguit, quorum cum septendecim commemorasset, se nescire profitetur, quem Socratem respiciat Scholiastes Apollonii ad lib. I, ubi laudat Σωκράτην ἐν τῷ πρὸς Εὐδόξιον. At vero, quando apud eundem laudetur Socrates in libris Κρητικῶν, legendum esse Sosicrates, quemadmodum & in Laertii codicibus Socratis nomen pro eodem Sosicrate irrepserit, etsi uterque locus imposuerit Vossio p. 414 de Historicis Græcis. Idem præstat pag. 574 de

de Æschylo Tragico agens, a quo distinguit Æschylum Mathematicum. Tribuit huic Meursius in Biblioth. ποικίλα χρώματα a Suida in Κάλαις laudata, sed quæ potius Æschylo Alexandrino, judice Fabricio, vindicanda videntur. Tacemus quamplurima loca alia, in quibus caute & cum cura ejusdem nominis scriptores distinxit ac separavit. Quod quam præclaro a Fabricio factum fuerit, illi facile intelligunt, qui norunt, quanti ex cognatione nominum orti sint errores. Idem evenit Suidæ, qui Pherecydi Syrio Theogoniam tribuit, cum alteri, non multo juniori, Atheniensi asserere debuisset, uti animadvertit Noster pag. 780. Neque vero non laudandum, Indices etiam auctorum in variis scriptoribus, antiquis præcipue Scholiastis allegatorum, suis locis insertos esse, quorum sequentes in hoc opere comparent: I Scriptorum in scholiis minoribus ad Homerum allegatorum, pag. 302: II Scriptorum laudatorum in scholiis ad Iliados IX a Conrado Hornejo in lucem editis, p. 305: III Scriptorum ab Eustathio in commentariis ad Homerum allegatorum, accommodatus ad paginas editionis Romanæ, p. 306, ad quem conficiendum usus est industria egregiorum Juvenum, Petri Zornii Hamburgensis, & Joannis Christophori Wolfii Wernigerodensis: IV Scriptorum ab interpretibus Græcis Hesiodi laudatorum, pag. 386: V Scriptorum in scholiis Græcis ad Pindarum, allegatorum p. 539 ex editione Oxoniensi: VI Scriptorum in scholiis Græcis ad Æschylum allegatorum, p. 590 ex editione Londinensi: VII Scriptorum in scholiis Græcis ad Sophoclem allegatorum, pag. 606, ad quem concinnandum opera eruditi Juvenis, Stephani Bergleri, Transylvani, usus est: VIII Scriptorum in scholiis Græcis ad Euripidem laudatorum, pag. 617, cujus ipse Fabricius auctor est: IX Scriptorum in scholiis Græcis antiquis ad Aristophanem allegatorum, opera laudati Bergleri concinnatus, pag. 685. Hæc generatim a nobis dicta sunt; nunc accuratiorem præstantissimi operis imaginem exprimamus. Libro I, qui capitibus sex & triginta absolvitur, de Scriptoribus, qui Homerum ætate antecessisse dicuntur, agit, collatisque idoneis scriptorum testimoniis, reliquisque argumentis diligenter comparatis conficit, plerosque Homero juniores esse. Exhibentur id genus Scriptorum septuaginta,

in quibus recensendis potius literarum ordinem sequutus est, quam temporis, qui nullus est in tam incertis & commentitiis. De Chirone agens, inserit Marcelli Sidetæ de medicina ex piscibus carmen, quod in codice Mediceo, cujus apographum vidit in bibliotheca Illustris Viri, Marquardi Gudii, inscribitur: Μαρκέλλου Σιδήτου χόλια Χείρωνος περὶ ἰχθύων. Separatim hoc poema, seu potius fragmentum, Parisiis a Morello Græce, sub titulo *Marcelli Sidetæ* Ἰατρικῶν περὶ ἰχθύων editum est, cumque vix separatim Græce editum reperiatur, operæ pretium duxit clarissimus Fabricius, integrum, & versione sua ac notis locupletatum, hoc loco repræsentare. Quam copiosissime autem de libris, qui sub Hermetis Trismegisti nomine, vel jam feruntur, vel olim jactati sunt, ejusque inventis refert cap. VII, IIX, IX, X, XI, XII, ac pag. 46 memorat, nonnullos cum Henocho eum confundere. Tollit hoc loco Hottingero aliisque dubitationem, qui mirantur, qui evenerit, cur Henochus recentioribus Arabibus *Edris* dicatur. Suspicatur quippe, hoc, ut alia multa, a Græcis petitum esse, quibus ἴδρις *doctum* ac *peritum* significat. Non minus copiose cap. XIIX, XIX, XX, de Orpheo, cap. XXIX, XXX, XXXI, XXXII, XXXIII, de Sibyllis, atque Sibyllinis oraculis tradit, ac pag. 176 ita pronunciat: *Si de Sibyllinis, & quæ passim apud scriptores memorantur, oraculis sententiam dicere jubear, sæpenumero sane fraudes & casum, sed ista quoque tria interdum* (nempe Deum, quo non indignum sit casus magnos, & mutationes rerumpublicarum variis modis mortalibus prædicere, malorum Dæmonum ludibria, ac denique furorem naturalem fortioremque imaginationem) *in aliis quidem aliud, principii loco fatebor me agnoscere.* Quod vero ad quartam Virgilii eclogam attinet, non Sibyllæ oraculum, sed Hesiodi fabulam de quatuor mundi ætatibus respici, late pag. 182 seq. ostendit. Speciatim cap. XXXIII de Sibyllinis, quæ hodie extant, judicium suum exponit, quod eo redit: non hac collectione libros Sibyllinos Tarquinio oblatos, nec carmina Sibyllina altera, neque aliam ethnicam integram Sibyllinorum *συναγωγὴν* contineri, operamque ac oleum perdere, qui certæ Sibyllæ, Erythrææ alia, alia Samiæ, alia nescio cui alii, quæ habemus oracula adscribunt. Imo nullum ver-

versum in hac collectione pro Sibyllino & antiquo oraculo, ante nativitatem Christi exaudito, haberi oportere, nisi peculiariter de eo ex aliis antiquioribus & indubitatis monimentis constet. Et quamvis partem magnam (confusam licet, & librariorum culpa passim depravatam) Sibyllinorum, quibus Patres usi sint, hæc complectatur collectio, non tamen omnia & integra Sibyllina, quibus veteres Ecclesiæ Doctores usi fuerint, ea contineri: imo vero & illa, quæ a Justino, & reliquis secundi & sequentium seculorum, adducantur Sibyllina, minime omnia auctores habuisse Sibyllas, sive mulieres fatidicas Ethnicas. Quando, & a quo, quove in loco conficta fuerint, non plane ipsi exploratum est; id vero adfirmat, nec ab Ethnicis aut Judæis, sed a Christianis conficta, & ad confundendos Ethnicos Sibyllæ nomini falso subjecta fuisse. Tandem & hoc addit, neque ullo edicto Romæ pœnam capitis propositam fuisse illis, qui ea, quæ nos habemus, vel illa, quæ Patres allegarunt, Sibyllina legerent, neque ab Augustino singularem quandam Sibyllinorum συναγωγὴν concinnatam esse. Inde libro II. cap. I, sequ. de Homero quam accuratissime agit, & tum scripta ejus, diversasque eorum editiones, tum interpretes, scholiastas, metaphrastas, versiones, laudatores, obtrectatores & censores, & reliqua persequitur. Id memoratu dignum est, quod pag. 296 tradit, Homeri, Poetarum principis, Iliadem & Odysseam una cum Batrachomyomachia & Hymnis (cum nullus ante liber Græce typis exscriptus esset) annitente Demetrio Chalcondyla Atheniensi, alteroque Demetrio Cretensi, Florentiæ A. 1488 in fol Græce primum evulgatam fuisse, qua editione, non ubivis certe obvia, Reverendi & celeberrimi senis, Esdræ Edzardi, beneficio se usum testatur. Neque hoc prætereundum, fuisse, qui Homerum Persice, Indice, Anglice, Hispanice, Belgice, Gallice, Germanice converterint, de quibus pag. 300 agit. Idem evenit Æsopi fabulis, quæ in Hebraicam, Italicam, Gallicam, Anglicam, Hispanicam, Hungaricam, Danicam Germanicamque linguam, imo & dialectum Græco-barbaram translatæ sunt, uti infra p. 401 seq. docet. Capite VIII de Hesiodo tractat, iisque accedit, qui eum Homero supparem, annis tamen aliquanto juniorem statuunt. Inde Cap. IX de Æsopo aliisque fabularum scriptoribus, & cap. X de epistolis, quæ ad Pha-

Phalaridem referuntur, ac de reliquis epiſtolarum Græcarum Scriptoribus, variisque earum collectionibus commentatur. Hinc cap. XI ad Theognidem, Phocylidem, aliosque Sententiarum Græcarum Auctores & Collectores progreditur, & cap. XII de Pythagora & Empedocle, ſcriptisque ad hos relatis verba facit, tandemque p. 469 Empedoclis Sphæram, notulis ac verſione Q. Septimii Florentis Chriſtiani illuſtratam ſubjungit. Imo vero ne Pythagoricorum apud veteres memoratorum notitia deeſſet, & eorum & mulierum Pythagoricarum indicem, ſecundum literarum ordinem concinnatum, pag. 508 ſiſtit. Caput XIV Legumlatores perſequitur, ea potiſſimum ratione, ut primo de Zaleuco, Charonda, Zamolxi, Lycurgo, Dracone & Solone paulo fuſius diſſeratur, deinde celebriorum Legislatorum veterum index ad litterarum ſeriem digeſtus exhibeatur. Eodem inſtituto utitur capite XV, ubi de Pindaro aliisque Lyricis refert. Cujus ad ſcholia quod attinet, collecta ea a Thoma Magiſtro, & Demetrio Triclinio, ex commentariis deperditis variorum, Ammonii, Ariſtarchi, & ejus diſcipuli Ariſtodemi Alexandrini dicit. Equidem Gorgonem Pindari Scholiaſten laudari a Michaele Neandro in præfatione ad Catechiſmum Lutheri Græce a ſe redditum, pag. 67; ſed id ex male intellecto initio ſcholiorum ad 7 Olympionic. ortum eſſe. Neque approbatur ipſi judicium auctoris Bibliographiæ Curioſæ, Jo. Henr. Bœclero a plerisque tribui ſolitæ, cui Scholiaſtes Pindari eſt viliſſimus omnium, & in quo pauca majoris momenti reperiantur. His confectis, cap. XVI de Theſpide & Æſchylo, cap. XVII de Sophocle, & cap. XVIII de Euripide commemorat, in quorum recenſendis ſcriptis ſingularem diligentiam adhibuit. His cap. XIX ſubjungitur Tragicorum, quorum perierunt fabulæ, notitia ordine alphabeti digeſta. Caput XX Herodotus, Hiſtoriarum Scriptor, & XXI Ariſtophanes Comicus occupant, quos cap. XXII Comicorum deperditorum notitia, eodem quo Tragicorum modo diſpoſita excipit. Capite XXIII de Philoſophis plerisque ante Socratem, tum de Socrate, Cebete, (cujus Tabula ab Ambroſio de Morales, Petro Simone Abril, & Gundiſalvo Correa Hiſpanice, ab Auguſtino Maſcardo Italice, a Jo. Davies Anglice, a Bellegardeo Gallice, a Jacobo Georgio Schulzio Ger-

Germanice, a M. Antonio Gillis Belgice conversa est) & aliis quibusdam Socraticis agit. Inter scriptores ante Socratem numerat quoque Heraclitum Ephesium, cognomento σκοτεινὸν, miraturque in Morerii Lexico, etiam nonæ editionis, Heraclitum Hesiodi, Pythagoræ, Xenophanis, & Hecatæi, quibus omnibus fuerit junior, præceptorem venditari. Scripsisse ipsum unicum opus, sed cujus varios titulos, sive potius elogia, ex Laertii IX, 12, in Δηλίου κολυμβητοῦ referat Suidas, idque non numeris adstricta, sed soluta oratione. Falli proinde monet Nicolaum Le Nourry in Apparatu ad Bibliothecam maximam Patrum, utpote qui existimaverit, versus Heracliti Jambicos a Clemente lib. IV Strom. p. 494 adduci. Ibi enim non Heracliti versus commemorari, sed dictis Heracliti soluto sermone conceptis a Clemente subjici versus Tragici alterius: neque locum Plutarchi lib. de Oraculorum defectu pag. 415; ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου καὶ τὰ Ὀρφέως ἐπινεμομένην ἔπη, eruditum alias interpretem accurate reddidisse: *quæ ut Heracliti & Orphei versus invasit;* vertendum enim fuisse: *Quæ ut Heracliti scripta & Orphei versus invasit.* Toto etiam cœlo aberrare elegantissimum Menagium, in notis ad Laertium p. 395 editionis Wetstenianæ, nostro Heraclito tribuentem libros, quos commemorat Plutarchus in commentario contra Colotem, pag. 1115, τὸν Ζωροάστρην, τὸ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, τὸ περὶ τῶν φυσικῶς ἀπορουμένων: manifestum quippe esse, eo loco Plutarchum de Heraclito quodam juniore Peripatetico agere. Sed & in eo Menagium rationem fugere addit, quod subjungat, Heraclitum Ephesium etiam scripsisse libros περὶ πολιτείας, & Diodotum Grammaticum negasse, quod volumen περὶ φύσεως esset Heracliti. Nam in illo ipso opere Physico Heraclitum ait περὶ πολιτείας egisse, atque ita quidem, ut Diodotus sibi persuaserit, quæcunque de Natura præmiserat, consideranda esse tanquam partem minus principalem. Cap. XXIV de Hippocrate ejusque discipulo Polybo dicit. Exhibet hoc loco epistolam Theophrasti Renaudoti ad Andream Dacerium *de exiguo operæ pretio, quod ex versionibus Syriacis & Arabicis ferri potest, ad emendandum & illustrandum Hippocratem aliosque scriptores Græcos, præsertim Medicos*, ex Gallico in Latinum sermonem a se translatam. Caput XXV Thucydidi &

Ctesiæ; caput XXVI decem celebrioribus Oratoribus Atticis, Antiphonti, Antocidi, Lysiæ, Isocrati, Isæo, Lycurgo, Demostheni, Æschini, Hyperidi ac Dinarcho, nonnullisque aliis, qui obiter commemorantur, consecratum est. Tandem *emendanda & addenda quædam* subjiciuntur. Nos vero libenti prolixoque adfectu exoptamus, ut celeberrimus Auctor secundis rebus tantaque valetudinis prosperitate utatur, quanta ad reliquas exquisitissimi instituti partes perficiendas, ac cætera ingenii monimenta perpolienda requiratur.

DE ECCLESIASTICÆ HIERARCHIÆ ORIGINIBUS Dissertatio, Auctore D. BENEDICTO BACCHINIO Monacho Benedictino-Casinensi.

Mutinæ, typis Antonii Capponi, 1703. 4.
Constat 2 Alph. 4 Plag.

UT argumentum nobilissimum, a tot hactenus viris doctis pertractatum, nec exhaustum tamen, aut undequaque vere explicatum, in se quoque perscrutandum susciperet Doctissimus sæpiusque nobis ex merito laudatus *Benedictus Bacchinius*, singulari se occasione inductum ipsemet in Præfatione profitetur. Nimirum cum in Bibliotheca Serenissimi Ducis Mutinensis, in *Agnelli*, qui circa dimidium seculi noni de Ravennatis Ecclesiæ Pontificibus scripsit, codicem manuscriptum incidisset, dignum reputavit opus, quod suis observationibus ac dissertationibus illustratum, publici juris faceret. Jamque ad Vitam Joannis Episcopi cognomento Angeloptis pervenerat, legeratque, quæ de præstito per Valentinianum Augustum Joanni isti privilegio narrantur, cum in eam se necessitatem conjectum intelligeret, ut celebrem de antiquitate Juris Metropolitici Ravennatis controversiam ipse quoque discuteret, cumque Ravennatis Metropolis origo definiri certo vix posset, nisi totius Hierarchiæ Ecclesiasticæ initia essent explorata, factum ita est, ut paulatim a singularibus ad universalia progrederetur, atque sic rem omnem summo studio perquirenti nasceretur tandem eruditissimus hic tractatus, in tres divisus partes, quarum I universæ Hierarchiæ Ecclesiasticæ, II Metropoleum Ita-

Italiæ, III speciatim Juris Metropolitani Ecclesiæ Ravennatis originem exponit.

Quod nimirum ad primam ipsius Hierarchiæ originem attinet, agi de ea solet a quamplurimis, sed varie, & si verum dicendum cum Bacchinio nostro est, valde ambigue, ut ubi consistas, difficulter invenias. Equidem communis fere ea sententia est, Hierarchiam primum ad normam Romani Imperii constitutam, imo Apostolos ipsos ad civilium provinciarum formam Ecclesias fundasse: ast ubi ad specialia devenitur, rem involvi satis & impedite tractari, etiam ab eruditissimis videas, & in diversa abiri. Alii non tam ad ipsum Romanæ politiæ statum, in constituendis Metropolibus Ecclesiasticis, respexisse Apostolos fatentur, quam ad urbium celebritatem & frequentiam. Alii ubivis Ecclesiasticas Metropoles ab initio fuisse autumant, ubi provinciarum veterum Metropoles apud profanos auctores laudentur. Alii nec ubique tamen, nec semper id factum, sed ab ea regula subinde, ob quascunque causas, Apostolos exorbitasse agnoscunt. Mirum vero, etiam ex iis, qui Apostolos ipsos Ecclesiarum fundatarum statum ad Romanum civile Imperium attemperasse censent, esse qui, ubi Imperii statum designare volunt, talem proferant, qualis nonnisi circa quarti seculi initia obtinuit; cum tamen ab Apostolorum & Tiberii ævo, usque ad Constantini M. ætatem, plures Romanum Imperium vices passum fuerit. Itaque rem omnem, quam penitius inquireret, dignam Bacchinius judicavit, ea tamen cautione adhibita, ut cum sibi cum viris magni nominis rem fore nosset, invidiæ declinandæ causa, & ex modestia, dissentientium nomina plane supprimenda censuerit, allegasse tantum eorundem scripta contentus. Aggressus ita rem ipsam, dum Parte I, quæ maximam totius operis constituit, Hierarchiæ ipsius originem evolvit, id agit magna industria, ut opinionem vulgatam, qua provinciarum Romanarum statum præ oculis habuisse, in fundandis Ecclesiis Metropoliticis, Apostolos credunt, ex animis hominum evellat, eumque in finem Capite I Imperii Romani formam, qualis Apostolorum ævo viguit, accurate describit, ineptamque plane ostendit, ad quam Petrus Apostolive alii accommodare se, in constituendo Ecclesiarum jure atque ordine, potuissent. Ubi, ut

Pars I.

C. I.

ex multis unicum attingamus, ſpeciatim docet, Metropoles Romanis dictas, non quod provinciæ Præprætor aut Proconſul apud eas reſideret, ſed vel quod olim Regum ſedes fuiſſent, vel ex Auguſtorum ſolum liberalitate. Ex quo factum etiam, ut ea prærogativa, jam in una provincia pluribus urbibus, jam uni civitati in pluribus provinciis fuerit conceſſa.

C. II. Capite II eadem fini Judaicæ Gentis ſtatum ac civilem politiam, ejusque varias vices, juſto commentario exhibet, alte exorſus, nec ſolum, qualis Apoſtolorum ævo, ſed etiam ab ipſis initiis, Reipublicæ conditio fuerit, quantaque populi illius frequentia per Orientem univerſum paulatim diffuſa, utque extra Palæſtinam etiam Judæi, ubi incolebant frequentius, ſuis legibus fuerint uſi, ſuisque Synedriis gaviſi, ita tamen, ut Hieroſolymam pro metropoli habuerint, ejusque Synedrii magni majeſtatem, etiam tributis oblatis, agnoverint, late ediſſerens. Ubi curioſæ quamplurimæ obſervationes & notatu digniſſimæ ſe offerunt, ſed a nobis ſilentio prætereundæ, quia habenda brevitatis ratio.

C. III. His ergo præſuppoſitis, Capite III ſuam tandem ſententiam proponit, vulgarique exploſa, tres ante omnia periodos propagatæ religionis Chriſtianæ conſtituendas cenſet, primam, cum ſolis Judæis Evangelium annunciaretur; alteram, cum Gentiles etiam iis in locis, ubi frequentes habitabant Judæi, admiſſi fuere; tertiam, cum Gentilibus promiſcue, etiam ubi rari aut nulli Judæi inveniebantur, Evangelii doctrina pateficeret. In prima ergo periodo, quin Eccleſia Hieroſolymitana eminuerit, quam etiam *aliæ* in Judæa, ubi Synedria erant, velut metropolitanam agnoverint, Judæorum politiæ accommodata, dubitandi locus non eſt. Qua occaſione, inter alia, Reverendus Auctor antiquiſſimi Scriptoris Apollonii, teſte Euſebio Hiſt. l. 5 c. 18, traditionem, quod Servator Apoſtolis ſuis præceperit, ne intra duodecim annos *Hieroſolymis* excederent, a qua recentes rerum Eccleſiaſticarum Scriptores magno conſenſu receſſerunt, recte explicatam tuetur. In altera, ubi Gentiles Judæis mixti Evangelii luce colluſtrati ſunt, cum Judæorum tamen habita ratio præcipua fuerit, moribus Judæorum plurimum quoque dandum fuiſſe, Auctori vero eſt perſimile. Ita in Oriente primum quidem Antiochiæ, deinde Alexandriæ, in quibus urbibus & frequentiores Judæi habitabant, & illuſtrius ſuis le-

legibus utebantur, primæ ſedes fundatæ ſunt, quibus Eccleſiæ Chriſtianæ aliæ,tanquam metropolitanis, eſſent obnoxiæ: in Occidente vero Romæ, & quidem tanquam in centro unitatis, princeps omnium ſedes conſtituta, ubi & Judæorum magna frequentia, & Gentilium omnis ſuperſtitio convenerat; ad quam fundandam ac ordinandam, Apoſtolorum primi ſummique, Petrus ac Paulus, Coepiſcoporum inſtar, ita tamen ut utriusque verticis jura ſolum a Petro in Succeſſores, Romanos Pontifices, fuerint transmittenda,ſymbolam ſuam contulerunt. In tertia periodo,cum ad Gentiles, etiam ubi Judæi aut nulli,aut perpauci commorabantur, Evangelii gratia emanaſſet,fundatæ certe & ab ipſismet Apoſtolis,& ab eorum Succeſſoribus Eccleſiæ fuerunt,nec paucæ,ſed quæ Romanam unicam pro Metropolitana venerarentur: quemadmodum nec alii ad veritatis lumen Gentiles convertebant, quam qui a Petro & Succeſſoribus Epiſcopali charactere inſigniti, eumque in finem miſſi fuiſſent. Ut adeo diverſa ſatis in fundandis per Orientem & Occidentem Eccleſiis methodus notari mereatur, cum per Orientem Epiſcopi non conſtituerentur,niſi poſtquam ex pluribus, partim Judæis, partim Gentilibus, Eccleſia jam coaluiſſet, per Occidentem a Romana Sede Epiſcopi crearentur,qui in Italiæ, Hiſpaniarum,Britanniæ,Africæ,Galliæ,Germaniæ regiones miſſi, Gentiles converterent, & Eccleſias regendas ſibi fundarent demum: unde perpetua illa novarum Eccleſiarum erga Sedem Romanam,cujus auſpiciis velut coloniæ fuerant conditæ, tanquam matrem ac metropolin reverentia. Atque hæc, pro inſtituti noſtri ratione, brevis ſumma eſt Bacchinianæ de Originibus Hierarchiæ Eccleſiaſticæ ſententia. Nam quin ſucceſſu temporis inſecutæ ſint mutationes, & paulatim, inprimis poſtquam Imperatores ipſi religioni Chriſtianæ nomen dediſſent, multum ex forma civili trahere ſacrarum dignitatum momenta cœperint, vel iſtæ Archiepiſcoporum Conſtantinopolitanorum molitiones, ex ſede Imperii Orientalis Primatum vindicantium, atque tot de honoris prærogativa & parœciarum finibus contentiones ac jurgia abunde comprobant. Sub finem meminit quoque recentiorum quorundam Auctor, qui confiſto quodam Gentilium ſacrorum ſyſtemate, ad ejus exemplar primas

Ecclesiarum sedes Petrum composuisse arbitrantur: sed eam sententiam indicasse, censet idem quod confutasse.

Pars II. Ad Partem ergo Secundam progressus, cum nullæ ab initio Ecclesiæ Metropolitano jure in Orbe Occidentali, præter Romanam, fuerint gavisæ, amplificata autem sensim re Christiana, plures emerserint, etiam in ipsa Italia, de harum speciatim originibus certiora prodere annititur. Itaque Italiæ primum civilis fata, variasque divisiones, quas per tria priora a nato Christo secula passa est, prosequitur, ut doceat, recentiora omnino esse Metropolium Italicarum jura, quam censent illi, qui eas ex provinciarum civilium numero atque forma, qualis tamen quarto demum seculo fuit, metiuntur. Cumque Mediolanensis inprimis Ecclesiæ, a D. Barnaba quippe, ut putant, fundatæ, Metropoliticæ auctoritatis antiquitas celebrari valde soleat, quam incertis omnia fundamentis nitantur, ostendit, ut Mediolanensium etiam Episcoporum Catalogum inconstantiæ ac hiatuum arguat. Res omnis denique eo redit, ut evincatur, in universa Italia, præter Romanum, Metropolitam nullum ante Synodum Nicænam fuisse, nec Mediolanensem ante D. Ambrosium. Subjicit Clarissimus Auctor, quod ad præsens argumentum spectet, vexatissimi sexti Canonis Nicæni, ex typo Hierarchiæ Ecclesiasticæ, qualis Nicæni Concilii tempore fuit, expositionem suæ hypothesi convenientem, indignatus haud obscure Ruffino interpretibusque aliis, qui dum ad suorum temporum rationem & opinionum præjudicia respexerunt, Canoni per se non obscuro, pro luce caliginem offuderunt.

Pars III. Tertia Pars paucis absolvitur, etsi ejus causa totus apparatus fuerat instructus. Nempe ex dictis jam colligere est, juris etiam Ravennatis Metropolitani initia serius esse constituenda, quam ab Hieronymo Rubeo Historiarum Ravennatum scriptore non solum, sed Salmasio quoque, Marca aliisque factum. Non dissimulat Reverendus Auctor, praeuntem in sua sententia se habuisse aliquo modo Cardinalem Norisium, qui in Dissertatione de Synodo V Oecumenica cap. 10, ex D. Petri Chrisologi Sermone 175 in Marcellini Vicohabentini Episcopi ordinatione habito, tunc primum

mum

mum docet Ravennatem Ecclesiam jure Metropolitano fuisse ornatam. Attamen rem omnem ab Agnello suo demum clarissime expediri tradit, qui in memorato supra de Ravennatis Ecclesiæ Pontificibus opere, ubi Johannis illius, cognomento Angeloptis, qui immediate Petrum Chrisologum præcessit, & Bacchinio conjectante, anno 432 sedere cœpit, anno 439 defunctus, Vitam persequitur, expresse narret, illo ipso Johanne Episcopo sedente, Ecclesiæ Ravennatensi a Valentiniano Augusto XIV civitates cum Episcopis subditas, primoque illi Pallium in signum Metropolitani juris concessum. Ut adeo primus Ravennas Metropolita Joannes Angeloptes fuerit, ejusque successor Petrus Chrisologus primus, quem axiomate ipso facto usum, ex Marcellini Vicohabentini ordinatione novimus.

CATALOGI AUCTORUM, QUI LIBRORUM Catalogos, Indices, Bibliothecas, Virorum Literatorum Elogia, Vitas aut Orationes funebres, scriptis consignarunt, Auctarium, ab ANTONIO TEISSERIO, Uno e viginti sex Academiæ Nemausensis, adornatum, sive ejusdem Catalogi Pars altera, continens ferme bis mille quingentos Auctores.

Genevæ, sumptibus Chouet, G. de Tournes &c. 1705. 4. Alph. 2.

CUm primum Nobilissimi Teisserii Catalogum in Actis nostris, Suppl. T. II Sect. 1, ex merito commendaremus, utile futurum credidimus, si librariæ rei studiosi, quæ in eo notata non inveniant, aut quæ nova prodire cernant, ad istam pertinentia, diligenter isti allinant. At eo labore levavit quodammodo curiosos industrius Auctor ipse, edito nuper admodum locupletissimo ejus operis supplemento, totidem ferme iterum, quot ipsum continere tum diximus, auctores, nempe circiter bis mille quingentos, complexo. In hoc, quod & *alteram* operis *partem* vocari cupit, eundem, quem in prima parte, ordinem servat, & indices itidem undecim accuratissimos adjicit. Quos vero titulos asteriscis no-

notavit, eos sibi a Vincentio Placcio, τῷ νῦν ἐν ἁγίοις, fuisse communicatos, gratus profitetur p. 265. Cæterum non eos tantum libros hic recenset, qui sub prelo jam sudarunt, sed & hos, qui in manuscriptis adhuc latent, aut propediem exspectantur. Sic *Casenovii*, Galli, librum de lingua Provinciali ejusque Poetis, p. 37; *Charleti*, Canonici Divionensis, Historiam Diœceseos Lingonensis, cui adjungetur Catalogus virorum doctorum, plus quam sexcentorum, ut & aliorum virorum, qui tam in toga, quam sago clari fuerunt, p. 40; *Christophori Hendrichs* Pandectas Brandenburgicas, p. 45; *Cornelii a Beughem* tum alia, tum & Bibliothecam Bibliothecarum, qualem hic exhibemus, p. 53; *Georgii Calixti*, Professoris quondam Helmstadiensis, librum de Historiarum scriptoribus, propediem edendum, p. 89; *Joannis Baptistæ Capponi*, Medici Bononiensis, Bibliothecam Medicam, cum Notitia Manuscriptorum totius orbis, aliaque, p. 130; *Joannis Groningii*, J. U. D. Wismariensis, Antiquam & Novam Wismariam, in qua sistentur nomina Literatorum, qui jam ab aliquot sæculis in illa urbe floruerunt, eorum effigies, vita, bibliothecæ & scripta, p. 148; *Martelli*, Secretarii Academiæ Tolosanæ, Vitas illustrium virorum, qui Tolosæ floruerunt, p. 196; *Richardi*, Presbyteri, Regis Galliæ Historiographi, Historiam Academiarum Gallicarum & Academicorum, qui in illis floruerunt, p. 235; *Valerii Zani*, Bononiensis Academici Gelati, Bibliothecam Bononiensem auctiorem, p. 260; & *Ottonis Sperlingii*, junioris, Catalogum Scriptorum Historiæ Danicæ & Suecicæ, qui brevi exspectetur, p. 270, aliquando editum iri testatur. Qui typographici quandoque errores, ob absentiam Auctoris celeberrimi, Berolini nunc commorantis, irrepsere, facile emendari poterunt. Ita enim e. g. pro Rechenbero & Rechembero p. 3 Rechenbergium; pro Burcardo Golth. Struvio p. 32 Burcard Gotthelff Struvium; pro Georgio Sclucberto p. 86 Georgium Schubartum; pro Meimbonio p. 109 Meibomium; pro Mart. Zeidlero p. 200 Zeillerum; pro Th. Creeck p. 254 Creech substituendum esse, unusquisque videt.

*** *** ***

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti, Anno MDCCV.

ARCHIVORUM VETERIS TESTAMENTI LIBRI Tres. Autore P. SCIPIONE SGAMBATO, Neapolitano, Societatis Jesu.

Neapoli, apud Michaelem Aloysium Mutium, 1703. fol. Alphab. 6.

Diligentiam, quam in Veteris Testamenti Apocrypha impendere Maxime Reverendum Jo. Albertum Fabricium, in Actis A. 1703 p. 382 memoravimus, quodammodo antevertisse, licet alia paulo methodo alioque instituto, videtur Eruditissimus præsentis libri Auctor, qui omni studio id egit, ut, quæ passim allegantur, scripta ad Vetus Testamentum ab aliquibus relata, sed Pontificiis ipsismet haud diffitentibus, Divina auctoritate haud gaudentia, Ecclesiæque testimonio destituta recenseret. Qui ipsius labor variam quidem expertus fortunam est, antequam ad Eruditorum manus perveniret. Editionem namque, cum moliretur ipse Auctor, miro fato mente deturbatus, plurimos per annos obscurum pulvereque obsitum opus jacere permisit. Sed Thomas Strozza, Socius Jesu, Societatis suæ gloriæ & publicæ Eruditorum utilitati consulturus, e tenebris id protrahere, post istius mortem, aggressus est, quanquam successu itidem parum secundo, cum post factum impressionis initium & ipse expiraverit. Hinc tandem obstetricantes illi manus præbuit felicioribus auspiciis Dominicus de Georgio, Utriusque Juris Doctor Neapolitanus, cujus liberalitati ac industriæ editionem deberi, in directa ad ipsum dedicatione palam profitetur Jo. Hieronymus de Onuphrio.

Primarium vero negotium cum Veteris Testamenti Viros sapientia illustres eorumque monumenta ac libros respiciat, haud inconsultum duxit Noster, de lingua his familiari prolixam satis tractationem præmittere. Hanc itaque Hebræam fuisse uti constat, sic de eadem capitibus in non unis docte disseruit. Vindicata nimirum ejus antiquitate linguarum quarumcunque aliarum originem multum superante, plura in medium affert de germana ac propria illius scriptura, quam Assyriacam vocat, ipsamque illam fuisse statuit, qua nunc in Hebraicis scribendis communiter utamur, cui Transfluvianam opponit, seu Samaritanam, quæ vilior sit ac vulgaris. Veterem interea scripturam dici Assyriacam ea propter innuit, quod eandem in Assyria a parentibus Abrahamus hauserit, ac inde secum in alias oras attulerit, ut ut ipse forsan, posteaquam Euphratem transierit, recentiorem excogitasse credendus sit.

His prælibatis, ad ipsos Veteris Testamenti Sapientes sese confert, & post pauca, quæ de singulorum libris genuinis monet, apocrypha potissimum eorum scripta enarrat. Liber *primus*, antequam ad homines descendat, Deum & Angelos scriptores introducit. Ac Deo certe præter libros allegoricos, & in his præcipue Librum Vitæ, apocryphos etiam attribui observat, quales illi tres, quos pro tribunali sedens quolibet anni initio aperire vulgo Judæis perhibeatur. Angelorum apocrypha facit Scientias Divinas atque utiles, Scientias exotericas & malas, Phylacteria, Dispositiones Angelorum, Librum Jaldabaoth, Raziel, & plures alios. Hinc ab Adami exorsus apocryphis, qualia Liber Generationum Adam, Liber Adami Primi, Psalmus Cantici in diem Sabbathi, Apocalypsis, Scientiæ, Cognitio, Testamentum Lucis; ad Sethum pergit, & ejus post alia Libros XIV, quos ipsi tribuunt Sethiani, & Libros L, quos ei liberaliter concedunt Mahometani, allegat. Succedunt cum suis apocryphis Egregori, Oannes, Thoyt ante cataclysmum sapientiæ laudem consecutus, Enos, Cainan, Henoch, Mathusale, Lamech, Noë ejusdemque uxor Bath-Enos, Cham, Japhet uxorque illius Sambetha, quæ in Sibyllinis cum marito se in arca fuisse gloriatur, Sem qui & Melchisedech, Phœnices, Heber, quorum postremus tanquam Indorum & Sinarum pater introducitur, horumque adeo disciplina simul tangitur.

Liber

Liber *secundus* Viros Prophetiæ nomine claros ſiſtit, & quæ cuivis horum adſcribantur apocrypha, teſtatum facit. Agmen inter hos ducunt Abraham, Iſaac, Jacob, Joſeph, duodecim Patriarchæ cum ſuo Teſtamento, Job, Moſes atque Aaron. Moſis occaſione Jannem quoque & Mambrem, quem vocat, illius antagoniſtas, nominat, nec ſeptem Prophetarum Gentium dememinit, quorum coryphæus uti Jobus conſtituatur, ſic ei aſſociari refert Eliphazum Themanitem, Baldadum Suhitem, Sopharum Naamathiten, Elihu Filium Barachielis Buzitem, Balaamum, & hujus patrem, qui Beor nuncupetur. De Sibyllis, quæ Gentium credantur Prophetides, paucula interſpergit. Hinc porro comparent longo ordine Jethro, Joſue, filius Nun, & ſeptem Prophetides Iſraelis, Mirjam, Debora, Hanna, Abigail, Holda, Eſther; Eleazar inde Magnus Sacerdos, Phinees, Samuel, David Rex, Nathan, Gad, Achias Silonites, Iddo, Semajas, Salomo, Agur, Lamuel, Elias, Jonas, Oſeas, Amos, Jehu filius Hanani, Jeſaias, Sobna ſcriba, Ezechias, Michæas, Joel, Nahum, Habacuc, Obedias, Sophonias, Manaſſes Rex, Chozai Scriptor hiſtoriæ Manaſſis, Helkias Summus Sacerdos, Urias ſub rege Joachim clarus, Jeremias, & alii usque ad Baruchum, poſt quem adduntur Mardochæus, Eſther Regina, Aſſuerus Rex, Esdras, Nehemias, Tobias denique & Judith.

Poſteaquam deſierit apud Hebræos Prophetarum nomen, vigere cœpiſſe ait honorificum Sapientum titulum, qui diſciplinas publicis in conventibus tradiderint. Unde natæ ſint Hebræorum Academiæ, quas in duas veluti ſectas dividit, alteram, Orientis, Babylonios & Indos, Occidentis alteram Syros, Alexandrinos, Hiſpanos, Italosque comprehendentem. Circa has Liber occupatur *tertius*, qui ab Academiis Babylonicis ſive Orientis orditur, & Neardeana Ezechielis, Mata-Machaſia, Sura, Pombodita quæ dictæ fuerint, declarat. Occidentales conſtituit Hieroſolymitanam, Tiberienſem, Japhneam, Biterenſem, Niſibenam, Alexandrinam, & Tolitolanam. De ſingulis ubi nonnihil diſſeruit, quinam in Bibliotheca Hieroſolymitana reperti libri fuerint? disquirit. Porro Viros magnæ Synagogæ eorumque monumenta literaria recenſet. Quid Philoſophi Græcorum ex fontibus Hebraicis hauſerint? indagat; & ſeorſim Hecatæum Abderitam in

hunc censum vocat. Post renovatam Berosi memoriam Siracidem in scenam producit, & Eleazaro, qui Ptolomæo septuaginta duos Senes ad legem Græce reddendam submiserit, laudato, de ipsismet LXX Interpretibus controversias præcipuas, quæ vulgo moveri solent, pertractat. Aristææ, utut Græcus genere fuerit, locum tamen inter scriptores Hebraicos ideo assignat, quod ejus de LXX Interpretum evocatione liber Hebraice a R. Azaria Edomæo versus prostet. Cleodemum Malchum, Agathobulum, Aristobulum, Ezechielem Alexandrinum, Phocylidem, Lysimachum, Jasonem Cyrenæum, Judamque Essenum breviter descriptos reliquis etiam associatos dat. Machabæorum liber, qui Hebræis Antiochi libellus appellatur, in Latinam linguam translatus inseritur. Denique R. Jochanan filius Mathathiæ, R. Elias cognomento Propheta, Demetrius, Eupolemus, Jonathan Filius Uzielis, Auctor Libri Sapientiæ, R. Nechonias ben Hakkana, Samuel Parvus, Ananias filius Ezechiæ, ac ultimus omnium Cœcilius Rhetor Augusti ætate celebratus, suo quisque ordine in conspectum prodeunt. Quamvis autem larga satis nominum clarissimorum seges hunc in librum constipata sit, minor tamen longe, ac in duobus antecedentibus, scriptorum apocryphorum numerus compareret, cum personas modo plerorumque nominare ac breviter delineare Autori allibuerit.

CASPARIS HENRICI HORNII, JCti, JURISPRUdentia Feudalis Longobardo-Teutonica, aucta variis accessionibus, mandatis, privilegiis, consiliis, responsis feudalibus, aliisque argumentum illustrantibus.

Wittebergæ, apud J. W. Meyerum & G. Zimmermann, 1705, 4.
Constat 5. alph. 4. plag.

OPus hoc, jam ante decennium, publici juris factum est, dum illud Consultissimus Autor, Dissertationibus Academicis, in cathedram produxit. Cum vero Exercitationum illarum exempla deficerent, subinde ab illis, qui ejus Scholas frequentare soliti sunt, interdum & ab aliis admonitus, de repetenda illarum editione cogitare cœpit, quod propositum, tardius quidem, sed ita tamen executus est, ut quamplurima posthæc lecta & observata adi-

diderit, multa etiam emendaverit immutaveritque, adeo ut plane alia facie & habitu liber jam in lucem prodeat. Secutus est, in hoc opere Examen Juris Feudalis Strykianum, ut illud etiam commentarii in hoc vicem subire queat. Primo itaque de origine & auctoritate Juris Feudalis ac Jurisprudentia Feudali disserit, postea naturam, definitionem & divisionem Feudi, ac in specie, Feuda propria & impropria explicat, tum ad personas Feudum concedentes, & acquirentes, nec non nuptias & tutelam Feudalem progreditur. Quibus expositis, res in Feudum dandas, Regalia, ac in specie Regale metalli fodinarum jus expendit, explicatis etiam servitutibus, Feudo impositis. Inde ad modos constituendi & acquirendi Feudum, ac speciatim, ad præscriptionem feudalem, & investituram, juramentumque fidelitatis, investituræ annexum, descendit. Quo labore peracto, dispositionem testamentariam circa feuda, successionem descendentium, ascendentium, collateralium, legalem & pactitiam explanat, eique tractationi renovationem investituræ, Laudemium, obligationem & contractus, qui inter Dominum & Vasallum occurrere solent, revocationem feudi alienati, & obligationem feudalem, ex quasi contractu, denique modos, quibus obligatio feudalis solvatur, ac delicta feudalia conjungit, totique operi, actionum feudalium judicii & processus feudalis explicatione, finem imponit. Ubique autem istum scopum habuit Consultissimus Autor, ut cupidæ legum juventuti rationem monstraret, qua, inter tam varia jura, partim in patrio solo nata, partim peregre, ex Italia, allata, quibus Germania etiam, circa beneficia, utitur, iter ingrediendum, ut ad habitum illum, quem Jurisprudentiam Feudalem dicimus, perduci illa possit. Quamobrem non tantum quid Longobardis placuerit, verum etiam, quæ Saxonum, aliorumque Germaniæ populorum, instituta antiqua fuerint, ac sub nomine Alemannici vel Suevici juris feudalis, innotuerint, explicare, simul vero etiam, quid Imperatorum & Regum Romano-Germanicorum constitutiones, atque Imperii nostri leges, tum antiquæ, tum recentiores, tum denique provincialia jura, Electoralium præsertim Saxonicarum terrarum, & vicinarum his regionum, in recessu habeant, quidve tam circa feuda Imperii, quam alia, usus fori & praxis servet, tradere annisus est, prout ipse in præ-

fatione, Lectores hæc edocet. Nonnulla ſaltem exempla, ex quibus alia dijudicare liceat, adjiciemus. In Capite octavo §. 51 de jure Palatinorum diſſerit, ac inter alia de Palatinatu Saxonico refert, quod idem, ab Imperatore Sigismundo, in Fridericum Bellicoſum, Miſniæ Marchionem, cum Ducatu & Electoratu, nec non Arce & Oppido Altſtedo, ubi frequentiſſime olim Palatini jus dixerint, fuerit translatus, adeo ut, vi Aureæ Bullæ & inveſtituræ Sigismundi, cum dignitate Electorali ita coaluerit, ut ab ea nunquam ſeparari queat, unique ſoli Potentiſſimo Electori Saxoniæ proprius ſit factus. Atque ob hanc cauſam factum eſſe, porro arbitratur Noſter, ut a Friderici Bellicoſi tempore, Sereniſſimi Electores Saxoniæ, Palatinorum Comitum titulo uti, ſupervacuum crediderint. Electorali dignitate, a linea Erneſtina, in Albertinam translata, Palatinatum Saxonicum, eadem quoque fata oportuiſſe experiri, amplius cenſet Conſultiſſimus Autor, cui etiam non obſit, quod oppidum Altſtedum, lineæ Erneſtinæ fuerit reſtitutum, cum ab oppido illo, Palatinatus nunquam dependerit. In Capite nono, regale metallifodinarum jus prolixius nonnihil perſecuturus, præſupponit, totum terrarum orbem a Deo Adamo & Evæ fuiſſe conceſſum, adeo ut, ſine Dei & Protoplaſtorum conſenſu, nemo quicquam ſibi aſſerere potuerit; dominium porro univerſale ad poſteros eſſe devolutum, ut talis communio inter eos extiterit, qualis inter plures cohæredes eſſe ſolet, exceptis ſaltem iis, quæ, vivo Adamo, alicui jam propria facta eſſent. Quia vero iſta communio, aucto genere humano, diu durare non potuit, ea familiæ herciſcundæ ratio inita eſt, ut quilibet illa, quibus ad ſuſtentandam familiam, opus haberet, retineret, reliqua vero in medio relinquerentur, atque haberentur pro derelictis, & cujuslibet paterent occupationi: hinc, ex ſententia Noſtri, pacto minimum tacito, ex rebus communibus, fuere factæ nullius. Ejusdem ergo, cujus ceteræ res, conditionis fuerunt quoque metalla: hinc qui fundum vacuum occupat, etiam metallorum, ſub illo latitantium, dominus exiſtimandus eſt, & quidem non tantum extra civitatem, ſed & regulariter in civitate. His præſuppoſitis, Excellentiſſimus Autor docet, quod jure Romano quædam metallifodinæ publicæ, aliæ vero privatæ fuerint; ſed in Germania Regalibus indiſtincte ſint

an-

annumeratæ: id quod cum aliis, tum metallifodinarum Saxonicarum, & in ſpecie Freibergenſium, exemplis amplius declarat. Poſtea inquirit in veritatem ſententiæ illius, qua multi Doctores Saxonici, in terris Electorum & Ducum Saxoniæ, uſu receptum eſſe exiſtimant, ut is, qui de feudo, cum jurisdictione ſuperiore & inferiore inveſtitus eſt, metalla viliora, ut cuprum, ſtannum, plumbum aut ferrum, in feudo ſuo quærere, ac reperta ſibi ſervare queat. Abſoluta hac disquiſitione, partes juris metallifodinarum adducit, ac, oſtenſa Statuum Imperii, fodinas auri argentique in ſuis territoriis poſſidentium, præ cæteris, qui illis carent, quoad rem monetariam, prærogativa, oſtendit, qua lege, in fundis alienis, metalla hodie ſcrutari liceat, adjiciens, in terris Potentiſſimi Electoris Saxoniæ, Magiſtros montium, auri quoque fodinas probabiliter concedere poſſe, id eſt, poteſtatem ipſis eſſe datam, *auff alle metalle berckwerck zu verleihen.* Cum igitur ab Imperante & Republica, metalli fodinæ, certis conditionibus, in privatos deveniant, ideo varia negotia eo nomine intercedere ſolent, quorum indolem deinceps Noſter explicat. Inter illum igitur, qui metallifodinas concedit, & fodinarum cultores, *denen gewercken*, contractum velut emphyteuticum celebrari, & metallifodinas minime pro feudis haberi poſſe, cenſet. Inter ipſos autem fodinarum exercitores, ſocietatis contractum, cui tamen ſingularia quædam inſint, eſſe arbitratur. Quoad dominum denique fundi, qui agrum ad fodiendum, ſub conditione accipiendæ portionis hæreditariæ, *eines Erbkukus*, concedere debet, & fodinarum exercitores, negotium extraordinarium ſubeſſe, ex eoque actionem in factum oriri, exiſtimat, ac de libro metallico publico, *dem Gegenbuch*, ut & de ſalinis ac theſauris, coronidis loco, nonnulla adjicit. Circa acceſſiones, quibus Conſultiſſimus Autor, tractatum hunc feudalem augere & exornare voluit, nihil aliud nobis agendum videtur, quam ut ſyllabum earum exhibeamus. Præter diſſertationem itaque, de Feudo Franco, quæ tractatui ipſi inſerta eſt, in Appendice prima habetur (1) Mandatum feudale Joh. Georgii IV, cum mandato Joh. Georgii I, quorum illud de renovatione inveſtituræ, hoc de alienatione feudorum agit. (2) Mandatum feudale Sereniſſimi ac Potentiſſimi Regis Poloniæ & Electoris Saxo-

xoniæ Friderici Augusti de dato Thorun. 4 Jan. 1703. (3) Forma investiturarum, in Curia Electorali feudali Saxonica. (4) Formula dilationis pupillaris in Aula Electorali Saxonica. (5) Formulæ novæ decisionis de signis feudi hæreditarii & fœminini. (6) Marchionatus Lusatiæ Inferioris Privilegia, a Ferdinando I & Maximiliano II eidem concessa. (7) Rescriptum Serenissimi Principis Christiani, Saxoniæ Ducis, de clausula liberæ dispositionis, literis novis investiturarum inserenda. (8) Tabulæ investituræ Cæsareæ, super quibusdam bonis, officio hæreditarii Janitoris Imperii annexis, quas illustris stirps Wertherorum accepit A. 1698. (9) Formula pactionis feudalis, *lebn reverses*, qua simultanee investiti concedunt illi, qui eos admisit, liberrimam de feudo dispositionem. (10) Programma Academicum, quo quæstio excutitur: utrum Comes Palatinus veniam ætatis, in territoriis Ordinum Imperii, impertiri queat. (11) Aliud, quo discutitur quæstio: utrum jus primogenituræ in testamento prohiberi possit, & si a majoribus prohibitum, num novus jussus parentis, de eo introducendo, liberos obliget? In Appendice secunda exhibentur (1) Consultatio de Principatu Olsnæ in Silesia: utrum feudum proprium sit, an improprium, & quidem tale, quod fœminas admittat? conscripta a Georgio Franzkio A. 1647. (2) Consultatio pro Serenissimo Principe Dn. Adolpho Friderico, Duce Megapolitano, qua quæstio, utrum jus primogenituræ & linealis successio, an vero ordo succedendi, secundum propinquitatem, in hac Familia Serenissima, locum inveniat? excutitur, ac posterius affirmatur. (3) Viginti alia Responsa Juridica, nomine Facultatis Juridicæ Witembergensis, maximam partem emissa.

D. LUDERI MENCKENII P. P. DISSERTATIOnes Juridicæ. Accedunt V Decades Controversiarum & XII Programmata cum Indicibus necessariis.

Lipsiæ, apud Emmerichium, 1705, in 4to.
Constant 5 Alph. 8 plag.

QUas per quatuor, & quod excurrit, lustra in Academia Lipsiensi publicæ ventilationi subjecit Dissertationes Juridicas, eas nunc, in unum collectas volumen, in publicam lucem edidit Consul-

ſultiſſimus Autor. Præmiſit iis præfationem, qua Auditores ſuos alloquitur, qui aut olim ipſius lectiones frequentarunt, aut nunc iis interſunt, aut accedent in poſterum, ac his imprimis linguæ Latinæ culturam, ordinisque in ſtudio Juris ſervandi ſedulam commendat curam. Singularum Diſſertationum materias, & titulus operis, & index exhibet, ex quibus ſatis patet, eſſe eas ex omni Jure, Civili, Feudali, Canonico & Saxonico ſelectas, nec inanes quæſtiunculas, ſed themata, quorum conſtans in foro & quotidianus uſus eſt, continere. Sic, ut ex iis, quæ ad Jus Saxonicum pertinent, ſaltim aliquas exempli cauſa adducamus, *Diſſertatio XX* oſtendit, aſcendentes ad ſucceſſionem feudalem adſpirare non poſſe, niſi ſimultaneam obtinuerint inveſtituram, Feudi autem, ex pacto cum ſimultanee inveſtitis alienabilis, naturam prolixe exponit *Diſſertatio XXVI.* Plura haud addimus, inſtituti noſtri habituri rationem. Sed ad Decades Controverſiarum progredimur. Sunt & eæ olim in Academia Lipſienſi peculiaribus Diſſertationibus propoſitæ, ac continent quinquaginta controverſias Juris varii, ita ut ſupplementi inſtar eſſe poſſint iis, qui Gymnaſio Polemico Conſultiſſimi Autoris hactenus fuerunt uſi. Singulis Theſibus non modo conſentientes diſſentientesque Doctores, ſed & Legum ac rationum obſtantium reſolutiones ſubjiciuntur. Tandem Dodecas Programmatum coronidis loco accedit, quibus ad Exercitia Diſputatoria publica, quæ repetitis vicibus Autor noſter inſtituit, Juventutem legum ſtudio deditam invitavit. In quibus cum ſingulis fere quæſtiones Forenſes diſcutiantur, non minus, quam ipſas Diſſertationes, Lectoris Benevoli deſiderio ac expectationi confidimus ea ſatisfacere poſſe.

ECLAIRCISSEMENT SUR LE LIVRE DE LA GEneration des Vers dans le Corps de l'Homme.

i. e.

DILUCIDATIO LIBRI DE GENERATIONE Vermium in Corpore humano.

Amſtelodami, apud Thomam Lombrail, 1705, in 12.

Conſtat. 3. plag.

Lustrum jam præterfluxit, postquam *Nicolaus Andry*, Doctor Medicinæ Facultatis Parisiensis, Tractatum suum *de Generatione Vermium in Corpore humano*, a nobis *Anno 1700. Mense Novembri pag. 519.* recensitum, publici juris fecit. Quanquam vero remedia anthelmintica inibi commendata a quibusdam Medicis, in talismodi casibus, non sine successu in usum fuerint vocata, prout testatur Epistola præsenti libello addita; non destitit tamen *Ludovicus Lemeri*, cujus *de Alimentis* Tractatum *in Actu nostris Anno 1703. Mense Septembri pag. 396.* excerptum dedimus, in Epistola ad Dn. Boudin data, nostrique itidem libelli calci adjecta, eundem salse perstringere. Extitit vero alius, qui suum nomen quidem non professus, attamen Nicolai Andry in præsenti Dilucidatione causam agere, atque ad objectiones a Lemerio factas respondere sustinuit. Cum autem ad tria potissimum capita omnia ea, quæ fuerunt opposita, a Defensore redigantur, ita ut quædam in tractatu dicto quidem reperiantur, redargutione tamen neutiquam digna, quædam Authoris menti affingantur, quædam denique ceu sphalmata inter Errata jam dum fuerint notata; nos missis omnibus, ne contra morem nobis hactenus propositum agere videamur, ea solummodo, quæ pag. 15. & seqq. *de nutritione ossium & sensu medullæ* Noster disserit, brevibus commemorabimus. Putat enim, quanquam ossa mediantibus vasis sanguineis suum nutrimentum hauriant, absurdum tamen non esse, statuere, medullam pariter nutrire ossa. Quod si enim ossa sint solida, nec insigni cavitate prædita, qualia sunt officula aurium, cornua cervorum, & damarum, infundi materiam nutritiam in ipsum ossis corpus; sin vero sint concava, non solum ad corpus ossis, sed & ad cavitatem eandem deponi. Foraminula enim adesse exilia in interiori ossis superficie, per quæ ex medulla ad ossis substantiam vasa ablegentur. Et quemadmodum in animalium adultorum substantia, vasa sanguinea non conspiciuntur, etiamsi revera adsint; ita existimat Noster, singula ossa medulla omnino gaudere, etiamsi hæc, propter cavitatem vel exiguam vel nullam, in conspectum minus veniat. Cum enim, qua nutritur os, sit materia oleosa, eaque maxime subtilis & depurata sanguinis, sequi exinde, hanc sive ad cavitatem sive ad substantiam ossis deponatur, dici debere medullam.

lam. Imo idem officium præstare cavitatem ossium, ad quod pennarum avium cavitas formata est, credit; siquidem hæc non solum agilitatem, vim & levitatem volucribus conciliat, sed & penus vicem gerit, ex quo toti pennæ corpori nutrimentum sit petendum. *Sensum medullæ* quod attinet, quanquam, quibus crus vel brachium abscissum est, sub ossis mutilati ligatura novi doloris sensum edant, quamprimum medullæ lintea admoventur; vel animalia ejulatus renovent, si mediante stylo ossis detruncati medulla attingatur; sensum tamen ullum medullæ competere, negat Noster. Cum enim hæc sit materia oleosa, fluida & liquida, intra vesiculas membranaceas subtilissimas inclusa, æque absurdum esse, huic sensum tribuere, ac sanguinem sentire, statuere, putat. Quando autem quidam Anatomicorum medullam per fasciculum plurimarum vesicularum membranacearum, oleosa quadam fluida & liquida materia refertarum definiunt, eundem applausum mereri eosdem putat, quem illi, qui succum citri fasciculum vesicularum membranacearum, acido & transparente liquore refertarum, esse dicunt; imprimis cum iidem asserant, medullam transpirare, per ossis texturam vehi, hocque in mortuo animali livore contaminare; quæ certe proprietates non membranaceæ texturæ, sed fluido corpori competant. Ita ut sensus non medullæ, sed ejus involucris membranaceis verius tribuatur.

JOH. BERNOULLI MOTUS REPTORIUS EJUSque insignis usus pro Lineis Curvis in unam omnibus æqualem colligendis, vel a se mutuo subtrahendis; atque hinc deducta Problematis de Transformatione Curvarum in Diario Gallico Paris. 12 Febr. 1703 propositi genuina Solutio.

QUartus agitur annus, ex quo solutum habui problema de *transformanda Curva Algebraica in alias innumeras Algebraicas longitudine æquales*, non diu ante mihi propositum ab egregio quodam Belgii Mathematico. Idem postea, quod viderem posse præstare insignem usum pro dimensione & comparatione curvarum, publice proposui in Diario Gallico m. Febr. 1703,

 con-

concesso totius modo tum incipientis anni decursu, spe fretus fore ut per ejus solutionem unam vel alteram, Geometria recondita incrementum esset captura non spernendum. Sed ultra præstitutum limitem (intra quem nihil solutionis comparuit) jam fere sesquiannus est elapsus, necdum tamen dedi meam solutionem; quod fateor oscitantiæ an oblivioni meæ imputandum, forsan diutius duraturæ, nisi excussisset eam visa mihi nupera Clarissimi Joh. Craigii Solutio, publicata primum in Transact. Philos. Londin. anno 1704 num. 289, & postea transscripta in Acta Erudit. novissimi Aprilis.

Quid de hac solutione sentiam, mearum est partium paucis prius aperire, quam meam proposuero, neque id facere verebor, cum mihi constet, Clarissimi Auctoris popularem Celeberrimum Newtonum sententiæ meæ ab Amico quodam (cui eam privatim perscripseram) intellectæ per totum suffragari. Quare non ægre laturum spero acutissimum Craigium, si, quod in ipsius solutione desidero, amice & candide proponam. Illam, utpote brevem, huc „transcribo totam: Sint, inquit, w, s, coordinatæ Curvæ datæ; & „Curvæ quæsitæ sint coordinatæ x, y: tum ex conditione proble-„matis erit $dw^2 + ds^2 = dx^2 + dy^2$. Ponatur $dx = dw -$ „$m\,dz$, unde erit $dy = \sqrt{ds^2 + 2m\,dw\,dz - m^2\,dz^2}$; in hac „pro ds substituatur ejus valor per w, dw & determinatas ex-„pressus: & *pro dz assumatur talis valor ex w, dw & determi-„natis compositus, ut valores quantitatum dx, dy sint summabi-„les:* Et sic habentur x ac y coordinatæ curvæ quæsitæ. Q. E. I.

Nihil unquam expediri potuisset brevius, non nego; sed & ipsa nimia brevitas est suspecta; re vera enim quis quæso, vel leviter attendens, non viderit statim postulari gratis, *& pro dz assumatur talis valor ex w, dw & determinatis compositus, ut valores quantitatum dx, dy sint summabiles?* Postulatum hoc non minus difficile videtur quam ipsum problema, imo si illud dixero difficilius, non adeo a veritate alienum dixero; superaddit enim tacite problemati conditionem aliquam præter necessitatem, quæ hæc est, quod non tantum curvam curvæ, scilicet totam toti, sed etiam partes partibus æquales fieri jubeantur, quæ tamen posterior con-

conditio non exigitur in problemate; sufficit namque exhibere curvam datæ æqualem, licet partes æquales in illis determinari non possint. Exempla interim, quæ Vir Clarissimus adducit, & quæ an recte soluta, examinare nondum vacavit, non magis probant generalem problematis solutionem, quam si quis per nonnulla exempla æquationum quadratarum & cubicarum a se resolutarum contendere vellet, se monstrasse viam generalem resolvendi æquationem cujuscunque sit dimensionis.

Videtur Doctissimus Craigius ipse quodammodo agnoscere imperfectionem suæ solutionis. Sub finem enim, ubi innuit Problema Diophantæum, quo petitur *Dividere summam duorum quadratorum in duo alia quadrata, quorum latera sint rationalia*, affinitatem habere cum nostro, quod putavit necessario idem esse quam *Dividere summam duorum quadratorum in alia duo quadrata, quorum latera sint summabilia*, rectissime subdit, solutionem mei problematis communes tantum fluxionum methodos inversas requirere, & artificium in debita laterum quæsitorum assumtione consistere, scilicet ut sint summabilia; quo satis nobis indicare vult, quod, quemadmodum illa fluxionum methodus inversa nondum ad perfectionem est perducta, sed immane quantum adhuc circa illam a Geometris desideratur, ita etiam solutio sua, quæ illam methodum requirit, perfecta dici non possit: artificium autem (quod ipse ita vocat) assumendi latera debito modo, ut sint summabilia, haud dubie arcanum est difficillimum. Non ergo illud in solutione generali fuisset supponendum, sed demonstrandum, quod dum fiet, meam nunc solutionem cum alio, quod me eo deduxit, novo invento communicare nequaquam gravabor.

Verum hoc loco non est dissimulandum, quod acceptum ferimus Illustri nostro Leibnitio, felicioribus auspiciis rem aggresso. Is quippe mihi sub initium anni superioris perscripsit aliquod tentamen solutionis neutiquam paralogisticæ, imo cui nihil deerat, nisi ut laborem calculi (qui ad perplexitatem haud facile superabilem deducere videbatur) tollendi modum ostenderet. Via autem, quam ineundam censuit Vir perspicacissimus, consistit in coevolutione duarum curvarum ope styli commune circumplicatum filum

tendentis & describentis tertiam aliquam curvam, quæ si algebraica sit ut & una ex evolutis, altera etiam necessario erit algebraica, non minus quam ipsa etiam coevolutarum differentia semper per rectas lineas algebraice determinabilis existit. Ex quo prævidit Illustris Leibnitius, coevolutas posse fieri longitudine æquales, evanescente scilicet illa differentia; adeoque ut curvæ datæ algebraicæ inveniatur alia algebraica æqualis, nihil aliud faciendum esse, quam ut assumatur pro arbitrio aliqua curva algebraica (specifice tamen determinata & debite collocata) quæ præstet speculi vicem, id est, quæ tangentes curvæ datæ tanquam radios incidentes sub angulo æquali reflectat, & per eorum intersectiones causticarum more formet novam curvam algebraicam: hæc enim cum data curva faciet duas coevolutas pro assumta illa arbitraria per filum describenda. Et quia de casu tantum speciali in calculo agitur, ut nimirum coevolutarum differentia sit nulla, debito modo assumere jubet sive speciem, sive parametrum, sive situm, sive aliud quid curvæ arbitrariæ, quo in proposito casu illa differentia evanescat, atque adeo datæ evolutæ inveniatur altera æqualis.

Ampliorem ejus rei explicationem non dabo: a nemine enim pro dignitate sua melius tractabitur, quam ab ipso Inclyto Viro, proinde humaniter rogando, ut communium studiorum bono & incremento methodum suam, hactenus non nisi levi penicillo adumbratam, perficere, & inprimis, quomodo arbitraria illa speculi vices subitura sine operoso & molesto calculo specifice determinanda vel collocanda sit, ut coevolutarum differentia evadat datæ æqualis vel nulla, compendiosam aliquam viam aperire nobis dignetur.

Mea nunc inventa daturus, præmitto Geometrarum more nonnullas definitiones & postulata.

Defin. I. Per *normales extremas* intelligo lineas rectas ad utramque curvæ alicujus extremitatem perpendiculariter ductas.
TAB. VIII. Sic BN & AN (Fig. I.) sunt normales extremæ curvæ ACB.
Fig. I. *Defin. II. Amplitudo* curvæ ad eandem partem concavæ est angulus, quem constituunt normales extremæ. Sic angulus BNA est amplitudo curvæ ACB.

Defin. III. Secare curvam in *partes æque amplas* vel *ampli-*

Fig. II.

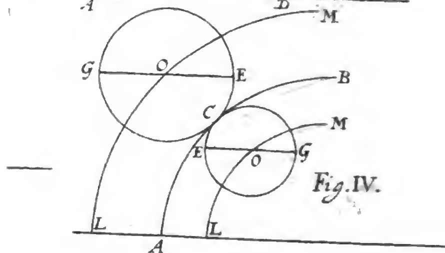

Fig. IV.

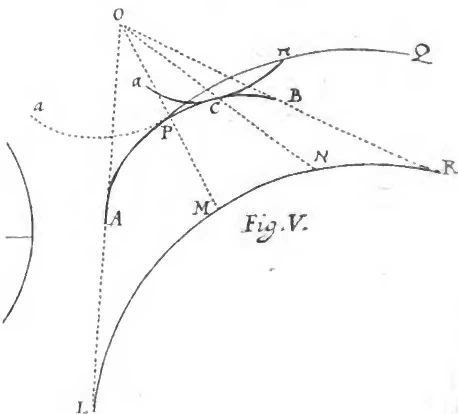

Fig. V.

plitudinis æqualis, eſt eam ita dividere, ut partium ſingularum normales extremæ conſtituant angulos æquales.

Defin. IV. Curva curvam *obrepere* dicitur, ſi mobilis ſuper immobili moveatur motu parallelo, & interim altera alteram continuo tangat, partibus convexis ſibi mutuo obverſis. Mobilis autem curva vocetur *Perreptans*, & immobilis *Perreptanda*.

Defin. V. Curva Curvam *ſubrepere* vocatur, ſi ſimilis fiat motus hoc tantum diſcrimine, quod nunc curva perreptans convexitate ſua inter *rependum* tangat continuo partem concavam curvæ perreptandæ.

Ut clarius hi duo motus intelligantur, poſſunt quodammodo comparari cum deviatione navis, qua ſcilicet fit, ut dum ex. gr. a Borea in Auſtrum vi venti fertur, interim ſimul ab occulto quodam aquarum motu in aliam rapiatur plagam; quo pacto duas licet concipere curvas, quarum unam uno, alteram altero latere navis perpetuo tangit, quarum proinde una a navi *obrepitur*, altera *ſubrepitur*.

Fingamus igitur (Fig. I & II.) curvam ACB immobilem ſeu perreptandam, aliamque mobilem ſeu perreptantem ECF, quæ poſito primo vertice E in verticem A, axique EG in axem AD vel cum eo in directum, moveatur poſtea ECF motu parallelo per ACB, hoc eſt ut axis EG & ſibi & AD maneat ſemper parallelus; habebitur fig. I. motus *obreptionis*, & fig. II. motus *ſubreptionis*. TAB. VIII. Fig. I. II.

Defin. VI. Curvam *Reptoriam* voco, quæ deſcribitur hoc motu per punctum quodvis in plano perreptantis curvæ ECF ſitum, ut ex. gr. AEH per verticem E, vel LGM per punctum G in axe.

Defin. VII. Curvarum perreptandæ & perreptantis ACB & ECF, partes illas duas AC & EC, quæ jam ſuum officium fecerunt, illa rependo, hæc reptionem patiendo, vocabo *partes eadem reptione defunctas*.

Poſtul. I. Curvæ datæ algebraicæ poſtulantur dari quoque algebraice tangentes & normales.

Poſtul. II. Poſtulatur Curvam datam algebraicam ſecari poſſe algebraice in partes quotcunque æque amplas.

Lem-

Lemma I. Curvis perreptanda & perreptante existentibus algebraicis, erit quoque, quæ hinc generatur, reptoria algebraica. Liquet ex postul. I & II. nam constat partes eadem reptione defunctas AC & EC esse æqualis amplitudinis, adeoque assumto arcu AC ad lubitum posse algebraice determinari arcum æque altum EC, hinc & punctum E in curva reptoria AE.

Lemma II. Omnes curvæ reptoriæ vel quæcunque earum partes eadem reptione descriptæ inter se sunt æquales & similes. Patet hoc ex parallelismo motus; sumantur enim in plano perreptantis ECF duo quæcunque puncta describentia E & G, quibus connexis per rectam EG, manifestum est hanc rectam per motum reptionis singulis momentis translatam per intervallum minimum in situm priori parallelum, descripsisse utraque sua extremitate lineolas parallelas & æquales, quæ cum sint elementa curvarum AEH, LGM, constat propositum.

Coroll. I. Tangentes ductæ ad extremitates omnium reptoriarum vel quarumcunque earum partium eadem reptione descriptarum, parallelæ sunt omnes tam inter se quam communi tangenti ductæ per punctum contactus curvarum vel partium eadem reptione defunctarum.

Coroll. II. Reptoria cum partibus perreptandæ & perreptantis eadem reptione defunctis semper est ejusdem amplitudinis. Hinc jam fluit utilissimum, quamvis facile

Theorema I.

Omnis Reptoria vel quæcunque ejus pars est longitudine æqualis vel summæ vel differentiæ partium perreptandæ & perreptantis eadem reptione defunctarum; nempe summæ, si motus fiat per obreptionem; & differentiæ, si per subreptionem.

Demonstr. Concipiatur (Fig. I & II.) Perreptans ECF progredi in situm proximum, ita ut vertice ejus E perveniente in *e*, punctum simul perreptantis *m* cadat in punctum perreptandæ *n*; clarum nunc est, lineolam E*e*, quæ per Coroll. I. parallela est lineolis C*n* & C*m*, fore illam in fig. I. æqualem summæ C*n* + C*m*, & fig. II. differentiæ earundem, C*n* — C*m*; nam per parallelismum motus fit, ut progressus puncti E nempe E*e* sit æqualis distantiæ pun-

punctorum *n* & *m*, quæ vero distantia, cum particulæ C*n* & C*m* in directum jacere censeantur, non differt ab earundem summa in fig. I, & a differentia in fig. II. Sunt vero E*e*, C*n* & C*m* elementa suarum respective curvarum AE, AC & EC; ergo etiam collectim sumtis elementis, erit Curva Reptoria AE æqualis in fig. I summæ perreptandæ & perreptantis AC + EC, & in fig. II differentia earundem AC — EC. q. e. d.

Scholium.

In memoriam hic sibi revocabit B. Lector, quod Illustre Virorum par, summus Leibnitius, & acutissimus, dum viveret, Hugenius præstiterunt, introductis scilicet ab hoc *Evolutionis*, ab illo *Tractionis* motibus, non sine insigni pro notitia curvarum emolumento; sed nunc judicet pro æquitate sua, annon noster motus *Reptionis* illis duobus saltem adjungi mereatur. Sive enim ejus facilitatem & simplicitatem, sive utilitatem spectare velit, deprehendet eum in omni parte mirifice excellere. Quis enim motus facilior & simplicior, quis vero etiam ad praxin accommodatior, quam qui sibi semper parallelus est? Quantæ autem sit utilitatis, præter ardui problematis solutionem mox dandam, vel hoc arguit, quod nobis introitum referet ad abstrusiora & tantum non hactenus desperata circa curvas cognoscenda & efficienda. Quorum unum alterumve tantum notabo: Et primo quidem, cuivis statim obvium est, quomodo datis duabus aut pluribus curvis algebraicis, facile alia nova algebraica inveniatur, cujus area æqualis sit summæ vel differentiæ arearum datarum, erecta scilicet tantum ad communem abscissam nova applicata summæ vel differentiæ datarum applicatarum æquali. At vero si non areæ, sed longitudines ipsæ datarum algebraicarum, in aliam novam algebraicam conflari, id est, inveniri si debeat curva algebraica, cujus longitudo æquetur aliarum datarum vel summæ vel differentiæ; hoc jam quod hactenus a nemine effectum reperias, nostræ videtur reservatum methodo, rem mirabili brevitate absolventi. Etenim si primo duas ex datis curvis sumas, earumque unam obrepere facias, alteram habebis reptoriam duabus datis æqualem, ad quam si eodem modo addas tertiam datam curvam ope obreptionis denuo instituendæ,

prodibit alia nova reptoria tribus istis datis curvis longitudine æqualis, cui simili modo quartam, postea quintam, & plures porro addendo, habebis tandem unam omnibus simul curvis datis æqualem, & quidem per Lemma I algebraicam, si tales quoque fuerint datæ; sicubi vero differentia vel subtractio curvarum facienda occurrit, loco tunc obreptionis subreptionem instituendam esse, non necesse duco ut moneam.

Quæ cum ita se habeant, nulla posthac erit res ardua, curvas non tantum dissimiles, sed & diversorum omnino generum in unam (subintellige *algebraicam*, si illæ tales fuerint) colligere, vel a se mutuo subtrahere, vel partim subtrahere & partim addere; atque vel differentiæ, vel partim differentiæ, partim aggregato unam æqualem construere curvam. Sic ex. gr. non solum ellipses quotcunque dissimiles (quod tamen antea sat magnæ difficultatis fuisset) sed ellipses cum hyperbolis & parabolis per nostram methodum facile coalescent in unam, hoc est, sine magno labore exhibebo jam curvam algebraicam, quæ sola trium sectionum conicarum datarum longitudinem exæquet. Ex hisce vero deducitur sequens in abstracto propositum

Theorema II.

TAB. VIII. Fig. III. *Sint* (Fig. III.) *curvæ quot & qualescunque ADL, ACM, ABN, sitque alia curva APR cujus abscissa AO æqualis abscissarum summæ AE + AF + AG respondentium partibus AB, AC, AD æque amplis; & applicata OP æqualis applicatarum summæ EB + FC + GD: Dico curvam AP æquari longitudine omnibus curvis AB + AC + AD. Quod si vero AO esset summa abscissarum tantum aliquarum mulctata reliquis abscissis, & similiter OP summa respondentium applicatarum mulctata reliquis applicatis: Dico fore etiam curvam AP æqualem summæ curvarum unarum mulctatæ reliquis curvis. Ex. gr. Si AO sit = AG + AF − AE, & OP = GD + FC − EB, erit curva AP = AD + AC − AB. Dico tandem etiam, in utroque casu fore curvam AP æqualis amplitudinis, cujus sunt AB, AC vel AD.*

Demonstratio hujus ex præcedenti theoremate haud difficulter

ter colligitur: immo & immediate ex calculo differentialium directo peti potest, quare illa relicta revertor ad motum nostrum reptorium; qui hoc alterum notatu dignum nobis suppeditat, quod est inventum de dimensione linearum curvarum per circulares a me jam olim publico exhibitum in Actis hisce anni 1695 m. Aug. & Nobilissimis Duumviris Leibnitio & Tschirnhausio tantopere laudatum eod. an. m. Novemb. Quo ostendi, duas curvas eadem evolutione condescriptas per duo quælibet fili evolventis puncta habere summam vel differentiam æqualem arcui circulari. Lubet ergo nunc ostendere, quomodo hoc theorema, quod tunc singulari demonstratione muniveram, non sit nisi specialissimus duntaxat casus præsentis hujus de Reptoriis.

Sit enim (Fig. IV.) curva perreptanda quæcunque ACB, sed perreptans ECG sit jam circulus; sumaturque punctum describens reptoriam LOM, in ipso centro O; patet statim reptoriam LOM, esse hoc casu eam, quæ describeretur per evolutionem eandem, per quam describeretur ipsa ACB; puncta enim O & C intervallo semper æquali & perpendiculari ad curvas LOM & ACB existentia, hasque proinde æquidistantes facientia, facile concipiuntur necessario esse in filo communi evolvente. Habemus igitur curvam LO per obreptionem, æqualem summæ; & per subreptionem, æqualem differentiæ curvæ AC & arcus circularis EC, adeoque & hunc arcum utroque modo æqualem differentiæ curvarum LO & AC. Quando vero circulus subrepens ECG minoris est convexitatis, quam curva perreptanda ACB, id est, quando curvatura circuli ECG includit curvaturam ACB, illius nempe radio majore existente quam radius circuli osculantis in C; erit tunc differentia inter AC & EC penes arcum EC tanquam majorem, unde summa curvarum AC & LO partes concavas sibi jam obvertentium habebitur æqualis arcui circulari EC. Verum enimvero cum parum sit naturalis & incommode peragatur motus subreptionis, ubi subrepens includit subrependam, possunt hæ vices suas permutare ita, ut nunc circulus subrependæ, illa vero subrepentis functionem obeat; sciendum quippe in genere, per conversionem perreptantis in perreptandam & vicissim, nihil in reptoria, quæ describitur, immutari præter situm. TAB. VIII. Fig. VI.

 At-

Atque ita veritatem theorematis ex actis citatis tanquam corollarium ex novo hoc motus reptorii invento deduximus, ubi præterea notare convenit fundamentum, cur curvæ ex evolutione condescriptæ nihil aliud sint quam species reptoriarum, id quod in hoc consistit, quoniam circulus ECG ob partes suas similares sive motu rotationis, sive motu reptionis feratur super AC, centro suo A eandem utroque modo describit curvam LOM: atqui rotando, uti notum est, fit condescripta ex evolutione: Ergo constat, quod indicare volui.

Ne vero diutius Lectorem detineam, propero tandem ad solutionem genuinam problematis in Diario Gallico propositi de Transformatione Curvarum, quod, si unum excipias Amplissimum Leibnitium, qui non infeliciter adeo rem est adorsus, in hunc usque tamen diem, quantum constat, nondum perfectam a quoquam accepit enodationem, & ne ab illis quidem, quod miremur, qui nihil non pervium sibi & multa sibi solis perspecta putantes, alios provocando nec modum, nec mensuram tenuerunt: qualis vero causa sit veterni corripientis eorum sagacitatem hac in parte, hujus loci non est inquirere.

Problema.

Datam curvam algebraicam transformare in alias innumeras etiam algebraicas ejusdem cum ipsa longitudinis, sed quæ sint dissimiles datæ, tam quoad totum quam quoad partes.

Solutio I. per Motum obreptionis. Esto curva data algebraica ACB, (Fig. V.) quæ per postul. II. secetur in partes aliquot æqualis amplitudinis, ex. gr. in duas AP & PB. Convertatur una ex iis ut AP circa rectam tangentem in P tanquam circa axem, ut convexitas in contrariam mutetur sumatque situm aP; in hoc situ obrepat pars aP partem PCB ita scilicet, ut inter rependum semper servet situm $\alpha C \pi$ parallelum primo aP. Curva reptoria, quæ hinc describitur $P\pi Q$ per punctum aliquod ad lubitum assumtum in plano curvæ $\alpha C \pi$ ut π, erit una ex quæsitis. Est enim per Theorema I. $P\pi Q = \alpha C \pi + PCB =$ (quia $\alpha C \pi = aP = AP$) $AP + PB = APB$. Est autem $P\pi Q$ curva algebraica per Lemma I. Adeoque datæ curvæ algebraicæ inventa est alia

TAB. VIII. Fig. V.

alge-

algebraica æqualis: cui postea eadem methodo inveniri potest æqualis secunda, & deinde secundæ tertia, tertiæ quarta & ita in infinitum. Sunt vero etiam omnes dissimiles, quoniam semper pars reptoriæ extrema $P\pi$ æqualis est partibus $PC + \pi C$ hoc est parti alicui intermediæ inter extremitates curvæ datæ APB; quod necessario dissimilitudinem curvarum, partiumque ejus arguit, excepto unico casu, quo nempe curva data æquabilis convexitatis, omnesque adeo partes similares, id est, si curva data esset circulus, quem igitur hic exceptum volo, daturus infra pro eo solutionem peculiarem. Ergo transformata est omnis curva data excepto circulo in alias innumeras sibi æquales, & quidem omnes algebraicas si proposita sit algebraica. q. e. f.

Coroll. I. Curva inventa prima $P\pi Q$ dimidiæ est amplitudinis, cujus est data APB; secunda amplitudinis est partis quartæ, tertia octavæ, quarta decimæ sextæ, & sic porro, decrescentibus scilicet amplitudinibus curvarum in progressione geometrica subdupla; unde ultro hic se nobis offert nova ratio rectificandi curvas per approximationem. Cum enim recta linea nihil sit aliud quam curva amplitudinis infinite parvæ, curvæ utique nostræ ipsi APB æquales per successivas operationes inventæ quanto minoris fiunt amplitudinis, tanto magis ad rectas lineas accedunt.

Coroll. II. Si curva proposita secetur in tres partes amplitudinis æqualis, eæque per methodum supra traditam conflentur in unam curvam, habebimus iterum novam propositæ æqualem, quæ postea similiter in aliam & hæc iterum in aliam (& ita quoties libuerit) transformabitur. Pari ratione, si ab initio secetur curva data in quatuor partes æqualis amplitudinis, prodibit nova progressio infinita curvarum inventarum datæ æqualium; per quinquisectionem curvæ datæ rursus nova obtinetur curvarum series; nec non nova & nova semper habetur per sectionem in sex, in septem, in octo &c. partes æqueamplas. Et ita satisfactum est problemati non uno modo tantum, sed modis infinitis, quorum singuli innumeras exhibent curvas datæ æquales. Hi modi si combinentur, prodibit numerus modorum infinitorum infinitus, quibus ulterius combinatis sine fine, exoriuntur novi semper infinitatis gradus, quibus præcedentes quasi absorbentur.

Coroll. III. Alia præterea ratione obreptio initialis peragi potest, mutato nimirum (fig. V.) situ partis AP vel aP, ut extre-
TAB. VIII. mitates partium non contiguæ ab initio se tangant, hoc est, ut ex-
Fig. V. tremitas a partis aP tangat extremitatem P partis PB, hacque dispositione instituatur obreptio. Fiet enim reptoria $P\pi Q$ omnesque reliquæ postea ut prius describendæ a prioribus diversæ, & tamen ipsi propositæ APB æquales. Hic autem modus inprimis locum obtinet, quando curvæ partes PA & PB sunt æquales & similes, uti fit, cum APB esset ex. gr. aliqua ex sectionibus conicis, in qua punctum P foret vertex summus; quo casu curva reptoria $P\pi Q$ per priorem modum descripta esset nova tantum sectio conica sed parti PA vel PB omnino similis, id quod non satisfaceret problemati, quippe quod requirit curvam propositæ dissimilem. Atque hic in universum est notandum, quotiescunque curvæ perreptans & perreptanda sunt eædem vel tantum similes, seque tangunt ab initio reptionis in punctis similibus, curvam reptoriam hinc generatam illis semper etiam fore similem; cujus ratio attendenti haud difficulter patescit. Quando igitur dixi in solutione curvam $P\pi Q$ dissimilem esse ipsi APB vel parti AP, excepto solo casu, quo data curva APB esset arcus circuli, ista verba sub hac restrictione dicta velim, ut nimirum si proposita constet duabus partibus PA & PB æqualibus & similibus, situs tunc partis aP prius permutetur, admoto scilicet a partis aP ad punctum P partis PB: alioquin certe reptoria descripta $P\pi Q$ foret parti *AB* vel PB omnino similis.

Solutio II. per Motum subreptionis. Esto Curva data algebraica ACB (Fig. V.) ad quam construatur prius alia similis LMNR, illiusque dupla, quod quomodo fiat dudum est cognitum, ducendo tantum ex assumto quodam puncto O per singula curvæ datæ puncta rectas OL, OM, ON, OR duplas suarum partium OA, OP, OC, OB: Deinde sumta LMNR pro perreptanda & APCB pro subrepente, atque admoto B ad L, vel A ad R, fiat subreptio; dico reptoriam hinc genitam fore æqualem propositæ APB; est enim æqualis differentiæ inter LMNR & APB per theorema nostrum I. differentia vero æquatur ex constructione ipsi APB. Ergo &c. q. e. f.

No-

Nota, quod pro subreptione inchoanda dixerim admovendum esse A ad R, vel B ad L, secus enim si A ad L, vel B ad R admoveretur, reptoria prodiret eadem cum APB. Fateor equidem, hoc incommodum certis casibus, etiamsi adhibita illa cautela, posse occurrere, tunc nempe, quando curva data APB duas habet partes PA & PB inter se æquales & similes. Hoc vero inconveniens multis modis tolli potest; construendo ex. gr. dimidiæ tantum AP, curvam similem in ratione tripla, id est, ut ubique OL ad OA, OM ad OP, se habeant ut 3 ad 1. Sic enim admoto A ad M vel P ad L, si AP subrepserit ML, habebit reptoriam dissimilem & duplam ipsius AP, adeoque toti APB æqualem. Cæterum prærogativa aliqua gaudet hæc construendi methodus super præcedentem, dum non indiget postulato II. Sectio enim curvarum in partes æqueamplas molestiam quandoque in praxi creare posset, quæ autem hic commode evitatur. Sciendum interim hoc artificium, quod nititur prævia constructione curvæ similis ad habendam curvam dissimilem & æqualem propositæ, posse etiam in motu obreptionis locum habere. Etenim si construatur curva LMNR datæ APB similis sed semissis tantum longitudinis, quod fit, bisecando rectas ex polo O eductas OA, OP, OC, OB; obrepat postea LMNR se ipsam inverso ordine, hoc est curva LMNR bis describatur, atque una obrepat alteram, facto scilicet reptionis initio ab unius extremitate L applicata ad extremitatem R alterius; manifestum est, reptoriam hinc exurgentem (quippe æqualem per theorema I. duplici LMN) æqualem esse propositæ APB, ut & eidem dissimilem, nisi forte partes PA & PB essent æquales & similes, quo casu adhibenda foret medela modo supra allata. Cæteroquin tamen hoc notandum in favorem prioris solutionis, quod per hanc posteriorem non quemadmodum per priorem amplitudines reptoriarum decrescant, ipsæque adeo ad rectitudinem magis magisque accedant, sed ex adverso omnes prodeant amplitudinis, cujus est curva proposita.

Solutio singularis pro circulo. Pervenio tandem ad casum unicum (si curva data circularis est) qui solus solutiones nostras generales non agnoscit, iisque non comprehenditur, quem propterea jam supra excepi. Nam quomodocunque circulus circulum per-

perreptet, sive obrependo, sive subrependo; reptoria quoque orietur semper circularis, cujus causa est (ut supra jam monui) æquabilis convexitas circuli, seu partium ejus non interrupta similaritas. Ne igitur hoc uno in casu, inter infinitos, immo omnes alios a nobis solutos, aqua nobis hæreret, excogitanda fuit pro Circulo peculiaris solvendi ratio petita ex methodo, jam olim mihi pro aliis curvis non infeliciter adhibita, ut videre est in Actis hisce A. 1694 pag. 396 & 397, ut & A. 1695 pag. 64, ubi ea usus fui ad construendam curvam paracentricam per longitudinem curvæ algebraicæ, atque jam tum monui eam consistere in divisione quadrati differentialis propositæ in duo alia quadrata, quorum latera sint integrabilia, adeo ut videre possit Clarissimus Craigius, suæ solutionis fundamentum jam pridem mihi innotuisse; quanquam tamen pro universali venditare nollem. Interim ecce solutionem pro circulo:

TAB. VIII. Fig. VI. Esto Circulus, cujus peripheria transformanda sit in curvam aliam algebraicam, describatur primo circulus alius ABE (Fig. VI.) cujus radius CA = 8 radiis circuli propositi, ut scilicet quadrans AB totam circumferentiam datam contineat bis: Sit radius CA vel CB = a, abscissa CD = x, adeoque applicata DP = $\sqrt{aa-xx}$; construatur nunc alia curva HGR hac conditione ut sit abscissa CF = $\frac{3aax-x^3}{3aa}$, & applicata FG = $\frac{aa-xx}{3aa}\sqrt{aa-xx}$; quo facto erit semper, uti calculanti facile patebit, portio curvæ HG ducta in radium æqualis segmento circulari APDC, adeo ut sumta CD = ipsi radio (quo casu segmentum APDC degenerat in quadrantem circuli (AB) hinc fiat CF = CR = $\frac{2}{3}a$, & FG = o; ipsa autem curva HGR ducta in radium = quadranti circuli CAB = quadranti circumferentiæ APB ducto in semiradium: unde curva HGR = $\frac{1}{2}$ APB = (per constr.) toti circumferentiæ datæ; quam igitur mutavimus in æqualem aliam curvam algebraicam, hæc vero porro per præcedentes solutiones in alias infinitas transformabitur, quare nunc dedimus problema ex omni parte solutum.

Erratum. A. 1704. pag. 380. l. 9. pro *differentiatio* lege *tertia differentiatio.*

VAL.

VAL. ERNESTI LOESCHERI, D. ION,
sive
ORIGINUM GRÆCIÆ RESTAURATARUM
Libri II.

Lipsiæ, apud Heredes Grossianos, 1705, 8.
plag. 7.

ANimus Auctori Maxime Reverendo, nostroque in colligendis Eruditorum Actis jam a pluribus annis Socio solertissimo, S. Theol. Doctori & Delitiano in vicinia hoc tempore Præsuli fuit, hac lucubratione ostendere, falso hactenus creditum, quod Græci Asiatici, Iones, Dores, aliique ex Europa in Asiam migraverint, cum omnes potius Græci ex Asia in Europam pervenerint. Quo consilio inductus rem istam tentaverit, in calce opusculi p. 102 enarravit, meditari se nimirum Origines Religiosas, opus errorum fontes & Historiæ sacræ adyta reserans, quodque multos in re sacra scrupulos eximere possit: in quo dum versatur, animadvertit, vulgarem de Græcorum natalibus hypothesin bonæ causæ & Mosaicæ Historiæ multum adversari, imo cum se ipsa pugnare. In hac illum sententia confirmarunt Strabonis quædam testimonia, qui Græcorum unus hac de re sincere, etsi tecte, loqui videtur.

Methodi causa duos operis hujus libros fecit, quorum primus Analyticus dicitur, & Græcorum de suis originibus tradita resolvit, ut veritas inde appareat. Nam cap. I Auctor conquestus de fabuloso antiquissimæ Græcorum Historiæ statu, Marshamum & Clericum ait eandem corrigere cœpisse, Græcos fabularum amantissimos fuisse, omnium vero turpissime se dare, quando se autochthones profiteantur; ubi collatis veterum testimoniis, Pelasgum, Arantem, Orum aliosque, quos Græci e terra enatos fabulantur, explodit. Capite II de interitu antiquissimorum Græcæ Historiæ monumentorum disserit, eumque haud ægre ferentibus Europæis Græcis accidisse existimat, quia eorundem affectatæ antiquitati non favebant. Herodotum vero patrem Historiæ dictum, quia, cum Asianus esset, Europæis tamen natalium primatum adscripsit. Affertur præterea hujus rei peculiaris ratio: Asiaticos nempe Græcos libertate amissa, patriæ pertæsos, ac popularium suorum in

Europa gloria captos, nationis causa omne studium in Græciam Europæam ornandã contulisse, hacque occasione, quæ jactantiæ causa initio ferebantur, inter historicas veritates paulatim recepta esse. Hinc Græcos propriis argumentis confutaturus ex Herodoto, Strabone, Pausania aliisque ostendit, migrationem Ionicam, Phorbantis aliasque, quibus Græci in Asiam venisse feruntur, tanti non esse, ut tanta res ex ipsis deduci possit, & priusquam eæ contingerent, Græcos in Asia vixisse; Titanes quoque, unde familiæ Græcorum summæ deriventur, Asiaticos fuisse, nec non Cabiros. Ex adverso Auctor probat, Deucalionem, Lelegem, Cadmum, Pelopem aliosque cum integris gentibus ex Asia in Helladem ante istas migrationes advenisse; Herculem Asiaticum Idæum esse omnium ejus nominis vetustissimum, ad quem multæ Græcorum Archæologiæ ultimo redeant; insulares denique Græcos antiquiores esse iis, qui in Europæ continenti degebant. Quo loco notanda est Auctoris observatio, consuevisse Græcos, quoties diffiteri nequeunt, se magnum quid ab exteris accepisse, (ne Orienti id acceptum ferre cogantur) ex Ægypto talia derivare, eamque ob causam Deucalionem, Danaum &c. Ægyptios appellare. Ad specialia se confert cap. III, utque res omnis eo dilucidius pateat, antiquissimos Græciæ populos omnes excutit; principio Pelasgos & Leleges, ad quos omnes fere Helladis populi suos natales referunt, posthæc Pæones, Dryopes, Caucones, Aones, Mygdones, Hyantes ex Asia advenisse probans. Hinc sigillatim de Argivis agit, quorum nomen, consentiente Scholiasta Dionysii, ab ערגה derivat, ut Argos idem sit, ac terra littoralis; Argivos vero & Sicyonios Reges priscos rejicit: Arcades, Thessalos, Cretenses, Atticos, Spartanos, Bœotios ab antiquitatis possessione deturbat; Iones, Dores & Æoles antiquissimi generis Pelasgici & Lelegici fuisse; denique Cares aliosque Asiæ minoris populos olim ad Græcos late dictos pertinuisse, demonstrat. Tandem cap. IV reliqua, quibus sententiam suam confirmari credit, argumenta convasat: Deos scilicet Græcorum, Philosophiam, Poesin, leges, ludos Olympicos, Græcorum ipsorummet confessione, ex Asia in Helladem transiisse, Asianos quoque Græcos antiquissimas habuisse colonias, mercatura & navigatione, quæ gentes propagant, præ cæteris excelluisse. Quo loco Auctor duas ob-

observat esse Poetarum perantiquas familias, alteram agrestem, Dorica dialecto gaudentem, historiæ male curiosam, Orpheo patre atque adeo ex Thracia oriundam; alteram comptam magis, Ionica suavitate se commendantem, historia & hymnis excellentem, quæ ex Græcis Asiæ littoribus descenderit.

Liber II, quem Syntheticum Celeberrimus Auctor nominat, ejus hypothesin de Græciæ originibus rectius constituendis exponit, quam ex veterum Historicorum reconditis quibusdam testimoniis, advocatis in subsidium sacris Bibliis, quæ priori libro certis de causis non tetigerat, animo concepit. Græcos omnes ait a Japeti filio Javane ortos, diuque ab illo Ιαῦνας & Ιάονας appellatos, simulque quis Ion fuerit, cujus multa penes scriptores recordatio est, atque a quo opusculo huic nomen est, expendit. Ionum nomen principio Græcis omnibus commune, postea a multis repudiatum, Herodoto auctore, narrat. Primos in Asia Græcos, Iones semper dictos, Jovem & succedente temporum corruptione, Jovinonem sive Junonem (fœminam quæ ex vetustissima traditione salutem orbi universo allatura esset,) coluisse, leges & linguam Ebræis propiorem habuisse tradit. Eosdem sub Pelasgorum nomine ad Hellespontum in Europam transiisse, Argivis Arcadibusque conditis; horum esse Pæones, Dryopes, Aones aliosque obliteratos Helladis populos, nec non Phoroneum, Ogygem κ. τ. λ. Hos principio non fuisse barbaros, aut cœlum stellasque coluisse, (quam vulgatam originibusque religiosis maxime inimicam hypothesin vocat) sed paulatim, interruptis cum Oriente commerciis, in barbariem pervenisse contendit. Porro quosdam in Asia remanentes Græcos ait Lelegum nomen accepisse, qui insulas Ægæi maris, & insulari posthæc itinere Peloponnesum incolis repleverint; Scythas vero paulo post dominatum Græcæ etiam Asiæ nactos, sua quoque numina, Apollinem & Dianam, ac Scythicas quasdam voces in Græcismum intulisse. Successu temporis credit Iones quosdam, eosque Elisa prognatos, qui Elysii dicebantur, per Hellespontum in Europam descendisse, ac Pelasgis fuisse intermixtos, quorum memoriam Hellas, Elienses, Elotæ, Elissus, Eleus, & Eleusin servaverint. His Cecropem & Deucalionem annumerat, atque interea Leleges in Asia Dorum, Carum, Ly-

ciorum &c. nomina accepisse, Elysios vero, qui in patria remanserant, Æoles appellatos fuisse opinatur. Græcos Europæos censet temporis lapsu in barbariem magis magisque delapsos, Jovem cum Cretensi quodam principe, Apollinem cum artifice Delio, & Dianam cum Delia quadam virgine confudisse, adventu vero Beli, Cadmi & aliorum, qui literas Phœniciosque Deos, Adonidem præsertim & Venerem attulerint, sensim e barbarie sublevatos fuisse, præsertim Pelopis opera, qui ex Asia cum suis venerat. Interea Phrygum gentem in Asia dominatum adeptam, Deam suam salutarem, Cybelem & Phrygica quædam vocabula Græcis dedisse existimat; Thraces vero, qui in Europa tum inclarescebant, Helladem putat sub jugum misisse, illatis in eandem numinibus quoque suis, Baccho, Marte & Cerere, tum Orgiis, Poesi Orphica & Philosophia; atque tum Lelegum, Dryopum & ejus generis vetustarum gentium nomina periisse. Hæc vero omnia gesta esse credit ante Trojanum bellum, in quo Asiaticorum Græcorum gloria conciderit; nihilominus tamen posthæc Heraclidas, h. e. Herculis Idæi, non Thebani, posteros venisse in Helladem, & principatum plerisque in urbibus occupasse. Tandem fugitivos quosdam Græcos Europæos, ut par pari referrent, Ionica, quæ dicitur, migratione in Asiam abiisse, ejusque principatum passim obtinuisse; Lydorum vero potestate invalescente, omne priscorum in Asia Græcorum decus periisse contendit. Atque hoc pacto origines Græcas eousque se perduxisse credit, quo Historicis tuto fides haberi possit. Ea vero omnia p. 98 in Canone quodam Chronico exhibet, quem deficiente justa Chronologia, *p. 20, 21*, juxta ætates Clarissimorum in Græcia antiquiori Virorum, ab Olympiadum origine retro ad Ægialeum eundo, descripsit.

DE SYNODI CARENTONENSIS A REFORMATIS in Gallia Ecclesiis A. 1631 celebrata Indulgentia erga Lutheranos, Dissertatio Theologico-Historica, Autore D. THOMA ITTIGIO. Accedunt ejusdem quatuor programmata festalia publico nomine conscripta.

Lipsiæ, apud hæredes Joh. Grossii, 1705. in 4. plag. 11.

Dum

DUm aliqui Theologi ex iis, qui nominari amant Reformati, inter ſuam noſtramque Eccleſiam unionem, ſæpius fruſtra tentatam, perficere hoc tempore multo labore conantur, Summe Reverendus D. Ittigius noſter, pro ratione munerum, quæ in Academia & Eccleſia noſtra ornat, quid de ea conciliatione ſentiendum ſit, quidve ſperandum, in Diſſertatione dicta accurate expendit. In præfationis initio, D. Johannis Braunii, Theologi Grœningenſis, in dedicatione Commentarii in Epiſtolam ad Hebræos hoc anno editi, quem proximo menſe recenſebimus, ſpem de ſucceſſu exoptato pacis eccleſiaſticæ vanam eſſe indicat, conceptam tum ex ſapientiorum primariorumque per totam Saxoniam Eccleſiarum Antiſtitum magna humanitate Reformatis demonſtrata, tum maxime ex ordinatione Celſiſſimi Electoris glorioſiſſimæ memoriæ, qui non ante multos annos juſſerit, ex Cocceji operibus aliquot centena coemi exemplaria, ut quælibet Eccleſia ſuum haberet. Nam fratres, quos vocat, Lutheranos, a quibus ſe audiviſſe Braunius refert, falſa narraſſe ei de Cocceji operibus, inter ipſos Reformatos male audientis, & Saxonicis Theologis ob hypotheſes ejus novas diſplicentis. Quod ſi vero etiam Eccleſiæ Saxonicæ ſingulæ exemplum eorum operum poſſiderent, non magis hoc ad unionem religionis Reformatæ facere, quam ſi Lutheri & Theologi alicujus Lutherani opera inventario alicujus Eccleſiæ Reformatæ addantur. Unionem autem Eccleſiæ Lutheranæ cum Reformata Theologus noſter optandam potius quam ſperandam arbitratur, immo talem, qualem Braunius optet, ne optandam quidem, cum diſcors ejusmodi concordia Deum offenſura, & præſentiſſimum Lutheranis periculum allatura ſit. Si enim, ex Braunii conſilio, Lutherani cum Reformatis contra Papiſtas arma conjungere velint, metuendum eſſe Lutheranis, ſi communicatam carni Chriſti majeſtatem Divinam contra Pontificios tueri velint, ne Reformati relictis ſuis fratribus, arma cum Pontificiis conjungant, aut pugnantibus Lutheranis contra Papiſtas Janſenianos, ad caſtra horum abeant, & tela contra Lutheranos vertant. Etenim, quæ Reformati nonnulli de univerſali gratia Dei. & Chriſti merito dicunt, ludificationes eſſe, Johannem Clericum etiam noviſſime obſervaſſe, quippe qui Holzfuſii tractatum de prædeſtinatione, electione & reprobatione hominum recen-

censens, tales Universalistas a Supralapsariis & Sublapsariis reipsa nihil differre, & Holzfusium, dum Synodum Dordracenam gratiæ universali non adversari obtendit, non modo Arminianis, sed ipsis etiam Reformatis in Belgio & Helvetia ludibrium debere, Tom. VI Biblioth. Selectæ p. 419 scripserit. Notato insuper Braunii more Lutheranos, quos fratres iteratis vicibus salutaverat, quotquot pacem dolosam respuunt, fratribus ignorantiæ & rixarum annumerantis, ejusdemque falsa persuasione, momenta controversiarum inter Lutheranos & Calvinianos nullius ponderis æstimantis; ad alteram partẽ præfationis progreditur, in qua occasionem & argumentum tractationis suæ memorat sibi suppeditasse Patres Synodi Carentonensis, A. C. 1631 congregatos, qui Lutheranis, ut sacra Cœna cum Reformatis uti, conjugia cum Reformatis contrahere, & infantes ad baptismum Reformatorum offerre ipsis liceret, permiserunt. De hac Synodi sententia quid judicari debeat, in Dissertatione ista discutitur, cujus summam dare operæ pretium est.

Carenton Galliæ vicus ad fluvium Matronam, duabus minoris spatii leucis Lutetia Parisiorum distans, celebris est templo, Henrici IV permissu a Reformatis structo, ad quod ex Lutetia aliquot millia hominum ad cultum suum publice exercendum confluere solebant, donec viginti ab hoc annis, & hoc & reliqua templa Reformatorum in Gallia, vel destruerentur, vel ad alios usus converterentur. Ejusdem celebritatem auxerunt Synodi Nationales tres, a Reformatis Galliæ Ecclesiis ibi habitæ; prima A. C. 1623, altera A. 1631, tertia in fine A. 1644 & initio 1645. Primam illam decretis Synodi Dordracenæ non admodum favisse, vane gloriari Remonstrantes, ex Actis ostenditur. Tertia Synodus Mosen Amyraldum & alios nonnullos Reformatos in Gallia, universalem gratiam asserentes, exemplo Alensonensis Synodi non approbavit, sed tantum toleravit, prohibens sub pœna depositionis omnibus Pastoribus & Professoribus suis scribere, concionari aut disputare contra se invicem, super articulis declaratis in Synodo Alensonensi, ullosque libros super illis publicare. Eadem Romanæ Ecclesiæ amasios, Jacobum Codurcum, Pastorem & Professorem Nemausensem, statione muneris sui ecclesiastici & academici dimovit, & Theophilum Brachetum Milleterium pro membro Ecclesiæ Refor-

formatæ non agnoſcendum declaravit. Præterea decrevit, a muneribus ſuis removendos Paſtores & Profeſſores, qui in controverſiam traherent peccati Adamici imputationem, neminemque deinceps ad ſacrum miniſterium admittendum, qui erroris illius foret particeps. Quæ in iſta Synodo geſta dum narrantur, alia notatu digna inſperguntur Nos accedimus ad Synodum Carentonenſem medio tempore habitam, cujus illa fuit erga Lutheranos indulgentia.

Verba decreti ſic habent: *Quando Auguſtanæ Confeſſionis Eccleſiæ cum cæteris Reformatis in omnibus veræ religionis principiis & articulis fundamentalibus conveniunt, cultumque exercent purum ab omni idololatriæ & ſuperſtitionis labe, ſi qui ſint iſtius profeſſionis homines, qui cum caritatis & lenitatis ſpiritu ſacros eccleſiarum noſtrarum cœtus frequentent, earumque communionem expetant, iis ſine omni abjuratione prævia liberum eſto, ad ſanctam Chriſti menſam nobiscum accedere, matrimonia cum noſtræ confeſſionis hominibus contrahere, & infantes baptiſmo tingendos de more offerre & ſuſcipere, dum noſtris Eccleſiis in hoc ultimo caſu ſancte ſpondeant, ſe infantes, quos de ſacro lavacro ſuſceperint, neque directe unquam, neque indirecte, adverſus eam, quam noſtræ eccleſiæ credunt ac profitentur, doctrinam ſolicitaturos, ſed ea duntaxat fidei capita edocturos, de quibus inter noſtras ipſorumque eccleſias convenit.* Hoc decretum, quod Reformati Doctores Irenici Spiritus Sancti ductu, ſumma ſapientia, ſummaque caritate conditum, ad pacem inter Reformatos & Lutheranos ineundam laudabant, hodieque commendant, Pontificiorum indignationem excitavit: quippe qui tentatam per Cardinalem Richelium concordiam inter Pontificios & Reformatos repudiari, & contra Lutheranis offerri, ægre ferebant, ideoque eorundem ea de re judicia ſiniſtra prodierunt, quæ Auctor noſter Summe Reverendus addidit. Occaſionem decreto dedit mercator quidam Germanus, Auguſtanæ Confeſſioni addictus, Lugduni in Gallia vivens. Is civis alicujus Lugdunenſis Reformati filiam ambiens, non ſolum Reformatorum cœtibus frequens aderat, ſed etiam profitebatur, ſe cætera doctrinæ & diſciplinæ Reformatorum capita ita probare, ut etiam cum ipſis commu-

municare, & cum quodam e Reformatis affinitate conjungi paratus esset, modo ne, quam in Lutherana Ecclesia hauserat, de Dominica in Eucharistiæ Sacramento præsentia, sententiam mutare cogeretur. Ministri Reformati dubii, quid sibi faciendum esset, ad Synodum Nationalem propediem habendam referre constituerunt. Hæc igitur consulta, eam quam diximus indulgentiam fecit. Fundamentum ejus ponit, tum in fundamentali utriusque Religionis consensu, tum in cultu Lutheranorum puro ab omni idololatriæ & superstitionis labe. Sed fundamentalem illum consensum dici quidem, sed nequaquam esse, qui dudum demonstrarunt, nominantur Nicolaus Hunnius, Theologi Wittebergenses & Darmstadienses, Hutterus, Hulsemannus: confessio autem ingenua Synodi laudatur, opponenda calumniæ Reformatorum aliorum, qui nostris Ecclesiis ob doctrinam de adoratione Christi hominis, de usu imaginum in templis, de virtute baptismi, de præsentia corporis Christi in Eucharistia, & aliis quibusdam articulis, idololatriæ & superstitionis labem aspergunt.

Ipsa indulgentia tribus capitibus continetur. *Primum* est, licere Augustanæ professionis hominibus, cum caritate & lenitatis spiritu sacros Reformatorum cœtus frequentantibus, eorumque communionem expetentibus, sine abjuratione prævia, ad sanctam Christi mensam cum Reformatis accedere. Enim vero ingenuum Lutheranum salva conscientia hanc communionem desiderare, aut ad sacram cum Reformatis cœnam accedere non posse, probatur (1) quod dubium sit, an apud Reformatos, symbola terrena sine re cœlesti exhibentes, integrum Eucharistiæ Sacramentum administretur. Negasse Lutherum, Balduinum, Waltherum, Jacobum Martini, alios; & si cum Theologis quibusdam nostris concedamus, verum Cœnæ Sacramentum a Calvinianis accipi, tamen (2) Lutheranos avocari admonitione Divina sæpissime repetita, de commercio cum heterodoxis, quoad cultum & fidem, fugiendo; insuper (3) cum Sacramenta sint notæ discretionis, & species confessionis illius fidei & doctrinæ, quam Ecclesia, in qua Sacramentis utimur, agnoscit, docentibus ipsis Reformatis, non posse Lutheranum sacra Cœna in Ecclesia Reformata uti, nisi publice profitendo, se ejusdem doctrinam amplecti, & contrariam rejicere; ad-

adhæc (4) Lutheranum ſcandalo aliis, hypocritamque futurum, ac hoc ſuo facto heterodoxos in pravis ſuis opinionibus confirmaturum, contra interdictum Divinum, & praxin primitivæ Eccleſiæ. Ideo(5)noſtrates quosdam Theologos, Lutherum, Olearium Helmſtadienſem, Menzerum, Balduinum, Finckium, a Calvinianorum Cœna adeo abhorruiſſe, ut Lutheranis eam ne in neceſſitatis caſu quidem permiſerint. Accedit (6) quia alii Reformati, non ſine multis cautelis & conditionibus, ſuæ communionis hominibus concedant ejusdem cum Lutheranis Cœnæ communionem, quæ ex Bergio, Zacharia Urſino, Henrico Altingio adducuntur, aliam a Lutheranorum doctrina mentem aperte declarantes. In quibus cautelis tamen fruſtra ſollicitos eſſe Calvinianos Noſter monet, cum Lutherani Theologi in ſua doctrina pertinaces ad ſacra ſua non admittant. Immo (7) Synodi Carentonenſis indulgentiam non tam ad pacem cum Lutheranis, quam ad ſeductionem eorum ſpectare; quas inſidias Dallæus diſſimulans, atque rationem conceſſionis afferens tolerantiam in adiaphoris, & infirmitatem errantium, refutatur. Neque tandem (8) omnium Reformatorum eandem eſſe, quæ Synodi Carentonenſis, ſententiam; &, ſi eadem eſſet, non tamen probari etiam ab iis noſtratium, qui a pace cum Reformatis ineunda non alieni fuerunt, inter quos F. U. Calixtus. Hæc de capite primo eoque præcipuo indulgentiæ Carentonenſis.

Alterum caput conſiſtit in conceſſione libertatis matrimoniorum cum Reformatis contrahendorum. In quo magna facilitas Synodi deprehenditur, conjugia a Synodo Middelburgenſi A. 1581 & Nicolao Vedelio valde improbata concedentis, ſine ulla lege & reſtrictione. Scilicet præſumſiſſe Synodum Noſter judicat, facilius fore, ut uxores Reformatæ blanditiis ſuis maritos Lutheranos ad Reformatam religionem perducerent, quam ut mariti Lutherani uxores Reformatas a ſua religione averterent. A Noſtratibus conjugia cum heterodoxis non ſimpliciter improbari, ſed ſub certis conditionibus permitti oſtendit. Temere autem concedenda non eſſe, ex Scripturis S. Ordinationibus eccleſiaſticis, Patrum Eccleſiæ ſententiis, & Canonibus Conciliorum evincit. Tertium decreti Carentonenſis caput indulget Lutheranis infantes Reformatorum e baptiſmo ſuſcipere,

 ita

ita tamen, ut apud Presbyterium sancte spondeant, se infantes de sacro lavacro susceptos, neque directe, neque indirecte ad aliquod sollicitaturos, quod cum Reformata doctrina non congruat. Miratur Theologus noster, Synodum, Lutheranos cum Reformatis in principiis religionis & capitibus fundamentalibus consentire, & in cultu nulla idololatria & superstitione laborare asserentem, solicite cavere, ne infantibus Reformatis aliquid Lutheranæ doctrinæ affricetur, eandemque inter medias blanditias tam iniquam conditionem a Lutheranis exigere. Candidius alios Reformatos censet egisse, qui Lutheranos ab hoc officio prorsus excluserunt, docetque ex Theologis nostris, quibus cautelis adhibitis Lutheranus apud Reformatos patrini officio defungi queat: contra autem Reformatum, a parentibus Lutheranis ad id invitatum, recte arceri, nec nisi sanabilem & docilem admitti: instruit quoque Ministrum, uti se gerere debeat, si Reformatum aliquem aut alium heterodoxum admitti, Magistratus sub remotionis pœna jubeat.

His de Syncretistico Carentonensis Synodi decreto notatis, concludit Theologus, id non posse magis a nobis probari, quam fucatam illam concordiam, eodem anno 1631, ab aliis quibusdam Reformatis in Colloquio Lipsiensi propositam. Adjecta Programmata Festalia publico nomine conscripta & proposita sunt, primum contra novos Ecclesiæ Reformatores in Festo Reformationis Lutheri, d 31 Octobr. A. 1702; secundum de Christo omnibus nato, contra Reformatos in Festo Natalis Christi, anno eodem; tertium, Danhauerum a Chiliasmi suspicione vindicans in Festo Paschali, A. 1703; quartum de novellis Prophetis in Festo Pentecostali eodem anno.

CONSIDERATIONI SOPRA UN FAMOSO LIbro Franzese intitolato* la Maniere de bien penser *&c.

i. e.

OBSERVATIONES IN LIBRUM GALLICUM CElebrem de Sententiis Ingeniosis, divisa in VII Dialogos, in quibus Quæstiones nonnullæ Rhetoricæ atque Poeticæ agitantur, & plurima Scriptorum Italorum, qui tum ligato tum pedestri sermone claruerunt, loca defenduntur.

Bo-

Bononiæ, apud Constantinum Pisarri, 1703, in 8.
Constant Alphab. 2 plag. 6.

CUm elegantissimus inter Gallicos Scriptores Dominicus Bouhours, Societatis Ignatianæ Religiosus, in notissimo de Sententiis ingeniosis libro, ut alios aliarum gentium, ita Italorum celebriores passim Oratores & Poetas perstrinxisset, illustris Marchio Joannes Josephus Ursius Bononiensis id negotii suscepit, ut tum cives suos a Bouhoursii criminationibus vindicaret, tum integrum, quem prædiximus, librum censoria quadam virgula, absque omni tamen verborum acerbitate, summaque cum modestia notaret. Id quod tanto cum successu perfecit, ut præclare de sua simul & Italiæ fama meritus, summo non Italorum modo, sed Gallorum etiam plausu exceptus fuerit. Cujus rei vel solum hoc fidem facit, quod bonæ causæ fiducia Apologiam suam eruditissimæ apud Gallos fœminæ Annæ Daceriæ dedicarit. Equidem si omnia, quæ notatu digna in hoc opere videntur, hic repræsentare conaremur, vastum mare ingrederemur, eosque, quos nobis alioqui præfiximus, limites longe excederemus. Breviter itaque tantum indicabimus, quid singulis Dialogis contineatur, & deinde quid pro Italis suis afferat Ursius, curatius paulo dispiciemus. Enimvero Dialogus primus introductione in librum integrum constat, ubi Crameri Vindiciarum nominis Germanici contra obtrectatores Gallos, & inprimis hunc ipsum Bouhoursium, Noster mentionem injicit. p. 31. Dialogo secundo librum Adversarii summatim considerat, & de sententia ingeniosa, tum generaliter, tum sigillatim agit. Tribus sequentibus de sententiarum talium veritate, novitate, sublimitate disputat, singulaque diligenter expendit. Duos vero ultimos defensioni civium suorum impendit. Quos ipsos nunc diligentius perlustrare, & ex iis selecta aliqua, quæque eximiam Auctoris nostri eruditionem testentur, excerpere in animo est. Si tamen antea monuerimus, quicquid de sententia a Criticis tam Græcis, quam Latinis atque Italis, iisque antiquis & recentioribus dictum fuit, summo cum judicio hic in compendio, & ita quidem exhiberi, ut de suo multa addiderit doctissimus Marchio. Cæterum ut propositum nobis munus exequamur, Dialogo VI Tassum de- p. 469. fensurus, in laudes ejus primo excurrit, & Fontanini Amintam

p. 474. defensum pro merito prædicat. Censet autem, Gallorum nonnullos ea de causa Tasso infensos esse, quod neminem adhuc inter suos habeant, qui Epico carmine exquisito, & tantæ, quantum id postulat, majestati respondente cultu enituerit: cum Itali contra Cornelio & Racino, Tragici inter Gallos cothurni principibus, libentissime & sine omni
p. 479. 480- livore herbam porrigant. Rapinum interim & Bajuletum, ceu
485. Tasso non satis æquos, præ cæteris refellit, eisque Boilavium, e-
p. 489. munctæ alias naris & morosi satis ingenii censorem opponit, cui Tassi Episodia atque Digressiones, quæ prædictis displicent, non
p. 512. parum probentur. Notat etiam Bouhoursium, quod Berniam
p. 513-516. cum Ariosto confuderit. Hinc rem ipsam aggressus, primo Tassi ex Hierosolyma liberata de Argante versum, quem Gallus culpaverat, tuetur: *Minacciavia morendo, e non languia.* Idque auctoritate Flori, Salustii, Panegyristæ Constantini, Sidonii Apollinaris, Claudiani & Lucani, apud quos frontis minæ & oculi minaces in ipsa morte occurrunt, factum, Bouhoursiumque negligentius in
p. 518. Tasso legendo se gessisse observat. Annotat quoque Verbum *languere* apud Italos, non de corpore tantum, sed animo etiam
p. 526. adhiberi; id quod ex Petrarcha & Dante ostendit. Defenditur deinde Tassus, quod Cœlo videndi potestatem tribuat, dum alicubi canit:

E'l Lume usato accrebbe, e senza velo
Vol o se mirar l' opere grandi il Cielo.

p. 529 seqq. Ubi doctissime de illis translationibus sive metaphoris agit, quæ rebus sensu carentibus actum quendam & animam dant; neque tamen Pallavicini censuram rejicit, qui ejusmodi formulas ex Phi-
p. 547. seqq. losophorum foro proscribit. Cum porro Gallus Tassum ceu veterum exscriptorem momorderit, Noster ei hoc potius laudi vertendum ducit, & Scipionis Gentilis, Julii Guastavini, Joannis Petri de Alexandro, Beniique & Biragi studium commendat, qui loca veterum a Tasso expressa sedulo annotarunt. Aggreditur inde singulos a Bouhoursio eo nomine perstrictos versus, & primo quidem hunc:

p. 555. Guerreggio in Asia, e non vi cambio, o merco

quem Curtio, si Gallo fidem habemus, sublegisse debuit, apud Ennium, imo Homerum & Virgilium inveniri docet. Mox alterum

E

E Sdegna negl' inermi esser feroce p. 559.

quem iterum Curtio subduxisse arguitur, cum Virgiliano notissimo:

Parcere subjectis, & debellare superbos

congruere ostendit. Male quoque Tassum ideo carpi demonstrat, quod Servii Sulpicii ad Ciceronem de *cadaveribus urbium* verba sua fecerit, cum tamen ante eum idem egerint Ausonius, & Sannazarius de Partu Virginis. Fatetur denique, Tassum in illo versu p. 560.

Di fine arme e di se stesso armato p. 570.

Salustium respexisse, qui de Mithridate: Corpore ingenti perinde armatus, sed ita tamen, ut Salustium superarit, cum Heroem suum non magnitudine corporis sed animi metiatur. Ad alia mox progressus, cum Bouhoursius hæc in Episodio Sofroniæ & Olindi carmina vellicarit:

Amor, ch' or cieco, or Argo, ora ne veli
Di benda gli occhi, ora ce gli apri e giri p. 572 seqq.

copiose de oppositionibus agit, & circa ejusmodi contraria atque pugnantia amorem versari demonstrat; quæ dum explicat, venustissimum simul amoris characterem format. Cum vero Bouhoursius querimoniam Armidæ tanquam nimis artificiosam taxet, respondet, pleraque a Virgilii Didone mutuata, & eodem modo Chimenen in Roderico sive Cido Cornelii, imo subtiliter magis & artificiose dolere. Ostendit deinde, sententiæ illius, qua anima amantis in ipso quidem extingui, in amica vero vivere dicatur, primum auctorem esse Platonem, & apud Horatium amicos *dimidium & partem animæ* vocari. Quid quod Augustinus in Confessionibus diserte *se*, post Amici obitum, *dimidium vivere noluisse* dicat. Hinc cum Gallus in hæc verba incurrit: p. 578. p. 582-598.

Sarò, qual più vorrai, Scudiero o Scudo p. 599-608.

lusumque verborum ceu puerilem reprehendit, monet Noster, figuras ejuscemodi apud plerosque Poetas & Oratores, imo Historicos & Philosophos frequentissime deprehendi, simulque Bellegardium Abbatem, Italos hoc nomine taxantem, eadem culpa teneri demonstrat. Cum deinde Bouhoursium male habeat, quod Tassus de imaginibus in Regia Armidiæ insculptis dixerit: p. 610-617.

Manca il parlar: di vivo altro non chiedi:
Ne manca questo ancor, s'a gli occhi credi

Noster postquam Epigramma parallelum ex Josepho Baptista celebri Italorum Lyrico, qui anno 1669 obiit, attulisset, & sanum de eo judicium interposuisset, Tassum huic longe præfert, & eodem schemate plerosque Græcorum, ex Latinis vero Virgilium, atque ex recentioribus Gallorum celebriores Poetas usos fuisse, observat.
p. 618-621. Querela deinceps Tancredi solerter expenditur, cumque *Gallus* iterum glorioso nimiæ artis crimine eam postulet, Noster erudite docet: esse utique Poetæ officium, ut naturam curate imitetur exprimatque, sed ita tamen, ut non omnem idcirco ornatum negligat. Cum præsertim amantes præ cæteris ingeniose doleant, & Cornelius apud Gallos, tales nobis in plerisque Tragœdiis suis querimonias suppeditet; nec Moynius & alii Gallorum Poetæ ab
p. 638 seqq. hac culpa immunes sint. Apostrophe postea Tancredi ad dexte-
p 654 seqq. ram suam exemplo veterum, Virgilii præsertim, defenditur. Et dum in certamine singulari Tancredi & Clorindæ anima per vulnera exulsse dicitur, geminæ Tibulli, Ovidii, Silii & Virgilii locutiones afferuntur: quodque ira id quod supererat vitæ, ne effugiat, retinere & morari asseritur, ea de re verba Medici Galli celeberrimi Chambræi proferuntur, & ex Petronio additur: *Dolorem vi-*
p. 659. 660. *res restituere.* Incogitantiæ porro arguit Gallum, quod ex Suenone Danorum Regis filio, Heroe Christiano, nescio quem nobis Saracenum effingat, formulamque, qua totum corpus unum vul-
p. 667. seqq. nus esse dicitur, veterum auctoritate niti docet. Verba exinde Rinaldi ad Armidam Cant. XVI. Stroph. 22: *Non puo specchio ritrar si dolce immago*, quæ Censor notaverat, defendit, & jampridem Platonem in Alcibiade primo, ut & Petrarcham ita locutos
p. 670. fuisse tradit. Denique dum Armida negat, se mortem, donum alioqui optatum, a Tancredo, in quem crudele odium habeat, accipere velle, ita quoque Sophoclem, Ciceronem, Plutarchum, & ex Hispanis Cervantem Saavedram & Calderonem, inclytos Scriptores, locutos fuisse demonstrat. Quibus, si de nostro aliquid adjicere fas est, tritissimum illud Virgilii: *Timeo Danaos & dona ferentes*, addi poterat: ut & alterum illud Ciceronis ad Atticum Epist. 2. Libri IX: *Cæsar solet, cum se purgat, in me confer-*
re

re omnem illorum temporum culpam : Ita me sibi fuisse inimicum, ut ne honorem quidem a se accipere vellem. Hac Tassi defensione integer Dialogus sextus absolvitur, quam, postquam Marchio noster adornasset, Dialogo sequenti septimo ad Baptistam Guarinum, Guidobaldum Bonarellum, & alios progreditur, & ex solutæ orationis auctoribus Pallavicinum inprimis Sfortiam contra Censorem Gallum tuetur. Miratur autem ante omnia Bouhoursium, cum ex præstantissimis Italorum scriptoribus flores se collecturum professus sit, Petrarcham tamen, Bembum, Casam, Carum, Molzam, Transillum & alios magni nominis scriptores omisisse. Quod vero ad Guarinum attinet, Bajuletum carpit, cui ex tot Guarini adversariis atque patronis, solus tantum Jason de Noris cognitus fuerit. Cumque is lasciviæ Guarinum postularit, strenue Noster ejus causam agit, Gallumque interpretem culpat, quod versus Itali Poetæ liberiores interpretatione licentiosa deteriores reddiderit. Commendat vero illustrem Poetriam Susæ Comitem, quæ dum Guarini Pastorem Gallicæ consuetudini traderet, intra modestiæ ac pudoris limites se continuerit. Bonarelli duplicem, quem in Phyllide Scyria exhibuit amorem, ab ipsis alioqui Italis non semel reprehensum, itidem contra Bajuletum tuetur, dumque id agit, modestiam Gallorum in tractandis amoribus laudat. Schediasmata vero quædam ab Anonymis profecta, Historiam nempe Palatii Regii, Amores Fœminarum illustrium, & alia ejusmodi librorum venena repudiat. Inprimis autem displicet nostro Præfatio, quam interpres Gallicus Petronio in vernaculum sermonem converso præfixit. Cæterum ad Guarinum revertens, Epigramma seu Madrigale, in quo cum Ludovico Gradenico Musas omnes extinctas & sepultas esse vult, exemplo non Sannazarii modo, & Petrarchæ, sed veterum quoque niti docet, imo ex ipsis Gallis Menagio & Saraceno subsidia comparat. Hinc ejusdem in Prologo Pastoris fidi versum, ubi de Encelado, sub Ætna jacente canit:

p. 680. p. 683. p. 689. p. 690. p. 694. p. 695. p. 696-705. p. 707. seqq.

Non sò se fulminato, o fulminante
Vibra il fiero Gigante
Contro il nemico Ciel fiamme di sdegno

ita

ita defendit, ut falſam quidem eſſe concedat ſententiam, veriſimilem tamen affirmet, quod apud Poetas non tantum permittatur, ſed laudem quoque mereatur. Nec deeſſe, quibus ſe Guarinus muniat, auctoritates Lucretii & Naſonis, qui Ætnam tonare, & fulmina jactare fingant. Quod ſi denique verborum tumorem incuſes, Alpheo fluvio, Dei apud Paganos perſonam ſuſtinenti, ta-
p. 716-721. le quid permitti poſſe arbitratur. Cum porro Bonarellus eo nomine a Cenſore taxetur, quod de Celia fugitiva dixerit:

Conoſcerollo a i Fiori
Ove ſaran piu ſolti

inconſtantiæ & levitatis non immerito ille ipſe arguitur, qui Racano Mariam Medicæam laudanti eandem figuram indulſerat: oſtenditurque auctoritate Calpurnii, imo ipſius Maronis, non de Reginis tantum atque Heroinis, quod Bouhourſius vult, ſed de puel-
p. 722-726. lis quoque amatores ita loqui ſolere. Inde Gallo non probanti, quod Bonarellus ex oculis amicæ lucem fundi dixerat, cujus ſplendore illa e veſtigio proderetur, reſpondet, cum apud Terentium in Eunucho ſimile quid occurrat, isque eo nomine a Gallo commendetur, non intelligere ſe, quare cum Bonarello tam ſevere agat. Eademque opera Teſta, cui inter Italorum Lyricos, Chiabrera forte excepto, principatum dat, & Gratianus in Granata debellata, ei-
p. 732-738. dem noxæ affines excuſantur. Marinum poſtea, ceu Hetruſcæ Poeſeos corruptorem, vehementer accuſat, Bajuletumque, qui hunc ipſum verbis ſelectis uſum fuiſſe ſcripſerat, explodit, tandemque, Quintiliani verbis uſus, dulcibus Marinum vitiis placuiſſe profitetur,
p. 739. 740. & Poetis, qui ex ejus diſciplina prodiere, non admodum favet. Caroli deinde Mariæ Maggii Hymni in Ludovicum XIV conditoris partes contra Bouhourſium tutatur, ejusque Apologiam, quam Clariſſimus Ludovicus Antonius Muratorius in Vita Viri adornarit,
p. 740. 741. magnifice laudibus celebrat; Lemeniumque & illuſtrem Arcadum Academiam, ut & Furfuraceam Florentinorum, ceu inſtauratores
p. 747. Hetruſci carminis prædicat. Ægre vero fert, Gallum multos Poetarum ex Italis proletariorum verſus, ceu ſpecimen inſignis cujusdam artis, in medium attuliſſe. Cæterum a Poetis ad pedeſtris
p. 747. ſermonis ſcriptores progreſſus, trium præ cæteris, Sfortiæ nem-
p. 758 ſeqq. pe Pallavicini, Stradæ, & Theſauri patrocinium ſuſcipit. Pallavicinus

cinus nimirum, in venusto doctoque de Stylo & Dialogo libello, Joannis Baptistæ Rinuccini, Antistitis Firmani, de Episcopi officio librum hortis, qui in locis incultis atque squalidis, arte Magica momento excitantur, comparaverat. Quod Bouhoursius improbavit, indecorum Episcopo ratus cum Mago conferri. Cui Noster ex Servio reponit, comparationem non inter personas, sed inter studia institui, idque Virgilii exemplo, qui Trojanos cum formicis comparaverit. Observaverat porro Bouhoursius, librum Rinuccini non satis bene portentis Magorum assimilari, quæ solidi nihil præ se ferant; ad quæ Noster: non repræsentari hac Allegoria durationem, sed potius admirabilitatem. Sic Homerum Græcorum & Dardanorum, saxis invicem se petentium, conflictum cum nivibus a Jove emissis conferre: neque enim hic æqualitatem, sed simplicem similitudinis rationem requiri. Quod testimoniis Rhetorum tam veterum, quam recentiorum copiose docetur. Dum vero p. 762. hoc agit, quasi in transcursu, comparationem a Ludovico Borbonio, Principe Condæo, inter Ignatium Lojolam & Cæsarem, interque Xaverium & Alexandrum M. argute institutam, ita commendat, ut tamen, si ad Bouhoursii obrussam exploretur, vix tolerabilem fore contendat. Ostendit deinceps, quænam inter Metapho- p. 766. ram, Imaginem & Comparationem differentia intercedat, idque ex ipsius Pallavicini libro prædicto. Quem quoque, quod Lucretii p. 776. seqq. dictionem paulo obscuriorem larvæ faciem tegenti, non ornanti, comparaverat, contra censoriam Galli notam tuetur, illum ipsum simul incusans, Metaphoram cum larva conferentem, quod rectius ænigmati conveniebat. Promovet inde gradum ad Stradam, qui Libro III, Decad. II de Bello Belgico scripserat: *Adeo non ex va-* p. 789-793. *no observatum, curæ esse Deo Principum vitam. Quasi non magis cordi in homine, quam Imperatori in exercitu novissimum mori datum sit.* Quæ verba Noster a Bouhoursii vellicationibus vindicans, qui Turennii & Gustavi Adolphi exemplo adductus, contrarium nonnunquam accidisse statuerat, non ad id, quod raro, sed quod plerumque fit, respiciendum esse contendit, Galloque simul exprobrat, quod perperam & contra mentem Stradæ verba prædicta verterit, & similes ejus in Auctorum interpretatione errores recenset, ridiculum ex Novi Fœderis a Bouhoursio

 Gal-

p.794-797. Gallice facta explanatione, hujus rei specimen proferens. Quod porro Strada L. III, Decad. II *de militibus dimidiato corpore pugnantibus, sibique superstitibus ac peremtæ Partis ultoribus* dixerat, id Noster exemplo Lucani factum asserit. Cui merito addas insignem Lucretii locum Libro III v. 612 seqq. de membris curribus falciferis abscissis, ita inter alia canentis:

Falciferos memorant currus abscindere membra,
Sæpe ita de subito permista cæde calentes,
Ut tremere in terra videatur ab artubus id, quod
Decidit abscissum: cum mens tamen, atque hominis vis
Mobilitate mali non quit sentire dolorem:
Et simul in pugnæ studio quod dedita mens est,
Corpore cum reliquo pugnam, cædesque petissit.

p.799 seqq. Ad Thesaurum demum Noster deflectit, qui in Idea argutæ dictionis, non ita pridem Latio in Germania nostra a Viro clarissimo donata, de flammis missilibus, & inprimis de pyrobolis dixerat, quod cœlum incendere, fulmina ipsa fulminare, & sidera terrere velle videantur, Bouhoursio eam ob causam notatus. Cui Noster respondet: sibimetipsi quasdam in hoc Scriptore formulas improbari, quod nempe eosdem ignes, parvos Averni serpentes, Typhonesque minutos vocarit, sed quod ad verba prædicta attineat, licentiam quandam Poeticam in ejusmodi descriptionibus locum habere, & apud Virgilium, umbonem aureos ignes vomere, ac clamore cœlum incendi. Emolliri insuper αὔξησιν per verbum *videantur*, quo apposito omnis, si qua adsit, durities mitigetur.

p.804. Addit ipsum Censorem ita peccare, qui odores exquisitissimos ad cœlum ferri alicubi dicat, quod odoribus vix satis competat. Quamvis Plauti in Pseudolo exemplo sese tueri forsitan possit, apud

p.798. quem odor in cœlum volet. Nec omittendum est, quod Noster monet, secundam Ideæ Thesauri partem, in qua de vitiis dictionis argutæ agendum fuerat, desiderari. Tandem libro elegantissimo finem imponens Illustris Marchio, Gallos elegantiæ studia curate tractantes, inprimis autem Artem Poeticam Dacerii & Rhetoricam P. Lamy miris laudibus extollit, suosque cives haud obscure reprehendit, quod elegantioribus hujuscemodi literis tantum non neglectis, inanium modo miratores existant. Nos, ut & ipse & alii

iti-

itidem ab Italia Viri docti atque ingeniosi, non suis magis, quam nostris quoque Philologis, calcar ad has studiorum amoenitates excolendas admoveant, merito optamus, doctissimique, quem supra celebravimus, Ludovici Antonii Muratorii, cujus beneficio hæc ipsa Ursi commentatio, licet serius aliquantulum, ad nos pervenit, quos in litteris ad Actorum Collectores datis promittit, *duos de Consummata Italorum Poesi tomos* anxie expectamus.

QUINTI SEPTIMII FLORENTIS RIVINI, REG. Polon. in Sen. Appell. Consil. & Scabini Lipsiensis, Enunciata Juris ad Ordinationem Processus Saxon. Electoralem, edita ex schedis paternis a D. T. FL. RIVINO.

Lipsiæ, apud Johann. Frider. Gleditsch, 1705, 4.
Constant Alph. 9. plag. 14.

QUæ dudum expectata fuere causarum Patronis, iisque qui foro suam operam addicere cupiunt, sæpius antea iterum iterumque calamo descripta, in publicam nunc lucem prodeunt Excellentissimi Autoris Axiomata ad Ordinationem Processus Saxonici Electoralem, opus iis, qui aut causas perorant, aut judiciis & dicasteriis assident, aut rerum forensium notitia instruere cupiunt animum, utilissimum longe ac fere necessarium. Longam enim rerum judicatarum continet seriem, Decisionumque, quæ in Scabinatu Lipsiensi, aut summo Provocationum Consilio, causas amputarunt, uberem exhibet copiam, ut facile, quo libellum dirigere actor, qua ratione sententiam concipere judex, quidque de dubio litis eventu pars sperare debeat, ex opere hoc præstantissimo queat intelligi. Nobis ex tanta rerum copia, veluti in fertilem delapsis campum, licebit aliquot saltem quasi decerpere flores, ac ex quibusdam axiomatibus ostendere, quantum commodi, ex diligenti libri hujus lectione quilibet sibi queat promittere. Ita judicatum fuisse refert, ad demonstrandam paupertatem sufficere attestatum Domini Jurisdictionis, *Tit. I. Enunc. 14.* Contra poenam Advocatis dictatam Leuterationi aut Appellationi non esse locum, *Tit. 3. Enunc. 34.* Pro confesso & convicto haberi non posse reum, qui nuncium citationem, quam nondum legit, reportare coegit, *E-*

nunc. 65. Tit. 4. In Reconventione non attendi privilegium fori de non evocando, *Tit. 6. Enunc. 14.* Morte Curatoris extingui Actorium ab eo datum, *Tit. 8. Enunc. 28.* Septiduum Saxonicum consensu partium non posse prorogari, *Tit. 10. Enunc. 53.* Cautionem pro reconventione & expensis, non esse præstandam in causa Matrimoniali, *Tit. 13. Enunc. 3.* Reos, si super actione juramentum delatum sit, ob litis contestationem negativam, exceptiones quoad membra libelli negata annexas perdere, *Tit. 16. Enunc. 14.* In Leuteratione juramenti delationi esse locum, si Guaranda nondum sit præstita, & lis tantum eventualiter contestata, *Tit. 18. Enunc. 32.* Reum ad probationem exceptionum haud admitti, si Actor juramentum super actione tota relatum præstiterit, *Eod. Tit. Enunc. 62.* In Processu Summario & Possessorio summarissimo interrogatoriis esse locum, *Tit. 20. Enunc. 47.* Uxorem contra mariti sororem ad testimonium dicendum non compelli, *Tit. 22. Enunc. 18.* Ad juratam diffessionem mulierem sine Curatore se posse offerre, *Tit. 25. Enunc. 37.* In examine testium, ad perpetuam rei memoriam, Judicem competentem adeundum, offerendos articulos, partemque adversam ad danda interrogatoria esse citandam, *Tit. 29. Enunc. 1.* Libros mercatorios, licet sint juramento confirmati, non habere vim documenti Guarantigiati, ut executive ex iis agi queat, sed probationem adversus eos & juramenti delationem admitti, *Tit. 20. Enunc. 10.* Sententiam Universitati Syndicum non habenti latam, non transire in rem judicatam, adeoque post decennium adhuc, Leuterationem vel Appellationem posse interponi, *Tit. 34. Enunc. 13.* Arbitrarie puniri eum, qui processum nullitatis arguit, ac nullitatem probare nequit, *Tit. 38. Enunc. 13.* Jus primæ licitationis maritum sine curatore, & patrem per filium mandato haud instructum, consequi posse, *Tit. 39. Enunc. 36. & 38.* Pecuniam creditricis, quæ nupsit debitori, pro dote haberi, *Tit. 41. Enunc. 2.* In Oppignoratione bonorum Emphyteuticorum, & Domini directi, & Domini jurisdictionis consensum esse necessarium, *Enunc. 5. Tit. 46.* Arrestum a Curatore mulieris sine ipsius interventu valide impetrari, *Tit. 51. Enunc. 10. &c. &c.* Sed hæc speciminis loco sufficiant: quæ ideo adducenda esse duximus, ut intelligere possit L. B. plenum esse practicarum quæ-

quæstionum casuumque elegantissimorum hoc opus. Quod non sine commodo singulari nobiscum fatebuntur, qui integrum evolvere, aut seriem saltem Enunciatorum, quæ singulis Titulis præmittitur, diligentius perlegere, ex re sua judicabunt.

THE RELIGION OF A PRINCE.

Seu

TRACTATUS DE RELIGIONE PRINCIPIS, IN quo Scripturæ Sacræ præcepta, optima in regnandi arte axiomata esse probantur; profanis Machiavelli, Hobbesii aliorumque principiis oppositus a GUILIELMO NICHOLLS, S.T.D.

Londini, apud Th. Bennet, 1704. in 8. pl. $14\frac{1}{2}$.

MUnificentia singularis, quam Serenissima Magnæ Britanniæ Regina, mox post suscepta regni gubernacula, quæ hodie Orbis cum adplausu tractat, decimarum ac primitiarum largitione, erga pauperioris sortis Clerum gratiosissime exhibuit, (de qua initio mensis Maji nuperi diximus,) Rev. Autori, in Actis hisce sæpius non sine laude memorato, occasionem præbuit, præsentem libellum conscribendi, quem etiam Serenissimo laudatissimæ Reginæ nomini devote consecravit. Cum enim Ipsa hoc modo, regni sui pariter ac orbis universi incolis, summæ pietatis bonitatisque egregiæ documentum præclarissimum dederit, non male se acturum Autor existimavit, si ad exemplar istud exquisitissimum, vere Christiani Principis imaginem delinearet, quidque illum deceat, quid minus, breviter exponeret.

Persecutus ergo illud rite est in hocce Commentario, cui quædam præmissa est *Introductio*, in qua Atheorum, Democraticorum, & Epicuræorum nefandæ, quas de Principibus regnandique ratione fovent, sententiæ summatim recensentur; Machiavelli pessimus de Principe liber gravissime perstringitur, tandemque occasio, quæ Autorem ad scribendum impulit, ulterius exponitur. *Tractatio* ipsa in tres maxime partes dispescitur, officiaque continet, quæ tum erga Deum, tum erga finitimos Principes ac Status, tum erga eos, quibus parendi gloria relicta est, Principi præstanda sunt.

Ea, quæ Deo debentur, aut ad cultus Divini ſinceritatem, aut ad vitæ integritatem, aut ad religionis curam defenſionemque referuntur. Quæ Statibus finitimis Principibusque exhibenda ſunt, partim religioſam pactionum ac fœderum cum aliis ſancitorum obſervationem, partim belli non niſi juſtis de cauſis ſuſcipiendi rationem, partim erga victos armisque ſubactos clementiam reſpiciunt. Quod denique ea attinet, quæ Principes iis, quibus præſunt, debent, in eo ipſorum officium conſiſtere dicitur, ut amore magis quam timore imperium firment, ut juſtitiam, indulgentiam, munificentiam pacemque inter ſuos confirmandi ſtudium nunquam non ſectentur, ut præterea bonis conſiliis aures benevolas præbeant, eademque ſequantur. Hæc duodecim capitibus ita explicantur, ut nec argumenta deſideres, quibus falſa Atheorum & Machiavelli ſectatorum principia acute refelluntur, nec rationes & exempla deſint, ſive ex ſacris ſive ex profanis deſumta litteris, quibus vera ſententia confirmatur atque declaratur. Tandem *concluſio* operis ſeſe offert, in qua Autor non modo probat, quod ille demum Princeps veram virtutis gloriam mereatur, qui officiorum ſupra traditorum bene memor ſit, ſed etiam oſtendit, quod ſingula, quæ hactenus dixerit, in Sereniſſima Magnæ Brittanniæ Regina, tanquam in ſpeculo limpidiſſimo, compareant.

NOVA LITTERARIA.

De rebus Moſcoviticis Excellentiſſimus Huyſſenius, quem Auguſtiſſimo Moſcorum Monarchæ a conſiliis ſtatus & belli eſſe, & Sereniſſimi Principis Alexii Petrovitii educatoris juventutis munere fungi, ſupra menſe Majo indicavimus, plura nobis retulit, digna utique, quæ cum curioſo Lectore communicemus. Præ cæteris in inſtaurandis apud Moſcos literis occupatus fuit aliquandiu Erneſtus Glückius, Mariæburgi antehac Præpoſitus & Paſtor Primarius, quo in loco (falſo enim Narvam pro Mariæburgo ſcripſimus loco citato, quod mendum cupimus corrigi) triennio abhinc a Moſcis captus, & literaria ſupellectile ſpoliatus eſt. Is, dum in vivis eſſet, (nuper enim menſe Majo, haud parvo rei lite-

terariæ in illis locis detrimento eum obiisse, relatum est,) a Czarea Majestate quotannis accepit 3000 Rublones, si ita loqui cum Moscis fas est, seu 6000 circiter unciales Germanicos, ad sumtus Gymnasii sive Scholæ Illustris, quæ sub ejus moderamine Moscuæ in palatio Nariskiorum aperta est. Ad eam frequentandam & Nobiles & Plebeji publico edicto invitantur, eoque vacatio a militia his, qui eam postulant, datur, & promotio certissima promittitur. Docentur autem hic gratis a variis Magistris Græca, Latina, Gallica, Italica atque Turcica. Neque minus & PP. Jesuitæ, Missionarii, in suburbio Germanorum, præter Latinam linguam, Mathesin atque disciplinas militares adolescentes docent. Pariter & Patres Græci spectatæ eruditionis, e dissitis regionibus evocati, publice sumtibus Supremi Moscorum Monarchæ, & linguas, Græcam & Latinam, & Philosophiam atque Theologiam (qualem antea Kioviæ, & Romæ quoque aut Patavii didicerunt) profitentur, & publicas nonnunquam Disputationes de thesibus typis impressis instituunt. Ut quoque S. Literæ in lingua Ruthena emendatius legerentur, idem Princeps Potentissimus curam novæ atque accuratæ versionis Theologis aliquot insignioribus demandavit. Medicinam diligenter præ reliquis Bidlojus, Asmes, Kellermannus, Blumentrostii, Carbonarius, S. Czar. Maj. Archiatri, excolunt. Imprimis vero Bidlojus Batavus, in theatro Anatomico, splendido, quod inhabitat, ædificio, sæpius præsente tota Aula, anatomen corporum humanorum, quæ vel morbo vel ex vulnere contabuerunt, instituit. In Observatorio Angli quidam Arithmeticam, Geometriam & Artem Navigandi publice docent, auscultantibus Ruthenis plus quam ducentis, quibus & pro ratione profectuum stipendia solvuntur, tum qui prævio examine digni reperti sunt, rude donantur, & congiarium adepti in militiam mittuntur. Et ne quid ad incrementum literarum desit, libri omnis generis, speciatim belli Ducum Vitæ, in linguam Ruthenicam transponuntur, & publicæ quoque Relationes, de rebus in Europa nuper gestis, singulis septimanis idiomate patrio imprimuntur, & pro exiguo pretio venduntur, ut vulgus quoque & sequior sexus rerum,

quæ

quæ apud exteros geruntur, noſcendarum ſtudio, accendantur. Sed ut porro de libris in Moſcovia nuper impreſſis aliquid recenſeamus, prodiit Moſcuæ anno proxime elapſo *Idea Antichriſti*, auctore Stephano Jaworowsky, Phil. ac Theologiæ Doctore, qui e nobili Polonorum familia oriundus, in Kiovienſi olim Academia Profeſſor fuit, nunc Archi-Præſul ſive Metropolita Rezanenſis & Muromienſis audit, Vir ſpectata eruditione & facundia in cathedra Scholaſtica & Eccleſiaſtica, ut Auguſtiſſimus Moſcorum Imperator eum ad functiones Patriarchæ in Imperio Moſcovitico obeundas vocaverit. At de eo libro, cum multa contineat curioſa, proxime dicemus. Imprimis autem Auctor Lexici Slavorico - Græco - Latini, de quo alibi diximus, Polycarpow, Zcareæ & Patriarchali Bibliothecæ Præfectus & Director Typographiæ Moſcoviticæ, in qua per acceſſionem Narvenſis, nunc omnium linguarum typi reperiuntur, quem modeſtia morum, & linguarum Græcæ, Latinæ, Slavonicæ notitia commendant, librorum edendorum curam habet diligentem. Quippe ejus jam ſtudio prodierunt *Syſtema Arithmeticum* in fol. *Alphabetarium trilingue* in 4. *Idea Antichriſti* in 8. ut & *Florilegia* SS. Patrum Græcorum, e. g. Joh. Chryſoſtomi, Gregorii Nazianzeni, Cyrilli Alexandrini, Theophylacti &c. His nonnulla addemus Vilnæ in Lithuania impreſſa. Prodiit ibi A. 1701 in 4. *Tetrachordium Tragicum Paſſionis Mortisque Salvatoris ac Domini noſtri Jeſu Chriſti, Veri Dei & Hominis, pro ſalute humana inhumaniter ab hominibus paſſi, Hiſtoriam reſonans, ad concordem quatuor Evangeliſtarum harmoniam intentum, &c.* cujus auctor eſt Euſtachius Kotowicz Epiſcopus Smolenceenſis, qui omnem laudis vanæ ſpeciem fugiendo, nomen tituloſque ſuos taceri voluit. Nunc vero ibi imprimuntur: *Enodatio Caſuum difficilium circa Sacramentum Matrimonii occurrentium, ad uſum fori tam interni, quam externi*, in 8. nec non *Corona Auſtralis Polonica in Polo ſeptenis effulgens ſideribus, ſive Encomia totidem Reginarum Poloniæ ex Familia Auſtriaca, cum Documentis Ethicis, Proſa & Metro*, in 4.

* * * * * * * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris, Anno M D CC V.

Alle de Wercken van den Heer *P. C. HOOFT.*

i. e.

PETRI CORNELII HOOFT OPERA OMNIA IN quatuor partes distributa.

Amsterdami apud H. Wetstein & P. Sceperum, Ultrajecti apud Gu. van de Water, & Lugduni apud Dan. van den Dalen, 1704, fol.

Constant in universum 30 Alph. & 9 plagulis: Figurarum vero ænearum 1 Alph. plag. 7, præter eas, quæ Parte III una cum Emblematibus sunt impressæ.

MErito id Excellentissimi olim inter Batavos Viri, Petri (Cornelii filii) Hooft, Satrapæ Mudensis, Pôlyhistoris ac Poetæ sine exemplo, datum memoriæ fuit, ut opera ejus omnia, dudum quidem maximam partem edita, junctim nunc typis descripta, luci publicæ denuo exponerentur. Divisa sunt in quatuor partes, quarum *prima* & *secunda* celebratissimam ejus complectuntur Historiam Belgicam, ab eo tempore, quo Carolus V Imperator Belgicarum provinciarum cum regnis Hispanicis annexisque ditionibus aliis regimen Philippo II filio tradidit, usque ad exitum fere Advocatiæ Comitis Leicestriæ, quartum nunc recusam: de qua & tanto omnium cum applausu olim excepta, & hodieque publice æstimata, plura dicere non attinet. *Tertia* opera ejus exhibet miscellanea, quo spectant Historia Henrici IV Galliarum Regis, Narratiuncula de fatali-

talibus exſurgentis Domus Mediceæ infortuniis, Auctoris ad viros celeberrimos Epiſtolæ 218, Opuſcula aliorum in linguam Belgicam ab Hooftio verſa, Comœdiæ ejusdem, Emblemata & Poemata cujuscunque generis. Quæ quidem jam A. 1671 a filio Arnoldo, Equite S. Michaelis ac Scabino Amſtelodamenſi, fuerunt edita, niſi quod *David van Hochſtraten*, qui novæ hujus editionis curam habuit, & epiſtolas quasdam antea non vulgatas, a Nobiliſſimo Viro *Gerbardo van Papebroch* ſuppeditatas, & Poematibus illud inprimis, quod A. 1700 Florentiæ compoſitum, ad Academiam in Hollandia ſub nomine *Kamer in Liefde bloejende* eo tempore florentem olim miſerat, neglectum quidem hactenus, velut immaturum, ſed dignum tamen, quod legatur, viſum adjecit. *Quarta* Taciti opera, in linguam Batavorum ab Auctore olim incredibili ſtudio, nec minori felicitate converſa, primumque Amſtelodami A. 1683 publicata, comprehendit.

Atque hæc de ſplendido licet opere dicta, pro inſtituti noſtri ratione ſuffecerint, cum non niſi recens primum vulgatos libros recenſere conſueverimus. Neque tamen ingratum Lectori Benevolo futurum arbitramur, ſi cum Illuſtris Hooftii Vitam, Hiſtoriæ ejus Belgicæ in his operibus præmiſſam, & quondam a Gerhardo Brand, celeberrimo illo Hiſtoriæ Remonſtrantium auctore compoſitam deprehendamus, ex ea quædam excerpta demus, ne cuiquam, quantus Vir Hooftius fuerit, ignoretur. Natus nimirum ille eſt Amſtelodami d. 16 Mart. A. 1581, patre *Cornelio Petri Hooft*, Conſule Amſtelodamenſi, matre *Anna Blavia*. Studiis mature innutritus, ingenium oſtendit linguæ & poeſeos Batavicæ inprimis cupidiſſimum, quo tempore *Collegium* illud *in Amore florens*, cujus ſupra meminimus, Amſtelodami eo decore ſplendeſceret, ut aliquando inter ejus membra quinque Conſules & octo Scabini Amſtelodamenſes numerarentur. Itaque, cum illud in excolenda lingua poeſique patria unice verſaretur, illi ſe addixit totum, *Henricum Laurentii Spigelium* (cujus opus palmarium *Speculum cordis*, Hertz-Spiegel / una cum opuſculis aliis A. 1694 in Hollandia recuſum eſt) in primis magna tum auctoritate pollentem æmulatus. Poſtea Academiam Lugdunenſem ea tempeſtate longe florentiſſimam, cum *Joſephus Scaliger*, *Franciſcus Junius*, *Pau-*

Paulus Merula, *Carolus Clusius*, *Bonaventura Vulcanius*, aliique præclari Viri doctorum munere fungerentur, incoluit, & sub tantis præceptoribus absoluto studiorum Academicorum cursu, integrum inde fere triennium itineri per Galliam, Italiam, Germaniam facto, summo cum fructu impendit. Unde jam A. 1609 a Principe *Mauritio Auriaco*, prævia Ordinum Hollandiæ Præpotentium nominatione, Satrapæ Mudensis, Prætoris Gœlandiæ, & Officialis supremi Vesopensis munere, magnæ utique dignitatis, ornatus est: etsi id quoque Parentis in Rempublicam & Domum Auriacam meritis fuit datum, qui tum superstes, octogenarius demum A. 1626 decessit. Interea Noster, postquam Comœdias ac Tragœdias quasdam edidisset, Vitam & Res gestas Henrici IV Galliæ Regis Belgico sermone, ut alia omnia, adornavit, octo fere annorum annis eam in rem impensis, eo applausu, ut *Hugo Grotius* in Epistola ad Hooftium, quæ est inter epistolas ejus Amstelodami A. 1687 editas ducentesima decima sexta, non dubitarit gratulari tanti Regis Manibus, quod tantum Scriptorem invenerit, & Rex Galliæ Ludovicus XIII postea præstitam gloriæ Patris operam remuneratus fuerit, collatis Nostro A. 1639 Nobilitatis insignibus & Equestri S. Michaelis ordine. Ast præcipuæ tamen ipsi curæ Historia Belgica fuit, cui componendæ jam tum A. 1628 manum cœpit admovere, & toto deinde vitæ decursu insudavit, donec A. 1647 Hagæ Comitis, quorsum ad spectanda Friderici Henrici Principis Auriaci, qui non ita pridem decesserat, solennia funebria profectus fuerat, morbo oppressus expiravit, nondum absoluto sexagesimo sexto ætatis anno. Corpus defuncti Amstelodami in Templo, quod vocant, Novo tumulo paterno illatum est; postridie vero in Theatro urbis publico, honori ejus non oratio solum parentalis a *Brandtio* nostro conscripta, ast ab *Adamo van Germes*, actore in scena solertissimo, recitata, sed &, cum illa finita esset, una e præcipuis ab Hooftio elaboratis Tragœdia, cui *Geerard van Velzen* nomen est, populo fuit exhibita: quod exemplum repetitumne postea fuerit, nobis quidem non constat. Fuit de cætero Vir linguæ patriæ & poeseos longe studiosissimus, ut cum Poetria etiam quadam Tesselschaede, seu ut ipse per anagramma vocabat, Sachtesedeles, per semiseculum fere, amicitia ipsi literarum commercio ex-

culta interceſſerit. Inter Poetas veteres Virgilium,inter Hiſtoricos Tacitum,cujus opera bis & quinquagies perlegerat, & ſtyli conciſam ingenioſamque rationem imitatus fuerat, ſummo loco habuit. Utique hinc factum, ut in Hiſtoria Belgica aliisque ſcriptis lectorem requirat attentiſſimum, & acumine ingenii minime deſtitutum: quo reſpexit forte & Poeta Belgicus celeberrimus, *Jooſt van den Vondel*, quando ad Amicos dicere ſolitus fuit, in univerſo Belgio neminem ſe noſſe, qui par ſit vel unico folio componendo ea ſublimitate, qualem univerſa Hooftii Hiſtoria Belgica ſpiret. Inter Belgicæ Hiſtoriæ Scriptores Italos, Cardinalem Bentivolium: inter Hiſtoriographos quoscunque alios, Thuanum æſtumatiſſimos habuit. Ex Amicis *Conſtantinum Hugenium de Zuilichem*, *Caſparem Barlæum*, *Vondelium*, *Grotium*, *Voſſium* præcipue coluit. In adminiſtrando Satrapæ munere, æquum ſe omnibus præbuit, ſorditiem maxime exoſus, ut ex bonis etiam condemnatorum fiſco addictis, partem ſibi debitam viduæ aut hæredibus aliis donaverit, autochirorum inprimis, quos nonniſi ex inſania peccaſſe, perſuaſum habebat. Religionem Reformatam profitebatur, ſed inimicus zelotis, ut edicta etiam adverſus Romano-Catholicos lata executioni mandare non ſuſtineret. Symbolo uſus, *omnibus idem*, id conſecutus eſt,ut nec ipſe quemquam offenderit,& viciſſim raro exemplo, aliorum odium atque invidiam feliciter effugerit. Conjugium, ut de hoc poſtremo loco dicamus, duplex ipſi obtigit, primum A. 1610 cum *Chriſtina van Erp*, ex quo ſuſcepti liberi mature exſtincti ſunt; alterum A. 1627 cum *Leonora Hellemans*, e quo genitus *Arnoldus* Filius, Eques S. Michaelis & Scabinus Amſtelodamenſis, cujus jam ſupra a nobis facta eſt mentio.

EXPOSITIO LITERALIS ET MORALIS SANCTI Evangelii Jeſu Chriſti ſecundum quatuor Evangeliſtas. Autore R. P. F. NATALI ALEXANDRO, Ordinis F. F. Prædicatorum, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctore, & emerito Theologiæ Profeſſore.

Pariſiis, apud Joannem Aniſſon, 1703, in fol. Alphab. 8.

Poſt

POst multa variaque opera in lucem hactenus abs se emissa, in Scripturæ tandem Sacræ lectione acquiescere, inque ejus meditatione consenescere decrevit doctissimus, nobisque sæpe memoratus R. P. F. Natalis Alexander. Sanctum igitur Evangelium in manus sumsit, ejusque expositionem continuam, juxta quatuor Evangelistarum ductum adornavit, literalem sensum primo, ac postmodum moralem quoque dilucidans. In literali sensu pandendo, parallela potissimum Scripturæ loca, & sanctorum Patrum Commentarios se excussisse, profitetur; venerandamque, quam appellat, Traditionem ubique se præ oculis habuisse addit. Vulgatam versionem Latinam pressius secutus est, quamvis & Græci textus & Orientalium versionum vim, sicubi opus duxit, attingere haud neglexerit. Quam Eruditos plerosque viros data dudum opera illustrasse censet, Evangelistarum concordiam & harmoniam, breviter tantum se delibasse, nullus dissimulat. Moralem vero sensum non minori, ac literalem illum, industria prosequendum sibi venire ratus est, quandoquidem Divini verbi prædicatoribus animarumque pastoribus, quibus Evangelium populo explicare ex officio incumbat, consulere hoc pacto decreverit. Veterem namque concionandi rationem, quam sancti Patres & antiqui Episcopi sectati sint, in Ecclesiam revocari optat, ut nimirum totius Evangelicæ lectionis, quam quisque auditoribus proponit, series explicaretur, sensuque literali, quantum necesse est, exposito moralis erueretur, cui præcipue Ecclesiastes insisteret. Novam namque (& suæ fidei sociis, ut constat, admodum familiarem) concionandi rationem parum probat, quæ, unica Evangelii sententia pro themate assumta, extra quam divagetur utplurimum Concionator, ejusque se velut immemorem in progressu sermonis ostendat, humanis conceptibus, ingeniosis licet, sterilibus tamen & exsuccis, ac elegantibus quidem, sed sæpius infructuosis morum humanorum picturis, auditorum pascat, seu potius jejunos dimittat animos, ac molli eloquentia comtæque orationis ornatu ac leporibus demulceat, non instruat, non moveat, non flectat. Quod cacoethes tollere se studuisse innuit hoc Commentario, quem forte coronidem impositurum conjicit operibus suis reliquis, cum ultra sexagenariam ætatem provectus, lassescere jam incipiat. Cæterum a famosis illis

propoſitionibus quinque, ab Innocentio X & Alexandro VII in ſenſu Janſenii damnatis hæreticisque, nuspiam non ſe abhorrere teſtatur; quanquam a ſanctorum Doctorum, Auguſtini & Thomæ, dogmatibus de Gratia per ſe efficaci, & omnino gratuita ſanctorum Prædeſtinatione, aut a ſanioris diſciplinæ moralis defenſione, ne latum quidem unguem ſe deflexiſſe, ſimul affirmet.

JOH. BRAUNII, SS. THEOLOGIÆ DOCTORIS, ejusdemque & Hebrææ Linguæ in Academia Groningæ & Omlandiæ Profeſſoris, Commentarius in Epiſtolam ad Hebræos, cum indicibus locupletisſimis & quibusdam tabulis æneis.

Amſtelodami, apud Henricum & Viduam Theod. Boom, 1705, in 4. Conſtat 5 Alph. & 19 plag.

DEdicavit celeberrimus Autor Commentarium ſuum pereruditum Omlandiæ Ordinibus, eorumque Deputatis Novemviris: in qua dedicatione, Eccleſiæ Chriſtianæ deploranda hoc noſtro ævo facie expenſa, luget, dari nonnullos, qui tentatam inter Lutheranos & Reformatos unionem impedire ſatagant. Largitur, controvertentes olim Theologos ab utraque parte peccaſſe: aſt cum iniqua malorum commemoratione nemo ad concordiam adducatur, in comitiis pacis primum caput poni debere ſanctam malorum oblivionem. Cordatioribus Theologis, tam *Lutheranis*, quam Reformatis, rixoſorum hominum privatam *hoſtilitatem*, aſperitatem ac contentiones, & olim improbatas, & hodienum improbari. Inprimis per totam Saxoniam, ſapientiores primosque Eccleſiarum Antiſtites magnam Reformatis demonſtrare humanitatem: id quod maxime factum ſit a Celſiſſimo Electore glorioſæ memoriæ, qui ante non multos annos aliquot centena ex Cocceji operibus coemi juſſerit exempla, ut quælibet Eccleſia ſuum haberet. Concedit equidem, nec Lutheranos facile eo adduci poſſe, ut cum Reformatis in omnibus conſentiant, nec Reformatos omnes Lutheranorum ſententias amplecti poſſe; non tamen omnem opinionum diſſenſum diverſam religionem illico dicendam eſſe, cum nec olim unquam extiterit, nec hodie ulla exiſtat religio, quin fratres in variis capitibus a ſe receſſerint, ho-

hodieque recedant. Cum igitur Reformati & Lutherani in fundamentalibus religionis Christianæ capitibus conveniant, & errores fundamentum fidei ac vitæ sanctimoniam evertentes unanimiter detestentur, adeoque ambo certissime membra Ecclesiæ Christi existant; cur externum fraternitatis vinculum accedere non debeat, rationem esse nullam. Ostendit inde, ambos eadem de Deo, ipsius decretis & decretorum executione credere. Si vero quis objiciat, non tamen eodem modo hæc credi a Reformatis, quo a Lutheranis, illi Noster respondet, modum non facere ab stabilienda salutis fundamenta, sed versari ut plurimum circa subtilitates nullius momenti, atque circa controversias, quæ hactenus nondum decisæ creduntur, nec facile ad mentem cujuslibet decidi possunt; nec eum qui ignorat, posse dici damnatum, cum pauci reperiantur, inprimis inter illiteratos, qui de modo edocti sint, immo multi Martyres, ob fidem in Christum mortem obeuntes, eundem ignoraverint. Non statim, quæ nobis dura videntur, pro duris habenda esse; fieri enim posse, ut autoris mentem non recte capiamus, aut ex ejus thesi consequentias deducamus, quas ipse non admittit. Non tamen improbat consilia de convocandis ex utraque parte Theologis doctis, prudentibus, pacificis, ut serio controversis capitibus examinatis, in timore Dei tentent, quo usque alter alteri obviam ire possit. Adhortatur tandem suos ac seipsum, ut si Lutheranis pacem inire nondum visum fuerit, ipsi tamen a sua parte omnia odia, simultates, diffidia & discordias, quæ pacem turbent, deponant, certi promissionum Divinarum de optatioribus temporibus, quibus major erit in Ecclesia cognitio, & membra Jesu Christi profundam pacem colent.

Quod jam Commentarium ipsum spectat, probe quidem noverat Noster, paucos esse Scripturæ libros, in quos stylum magis exercuerint interpretes, quam in Epistolam ad Hebræos. Cum tamen expenderet, eam continere totam Veteris & Novi Testamenti Theologiam, ita ut ipsa intellecta, reliqui verbi Divini libri, ac profundiora mysteria arcanaque in iis contenta, ipsæ etiam antiquitates, ritus, mores, observationes atque ceremoniæ sacræ & profanæ, Prophetarum secretiora dicta & revelationes ænigmaticæ, sanctiores denique pietatis normæ ac regulæ intelligerentur, ad

ad quæ tamen omnia una non respiciunt interpretes reliqui quin laborem ab aliis sæpius jam iteratum in se susciperet, non dubitavit, operam potissimum dans, ut, quæ ad verborum & rerum intelligentiam, ad nexum & ad scopum Spiritus S. scitu necessaria, breviter, clare & solide exponeret. Quoniam vero Epistola ad Hebræos multum facit ad evertendos Socinianorum errores, hunc usum quoque constanter ostendit, & ne videatur, quod sæpe accidit, ipsis affingere, quæ minus concedunt, contra Schlichtingium inprimis aciem stringit. Expositioni Epistolæ præmittit Prolegomena, in quibus prolixe docet, eam jure haberi pro Canonica; autorem agnoscere Paulum, a quo scripta sit, cum Romæ sub imperio Neronis captivus detineretur, ad Judæos in dispersione; & tandem in scopum Scriptoris inquirit, quem esse contendit avocationem Hebræorum ab observantia legis Mosaicæ, & adductionem eorundem ad Christum Servatorem. Unde tres contineat partes, 1. Exhortationem, ut, cultu Mosaico relicto, in Christum credant, a cap. 1 ad vers. 19 cap. 10. 2. Admonitionem ad veram pietatem, in fide & sanctitate perseverantiam, a v. 19 cap. 10 ad v. 20 cap. 13, & 3. Preces pro sanctis a v. 20 cap. 13. usque ad finem. Hinc nervose ostendit scopi partialis cujuscunque capitis cum scopo totius Epistolæ nexum.

Quoniam vero Noster probe novit, nexum inter veritates revelatas cum cura observatum multum facere, tum ad agnoscendam sapientiam, potentiam, bonitatem aliasque perfectiones Divinas, tum ad confirmandam Scripturæ sacræ autoritatem Divinam, non singulis solum capitibus & versiculis contenta præfigit, atque nexum eorundem tam inter se, quam cum antecedentibus monstrat, sed in singulis quoque propositionibus, nexum inter subjectum & prædicatum, ex eorundem natura & analogia fidei, sicubi fieri potest, ostendit. Verborum significatum ex principiis philologicis, & collatione locorum parallelorum Scripturæ, ubi necessitas hunc laborem efflagitat, vindicare non negligit. Si quæ phrases ritum quendam sive sacrum sive profanum sapiunt, ita ut sine istius cognitione earum emphasis intelligi nequeat, ex antiquitatibus sacris atque profanis eundem enucleare, quemque phrasis ad eum habeat respectum, docere studet. Singulorum quæ asserimus

mus, unicum saltem proferemus exemplum, ut Lectori de nostro judicio suum interponendi ansam demus. Ita e. gr. ad comma primum capitis primi notat, vocem πολυμερῶς Græce sonare *pluribus partibus*, convenire autem cum Hebræo לפרקים, quod & partes & tempora notet. Verbum enim פרק significare *rupit*, unde descendat Germanorum Brechen/Belgarum breeken/forte & Latinorum fregit, ubi פ sit raphatum F, & ק mutetur in G, quia ejusdem organi. Inde פרק idem esse ac μέρος, partem, ac πολυμερῶς idem, quod per plures partes, vel etiam per plura capita seu articulos, cum *perek* quoque significet caput vel articulum. Observat vero ulterius, פרק quoque notare definitum tempus, ut πολυμερῶς idem sit ac לפרקים multis temporibus. Omnes significatus hic invenire locum demonstrat, quia omnes gignunt sensum Scripturæ sacræ apprime conformem, ita ut nulla subsit ratio, cur unum potius intenderit Spiritus Sanctus quam alterum. Connexionem igitur prædicati atque subjecti hujus propositionis, *Deus multis temporibus per varias partes & capita locutus est*, ex diversis Foederis gratiæ œconomiis, ad quas Coccejus ipsiusque discipuli in demonstrationibus Theologicis recurrunt, deducit. Ita *ad com. 35. cap. 11.* notat, vocem τυμπανίζειν descendere ἀπὸ τοῦ τυμπάνου, quod a verbo τύπτω derivat & cum Hebræo תוף convenire ostendit, & ex Suida & Scholiaste Aristophanis baculum significare probat, quo verberant, & juxta Stephanum denotare palum, ad quem alligati sontes fustibus contundebantur, observat. Unde cum non solum ex 2 Maccab. 6. v. 28, sed & Suida & Hesychio probari possit, tale olim supplicii genus obtinuisse, quo rei palo alligati & distenti baculis percuterentur, donec toto dorso pellis quasi extraheretur; per vocem τυμπανίζειν ab Apostolo illud designari, tandem concludit. Similiter ad *comma subsequens ejusd. cap.* vocem ἐπρίσθησαν de tali supplicii genere interpretatur, quo sontes serra dissecabantur, cum tale supplicium olim obtinuisse, ex 2 Sam. 12,31. 2 Chron. 20,6, ex Rabbinis atque ex Patribus, ut Origene, Tertulliano, Hieronymo, Epiphanio, Justino Martyre &c. constet.

Cæterum cum Doctissimus Autor nexum veritatum in hac Epistola revelatarum constanter explicet, eæ autem officium Christi

mediatorium, & omnem salutis sub Veteri & Novo Testamento dispensationem accurate declarent: quantum ad diversas fœderis gratiæ œconomias distincte concipiendas in suo Commentario contulerit, quivis facile judicabit. Et quoniam idem argumenta Socinianorum ex ratione petita ex solidis demonstrationibus Metaphysicis accurate destruit, & contorsiones locorum Scripturæ ab istis factas ipsis rationis evidentibus principiis contrarias esse demonstrat (cujus rei exemplum videas p. 547, ubi Socinianorum errorem refellit, Christum in principio potestatis esse dependentem a Deo, atque independentem in executione & operatione, & demonstratione Metaphysica evincit, nullam creaturam fieri posse a Deo independentem, ita ut nulla creatura independens a Deo concipi possit, quemadmodum nullus potest concipi Deus dependens) ad profligandos veritatis revelatæ hostes multum omnino contulisse censendus est Autor in Theologia Coccejana & Philosophia Cartesiana versatissimus: quos suos in utraque progressus prorsus insignes luculenter demonstravit, non solum in scriptis pluribus antehac editis, sed & per ἐπίμετρον de æterna Filii generatione ad calcem libri subjectum, contra eos directum, qui generationem æternam Filii œconomicam tantum esse affirmant: cum qua thesi non solum Tritheismum, sed & Polytheismum ipsum, eumque innumerabilium Deorum, necessario connecti, ex intimis Theologiæ ac Philosophiæ principiis evincit.

GYMNASII TICINENSIS HISTORIA ET VINdiciæ, a Sæculo V ad finem XV. Authore ANTONIO GATTO, *in eodem Gymnasio Antecessore.*

Mediolani, typis Josephi Pandulfi Malatestæ, 1704. 8.

Plag. 15.

Quæ in Karoli Antonii de Luca Melphictani libro, *Laurea Legalis* inscripto, & recensionem omnium fere publicarum Academiarum complexo, ignotum quo fato, quave incuria, prætermissa plane est celeberrimi *Gymnasii Ticinensis* seu *Academiæ Papiensis* Historia, eam nunc ab oblivione vindicatam Vir omni eru-

di-

ditione præditus, *Antonius Gattus*, Mediolani, una cum Vindiciis quibusdam typis evulgavit, non exiguo rei literariæ emolumento. Professos esse in eo omnibus sæculis Viros cujuslibet scientiæ clariores, Karolum illum Antonium de Luca, velut Jureconsultum, eo minus latere potuisse Gattus commonet, si modo ipsi noti Baldus, Præpositus, Jason, Decius, Curtii, Gallaratus, Tornielli, Tortus, Costa, Menochius, Merenda, Ramos, Pechius & alii plurimi, qui Jus Civile in Ticinensi Schola publice docuerunt. Equidem operis difficultas ipsum quoque Gattum facile primum absterruerat, partim quod antiqua Universitatis & urbis monumenta undique perquirenti, post depopulationem urbis initio XVI sæculi, omnia interiisse referebant; partim quod ex veteribus Italorum & Gallorum Scriptoribus soli Saccus, Breventanus, Spelta ac alii posterioris ævi Historici offerebantur. Ast quum fors inopina Romam Gattum perduxisset, tum *Justus Fontaninus*, celebris Cardinalis Josephi Renati Imperialis Bibliothecæ, cujus Præfectus est, copia ipsi facta, tum Abbas *Dominicus Passionæus*, Græcæ & Latinæ eruditionis studiosissimus, eum incitarunt, ut desiderium vindicandæ Ticinensis Academiæ, quod fere deperierat, rursus in ipso reviviscerct, isque peregrinus in Urbe *Synopsim* ejus typis editam evulgaret. Quæ ad *CLEMENTEM XI*, hodiernum Pontificem Maximum, literarum amantissimum, delata effecit, ut ille Gattum ad osculum pedis admissum summa benignitate exciperet, & singularem dein quoque eidem per literas cujusdam honorem polliceretur. In patriam Roma reversus Gattus, nihil amplius, medias inter belli turbas, de edendo opere cogitasset, nisi ipsum suis literis ad illud edendum impulissent Viri toto terrarum orbe celeberrimi, *Antonius Magliabecchius* & *Ludovicus Antonius Muratorius*, ille Regiæ Celsitudinis Magni Ducis Etruriæ, hic vero Serenissimi Ducis Mutinæ Bibliothecarius.

Itaque ubi in *primo*, *secundo* & *tertio* operis hujus, multam variamque eruditionem complexi, *capite* de urbis Ticinensis, ab Italis hodie *Pavia* dictæ, antiquitate & nobilitate quædam hucusque ignota præfatus esset, & inter reliqua, eam primum quidem municipium & coloniam Romanorum fuisse, deinde vero perpetuam Regum Longobardorum sedem factam, & in ea a Theode-

rico magnificum palatium, *Regia Ticina* & *Civitatula* seu sermone Italico *Citadella* dictum, fuisse exstructum, notato P. Eustachii a S. Ubaldo errore, qui perperam hoc ad urbis dedecus trahere conatus erat, comprobasset; nunc ad ipsius Gymnasii Ticinensis Historiam conversus, in *capite quarto* Scholas Ticinenses jam sub Boethio, qui A. 526 a Theoderico morte fuit damnatus, & Ennodio Episcopo, qui teste Guillelmo Cave A. 521 est præmortuus, floruisse demonstrat, opinione Sacci, Bellovacensis & Vossii de Ennodii ætate una rejecta. Dehinc *capite V* floruisse Ticini bonarum artium studia, regnante Karolo M. ex eo palam est, quod hic, antequam in Italiam veniret, ex ea urbe Parisios Petrum Pisanum, qui cum Julio Judæo disputationem illic habuerat, acciverit, edocerique ab eo Grammaticam in palatio suo voluerit, posteaque vicissim Joannem Albinum, Monachum pereruditum, qui cum mercatoribus ex Scotia Parisios venerat, *sapientiam venalem* se habere professus, Papiam miserit, ut sublimiores illic scientias traderet. Id quod in *capite sexto* ulterius confirmat, contendens, quod licet Monachum istum, a Karolo Papiam missum, Sangallensis aliique Albinum, aliqui vero Joannem vocent, utroque tamen nomine Joannem Albinum vocatum, non dubium sit; perinde ac Alcuinum, Karoli M. præceptorem, Flaccum Albinum nuncupatum scribat Joannes Mabillonius: quam sententiam etiam Jacobus Usserius in præfatione ad Epistolas Hibernicas adprobet. Ipsum autem Joannis Albini, Scoti, Papiam adventum circa A. 780 contigisse, id est quod in *capite septimo* ex Mabillonio conjicit. Posthæc in *capite octavo* ad Petrum Pisanum reversus, tum hunc e Scholis Papiensibus ideo a Karolo M. in Galliam vocatum, ut primus esset Parisiensis Academiæ institutor, cum Bulæo, Parisiensis Universitatis Historiographo; tum Scholas Papienses illis sæculis non Episcopales seu Cœnobiales, sed publicas & universales fuisse, comprobat. Quo facto in *capite nono* Monasterium S. Augustini Joanni Albino, ceu locum illustrem, in quo scientias profiteretur, a Karolo M. assignatum; & in dicto Monasterio jam ante Karolum M. Benedictinos adfuisse; Canonicis item Regularibus in eodem ante annum MCCXXII locum datum, contra Joannem Mabillonium evincit. Ab his temporibus, in

in *capite* subsequente *decimo*, Scholas Papienses in publicam demum Academiam cum privilegio Karoli M. & Ludovici Pii erectas conjecturat; & Synodi VI Ecclesiæ Gallicanæ de Scholis tribus publicis loco diligenter expenso, Innocentii Cironii & Ludovici Thomassini opiniones circa ejusdem loci intellectum refellit; ac præ cæteris quoque Monachi Sangallensis sive Notkeri Balbuli Historiam ab erroribus, ipsi a Joanne Launojo publice objectis, vindicat. Progressus abhinc in *capite undecimo* ad Karolum Calvum, ejusdem studium & amorem erga scientias magnis Nicolai & Joannis VIII Pontificum elogiis extollit, ex eo satis etiam elucescentem, quod Ticini Regio Longobardiæ diademate ab Ansberto Archiepiscopo coronatus, omnia Papiensibus, & sic probabiliter etiam Universitati ab Avo conditæ & a Patre protectæ, privilegia confirmaverit. Ubi & Papiam ab Hunnis postea incensam, sed non plane eversam, contra Frodoardum & Hugonem Flaviniacensem affirmat; & celebrem inter Otricum & Gerbertum coram Othone II disputationem addit. Circa A. MXXX Lanfrancum Papiensem, Magistrum omnium suæ ætatis doctissimum, Parisienses Scholas, a Petro Pisano institutas, restaurasse, eundemque Papiæ Anselmum de Badagio Mediolanensem, qui postea sub nomine Alexandri II ad Pontificatum evectus fuit, discipulum adeo sibi gratum habuisse in *capite duodecimo* meminit, ut quum Lanfrancus jam consecratus Archiepiscopus Cantuariensis Romam profectus esset, propter litem cum Thoma Eboracensi Archiepiscopo, ei Pontifex e throno assurrexerit, & ipsum, ut legitur in Vitis XXIII Abbatum S. Albani, his verbis exceperit: *Assurgo tibi tanquam Magistro, & deosculor tanquam Pædagogum, & non tanquam Archipræsulem.* Cæterum hoc sæculo & superioribus, Jus Civile in Italorum Academiis, Italia a barbaris gentibus devastata ubique & oppressa, velut prorsus deperditum delituisse monet, donec regnantibus Innocentio II Pontifice Maximo & Lothario II Cæsare, in bello contra Rogerium Normannum, Amalphi seu Melphi, urbe Apuliæ, inventæ fuerint Juris Pandectæ, supra omnem memoriam diu ibi servatæ; & institutos inde promotionum ad lauream legalem ritus, quos aliqui jam sub Augusto initium habuisse, falso credant. Postea quum Academia Parisiensis a Lanfranco Papiensi ad vetustum

decus restituta, ita floreret, ut seculo XII ingens Germanorum & Italorum multitudo ad eam confluerct, factum inde, ut Fridericus Ænobarbus, ne ex Italia & Germania Parisios peterent humanarum artium studiosi, eos insignibus privilegiis ad Germaniæ ac Italiæ Gymnasia A. 1158 Authentica *Habita* invitarit, quam Gattus idcirco integram in *capite decimo tertio* refert, ut ejus auctorem, occasionem & sensum a Lupoldi Bebembergii, Petri Rebuffi, Bulæi & aliorum falsis opinionibus, tum hoc, tum sequente *capite decimo quarto* vindicet. Nec successus etiam Ænobarbi conatum destituit. Nam privilegiis relatæ Authenticæ *Habita* literarum cultores invitantibus, ita in Italia publicæ scientiarum Academiæ floruerunt, ut Gattus in *capite decimo quinto* non solum Alexandrum Nechamum vere scripsisse credat, Parisiensem tum Academiam Philosophia & Sacra Scriptura Italicis, Jurisprudentia autem Italicas Parisiensi præcellere; sed & Petrum Danielem Huetium erroris notet, quod in libro Gallico de origine Fabularum Amatoriarum, vulgo Romanzi, perperam asserat, sæculo XII & XIII Italiam scientiarum & virorum doctorum fuisse prorsus ignaram; quum tamen istis temporibus Papias, Vir ille Græce atque Latine eruditissimus, Ordo Monachorum Cistercientium scientiarum cultu insignis, Guarinus de S. Victore, Guillelmus Papiensis, Joannes Bossianus, Sinibaldus de Flisco & alii quamplurimi floruerint. Postmodum Scholas Papienses a Karolo IV non institutas, sed restauratas, ex ipso Cæsareo diplomate, *capite decimo sexto* allato, demonstrat, & ex eo Bernardini Corii, Paulli Merulæ, Laurentii Schraderi & aliorum complurium errorem, Ticinensem Universitatem demum hac ætate institutam, refellit. Atque denique in *capite decimo septimo*, quod restauratum a Karolo IV Papiense Gymnasium fuerat, a Bonifacio IX P. M. confirmatum, & a Ludovico Maria Sfortia, Duce Mediolanensi, novis privilegiis illustratum fuisse, ex utriusque diplomatibus confirmat.

Habemus ita in hoc libro, stylo undique terso conscripto, celeberrimæ Academiæ Ticinensis per XI secula memoriam, una cum ejus Vindiciis aliisque rebus multo pluribus, Historiam Regum Longobardorum egregie illustrantibus. Et jam a Gatto, quæ in hoc opere promissa legimus, tum secundam Historiæ partem de

Vi-

Viris Illustribus Universitatis Ticinensis, ad exemplum Antonii Riccoboni de Gymnasio Patavino dispositam, tum de *Antiquitate Urbis Ticinensis* librum singularem, tum alia usque adhuc desiderata, avide expectamus.

DISSERTATION SUR MAGNIA URBICA.
h. e.
DISSERTATIO DE MAGNIA URBICA, IN QUA demonstratur, hanc Augustam minime esse Conjugem Maxentii Imperatoris, uti quidem hactenus creditum fuit.

Parisiis, apud Petrum Cot, 1704, 8vo. Constat plag. 5½. una cum folio ære expresso.

REI nummariæ studium, cui pretium nostra posuere ætate eruditorum quamplurimi, adeo feliciter succenturiatur superiorum temporum historiæ, ut juxta ordinem chronologicum concinnæ numismatum series ex omni fere metallo jam inveniantur, unoque quasi oculi ictu heroes, prout antiqua sibi succedentia secula factis suis illustrarunt, conspici queant. Fateri tamen omnino habet Dn. Genebrier, Medicinæ Doctor, & Dissertationis hujus ad Illustr. Dn. Foucault, Marchionem de Magny, exaratæ Autor Nobilissimus, hæsitasse sæpe vel expertissima ingenia circa rariores Augustorum Augustarumque nummos, quoties historia illorum nomina vel plane silentio involvit, vel corrupta exhibuit, ipsisque haud satis constitisse, quosnam nummophylaciorum angulos ornare debeant Marinus, Pacatianus, & Nigrinianus brevissimi ævi Principes, aut Barbia Orbiana, Cornelia Supera, & Severina, quarum mariti antiquariorum solertiam diu effugerunt. Noster vero Marino post Philippos sedem suam assignat, siquidem Zosimus ac Zonaras hunc Tyrannum sub Imperatoribus istis turbas in orbe Romano dedisse tradant. Pacatianum, post Chamillardi, Gallandi & Baudelotii investigationes, eodem referendum censet, cum celeberrimi illi viri ostenderint, Pacatianum eundem esse cum Jotapiano & Papiano Historicorum, quemadmodum contigit, ut illis Balatus aut Balbatus appellatus fuerit, qui in nummis Vabalathus,

thus, Diadumenus qui Diadumenianus, Aurelianus qui Aureolus exprimitur. Nigriniani ætatem in peculiari ſcripto curatius ſe definiturum promittit, quam huc usque factum, dum filius vulgo audivit Alexandri Tyranni Africæ, Maxentii tempore ad ſeditionem prolapſi. Quantum ad Barbiam Orbianam, quam alii Trajano Decio aſſeruerunt, uxorem illam Alexandri Severi ſtatuit, quia in averſa parte nummi hujus Imperatoris viſitur; Hetruſcillam e contra in matrimonio Decii vixiſſe; Severinæ autem Aurelianum maritum fuiſſe; Corneliam Superam Valeriano Juniori conjugem dari e conjecturis Triſtani, quas tamen Clariſſimus Vaillantius, perſpecta earum bonitate, calculo ſuo muniverit. Utcunque vero Imperatricibus hiſce de conjugibus proſpectum, Magniam tamen Urbicam, de qua diſſerendi campum ingreditur Noſter, inter incertas hactenus erraſſe Auguſtas, & congruum ſibi maritum oſculari haud potuiſſe. Licet enim Occo poſt Maxentium eam locaverit, illiusque veſtigia preſſerit Longelonus, Triſtanum tamen idem faciendo ingenue proteſtatum eſſe, non ideo ſe hunc ſequi ordinem, quod Magniam Urbicam uxorem Maxentii crederet, ſed quod certo perſuaderetur, eam Magnentium minime conjugem habuiſſe, ceu nonnulli putarint. Eadem oberrare quoque chorda Patinum atque Begerum, priorem quidem hoc cum additamento, Maxentio illam potius eſſe ſociandam, quam Magnentio, quia non conſtet, hunc ſobolem procreaſſe. Harduinum vero, quem a ſagacitate commendat, propius ferire ſcopum, dum Carini aut Numeriani contoralem Urbicam dixit, at cum rationem haud ſtringentem ſatis effato ſuo adjecerit, Occonis aliorumque ſequacium opinionem nunquam non prævaluiſſe. Notum videlicet erat, Maxentium patrem fuiſſe Romuli, alteriusque filii incerti nominis: cum itaque Magnia Urbica, illaudata alias in monumentis hiſtoriarum, in numiſmatibus elogio, *Venus Genetrix*, inſignita extaret, protinus eam Maxentio junxerunt paranymphi nimis creduli, oſcitantiæ ſuæ haud ficulneam excuſationem in lemmate iſto ſe reperiſſe arbitrati. Verum quam fallax, quamque lubricum ſit ejusmodi argumentum, nemo non deprehendet, utut lynceis oculis minime inſtructus. Noſter ſane, tacentibus Scriptoribus, quoties ad nummos tanquam triarios res rediit, examinare jubet

tum

tum Inſcriptionem ipſam, tum literarum totiusque ſculpturæ formam. Deinde & hoc præſupponit, cujuslibet Auguſti Auguſtæque ſuæ, quin & liberorum ſuorum numiſmata, non modo in allegatis paſſibus, verum etiam in certis notulis, quæ infimam monetæ partem occupant, quam proxime ad ſe invicem accedere debere. Quod poſtulatum dum pluribus urget, characterum, qui a Gallieni inde ævo ad ætatem usque Numeriani, in nummorum vel media, vel inferiore parte (dans le Champ ou dans l' Exergue) copioſe occurrunt, prælongum ſyrma colligit, quales exempli gratia adduxiſſe ſufficiat: ΚΑΑ, ΚΑΒ, ΚΑΓ, ΚΑΔ, XXIA, PXXI, SXXI, SMSXXI. Mox hoc conſectarium exinde elicit, quod ſi Urbica maritum agnoviſſet Maxentium, illius certe imagine ſignatum æs non diſpares notas præ ſe ferret, quam hujus; quæ diſſimilitudo cum habito examine manifeſto ſe prodat, tutisſime etiam pronunciandum judicat, amborum nummos diverſiſſimo tempore operas monetariorum exercuiſſe. Quin & ſententiam ſuam adeo veram æſtimat, ut, etiamſi hiſtoria Magniam quandam Urbicam conjugem perhiberet Maxentii, huic tamen, quæ in nummis obvia, aliud tempus aliumve maritum, cui major convenientia & monetæ & notarum inibi exſculptarum fidem conciliaret, ſit quæſiturus. Cum enim Romulus æquales parenti ſuo Maxentio characteres gerat, eccur Urbicæ, quæ pro matre venditatur, abſimiles adpoſuiſſent monetales? Ex eodem differentiæ fundamento refellit opinionem eorum, qui Magnentio aut Decentio Urbicam noſtram nuptiis alligant, parum curantes veritatem Hiſtoricam, quæ illi unicam ſolum uxorem, Juſtinam ſcilicet, rariſſimæ prudentiæ ac pulchritudinis fœminam, poſt mortem ejus Valentiniano junctam, attribuit.

Remotis igitur ſententiis omnium minime probabilibus, ad Celeberrimum Harduinum, cui Magniam Urbicam Carino aut Numeriano, ut ſupra dictum, copulare viſum fuit, jam deſcendit, ejusdemque conjecturam non deſtitui quidem ante laudata inſcriptionis ac cælaturæ conſonantia, lubenter fatetur, at cum Aurelianus, Tacitus, Florianus, Probus aliique Principes adhuc ſuperſint, quorum nummi pari gaudeant ſimilitudine, matrimonia ſingulorum diligentius exploranda putat, priusquam alicubi ſubſiſtere de-

 tur.

tur. Aurelianum quod attinet, illum ſtatim choro hoc excedere autumat, quoniam Severina uxor ipſius noſcitur. Tacitum vero, teſtante Vopiſco, uxorem ſuam gemmis uti paſſum non fuiſſe; alienam itaque ab eo prædicandam Urbicam, quæ in nummo N. 1. adpicto margaritis ac pretioſis lapidibus onuſta comparet. Florianum porro, duorum quippe menſium & præter Senatus auctoritatem Imperatorem, multo minus Urbicæ congruere. Deinde nec Probo eam vindicari oportere, cui longe alia ac diverſiſſimi vultus fœmina in metallione gazophylacii Regii, N. 2. hic expreſſo, ad latus ſtatuitur, ceu ipſemet Autor inſtituta oculari inſpectione deprehendit. Reſtare igitur Carum, ejusque filios Carinum & Numerianum, Auguſtos omnes, e quibus Magniæ Urbicæ maritum deligere fas ſit. Se quidem a primo momento, quo nummos ſequioris ævi congerere cœperit, conjugem ipſi adjudicaſſe Carum, tum quia nullibi memorent hiſtorici, uxorem Cari vita deceſſiſſe, antequam is Auguſti faſtigium aſcenderit, tum quia nemo inficias eat, geminam illum ſobolem e thalami conſorte ſuſtuliſſe. Ex adverſa parte Carinum novem uxores duxiſſe ac rejeciſſe, pulſis plerisque prægnantibus; unde haud ſubleſtum reſultet indicium, nec ſatis temporis illum habuiſſe, ut unam earum Auguſtam declararet, neque etiam duos ex una liberos procreaſſe, animo ejus ad divortia adeo proclivi, quæ omnia ad Magniam Urbicam plane non quadrent. In Numeriano ceſſare equidem tot impedimenta, ceſſare tamen & argumenta probantia, matrimonii vinculum inter ipſum modoque dictam Auguſtam coaluiſſe. Quodſi autem in ejus fratrisque locum ſubſtituatur Carus, utriusque genitor, tum plana omnia atque expedita reddi. Epigraphen namque in nummo Magniæ Urbicæ, *Venus Genetrix*; nec minus aliam, *Pudicitia Auguſta*, in numismate maximi moduli, cujus hic N. 3 ectypum damus, proſtantem, ſeſe mutuo quaſi reſpicere, egregieque aſſerto ſuo favere, ſiquidem duo parvuli, qui ad pedes Deæ Pudicitiæ togati adſtant, pro Carino & Numeriano reputentur. Reliqua, quæ Nobiliſſimus Autor tam circa prænomen Magnia, quam circa nomen Urbica ſollicite conquiſivit, B. L. majore cum voluptate ipſemet luſtrare poterit, ut ita hic acquieſcere nobis integrum credamus.

TAB. IX. Fig. I.

Fig. II.

Fig. III.

DIS-

TAB. IX. ad A. 1705.

Fig. I.

Fig. II.

Fig. IV.

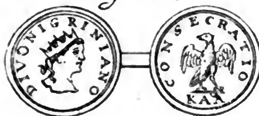

Fig. V.

Fig. VI.

Fig. VII.

DISSERTATION SUR NIGRINIANUS.

i. e.

DISSERTATIO DE NIGRINIANO, CUJUS Ævum summa hactenus incertitudine laboravit, deque aliis Principibus, quorum nummi Antiquarios sollicitos tenent.

Parisiis, apud Petrum Cot, 1704, 8vo.
Constat 4 plag. tabulaque ænea.

PRomissi sui in commentatiuncula de Magnia Urbica facti non immemor Doctissimus Dn. Genebrier, M. D. Nigrinianum in epistola hac, ad celeberrimi nominis Philologum Dn. Baudelotium de Dairval conscripta, certiori quoque ætati asserere contendit. Occonis etenim vestigia sub Constantio eum collocantis, ac Sergii Consulis illo ipso tempore, quo Constans Magnentii insidiis periérit, collegam statuentis, merito vitanda judicat, tum quia cælatura numismatum Nigriniani, sub N. IV ad oculum patens, & characteres KAA inibi expressi, tum quia Inscriptio DIVO NIGRINIANO, ac Consecratio in aversa facie adjecta, seculo Constantiniano conciliari haud possent. Tristani vero conjecturam existimantis, Nigrinianum Alexandro, qui in Africa tyrannus extitit, filium dari posse, inniti saltem testimonio Zosimi, qui Maxentium ab Alexandro filium ejus, jam adultum atque oris venustate inprimis commendabilem, fidei obsidem sibi depoposcisse narrat. Cum igitur historia nomen ejus taceat, descriptioni cæterum allatæ Nigrinianus in nummis satis congruat, occasionem inde suspicandi Tristano obortam, hunc ipsum forte Alexandrum parentem habuisse. Quantumvis autem speciosa videatur ista conclusio, nihil tamen in se ponderis continere Noster arbitratur, siquidem regula alibi a se tradita, quod eorum Principum numismata, quorum ætas in unum incidit tempus, tam quoad sculpturam atque epigrapham, tam quoad notulas circumstantes sibi simillima esse debeant, firmo talo consistat. Jam vero differentiam inter Alexandri & putativi filii ejus Nigriniani nummos adeo notabilem sese exserere, ut nulli ambiguum esse queat, quin longe dispare ævo ambo vixerint, Nigrinianique etiam moneta propter characteres KAA, ad decen- TAB. IX. Fig. IV.

 nium

nium illud, quod Aurelianus, Tacitus, Florianus, Probus, Carus ejusque liberi fascibus suis nobilitarunt, utpote quo dictarum literarum usus invaluit, ableganda veniat. Indagaturus itaque Nobilissimus Autor, sub quo Principum illorum Nigrinianus ad regiminis partem adspirare potuerit, seculi istius gesta prolixe recenset, luceque meridiana fere clarius ostendit, inter Tyrannos seu qui tumultu concitato Augustale nomen involarunt, locum ipsi haud competere. Deinde anquirit, num filiis aut consanguineis memoratorum Imperatorum annumerari possit, atque in Aureliani vita, varia scopo suo accommodata se reperisse autumat. Vopiscum filium sororis suæ ab eo interfectum perhibere: quidni is Nigrinianus fuerit, quem vel invidiæ emolliendæ causa, vel ob detectam ejus innocentiam, consecrari curavit Aurelianus? Nec quicquam porro obstare, quin filius ab ipsomet susceptus haberi queat, etiamsi Vopiscus de filio nihil plane dicat, imo filiam solam eum reliquisse testetur. Hujus namque silentium rem minime conficere, & si quam maxime concedatur, superstitem tantum fuisse Aureliano gnatam, annon & vivo parente filius decedere potuit? Provocat ideo non solum ad Suidam, qui sanguine uxoris filii sui manus polluisse Aurelianum affirmat, sed ad Acta etiam Martyrii S. Columbæ, quæ nuptiis filii hujus Imperatoris piissimam fœminam tentatam memorant, ut Soli aliisque Deastris sacrificaret. Quodsi ergo Aureliano, suffragantibus Scriptoribus, *filium tribuere liceat*, non improbabile quoque reddi, eundem *Nigriniani nomen* ab uxore, Nigrinia forte dicta, mutuasse, ceu Domitianus a Domitia nomen accepit, quandoquidem Nigriniæ & Nigriniani nomina apud Romanos a longo jam tempore celebrata fuerint. Neque tamen opinioni huic mordicus inhæret Nobilissimus Autor, sed pro ingenii sui felicitate, aliam suppeditat conjecturam ab exquisita similitudine, quæ inter Nigriniani nummos & Cari atque Numeriani consecrationem exhibentes intercedit, petitam. Nigrinianum scilicet Numerianum forte patrem agnovisse, cumque eo ab Apro interemtum, a Carino vero, qui omnibus superstes vixit, Diis adscriptum fuisse hariolans. Utri jam sententiæ adstipuleris, deprehendes sane, Nigrinianum nullo modo Constantini Africæ Tyranni familiæ aggregandum, sed ad Augustorum ætatem, quorum

rum supra mentio facta, referendum fore. Jam ulterius pergit Noster, nimiæque credulitatis arguit, qui e Galerio Maximiano & Maximiano Juniore diversos sibi fingunt Augustos, multisque demonstrat, unum eundemque Principem sub dispare latere nomine, ipsissimum nempe, qui a Flavio Valerio Maximiano, cui Senioris interdum appellatio tam in nummis, quam in marmoribus tribuitur, in consortium Imperatoriæ dignitatis adsumi meruit, nec inficiandum certe asserto ejus figuras N. V. VI. VII & VIII egregie favere. Quantum ad numismata verbis DN. CONSTANTIUS JUN. NOB. C. signata, quorum specimen N. IX prostat, non Constantio Constantini filio illa, sed Gallo fratri Juliani Apostatæ vendicanda, cum Celeberrimo Harduino sentit, pluribusque argumentis hoc inventum deducit. Tantum de ipsa epistola. In præfamine autem objectionibus Dn. Henrionis, qui in consessu Academiæ Inscriptionibus intentæ, d. 14 Nov. 1704 problema ejus de Magnia Urbica Cari uxore operose refutaverat, abunde respondet, novas easque pereruditas suggerens rationes, quibus vinculi istius conjugalis probabilitas evinci possit.

TAB. IX. Fig. V. VI. VII. VIII.

Fig. IX.

DISSERTATION SUR LE JANUS &c.

h. e.

DISSERTATIO DE JANO ANTIQUORUM, deque nummis eo pertinentibus.

Parisiis, apud Petrum Cot, 1705, 8vo.

Plag. 3¼.

SCopus hujus opusculi, Illustri Foucaultio, Marchioni de Magny, Regis Galliarum Consiliario Status atque in Inferiore Neustria Præsidi, a Dn. Gros de Boze nuncupati, eo tendit, ut, quicquid vel mythologia, vel historia, vel res denique nummaria de Jano notatu maxime dignum offert, id curiosis omne in nuce, quod ajunt, proponatur. Inter alia vero non injucunde disquiritur, num Jani templum Imperatorum gentilium more obserari jusserit Constantius Constantini filius, quoniam Ammianus Marcellinus tale quid Histor. libr. XVI de ipso affirmet: *Concluso Jani templo, stratisque hostibus cunctis, Romam gestiebat visere.* Sed Autori

nostro persuasum est, priora verba non in propria, sed tropica significatione accipi oportere, ut bellum penitus confectum, pacemque initam designent: siquidem & in honorem Ludovici XIV Franciæ Regis nummus missilis cum Jani templo fuerit cusus, addita inscriptione: *J'en ay la clef*; unde tamen paganismum adhuc in Gallia vigere, nemo temere suspicabitur. Occasione autem Calendarum Januarii, quibus priscos olim Consules munia sua quotannis in æde Jani auspicatos fuisse constat, haud sibi satis exploratum monet, nunquid ejusmodi solemnium Augusti etiam subsequentes, sub auspicium regiminis sui peregerint? Licet enim Clarissimus Vaillantius hoc statuere videatur, propter nummum Pertinacis, in cujus aversa parte Janus bifrons cum lemmate, *Jano Conservatori*, apparet, attamen cum reliquorum Principum ne ullus simile sacrificium in nummis celebrari fecerit, proinde peculiarem ibi subesse rationem Noster existimat, eandemque e Julio Capitolino depromendam, utpote qui Pertinacem ipsis Calendis Januariis ad Reipublicæ clavum adscendisse refert. Quo admisso, sponte etiam sua inde flueret, Imperatorem ipsa Jano sacra die ad istud fastigii evectum, haud alii Numini convenientius, quam Jano, sui suarumque rerum conservationem publice commendare potuisse.

GEORGII WOLFFGANGI WEDELII INTRODUCTIO in Alchimiam.

Jenæ, sumptibus Johannis Bielkii, 1705, 4.
Constat 8 plag.

ETiamsi exosa maxime Medicis sit, explosa vulgo, & male audiens communiter Alchimia, valet tamen & de ea illud Philosophi: Introite, etiam hic Dii sunt. Non negligenda enim est Ars Alchimistica, cum sit necessaria, licita, honesta, jucunda, utilis, & cautos nos reddat atque pios. Quæ cum perspexerit Illustris Wedelius, in Chimica arte nulli secundus, animum induxit, præsentem de Alchimia adornare Introductionem, selectioraque insimul ingenia ad hoc studium invitare, eademque excitare, ut communi vel divisa opera solvantur ænigmata, separentur inutilia, ex-

explorentur arcana, parcatur una inutilibus sumptibus, omniaque, Spiritus Sancti auspiciis, ad Divini nominis gloriam & humani generis commodum impendantur.

Impossibilem equidem esse, arguunt quidam, specierum diversarum immutationem, seu naturam spectes, quæ eandem abhorret, seu artem, quæ non ultra naturam sapit; obscura esse omnia, quæ scribant Alchimistæ, & hoc ipso recondi & occuli fraudes; dissona minimum tradi, absurdis & incognitis terminis ludi; processus si desideres, reperiri integra plaustra, in fine abire in fumum & cineres omnia; hinc contemtui & scommatibus vulgi sese exponere, & carceribus, tormentis aliisque gaudia concepta luere, qui arti huic invigilent, existimant. Quanquam autem negari non possit, fraudes quandoque subesse, vel conceptas, vel illatas ab aliis; habet tamen fundamentum suum ars. Cum enim volatile possit figi ab igne, a miscela, a fixantibus aliis, immaturum maturari, digeri & exaltari, aurum vero hinc & argentum sulphure & mercurio puro, eoque fixissimo gaudeant; credibile est, nec pro absurdo habendum, idem reclusum, pansum, digestum & exaltatum posse corrigere & fixare metalla reliqua fermento seminali, ut centraliter inde digesta & exaltata, fixato alteratoque sulphure & mercurio, immutari & converti in aurum possint, pollentia singula unctuositate intime obvolvente partes terreas lutosas & mercuriales. Cujus rei experimenta allegat Author Clarissimus, artemque olim ab Ægyptiis, Arabibus, Græcis & Romanis exercitam esse pronunciat. Artificibus interim commendat pietatem, lectionem & meditationem, singulorumque sedulam repetitionem, ac continuationem. Nosse enim eos oportet genium Scriptorum obscurum, parabolicum, ænigmaticum; distinguere Authores, quos solos fere adire & audire datur; cognoscere naturam, ignem, ejusque regimen & administrandi modum, avaritiam odisse & taciturnos esse. Peculiaris est & ab omnibus aliis diversus modus tradendi & scribendi Alchimistarum, quod partim antiquitatem sapit sapientiæ Veterum mythologicæ, partim secretam artem, quam velut studio magis involvere & obvelare quam detegere ac docere voluere. Hinc modo per signa, modo per characteres, modo per numeros, modo per figuras, modo per colores,

res, modo per nomina nova rem explicuerunt. Quoad materiam universalem, in partes abiere Alchimistæ, & quot capita, tot sensus, quot nomina, tot res in experimenta vocatæ fuere, ut nihil fere tam absurdum sub Sole videatur, quod non in censum venerit. Sic alii in elementis eandem indagarunt, ut in terra, tam pura, Virginea, Adamica, quam in uliginosis nigro-rubentibus pratorum & fossarum cespitibus; item in aqua, rore, pruina, quin imo & in aere. Verum hæc materia non nisi remotissima est, hinc alii ad tria naturæ regna animum applicuerunt, ex vegetabili tartarum e.g. seligendo, ex animali urinam, stercus, semen humanum, & salivam præparando, ex minerali vitriolum, sal commune, nitrum, sal ammoniacum, arsenicum, cinnabarim, Saturni mineram tractando. Plerisque tamen argentum vivum & antimonium arrisit. Est enim mercurius metallum quasi indifferens fluidum, volatile quidem adhuc, sed fixandum facile, cum auro symbolisat pondere & substantia, & pollet sulphure occulto. Sic antimonium duo continet metallorum elementa, sulphur & mercurium, finit aurum privative & positive, solvit idem blandissime, ac intime, dealbat & calcinat. Non autem absolvitur tinctura uno solo ingrediente, sed minimum duobus, quod maris & fœminæ symbolo innuere voluerunt, nec abnuerunt tamen tertium, sed velut spiritualem amorem vocando magis quam corporalem. Utut vero plurimi unum fere ac solum aurum eligant & *intendant*, tanquam nobilius ac instar omnium; non pauci *tamen ob fixitatem* & communes cum auro dotes, etiam argentum in hunc censum vocant, ut hinc tinctura duplex detur ad rubrum & ad album. Usum quod concernit Lapidis Philosophorum, adhiberi hic dicitur (1.) ad metalla ignobiliora tingenda in perfectiora, (2) ad roboranda viscera, spiritum vitalem, & tollendos morbos, chronicos præsertim, alioquin per naturam curabiles, (3) ad gemmas artificiales, (4) ad vitrum malleabile reddendum, (5) ad dignoscendam DEI Opt. Max. admirandam sapientiam, vel sola cognitione contento animo, (6) ad vitam producendam. Tacemus pietatem, eleemosynas & alia. Sed nec desunt, qui Alchimia abutuntur; siquidem dantur, qui ex professo negant, Lapidem Philosophorum auri materialis conficiendi esse medium & medicinam,

ar-

arbitrantes, totum illud opus non esse nisi avaritiæ vel persuasionis vanæ prætextum, indeque nata figmenta; moraliter potius intelligendos esse Philosophos, sive primam & ultimam causam scrutatos, alios materiam, alios generationem & corruptionem, mortem ipsam, alios non nisi Deum Optimum Maximum; singulos hoc vel illud velut lapidem seu terminum, atque principium, in quo omnis cogitatio acquiescat, ac figatur, posuisse. Seorsim ulterius Christiani progressi, ad divina & sacra applicavere hoc ipsum, ita ut alii artem penitus negaverint, alii affirmarint quidem, sed eandem ad universa quasi religionis arcana traxerint. Imo alii tria principia chimica materialia ad S. S. Trinitatis mysterium perquam absurde & tantum non impie applicarunt. Alii ipsam Scripturam S. huc detorquent, & maxime Canticum Salomonis, Apocalypsin &c. unde materiam & colorem & nihil non arcessunt, ne dicam universam Salvatoris nostri passionem, mortem, resurrectionem, adscensum ad coelos, & reliqua huc trahi. Tangendus denique & ille est abusus, ne fallatur, vel spem vanam sibi quis concipiat, fraudulentia quacunque inductus, multo minus malitia & pravitate adulterandi aurum & argentum.

ANTIQUITATES WALCKENREDENSES,
oder
Historische Beschreibung der Käyserlichen Freyen Reichs-Abtey Walckenried/ic.
Seu
DESCRIPTIO HISTORICA LIBERÆ IMPERIALIS Abbatiæ Walckenredensis, Ordinis Cisterciensis, quæ celebratissima quondam fuit. Auctore JOHANNE GEORGIO LEUCKFELD, Pastore Primario Groningensi.

Lipsiæ & Nordhusæ, apud Carolum Christianum Neuenhahn, 1705, in 4to.

Constat Alphab. 4, plag. 9.

PErcelebris olim fuit Abbatia Walckenredensis, dignaque adeo in qua describenda non unus Autorum desudaverit. Primus

Johannes Letznerus, editis plurium cœnobiorum historiis satis notus, sed nimium credulus auctor, antiquitates Walckenredenses collegerat, cui labori cum esset immortuus, incidit in ejus schedas Johannes Eckstormius, & ex illis *Chronicon Walckenredense*, immutato paulum, quem Letznerus secutus fuerat, ordine chronologico, Latine composuit ediditque Helmstadii, A. 1617, in 4. Enimvero Johannes Henricus Hoffmannus, diligentissimus apud Cellenses Archivarius, perlustrato opere Eckstórmiano, & collatis nonnullis manuscriptis rarioribus, & plurima latuisse Eckstormium, nec pauca ab eo incerta fide relata reperit, quod justis ad eam historiam subsidiis omnino fuisset destitutus. Quamobrem ipse *Rerum sive Antiquitatum Walckenredensium libros X* consignare instituit, quorum tamen non nisi tres priores absolutos in schedis reliquit. Quantum demum Clarissimus Leuckfeldius hic præstiterit, qui & Hoffmannianis illis reliquiis diligenter usus est, & varii generis monumentis aliis ac scientia rerum monasticarum Germaniæ instructissimus, ad consignandas has *Antiquitates Walckenredenses* accessit, facile judicare poterunt, qui eas vel leviter inspexerint. Nos, cum prolixum nimis foret, singulorum capitum justo ordine dispositorum lemmata huc transscribere, præmissis tantum nonnullis de institutione Abbatiæ, speciminis loco de jure Advocatiæ in eandem, e P. II, C. 2 quædam memorabimus, collatis etiam iis, quæ huc e P. I, C. 18 & 22 pertinere videbuntur.

Nimirum Abbatia Walckenredensis in pago Saxoniæ Inferioris Zurrigau, qui Thuringiæ proximus est, sita, nomen quidem villæ cuidam Gertrudæ Nordheimensis Comitissæ, quæ eodem in loco fuisse quondam memoratur, institutionem autem Adelheidi Comitissæ de Clettenburg debet, quæ Cisterciensibus, paulo post Ordinis institutionem, A. 1127 sedem illic concessit, & sumtus liberaliter suppeditavit, horrendis quidem imprecationibus in eos, qui male illis usi fuerint, effusis. Hinc tametsi non neget Auctor, in ea Abbatia non minus atque in reliquis Cisterciensium monasteriis, supremum Advocatiæ jus solis Imperatoribus & Imperio fuisse proprium, quorum privilegia Walckenredensibus concessa recitat P. I, C. 18, illos tamen probat Advocatiam inferiorem Comitibus primum Clettenbergensibus, & eorum stirpe A. 1260 defi-

cien-

ciente, Hohnsteiniis, ad quos & eorum ditio pervenit, demandasse. Et licet, mortuo A. 1323 Abbate Johanne, ab Hohnsteiniorum, quippe excommunicatorum, Advocatia sese quodammodo subtraxerint Walckenredenses, impetrato eodem anno ab Imperatore Ludovico privilegio de eligendo novo Advocato, electisque postea Comitibus de Weringerode, jus tamen ipsum tantum abest ut penitus amiserint Hohnsteinii, ut potius integrum retinuerint. Id quod vel ex eo liquet, quod, cum tempore reformationis Carolus V A. 1551 supremam tutelam monasterii in se suscepisset, Hohnsteinio deinde Comiti Ernesto imperatum fuerit edicto Ferdinandi Regis, ut pro eo, quod ipsi incumbat, inferioris Advocatiæ munere, curaret diligenter, ne quid in ea Abbatia detrimenti paterentur sacra Pontificia: ut taceamus, Ernesti hujus filiis, solenni postea formula, A. 1557 jus illud ab eodem Ferdinando fuisse confirmatum. Interim inficiandum non est, Fridericum III Imperatorem, publico decreto A. 1457 lato, Ducibus Saxoniæ & Landgraviis Thuringiæ universis injunxisse, ut tutelam Walckenredensis Abbatiæ sui & Imperii nomine in se susciperent. Proinde cum ob res novas ab Abbate Joanne Holtegelio (is enim primus A. 1543 Protestantium sacra in monasterium introduxit, quæ deinde A. 1546 cura Johannis Spangenbergii firmata & stabilita sunt,) susceptas, inter ipsum & Ernestum Hohnsteinium haud satis conveniret, Mauritius Dux Saxoniæ, postea Elector, ut ea occasione in stabilimentum juris sui uteretur, unum atque alterum A. 1546 ad Abbatem delegabat, qui denunciarent, Ducem cœnobium, in quod vetus ipsi jus esset, occupare, & Pontificios abusus abrogare constituisse; quod cum prolixis sed modestis litteris deprecatus esset Holtegelius, mox Dresdam, & cum eo venire variis de causis recusasset, Lipsiam vocatus est, quo in loco de monasterii rebus cum Mauritio egit. Hinc etsi Abbas ipse Mauritio clam faveret, eidemque quotannis pullos equinos duos in recognitionem juris tutelaris mitteret, Ernestus tamen suæ domui, tum jure territoriali, tum hæreditario, Abbatiam Walckenredensem, si monachos in ea deficere contingat, competere scriptis asserebat, quæ monachi ipsi suo calculo approbabant. Magis de tuendo hoc jure, mortuo postea A. 1552 Ernesto, qui Pontificiis perquam deditus

 erat,

erat, filii ejus quatuor laborabant, & ne Abbas equos illos ad Mauritium deinceps transmitteret, serio prohibebant. Unde cum aliquoties Mauritius, frustra tamen, illos postulasset, demum A. 1553 in expeditione adversus Albertum Marchionem Brandeburgicum occupatus, pernoctansque in eo cœnobio, ita compellasse Abbatem dicitur: *Qui fit, Domine, quod equos nobis non mittis?* (Herr/ wie kömmts/ daß ihr uns die Fohlen nicht schicket?) cumque is respondisset, *Domine Clementissime, quod factum hactenus non est, fiet deinceps*, (Gnädigster Herr/ was nicht geschehen ist/ soll noch geschehen/) subjecisse, *bene facis, ita enim erimus amici*, (da recht/ so bleiben wir Freunde.) Postquam in eadem expeditione occubuisset Mauritius, juris sui armis prosequendi occasionem nactus deinde est successor ejus Augustus, eo quod novus Abbas Jacobus Marsilius cum Hohnsteiniis Comitibus in præjudicium monachorum fuisset pactus A. 1564. Quamvis enim pactum illud confirmasset Maximilianus II Imperator, attamen Monachi ad Augustum se contulerunt, qui mox anno sequenti, militum manum, ductu Henrici de Saltze, in monasterium immisit, & jam dilapso Marsilio, alium Abbatem Wolffgangum Langium eligi a monachis curavit. Delata inde ad Cæsarem querela, ita demum Dresdæ A. 1568 conventum est, ut Abbatia Walckenredensis, præter Comites Hohnsteinios, superiores etiam tutelares Electores Saxoniæ haberet, iisdemque, loco equorum antea transmissorum, trecentos florenos annuos exhiberet, & præterea quartum quemque puerum scholæ Walckenredensi, quæ tum florere cœperat, ab illis commendatum suis sumtibus aleret. Verum, ut verbis in pariete quodam ejus monasterii conspicuis utamur, *A. 1574 jus tutelare permutatione a Domo Saxonica devolutum est ad Reverendissimum & Illustrissimum Principem Henricum Julium postulatum Episcopum Halberstadensem, D. Brunsuic. & Luneburg. Qui etiam A. 1592, Comite Hohnsteinio ultimo vita functo, Comitatum sui juris fecit, & Administrator hujus monasterii a Cœnobitis est electus & declaratus.* Henrico Julio mortuo, Fridericus Ulricus, ac deinde Christianus Ludovicus, Duces Brunsuicenses, atque post hujus obitum Georgius Wilhelmus, constituto A. 1665 inter ipsum & Johannem Fridericum fratrem

pacto, Abbatiam tenuere. At cum, Brunſuico A. 1672 capto, nova inter Duces Brunſuicenſes pactione, Dannenbergenſis Comitatus Cellenſi ſtirpi transſcriberetur, viciſſim Walckenredenſe cœnobium ad Celſiſſimos Duces Brunſuico-Guelferbutanos, Rudolphum Auguſtum & Antonium Ulricum pervenit. Et hæc quidem hactenus. Cæterum Auctor ſingularem ubique rerum Germanicarum ſcientiam prodens, & ſingulis fere capitibus univerſaliores quasdam obſervationes præmiſit, & ubi occaſio, de pluribus aliis Germaniæ monaſteriis erudite diſſeruit. Sic e. g. P. I, C. 3 de Ciſtercienſium inſtitutione, C. 5 de monaſteriorum origine, C. 6 de monaſteriis Portæ Mariæ & Sichemenſi, quæ a Walckenredenſi derivantur, C. 7 de dedicationibus templorum, C. 13 tum generatim de monaſteriorum, tum ſpeciatim de Walckenredenſium Fraternitatibus, C. 14 de reliquiarum veneratione, & obiter de reliquiis, Aquis aſſervatis, C. 16 de anniverſariis a monachis paſſim celebrari ſolitis, C. 22 de uſu & neceſſitate reformationis; P. II, C. 2 de origine advocatiæ monaſteriorum, C. 3 de officio ac dignitate Abbatis, C. 7 de officio Prioris accurate egit. Demum Latina quædam ſupplementa e manuſcriptis & impreſſis libris rarioribus adjecit. Illud tamen & monendum, Auctorem poſt recenſitos ſcholæ Walckenredenſis Rectores atque Conrectores, de pluribus viris eruditis, qui ex ea prodiere, agere conſtituiſſe, quod tamen conſilium, ne in nimiam molem liber excreſceret, mutavit. Optandum autem, ut & quæ de his collegit, & quæ alia de monaſteriis Germaniæ prelo parata habet, ex inſtructiſſima penu propediem promat.

ANNALES ORDINIS S. BENEDICTI AUCTORE Domno JOHANNE MABILLON, Presbytero & Monacho ejusdem Ordinis e Congregatione S. Mauri. Tomus primus & ſecundus.

Lutetiæ Pariſiorum, apud Carolum Robuſtel, 1703 & 1704, in fol. Conſtant Alph. 18.

POſt editam in lucem Hiſtoriam Actorum Ordinis Benedictini Sanctorum, quorum Seculum ſextum, quod eſt a nato Chriſto un-

undecimum, in his Eruditorum Actis A. 1703 pag. 463 recensuimus, Benedictinos nunc Annales multo studio, & dexteritate non minori, Clarissimus Mabillonius composuit, inque iis res monasticas, inde ab ortu S. P. Benedicti ad nostram usque ætatem, per secula amplius undecim in Occidente gestas, latius excussit, amplumque adeo illorum temporum Ecclesiasticæ Historiæ spatium feliciter emensus est. Labore autem improbo heic opus cumprimis fuisse, haud inficiabitur, qui differenti in præfatione Mabillonio attenderit, quippe in qua de antiquissimorum monumentorum defectu admodum conqueritur, cum Majores sui Ordinis facere optima, quam scribere, magis soliciti, de Historia adornanda digerendisque Annalibus parum cogitaverint, quippe quibus prima cura fuerit de moribus formandis, & ad regulæ ipsis familiaris normam componendis, post quam illustrium quorundam sanctitate Virorum præclara facta in literas referre, inque exemplum aliis proponere ipsis visum fuerit. Non defuisse tamen plane notat, primis etiam illis seculis, historiarum Scriptores, (quanquam hi illustrandæ potius patriæ suæ aut domesticæ historiæ, quam monasticæ, in scripta redigendæ operam impenderint, sive, quod difficile esset per illa tempora literarum commercium, sive quod disjuncta essent a se invicem monasteria, nulla fere societate confœderata;) in qua classe extiterint apud Italos *Paulus Warnefridi* & *Erkempertus*; apud Gallos *Aimoinus*, *Glaber-Rodulfus*, *Hugo Flaviniacensis*, *Ordericus Vitalis*, multique alii, ex Anglis *Venerabilis Beda*, *Ingulfus*, *Guilielmus Malmesburiensis*, *Matthaus* uterque, *Westmonasteriensis* & *Parisius*, aliique magno numero historici, nec pauciores apud Germanos, in quibus *Lambertus Schafnaburgensis* sit præcipuus, qui omnes patriis suis historiis, si quæ in monasteriis Benedictinis commemoratu digna ipsis occurrerent, inserere non omiserint. His adjungit *Reginonem Prumiensem*, *Hermannum Contractum*, *Marianum Scotum*, *Sigebertum*; qui generalis Historiæ indices potius scribentes, quam Annales, de rebus quoque monasticis quasdam retulerint particulas. Primum e Benedictinis, quod quidem sciat, librum de Viris illustribus sui Ordinis scribere aggressum esse sub finem seculi quarti-decimi observat *Raymundum de Rialaco*, monachum Conchensem apud Ruthenos, qui librum suum in-

qua-

quatuor partes distribuerit, in quarum prima agat de summis Pontificibus Ordinis monastici, in secunda de sanctis Martyribus, in tertia de Episcopis, in quarta denique de Abbatibus & Monachis, uti legatur in codice Lirinensi, in quo hic liber habeatur. Ante eum tamen *Petrum Casinensem* libros duos, unum de viris illustribus, alterum de sanctis ac justis Casinensibus conscripsisse refert, & neutrum vidisse ait *Johannem Trithemium*, qui primus hoc de argumento scripsisse hactenus creditus sit. His accessisse monet Martyrologiorum monasticorum Scriptores, quos inter primas teneat *Guillelmus*, Abbas S. Pauli in Urbe, patria Cadurcensis, qui A. 1372 Calendarium omnium sanctorum monachorum, nec dum editum, composuerit; præ quo longe notiorem vocat *Arnoldum-Wion* Belgam, qui sequaces postmodum habuerit *Hugonem Menardum* e Gallis, e Germanis *Gabrielem Bucelinum*, & *Ægidium Cranbeck*, qui Calendarium itidem Benedictinum quatuor tomis cum æneis figuris non ita pridem vulgaverit. Paulo minus prolixum appellat Martyrologium *Thomæ Maiheuw* Angli, qui Trophæa Benedictino-Anglicana tribus in voluminibus suspenderit, iisque quartum de Scriptoribus adjecerit. Multum quoque ad historiam Benedictinam contulisse fatetur ejusdem nationis *Clementem Reinerum*, qui insignem librum, Apostolatum Benedictinorum in Anglia nuncupatum, ediderit. Tandem vero sub initia præcedentis seculi, *Antonium Tepesium* Hispanum, Vallisoletanum Abbatem, quod nemo ante eum tentaverit, generale totius Benedictinæ historiæ Chronicon scribendum suscepisse innuit, virum sane doctrina & eruditione ad id perficiendum non mediocriter instructum, qui istud ad sex, ut vocet ipse, centurias perduxerit, inque seculo duodecimo substiterit. Verum quia non satis amplas ad prolixum opus istud suppetias in promptu habuerit, ac præter Baronii Annales, vitasque sanctorum quorundam, & Hispaniæ monasteriorum tabularia, cætera fere ipsi defuerint, historiam suam omni ex parte absolutam ipsum reddere non potuisse addit, ac veretur, ut quid elimatius ac solidius elucubrare potuerit *Constantius Cajetanus*, qui in Commentario ad vitam Gelasii II profiteatur, se habere præ manibus Annales Benedictinos, quos propediem sit editurus. Defectum ergo illum passim adhuc obvium

vium cum deprehenderent primarii Congregationis S. Mauri Præpositi, delectos e suis studiosos fratres ad colligenda Benedictinæ historiæ monumenta designasse memorat, qui perlustratis tum Galliæ, tum aliarum regionum bibliothecis & archivis, copiosam inde supellectilem retulerint, e qua ante omnia Sanctorum Benedictinorum Acta primigenia, tanquam præcipuum historiæ hujus fundamentum, in unum corpus redacta, & in lucem emissa sint, cum *Acherii* Spicilegio tomis tredecim. His magna ex parte vulgatis, *Ludovicum Bultellum*, postquam monasticæ historiæ Orientalis specimen edidisset, Occidentalem itidem, id est, Benedictinam, Gallico idiomate ab origine pertractare aggressum esse meminit, at primis duobus voluminibus, quæ quatuor seculorum facta contineant, in lucem emissis, dum sequentium temporum historiam prosequeretur, subita morte correptum, opus imperfectum eum reliquisse dolet.

His interim aliisque quibusdam subsidiis instructum se arduum hoc negotium auspicatum esse affirmat, & Annales hos in libros secundum annorum, quoad licuit, seriem distinxit, quandoquidem hanc factorum in suas classes distributionem magis historicæ methodo convenire autumavit, quam continuam cujuslibet vel Monasterii vel Sancti historiam. Cæterum ad omnes haud descendit minutias, nec proinde integras cujusque monasterii, exceptis quibusdam illustrioribus, historias perscripsit, nec singulorum abbatum, virorumque illustrium, vel prioratuum, nec omnium denique sacrarum cujusque loci reliquiarum indices contexere sibi proposuit. Videas econtra amplissimam ipsi materiam suppeditatam, non a florenti modo Ordinis statu, verum etiam a prolapsionibus ipsius, uti & mirificis subinde renovationibus, quas longo ordine recenset, & alia subinde admiscet, quæ Lectoribus vel ob jucundam varietatem non poterunt non gratissima accidere. Nos in gustum aliqua hinc decerpemus, & quæ vel ad monasteriorum diversorum historias, vel ad sanctorum, virorumque ac fœminarum alias illustrium, vitam & res gestas, vel ad antiquos ritus atque consuetudines, vel ad classes ejuscemodi alias referri merebuntur, specimina digito indice commonstrabimus.

In Tomo itaque primo, qui libros complectitur octodecim, & ab ortu S. Benedicti, ad annum usque Christi septingentesimum per-

pergit, monasteriorum tot historiam texit, quot referre instituti certe nostri haud est. Provocamus modo ad ea, quæ de *Lirinensi*, seculo quinto ineunte condito, p. 13, de *Agaunensi* p. 29, de monasterio *S. Germani Autissiodorensi* p. 46, de *Casinensi* p. 55, & passim alias; de *Terracinensi* p. 64, de S. *Maximini Trevirensi* p. 153, de S. *Marcelli* monasterio *Cabilonensi* p. 173, de *S. Radegundis* parthenone *Pictavensi S. Crucis* p. 192, deque ejusdem monasterio *Virorum* p. 200, de monasterio *Luxoviensi* p. 211, *Westmonasteriensi* p. 285, de *Basilica S. Dionysii* p. 340, de *S. Juliani* monasterio *Autissiodorensi* p. 366, de *Floriacensi* p. 380, de *Corbejensi* p. 444 (plura ut taceamus) ex historia antiqua disserit. E numero personarum sanctitatis aut doctrinæ causa illustrium, aut quovis alio ex capite celebratorum, primas fere tenet triga Virorum undiquaque decantatissimorum, sanctus puta *Benedictus*, cujus vitæ delineatio per libros quinque priores se diffundit, sanctus deinde *Maurus*, &, qui ex temporum ordine postremus est, *Gregorius Magnus*, cujus scripta quoque prolixius recensentur, ejusque missio Augustini in Angliam argumentis non unis p. 241 asseritur. Præter hos ex innumeris fere nominamus *Clarum* atque *Maximum*, S. Martini discipulos; S. *Lupum*, qui postea Trecensis fuit Episcopus, ejusque fratrem germanum, *Vincentium*; *Cæsarium*, Episcopum Arelatensem; *Augendum*, Condatiscensium Abbatem; *Fulgentium*, Episcopum Ruspensem; *Dionysium Exiguum*, cujus cyclus examinatur; *S. Remigium*; *Turibium* monachum, quem ab Episcopo distinguendum statuit; *S. Æmilianum*; *Sylverium* Papam, monastica veste indutum; *S. Albinum*, Episcopum Andegavensem; *S. Placidum* martyrem; *S. Germanum Capuanum*; S. *Germanum*, Episcopum Parisiensem; *Chlotarium*, cujus obitus imprimis & sepultura in S. Medardi basilica refertur, p. 146; *Nicetium*, Episcopum Trevirensem; S. *Radegundem*, ex Regina monacham Pictavensem parthenonis S. Crucis; *Guntchramnum* Regem, qui utrum factus fuerit monachus, in dubio relinquitur, p. 227; *S. Columbanum*, Abbatem Luxoviensem; *Hildefonsum Toletanum*, quem velut insignem virginitatis Mariæ patronum Autor introducit, p. 458; *Fructuosum*, Abbatem Complutensem, S. *Audoenum*, &c. Ad consuetudines antiquas & ri-

ritus olim receptos referimus, quæ narrat de monachis in Clericos & Laicos jam olim distingui solitis p. 18; de negato fœminis in basilicas monasticas aditu p. 86; de genere pœnitentiæ ab Episcopis & Presbyteris non raro ob crimina graviora, & maxime ob homicidium impositæ, dum in partibus Franciæ interioris mos inoleverit, ut quisquis propinquum suum gladio peremisset, & postea pœnitentia ductus ad Pontificem crimen admissi facinoris detulisset, hanc modo pœnam luere necessum habuerit, ut isto decernente, ex ejus gladio ferrei nexus componerentur, & collum homicidæ, venter atque brachia constringerentur ex istis ferreis vinculis, sicque is ex patria pulsus peregrinaretur Romam, ac per diversa Sanctorum loca, usque dum divino nutu vincula illa resolverentur, p. 87; de Eucharistia monacho insepulto a S. Benedicto missa, p. 89; de S. Benedicto, num moribundus sub utraque specie communicaverit, p. 114; de precum exauditione e pannorum ad sepulchra sanctorum deferri solitorum pondere colligi solita, scilicet immisso sepulchris palliolo seu panno prius ad stateram appenso, orantes jejuni vigilias ibidem aliquot agebant, & post voti sui compotes se futuros credebant, si pannum inde pondere graviorem efferrent, p. 145. De Abbatum & Abbatissarum ordinatione solenni, tempore Gregorii M. jam tum recepta, agit p. 254; de tonsura, insigni monasticæ professionis, & nonnisi jacto tirocinio collata, p. 259; de monasteriis virginum in provincia Bætica, monachorum administratione & præsidio gubernatis, p. 314; de Advocatis monasteriorum institui cœptis circa A. 644, p. 390; de juramentis ad reliquias Sanctorum factis, p. 453, & quæ illius generis plura sunt. Jactata quibus volupe est cognoscere miracula, largam eorum segetem in Benedicti imprimis vita reperient, suscitatosque ibidem defunctos, dæmonem alapa inflicta fugatum, & quæ sunt alia, deprehendent. Quod Chlodoveus, ob raptum S. Dionysii brachium, mente privatus fuerit, in dubio relinquere videtur, p. 423 seq. ast antea p. 418 eundem impunem, anno regni sui quartodecimo, cum Gallia gravissima fame laboraret, absidem super ejusdem Dionysii sepulcrum a Dagoberto erectam, & puro tectam argento spoliari, istudque spolium per Aigulfum monasterii abbatem, egentibus ac peregrinis distribui jussisse, observat. Mirum est, quod p. 555 perhibet

de

de Fratre quodam monacho miniſtrante,cui nomen Cædmonis, qui, tametſi poeticem nunquam didiciſſet, carmina tamen religioni ac pietati apta, ex tempore Anglica lingua pangere, ac perite canere noverit, nihil unquam frivoli aut profani componere ſolitus, ſed ea tantum, quæ ad religionem pertinerent. Curioſis forte haud diſplicebunt, quæ p. 549 in medium affert de picturis quibusdam veteribus, Petrum tres claves manibus geſtantem referentibus, circa quas conjecturas ſuas eo tendere affirmat, quod illæ forſan originem traxerint e cœleſti civitate Jeruſalem, in viſione Ezechieli & Johanni oſtenſa, quæ in quadro poſita ex parte qualibet tres portas habuerit, Ezech. XLVIII,31 ſeq. Apoc. XXI,13. Quanquam & compendioſius dici poſſe admittat, tribus illis clavibus ſignificari cœlum, purgatorium & eccleſiam militantem, aut certe tres orbis partes tunc notas, in quas Petri ſe extendat autoritas.

Hæc ex Tomo primo allegare viſum fuit. Secundus res geſtas ab A. C. 701 ad annum usque 849 complectitur, & methodo prorſus eadem, quam in antecedenti obſervare placuerat, res ejuscemodi notatu dignas, quales hactenus commemoravimus, ab oblivione vindicat. Quinque tamen præ cæteris majori obſervatione digna Autor ipſe judicat: converſionem nimirum Germanorum & Septentrionalium populorum ad Chriſtianam fidem per Benedictinos promotam, itemque vitæ monaſticæ in illis plagis propagationem; ſcholarum deinde publicarum, cum iisdem in locis, tum in aliis, inſtitutionem, ex qua literarum & ſacræ doctrinæ traditio, quoad illa quidem tempora tulerint, ad poſteros promanarit; tum inſtaurationem ſacri monaſterii Caſinenſis, curatam per Petronacem Abbatem & Caſinates monachos, qui poſt ejus everſionem a Longobardis factam, Romæ in patriarchio Lateranenſi conſederint; primam porro monaſteriorum Ordinis S. Benedicti ad primigenias leges reformationem; ac catholicorum denique, ceu vocat, dogmatum defenſionem, a Benedictinis ſuſceptam & peractam. Magnam inſuper per illa tempora de cultu imaginum apud Orientales diſceptatio cum fuerit, latius de eadem hinc inde diſſerit, ac Johannem Damaſcenum, Platonem, Theodorum Studitam, aliosque, exilia, carceres, variaque tormentorum genera pro eo pertuliſſe refert. Et cum hæc controverſia in Gallicanas

quoque partes promanarit, autore imprimis Claudio, Taurinensi Episcopo, qui cultum istum impugnare & profligare annisus sit, Pipini, Caroli M. & Ludovici Pii, Regum, cura atque studio effectum dicit, ut ne latius hoc malum serperet; unde calamo tantum & stylo in secus sentientes actum fuerit, viam reliquis aperiente *Theodemiro* Abbate, tum *Dungalo Recluso*, quibus *Jonas Aurelianensis* Episcopus, & *Walefridus Strabo* Augiensis Abbas accesserint. De his vero viris illustribus, itemque de *Paschasio Radberto*, *Lupo Ferrariensi* Servati aliquando cognomine insignito, *Rabano Mauro*, *Wandalberto*, *Usuardo*, *Adone*, *Notkero*, *Haimone* Halberstadiensi episcopo, *Ratramno*, aliisque singularia & jucunda plurima commentatur.

Uterque Tomus appendices peculiares nactus est, & primus quidem duplicem, quarum prior *Apologiam* exhibet *antiquæ traditionis*, quæ ab ipsis Ordinis Benedictini incunabulis, ad hæc usque tempora, inviolate deducta perhibetur, *quod* nimirum *S. Maurus a Benedicto in Gallias missus fuerit*. Hanc apologiam studiose composuit *Theodoricus Ruinartus*, de qua A.1703, p.438 diximus, eidemque subjuncta est Dissertatio *de Gregorii M. Monastico instituto*. Altera appendix varia exhibet monumenta, nondum hactenus edita, probationi tamen enarratorum in ipso Tomo multum servientia, quæ maximam partem accepta referri debere dicit Claudio Stephanotio, Romæ nuper mortuo, dum Procuratoris officio pro Congregatione S. Mauri illic fungeretur, quippe qui multa Collectaneorum volumina, tum ex Gallicanis Bibliothecis & Archivis, tum ex Italicis congesserit. Secundi Tomi appendix monumenta ejusdem generis, diplomata & alia his similia exhibet, inter quæ sub num. 56 excerpta apparent ex epistola Joannis Schilteri, Jurisconsulti Argentoratensis, *de situ loci Campi mendacii*.

Nec illud prætereundum autumamus, nonnullas etiam picturas, quæ quid momenti continent, æri incisas in hoc opere exhiberi, quas inter duæ imprimis eminent, Monasterii Casinensis prospectum conspectumque repræsentantes, & post pag. 56 Tom. II insertæ. Quemadmodum de cætero peculiare *de Scriptoribus Benedictinis* opus pollicetur Autor solertissimus, in quo singula eorum recensere opera, & a genuinis dubia ac spuria secernere in-

instituit; sic duobus hisce Tomis duos alios, qui jam typis parati sint, quamprimum successuros spondet, in quibus ad seculum usque duodecimum perductam haberi Historiam Benedictinam innuit.

CAUSA QUESNELLIANA.

Sive

MOTIVUM JURIS PRO PROCURATORE CURIÆ Ecclesiasticæ Mechliniensis contra P. PASCHASIUM QUESNEL &c.

Bruxellis, 1704. 4. Constat 2 Alph. & 13 plag.

Multis ab annis celebre est *Paschasii Quesnelli*, Presbyteri Oratorii Berulliani, nomen, quod cumprimis operibus Leonis M. editis, & convictu ac familiaritate cum Antonio Arnaldo summa illustravit. Hunc eadem, quæ Gabrielem Gerberonium, de quo proximo Junii mense p. 242 sqq. diximus, mansere fata. Cum enim alterum ejus cohortis, quam Jansenianam vocant, caput haberetur, multisque ab annis in Belgio, præsertim Bruxellis latitasset, jussu Archiepiscopi Mechliniensis captus, publiceque a Procuratore Curiæ Ecclesiasticæ accusatus, cumque effracto carcere abiisset, die decimo Novembris A. 1704 lata ab Archiepiscopo censura damnatus est, velut Jansenismi convictus, & excommunicationem commeritus. Ut hujus sententiæ causas nemo ignoraret, jussit eas Archiepiscopus hoc libro in lucem proferri, addito ingenti probationum numero.

Procurator in Præfatione de turbis hactenus in Belgio per varios libellos contra Episcopos excitatis conqueritur: ubi inter alia narrat, Petrum van Hamme, Presbyterum Congregationis Oratorii, ob disseminata talia scripta, ab Archiepiscopo Mechliniensi die 29 Octob. A. 1701 condemnatum; Gerberonium, Quesnellum, & Arnoldum Josephum Brigodæum, quem Quesnelli Secretarium vocant, die 30 Maji A. 1703 Bruxellis captos; & hunc quidem, postquam crimen fassus esset ac deprecatus, dimissum fuisse, præterea Nicol. Blanckart, Presbyterum Ordinis Begardorum, ejusdem fabulæ socium, Jansenismi causa damnatum esse, atque palin-

odiam die 3 Julii A. 1704 cecinisse, Quesnellum vero, nocte inter 12 & 13 Septembris A. 1703, effracto carcere aufugisse.

Sequitur Archiepiscopi Edictum citatorium, quo jubetur Quesnellus ad XXIX articulos respondere, die 13 Februar. A. 1704 publicatum. Atque in articulorum illorum probatione, per universum volumen Auctor se diffundit. *Primum* accusationis caput Quesnello exprobrat, quod, postquam jussu Superiorum Oratorii Berulliani, formulam Jansenianæ condemnationis subscriptione sui nominis approbare renuisset, e Gallia in Belgium aufugerit, ibique sub laica veste delituerit; quam in rem Acta Comitiorum Oratorii, Epistola Quesnelli ad P. Henr. Norisium, postea Cardinalem, aliaque hujus generis adducuntur. *Alterum* caput eo redit, quod in Belgio varias excitarit turbas. Nimirum quod Ægidium de Witte, Decanum Mechliniensem S. Mariæ trans Diliam, qui de Pontifice Romano irreverentius senserit, cujusque quatuor Propositiones a Facultate Theologica Lovaniensi damnatæ p. 23 recensentur, editis libellis quibusdam defenderit (quo loco asseritur, ea, quæ post annum 1687 sub Arnaldi nomine prodierint, vel eidem attribuantur, scripta, illo jam languescente, a Quesnello elaborata esse;) quod Patres Oratorii Montensis contra capita Ordinis in negotio Janseniano suscitarit; quod Duacenam Academiam, edita A. 1688 sub nomine Gery Apologia Historica duarum Censurarum Lovaniensis & Duacenæ, turbaverit; Jacobum Gilbertum, Theologum ejus Academiæ, A. 1687 a Parisiensibus Theologis Jansenismi causa damnatum (cujus censuræ formula p. 42 seq. exstat) nec non Fr. de Laleu, Rivettium, Lignium, aliosque Professores Duacenos, ob VII Propositiones Jansenismo affines, jussu Gallorum Regis ex Academia ejectos, & juverit, & defenderit, quorum ad Quesnellum & Quesnelli ad eos Epistolæ multæ, aut earum excerpta adducuntur; quod imperatæ ab Episcopis Belgis subscriptioni Formulæ Anti-Jansenianæ omnibus modis obstiterit, cumprimis vero contra Archi-Episcopum Mechliniensem libellum, *Tres-humble Remonstration*, ediderit; quod Ecclesias Foederati Belgii, Romano Pontifici addictas, ad novandum constanterque in novationibus persistendum, & Pontificis decretis obsistendum animarit, Hugoni Heussenio, Ægidio Wittio,

An-

Andreæ Schurio, Carolo Bontio, Guilielmo Prauwelio, Johanni Christiano Erkelio, aliisque clericis Hollandicis (quos in Pontificem contumaces & injurios, allatis eorum literis Auctor citat) amicus, consultor adjutorque fuerit; quod Archiepiscopi Sebasteni causa omnis ab initio ejus arbitratu gesta sit, in quo perstringendo Auctor p. 105 seq. multus hic est, plurimasque ejus & amicorum ac secretarii Donkeri Epistolas in ejus præjudicium publicat, ac novos Catechismos, usumque sacrorum, præsertim Missæ, in vernacula ab eo in Ecclesias Belgicas inductum conqueritur: quo loco utrumque Pontificis Decretum contra Sebastenum p. 127, 157, Breve Pontificis ad Clerum Hollandiæ p. 146, Cardinalis Paulucci Epistola lectu dignissima ad Sebastenum p. 158, nec non Quesnelli Consilium, quo Clero Hollandico suadetur, ut Decretis Pontificiis non obtemperet, p. 139 seq. inseritur, libellique pro Archiepiscopo Sebasteno hactenus editi p. 160 seq. sub censuram vocantur. *Tertia* accusatio Quesnello imputat, quod Mich. Baji doctrinam renovaverit, novæque operum ejus editioni faverit: *quarta*, quod Jansenii hæresin propugnaverit; quo loco celeberrimus Du Pin, ex Epistola quadam ad Quesnellum scripta p. 170, Jansenismi suspectus redditur, eaque accusatio p. 245 allato Pontificis contra illum decreto confirmatur; decretum Episcopi Aptensis contra notas Quesnelli in Novum Testamentum p. 178 seq. inseritur, idemque liber multorum omnino errorum, adductis ex eo locis variis, accusatur. Articulo V Quesnellus accusatur, quod Pontificis decretis in causa Jansenii latis detraxerit, tanquam fraude obtentis vel alteratis: Art. VI, quod jusjurandum *facti* Janseniani, ab Alexandro VII imperatum, exigere sacrilegum & toti Ecclesiæ injuriosum esse dixerit: Art. VII, quod post Breve & Decreta Innocentii XII contenderit, sensum formulæ Anti-Jansenianæ obvium non damnare sensum a Jansenio intentum: Artic. VIII, quod contra Alexandri VII declarationem propugnaverit, factum Jansenii, quod vocant, sub Innocentio X non fuisse examinatum: IX, quod publice dixerit, nondum advenisse tempus reddendi Jansenio justitiam, & illatam ipsi injuriam reparandi, minatusque sit, se Jansenii defensionem contra Clerum Gallicanum suscepturum esse.

Prolixissima est accusatio X, in quam fere omnia, quæ reliquis

liquis capitibus continentur, denuo relata sunt. Agit ea de factione Janseniana, ea præsertim, quæ Arnaldo auctore orta, ad nostra usque tempora per Galliam & Belgium serpat. Enarratis enim Arnaldi, Pascalii, Nicolii aliorumque veterum factis, Arnaldo in ea factione Abbatis, Quesnello Prioris, Ernesto Ruth d' Ans Canonico Bruxellensi Sub-Prioris nomen datum a sociis referr, Quesnellum vero, post Arnaldi obitum, præcipuum ordinis universi rectorem fuisse, singulis fere annis a sociis conventicula habita, & de communi causa actum esse (cujus rei exemplum aliquod, allato Conventus A. 1701 Mechlinii habiti Decreto, p. 264 datur) collectas pecuniarias identidem fuisse collatas, quibus præsertim Ludovicus Vaucelius, qui res Jansenianorum communes Romæ curaverit, & Jo. Libertus Hennebel, qui Jansenianorum Lovaniensium causam ibidem egerit, alerentur; data quoque sociis nova nomina, ut Arnaldus diceretur *Davi*, sive Davides, Quesnellus *Mr. de Fresne*, Vaucelius *Walloni*, quinimo Papæ etiam, Regi Galliæ, Cardinalibus & Ecclesiæ Præsulibus nova ab illis agnomenta in privatis literis data esse, quorum clavem p. 320 seqq. Lector inveniet, unde Procurator *undecimam* accusationem petiit. Cumprimis vero legi meretur Epistola Jansenianorum præcipuorum, ad Legatum Regis Galliæ Comitem d' Avaux A. 1684 scripta, quæ p. 256 exstat, in qua illi Regi Gallorum per Legatum pacis quasi conditiones obtulerint eo tempore, quo armistitium inter eundem & ejus hostes sanciebatur. Accusatio XII Quesnello imputat novam editionem libri, qui *Phantasma Jansenismi* dicitur, a Clero Gallicano publice condemnati: XIII, quod de damnatione Dissertationum suarum ad Leonis M. Opera, a Congregatione Cardinalium Indicis librorum prohibitorum publicata, contumeliosissime scripserit: XIV, quod literas in Pontificem Romanum, Cardinales, Episcopos, Regem Galliæ, & eum, qui nunc Hispaniæ Regnum usurpat, nimium quantum injurias ad alios dederit, & ab aliis acceperit; qua in re Procurator admodum prolixe versatur: XV, quod Senatum Regium Montensem, ob prohibitos publico Decreto, (quod p. 392 integrum datur) libros Jansenianos, indignis modis tractarit: XVI, quod proscriptos a Pontificibus Gerberonii libros dilaudaverit, auctoremque multis modis adjuverit: XVII, quod sedi-

tio-

tiosa Ernesti Ruth d' Ans, amici sui, scripta limaverit: XVIII, quod acriter invectus sit in eos, qui quadraginta Doctores Sorbonicos, propter notissimam ad Casum Conscientiæ Jansenianum responsionem, (quæ una cum Brevibus ea de causa a Pontifice scriptis, & plerorumque ex his palinodia, p. 404 seq. inseritur) damnarunt, iisque qui a pristina sententia discessere, perfidiam exprobrarit: XIX, quod Archiepiscopum Parisiensem, Cardinalem Noallium, versus quem summam publice professus fuerit venerationem, privatim cavillis variis perstrinxerit: XX, quod varia scripta prohibita hactenus ediderit, vel recudi curaverit. Adscribuntur autem Quesnello auctori, & hic & aliis locis, sequentes potissimum anonymi aut pseudonymi libri: *Novum Testamentum cum Notis Moralibus*, *Testamentum spirituale Arnaldi*, *Fides & Innocentia Cleri Hollandici*, *Causa Arnaldina*, *Defensio duorum Brevium*, *Status Academiæ Lovaniensis*, *Traditio Ecclesiæ Romanæ de Gratia*, *Apologia Historica Censuræ Lovaniensis & Duacenæ*, *Disciplina Ecclesiæ*, *Bubursius convictus*, *Justificatio Arnaldi.* Accusatio XXI ingeminat, multa Quesnelli scripta Romæ proscripta esse, v. gr. Observationes in Leonem, Apologiam Censurarum, Causam Arnaldinam, quædam etiam tortoris infami manu combusta esse: XXII urget, Historiam Congregationis de Auxiliis, cujus embryonem, ut ait, Serrius, Dominicanus conceperat, a Quesnello expolitam, invitoque Senatu Regio publicatam esse: XXIII, eundem, dum in carcerem redigeretur, edendis aliquot libris prohibitis operam navasse: XXIV, Quesnellum edendi voluminis magni CLVI scriptorum Jansenianorum, consilium cepisse: XXV, eundem Arnaldo morienti Sacramenta secreto administrasse: XXVI, eum privata auctoritate in ædibus suis sacra fecisse: XXVII, eum & contemsisse excommunicationem, aliosque, ut eandem temnerent, docuisse: XXVIII, eum Decreta Pontificis contra libros novaturientes multoties sugillasse: denique XXIX, eum varia scriptis suis inseruisse, quæ Pontificum Bullis e diametro opposita sint.

Atque hæc singula potissimam partem ex schedis epistolisque in Quesnelli museo, cum caperetur, inventis, & mira copia hic adductis, nec non ex amplissimis librorum ejus excerptis proban-

 tur.

tur. Subnectitur Archiepiscopi lata A. 1704, die 10 Novembr. contra Quesnellum sententia; in qua, repudiata ejus protestatione, reus criminum hactenus recensitorum, & in excommunicationem delapsus pronunciatur, jubeturque, ut in monasterium aliquod Gallicum, agendæ pœnitentiæ causa, se conferat, atque ab omni in Diœcesin Mechliniensem reditu excluditur.

IDE'E GENERALE, &c.

i. e.

IDEA UNIVERSALIS LIBELLI, QUI SUB TITULO MOTIvi Juris Procuratoris Curiæ Ecclesiæ Mechliniensis contra P. Quesnellum editus est, auctore PASCHASIO QUESNELLO.

. . . . 1705, plag. 7, in 12 maj.

Audito Quesnelli accusatore, fas est eundem causam suam non deserentem, sed pro virili se defendentem, non prorsus negligere. Pollicetur ille prolixam ad Causam Quesnellianam Responsionem, cujus prodromum esse *Ideam* hanc vult, questus ante omnia in Præfatione, se nequaquam jure ut fugitivum tractari, cum injuste captus sit, forum Archiepiscopi legitimis rationibus recusaverit, Divinoque auxilio, cujus multa indicia recenset, sit liberatus. Inde in opella ipsa, testatus animum sorte sua contentum, adversariisque plane non inimicum, XIX enumerat Artificia, quibus accusationem istam niti, detectisque istis omnino everti opinatur. Nam I reticeri prorsus ait protestationem suam (cujus summam repetit) legitime contra forum Archiepiscopi, quippe sibi inimicissimi, factam, quæ cum ab arbitris repudiata sublataque non sit, ipso jure nullum esse ait, quicquid contra se Archiepiscopi nomine agatur. II dissimulari a Procuratore ait, quod sine antegressa facti informatione in carcerem redactus sit. III Romani Pontificis mandatum falso prætendi, neque per istud excusari Archiepiscopum posse docet, qui recusatus licet, & inimicitiæ erga se convictus, sententiam tamen ferre non destiterit. IV Adversarii sui probationes plerasque ex epistolis aliisque schedis vi sibi ereptis, truncatisque, & Jesuitarum manibus (professisque adeo inimicis suis) traditis peti-

titas esse monet, easdemque V maximam partem rejectaneas esse, & per plures adeo annos neglectas in scriniis delituisse, privatas denique & animi interdum causa aut sub fide amicissimi silentii scriptas; posse hoc pacto vel innocentissimum quemvis, si privata secretissimaque ejus scrinia expilare liceret, criminibus obrui; talia vero, cum cogitationum jure utantur, puniri non posse, nec ad humanam jurisdictionem pertinere. VI admonet, adversarium suum schedas istas sæpenumero male intellexisse, v. gr. quando voces jocosas in Gratiam a Nicolio recens inventam dictas, in Gratiam universalem, quam Jesuitæ defendunt, vibratas esse contendit; ubi VII addit, exemplisque probat, eundem ficta in schedis istis nomina interdum male interpretatum esse, atque inter alia Stephanum & Michaelem le Vassor confudisse. VIII & IX urget, quam plurima prorsus aliena, augendi voluminis seque vel mole ista opprimendi studio, Causæ Quesnellianæ inserta esse, ac præterea se suosque velut professos Ecclesiæ hostes, erga quam sint inviolabili reverentia, depingi, excitandi solum odii gratia. X eodem consilio seditiosas sibi voces imputari scribit, cum summa ubivis cum veneratione, Galliæ præsertim Regi, causas rerum exposuerit, inque præpotentium adversariorum præventiones, & ministrorum artes, culpam omnem rejecerit; falli sane vel optimos Principes, neque tamen ægre ferre, si ex errore revocentur. Addit XI ea, quæ inter Regem Gallicum & Vicarios Apamienses, jussu arbitratuque Pontificis, gesta sint, malitia cum insigni sibi & Jansenianis imputari; nec non XII Auctorem Causæ Quesnellianæ ipsum Regem Ecclesiamque Gallicanam, ejusque de auctoritate Pontificis doctrinam, audacter cavillari, damnatam seditiosamque nominare; quo loco Quesnellus infallibilitatem, quam vocant, Pontificis dudum ab Ecclesia, interque alios a Jac. Masenio Jesuita, repudiatam esse probat. XIII falso sibi imputatum affirmat, quod Paulum per omnia, & sine ulla subordinatione, Petro æqualem esse statuerit, atque hujus farinæ alia. XIV ad Cleri Hollandici causam se confert, maleque turbas istas sibi imputari contendit. Consilium, quod rogatus secreto dederit, se non nisi maxima cum circumspectione, planeque non ea intentione, ut sibi obsecundarent Clerici, qui Sebasteno Archiepiscopo adhærent, dedisse;

 con-

consilium vero, quod citra fraudulentum animum detur, consulenti damnosum esse non posse, quippe cum vel sanctissimorum consilia, (v. gr. Augustini, cum Bonifacio Comiti ingressum in monasterium dissuaderet) interdum male cadant. XV factionem sibi aliisque Arnaldi amicis injuste tribui affirmat; non alio se consilio, quam defendendi Augustiniani de gratia dogmatis causa unitos esse, parique jure Augustino, Prospero eorumque amicis factionis crimen inuri posse. XVI Brigodæum, quem male Secretarium suum vocari ait, excusat; XVII autem summa sibi injustitia adscribi dicit libellos quosdam, ad quos manu sua nonnulla corrigens aut ludens adscripserit, maxime vero postrema Ant. Arnaldi scripta, qui tertio vel quarto ante obitum die adhuc scribendis libris operam dederit. XVIII Vaucelii acta sibi inepte etiam imputari ait, eique ipsi multa injuste vitio dari, exemplis docet. Denique XIX adversarium loca quædam suarum in Novum Testamentum Notarum in sensum minus orthodoxum rapuisse conqueritur.

TRACTATUS DE JURE PRIMARIARUM PRECUM, Autore JOHANNE EHRENFRIED MAYERO U. J. D. Sacr. Reg. Majestatis Dan. Norweg. nec non Reverendiss. Serenis. Abbatissæ Quedlinburgensis Consiliario.

Quedlinburgi, apud Th.Ph.Calvisium, 1704 in 4. Constat 14 pl.

Consultissimus Autor, a prima origine Jus primariarum precum repetiturus, initio rei Christianæ penes clerum & populum constitutionem ministrorum Ecclesiæ, neglectis summarum Potestatum suffragiis, fuisse, eumque constituendi modum adeo postmodum placuisse censet, ut Divinæ & Apostolicæ traditioni, i. e. eodem interprete, legi universali & immutabili, Cyprianus eum adscribere non dubitaverit. Ex quo autem Principes Christo nomen dederunt, cum universa rei Ecclesiasticæ cura, istam etiam juris sacrorum partem, jure quodam regulari eos sibi vindicasse; id quod exemplis nonnullis, ex Historia Romana, Francica, Germanicaque desumtis, Noster illustrat. Sed infelicibus Henricorum tem-

temporibus, jura Imperatorum, per Pontifices Romanos, fuisse imminuta, ut tamen illi reliquias aliquas, ex priori jure Regio circa sacra, quasi e communi naufragio, servarint, ad quas etiam pertineat Jus Primariarum Precum. Hujus igitur tum nomen, tum indolem, allata definitione, explicat Consultissimus Autor, illudque ex jure patronatus Regio, seu jure sacrorum repetit, adductis etiam aliis titulis minus principalibus, quales esse censentur jus patronatus vulgare, antiqua consuetudo, & advocatia seu protectio Ecclesiarum universalis. Postea rejicit titulos falsos, inter quos primo loco comparet privilegium Papale, ex quo Curiæ Romanæ asseclæ jus primariarum precum repetunt, quodque quatuor potissimum argumentis, a suprema Pontificis circa sacra potestate, Concordatis nationis Germanicæ, propria Imperatorum confessione, ac bulla quadam Pontificia, a Speculatore; ut ferunt, visa desumtis suffulciunt; quæ singula Noster diluit. Alii existimarunt, Imperatoribus primarias preces ex eo competere, quod olim fuerint Cathedralium Ecclesiarum Canonici; sed nec hæc sententia calculum Nostri meretur: quemadmodum ipsi nec illi probantur, qui superioritatis territorialis titulo jus hoc Imperatoribus vindicant; virtute tamen Regalium his illud attribui posse, amplius idem existimat, modo terminus ille recte accipiatur. Exposita Juris primariarum precum origine, Doctissimus Autor ad universam Germaniam, i. e. regiones, quæ adhuc Imperio Romano-Germanico subsunt, illud vim suam extendere docet, eamque doctrinam variis quæstionibus, in specie ea, an in Episcopatu Metensi. Tullensi & Verdunensi, idem adhuc effectum sortiatur? illustrat; cumque jus illud in quolibet collegio Clericorum, ubi antecessores hactenus id exercuerunt, Cæsari competat, ideo illud præscribi posse censet: non obstante vero hoc, vel simili impedimento, in Capitulis etiam Protestantibus Cæsarem illud obtinere, ostendit. Quibus ad liquidum deductis, cætera capita enarrat, adeoque de idoneitate Precistarum, de beneficiis Ecclesiasticis, Canonicatibus, Præbendis earumque varietate, de mensibus ordinariis & extraordinariis, de primariarum precum effectu, Cæsaris præsentatione, de communicatione hujus juris Cæsarei, adeoque de primariis precibus Imperatricis, Regis Romani, Electorum

horumque Conjugum, nec non Vicariorum, fuse satis, inspersis etiam, pro re nata, documentis publicis, differit.

MANUALE PROCESSUS IMPERIALIS, SIVE Compendiosa Introductio ad Praxin Augustissimi Judicii Cæsareo-Imperialis Aulici, in gratiam Studiosorum Juris, animum ad praxin Imperialem applicantium, revisa, variis additamentis, præfatione atque indice aucta, nunc primum prelo commissa a J. F. C. J. U. L.

Norimbergæ, apud W. Michaelem & J. Adolphum, 1704. 8.
Constat $17\frac{1}{2}$ plag.

Constat hæc Introductio duabus sectionibus, quarum prior causas Justitiæ, posterior Gratiæ exhibet. In illa ergo, præmissis generalibus quibusdam, de Processu tam Ordinario quam Summario, de Processu Appellationis, Materia Attentatorum & Mandatis eorum Revocatoriis, Relatione Actorum & Processu Expensarum, Protracta vel Denegata Justitia, & Remediis eam promoventibus, de Querela Nullitatis, Processu Mandatorum tam cum quam sine clausula, nec non de causis Pignorationum, Arrestorum & Fractæ Pacis publicæ, de Rescriptis, Processu Citationis, sive Simplicis Querelæ, & Citatione ex L. diffamari, Processu Summario, Commissionis scilicet tam Aulicæ, quam Austregalis, nec non Processu Informativo, de Remediis contra Sententias a Consilio Imperiali Aulico latas, Restitutione in integrum, & Revisione sive Supplicatione, ac tandem de Sententiarum Executione differitur. In hac vero Requisitio Feudorum Imperii majorum & minorum, ut & Confirmatio Tutorum & Curatorum exponitur. Rei isti paululum illustrandæ, nonnulla adjiciemus. *Sect. I, c. 3* de attentatis agitur, quæ ex doctrina Nostri sunt, quando Judex aut pars appellata, post interpositam rite appellationem, ulterius in cognoscendo, decernendo, exequendo aut turbando progreditur. Quodsi igitur attentata ab appellante legitime probentur, tum Judex appellationis, per mandatum attentatorum revocatorium, eadem nulla declarat, simulque attentanti eorum, in certo termino, revocationem ac redintegrationem pœnaliter injungit. Hoc facto, si intra terminum excipiendo comparuerit attentans, &

& mandatum sub & obreptitie obtentum esse monstraverit, tunc hic punctus (sit venia termino forensi) attentatorum per replicas & duplicas, ut alius processus, ventilatur, & desuper eodem tempore, quo in puncto principali, sententia fertur. Si vero attentans nec attentata revocaverit, nec jus suum probabiliter deduxerit, tum Judex appellationis ulterius, & tandem etiam arctius mandatum attentatorum revocatorium sub pœna dupli, cum citatione ad videndum, se incidisse in pœnam prioribus mandatis insertam, decernere solet, & si nec huic paruerit, tum declaratio pœnæ, & paritoria, cum comminatione banni, subsequitur, & fiscus suum officium interponit. Aliquando ipse appellans attentatum committit, quo casu appellationem deseruisse, eique in totum renunciasse censetur. Quæ omnia quo eo magis intelligantur, Noster duplicem formulam, qua tam mandatum attentatorum revocatorium, quam mandatum arctius, cum reproductione mandati prioris, peti solet, subjicit. *Sect. I, cap. 5* exponitur appellatio ob protractam vel denegatam justitiam interposita. Quod si adeo justitia denegetur, solet decerni citatio contra partem ream, ut ad assumendam litem, in Judicio Imperiali Aulico, intra spatium bimestre, compareat, & si id negligat, sententia in contumaciam, uti in aliis processibus, pronunciatur. Ob protractam vero justitiam decernuntur promotoriales, quibus judici moroso tempus, ordinarie unius mensis, quandoque tamen, ob circumstantias relevantes, longius, ad justitiam administrandam præscribitur; quæ formulis necessariis Noster iterum illustrat.

THE HISTORY OF MAN.

i. e.

HISTORIA HUMANI GENERIS, SEU MIRACULA naturæ humanæ, respectu virtutum & vitiorum atque defectuum, variis exemplis tum antiquis tum modernis explicata.

Londini, apud R. Basset & W. Turner, 1704. 8. Alph. 1, pl. 14.

NOn est ut de hoc libello multis agamus. Saltem significamus, locos communes, seu, ut Naudæus loqui amat, tapantia illo contineri, exempla scilicet memorabilia, ad varia capita relata, & fide dignis veterum & recentiorum auctorum testimoniis roborata. Ne ta-

tamen nullum plane specimen e libro exhibeamus, pauca admodum
p.14. inde delibare nobis visum est. Elegans & lectu jucundum est, quod de
Waltero Rawleigh, cujus celebre apud Anglos nomen est, refertur, quod eo primum gratiam Reginæ Elisabethæ fuerit promeritus, quod cum spatiantem forte, & ob cœnum in via objectum, gradum jam in aliam partem dirigentem observasset, confestim vestem splendidissimam humeris detractam in cœnum projecerit, ut recto tramite incedere commode Regina posset. Inde cum illi ad aulam accessus patuisset, fertur in loco quodam, ubi sæpius commorari Elisabetha consueverat, fenestræ hunc versiculum inscripsisse:

Fain would I climb, but that I fear to fall,

hoc est, *quam cupiam ad majora adniti, sed timeo, ne labar*; quibus lectis Regina illico rhithmum adjecit:

If thy Heart fail thee, don't climb at all,

id est, *si nihil audes, nusquam connitere*. Quæ verba animum illi addidisse putantur, ut inde facile ad altiora pervenerit.

p.31. Inter humilitatis & modestiæ exempla præter alios recensetur Josephus
32. Hall, Episcopus Norvicensis, de quo refert, eum nunquam cuiquam ægre fecisse, & dicere solitum, *stultum esse cum superioribus, dubium cum æqualibus,*
125. *& abjectum ac sordidum cum inferioribus contendere*. Ad historiam
Leopoldi Imperatoris, nuper defuncti, pertinet, quod A. 1672 missus ex Anglia Viennam fuerit legatus Bernardus Gascoign, qui Jacobo Duci tum Eboracensi uxorem peteret Claudiam Felicitatem, Archi-Ducem Austriæ: at cum rebus omnibus jam perfectis, & Legato reditum meditante, ipsa Augustissima Imperatrix Margareta Theresia decederet, immutatam fuisse Cæsaris voluntatem, Legatoque indicatum traditur, aliam quærendam Duci sponsam
118. esse, quod ipse eam ducere uxorem constituisset. Eidem Jacobo id dedit consilii frater Carolus II Rex, ne Pontificiam religionem in Angliam invehere ali-
337. quando tentaret; rem enim eam periculo plenam & plane impossibilem futuram. Quanti intersit circumspecte in omnibus rebus agere, vel ex eo intelligitur, quod celebris Angliæ poeta VVilmot, Comes Roffensis, cum a Rege Carolo II admonitus, ut sibi satyram adversus virgines aulicas compositam communicaret, per nimiam festinationem, satyram aliam, qua Regem ipsum pete-
345. bat, ei obtulisset, prorsus gratia Regis exciderit. Singulari humanitate conspi-
318. cuus fuit Thomas Cranmerus, Archi-Ep. Cantuariensis, quippe in proverbium
434. abiit: *si huic injuriam inferas, certus esse poteris, te ex eo statim tempore per omnem vitam habiturum faventissimum*. Cæterum quæ hic de genio nationum suis locis habentur, digna forent, quæ a nobis transscriberentur, si locos communes colligere & ipsi cuperemus: etsi nec ipsa chartæ angustia, ut plura addamus, permittit.

* * * * * * * * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris, Anno M D CC V.

JOHANNIS HENRICI BERGERI, JURISCONsulti, Regis Polon. & Elector. Sax. in Summo Provocationum Senatu Consiliarii & An ecessoris Vitembergensis, Enarratio L. 10. ff. de Jur. fisci & L. 2. C. qui & adv. quos in integr. rest. Accesserunt ejusdem opera Academica novissima.

Lipsiæ, sumtibus Hæredum Lanckisii, 1705, in 4to.
Constant 1 Alph. 17 plag.

DUplici nomine se commendat eruditissima hæc Excellentissimi Autoris Commentatio, & argumenti dignitate, & tractationis præstantia. Leges enim, quas nobis exhibet, adeo gravium causarum momenta continent, ut vix in digniore opera Celeberrimi Viri occupari potuisset industria, & ipse in iis enarrandis tam erudite versatus est, ut feliciorem leges, quas commemoravimus, interpretem nancisci nequeant, cum & ingenii sublime acumen, & accuratam omnis Jurisprudentiæ scientiam, & assiduum rerum forensium usum, singuli fere ostendant paragraphi. Primum locum occupat Dissertatio de Jure Fisci in dubiis quæstionibus *ad L. X Pand. de Jur. fisci*, quam Autor A. 1694 publice defendit. In hac cum nihil occurrat, quod non notatu sit dignissimum, tum imprimis juvabit ipsum de discrimine Steuræ & Cameræ §. *3 & 4*, de dubio, ambiguo & obscuro, nec non de interpretatione quæstionum dubiarum §. *9 seqq.* elegantissime differentem audire. Sequuntur Casus varii, de quibus eas proposuit Excellentissimus Autor regulas: contra fiscum esse pronunciandum, si pri-

vatus de damno vitando & fiscus de lucro captando sit solicitus *§. 14*, pro fisco contra privatum, quoties is damnum aversatur, privatus lucro inhiat §. *17*, si uterque lucrum intendat aut damnum fugiat, æquali fiscum cum privatis jure uti oportere *§. 20 & 21*; quas singulas & exemplis confirmat & legibus corroborat, hasque solicite, quoties thesibus obstare videri poterant, explicare, & in speciem pugnantes subtiliter conciliare studet. Ostendit deinde, qua ratione Modestinus in *d. l. X* debeat intelligi, variasque Doctorum, imprimis Fr. Duareni, Ant. Merendæ & Antonii Augustini rejicit expositiones *§. 26 seqq.* Postea regulas antea propositas confirmat, & quartam imprimis contra Baldum ejusque asseclas, fisco nimium faventes, strenue tuetur, ac L. L. obstantibus *38 & 35 ff. d. Re Jud. l. un. C. de sent. adv. fisc.* solide respondet. Unde nec a jure dotium, nec ab Ecclesia aut a minoribus, quæ ad fiscum deducantur, argumenta valida esse monet *ib. 31 - 41.* Exempla quoque elegantissima suppeditat, quibus contra fiscum, tam in quæstionibus juris, quam facti dubii, pronunciandum monet. Ad causas juris controversi refert quæstiones: utrum filio hæreditate materna, quam adiit, per restitutionem in integrum iterum abstinente, ad proximos successores hæreditas, an ad fiscum pertineat? item de superfluo ex cessione actionis contra L. Anastasianam facta, quod alii fisco, alii debitori vindicant, cum Excellentissimus Autor utroque casu contra fiscum pronunciandum esse censeat. Quæstiones vero facti dubii quam plures attulit, ex materia delictorum & contractuum, probationum, testamentorum & aliis, quas singulas juvabit expendisse. Tandem an hactenus dicta ad vectigalium ac domaniorum causas quoque pertineant, dispicit, ac utrumque addita distinctione feliciter expedit. Jam ad alteram Dissertationem pervenimus, quæ *ad L. 2 C. qui & adv. quos* conscripta est; verum cum eam jam in Actis *Anno 1696 M. Nov. p. 518 L. B.* exhibuerimus, paucis saltem monendum erit, non *Thesi 38* tantum egregium supplementum, quo *Nov. 155 c. 1* explicatur, accessisse, sed integram quoque Dissertationem de restitutione in integrum ob reverentiam denegata, quam sub Autoris præsidio Leistenius *Anno XCV* defendit, esse additam. Restant Autoris nostri *Novissima Academica* i. e. *Sermo solennis ad*

De-

Decanum ordinis Philosophici in congressu Candidatorum adornatus, & *Oratio de Jureconsultis Academiæ Vitenbergensis*, qui proximo superiore seculo vixerunt, recitata *Anno 1703*, cum tertium Consulatu Academico abiret. Continet ea memorias omnium Jureconsultorum, qui ex eo tempore, quo primi secularis Academici instructa sunt solennia, per integrum seculum floruerunt. Exhibet uno intuitu elogia, vitas & scripta celeberrimorum Virorum, Zangeri, Lud. Personæ, Bartholomæi Reusneri, Luc. Becmanni, Hirsbachii, Franzii, Ben. Carpzovii, Erasmi Unruh, Val. Guilelmi Fœrsteri, Conr. Carpzovii, Jer. Reusneri, Gothofr. Reuteri, Grossii, Jo. Strauchii, Christiani Taubmanni, Crullii, Prætorii, Augustini Strauchii, Vackii, Godofr. Suevi, Coselii, Ritteri, Ziegleri, Klengelii, Lyseri, Nergeri, Martini, Ledereri, & qui nuper in vivis esse desiit, Ge. Mich. Heberi &c. Sed & ex Facultatis Juridicæ Assessoribus aliquos commemorat, quos inter Ritterum, Schulzium, ac Excellentissimum Lenzium Ser. Princip. Sax. Weissenfelsensis Vice-Cancellarium imprimis meritis extollit encomiis. Interjectæ sunt passim observationes eruditissimæ, ex quibus unam ac alteram saltem adjecisse juvabit. Ita p. 183 docet, *Henning. Wittium* falli, qui *Jo. Dauthium* inter Jurisconsultos Witenbergenses retulerit, cum is Lipsiæ quidem, non autem Witembergæ, publica autoritate Jura professus fuerit. Hirschbachii sub præsidio, Conradum & Benedictum Carpzovios Dissertationes de Regalibus, copiose ac erudite conscriptas defendisse, *p. 186* annotat, dumque in laudibus Augustini Strauchii occupatus est, felicitatem Jurisconsultorum Brandenburgicorum extollit, qui Academicis exercitationibus subacti in Aulas evocentur, & difficillima negotia feliciter procurent, quod Fuchsiorum, Rhetiorum, Spanheimiorum ac Coccejorum illustria satis ostendant exempla, eademque fortuna, quem diximus, Strauchium usum fuisse commemorat, cum Serenissimus Sax. Elector non modo gravissimis quibusque negotiis eum adhibuerit, sed & Ordinarii Præsidis munere in Academia Witenbergensi defunctum, sanctioris Senatus Assessorem esse voluerit. Sed quis singula in tanta rerum ubertate persequetur? Nos avidis reliqua Lectoribus relinquimus & ad aliud Excellentissimi Autoris opus, quod selectarum Observationum Forensium amplissimam exhibet copiam, accedimus.

JOH. HENR. BERGERI JURISCONSULTI ETC. *Electa Processus Executivi, Possessorii, Provocatorii & Matrimonialis.*

Lipsiæ, sumtibus Hæredum Fried. Lankisch, 1705. in 4.
Constat 2 Alph. 11 pl.

JUnctim nunc prodeunt in lucem Dissertationes quatuor elegantissimæ, quas proximis annis Illustris Autor proposuit, sed insignibus auctæ incrementis. Prior continet *Electa Processus Executivi*, in qua Autor primo diversitatem processus ordinarii & extraordinarii seu summarii evolvit, ac utilissimam §. *4* causarum patronis cautelam suppeditat, qua ratione in causis, ut vocant, summariis adversæ parti interrogatoria exhibendi occasionem præcidere valeant. Dein processus summarii duas constituit species, regularem & irregularem, monetque actionem hypothecariam, imo injuriarum æstimatoriam & recantatoriam etiam executivo, si res ita ferat, processu posse institui; cautelam tamen suppeditat actoribus, ne salutarem sibi semper credant summariam hanc experiundi rationem, cum in executivo processu nec probationi per testes, nec jurisjurandi delationi locus relinquatur. Postea requisita instrumenti guarentigiati tradit, negatque pro tali haberi posse obligationem impersonalem, in qua creditoris nomen haud sit expressum, aut quæ causam debendi, licet inter mercatores agatur, haut contineat, cuive addita sit clausula, *solvam quam primum potero*, cum ea id operetur, ut quis ad celerem solutionem adstringi nequeat. Ex instrumento tamen a tutore subscripto pupillum, debitoremque principalem a fidejussore, actione mandati executive conveniri posse docet. De obligatione mulieris sine curatore contracta, aut cui curator ex intervallo demum accessit, §. *12 seqq.* disserit; mulieremque & sine curatoris auxilio ex mutuo obligari, & apocham conficere, ac ex omni contractu, cui curator ex post facto consensum præstitit, teneri existimat *dd.* §§. Instrumentum autem guarentigiatum quandoque posse subsistere, licet nec ab ipso debitore subscriptum subsignatumve sit, nec clausula *manu propria* ei adjiciatur, §. *20 & 21* addit. Hinc ad rationem tractandi causas executivas pergit, ac advocatum actoris jubet

bet esse cautum, ne responsionem aut litis contestationem ab adversa parte petat; reis vero suppeditat exceptiones, quæ adversus instrumenta guarentigiata locum habeant, ubi inprimis quæ de exceptione chartæ blancæ & implementi non secuti, compensationis item ac non numeratæ pecuniæ tradit, evolvi merentur. Denique de *processu cambiali* notabilia quam plurima affert, sententiamque *Mandati Electoralis de exceptione solutionis compensationisve adversus cessionarium cambii non competente* explicat. Subjicitur *programma*, quo Excellentissimus Autor ostendit, ad evitanda perjuria quandoque in processu executivo recognitionem per testes, contra Juris regulas admitti; quam sententiam summi Provocationum Judicii præjudicio corroborat. Altera Dissertatio exhibet *Electa Processus Possessorii*, ac observationum practicarum plenissima est. Pragmaticorum initio notat errorem, qui in possessorio, quod vocant, ordinario, summario processui locum esse negant, cum ipse, ratione processus, omne judicium possessorium censeat esse summarium, etiam in materia servitutum, licet Celeberrimus Schilterus eam exceperit, cujus rationibus Autor respondet §. 1. Summarium ergo possessorium tantum ratione causæ dici, in eoque tantum de possessione præsenti & momentanea retinenda, non de adipiscenda vel recuperanda agi, contra Carpzovium defendit §. 4 Dein modum procedendi in possessorio summarissimo explicat, ac in casu necessitatis summique periculi, citationem posse omitti monet §. 5. Cumque in eo vel per modum actionis in factum, vel per inhibitionem procedatur, varia circa hanc monita suppeditat, ac imprimis inhibitione pœnali ex pluribus capitibus decreta, si ea ex parte cassetur, ex parte confirmetur, integram tamen mulctam dictari, nec transactionem cum adversario inhibitum a pœna liberare monet, & utrumque summi Provocationum Senatus præjudiciis confirmat §. 6. Hinc qua ratione possessio præsentanea in rebus corporalibus & incorporalibus acquiratur, inquirit, ac possessionem libertatis naturalis quoque probatione indigere contendit; quam sententiam dudum placuisse Excell. Autori, ex Resolutionibus ejus Lauterbachianis potest constare. Sequitur elegantissima de Jure Cerevisiario digressio, ubi de jure coquendi, ven-

dendi, cogendi & prohibendi civitatum, de dimenſione milliaris, de jure hoſpitationis, de pœna eorum, qui cereviſiam illicite vendunt, quam plurimas congeſſit obſervationes. *vid.* §. *12-19.* Poſtea obſervat, poſſeſſionem contra ſingulos acquiſitam, non nocere univerſitati §. *20;* in ſummario poſſeſſorio naturalem poſſeſſionem ſufficere, etiamſi non ſit annua, licet ipſe non diffiteatur annuam poſſeſſionem & a Lipſienſibus Juriſconſultis requiri, & eorum ſententiam in ſummo Appellationum Judicio fuiſſe aliquando comprobatam, §. *21 ſqq.* Actus poſſeſſorii requiſita tradit §. *24.* Contra Principem non valere poſſeſſorium ſummarium, nec eorum ſatis certam eſſe ſententiam, qui decennalem poſſeſſionem ſubditos tutos reddere credant, indicat §. *26.* Ubi ad modos probandi progreditur, oſtendit in ſummariſſimo poſſeſſorio rotulos Notariorum, non tamen depoſitionem generalem ſufficere §. *30.* Jurisjurandi autem delationi æque, ac ſuper exceptione ſpolii, locum eſſe tuetur §. *31.* Cæterum ex ſententia Autoris remedium poſſeſſorii momentanei non competit ei, qui a poſſeſſione dejectus eſt, nec hæredibus, cum ad eos poſſeſſio ipſo jure haud tranſeat *th. 33-34,* quibus poſſeſſorium ordinarium ac Paulianam actionem dari concedit *th. 35.* Tandem ad ſententias definitivas proceſſus ſummarii accedit, ac quo modo eæ rite concipi debeant, docet §. *38;* cumque monuiſſet, qua ratione victoria in poſſeſſorio a reſtitutione fructuum in petitorio liberet, contra ſententiam de poſſeſſione in ſummariſſimo judicio latam, nec leuterationi, nec appellationi aut ſupplicationi relinquit locum, additis tamen quibusdam limitationibus, quæ §. *45* continentur. Acceſſit, ne quicquam deeſſet operi, huic Diſſertationi Exercitatio paraphraſtica, quæ XII Leges priores *Tituli Pand. de Acquirenda vel amittenda poſſeſſione*, erudite interpretatur, ac ſingularum ſenſum, ſatis quandoque obſcurum, feliciter eruit. Facile ex hactenus dictis L. B. poterit intelligere, qua ratione reliquæ Diſſertationes, quæ *Proceſſus Provocatorii & Matrimonialis Electa* continent, conſcriptæ ſint. Quare ſufficiet nobis ſaltim aliquas obſervationes ſelectas ex iis excerpere, quarum uberrima ſe ubique offert copia. *In Diſſertatione* igitur *Illtia* docet, provocationem ex *L. diffamari,* ob injurias verbales ſimplices fruſtra ab imperitis Advocatis ſuſcipi, multo mi-
nus

nus eam cum actione injuriarum cumulari posse *th. 12. 13.* Remedium dictæ Legis coram quolibet judice posse institui, diffamantis vero arbitrio relinqui, quo in foro actionem principalem velit movere, *th. 20 & 21. In Th. 31* Carpzovii, Ziegleri aliorumque rejicit sententiam, qui diffamante per contumaciam emanente in primo termino, saltem responsionem simpliciter *bey Straffe Ungehorsams* injungendam censent, monetque eam statim sub pœna perpetui silentii posse imponi. Quæ de termino duplicato, intra quem actio principalis institui debeat, Doctores vulgo tradunt, ea sine Lege dici, adeoque a Judice negligi posse asserit *th. 35.* De provocatione ex *L. si contendat*, rite instituenda legi merentur, quæ §. *48* Autor disserit, qui itidem monuit, contra eum, qui instrumentum guarentigiatum habet, dictam provocationem non admitti. Ex *Electis Processus Matrimonialis* observare licet, eum qui consobrinam stupravit, non teneri ad eam alendam, cum ipsa stupratoris uxor fieri nequeat, *th. 9.* Consistoria Ecclesiastica partes litigantes, quæ sub civitatum aut nobilium jurisdictione sunt, mediate, suppressa tamen clausula in subsidium, in præfecturis autem immediate in jus vocare, *th. 13 & 14.* Minorem & mulierem, in causis matrimonialibus, personam standi habere in judicio, hanc quoque, si ob stuprum actionem ad matrimonium ineundum aut dotem constituendam moveat, non vero si alimenta infantis nomine petat *th. 17 sq.* Oblationem ad jurandum non esse necessariam, sive juramentum contra matrimonium, sive pro matrimonio sit præstandum, *th. 37* ostendit. De jurisjurandi delatione in actione matrimoniali, prolixe agit *th. 23 seqq.* Processum vero desertorium accurate describit *th. 50 seqq.* Sed nos pluribus hisce non immorabimur, cum selectarum Quæstionum ac Observationum Practicarum tantam ubique deprehendamus copiam, ut, si potissimas tantum persequi ac commemorare velimus, verendum foret, ne nimium excresceret ac instituti nostri metam excederet oratio. Quare ad ipsum opus præstantissimum B. L. ablegamus, ac paucis tantum monemus, adjectam esse Electis his Processus Executivi, Possessorii, Provocatorii & Matrimonialis, *Disquisitionem, Quousque Actori Reove in foro Sax. Elect. liceat deferre Jusjurandum?* In hac Autor actori etiam super replica ac articulis elisivis, & post

li-

litem a reo non recte aut eventualiter tantum contestatam, potestatem facit reo deferendi jusjurandum, huic vero, si negative litem contestatus sit, omni tempore licentiam utendi delatione juramenti largitur, etiam postquam articulos reprobatorios obtulit in ipso termino productionis aut recognitionis, sin affirmative litem fuerit contestatus, usque dum ei injuncta fuerit exceptionum probatio, aut ad eas probandas ipse se obtulerit, potestatem hanc ipsi esse salvam existimat. Quæ omnia plenius est persecutus, variisque ampliationibus & limitationibus, observationibus, cautelis ac consiliis exornavit illustravitque. Quod reliquum est, cum præsentes commentationes satis ostendant, quam dextre, accurate ac feliciter Excellentissimus Autor, in discutiendis dijudicandisque causis forensibus versetur, *Electa Processus Ordinarii*, quorum in præfatione spem fecit, cum iis, qui eruditissimos ipsius labores suo pretio æstimare norunt, avide expectamus.

CONFORMITE' DE LA FOY AVEC LA RAISON.

h. e.

FIDEI ET RATIONIS CONSENSUS, VEL RELigio defensa contra præcipuas objectiones in Lexico Historico-Critico Petri Balii sparsim obvias. Autore J. JAQUELOTO.

Amstelæd. apud H. Desbordes & D. Pain, 1705. 8.
Constant Alphab. 1 plag. 5.

IN duas partes abit hoc opus Autoris de Religione Christiana optime meriti, cujus alia quoque ejus generis scripta in Actis
c. II. III. nostris recensita inveniuntur. In primæ partis limine, statim brevis repetitio instituitur argumentorum, alibi ab ipso Viro clarissimo,
c. IV. ad demonstrandam existentiam Dei, fuse magis deductorum. Inde de natura Religionis in genere agit, quam fœdus Dei cum homine definit, quo bonis præmia, pœnas improbis, ex infirmitate lapsis per pœnitentiam remissionem criminum polliceatur. Utque ejus indoles clarius patescat, primo Deum ab hominibus exigere obsequium, illudque ipsas promissiones Dei supponere, probat; inde Deum peccata infirmitatis tantum condonare, majora punire, resipiscentibus dare veniam. Porro quid Scriptura de
c. V.
Deo

Deo nos doceat, ostendit, & quæ revelatio ad religionem pertinentia alia suppeditet, de fide nempe, de merito & efficacia mortis Christi, de Divinitate ejus, & denique de S. S. Trinitate. Quibus fundamentis religionis Christianæ breviter repetitis & variis observationibus illustratis, ad id jam accedit, ob quod cum maxime ille scriptionis labor ei fuerat susceptus. Atque primo quidem difficultates examinat, quas in historia creationis deprehendisse sibi videntur ei, quos impugnandos sibi sumsit. Monet hic ante omnia, stabilita semel revelationis veritate, scrupulos hujusmodi neminem jure ad Pyrrhonismum solicitare debere. Deum item non Philosophorum vel oblectandis vel instruendis ingeniis, sed salutis avidorum, qui simplices magnam partem sint & indocti, animis informandis historiam illam consignari voluisse. Indeque I. neminem offendere debere colligit divisionem Mosis rerum conditarum in cœlum & terram, quæ similis visa antagonistis divisioni maris in guttam aquæ & oceani, cum vulgares nonnisi conceptus, sensus maxime ferientes, hic sequi voluerit. II. Nec mirum esse, terræ creationem inprimis describi, quæ sensibus usuique nostro maxime sit obnoxia; magnorum corporum cœlestium obiter, & in tantum, in quantum terræ huic ministrant, mentionem fieri. III. Nec illud absonum, quod mane & vesperæ, dierumque adeo mentio fiat, antequam luminaria cœli condita essent: vel enim spatium tantum temporis intelligi, ei, quod inter Solis ortum & occasum intercedere solet, æquale; vel uti Mosen tantum ista φράσει, ut realem distinctionem & διάστημα inter creationem diversorum operum indicaret; vel denique Mosen ita tantum opus creationis per sex dies distribuisse, ut ad legalem dierum Heptadem aliquam relationem haberet. Difficultates porro succedunt contra œconomiam veteris Testamenti & leges rituum, fœdusque unicæ familiæ concessum. Quod inconveniens non videtur Autori propterea, quod Deus creaturam rationalem & liberam male viribus suis naturalibus usam, libertati suæ inde permittere potuerit. Nec inde ullam vel injuriam in ceteros homines redundare, vel aliquid a ratione alienum committi, quod nobilioris finis causa cum Abrahamo & posteris fœdus Deus iniverit. Ceremonialem vero cultum Deo non indignum esse, cum ille totum mundum occupaverit, memoriam beneficio-

c. VI.

c. VII. VIII.

P. II. c. I.

c. II.

rum Dei conſervaverit, & cum *Spiritu*, h. e. arcano myſteriorum
c. III. IV. V. Novi Fœderis ſenſu fuerit conjunctus. De libertate hominis in
V. ſequentibus diligenter agit, putatque pugnam rationis & affectuum
luculenter probare arbitrii libertatem; ſine ea enim affectum,
ſemel occupato animo, libere dominio ſuo fruiturum. Sed neſcio
an attenderit, motui etiam mechanico motum contrarium dari
poſſe, vincereque denique alterum, ſed non ſine alterius niſu in
contrarium. Sic arbor a vento concuſſa naturali tamen inclina-
tione contrarias petit partes, motui motu contrario, ſine omni
c. VII. tamen libertate. Dubii circa origines mali moralis ſolutio eo redit,
quod abuſus perfectionis maximæ, qualis eſt libertas, Deum
jure impedire non potuerit, quo minus creaturam perfectione
tanta gaudentem conderet. Difficultatibus circa malum phyſicum,
afflictionesque hominibus innocentibus, infantibus, ipſis quoque
brutis animantibus ægre haud raro facientes, itemque circa æter-
nitatem pœnarum, quæ poſt vitam ſubeundæ ſint, ex communibus
c. VIII. IX. fere fontibus ſolutiones petuntur. Inde vero imprimis quæ in
c. X. favorem Manichæorum a Cl. Bælio prolata fuere, item quæ ad
c. XI. demonſtrandam fidei & rationis pugnam attulit, & de neceſſitatis
cum libertate convenientia, nec non de prædeſtinatione, ſub exa-
men revocantur. Ex illis deligamus controverſiam de rationis &
fidei pugna, ut eo ſpecimine indoles hujus ſcripti rectius innote-
ſcat. Hic itaque primo ſummum Autor exaggerat *periculum* do-
ctrinæ rationem fidei contrariam ſtatuentis, atque adeo naturæ hu-
manæ fidem amplexuros renunciare cupientis; quod abſurdum
pariter atque impoſſibile eſſe oſtendit. Inde de omnibus dubi-
tari nec poſſe nec debere oſtendit: eſſe enim res, in quibus ratio
clare & ſine metu erroris pronunciet: eſſe alias, quæ aſſenſum ejus
ſuſpendant: alias denique, quas certo ſeſe ignorare noverit. Ut
abſonum itaque eſt præcipiti judicio ferri, ubi vel dubites vel igno-
res, ita non minus eſſe inconveniens Pyrrhoniſmum ſequi in omni-
bus. Mirum porro eſſet, & indignum plane, velle Pyrrhoni-
ſmum religionis ſuperſtruere principiis, atque iſtis illum ſtabilire:
quaſi quæ rationi evidentia ſint, religio tollat, atque omni in re-
bus certitudini deſtruendæ inſerviat: cum tamen ſumma harmo-
nia ſibi invicem religio & ratio reſpondeant, ſeque mutuo ſuſti-
neant.

neant. Primo nempe rationem inservire cognitioni argumentorum, quibus veritas religionis demonstratur, ut disponatur mens humana ad obsequium autoritati Divinæ præstandum, quod gratia sine ratione nunquam persuadeat. Neque secundo rationem, stabilita Scripturæ autoritate, penitus cessare: quæ verosimilitudinem difficultatemque rerum revelatarum apprehendat, & cui istud exercitium circa veritatem verosimilitudinemve rerum revelatarum, nec adimat autoritas Divina, nec ejus natura adimi patiatur. Tertio aliis etiam in rebus, quæ a ratione unice dependent, id quod semel verum est & evidenter probatum, veritatem suam retinere, licet consequentiarum series ad res incomprehensibiles nos deducat. Sic enim materiæ divisibilitatem in infinitum, rem summæ evidentiæ & certissimæ veritatis esse, quamvis concipi non possit, partes arenulæ numero æquare partes totius universi. Quarto perceptionibus nostris attendendum esse, ut gradum certitudinis in iis recte cognoscamus. Unicam vero regulam, ex qua certi de nostris perceptionibus reddamur, esse claritatem earum. Cum vero sæpe pro claris habeamus, quæ clara non sunt, videndum esse, an superficiem tantum rei, an interiora quoque cognoscamus, & an aliquid in iis ignotum tanquam notum supponamus: porro item an illud, quod incertum est in re & ignotum, id, quod certo de ea nobis innotescere videtur, destruat, an minus. Quod si non faciat, relinqui alteri illi suam certitudinem, neque ad Pyrrhonis castra esse fugiendum. Porro dari res ita differentes, ut nihil invicem habeant commune, quas *diversas* dixeris simpliciter, quarumque differentiæ causa nulla alia sit, quam quod una non sit altera: sicuti soni v. g. & coloris diversitas aliter explicari non possit. Alias *contrarias* esse & sibi *oppositas* invicem, quarum contrarietatis ratio ex indole earum reddi possit: qua ratione lineæ rectæ curva opposita sit, quod hæc non, sicut illa, a puncto ad punctum per brevissimum, quod interjicitur, spatium procurrat. Denique claritatem idearum nostrarum ex eo cognosci posse, si aliis usu rationis pollentibus explicatæ, eodem ab illis modo, quo a nobis, apprehendantur. Hisce regulis jam putat Autor nos dirigi posse, quousque in dubitando procedere, quando in propositione tantum probabili acquiescere, quando denique certi plane

& convicti esse debeamus. Quantum vero ad autoritatem infallibilem, sufficere, si clare sensus ejus percipiatur, ut penitus illi obsequamur, cum in eam nec error cadere possit, nec impostura.

Jam istam methodum potioribus capitibus religionis applicandam censet. Certis nempe nobis de sensu verborum Divinitus revelatorum, autoritatem Dei præcipuum persuasionis nostræ esse fundamentum, quæ nullum dubium possit admittere *infallibili* Spiritus Sancti testimonio nixa. Hoc tamen non impedire, quo minus ratio examinet, cognoscat, explicet veritatem decisionum fidei, non ut si comprehendere non possit, rejiciat, sed ut uniat se cum fide eique se jungat, verum esse experta, quod fides ipsi proponit. At credere clarissimum Bælium, atque in iis quæ de Pyrrhone disseruit, & ad defendenda ea postea attulit, tueri, rationem ejusque evidentissima principia in tali examine revelationi semper adversa esse. Quod aliter se habere, inductione facta Autor monstrare conatur.

Primo Deum esse unum solum, colendum, atque fiducia prosequendum, docere Scripturas: ei vero rei rationem contradicere, ne ipsum quidem clarissimum Bælium affirmaturum. Revelationem mundum ex nihilo a Deo conditum nobis sistere: rationem ad assensum præbendum inclinari, tum quod verosimile hoc sit ipsi, tum quod a variis dubiis eam liberet; quorum utrumque fusius demonstratur. Animæ immortalitatem a revelatione adstrui: nec eam rationem destruere, quæ spiritualem naturam ex partibus compositam non esse, nec adeo in eas resolvi, Dei vero sapientiæ, ut eam annihilet, parum conveniens esse, agnoscat. Nec quidquam hic opponi posse, nisi dicamus, spiritualem naturam rationem non admittere: id quod dici non posse, paulo fusius Autor probat, ostendendo ipsam rationem sibi non facile persuadere, ut vitam, motum, cogitationem materiæ tribuat, & pro iisdem habeat rem cogitantem & materiam, quæ diversorum generum esse deprehendat, inque iis omne, quod in talibus rebus exigi potest, diversitatis fundamentum, juxta superius dicta animadvertat. Parti morali religionis rationem non contradicere, quin potius hanc clarissime æquitatem præceptorum Divinitus allatorum confirmare.

Ab

Ab articulo de Trinitate non destrui rationem, maleque ex eo contra rationem inferri, quod *tria unum sint:* ut enim ista *contradictio in adjecto* ex articulo de S. Trinitate consequatur, necesse esse, ut vox *persona* in hoc mysterio naturam unam & singularem notet, separatam & distinctam ab omnibus aliis, prout significat quando de creaturis usurpatur. Cum vero id sibi non velit in abstrusissima hac doctrina, dici etiam non posse, quod ex ea sequatur, *tria esse unum.* Mysterium porro incarnationis non destruere essentialem proprietatem corporis animique humani, quæ est componere unam personam, licet humana Christi natura propria, ut loquuntur Theologi, ὑποστάσει destituta, subsistat in ὑποστάσει τοῦ Λόγου. Nempe clarissimo Bælio, contradictionem cum evidente rationis principio hic admittenti, solam vocem *persona* offendiculo fuisse. Quod ut removeatur, observat Autor, quod si corpus fingamus examime, mechanice tamen motum, omnesque functiones suas obiens; illud quidem *personam* non fore, intellectu quippe destitutum, bene tamen *suppositum*, ut quod ipsum sit *principium*, prout in scholis loquuntur, *activum.* Simili modo si fingamus animam corporis exsortem, cogitantem; eam, ut quæ intelligat, *suppositum* fore *personale* sive *personam*, quippe quæ sit principium rationale. En igitur, pergit Autor, *duo supposita*, quæ Deus ita unit, ut *unum suppositum* vel *unam personam* constituant. Quid magis jam rationi adversum in unione hypostatica? Divina natura unitur humanæ, omniumque actionum humanarum & rationalium directionem suscipit, quæ pertinent ad exercitium mediatorii officii; quemadmodum anima humana *diversi suppositi*, corporis nempe, directionem suscipit ita, ut actiones illius voluntati hujus sint obnoxiæ. Atque adeo eodem jure, quo anima & corpus conjuncta, *unum suppositum* sunt, *una persona* etiam dicentur divina & humana natura, vinculo unionis invicem conjunctæ.

Verum jam satis speciminis. Hoc optandum, ut clarissimus Autor ipsos clarissimi Bælii discursus κατὰ πόδα lectoribus suis repræsentare, & accurata analysi instituta, quid imbecillitatis ratio in eis ostendat, quid speciei ingenium & eloquentia ipsis conciliaverit, ostendisset. Verendum enim, ne lectores sic satis bene instructi a lectione hujus libri sibi visi discedere, ubi in ipsum opus

Bælianum inciderint, lumine ingenii ejus, & quæ pene ſingularis ipſi eſt, vi dicendi quaſi attoniti, denuo conſtrictos ſe ſentiant atque impeditos.

Appendicis loco huic opuſculo breve *de anima & libertate* ſubjicitur ſyſtema, melius dilucidandis iis, quæ contra adverſarium ſuum in ipſo opere diſſeruerat clariſſimus Autor, inſerviens. In eo primo adſtruitur, quod anima ſe ſpiritualem eſſe ſentiat, quodque cum iis, quibus aliter videtur, controverſia de vocibus tantum ſit, ut qui id, quod nos ſpiritum vocamus, corpus novæ plane atque ignotæ ſpeciei adpellitent. Inde oſtenditur, animam cognoſcere ſeipſam atque exiſtentiam ſuam, atque adeo aliquid a ſeipſa ſine objectorum externorum percipere ſubſidio. Diſcrimen porro intellectus & voluntatis & relatio ad corpus explicatur, in quo organorum rectam diſpoſitionem ad exercitium facultatum animæ requiri oſtenditur. Animæ per rectam diſpoſitionem corporis obfirmatæ quasdam propoſitiones occurrere inſito ſuo quaſi gaudente lumine; ut oculo occurrunt objecta quædam ſuum lumen habentia eoque ipſum illuſtrantia, quæ ſtatim cognoſcantur. Aliter ſe rem habere cum aliis, quæ obſcuriores ſint, & quibus lumen proinde ab animo quaſi ſit accendendum. Ad primum genus ſpectare v. g. omnes conſequentias, quæ deducuntur ex conceptu exiſtentiæ, quales ſint, quod non ens agere non poſſit, quod impoſſibile ſit idem ſimul eſſe & non eſſe, quod numerus binarius bis ſumtus quaternarium conficiat, &c. Propoſitionum poſterioris generis lapidem lydium eſſe regulam: *quicquid omnibus rite expenſis clare & diſtincte percipitur, illud verum eſt.* Perceptiones dari poſſe ſine omni corporum intercurſu, falſumque eſſe, quod nihil ſit in intellectu, quod non prius in ſenſu fuerit. Animam non poſſe non deſiderare, quæ pertinere ad felicitatem ſuam cognoverit, & averſari contraria, hancque eſſe voluntatem. Bona ad felicitatem ſpectantia vel corpus reſpicere, vel animum, eaque ſibi invicem ſubordinata eſſe ea proportione, quæ intercedit inter dignitatem corporis & animi. Virtutis eſſe, hanc ſubordinationem tueri & obſervare. In volitionibus concurrere cogitationem, quæ repræſentet aliquam propoſitionem, & imperium ad agendum determinans, in quo ſit velle & non velle. In hoc jam eſſe libertatem;

tem; quæ ut rectius cognoſcatur, obſervandum eſſe primo, quod cognitio, quam habemus de nobis ipſis, efficiat, ut amor proprius & emolumenta privata ordinarie voluntatem determinent, nihil inde detrimenti accipiente libertate; certe enim in talibus conſenſum animi absque controverſia inveniri. In aliis cognitionem non eſſe æque claram, in iis cura opus eſſe & prudentia, quo recte utamur libertate. Controverſiam, an libertas conſiſtat in eo, ut faciamus, quod faciendum eſſe judicamus, an vero conſiſtat in eo, ut faciamus quod volumus facere, de vocibus eſſe, non de re ipſa. Non autem conſiſtere in indifferentia libertatem; hanc enim, cum rationalis ſit homo, nonniſi ex profunda poſſe procedere ignorantia: penitus vero ignorantem, vel plane non agere poſſe, vel non niſi ſtolide, actionemque ex mera ignorantia profectam eſſe nec humanam, nec liberam. Nec tamen etiam libertatem abſolvere unice judicium animæ, quo æquam eſſe juſtamque cenſeat actionis alicujus perpetrationem omiſſionemve. Si ita enim res ſe haberet, hominem in perpetuæ vacillationis ſtatu fore, nunc hancce inchoantem actionem, nunc aliam, prout diverſam ab objectis acceperit impresſionem. Non neceſſario itaque hominem determinari a rationis judiciis, ſed libere ſecundum judicia rationis, ſecundum quæ ſe ad actionem determinavit, procedere. Optime denique libertatem ejusque indolem monſtrari, ex conſideratione actionum quarundam hominis, imperiique animi in corpus. Evidens itaque eſſe, in rebus, ubi affectus & commodum privatum voluntatem non abripiunt, nos facultatem habere libere in mentem revocandi ideas, ad veritatem aliquam inquirendam pertinentes. Sentire nos eandem libertatem in approbando præjudicio quocunque contra rationis dictamen; libertate enim niſi frueremur, ſemper rationis dictamen prævalere neceſſe eſſe. Eandem nos experiri, ubi inter virtutem vitiumque medii conſiſtimus, atque vel illam vel hoc ſequimur; & magis etiam in actionibus corporis indifferentibus, animi nutum ſequentibus, v. g. brachii extenſione, oculi occluſione &c. Quod ipſum ut quomodo fiat explicetur, Autori nec illuſtris Leibnitii placet hypotheſis, nec *cauſarum occaſionalium* ſyſtema, ſed optime hæc receptam magis in ſcholis do-

ctri-

ctrinam explicare putat, quæ statuit Deum, qui essentiam existentiamque rebus largitus est, facultates quoque eis concessisse, per quas naturis suis convenienter valeant operari: animamque adeo etiam, ad animandum dirigendumque hoc corpus conditam, potentias quibus id præstare possit, nactam fuisse. Firmatur id aliquot rationibus, nec obstare dicitur, quod modum non assequamur, quo spiritus in corpus operetur: sufficere enim, quod de re constet. Cetera hanc hypothesin pluribus difficultatibus solvendis aptissimam esse, quibus nec illustris Leibnitius, nec causarum occasionalium patroni se facile possint extricare.

AUGUSTI BUCHNERI ORATIONUM ACADEMICARUM Volumina tria. Quorum primum Panegyricas, secundum Festas, tertium nunc primum editum Literarias continet. Subjuncta est huic Editoris M. JOH. JAC. STUBELII, Illustris Scholæ Misnensis jam Rectoris, Oratio de Exscensionibus nocturnis Alumnorum Electoralium, & Buchneri Autoris Vita per eundem descripta.

Francofurti & Lipsiæ, apud Godofredum Leschium, 1705, in 8.
Constant Alphab. 2, & plag. 19.

Quomodo commendatus pridem a nobis fuerit meritissimus de politiore literatura vir, *Augustus Buchnerus*, inspicientibus annum Actorum Eruditorum 1683 p. 147 & seqq. patet; ubi cum recensendum fuerit Volumen II. Orationum, *Festas* continens, a *M. Joh. Jacobo Stübelio*, Rectore tum designato Scholæ Annæberg. nunc Rectore constituto Illustris Afranei, ex arrosis fere chartis in lucem productum, hoc tempore occasio suppeditatur, cæteras etiam orationes Autoris illius incomparabilis enarrandi, dum idem Editor Clarissimus partes Orationum ejus tres in unum compegit volumen, in forma librorum octava, juventutis commodo emissum. Earum Pars III nunc primum cura ipsius publico data, & dedicatione diserta Ephoris Generosissimis Illustris Afranei Lycei, Domino *Centurio a Miltiz*, & Domino *Joachimo Dieterico Bosen*, inscripta est. Quia vero parte prima comprehensas Panegyricas
&

& funebres nondum indicavimus in Actis nostris, non alienum erit, eas nominare, antequam tertia ista inclusas ordine percurramus. Dicta Panegyrica I. est a Gustavo, *Gustavi Adolphi* Suecorum Regis filio, huic ipsi Suecorum Regi, ob partam A. M DC XXXI Lipsiensem victoriam. II. Ob eandem victoriam a Buchnero ipso recitata VII Idus Sept. A. M DC XXXIII. III. Electori Saxonico D. *Joh. Georgio* I dicta, ob ejus adventum A. M DC XLVI. IV. Eidem A. M DC XLIIX, cum climactericum magnum feliciter superasset. V. Eidem, ipsis exequiarum solennibus A. M DC LVII. VI. Ejusdem Viduæ, Dominæ *Magdalenæ Sibyllæ*, ipso exequiarum die, A. M DC LIX. VII. Ad D. *Joh. Georgium III*, cum Parentem Serenissimum lugeret, ac novum Principatum auspicaretur. VIII. Ad eundem Electorem, cum a Comitiis Ratisbonensibus rediisset. IX. In excessum *Henrici* Sen. L. Bar. a *Frisen*, Elect. Sax. in sanctiore Senatu Consiliarii, cancellorumque ac in Appellat. Curia Præsidis A. M DC LX. X. *Friderico Metschio*, S. Rom. Imp. Thesaurario, & Saxoniæ Electori a Consiliis sanctioribus, nec non in Appellationum Curia Præsidi, A. M DC LVI. XI. Memoriæ *Pauli Roberi*, SS. Th. D. nec non Ecclesiæ Wittebergensis & cæterarum Circuli Elector. Saxonici Superintendentis A. M DC LI. XII. Memoriæ *Dan. Sennerti*, Medici A. M DC XXXIX. XIII est Allocutio alterius nomine scripta A. M DC XLIX ad Imperatorem *Ferdinandum III*. Sequuntur has funebres orationes numero XXIX breviores, e quibus potiores tantum referemus, quales sunt I. dicta in funere D. Balthasaris *Meisneri*, II. in fun. D. Friderici *Balduini*, III. in fun. D. Wolffgangi *Franzii*, IV. in fun. D. Benedicti *Carpzovii*, V. in fun. D. Johannis *Strauchii* J. U. P. VI. in fun. D. Godofredi *Reuteri*, VII. in fun. D. Tob. *Mevii*, VIII. in fun. Joh. *Blumii* J. U. D. IX. in fun. Mauritii *Blumii* Med. D. X. in fun. D. Danielis *Sennerti*, XI. in fun. Ambrosii *Rhodii*, Mathes. P. P. Cæteræ pleræque in funeribus studiosorum aut fœminarum adolescentiumque ac puerorum sunt habitæ. Merentur tamen adhuc memorari XXIV, quæ est gratiarum actio dicta post funerationem Leonh. *Hutteri*, Theologi, & XXIX, qui sermo est ad exequiatores post funerationem Erasmi *Unruhii* Jurisconsulti habitus. *Festæ* repeririuntur loco a nobis supra citato. *Tertiæ Partis*

LII Ora-

Orationes *Literarias* vocari placuit, quod pleræque rem literariam ſpectant. Prima quidem de *Eloquentia* egit, cum Buchnerus Johanni *Avenario* ſucceſſiſſet. II. *De Papiſmo cum Ethnicismo comparato*, cum Rectoratus faſces D. *Franzio* traderet. III. De *Exercitatione Styli*, pronunciata a M. Keimanno. IV. *Ad præcedentem* ipſius Buchneri *reſponſoria*. V. *Knispelii* Magiſtri novi de *Catonis Diſtichis*. VI. *De iisdem* Buchneri. VII. De *Literarum Periodis*. VIII. De *Simplicitatis* & *Gravitatis vocabulo e Plinii Panegyrico*. IX. Lectioni *Annalium Taciti*, X. Prælectioni *Cornelii Nepotis* præmiſſa. XI. Eſt declamationi gemina, qua exponitur, *quid Carolus I Britanniæ Rex loqui potuerit, lata in ſe ſententia ferali*. XII. Complectitur ea, quæ nobiliſſimus autor dixit, cum Decani Collegii Philoſophici partes ſuſtineret. His ſubjunxit *Stübelius* editor orationem quandam a ſe ipſo compoſitam & recitatam, cum adhuc Conrectoris munere in Miſnenſi ſchola illuſtri fungeretur, qua *Exſcenſiones alumnorum nocturnas* reprehendit.

Totum opus ornatum addita *Auguſti Buchneri Vita, per eundem uberius deſcripta*. Cujus reciſam & arctatam, ut Priolus hiſtoriam ſuam vocat, epitomen hic dabimus. Nactus eſt ille Dresdam patriam, ubi natus Prid. Kalend. Novembris A. MDXCI e familia nobili & antiqua, reique militaris ac pyrotechnias peritia valde inclyta. Patre gaviſus eſt *Paulo Buchnero*, Principibus maximis, Sabaudiæ Duci, Daniarum Regi, ac Imperatori *Rudolpho II* æſtumatiſſimo, & ab Electoribus Saxonicis *Auguſto*, *Chriſtiano* I & II tormentariæ rei ac fabricis præeſſe juſſo, ab Imperatore Rudolpho vero torque ac diplomate ſcutoque condecorato, ſibi poſteriſque ſervando: matre Maria Crœſia Conſulis Dresdenſis filia. In ſchola Dresdenſi, ubi pueritia ejus formata, Kunadus dicit in Programmate funebri, cum inter medios Teutonas Græcum, inter Dresdenſes Romanum apparuiſſe; ac Schubartus auctor eſt, jam tum cum in literarum oſores & ſtultitiam eorum carmine luſiſſe. In Portenſis vero ad Salam ſeminarii convictu, cui Idibus Novembris A. MDCIV adſcriptus eſt, fulgor emicuit clarior, æqualibus cunctis in Latina Græcaque lingua præripientis palmam. Triennio hic acto, Patre orbatus eſt: ſed alterum permanſit, demum A. MDCX in Wittebergenſem Academiam miſſus; in cujus al-

bum

bum relatus est XIII Cal. Decembris, Pro-Rectore tum D. Leonh. *Huttero*, ac Rectore Duce Saxonico *Augusto*, Electoris Joh. Georgii I fratre. Cumque hanc ipsi aream nobiliorem ac palæstram assignaverit providentia Divina, in qua se probaret orbi, factum est, ut illico Jo. *Rhodenburgio* Antwerpiano successor in arte ac professione poetica suffectus fuerit, A. MDCXVI, virtute ac doctrina ipsius jam satis spectata: quo tempore quoque primus inter 46 competitores lauream philosophicam accepit. Initio se Jurisprudentiæ studiis mancipare decreverat: sed haud multo post, dulcedine semel gustata Musarum mansuetiorum, & famæ nominis inde capiendæ, mutavit consilium suum, & illis pro virili se applicuit firmius. Per totos autem XL annos spartam Professoris Poeseos ornavit, diciturque in Epitaphio suo humaniorum literarum summus vindex ac stator. Et a *Kunado* verissime affirmatur, ab Augusto isto augustissima literas bonas accepisse ornamenta. A Stübelio, Malagonellio illi Oratori Romano celebri longe præfertur, genere dicendi casto & æquabili, & instar limpidissimi amnis profluente, quo parem nesciverit. Nec tamen hic dissimulat, scribendo meliorem habitum quam dicendo, ubi timidior fuerit, nec expeditus omnino, unde proverbium etiam tunc frequentatum, esse Oratorem *Saxoni* loquendi non gnarum. Quod tamen laudi ejus nil deroget. Quod oris volubilitati decessit, studiosa pensavit & solicita compositione, qua periodos omnes dimensus est artifici calamo. Vidisse se ille dicit unius ejusdemque orationis aliquot exempla, ejusdem ipsius manu exarata, varieque hinc inde interpolata, & aliis aliisque coloribus expolita. Neque omittit id ei proprium ac singulare, quod, cum concinnanda fuit vel oratio quædam, vel epistola, vel alia scriptio, non rosit ungues, ut vulgus meditantium solet, sed icones argute pinxit in chartæ margine. Industriæ illius & eruditionis præmia recenset, famam celebrem, etiam apud exteros, laudes amplissimas ac dignitates spectabiles. Præter Professionem Poeticam Oratoria ei etiam collata fuit A. MDCXXXI, Joh. *Avenario* vivis exemto. A. MDCXVII, demandata jam ei erat Ephoria Electoralium alumnorum, quam per annos XXXIII obiit. Senior Collegio Philosophico uno præfuit anno diutius. Academiæ totius Senior A. M DC XLIX etiam

per XII annos hoc tenuit decus. Fasces Academiæ ter, Decani munus octies sine exemplo gessit. Optime vero de Academia, illi adhuc obligata, meritus est, non modo doctrinis, sed etiam consiliis publico salutaribus, & gravioribus in comitiis, & apud ipsum Patriæ Patrem, negotiis curatis, cum ejus etiam opera multi facti fuerint idonei aulicis ministeriis cum gloria & ex utilitate communi obeundis. Nunquam in cassum abiere spes, ubi manum ille admovit, ac vix unquam nisi lætus nuntius reversus est, cum ablegatus ad orandam Academiæ causam ivisset, quam periculosissimo tempore conservavit, suada illa & gratia sua, qua valebat apud Magnates. Pingitur ubique decorus torque aurea, cui appensa Electoris *Joh. Georgii II* effigies adamantibus enitescens. Enumerantur virtutes ejus plurimæ, sapientia, prudentia, humanitate temperata incredibili gravitas, candor eximius, pacis & concordiæ amor, modestia, avaritiæ fuga, cum nec lucrum privatis scholis quæsiverit, neminem cogendum ratus ut gratum se præstare vellet, comitas, sobrietas ac frugalis vita. Pietas ejus inprimis prædicatur, etiam in carminibus sacris pangendis exhibita, & comprobata delectatione ac lætitia sancta, quam ex odis Davidis, quas Psalmos vulgo dicimus, petiit, & exquisitiore studio, quo sacra coluit publica, præ cæteris auditus cantu Deum celebrans. Quo collimavit potissimum symbolum ab eo electum: *unum est necessarium.* Hoc excellentiæ ipsius argumentum certum, quod poesin cum oratoria facultate nexu rarissimo copulavit. Quæ laus ipsius Ciceronis & Virgilii non est. Nec in Latina tantum, sed etiam Germanica Poesi excolenda, cum *Opitio* amico suo strenuum se ostendit, Dactylici præcipue carminis inventione ac usu. Quare in Societatem sic dictam frugiferam allectus, & cognominatus fuit der Genossene. Sicut & Germanica ejus, quæ videre lucem, Poemata referuntur; nec silentur quotquot ejus prodiere scripta, nominatis iis etiam, cum quibus amicitia ei intercessit, & qui eum ad se pertrahere voluerunt, inter quos primo loco Potentissimus Rex Suecorum & Gothorum *Gustavus Adolphus* reponitur, qui eum ad varias professiones in Academia sua Upsaliensi clementissime invitavit. Id quoque non tacetur, quod Elector Saxoniæ præficere ipsum Illustri Portensi ludo cogitarit, licet

Col-

Collegis aliter visum fuerit. Significatur juxta, cum de suscipiendo Gymnasii Hamburgensis Rectoratu cum eo actum fuerit, amorem patriæ ac Academiæ Wittebergensis obtinuisse, ut maneret. Tum fortunæ ipsius rationes exponuntur, quæ non beatissima quidem, nec tenuissima tamen fuerit. Matrimonium iniit faustum cum virgine pudicissima Elisabetha, *Jacobi Crusii* Jurisconsulti filia, cum qua vixit feliciter 45 fere annos, & e qua filias quinque & sex filios procreavit, undecies pater factus, quamvis duo tantum filii, Martis castra secuti, totidemque filiæ superstites vixerint. Filius natu major *Christianus Augustus* apud Electorem Saxonicum rei tormentariæ & fabricarum præfectus fuit supremus. Gnatarum natu maxima Elisabetha conjugem sortita est D. *Hen. Coselium*, Pandect. P. P. & Curiæ Elect. Scabinatus & Fac. Jurid. Assessorem. Alteram Dorotheam duxit uxorem *Otho Prætorius* soceri optimi successor non indignus. Reliquum fuit, ut de valetudine his aliquid adjiceretur, annis prioribus jam non robustissima, servata tamen ultra naturæ leges, inter morbos, quibus tentata est, usibus publicis, Divino beneficio, usque ad annum ætatis septuagesimum, quo podagræ doloribus & calculi valde vexatus ac denique fractus, A. M DC LX d. XII Februarii exspiravit placide. Quam columnæ primariæ illius Academiæ prolapsionem orbis literarius lamentationibus justis prosequutus est. Exequiæ XI Cal. Martii paratæ. Concio funebris ab *Abrahamo Calovio*, parentatio ab *Ægidio Strauchio* habita. Corporis exuviæ in æde sacra, quæ arci contigua est, compositæ: ubi monimentum erectum visitur. Monetur denique, rariora manuscripta *Buchneri* reperiri apud Samuelem *Cnauthium* Wittebergæ, quorum partem etiam *Stübelius* & *Hübnerus* tenent, tempore suo evulgandam.

RAYMUNDI VIEUSSENS, DOCTORIS MEDICI Monspeliensis, Regiæ Societatis Londinensis Socii, Novum Vasorum Corporis Humani Systema.

Amstelodami, apud Paulum Marret, 1705. in 12. pl. 20.

CUm *Nobilissimus Autor*, cujus nomen aliquoties in nostris inclaruit Actis, in præsenti opusculo cumprimis secretoriorum p. 142.

& excretoriorum corporis ductuum originem demonstrare con-
stituerit, haud præpostere videbimur agere, si prius innuamus,
quinam canaliculi secretoriorum & excretoriorum nomine ab *Au-
tore* insigniantur, & qualis utrorumque notetur discrepantia, quam
tubulos recenseamus, qui conformationem *Uteri*, *Cotyledonum*,
Mammarum, *Vasorum sanguiferorum*, *Lienis*, *Hepatis*, *Renum*,
Pancreatis, variarumque *Capitis* partium, ingredi observentur.
p. 90. Etenim ductus, recrementitios solummodo succos ex arterioso san-
guine secernentes, musculorum videlicet & membranarum lympha-
tici, secretorii; humores vero excrementitios segregantes, more spon-
gioso urinosorum renum ac biliferorum hepatis tubulorum excre-
torii appellantur: qui autem ductus nunc recrementitiorum, nunc
excrementitiorum humorum secretioni vacant, uti vasa vesiculoso-
lymphatica uteri, partim pro secretoriis, partim pro excretoriis ven-
92. ditantur. Utriusque tamen generis canalium dum alii immediate,
alii mediate succos secernendos aut excernendos ex arteriis depro-
munt, illi primarii, hi secundarii cognominantur: sicque membra-
narum vasa lymphatica & adiposa pro secretoriis primariis, atque
ii tubuli, qui spongiosam uteri substantiam contexentes ex pro-
pria illius membrana nascuntur, pro secretoriis secundariis haben-
tur; prout renum ductus urinosi excretoriis primariis, & biliferi
ductus internæ folliculi fellis superficiei appensi, excretoriis secun-
93. dariis annumerantur. Secretoriorum demum vasorum alia imme-
diate, alia mediate, succos ex arterioso sanguine secretos in venas
94. exonerare pariter atque excretoriorum ductuum alii immediate,
alii mediate, humores excrementitios ex interioribus corporis eli-
95. minare, indigitantur; vasis lymphatico-nerveis & adiposo-ner-
veis titulum a nervulis mutuantibus iis, qui cum lymphaticis &
adiposis vasis strictissime coalescunt eorumque cavitatibus inhiant.
In hoc interim vasa lymphatica *Autoris* a *Bartholinianis* discernun-
tur, quod priora ex arteriis emergant, & in venas partim, par-
tim in spongiosam alicujus partis substantiam, desinant, posteriora
118. vero ex venis oriantur, numerosa v. g. lymphatica uteri muliebris
ex venis membranæ propriæ, atque nunc in receptaculum lum-
bare, nunc in ductum thoracicum, nunc in venas alias terminen-
tur. Sed ad partes ipsas deveniendum, quas ex tubulis ejusmodi
con-

contextus, post præviam earundem in aqua coctionem vel macerationem, nec non exsiccationem, microscopii subsidio specialius Noster annotat, initium ab *Utero*, cum humano, tum ovillo, faciens, quod filius, Medicinæ Doctor, primam ipsi subministrasset ansam in utero mulieris, ex abortu denatæ, eorum vasorum vesiculoso-lymphaticorum, quæ sub interna membranula porosa reticularem plexum efformant, principium in arteriis finemque in venis detegendi. Circa generaliorem uteri virginei atque ovilli gravidi, in superficie itidem permultis lymphaticis *Bartholinianis* stipati, structuram ratione membranarum advertit, utrumque uterum ex tribus membranis, communi una & duabus propriis, coalescere, quarum communis a peritonæo oriunda innumeris lymphatico-nerveis tubulis ac paucioribus sanguiferis interspersis, propriarum vero prima innumeris ductibus sanguiferis ac indefinitis lymphaticis, partim ab arteriis, partim a communi membrana prodeuntibus ac fibras musculosas mentientibus, præsertim in gravidis, quando eorum nonnulli ob nimiam ostiolorum aperturam tenuissimas simul sanguinis particulas admittunt, evidenter constet. Quoad specialiorem vero texturam, uterum muliebrem ab ovillo distinguentem, in illo duabus membranis propriis spongiosam notat interjacere substantiam, intra poros suos irregulariter dispositos succum dictorum lymphaticorum recipientem, atque ex parte ad venas, ex parte ad uteri cavum, intervenientibus finibus subrotundis ac porosis deponentem: quæ, etsi vasorum retiformium præ se fert speciem, ob tunicarum tamen defectum vix verorum ductuum nomine insigniri mereatur, per quam vero apta, ut in gravidis succum simul lacteum a nonnullis vasculis dilatatis recipiat, ad glanduloso-vesiculosam placentam uterinam transferendum, in non-gravidis autem singulis mensibus fæces transcolatæ lymphæ colligat, quæ successive acescendo, incalescendo atque fermentescendo, sanguinis, per venas compressas remeare impediti, secretionem & excretionem menstruam per lymphatica expansa spongiosamque uteri substantiam sine ulla vasorum ruptione producant. E diverso in ovillo utero primam membranam propriam cum secunda partim immediate, partim intermediis coalescere cotyledonibus, pocula quodammodo æmulantibus, quales aquæ fri-

(Margin notes: p. 2. beside "faciens, quod filius…"; 7. 15. beside "venis detegendi…"; 16. beside "prodeuntibus…"; 8. beside "stet. Quoad…"; 9. beside "rotundis…"; 13. beside "ductuum nomine…"; 14. beside "producant…")

frigidæ immersi hanc mox lacteam reddant, per triduum vero
in ea macerati explicatis suis vasis lymphatico-nerveis, per innumeras propagines tenuissimas invicem communicantibus, exiguum
aspergillum, seu potius omnino evolutum acaciæ florem referant,
p. 20. ductibus ejusmodi lymphatico-nerveis ex arteriis proficiscentibus
ac in venas desinentibus, absque eo, ut propagines emittant, utero ovillo æque ac muliebri inhiantes. Membranarum hinc fœtus
ovilli structuram arctumque cum cotyledinibus & vena umbilicali
22. nexum investigaturus, ubi chorion & amnion duas membranas
strictissime unitas, e vasis sanguiferis & lactiferis contextas ad laticem, cui fœtus innatat, ab hujus cutis tubulis lymphatico-nerveis recipientes & continentes, allantoidem vero sero urinoso turgidam ac e lymphaticis & sanguiferis vasis conflatam, monstravit,
prolixam ad primas vias instituit digressionem, ut cum viam ad
renes brevissimam & latissimam, quam acidulæ, spirituosa, aliaque assumpta cito emetiantur, tum ventriculum primum simul
25. alimentorum liquidorum esse colatorium, patefaciat. Viam scilicet istam, primum per ventriculi lymphatico-nervea vasa, ex arteriis ortum ac in venis terminum obtinentia, venas gastricas &
gastro-epiploicas, deinde per similes intestinorum tenuium ductus
lymphatico-nerveos, venas mesaraicas, innumeros venæ portæ
ramos, superiorem inferioris trunci venæ cavæ partem, dextrum
cordis sinum, arteriam & venam pulmonarem, sinistram cordis
cavitatem, superiorem trunci inferioris aortæ partem & arterias emulgentes, haberi indigitat. Per tubulos autem ventriculi lympha-
30. tico-nerveos, æque ac intestinorum, aliquid liquidi ad venas transcolari, adjumento essentiæ croci, ventriculo post internam superficiem aqua frigida detersam infusæ, atque intra bihorium non modo stomachi parietes, sed & vasa sanguifera tam ventriculi quam
omenti cum ductibus hujus adiposis, flavo colore inficientis, comprobat, simulque observationibus eorum confirmat, qui vitam
aliquamdiu protraxerunt, etiamsi in cadaveribus ipsorum dissectis
37. omnis via, vel a ventriculo ad duodenum per præternaturalem
pancreatis magnitudinem ac indurationem, vel ab intestinis ad
40. vasa lactea per horum defectum atque mesenterium gypseum, pe-
34. nitus apparuerit intercepta. Essentia tamen croci quia pariter e
ven-

ventriculi, semoto omento, inversi ac suspensi fundo sensibiliter stillare soleat, aliquid pinguedinis quoque per omenti ductus adiposos ad ventriculum deferri, adeoque fermentum ventriculi, alimentis coquendis dicatum, e miscella succi hujus adiposi, spiritu p.32.
quodam acido volatili saturati, spiritus animalis nitrosis aeris particulis imprægnati, atque laticis lymphatici, resultare colligit. Sed 41.
ad chorion rediens, modo hujus cum cotyledonibus uteri connexionem ope exiguorum corporum glanduloso-vasculosorum subrubrorum, tanquam totidem placentularum, mera vascula sanguifera pluraque lymphatica involventium; modo cohæsionem membranarum fœtus & placentæ uterinæ cum utero intercedentibus atque coalescentibus lymphaticis, ita fieri tradit, ut in 44. 52. 54.
productione & accretione fœtus ovilli atque humani, fusius explanata, non sanguis, sed succus lacteus a cotyledonibus per placentulas & ab utero per placentam uterinam ad venam umbilicalem fœtumque transcolari ac propagari intelligatur. Quemadmodum vero *mammis* insignis cum utero intercedit consensus, ita illarum porro similem cum hujus declarat conformationem, utpote ex membrana propria & substantia glanduloso-vesiculosa non aliter 59. & seqq.
compositam, quam quod vasa sanguifera & lymphatico-nervea, ab arteriis enata & ad venas partim, partim ad substantiam vesiculosam abeuntia, membranam compingant, textus autem spongiosus laticem lymphaticum partim mediate, dictorum lymphaticorum medio, partim immediate ex arterioso sanguine derivet, ac per tubulos lactiferos ad papillas dispenset. Majorem solummodo 63.
albedinem spongiosi mammarum corporis majori firmitati vasorum lymphatico-nerveorum deberi, nonnisi lympham tenuiorem atque a fæcibus depuratam admittentium, cum uteri lymphatico-nervea molliora crassiorem fæculentioremque lympham recipiant, sicque texturæ vesiculosæ cineritium inducant colorem. Quo luculentior nihilominus lymphatico-nerveorum vasculorum in utero, mammis, aliisque partibus exortus ex arteriis reddatur, in progressu tam in genere *vasorum sanguiferorum* exteriores & interiores glandulas vesiculosas, i. e. vesiculas pellucidas, e tubu- 73.
lis diversi generis simul intextis resultantes, observationibus, experimentis & rationibus demonstrare, quam in specie *aortæ* ac *ve-*

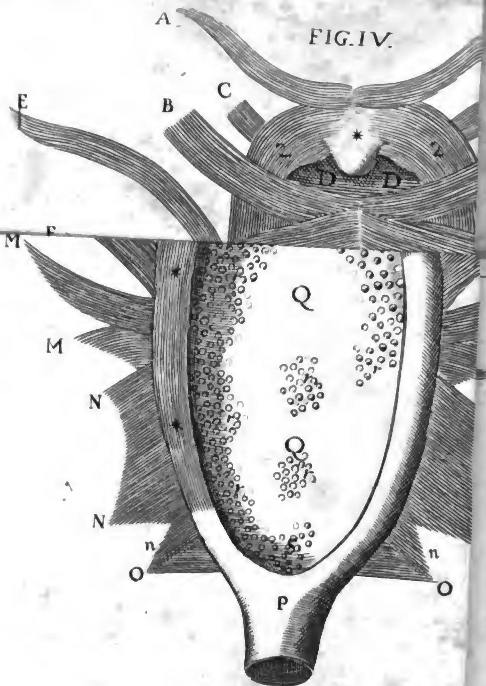
Mmm *næ*

na cava singulas tunicas una cum secretionis modo extricare anni-
75. titur. Ex iis, quæ in cadavere alicujus a rupta pulmonum vomi-
ca mortui observavit, evidentissimus contextus glandularum vesi-
culosarum nimis dilatatarum in pericardii membranis propriis pro-
priaque cordis & auricularum illius membrana, extima demum
superficie omnium vasorum cordis, una cum pericardii & cordis tu-
bulis lymphatico-nerveis, nobis haud silendus videtur. Aor-
82. tam vero, non minus atque arteriam pulmonalem, in quatuor
dirimens tunicas, primam earum nerveam ex implicatione diversi
generis vasorum, alteram vasculosam ex vasculis rubris, subflavis
88. sive sanguiferis, ac cineritiis seu lymphaticis constructam, utram-
que vasculoso-vesicularem, respectu vesiculosarum glandularum
83. a vasorum diversis flexibus concinnatarum, tertiam spongiosam
fluidum succum in poris suis irregularibus continentem ac radicem
87. omnium ductuum constituentem, quartam denique interiorem,
sat validam, licet pia meninge teniuorem, poris innumeris pro-
pter varios succos ex arterioso sanguine continuo secernendos in-
91. structam, pluribus explanat. Ne manca tamen ista tunicarum
videatur evolutio, propagines nervorum prosequitur, quæ interio-
rem arteriarum texturam a primo sui ortu ad extremos usque fi-
nes subeant, statimque in exiguissimos abeant tubulos membra-
naceos, cum tenuissimis spongiosæ arteriarum tunicæ ductibus secre-
toriis coalescentes & una cum ipsis membranas constituentes, qua-
tenus corporis membranæ non solum lymphaticis, vel adiposis,
vel lymphaticis & adiposis simul, sed & nerveis ductibus constent,
spiritum animalem in secretorios canales, pro liquorum fluiditate
99. atque vi augenda, exonerantibus. Ne autem circa ductuum adi-
posorum ex arteriis originem dubium relinquatur, præterquam
quod pinguedinem consideret, tanquam ramosas sanguinis arte-
riosi partes, tum ad omentum, quod in musæo siccum asservat, du-
ctuum adiposorum perspicua foramina immediatumque ex arteriis
108. ortum ac finem in venis apertissime sistens, tum ad croci essen-
tiam, a sinistro cordis ventriculo intra viginti quatuor horas ad to-
tum magnæ arteriæ truncum, binas arterias coronarias & super-
stratam ipsis pinguedinem penetrantem, hæcque cuncta colore cro-
103. ceo perfecte tingentem, provocat. Quemadmodum vascula lym-
pha-

phatica, quæ in membranis veſicularum ſucco cryſtallino gravidarum contextum repræſentent, dilatata nimis ipſum ſanguinem p. 110.
recipere, exemplo portionis inteſtini coli inflammatæ dat demon- 113.
ſtratum. Eam præterea, qui hæſitat, num arteriæ capillares variis ſuis inflexionibus veſiculoſa quadantenus vaſcula referant, tandemque in venas deſinant, adeoque arteriæ & venæ continuos 114.
canales conſtituant, jubet intueri *lienem* humanum, poſt aliqualem membranæ communis a propria in parte convexa ſeparationem, per menſem in aqua maceratum, certoque pollicetur, deprehenſurum illum eſſe, viſcus hoc non ſolummodo mirandum vaſorum haberi plexum duplici membrana obvolutum, ſed minores quoque ejusmodi plexus arterioſas propagines in venas minores abire, tenuiſſimis forſan nonnullis exceptis, quas ductuum lymphaticorum vices ſupplere, ac in venas terminari ſuſpicatur, quod indefinita ejus- 115.
modi vaſcula tam in membrana communi ſplenis ſuilli, quam intra texturam interiorem ejus aliquamdiu in aqua macerati, propter craſſiorem ſanguinem copioſiori lympha diluendum, nudis oculis detexerit. Ad venas progrediens, in venæ cavæ ramis tu- 116.
nicas, ab arteriis mutuatas & minori vaſculorum apparatu inſtructas, deſcribit tres: communem ac mediam e vaſis diverſi ge- 117.
neris varie intertextis conflatas, atque interiorem ſpongioſam, indefinitis foraminibus, partim ſenſibilibus ſive oſtiis ductuum venoſorum, partim inſenſibilibus, ſeu ſpiraculis lymphaticorum & adipoſorum tubulorum, pertuſam. Venæ portæ ac venæ cavæ 118.
per totum *hepar* diſtributionem exhibet talem, qua innumeræ utriusque propagines in membranaceas cellulas ovales abeant, inque his pro hepatis glandulis conſtituendis diverſimode convolvantur, per veramque anaſtomoſin invicem conjungantur. Quoties enim 120.
jecur ſuillum in tenues lamellas dividatur, atque hæ in frigida macerentur, toties utramque earum lamellarum ſuperficiem cellulis membranoſis inſtructam, interiori autem cujusque cellulæ ſuperficiei ſpeciem quandam muſci cinereo-ruſſi, non niſi extremos fines propaginum venæ portæ cum capillaribus cavæ immediate unitos comprehendentis, ad nutum conſpici. Circa venam 121.
denique pulmonarem non aliud addit, quam quod illa pro pulmonaris arteriæ ſobole jamjam a *Malpighio* fuerit habita; quoniam po-

tiorem curam gerit rationem patefaciendi, qua omnium arteriarum conicarum parietes a sanguine e sinubus cordis propulso per totum sui tractum ab invicem diducantur, simulque a vasculorum ex spongiosa illarum tunica nascentium ostiis una dilatatis, sive sensibilibus, sive insensibilibus, magnitudine, figura & situ discrepantibus, nunc sanguis, nunc alius succus proportionatus admittatur, totque humores diversi vi dictorum vasculorum elastica mox, dilatatione arteriarum cessante, ad venas pariter, atque secretorios & excretorios tubulos propellantur: quave virium celer-
p. 123. rima fiat jactura, si v. g. in febribus malignis motus cordis ad brevissimum etiam tempus intermittat. Ast tædiosum Lectori haud dubie foret, si in iis ulterius commemorandis, quæ *Autor* de renibus, ductibus biliferis, pancreate, tandemque de pia crassaque meninge, cinerea cerebri substantia, quarto spinalis medullæ involucro, vasis sanguiferis cerebrum irrigantibus, glandula pineali, valvula cerebri majore, infundibulo & glandula pituitaria, fusius edocet, quibusque propria errata in *Neurographia* quoad ultimas partes commissa candide corrigit, tantæ insistere vellemus prolixitati: ex omnibus proinde solam sufficiet *renum* structuram percurrere, e dua-
143. bus membranis ac duplici substantia coagmentatam. Exterior renum
144. membrana adiposa ductus, quos obtinet adiposos, immediate ex arteriis fertur adsciscere, atque exilissimas eorum productiones ad renum venas extimas per membranam propriam æque spargere ac propria
146. membrana, nervulis, multis vasculis sanguiferis & indefinitis lympha-
148. ticis constans, tenerrima lymphatica filamentorum specie ad easdem
149. venas demittat. Exterior vero renum substantia, glandulosa adhuc reputata, omnis vasculosa, i. e. ex arteriis, venis atque innumeris ductuum adiposorum & lymphaticorum utriusque membranæ productionibus coagmentata, non minus adstruitur, atque interior eo-
155. rum compages ex triplici tubulorum genere, arteriis puta, venis
159. & ductibus urinariis deducitur. Arteriarum videlicet emulgentium ramos cum nervis unitos, emissis propaginibus arteriosis & sub albis filamentis ad utramque membranam, modo versus renum
161. pelvim tendendo sub hac alias atque alias e lateribus suis exiguissimas propagines, in exilissimas venas ubique socias abeuntes totamque pelvi subjacentem glandulosam substantiam constituentes,
exer-

TAB. X. ad A. 1705

exercere, & quidem tot, quot membranaceæ sint fistulæ, ex elongato pelvis margine conflatæ; modo cum venis versus extimam re- 162.
num substantiam excurrendo in plures facessere arcus majores, minores alios intra & extra se comprehendentes, ac interiorem renum compagem in duo veluti hemisphæria dividentes, a quorum antica & concava parte ad interiorem, a convexa vero & postica parte 163.
ad exteriorem renum substantiam indefiniti surculi, venulis ubique stipati, propagentur. Ex antica pariter & concava arteriosorum 171.
arcuum parte, ut & ex antica facie vasculosorum plexuum renalium atque ex arteriis concomitantibus spongiosos ductus urinarios, urinam transcolantes & in nonnullis animalibus unum corpus cinereo-albo-spongiosum, in aliis plures carunculas sive papillas concinnantes, primam nancisci originem, ratione, experimentis ac ob- 175.
servationibus, uberius evincitur. Antequam tamen explicatione 198.
Figuræ finiamus transcriptæ, qua in rene vervecino, secundum longitudinem a parte convexa ad pelvim usque secto, arcus omnes arteriosi una cum membranaceis suis fulcimentis interiorque facies vasculosorum plexuum renalium, exemta substantia vasculoso-spongiosa, repræsentantur, *Experientissimo Autori* de Systemate hoc vasorum corporis humani non possumus non applaudere, eatenus omnino novo, quatenus ante eum vasorum *Bartholinianorum* lymphaticorum principium a venis, cunctorum vero reliquorum tubulorum secretoriorum & excretoriorum exortum præcise ab arteriarum tunica spongiosa, & nonnullorum finem in venis, nondum, quantum novimus, asseruit ullus, etiamsi arteriarum cum venis continuationem *Swammerdammius*, *Leuwenhoeckius*, *Craanius*, *Listerus* aliique, aut saltem conjunctionem intercedentibus vesiculis *Mayow*, immediatamque simpliciorum organorum secernentium ex arteriis originem *Nuckius*, *Ruyschius*, *Cowperus*, &c. jamjam divulgaverint.

Explicatio Figuræ I Renem vervecinum exhibentis. TAB. X. Fig. I.

A A A A Extima, seu glandulosa renis vervecini substantia.
B . . . . Arcus arteriosi minimi paulo super majores arcus constituti.

C .... Arteriæ venas comites habentes, quæ e superna & postica arcuum arteriosorum majorum facie nascuntur, & extimæ renis substantiæ convexam illius partem occupanti efformandæ impenduntur.

D .... Arcus arteriosi majores.

E .... Ea vasculosorum plexuum renalium pars, quæ arcubus majoribus & minoribus arteriosis circumscribitur.

F .... Arcus minores arteriosi.

G .... Hæc vasculosorum plexuum renalium pars, quæ a margine pelvis ad minores usque arteriosos arcus protenditur.

H .... Cavitas pelvis.

I .... Membranaceæ fistulæ e margine pelvis elongato conflatæ, seu membranacea arcuum arteriosorum fulcimenta, quorum parietes tenuissimi evadunt, dum in arcus arteriosos & venosos abeunt.

K .... Ostium ureteris.

XX .... Propagines arteriosæ ex arcubus arteriosis majoribus emergentes.

DE AURE HUMANA TRACTATUS, IN QUO integra ejusdem Auris Fabrica, multis novis Inventis, & Iconismis illustrata, describitur; omniumque ejus Partium usus indagantur. Quibus interposita est Musculorum Uvulæ atque Pharyngis nova Descriptio & Delineatio, Auctore ANTONIO MARIA VALSALVA, Imolensi, Philosophiæ & Medicinæ Doctore, in Bononiensi Universitate ad Incisionem & Ostensionem Anatomicam Professore conducto, nec non Nosocomii Incurabilium Chirurgo.

Bononiæ, typis Constantini Pisarii A. 1705. in 4. Constat 1. Alphabet. & Figurarum Tab. X.

Præfat. Quamvis *dexterrimum nostrum Anatomicum* ii haud laterent, qui majorem in Auribus humanis scrutandis & delineandis posuerunt industriam, inter quos *Celeberrimum Dominum du Verney* cumprimis extollit; quia valde nihilominus dubitaret, an tale organum, cujus partes exiguæ durissimo inclusæ habentur ossi, cujusque vul-

vulgatæ historiæ nec inter se nec cum aure ipsa, in multis conveniunt, adhuc penitus perlustratum esset, proprias vires in admirando ejusmodi sensorio studiosius investigando experiri voluit, ut quæ in eodem aut illustrari, aut augeri, aut etiam inveniri labore & diligentia possent, in lucem protraheret. Neque indefessam *accuratissimi Autoris* sedulitatem, tantæ spei innixam, felicibus successibus caruisse, præsens tractatus, nitidissimis atque curiosissimis figuris ornatus, eo apertius loquitur, quo evidentius, cum circa *Auris humanæ structuram*, *tribus cavitatibus*, *exteriori* videlicet sive *auriculâ & meatu auditorio*, *mediâ seu tympano*, & *interiori sive labyrintho* constantem, tum circa omnium ejus partium usus, plura nova sistit detecta, quæ vel sola cum Benevolo Lectore nunc imus communicatum. Ut ab *auricula* vero & *meatu auditorio* faciamus C. I.
initium, varia hic, ab aliis neglecta, innuenda veniunt, *glandulæ* nempe *cutis sebaceæ*, *cartilaginis quidam processus*, *glandulæ tragi*, *auriculæ musculus anterior*, *musculi tragi & antitragi*, *novum auriculæ ligamentum*, *verum auditorii meatus incessum observandi ratio*, *glandularum meatus auditorii corpus reticulare*, *auriculæ & meatus auditorii rami venosi a peculiari vena occipitali oriundi*, *nonnulla basis cranii foramina*, *certior nervum in odontalgia adurendi locus*, *atque in parotide humana lymphatica seu conglobata glandula*. Cutis auriculæ glandulæ salutantur sebaceæ, quod humorem secernant sebo similem, naturaliter p. 3.
post sui exsiccationem in furfureas abeuntem particulas, quales glandulæ in spina pariter & alis nasi, aliisque faciei partibus, potissimum sub palpebris, nec non in capillata capitis parte, atque circa collum & scapulas reperiantur. Præter notas auriculæ eminentias ac foveas, a cartilagine efformari solitas, exiguus & acu- 4.
tus in parte hujus anteriori, ubi helix immediate supra principium meatus auditorii concham claudit, ostenditur processus. Prout eæ parvæ glandulæ tragi vocantur, quæ ciceris exilis magnitudine super cartilagine ad tragum versus finem collocantur, cum glan- 5.
dulis lymphaticis inguinalibus & axillaribus convenientes, cum parotide autem non confundendæ. Externis auriculæ musculis 7.
quatuor, uni superiori & tribus posterioribus a *Casserio* inventis, quintus anterior adjungitur, a temporalis musculi membrana imme-

mediate ſupra exortum proceſſus zygomatici ab oſſe temporum
enatus, &, antequam auriculam attingat, in duas diviſus partes,
quarum altera in partem anteriorem ſuperioris conchæ cavitatis,
altera vero paulo ſuperius in partem anteriorem cavitatis ſcaphæ
inſigatur. Duobus autem auriculæ muſculis internis, utrumque
extremum intra illam obtinentibus, ac in capitibus potiſſimum
macilentorum conſpicuis, nomina a trago & antitrago ita
imponuntur, ut muſculus tragi, ambitu fere circulari circum-
ſcriptus, fibris carneis externam tragi faciem occupare, muſcu-
lus vero antitragi baſin ad poſteriorem antitragi partem habere,
& pyramidis in forma aſſurgentem in conchæ marginem, ubi ant-
helix deſinit, inſeri perhibeatur; quibus muſculis in auricula fibræ
carneæ, a gibbo conchæ circa ejusdem dimidium recedentes & in
anthelicem transverſim extenſæ non minus aſſocientur, atque
fibræ aliquando carneæ muſculis externis a quadrato colli ad infe-
riorem auriculæ partem ſoleant accreſcere. Auricula cum oſſe
9. temporum non ſolum per muſculos exteriores, ſed & per nexus
membranaceos, imprimis per ligamentum, cohærere aſſeritur, quod
acutum illum proceſſum in auriculæ cartilagine indicatum, item-
que ſuperiorem cartilaginoſi meatus auditorii partem, cum tem-
porali oſſe ibi colliget, ubi ab hoc zygomaticus proceſſus erum-
10. pit. Quo meatus auditorii, a coarctione conchæ incipientis &
usque ad tympani membranam per os temporum progredientis,
tota cavitas cylindro quidem elliptico comparata, ſed ſatis tortuo-
ſa atque ſerpentina exacte cognoſcatur, cera vel alio liquato cor-
12. pore jubetur repleri. Membrana adipoſa ad meatus auditorii ſo-
lummodo medietatem dicitur elongari, ſtatimque ab ingreſſu in
fibras carneas abire reticulari ordine diſpoſitas atque ſuis areis glan-
dulas ceruminis, a *Domino du Verney* primum deſcriptas, fulcien-
tes, cum e diverſo auriculæ cutis eundem meatum inveſtiat to-
tum ſuaque expanſione membranacea, in quam circa medium
ejus gracileſcit, ipſius membranæ tympani exteriorem faciem
14. conſtituat. Dum arteriæ ac venæ exteriores traduntur, mentio
fit nonnullorum ramorum venoſorum, qui ſanguinem non in ve-
nam jugularem, ſed ſingularem prorſus reducant, ex eo occipi-
talem appellandam, quod plures ramos alios ab occipitis partibus
acci-

accipiat, utrinque alias post mammillarem processum per novum foramen cranium subintrans, atque sanguinem in sinus laterales exonerans. Qui funiculus nerveus pone auriculam superiora capitis petit, & in odontalgia omnium certissime aduri potest, si ignitum ferramentum quatuor digitos longum tergo tragi, & quidem per transversum auriculæ applicetur, non tam a portione paris septimi dura, quam ab eo potius nervo statuitur proficisci, qui inter primam & secundam colli vertebram emergit, atque deorsum primum vergens mox sursum reflectitur. Ex glandulis tragi p.16
similique majuscula, in parotide etiam humana sub auriculæ lobo multoties deprehensa, auriculæ pariter ac meatui auditorio vasa esse lymphatica, quamvis a nemine hucusque visa, haud frustra conjicitur. Sed *tympani* cavitatem ingrediamur, atque in hac C. 2.
membrana tympani compositionem ex duabus laminis, modum processus mallei minoris musculum a Casserio inventum detegendi, demonstrationem ejus membranæ mobilis, cujus interventu basis stapedis cum fenestra ovali connectitur, foramina tympani cum cavitate cranii communicantia, nec non *tubæ Eustachianæ musculum*, tanquam nova, una cum *nova musculorum uvulæ & pharyngis descriptione*, perlustremus. Tympani membranam, 18.
elliptica peripheria stipatam similisque figuræ (nisi quod ex una parte interrumpitur) osseo annulo stricte inclusam, ex duræ meningis partim, partim cutis meatus auditorii, expansione membranacea coalescere, sicque notabili robore pollere, in humano declaratur fœtu. Antequam Autori de *Experientissimi nostri Rivini* hiatu membranæ tympani ex *Munnicks* libro de Re Anatomica 19.
constitit, circa interruptam annuli ossei partem indagando, aliquando ab eodem exiguum quoddam & sincerum foramen in tympani membranæ circumferentia, ubi mallei processus minor illam aliquantum versus meatum auditorium elevat, observatum fuisse exponitur, in quale tamen postmodum, cum soli setæ porcinæ immissioni minus fideret, frustra sæpius inquisiverit, licet in statu 20.
præternaturali fluidorum a tympano ad meatum auditorium transitus variis observationibus confirmetur, simulque in ulcerum auris medela balsami Peruviani instillati usus certissimus commendetur. 21.
Ex tribus mallei musculis, hujus processibus, majori, minori 25.

Nnn & mi-

& minimo implantatis, ille præcipue, qui in minorem mallei pro-
cessum desinit, in lacertosis atque violenta morte defunctis inve-
stigari atque tunc oculis usurpari promittitur, si, cavitate tympa-
ni aperta, incus a malleo separetur, & tympani membrana blande
e vicinia removeatur, in quantum ille paucis constans fibris totus
p. 31. sub incudis corpore meatuque auditorio condatur. Stapedis ba-
sin ellipticam, nullis pertusam foraminulis, fenestræ ovali, quam
exacte claudit, per tenuem membranam, circa stapedis capitulum
paulo firmiorem, ita cohærescere, ut sursum deorsumve, si opus,
per eandem fenestram possit moveri, ex singulari surditatis specie,
ab induratione hujus membranæ ossea dependente, satis evincitur.
Relictis tamen quatuor ossiculis periostio, non vero sanguiferis va-
sis destitutis, ac in infantibus magis densitate minori quam magni-
32. tudine ab adultorum discrepantibus, foramina potius commemo-
remus, quæ viam sanguini aut ichori a cranii cavitate ad aurem
concedunt, atque circa superiora in illo sinuositatis mastoideæ pa-
riete occurrunt, quo ipsa a cranii cavitate distinguitur & sub quo
malleus cum incude articulatur, etiamsi aliquando super ipsam
quoque tympani cavitatem, nunc duo eorum, nunc tria, nunc
saltem unum reperiantur, specillum plerumque ac liquorem per
38. tubam Eustachianam in cavum cranii injectum admittentia. Ta-
lia siquidem, quæ per aures soleant excerni, subinde revera a ca-
39. vitate cranii promanare, observationibus diversis adstruitur; sicu-
ti ortus humoris, quo tympanum irrigatur, vel a membrana, qua
investitur, vel interstitiis, cranium & duram matrem interjacen-
40. tibus, reputatur. Canali a tympani cavitate supra palati extrema
43. dimisso, & ab inventore tuba Eustachiana vocando, muscu-
lus attribuitur, qui & hanc tubam, & foraminum nasi interno-
rum extremitatem dilatet, quatenus fibræ carneæ ex latere ante-
riori tubæ Eustachianæ, a parte ejusdem membranacea, nec non
a contiguo extremo margine partis cartilagineæ per totum illud
spatium, quod inter tubæ finem ejusque osseam partem interpo-
nitur, deprehendantur progredi, atque, postquam oblique descen-
dendo tendinem efformarunt, per inferiorem partem internæ alæ
processus pterygoidis excurrere, donec rursus circa inferiorem
marginem foraminum nasi internorum diffundantur atque in ho-
rum

rum membrana terminentur. Quoniam vero tubæ isti cum musculis uvulæ & hisce cum pharyngis musculis continuitas intercedit, usfusque tubæ Eustachianæ absque certis uvulæ motibus præstari nequit, tanto magis historia musculorum uvulæ & pharyngis subnectitur, quanto longius etiam vulgares eorundem descriptiones & iconismi a vero abesse videantur. Uvulæ quippe tria musculorum ostenduntur paria: quorum primum, aptius salpingo-staphylinum, quam pterygo-staphylinum internum, appellandum ab inferiori tubæ Eustachianæ parte ossea emergat, hincque sub inferiori membranacea parte ejusdem tubæ oblique ad uvulæ basin descendat, ibique cum fibris comparis musculi quasi continuetur; secundum vero par glosso-staphylinum a lateribus linguæ in parte ejusdem inferiori paucis fibris erumpat iisque aliquantum restrictis ad latera versus uvulæ medium infigatur; tertium denique pharyngo-staphylinum amplam originem ab inferiori pharyngis habeat parte, ubi in œsophagum incipiat restringi, & per anteriorem pharyngis partem lateralem assurgens, cum ad ipsius superiora pervenit, fibras suas instar arcus inflectat, sub tonsillis protensus atque parti inferiori & laterali uvulæ connexus. Pharyngis autem, veluti superioris œsophagi partis, membrana glandulosa, musculis ac tribus orificiis instructæ, quinque musculorum paria cum uno impari exhibentur, suisque nominibus insigniuntur. Primum par, quod vulgo cephalo-pharyngæum audit, idem innuitur, quod pharyngo-staphylinum jam nominatum fuit, staphylo-pharyngæum etiam salutandum, quia pharyngem non minus ac uvulam valeat movere. Alterum par, glosso-pharyngæum potius, quam sphæno-pharyngæum vocatur, quod a lateribus linguæ in parte hujus inferiori confusam cum musculo glosso-staphylino sortiatur originem, hinc per superiorem pharyngis partem circulari quasi incessu ita pergens, ut fibræ unius musculi cum fibris alterius, interposita tamen lineola veluti tendinosa, concurrant. Quemadmodum tertii paris stylo-pharyngæi principium a processu styliformi, atque finis in lateribus pharyngis jamjam constant, ita quartum par, omnino novum, hyo-pharyngæi titulo indigitatur, quod duplicem in osse hyoide obtineat insertionem, longiorem nimirum in appendicibus cartilagineis, breviorem vero

[Margin: p. 43. (beside line 2); 47. (beside "Pharyngis autem"); 48. (beside "Primum par"); 49. (beside "Alterum par")]

in processibus ejus cornutis, a quibus terminis fibræ aliquantulum
oblique recedentes versus superiora pharyngis inclinent, & in hujus
medium lata expansione desinant, cum oppositis rectam ibi li-
p. 50. neam tendinosam componentes. A musculorum hujus paris vio-
lenta distensione peculiarem luxationis speciem inferri posse, no-
tabili exemplo confirmatur. Quintum par thyro-pharyngæum
nuncupatur, quia ab utroque latere thyroidis, per totam hujus
altitudinem duas acutas productiones formando recedat, & suis
fibris oblique ascendendo in partem posteriorem pharyngis ad
ejus medium in rectam lineam tendinosam more antecedentis de-
sinat, in quantum Casserius pharyngæum vulgo dictum ex duo-
51. bus musculis compositum jamjam annotarit. Ultimus, qui restat
musculus, crico-pharyngæus denominatur, ad sphincteris natu-
ram magis accedens, dum fibræ ejus, sub inferiori paris thyro-
pharyngæi productione ab eadem cum ista cricoidis parte rece-
dente, transverse tendunt atque œsophagi principium cingunt.
C. 3. Tandem, ut auris conformationem absolvamus, indigitanda super-
sunt: *cavitas orbicularis ante canalis semicircularis majoris ori-
ficium proprium, canalium semicircularium proportiones, scala
tympani & vestibuli differentia, quinque vestibuli foramina ner-
vos transmittentia, tresque canalium semicircularium zona sono-
ra*; ceu quæ in interiori auris cavitate sive *labyrintho*, vestibulum
canales semicirculares, & cochleam involvente, fuerunt observata.
61. Canalium semicircularium, cavitate elliptica, interdum cylindrica
præditorum, major qui audit, altero orificio cum canali semicir-
culari minori gaudet communi, canalem quasi communem con-
63. stituente, altero autem proprio in orbicularem quandam cavita-
tem dilatatur, cum canalis semicircularis minimus per duo orifi-
cia, alterum latius, alterum angustius, videatur communicare.
64. Quam proportionem autem tres isti canales semicirculares inter se
observent, in multis quidem subjectis magna cura fuit indagatum;
quia vero in diversis diversa apparuit, talisque etiam in Tabula
peculiari adumbratur, exactam eorundem longitudinum propor-
68. tionem vix determinari posse, merito colligitur. Dum cochlea
per septum aliquod, partim durius, partim mollius sive zonam
cochleæ, in duas dirimitur scalas, harum ea, quæ per fenestram
rotun-

rotundam tympanum respicit, scala tympani, quæ autem vestibulum spectat, scala vestibuli salutatur, atque intuitu non solum situs, sed & capacitatis, figuræ & superficiei, utramque inter insignem haberi discrepantiam animadvertitur, in quantum scala tympani cavitatem latiorem & irregulari figura donatam, asperamque superficiem, scala vero vestibuli cavitatem minorem & ellipticam atque superficiem levem, obtineat. Altera nervi acustici mollioris portio, quæ in sinuositates versus vestibulum excavatas sese insinuat, non per tria, sed quinque foramina eam vestibuli partem, quæ canalibus semicircularibus opponitur, supra orificium scalæ vestibuli traditur ingredi, atque totidem surculis in tenuissimam membranam uniri, modo in vestibulo medio suspensam, modo præsertim in auribus non recentibus propter exsiccationem, fornici ejus adnexam; a qua tamen vestibuli membrana aliæ membranæ ad tres canales semicirculares per horum quinque ostia distribuantur, zonæ sonoræ appellandæ, quod strictioris teniolæ sive parvæ zonæ figuram referant, ac potissimum motibus sonoris excipiendis inserviant. Altera vero ejusdem nervi mollioris portio, sinuositatem versus cochleæ centrum excavatum intrans, per minima foramina cochleam dicitur subire, ibique partem septi membranaceam sive zonam cochleæ constituere. Neque vasa sanguifera, & fortassis etiam lymphatica, cum nervis versus labyrinthum a cerebro delabi ambigitur, cum in oculo bovis ad multos dies in aqua macerato, per nervum opticum non solummodo vasa sanguifera, sed & lymphatica insignia, apparuerint diffusa. Atque tot novis in tribus auris humanæ cavitatibus lustratis, progredi demum convenit ad ea, quæ circa cunctarum partium descriptarum usus singularia videntur. Quoniam scilicet motus sonori ab auricula validius repelli debent, ideo illa auriculæ pars, quam idem motus jamjam subituri contingunt, nempe concha, circumquaque dispositis musculis, in tonico perpetuo motu persistentibus, ex unaquaque ejus parte firmari putatur. De glandulis sebaceis, si per omnem fere cutem adessent, in universum ambigitur, annon quibusdam tumoribus cysticis, præsertim steatomati, originem præbeant, quod partim materia in steatomatis folliculo contenta, similis omnino illi sit, quæ in talibus glandulis reperi-

p. 69. 72. 76. 77. P. 2. C. 4. 84.

 tur,

tur, partim in nulla alia parte æque frequenter, ac in palpebris,
p. 87. ejusmodi tumores obſervandi & ſecandi veniant. A cartilaginis inciſuris, in meatus auditorii principio occurrentibus, ſonoros motus egregie corroborari, exemplo talis polyphonicæ declaratur tubæ, quæ ex pluribus conglutinatis chartarum ſtratis formata voces tunc præ aliis intendit, quando interna ſtrata hic illic laxato glutine, ab invicem paulo diſcedunt, vel ſtudio etiam inter ſtrata
91. illa intercapedines relinquuntur. Circa venam occipitalem proponitur problema: cur Natura, quem ſanguinem deorſum in jugularem venam expeditius demittere potuiſſet, pertuſa peculiari foramine calvaria, intra hanc compellere in lateralem ſinum maluerit? In ſoni per quatuor oſſiculorum motum mechanicum ab
C. 5.
94. auditorio meatu ad labyrinthum propagatione oſſicula iſta provectibus venditantur, ita ſibi invicem adaptatis ſive unitis ſuaque hypomochlia habentibus, ut manubrio mallei verſus tympani cavitatem plus minus repulſo, mox baſis quoque ſtapedis ſurſum plus minus per ovalem feneſtram moveatur, & illo verſus meatum auditorium recedente, hæc itidem eodem momento verſus
98. tympanum relabatur. Hinc a ſtapedis muſculo altiorem hujus baſis per feneſtram cum membranæ ruptura aſcenſum non tantummodo impediri, ſed & impulſorum oſſiculorum reſtitutionem promoveri, aut ſaltem præcaveri, ne in validiori eorundem reſtitutione tenuis ſtapedis cum reliquis oſſibus commiſſura diſſolva-
101. tur. Membranam tympani ruptam haud difficulter in integrum reſtitui poſſe, variis comprobatur obſervationibus; a ſono autem omnino commoveri, exactiori ſcrutinio aliarum tympani
106. partium in eundem uſum conſpirantium confirmatur. Per foramina in tympano detecta, fluida morboſa a cavitate cranii modo ad meatum auditorium, modo ad oris cavum, modo ad nares ex-
112. pelli, itemque per eadem aerem externum in duram matrem immediate agere, atque odoramenta in affectibus apoplecticis inſi-
116. gnem virtutem exerere poſſe, uberius docetur; quemadmodum, ſi tuba Euſtachiana claudatur, auditum illico amitti, obſervationi-
121. bus demonſtratur. Uvula cum muſculis pharyngo-ſtaphylinis & ſalpingo-ſtaphylinis, aliquando ad exquiſite audiendum eatenus uſum præſtare poſſe ſtatuitur, quatenus orificium pharyngis, quod ver-

versus nares aperitur, a dictis musculis uvulam versus medium hujus orificii simul trahentibus obturetur, obturatumque minorem aeris quantitatem transmittat. Et auditum a musculorum salpingo-staphylinorum erosione omnino graviorem reddi, per experientiam omni dubio liberatur. Tandem sonori motus, interveniente membranæ tympani atque officulorum motu ad labyrinthi vestibulum delati, eo ordine canales semicirculares atque cochleam percurrere fusius indigitantur, ut ab eisdem intra vestibulum labyrinthi commune canalis majoris & minoris orificium, nec non canalis minimi orificium augustius, utpote fenestræ ovali e directo opposita, primum ingressis, hinc per tres canales ac tria reliqua orificia ad vestibulum, demumque ad scalam vestibuli in cochlea reflexis, potissimum tres canalium zonas, zonamque cochleæ, latitudine & longitudine propter diversorum tonorum perceptionem distinctas, tanquam primarium auditus organum, affici distinctius constet. De cætero spem *industrius Autor* facit, se posthac, si otii peritique artificis copia suppetat, naturalem hanc auris humanæ anatomen artificiali, dudum desiderata, esse illustraturum. Ex Figurarum autem elegantissimarum Tabulis decem, Indici antepositis, eas inprimis transcribere visum fuit, quæ Tabulam V, VI & X constituentes, novæ musculorum uvulæ & laryngis descriptioni lucem præferunt, omnesque auris partes, auditui maxime inservientes simul junctas, atque proprio situ & magnitudine exprimunt.

p. 122. C. 6. 126. 136. 140. 144.

TAB. X. Fig. 2. — TAB. X. Fig. II.

Uvulam exprimit, secundum partem anteriorem, cum suis musculis juxta novam descriptionem delineatis.

A. Uvula.
BB. Musculi salpingo-staphylini.
CC. Musculi glosso-staphylini.
DD. Musculi pharyngo-staphylini.
ee. Tonsillæ.

Figur. 3. — Fig. III.

Pharyngem exhibet, secundum partem anteriorem, cum suis omnibus juxta descriptionem datam orificiis & musculis; exceptis musculis glosso-staphylinis, in præcedenti Figura lit. CC. sufficienter depictis.

FF. Mu-

FF. Musculi salpingo-staphylini.

G. Uvula sua membrana, nec non parte glandulosa, denudata, ut appareant fibræ musculares in eandem se inserentes. Eadem vero uvula sursum aliquantum tracta, ut orificium pharyngis ad nares aliquatenus in conspectum veniat.

HH. Musculi pharyngo-staphylini, sive mavis staphylopharyngæi; a quorum dextro membrana investiens sublata est, ut fibrarum ejus * * integer processus manifestetur.

II Musculi glosso-pharyngæi: quorum progressus, ut ex toto appareret, pars superior membranæ pharyngis ablata fuit.

KK. Orificium ad nares.

LL. Musculi stylo-pharyngæi.

MMMM. Musculi hyo-pharyngæi.

NNNNnn. Musculi thyro-pharyngæi.

OO. Musculus crico-pharyngæus.

P. Oesophagi principium.

QQ. Orificium ad os.

rrrrrr. Glandulæ hic illic in pharyngis cavitate conspicuæ.

S. Orificium pharyngis ad œsophagum.

TAB. X. Fig. IV.

Figur. 4.

Pharyngem sistit, omnesque ejus musculos secundum partem posteriorem.

AA. Musculi salpingo-staphylini.

BB. Glosso-pharyngæi.

CC. Glosso staphylini.

* Uvula sua membrana, nec non parte glandulosa denudata; eademque sursum aliquantum retracta, ut orificium ad nares conspiciatur.

DD. Orificium pharyngis ad nares.

22. Musculi pharyngo-staphylini.

EE. Stylo-pharyngæi.

FFFF. Hyo-pharyngæi.

GGGGgg. Thyro-pharyngæi.

HH. Crico-pharyngæus.

33. Linea tendinosa, quam concurrentes musculi glosso-pharyngæi, hyo-pharyngæi, thyro-pharyngæi componunt.

I. Oesophagus.

Fig. 5.

Fig. 5.

Aurem exprimit ab anteriori parte, five qua finem fpectat, aliquantum tamen verfus occiput inclinatam, ut diftinctius quatuor officula in confpectum veniant.

a. Extremitas aquæductus Fallopiani, a qua auditorii nervorum paris portio dura erumpit.

b. Portio offea ex parte finuofitatis maftoideæ, illa nempe, cui alligatur proceffus brevior incudis, ideo relicta, ut de ejusdem incudis hypomochlio melius conftet.

c. Mufculus minimi proceffus mallei. Mufculus vero proceffus minoris huic oppofitus obfervari non poteft, quia totus fub incude & meatu auditorio reconditur.

d. Mufculus proceffus majoris, qui per totam tubæ Euftachianæ longitudinem extenditur, a canali fuo offeo liberatus.

e. Cartilaginis tubæ Euftachianæ anterius latus, in quod præcedentis mufculi fibræ carneæ inferuntur.

ff. Mufculus novus tubæ Euftachianæ.

g. Mufculus ftapedis, liberatus a canali fuo offeo.

1. Canalis femicircularis major.

2. Canalis femicircularis minor.

3. Canalis femicircularis minimus.

4. Veftibulum, in cujus fecundum hanc partem infpecti fornice duo tantummodo foramina occurrunt ex quinque illis, quæ nerveos furculos in ejusdem cavitatem transmittunt. Tria, quæ fuperfunt foramina, in fequenti Figura fub oculos cadunt.

5. Canalis cochleæ.

6. Nervorum auditoriorum portio mollis, unam fui partem verfus cochleam demittens, alteram vero, quæ in furculos quinque dividitur, in veftibulum protendens: ex quibus furculis duo abfciffi, ne duo illa, per quæ ipfi ingrediebantur, modo indicata foramina obtegerent.

Fig. 6.

Aurem delineat, vifam a parte pofteriori, five qua occiput fpectat, eousque tamen verfus anteriora inclinatam, ut feneftra rotunda, membrana tympani, & ex parte etiam officula in confpectum veniant.

a. Aquæductus Fallopianus.

b. Tubæ Eustachianæ principium.

c. Cartilaginis ejusdem tubæ posterius latus.

d. Tubæ finis.

1. Canalis semicircularis major.

2. Canalis semicircularis minor.

3. Canalis semicircularis minimus.

4. Vestibulum, in cujus, ab hac parte inspecti, fornice primo exigua tria foramina in conspectum veniunt ex quinque illis, quæ nerveos surculos in vestibulum transmittunt. Deinde sub iis foraminibus, aliud majus foramen occurrit: & hoc est fenestra rotunda.

5. Cochleæ canalis, intra cujus gyros relicta est sinuositas illa minimis foraminibus pertusa, ex qua ea pars portionis mollis, quæ cochleæ prospicit, eandem cochleam per indicata foramina ingreditur: quæ porro majoris perspicuitatis gratia paulo majuscula, quam naturaliter sunt, ostenduntur. Cætera ex præcedentis Figuræ explicatione perspicua sunt.

Fig. 7.

Exponit membranam vestibuli, item cochleæ & canalium semicircularium zonas, molli nervorum auditoriorum portioni annexas, magnitudine naturali & in eodem situ, in quo conspicerentur, si tota ista labyrinthi superficie, quæ in præcedenti Figura exhibetur, sublata, ipse labyrinthus aperiretur.

TRAITISE OF FLUXIONS, OR AN INTRODUction to Mathematical and Mechanical Philosophy, useful for those, that would apply Mathematiks to Nature, by Charles Hayes. Gent.

h. e.

TRACTATUS DE FLUXIONIBUS, SIVE INtroductio ad Philosophiam Mathematicam & Mechanicam, in eorum gratiam conscripta, qui Mathesin rebus naturalibus applicare cupiunt. Autore CAROLO HAYES.

Londini apud E. Midwinter, etc. 1704. fol.

Constat plagulis 31½.

Autor

AUtor Nobilissimus & in novo calculo infinitesimali probe versatus, quantitates, quæ partem quantitatis finitæ infinitesimam constituunt, seu differentias infinitesimales sive inassignabiles, cum nonnullis vocat Fluxiones, ad imitationem receptæ phraseos, qua ex fluxu puncti dicimus fieri lineam; quanquam id revera nihil aliud significet, quam motu puncti lineam describi. Voluit autem hanc doctrinam exponere post *Illustrissimum Marchionem Hospitalium*, cujus præmaturum obitum adhuc lugemus, etsi in modis loquendi & notandi nonnihil ab eo recedat. Alia tamen nonnulla alterius generis utilitatis causa adjungit, & in procemio doctrinam Conicam compendiose proponit ex opere nuper edito *Clarissimi Milnes* de Conicis Sectionibus.

Sect. 1 Naturam quantitatum infinitesimalium exponit. *Sect. 2* Algorithmum hujus calculi tradit, ab *Illustri Leibnitio* in Actis nostris anni 1684 mense Octobri primum propositum, & simul ostendit in multiplicationis Algorithmo, quomodo duorum rectangulorum xy & (x) (y) seu ABCD & AEFG differentia sit $xdy + ydx$. Quod adjectis litterarum notationibus ad ejus figuram hoc modo designare visum est in fig. VIII, ubi AB est x, AD y AE est (x) seu $x + dx$, AG est (y) seu $y + dy$ & ABCD est xy, & AEFG est (x) (y) & GDCH est xdy, & EBCI est ydx. Unde patet, inter ABCD & AEFG differentiam esse GDCH & EBCI una cum CIFH, seu $dxdy$, sed quod habetur pro nullo. TAB. X. Fig. VIII. *Sect. 3* agit de modo per calculum ducendi Tangentes, incipiens a circulo, paraboloidibus & hyperboloidibus: de ellipsibus quoque & focis tractat: calculum etiam Tangentium ex Curvarum æquationibus ducere docet: deinde ad Curvas non Analyticas procedit. Nonnulla etiam exempla exhibet pro methodo Tangentium inversa, ubi ex valore Subtangentis non difficulter reditur ad æquationem, in qua nulla alia est indeterminata, quam abscissa & ordinata. *Sect. 4* est de areis curvilinearum superficierum, quas, ubi opus, seriebus infinitis exhibet. Agit & de Logarithmicæ, Cycloidis, Cissoidis & talium areis. *Sect. 5* de Maximis & Minimis, quam rem illustrat exemplo Dioptrico de facillima via radiorum lucis, & quæ convenit cum linea brevissimi descensus, de quibus in his Actis. *Sect. 6* de punctis flexus contrarii & regressus in Curvis. *Sect. 7* de

de solidorum dimensionibus & speciatim de iis, quæ rotatione generantur. *Sect. 8* de curvarum in rectum extensionibus & evolutionibus. *Sect. 9* de lineis, quæ concursu reflexarum formantur. *Sect. 10* de iis, quæ formantur concursu refractarum; quas lineas quidam catacausticas & diacausticas vocant. Ubi & de focis vitrorum sphæricorum succedaneorum. *Sect. 11* de centris gravitatis linearum, superficierum & corporum. *Sect. 12* de centris percussionis. *Sect. 13* de centris oscillationis & de pendulis isochronis. *Sect. 14* de infinitesimalium usu in Astronomia. Hic motus Planetarum in ellipsibus explicantur, nec tantum *Newtoni* calculus exponitur per lineas trajectorias, sed & *Leibnitii* per circulationem harmonicam & paracentricas impressiones, ex Tentamine ejus de motuum cœlestium causis his Actis inserto. *Sect. 15* de tangentibus curvarum & differentialibus quantitatum exponentialium: cujus calculi fundamenta, ut multa alia hujus operis, ex his Actis transsumuntur, & subinde utiliter illustrantur.

EPISTOLARUM B. PAULI APOSTOLI TRIPLEX Expositio. Autore R. P. BERNARDINO A PICONIO, Minorita Capucino, S. Theologiæ emerito Professore & antiquo provinciæ Parisiensis Definitore.

Parisiis, apud Jo. Anisson, 1703. in fol. Alph. 9.

SCriptorum Paulinorum egregia captus præstantia operis præsentis Autor, Senex venerandus, die eadem ac nocte meditari per longum satis temporis spatium studiose perrexit, & post exactam cujusque capitis discussionem, imo & post plerorumque versiuum & verborum saltem obscuriorum explicationem in *Commentario* factam, brevem capitis instituit *Analysin*, in qua velut in speculo exhibetur statim ordo & connexio textus Apostolici, cui denique *paraphrasin* quandam superaddidit, quæ mentem illius fideliter exponeret. Singula autem hæc privatos primum in usus consignavit, nunc vero aliis etiam inservire meditationum suarum publica hac evulgatione laboravit, in qua tamen Analysin & Paraphrasin, utut natu utraque posterior sit, Commentario jure antepo-

teposuit. In *Analysi* capitis cujusque habetur in suas partes resolutio, quæ tamen ordinem & connexionem simpliciter declarat. In *Paraphrasi* texenda sedulo cavit, ne plura diceret, quam cogitaverit Apostolus, indeque mentem cujusvis textus breviter & clare aperuit ipsiusmet Apostoli verbis, aut saltem æquivalentibus, paucis aliquando tantum additis, quæ ad pleniorem intelligentiam visa fuere necessaria. In *Commentario* id egit, ne tricis Grammaticalibus aut quæstionibus mere curiosis animus distractus exsiccaretur. Istis ergo sepositis, earum loco observationes ubique pias, morales & asceticas expositioni admiscuit. Triplicis hujus operæ dilucidationem hanc subministrat. Analysin designare ait in charta quasi Geographica provincias, urbes & oppida, per quæ iter faciendum sit; Paraphrasin easdem provincias, urbes & oppida in semetipsis exhibere notat, verum adhuc quoque summatim quasi & in globo; at Commentarium uniuscujusque urbis templa, palatia, aliaque visu digna quæcunque sigillatim repræsentare innuit. In Prologo, Paulinis Epistolis omnibus generatim præmisso, de earum agit ordine, quem juxta Tillemontii mentem ita concipit, ut primam omnium priorem ad Thessalonicenses, ultimam vero posteriorem ad Timotheum constituat. Sed & singulis seorsim Epistolis peculiares addidit præfationes, in quibus de earum occasione, scopo, summaria idea aliisque ejuscemodi disseruit. Ex iis autem ut vel unicum huc afferamus, notatu haud censemus indignum, quod anceps Autor hæreat, dicendumne cum Theophylacto, quod Epistola ad Hebræos scripta quidem a Divo Paulo fuerit Hebraice, sed ab Interprete perito post in Græcam linguam traducta, sive Lucas ille, sive forsan alius censendus sit? an affirmandum cum Origene, quod cogitata quidem Pauli sint, dictio vero alicujus ex illius discipulis, qui ipsius scribam & interpretem una se gesserit? Quæ in Commentario occurrunt notæ atque observationes, paulo breviores sunt, & a recepta passim, Scriptores ad minimum inter Pontificios, interpretandi ratione vix unquam maximopere discrepant.

BESCHRYVING VAN OUD EN NIEUW ROME.

i. e.

DESCRIPTIO VETERIS NOVÆQUE ROMÆ.

Amstelodami, apud Franc. Halma, & Lugduni Batavorum apud Petrum van der Aa, 1704. in fol.

Constat decem fere alphabethis, & figurarum æ nearum justis plagulis circiter 90, præter minores quam plurimas ipsi textui insertas.

Splendidissimum hoc opus, etsi Batavorum præcipue usibus destinatum, dignissimum tamen est, quod ad notitiam omnium, qui bonas literas & elegantius effictas imagines in deliciis habent, perveniat. Postquam nimirum magnum illud Thesauri Antiquitatum Romanarum Græviani opus Bibliopolæ celeberrimi in lucem edidissent, magno inter alia figurarum æri faberrime incisarum numero ornatum illustratumque, ut ex sumtibus eam in rem factis fructus etiam aliquis ad nationalium suorum eos, qui vel Latine nesciunt, vel Thesaurum ipsum comparare non poterant, redundaret, id ceperunt consilii, ut Thesauri velut epitomen quandam, seu breviorem Romæ descriptionem adornandam curarent, sed iisdem figuris, & si quæ obviæ forent, aliis instruendam. Hæc agitantibus commodum in manus incidit Doctissimi Viri *Francisci Deseine*, gente Parisiensis, sed qui fortunarum sedem Romæ constituit, *Descriptio Urbis Romæ*, quam hic Gallico sermone in usum peregrinantium composuerat, Lugduni in Galliis A. 1690 edita, & a nobis in Actis hisce Tomo II Supplementorum Sectione VII p. 345 recensita. Eam itaque instituto suo maxime idoneam, ex Gallico sermone in Belgicum transfundi curarunt integram, cumque nossent, *Basilii Kenneti Antiquitates Romanas*, Anglice antehac in usum Ducis Glocestriæ p. m. editas, in pretio esse apud Eruditos, a Viro Clarissimo *Wilhelmo Sewel*, quem constat Bibliothecam Orbis Eruditi (*De Boekzaal der geleerde Werelt*) Belgico idiomate hoc tempore adornare, facile impetrarunt, ut illas ex Anglico in Belgicum itidem sermonem traduceret. Ita ex duobus illis scriptis nata nostris *Roma* hæc *Vetus* & *Nova*, tot ico-

iconismis exornata, quæ non potuit non, Belgis inprimis, longe esse gratissima. Unum est, quod addamus, Romæ Veteri *Picturas* quoque *Antiquas Sepulchri Nasoniorum*, a Petro Santi-Bartoli delineatas & a J. P. Bellorio illustratas, Romæque primum Italice A. 1680 editas, quas Latine a Ludolpho Neocoro conversas Tomo quoque XII Thesauri Græviani inseruerant Editores, nunc Belgico sermone operi huic adjectas esse.

Algemeene Weereld-Beschryving &c.

Hoc est:

GEOGRAPHIA UNIVERSALIS AB A. PHER. DE LA CROIX Gallice primum conscripta, nunc vero in Belgicum sermonem translata a S. DE VRIES.

Amstelodami, apud Fr. Halma, 1705. in 4.

Constat Alph. 10, Plag. 13, Figuris æneis 100.

ET hunc librum Batavorum itidem usui præcipue dicatum, nobis indicare hic paucissimis suffecerit. De prima editione Geographiæ hujus Gallica, in Actis nostris A. 1693, p. 114 seq. diximus, additis etiam animadversionibus nonnullis. Secundæ Germanicæ, in hanc nempe linguam ab Hieronymo Dicelio nostro conversæ & hic illic auctæ, A. 1698, p. 169 meminimus. Tertia hæc Belgica est, quam Simoni de Vries, Viro multis nominibus de nationalibus suis bene merito debemus, qui non solum opus hoc amplificavit magis emendavitque, sed & celeberrimi Sansonis chartas Geographicas & præcipuarum urbium delineationes elegantes adjecit.

SPECIMEN LITHOGRAPHIÆ HELVETICÆ CURIOSÆ, QUO Lapides ex Figuratis Helveticis selectissimi æri incisi sistuntur & describuntur a JOHANNE JACOBO SCHEUCHZERO Med. D.

Tiguri typis Davidis Gesneri, 1702. in 8. Constat plag. 5. & fig. Tab. VII.

QUanta sit solertia Clariss. Authori, scientiam Physicam in altius evehendi fastigium, testatur abunde, quam ante paucos annos publici juris fecit, Physica Germanico idiomate conscripta. Helveticam in specie Historiam naturalem penitius ut pertexat, interdiu atque noctu operam navat non exilem. Cujus testimonium præsens præbet fragmentum, ex quo de ingenti Fossilium figuratorum in Helvetia reperiundorum numero judicare quis facile potest. Historicum potius quam

quam Physicum agit in hoc specimine Vir Clar. ab examine hypothesium & propriarum cogitationum de origine id genus mirandorum propalatione abstinens. Communicabit tamen easdem, majori observationum supellectile si fuerit instructus, in ampliori opere, cui collectanea inde ab aliquot annis se parasse, in præfamine enuntiat. Pro quo conatu suscipiendo & absolvendo ut Deus vires & sanitatem largiatur, omnes boni nobiscum exoptant. In præsenti Fossilia figurata maxime rara & curiosa nominasse sufficiat. Qualia sunt Concha fossilis tellinoides porosa & levis p. 21; Astacopodium binis articulis invicem junctis constans p. 27; Rajæ cauda fossilis p. 29; Lentes lapideæ striatæ, utrinque convexæ, vitreis figura similes, in massa lapidea vario sub schemate conspicuæ p. 30; Cranioides, p. 45; Conchula fossilis echinata p. 49; Conchites ab uno cardinis latere brevissimus, ab altero longissime excurrens, striatus p. 54; auris marina fossilis, p. 58; Ceratoides articulatus striis transversis undatus, & ornamentis foliaceis insignitus p. 59; Echinometræ digitus fossilis stellulis undique exornatus p. 63; Cancri Moluccani fragmentum fossile pag. 65.

LIRI NOVI.

Suidæ Lexicon Græce & Latine. Textum Græcum cum manuscriptis codicibus collatum a quamplurimis mendis purgavit, Notisque perpetuis illustravit &c. Ludolphus Kusterus. Cantabrigiæ, typis Academicis, 1705, fol. Tomi tres.

Antiquæ Literaturæ Septentrionalis Libri duo. Quorum primus Georgii Hickesii S. T. P. Linguarum veterum Septentrionalium Thesaurum Grammatico-Criticum, & Andreæ Fountaine Equitis Aurati Numismata Saxonica & Dano-Saxonica: alter Humfredi Wanleii Librorum veterum Septentrionalium Catalogum Historico-Criticum complectitur. Oxoniæ e Theatro Sheldoniano, 1705, fol. Tomi tres.

Humfredi Hodii de Bibliorum Textibus Originalibus, Versionibus Græcis & Latina Vulgata Libri IV. Oxonii e Theatro Sheldoniano, 1705. fol.

D' Amboinsche Rariteitkamer, of Eene Beschryvinge van allerhande Schaalvischen, benevens de voornaamste Hoornties en Schulpen, als ook zommige Mineraalen, Gestenten &c. door Georgius Everhardus Rumphius. T' Amsterdam, by Francois Halma, 1705. fol. cum figuris multis æneis.

*** *** ***

N. XI.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris, Anno M D CC V.

DESIDERII ERASMI OPERUM OMNIUM TOmus V, VI & VII.

Lugduni Batavorum, apud Petrum van der Aa, 1704. 1705. 1706. in Folio.

Tomus V constat Alph. 7. plag. 16.
- - - VI - - - Alph. 6. plag. 22.
- - - VII - - - Alph. 6. plag. 13.

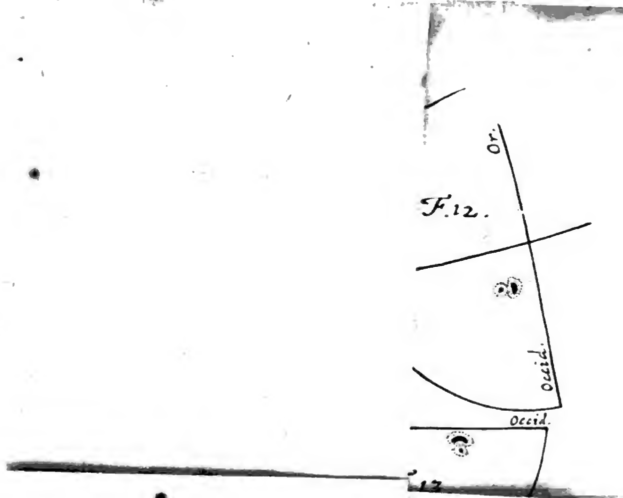
De elegantissima, quæ in Hollandia hoc tempore magno studio sumptuque adornatur, Operum Erasmi editione, mense Augusto anni superioris p. 352 sq. diximus, cum primum, secundum ac quartum eorum tomos in his Actis recenseremus. Suffecerit itaque, nunc quidem solum indicasse tres tomos alios, qui ex illo tempore editi nuper admodum ad nos pervenere: ut eo certiori spe omnes, solidioris eruditionis, qualem Erasmi scripta nusquam non spirant, cupidi fruantur, opus integrum & certo & brevi in lucem publicam proditurum. Utique strenue rem urget solertissimus Bibliopola, neque hactenus aliam ob causam tomum tertium Epistolis destinatum premit, quam quod quotidie adhuc ad eum undique ex Bibliothecis illustribus epistolæ hactenus ineditæ perferuntur, quas una cum antea impressis Lectori benevolo communicare gestit: cujus rei jam aliquod indicium a nobis in Novis Literariis mensi nupero Majo subjunctis factum meminimus.

Tomus ergo *Quintus* scripta Erasmi, quæ ad pietatem instituunt, eaque numero triginta novem complectitur. In his Theologum Practicum se exhibuit Erasmus, ac doctissimi Edito-

ris, qui Præfationem præmisit, judicio, dum salutaria monita Lectorum animis instillare nititur, ipse rerum Divinarum amorem, quo animus ejus arsit, abunde prodidit. Tametsi vero idem optet, ut quemadmodum olim pleraque opusculorum horum Galli, Angli, Belgæ, Hispani atque Poloni in linguas vernaculas translata habuerunt, ita & novæ, post tantam linguarum harum a temporibus Erasmi ad hanc usque ætatem mutationem, ad elegantiam seculi eorum versiones adornentur, ut etiam, qui *Lat ne* nesciunt, ad lectionem eorum alliciantur : ita non dissimulat tamen, esse in iis quædam, quæ nec sibi, nec aliis, sine ulla exceptione probentur; sed pauca ea ferenda esse monet, ob præstantiam doctrinæ ac salubritatem præceptorum in parte maxima obviam. Eminere autem præ cæteris idem censet *Enchiridion Militis Christiani* (cui Lovanii A. 1518 edito quæ præfixa ab Erasmo fuerat epistola, in nostra hac editione in volumen epistolarum amandata est, constituitque trecentesimam vigesimam nonam) *Opusculum de ratione veræ Theologiæ*, *Christiani Matrimonii Institutionem*, & *Viduam Christianam*.

Tomus Sextus Novum Testamentum, cum versione Erasmi Latina Græco textui e regione adjecta, ejusdemque Annotationes exhibet. Quæ quidem nova editio prioribus non uno nomine præferenda est. Nam primum cum in illis numeri commatum non essent additi, in hac & Græcis & Latinis diligenter addi curavit Bibliopola. Dein Annotationes Erasmi, quæ ad calcem subjectæ antea erant, ut facilius conferri cum textu ipso possint, singulis nunc paginis subjiciuntur. Eædem porro, ut commodius inveniantur, referuntur ad numeros versionis Erasmi, cum ipse olim non in suammet, sed vulgatam translationem eas scripsisset. Præterea summa totius Scripturæ & Index rerum, quæ in Novo Testamento leguntur, in editione autem Frobeniana Operum Erasmi A. 1540 non comparent, quod tamen in antiquiore alia Novi Testamenti editione invenirentur, probante haud dubie Erasmo adjecta, ea hic quoque adjecta deprehenduntur: perinde ac additamenta alia elegantia & frugifera, quæ in editione Basileensi anni 1522 leguntur, in secutis aliis dubium quam ob causam resecta. Ut adeo nihil omiserit Bibliopola eorum,

quæ

F.12.
Or.
Occid.
Occid.
13.

quæ novam hanc editionem quam perfectissimam reddere possent. In Præfatione eruditissimus Editor a suspicione Arianismi, in quam apud nonnullos Erasmus inciderat, quod loca quædam, quæ ad Divinitatem Christi, tot aliis argumentis abunde evictam, probandam præter necessitatem adduci vulgo consueverunt, labefactare in Annotationibus visus esset, breviter eundem vindicat.

Tomus Septimus Paraphrases Erasmi in Novum Testamentum continet, Opus, judicante Editore in Præfatione, quod inter omnes ejus lucubrationes multis maxime placuit, atque Auctori minimam invidiam creavit. Ne vero nec illæ ornatiores prodirent, commata primum diligenter numeris ad marginem notari Bibliopola curavit. Deinde textum quoque integrum Vulgatæ Novi Testamenti versionis in margine exhibuit, primis tantum octo Matthæi capitibus exceptis, quod hujus rei non statim ab initio impressionis in mentem venisset. Denique singulis capitibus summam contentorum complexa disticha præfiguntur, dudum nescio a quo edita, nec nulli tamen usui Lectori futura.

OBSERVATIONES MACULARUM SOLARIUM a R. P. JARTOUX Soc. Jes. Pekinomissæ ad G. G. L.

Die prima mensis Novembris anni 1701 hora circiter post meridiem $1\frac{3}{4}$ directis casu in Solem Telescopiis 6 pedum, visa est macula in disco Solis distans $\frac{1}{11}$ circiter a margine inter orientem & meridiem. Illius figura erat oblonga sed irregularis; mole exiguam muscam æquare visa est. Fig. I. TAB. XI. Fig. 1.

Eadem die hora circiter tertia apparuit alia, sed multo minor, inter priorem & marginem Solis, paulo vicinior majori maculæ quam margini. vide Fig. 2. Fig. 2.

Die secunda oriente Sole eædem visæ sunt maculæ, quæ prius, sed paulo a margine remotiores, & inter se magis dissitæ. Tum alia tertia deprehensa est inter primam & secundam versus Astri meridiem; hæc erat minima, nec nisi telescopio duodecim pedibus longo videri potuit. Vide Fig. 3. Secunda longior apparuit quam hesterna die, ita ut in Solis marginem prope orientem porrigeretur. Maxima seu prima macula visa est circumdata Fig. 3.

crassiori aliquo quasi aere in modum atmosphæræ, cujus extrema facile discerni possent. Multæ etiam passim illuxerunt faculæ tres illas complexæ maculas, & ad viciniorem Solis protractæ marginem. Hæc per duas horas ab ortu Solis distincte observare licuit.

Eadem die ante occasum Solis secunda seu minor macula in duas divisa fuit, easque exiguas, sed distinctissimas. Tum non longe a tertia macula mane deprehensa, altera quarta conspecta fuit tenuior, Solisque versus orientem sita. vid. F. 4.

Fig. 4.

Die tertia oriente Sole paulo major visa est prima macula una cum ampliori quasi atmosphæra. Secunda non amplius in duas divisa apparuit, sed vel utræque coaluerunt inter se, vel alterutra evanuit. Quæ superfuit tamen ex illis, erat rotundior quam prius. Tertia situm mutasse visa fuit, eandem rectam lineam cum prima & secunda occupabat. Quarta vero tenuior, quæ hesterna die primum apparuerat, magis ad meridiem accessit, fuitque semper minor qualibet altera & primæ ampliorique maculæ propior. vid. Fig. 5.

Fig. 5.

Ex tot maculis sola constans fuit, quæ prima maximaque fuerat; nam cæteræ omnes una cum faculis evanuerant, etiam ante horam post meridiem secundam. Interea duæ aliæ (F. 6.) mole quidem exiguæ, sed obscuritate conspicuæ visæ sunt, inter centrum Solis & constantem priorem maculam æquo ferme intervallo. Tum inter extremas istas alia tertia, denique etiam quarta deprehensa fuit, ita ut duæ extremæ majores, duæ mediæ minores essent, vixque percipi possent. Fig. 7.

Fig. 6.

Die quarta oriente Sole jam non amplius visæ sunt minores maculæ, quæ pridie apparuerant. Sola major illa, de qua prius, conspici potuit, sua semper circumdata quasi atmosphæra. Sed tamen hora post meridiem $2\frac{1}{4}$, eam ferme dixisses divisam in duas, quarum altera minor meridiem, altera major Solis orientem respiceret. Occidente deinde Sole, divisa etiam visa fuit, sed non certo, ita ut dubium adhuc esset, an perforata, an secta in duas foret macula; ea jam tum tertiam Solaris diametri partem percurrisse videbatur. Fig. 8.

Fig. 7.

Fig. 8.

Die

Die quinta oriente Sole, quantum solius telescopii ope judicare potui, deprehendi maculam illam tunc sitam esse in diametro efficiente cum axe Solis angulum circiter viginti quinque gradus orientem inter & meridiem: eamque jam $\frac{2}{5}$ partibus diametri versus centrum processisse. Denique divisam esse in duas, certo compertum est. Quæ minor hesterna die meridiem respicere videbatur, ea hodie versus proximum Solis marginem sita eandem omnino cum majori diametrum occupabat. Fig. 9. Fig. 9.

Eadem die hora circiter post meridiem $3\frac{1}{4}$ divisæ superius maculæ intervallo majori distare ab invicem visæ sunt, ita tamen, ut eadem adhuc quasi atmosphæra concluderentur. Major Solisque centro vicinior juxta minorem in longum porrigebatur: minor vero prope triangularis erat. Cæterum jam tantæ molis non erant, quantæ fuerant altero abhinc die, priusquam divisæ apparerent. Ante Solis occasum magis semper ac magis ad Astri centrum occidere eædem maculæ visæ sunt. Fig. 10. Fig. 10.

Die sexta duplex illa constansque macula Solis axem superasse deprehensa est centrum inter & meridiem, minorque ipsius a centro digressio videtur fuisse $\frac{1}{10}$ diametri. Situs utriusque is fuit, quem fig. 11. exhibet. Fig. 11. Atmosphæra, quam dixi comprehendere maculas, jam etiam in duas dividi tenuiorque fieri visa est. Hæc Sol oriens Fig. 12. Fig. 12.

Eadem die ante occasum Solis maculæ multum ad occidentem processerant.

Die septima Nov. oriente Sole utraque non parum minui macula visa est. Motus ad occidentem videtur fuisse celerior circa axem Solis quam alibi. In ipso meridie transmissa per telescopium Solis imago, & plano perpendiculari excepta eum macularum situm exhibuit, quem ostendit Fig. 13. Fig. 13.

Eadem die occidente Sole, maculæ mihi visæ sunt adeo vicinæ diametro conjungenti orientem & occidentem, ut semper dubitaverim, an illum jam superavissent, nec ne. Etsi minuantur indies plurimum, tamen illas ad extremum discum perventuras existimavi, imo & aliquamdiu postea duraturas, quanquam absoluto orbe recurrere non posse videantur.

Die octavo Sol tam oriens quam occidens, maculas minui & ad septentrionem jam declinare confirmavit; in ipso meridie ab occidente abesse visæ sunt $\frac{1}{5}$ parte diametri.

Die nona orto jam Sole maculæ visæ sunt ab occidentali margine distare circiter $\frac{2}{13}$ diametri. Fig. 14 exhibet macularum situm ipso meridie observatum. Sol occidens eas multo minores & ad marginem eodem cursu procedentes ostendit.

Fig. 14.

Die decima macularum situs e diametro respondebat ei loco, in quo primum deprehensæ fuerant, antequam in duas abirent. In ipso meridie atque occidente Sole illas quidem, sed non illarum atmosphæram per nubila videre licuit. Fig. 15.

Fig. 15.

Die undecima orto jam Sole visa est macula instar puncti oblongi jamjam proxima margini occidentali. Fig. 16. Illi præibat punctum lucidum paulo maculæ quam margini vicinius, sed valde conspicuum. Aliud etiam punctum lucidum micabat in maculæ capite versus occidentem. Prope eandem versus centrum erant multæ aliæ longiores faculæ.

Fig. 16.

Eadem die, hora circiter decima, deprehendi vix potuit macula, quæ non nisi instar lineolæ apparebat vicino Solis margini parallelæ. Micabant etiam duo, de quibus superius, puncta lucida. In ipso meridie eadem macula visa est declinare ab occidente versus septentrionem, viginti aut viginti quinque circiter gradibus. Hora circiter secunda, præter duo superiora puncta micantia, apparuit non longe a macula linea curva perlucida versus septentrionem, quam etiam mane deprehendisse mihi visus sum. Eadem vidi adhuc occidente Sole. Fig. 17.

Fig. 17.

Die duodecima oriente Sole frustra quæsivi maculam, quæ in percurrendo Solis disco insumsisse mihi visa est duodecim circiter dies.

Atque ea sunt, quæ circa Solis maculas homini observare licuit omni ope destituto, tum quadrantis, tum horologii oscillatorii. Verum ea ipsa solum die, qua videri desierunt maculæ, in mentem venit mihi, potuisse me facile constantem illius maculæ locum in disco Solis sine ullo errore deprehendere, qualibet non solum die, sed etiam diei hora, atque ita ejus motum certo metiri,

si

si nempe telescopio aptassem duo, ut fit, ad angulos rectos se mutuo secantia reticula, tum directo ad Solem telescopio numerassem oscillationes alicujus globi e filo penduli, dum Sol mox unum mox alterum simul percurrit reticulum, atque etiam notassem, cui oscillationi uterque per utrumque reticulum maculæ transitus responderet: nam tunc sive linearum sive numerorum ope habuissem, quonam in Solis loco sita esset macula.

Quod spectat ad faculas, cum meminissem *Christiano Eugenio* nunquam in Sole visas fuisse, eximiumque illum Astronomum sentire, in Sole nihil esse posse ipso Sole lucidius, majori adhibita diligentia, quicquid potui diu multumque observavi, idque præcipuum deprehendi, fuisse circum faculas quandam diffusam quasi fuliginem tenuiori fumo haud absimilem, ita ut faculæ nullo modo essent lucidiores iis Solis partibus, quæ nulla ejusmodi fuligine macularentur. Unde fieri posse putavi, ut materia, ex qua conflarentur, vel in quam resolverentur maculæ, diffusa per aliquam Solis partem sua hic densitate maculas, hic diaphaneitate faculas in Sole efficeret, præsertim cum non apparuerint faculæ, nisi crescentibus aut jam evanescentibus maculis.

UITLEGGINGE VAN DEN PROPHEET AMOS &c.

i. e.

EXPOSITIO PROPHETÆ AMOS, QUA VOCUM EMPHASIS, loquendi formulæ, priscarum gentium ritus, variæque antiquitates & historiæ explicantur. Per THEODORUM van TOLL, apud Wudebergenses Ministrum.

Trajecti ad Rhenum, apud Ant. Schouten, 1705. in 4.
Constat alph. 3. plag. 3.

QUi edecumatis lucubrationibus suis, quibus tum jura Christi Regia ex Ps. LXXII, 1 (in Actis nostris A. 1687 mense Martio p. III. memorata) tum Prophetiam Joelis justo commentario illustravit, solidæ eruditionis laudem, publicumque meruit plausum Reverendus Autor, jam absolutum expositionis vaticiniorum Amosi opus erudito orbi sistit, nec autoris indignum nomine, nec lectori pœnitendum. Cujus in elaboratione ean- præf. *** 3.

dem

dem secutum se fatetur rationem ac methodum, qua in Joele explicando usus, quamque in præfatione illius commentarii pro-
p. 2. lixe exposuit. Rem omnem vero ita aggreditur, ut universam Prophetiam in tria partiatur membra, quorum 1. gravissima complectitur judicia Dei ac pœnas Syriis, Philisthæis, Tyriis, Edomitis, Ammonitis & Moabitis infligendas: 2. Judaici extirpationem populi, sublatumque penitus a Juda & Israel regnum juxta ac sacerdotium memorat: 3. regnum Christi divinasque pollicetur benedictiones per Evangelii præconium in conversos Judæos pariter & gentes conferendas.

4. Cum quæ in præcognitis explicari solent, Propheta ipse v. 1 exponat, ad ipsam statim textus exegesin se accingit Autor, ante omnia observans, alium hunc & diversum a Patre Esaiæ, cujus 2. Reg. XIX, 2. 20. 2. Chron. XXVI, 22. Es. I, 1. fit mentio, esse Amosum: quod iste regio ortus sit sanguine, noster autem humili loco natus, & pastoritium vitæ genus secutus. Ubi quidem in significationem vocis נקדים inquirit, quæ cum ad radicem נקד στίζειν, signare, stigmatibus impressis notare, originem suam referat, ob notata ac signata pecora ad pastores translata est. Qua in derivanda origine, varia ex antiquitate lectu haud indigna
5. inspergit. Hinc ad Patriarcharum vitæ institutum pergit, eosque non ex ea, quam Aristoteles reddit, ratione pascendis pecoribus operam dedisse affirmat, quod otio fere diffluant, & sine labore victum parent pastores: sed quod id vitæ genus animum non adeo occupet, aut a divinarum rerum abstrahat contemplatione. Tum & pecorum perquam necessarium in sacris ipsorum usum fuisse: quid quod & pastoritia vita egregia ad rite & sapienter ineundas rationes monita suppeditet, quibus, ex Philonis judicio, Moses etiam, Jethronis oves per quadraginta annos pascens, mansueto po-
6. puli Israel regimini assuefactus fuerit? Tum porro in Ægyptiorum, quo pastores prosequebantur, odii causas paulo curatius inquirit. Et has quidem alii, Manethonis apud Josephum testimonio nixi, in turbas conjiciunt, quas pastores olim Ægyptiis ingentes dederunt, ipsorumque in se animos, irasque hoc pacto
8. concitarunt: alii in pecorum mactatione & cæde collocant, quæ pastoribus frequens, Ægyptiis pecora ceu Numina colentibus, religio-

gio-

ligionis fuerit: *Nunquam fas fuit Ægyptiis*, inquit Macrobius l. 1. Saturnal. c. 7. *pecudibus aut ſanguine, ſed precibus & ture ſolo placare Deos*. Quod & Juvenalis confirmat: quanquam minus bene huic ſententiæ cum Scripturæ teſtimoniis, Gen. XLIII, 16. XLVII, 16. 17. Exod. IX, 19. convenire videatur. Cunæo quæ circa hanc quæſtionem mens ſit, ex ipſius verbis l. 1. de Republica p. 9.
Jud. c. 5. intelligi poteſt. Et huc quoque faciunt, quæ Joſ. Sca- 10.
liger Animadverſ. ad Chronolog. Euſebii p. 18, Heidegger. Hiſtor. Patriarch. Exercit. 1, Joh. van der Wayen Varior. Sacr. p. 298, & Burmannus *Wet en Getuygeniſſe* p. 298 obſervarunt. Jam ad Amoſum redit Autor, c. VII, 14 ſe inter נקרים referentem: quam vocem cur per ἀκκαρείμ LXX Int. lectionis vitio decepti reddiderint, exponit. Thekoam, unde oriundum ſe ait Propheta, cujus- 11.
que crebra in ſacris literis mentio fit, 2. Sam. XIV, 2. XXIII, 26 &c. Kimchi florentiſſimum dicit oppidum fuiſſe regionis Aſſer: Epiphanius in regionem Zabulon locat, uterque non adeo veriſimilibus argumentis niſus. Ex communi ſententia urbs Judææ habetur, ſex circiter milliaribus, juxta Hieronymum, ab urbe Bethlehem diſtans, Hieroſolymis verſus meridiem ſita, verſus regionem Engeddi & deſertum. Quæ licet arida eſſet & ſterilis regio, ovibus tamen alendis ſufficiebat, ideoque paſtoribus frequens. Quorum e numero cum noſter fuerit Propheta, occaſionem nactus Autor, locum communem egregie illuſtrat, qui factum, ut eos 12.
ſæpe ad obeunda miniſteria ſua vocarit Deus, qui nec autoritate, nec natalium ſplendore pollerent, ſed in re tenui eſſent, vilesque ac contemti haberentur? Porro occaſione verborum v. 1, אשר חזה cur Videntes olim dicti Prophetæ, & quot cœleſtium viſionum 13.
in uſu fuerint genera, erudite exponit. Sed & ad alia progrediendum.

Cum Cap. ſtatim I, p. 37 ſqq. pœnas denunciat gentibus Pro- 7.
pheta, in enumerandis ipſarum delictis ſolenne quaſi ipſi eſt, ut tria quatuorve memoret peccata: quæ numeri reſtrictio in varias interpretes ſententias traxit. Sunt, qui cum Vatablo, Clario, aliisque e Pontificiis, utroque in unum conflato numero, ſeptenarium efficiunt: commenti præſidium in particulam על ſingulis præmisſam numeris collocantes; tum & quod ſeptenarius multitudinis

 ſit

ſit & perfectionis numerus, ut in Scripturis Gen. IV, 24, Lev. XXVI, 18, 21, 24 &c. ſic apud prophanos, Callimachum, Philonem, alios, Dougtæo in Analect. Sacr. Excurſ. 169 allegatos. His ergo ea Prophetæ mens eſt: bis terve ſi in me deliquiſſet Damaſcus, haud gravatim veniam darem; at cum ſeptima etiam vice, i. e. creberrime, ad iram me provocarit, ſuæque impleverit iniquitatis menſuram, haud diutius parcam. Alii rurſus non combinatos, ſed ſingulos indefinite accipiendos numeros cenſent, velut pari dictionis valore apud Homerum τρὶς καὶ τετράκις, & apud Virgilium ac Senecam, *o terque quaterque* dicitur. Quæ ſatis congrue conveniunt cum phraſi, ſex & ſeptem Job. V, 19. Prov.
p. 38. VI, 16; ſeptem & octo Coh. XI, 2; duo & tria Job. XXXIII, 29; tria & quatuor Prov. XXX, 15. Unde ſenſus emergat talis: quod non tam ob tria delicta, quæ velut ſilentio involuta præteriri potuiſſent, quam ob quartum cumprimis, quod ferrea Gileadi trituratio ſit, contra Syros & Damaſcum inſurgens Dominus, debitas rebellioni, ſuperbiæ & contumaciæ ab ipſis repetiturus ſit pœnas. Sed vero alii determinatum hunc numerum malunt, eo quod quatuor maxime vicibus Iſraelitis bellum intulerint Syri. 1) cum in gratiam Aſæ regis Judæ, arma caperent contra Baaſam regem Iſrael, qua in expeditione Syriacus Benhadadi exercitus ingentem regno Iſrael intulit cladem, 1 Reg. XV, 18. 19. 20. 2) regnante in Iſrael Achabo, quo tempore adverſo bis pugnarunt Marte, cæſis ultimo in prælio centum hominum millibus, præter viginti ſeptem millia, Aphekæ mœniorum ruinis oppreſſa, 1 Reg. XX. 3) cum Hazael & Benhadad reges Syriæ cum Joahaſo confligerent, ac univerſam fere Iſraelitarum gentem delerent, 2 Reg. XIII, 4) cum Rezin rex Syriæ & Pekah rex Iſrael Hieroſolymas obſidione cingerent, Ahaſo in Juda principatum tenente, 2 Reg. XVI. Quatuor ergo bella Iſraeli & Judæ Syri moverunt, quorum priora licet inulta, quartum tamen haud impune tulerunt, cum rex Aſſyriæ Tiglath-Pileſer Rezino bellum faciens, ipſo occiſo Damaſcum expugnaret, civesque ſub jugum mitteret. Sunt denique interpre-
39. tum alii, maxime Pontificii, qui tria Damaſci delicta de idololatria exponunt, inceſtu & cæde, quartum autem triturationem ferream dicunt. Quæ priora tamen cum non expreſſerit Amos, bene

Com.

Corn. a Lapide *illa*, inquit, *ex cerebro interpretum conficta videntur.* Hæc itaque cum ſine fundamento corruant, alii tritiſſimam ingreſſi viam, indeterminatum hunc numerum dicunt, de omni injuria Syriorum, Iſraeli, Judæ aliisque populis illata capiendum. Ita Cyrillus, Hieronymus, Vatablus, Druſius & alii multi, numerum certum pro incerto ſumendum ſtatuentes. Tandem ut ſuam quoque adjiciat ſymbolam Autor, tria priora non ſolum ignota, ſed & inulta exiſtimat delicta fuiſſe, ad tempora usque Amoſi: quartum tamen triturationem eſſe ferream, ſcelerum graviſſimum, quod divinam maturarit vindictam. Quæ autem hæc trituratio fuerit, ex iis vult peti, quæ in Joelem commentatus eſt p. 261 & 443. Hic paucis ſaltem obſervat, per Gilead non unam p. 40.
deſignari urbem, quæ Cyrilli & Theodoreti ſententia fuit: ſed integram regionem tribuum Gad, Ruben & Manaſſis hæreditariam. Tum & ad vocabulum חרצות notat, quod LXX per πρίονας ſerras 41.
reddant: Symmachus, Aquila & Theodotion τροχοὺς rotas: Theodoretus πριονοειδεῖς τροχοὺς falcatas rotas: Hieronymus currus, alii aliter. Ferreis itaque curribus ſeu rotis triturationi aptis Iſraelitas a Syris diſſecatos ac ſerratos fuiſſe: quod pœnæ genus in Oriente haud infrequens, teſte Jud. VIII, 7. 2. Sam. XII, 13. 1. Chron. XX, 3. Proverb. XX, 26. Nil itaque cogit, ut cum Mercero impropric de violenta ſumatur oppreſſione. Sed ex his ceu ungue ſufficiat agnoviſſe leonem; cætera B. L. induſtriæ relinquimus.

DE JURE PROEDRIÆ SEU PRÆCEDENTIÆ variarum Quæſtionum Decades duæ, Auctore CASPARE HEINRICO HORNIO JC. & Anteceſſore Wittebergenſi. Editio ſecunda auctior.

Wittebergæ apud Meyerum & Zimmermannum, 1705. 4.
Conſtat 14. plag.

PLeriſque hominibus delicata ſui innata eſt æſtimatio, adeo ut non tantum contemtum aliorum ferre non poſſint, ſed & aliis ſine cauſa poſtponi nolint: hinc non infrequentes, in vita civili, de præcedentia ſunt contentiones. Ex hoc genere Excellentiſſi-

tiſſimus Autor duas decades exhibet, quarum ſyllabum breviter texemus. In prima decade primum occupat locum quæſtio generalis, de moralitate controverſiarum præcedentiæ: deinde disquiritur, utrum Conſiliarius Principis Imperii titularis præcedat Doctores & Licentiatos? tertia quæſtio oſtendit, quo loco Comes Sacri Palatii haberi debeat? in quarta diſputatur, num is, qui prior licentiam adeptus eſt aſſumendi Doctorales honores, poſtea Doctor creatus, præferendus ſit illi, qui medio tempore & Licentiatus & Doctor factus eſt? Quinta expendit, utrum Doctoris filia innupta mercatoris uxori ſit præferenda? ſexta rationem litis, inter bibliopegi & lanionis uxores de præcedentia compoſitæ, exhibet: ſeptima de eo ſatagit, quis e duobus potior, qui unius ejusdemque temporis reſcripta Principis, quibus munera publica conferuntur, inſinuant? octava poligraphum municipii, cum ſenatoribus vel decurionibus de loco certantem, ſiſtit. In nona diſceptatur de jure Collegii, quoad vindicandam aut defendendam Præſidis vel Collegæ præcedentiam: decima tractat controverſiam, utrum illi, qui in urbibus oppidisque, inter cives vexilliferorum munere funguntur, jus præcedentiæ, intuitu aliorum civium habeant? In ſecunda decade Conſultiſſimus Autor diſceptat de præcedentia Doctorum, eorumque lite cum Conſulibus civitatis municipalis: poſtea præcedentiam ſubſtituti Scholæ Rectoris explicat: inde pergit ad quæſtionem, utrum actus præcedentiæ, quem anteceſſor exercuit, in poſſeſſorio proſit ſucceſſori? huic ſubjungit proedriam Doctorum, intuitu Superintendentium & Præfectorum, hoc etiam addito, quod Collegia Juridica de jure præcedentiæ omnino reſpondere poſſint. His adductis, præcedentiam reſpectivam enucleat, ac quis proedria potior ſit, ſi plures in exercitio jurisdictionis ſimultaneo concurrant, oſtendit: tum præcedentiam Advocatorum, ut & bibliopolæ & mercatoris explanat, atque, evoluta actuum publicorum & privatorum, præcedentiæ intuitu diſtinctione, caſtratoribus ſuum, qui œnopolis, ex quadam rubrica, ab ipſis non allegata, præferri cupiebant, ultimum locum cedit. Illuſtrando Conſultiſſimi Autoris labori, vel unius quæſtionis rationes ſpecialius nonnihil recenſebimus. In decadis primæ quæſtione tertia, ut antea indicavimus, de Comite Pala-

Palatino ſermo eſt. Vivebat ille in civitate quadam municipali, in qua Senatorius ordo eo jure utebatur, ut ſinguli Doctores & Licentiatos præcederent. Quem ergo locum ipſe ambire poſſet, edoceri voluit, ac id reſponſi a Facultate Juridica Wittenbergenſi accepit, quod Conſuli regenti locum honoratiorem cedere debeat, cum velut incola jurisdictioni magiſtratus oppidani ſubſit. Hac occaſione non tam quæſitum, quam potius pro certo ſuppoſitum fuit, quod Comitiva ſuperet dignitatem Doctorum, cum Comites Palatini plerumque a Cæſare accipiant facultatem creandi Doctores; hi etiam, poſt exactos in Academiis legendo docendoque viginti annos, ex communi ſententia, Comitivam nanciſcantur; non minus Comites Palatini Nobilibus pares habeantur, in multis quoque iis præferantur, Illuſtres, Nobiles, Spectabiles & Clariſſimi, nec non Conſiliarii ac Conſiſtoriales Imperatoris audiant; Comitiva etiam titulis Conſiliariorum Cæſareorum, in Capitulat. Leopoldi art. 44 præponatur, ac involvat communicationem exercitii Reſervatorum Imperatoris, quæ ne ipſis quidem Statibus Imperii, præcipue extra territoria ſua, facta ſit. In eandem ſententiam, in caſu ſimili, pronunciavit Facultas Juridica Hallenſis, & licet pro Doctoribus, contra Comites Palatinos, ſuffragium tulerit Collegium Juridicum Jenenſe, attamen quid ejus rationibus reponendum ſit, alio Reſponſo Hallenſi oſtenditur.

JOHANNIS VOET, JURISCONSULTI ET ANtecesſoris in Academia Lugduno-Batava, Commentarius ad Pandectas, in quo præter Romani Juris principia ac controverſias illuſtriores, Jus etiam hodiernum, & præcipue fori quæſtiones excutiuntur. Pars hæc poſterior continet octo & viginti libros poſteriores.

Hagæ Comitum, apud Abrahamum de Hondt, 1704. in fol.
Continet Alphab. 12.

PRimam egregii hujus operis partem recenſuimus in Actis anni 1699, menſ. Novembr. ibique de laudabili Celeberrimi Autoris inſtituto, de ordine quem ſequendum ſibi duxit, de elegantia ſermonis ipſius, deque ſingulari ejus eruditione, candore, induſtria nihil

hil diximus, quod non idem ad partem hanc posteriorem jure merito sit trahendum. Tardius a se impleri fidem, in primi voluminis præfatione datam, de hoc altero tomo edendo, non in sequiorem partem acceptum iri sperat Noster, si se, quotidianis professionis publicæ negotiis districtum, horas tantum subcisivas laboris hujus absolutioni impendere potuisse, cogitaverint Lectores, atque insuper materiarum partis hujus posterioris amplitudinem respexerint ac difficultates. Quamvis autem haud grave sibi futurum fuisse dicit, apparatu majore de pluribus disserere, verbis tamen parcendum censuit, rebusque potissimum, compendiose quidem, nec tamen eo minus pro dignitate explicandis, incumbendum; quarum etiam copia tantum non obrutus, evitare haud potuit, quin pars hæc secunda in longe majorem, quam prima, excreverit quantitatem, ne alioquin, quod quibusdam accidit, posteriora minore videretur diligentia, quam priora, tractasse. Cæterum, cum Virorum doctissimorum lucubrationes, de nonnullis ulterius cogitandi ansam præbuerint, calci totius operis quædam adjecit, quæ non solum iis, quæ in parte priori, sed & his, quæ in hujus secundi voluminis ea parte, quam ante biennium excusam dicit, illustrandis & limitandis inserviunt. Si quid vero tum in hac, tum in priore commentarii hujus parte affectaverit, id unum fuisse declarat, ne quenquam offenderet, neque tumidiore inflatoque scribendi genere uteretur, sed æquabili atque perspicuo; eo excepto, quod in *titulo de quæstionibus*, pro moderato in criminibus indagandis tormentorum usu pluribus agens, aliam quodammodo dicendi rationem adhibuerit, oratione ante annos plurimos publice recitata, nunc typis ibidem descripta.

Ex tanta, quæ nobis offertur, rerum selectissimarum copia, visum fuit, speciminis loco, excerpere sequentia. In titulo de *Sponsalibus* asserit, quod si liberi sub conditione, *si parens in nuptias consenserit*, sponsalia contraxerint, & pater rogatus primo con-
p. 4. n. 7. sentire noluerit, deinde vero, sæpius aliis intercedentibus, in nuptias consentiat, filius aut filia ex primo illo dissensu a vinculo sponsaliorum non liberetur (secus ac statuit Brouwerus) sed potius ex consensu paterno post interposito, etiamnum ad nuptias compelli possit. In hujus asserti fidem allegat *arg. L. 12. §. 2. ff.*

rem

rem ratam haberi; ex *Lege* autem *89. §. 1. ff. Verb. d. Sign.* cum decisionem casus plane diversi contineat, nihil in contrarium concludi posse contendit, proque sua sententia facere dicit placitum Ordinum Ultrajectinorum de matrimonio 6. Octobr. 1584. art. 10.
Contra eundem Brouwerum, qui existimat, conditionem illam, p. 5. n. 8.
si abortum procuraveris, sponsalibus adjectam pro non adjecta habendam, hanc vero, *si copulam admiseris*, esse re ipsa adimplendam, nisi mulier pudicitiæ studens, velit matrimonii futuri spe decidere, variis argumentis ostendit, quod ex sponsalibus sub utraque conditione contractis ad nuptias juvenis compelli debeat, sive conditio impleta fuerit, sive implementum ejus sponsa, saniorem secuta rationem, facere aut pati recuset; ne alioquin melioris sit conditionis, quæ turpe factum adimplet, quam quæ mature pœnitens a probro abstinet, & virtutem sceleri anteponit. Spon- p. 11. n. 20.
salia de præsenti vulgo dicta, a sponsalibus de futuro, quantum ad effectus juridicos, apud Belgas diversa non esse affirmat, licet aliud jure Canonico scripto placuerit; adeoque sponsalia posteriora, verbis præsentis temporis contracta, non debere obesse prioribus, per temporis futuri verba initis, concludit. Non tamen cum Si- n. 21.
mone van Leeuwen existimandum esse monet, sponsalia posteriora, ab initio in præjudicium priorum haud recte inita, ex eorum genere esse, quæ tractu temporis vires haud assumunt, sed potius firmari eadem, si sponsa, quæ jure potiori nitebatur, mortua sit, aut desistat sponte, ita ut altera tunc sponsum ad nuptias cogere possit. In titulo *de Nuptiis*, polygamiam a Deo in p. 17. n. 1.
patribus V. T. per quandam conniventiam toleratam, vel saltem non notabilibus pœnis coercitam, revera præceptis Divinis adversam fuisse, remissive asseverat. Edicto Caroli V. de A. 1540. con- p. 21. n. 11.
stitutum fuisse docet, eum, qui puellam annis viginti minorem duxerit, quæve adolescenti minori annis viginti quinque nupserit, non impetrato consensu patris aut matris talium minorennium, aut majoris partis proximiorum cognatorum, si parentes deficiant, aut denique ipsius magistratus, cujus jurisdictioni minores tales subjecti sunt, nihil lucrari posse ex bonis talis minorennis seducti vel seductæ, sive donationis, sive dotalitii, sive institutionis, sive legati, sive statutariæ aut pactitiæ communionis titulo. Has pœ-

pœnas deinde edicto publico Ordinum Hollandiæ anno 1580. art. 3.
& 13. non modo confirmatas ait, sed & matrimonia sine parentum aut alterutrius adhuc superstitis consensu inita, ipso jure nulla renunciata esse; cui consequens sit, ut & ad parentum, qui rigido jure uti velint, desiderium tales conjunctiones, licet con-
p. 22. n. 14. cubitu jam confirmatæ, dissolvi debeant. Patri, qui ob mores prodigos curatorem a magistratu accepit, cum arbitrium remittendæ injuriæ filio suo honesto illatæ relictum non sit, per *L. 17. §. 13. ff. d. injur.* nec concedendum esse putat, ut liberorum suorum nuptias ad suam metiatur vel utilitatem vel vilitatem, atque in eandem sententiam itum fuisse a Parisiensi Senatu, ex Antonio
p. 41. n. 65. sqq. d' Espeisses & Abr. a Wesel commemorat. Jure civili per nuptias non inductam fuisse universalem bonorum inter conjuges communionem allatis in medium argumentis probat, & his, qui contrarium ex *L. 1. ff. d. act. rer. amot.* nec non ex *L. 4. C. d. crim. expil. hæred.* evincere volunt, respondet. Moribus vero Hollandiæ, & aliarum multarum gentium, statutariam esse asserit facultatum omnium inter maritum & uxorem communionem, in cujus origine, objecto, effectu, aliisque circumstantiis exponendis,
p. 38. n. 52. haud vulgarem operam adhibuisse deprehenditur. Ex hac communione descendere dicit, ut & viri contractibus, stante matrimonio celebratis, uxor in Hollandia pro parte dimidia conveniri possit soluto matrimonio, sicut & hæredes ejus, etiamsi non utiliter, sed per mariti temeritatem, aut prodigalitatem dissolutamque vivendi rationem, æs alienum contractum doceatur: ubi tamen indicat, quod uxor nolens, ex continuata mariti prodigalitate manifesta, quæ scortis, alea, similibusque exercetur, diutius obligari, petere possit bonorum separationem, (vulgo *bœdelscheydinge*) qua impetrata publiceque significata, maritus nec ipsam, nec bo-
p. 134. n. 2. na ejus obligare possit. In titulo *de Divortiis* asserit, licentiam illorum toleratam magis, velut malum necessarium, quam probatam fuisse apud Romanos, idque tum ex eo evincit, quod secundum Plutarchum & Sigonium, Romuli lege mulieri maritum relinquendi potestas ademta fuerit, viro autem ejicere uxorem ex paucis tantum causis concessum, si scilicet veneficio circa prolem usa fuisset, aut alienam pro sua subdidisset, aut adulterium commi-

misisset, tum & inde, quod (secundum Gellium) nominatim cautum fuerit, matrimonium Flaminis Dialis non nisi morte dissolvendum esse, quasi ab eo, tanquam summi Jovis Sacerdote, exactior vitæ ratio ac sanctitas observanda fuerit, adeoque minus in eo tolerari debuerit, quicquid a recti tramite videbatur deflectere, quam quidem in aliis, quibus ea virtutis ac integritatis gloria non ita peculiariter commendata erat. Eandem ob caussam factum dicit, ut inter probrosas conditiones numerata fuerit illa, qua mater filiam instituerat, si a viro divertisset, ex insigni rescripto Imperatorio in *L. 5. C. d. instit. & substit.* Ad titulum *de Tutelis* statuit, non esse demandandam Judæis tutoriam in liberos Christianos potestatem, idque non quidem Juri Digestorum ob *L. 15. §. 6. ff. d. excus. tut.* bene tamen Juri, quod est in Codice, conveniens esse probat, cum homines isti secundum *tit. ne Christian. mancip.* propter seductionis periculum, ne mancipium quidem Christianum in potestate dominica habere potuerint aut possidere. In Belgio cautum esse ait edicto Ordinum Generalium d. 30. Aug. 1640. ut, si parentum alteruter Reformatæ religionis fuerit, tutela Pontificio non debeat demandari. Universitatis Lugduno-Batavæ studiosis fori quidem peculiaris privilegium indultum esse, attamen & ipsis studiosis minorennibus & studiosorum liberis tutores dare Cameram pupillarem civitatis Leydensis, notat. Quod a nonnullis asseritur, tutores ob levem culpam haud fuisse remotos, sed tantum ob dolum vel latam culpam, adeoque per *culpam* propositam in *§. 6. I. d. suspect. tut.* non nisi latam potuisse videri designatam, id gratis subsumi, sed nulla lege evinci contendit: patere enim ex *L. f. C. dict. tit.* & *L. 3. §. f.* it. *L. 4. ff. eod.* tutores ob negligentiam, segnitiem, rusticitatem, inertiam, simplicitatem, ineptiam removeri potuisse; ineptum vero esse, rusticitatem & segnitiem, ineptiam ac simplicitatem præcise latæ velle adscribere culpæ, cum & in levi, imo etiam levissima culpa segnities, negligentia atque inertia deprehendatur; eoque respicere Juris Consultum, quando ait, magnam negligentiam culpam esse, magnam culpam dolum esse *L. 226. ff. d. V. S.* Exemplo militum in expeditione occupatorum, etiam legatos ad exteras gentes missos, eorumque

p. 182. n. 6.

p. 191. n. 5.

p. 211. n. 7.

p. 271. n. 14.

comites ac ministros non inutiliter testari, durante absentia & in locis peregrinis commoratione, secundum simplicem Juris gentium solennitatem, neglectis solennibus tum loci, in quo morantur, tum domicilii, unde absunt legationis causa, existimat Noster, inque eam sententiam etiam responsum esse ait ab Hug.
p. 296. n. 8. Grotio in Resp. Juris C. Holl. part. 3. vol. 2. consil. 241. Moribus hodiernis non ambigendum esse dicit, quin unusquisque sive miles sit sive paganus, pluribus testamentis relictis mori possit, sic, ut in dubio omnia in priore & posteriore voluntate disposita exitum habere debeant, nisi quatenus contraria continent, quippe quorum intuitu suprema voluntas testatoris potior foret.
p. 365. n. 11. An testamenta illorum, qui in Indias navigant, aut inde redeunt, in navi condi recte possint coram duobus testibus, jurato de voluntate defuncti deponentibus, antea disputatum fuisse docet inter Hollandiæ pragmaticos, quorum alii militum privilegia ejusmodi peregrinantibus tribuerint, alii vero denegarint; sed postea constitutum esse probat placito Ordinum Generalium, testamenta navigantium in Indias, aut redeuntium, debere in scripturam redigi in libro ei rei destinato, & subscriptione ejus, qui illud scripsit, nec non duorum testium, confirma-
p. 426. n. 61. ri. De jure accrescendi ubi agit, sententiam illorum qui inter legatarios verbis tantum conjunctos locum illud invenire negant, jure meliori ac rationibus firmioribus niti contendit,
p. 606. n. 30. objectisque dubiis solidissime respondet. Jus Albinatus, vi cujus in Gallia fiscus succedit peregrinis in isto regno decedentibus, uti contra naturalem æquitatem & juris Romani principia inductum Nostro videtur, ita quoque ratione eorum, qui Ordinum Generalium subditi sunt, conventionibus inter Galliarum Reges & Fœderati Belgii Ordines identidem abolitum fuisse, idem significat. Parciorem antiqui juris civilis circa successiones tractationem supplere volens, inter librum XXXVIII & XXXIX de Feudis dissertationem inseruit, inque ea hujus quoque Juris elegantem at-
p. 624. n. 20. que perspicuum interpretem se præstitit. Multiplicatam illam vasallorum subordinationem, (qua jure feudali Longobardico a Capitaneis seu valvasoribus majoribus feuda accipiebant valvasores minores, & ab his iterum valvasores minimi vel valvasini) secundum

dum

dum usum Hollandiæ & vicinarum gentium, ignotam esse docet, ac tantum vasallum, qui a Comitatu Hollandiæ feudum tenet, subfeudum dare posse, ulteriorem vero subinfeudationum progressum non admitti, teste Hugone Grotio. Ab hoc tamen p. 646. n. 73.
in eo dissentit, quod feuda Hollandica ad dominum directum reverti statuat, si decimum cognationis gradum deficere contingat. Istam enim sententiam ostendit falso niti fundamento, quasi & allodialium successio ad eum gradum coarctata sit; quam successionis intra gradum decimum restrictionem neque juri civili, neque moribus Hollandiæ respondere, post titulum *ad Senatus C. Ter-* p. 602. n. 22.
tull. probaverat. Totum jus successionis feudorum hæreditario- p. 648. n. 79.
rum in Hollandia eo videtur ipsi redire, ut primo lineæ, dein gradus, tertio sexus, quarto ætatis ratio habeatur. Cui consequens esse dicit, ut filius secundogenitus potior sit nepote ex filio pri- p. 647. n. 76.
mogenito, sed & nepos ex filio secundogenito natu major, veluti viginti annorum, præferatur in avi defuncti feudo nepoti ex filio primogenito natu minori, veluti annorum decem; denique filius natu major sororis anteponendus sit filio fratris natu minori, licet, quod ad hoc ultimum attinet, contra placuerit Ultrajectinis. Ex usu hodierno, usque adeo necessariam esse tradit in feudis Hol- p. 656. n. 98.
landicis investituræ renovationem, ut nullus de feudo litigare possit, nisi petita investitura, quam & ideo dominus directus & actori & reo indulgere soleat, salvo tertii cujuscunque & suo jure. Ratione laudimiorum, quæ in recognitionem dominii directi, per va- p. 659. n. 106.
sallos investituram obtinentes, pendi solent domino, nec non curialium, quæ solvuntur ministris curiæ investituræ vacantibus, talem in Hollandia consuetudinem esse refert, ut feudum magnum aut medium per renovationem accipiatur, præstitis laudimiorum nomine decem florenis, parvum vero præstita unius anni pensione; quod autem ad curialia sive curiæ jura attinet, debeantur pro feudo magno floreni viginti duo cum stufero (*stuyver*) pro medio floreni decem, pro parvo quinque. Quænam vero feuda dicantur magna, quænam media, quænam parva, fusius eodem in loco exponit. Etsi olim in Hollandia & vicinis regionibus, feu- p. 661. n. 109.
dis quoque obligatio ad servitia militiamque adjuncta fuerit, tamen temporibus Caroli V. feuda magis allodiis hac in parte coe-

 pis-

piſſe adæquari commemorat, adeo, ut ſervitia aut militia jam a longiſſimo tempore non inveniantur vaſallis feudorum intuitu indicta fuiſſe, ac proinde negari haud poſſe, quod, ſi non expreſſa dicti Imperatoris conſtitutione, uſu certe inveterato, ab illo ſervi-
p. 998. n. 14. tiorum onere jam ſint immunes. Furti actionem pœnalem contra furis hæredes competere ſtatuit, non ſolum, ſi ex dolo defuncti aliquid ad ipſos pervenit, & ſi lis cum defuncto ſit conteſtata, ſed & ſi tutor res pupilli ſurripuerit; tunc enim mortuo tutore, uti cæteras actiones, ita & furti actionem, contra hæredes tutoris datas fuiſſe, contendit, quia a ſeipſo tutor exigere debuiſſet,
p. 1114. ſibique ſolvere, *L. 9. §. f. L. 10. ff. d. tut. & ration. diſtrab.* Ad titulum *de Quæſtionibus* graviter de illarum juſtitia atque æquitate differit,
p. 1118. multisque rationibus oſtendit, quod, ſi circumſpectius, ſi tardius, ſi non niſi pene probato crimine, ac reo graviſſimis præſumtionibus onerato, judex tormenta decreverit adhibenda, nihil prorſus in illis deprehendi poſſit iniqui, quod non in carceribus, in teſtibus, in inſtrumentis, in jurejurando, in ſententia ferenda, in ipſa confeſſione liberrime emiſſa, aliisque extra omnem injuſtitiæ & iniquitatis controverſiam conſtitutis, æque locum ſibi vindicet; ac proinde nullam ſatis urgentem rationem ſuppetere, cur confeſſioni per hujusmodi tormenta, cum moderamine adhibita, primitus extortæ, deinceps vero citra cruciatus renovatæ, magis, quam aliis legitimis probandi modis, fides eſſet deroganda. Atque hæc ex tomo undecimo operis hujus excellentiſſimi ſpeciminis loco recenſita ſuffecerint.

Medaillen-Cabinet Erneſtiniſcher Haupt-Linie &c.

hoc eſt

SAXONIA NUMISMATICA LINEÆ ERNESTINA Pars Prima, Autore WILHELMO ERNESTO TENTZELIO.

Sumtibus Chriſtiani Wermuthii numismatum Sculptoris. Proſtat Francofurti ad Mœnum apud Knochium, & Lipſiæ apud Stockium, 1705. in 4.

Conſtat Alphab. 1. plag. 9. & tab. æneis. 15.

Pri-

PRimam partem Saxoniæ Numismaticæ ab Amplissimo Tentzelio nuper admodum evulgatam, & a nobis in his Actis superiori mense Julio p. 289. s. recensitam, prima nunc Lineæ Ernestinæ pars excipit, in cujus proœmio quæstionem Autor tractat curiosam, *quænam vetustissima sint numismata Saxonica?* Ubi aliter respondendum esse dicit, quando numismata sensu nominentur arctiori, quæ iconibus elegantioribus aliisque scitissimis figuris puro auro argentoque expressa sint; aliter ampliori, cum quicquid est nummorum mnemonicorum subintelligatur. Illa vix reperiri perhibet Ernesto Albertoque antiquiora: hæc autem, si Spangenbergio fides, longe majorem omnino vetustatem sapere, & eorundem primordia a bracteatorum, qui vocantur, nummorum usu derivanda venire statuit, quos inter plures olim ad facti alicujus publici, structuræque, cumprimis Ecclesiasticæ, similiumque rerum memoriam pertinuerint. Cujusmodi nummum & recentioribus temporibus inter solidos Saxonicos sub grossi forma reperiamus, una parte scutum Saxonicum præferentem, cum inscriptione, HILF SANCT ANNA, h. e. *Adjuva Sancta Anna*; altera Electorale, cum inscriptione: MATER. DEI. MISERERE. MEI. Existimat igitur, grossum illum Fribergæ cusum, consecratumque sive in genere cultui S. Annæ matris Mariæ, Christique aviæ, sub seculi XV finem in Saxoniam invecto, sive in specie ædificio capellæ S. Annæ Fribergensi, ubi pentaclivio virili rhythmus integer ligno incisus conspiciatur, cujus initium nummo impressum sit: *Hilf S. Anna du Gerechte, Mit allen deinem Geschlechte, Amen*, h. e. *Adjuva S. Anna justa cum omni tua cognatione, Amen.* Quod si forte quis opponat elegantissimum aureum argenteumque numisma, cujus antica sistat S. Elisabethæ effigiem cum corona peploque, & inscriptione: ELISABETA. FILIA. ANDReæ. REGis. HUNGARiæ. OBIIT. MARBurgi. ANno. M. CC. XXXI. postica Hospitalis Marburgensis Ecclesiam ab ea fundatam, & in circuitu verba Psalmi CXII: DISPERSIT. DEDIT. PAUPeribus. JUSTITIA. EJUS. MANET. IN. SECULum. SECULI. respondet, falsum esse hoc numisma, neque ducentos adhuc annos superare, quoniam alia ejusdem scripturæ, modi & typi, in Maximilianum I. & Carolum V.

retroque in Carolum M. aliosque Imperatores & Reges facta supersint, omnia ab uno Judæo aurifabro elaborata, & alio forsan tempore occasionem datum iri sperat, qua singularem hanc fraudem ulterius possit detegere. Cæterum ad calcem subnectitur Caroli Gustavi Heræi, Consiliarii Aulici Schwartzburgici, epistola, qua is primæ partis Lineæ Albertinæ numismata annotationibus quibusdam illustrat, eque nummophylacio suo sex alia cum Tentzelio communicat, in supplementum aliquando proditurum differenda. Spondet insuper Amplissimus Tentzelius, quod opere hoc Numismatico absoluto, omnes tam Ecclesiasticos quam Politicos Ministros Saxonicos, quotquot numismatibus innotuerunt, singulari fasciculo velit comprehendere, adeoque rogat præcipuos in Aulis Saxonicis Status Ministros aliosque ex antiquioribus Nobilium Familiis oriundos, ut, quicquid de Parentum Avorumque vita ac numismatibus servent, sibi ad describendum formandumque gratiose & benevole concedant, ne debita operi perfectio curaque desideretur.

Sed ut ad rem ipsam deveniamus, quatuor hæc pars Electorum numismata repræsentat, ERNESTI puta, FRIDERICI III, JOHANNIS & JOHANNIS FRIDERICI, in cujus sorore, MARIA, fratreque JOANNE ERNESTO, clausulam facit. ERNESTI duo tantum affert numismata, alterum quod ejus effigiem ex una, & ex altera Alberti faciem refert, idque in fraternæ divisionis memoriam excusum fuisse conjicit, quanquam & cuilibet liberum relinquat, ut, cum nomina adjecta non legantur, effigies has Friderico Electori Ducique Johanni tribuat. Secundum Ernesti iconem, habitu Electorali splendentem, exhibet, aversa vero pars vitæ curriculum paucis comprehendit, istudque ex Wermuthianis numismatibus petitum est. FRIDERICI III, qui Sapientis cognomen merito tulit, numismata viginti quatuor recenset Tentzelius, e quorum numero prima & primaria illa sunt, in quibus se *Sacri Romani Imperii Locumtenentem Generalem* Elector nuncupat, quem titulum nonnisi ab A. 1507, quo eundem hoc ipso axiomate Maximilianus I. Imperator in Comitiis Ratisbonensibus mactaverit, ad annum usque 1519, quo Imperator modo laudatus obierit, gessisse eum monet, atque illos accurate re-

refutat, qui ad vitæ usque finem hunc ab ipso fuisse adhibitum contendant. Carolum certe V. Imperatorem hoc cum elogio nunquam dignatum esse, ostendit. Notatu dignum illud quoque numisma videtur, in quo ejus collari insculptum cernitur nomen IHS. MARIA, quod tamen illo tantum tempore, quo Pontificiæ adhuc Ecclesiæ addictissimus fuerit Fridericus non autem postea, cum ad Evangelicæ veritatis agnitionem pervenisset, ipsi arrisisse observat. Ab A. 1522. nummos Fridericianos ambiisse ait hanc inscriptionem: VERBUM. DOMINI. MANET. IN. ÆTERNUM, eodemque anno verba memorata, vel potius eorum literas initiales, manicis quoque primum innexas fuisse addit. Literas C. C. N. S. quæ passim in nummorum, tunc temporis cusorum, angulis compareant, more consueto sic exponit: *Crux Christi Nostra Salus*. JOHANNI Electori septem tribuit numismata, e quibus ullum, & memoriale quidem, ante annum 1530. cusum fuisse negat. Licet enim aliqui huc referant aurea illa vel argentea, quæ pestem, ut velint, Wittebergæ anno 1527 & 1528 grassantem, respiciant, unoque latere serpentem æneum, altero Christum crucifixum exponant, cum dictis Biblicis illuc spectantibus; nihilominus tamen, quoniam nec Joannis Electoris nomen, nec illius insignia ibi conspiciantur, omittere eadem consultius duxit; cum sine dubio pertineant ad alia sacra profanaque numismata, quæ isto tempore a sculptoribus proprios in usus elaborata, magno adhuc numero hinc inde asserventur. E genuinis vero Johanneis istud imprimis notari meretur, quod peculiariter respicere censet speratam quidem & ab Imperatore promissam, dehinc vero negatam feudorum concessionem, quod Tab. V. num. 3. delineatur, & p. 56. s. declaratur. Circa nummos, in quibus effigies Electoris Ducisque Johannis Friderici appareant, in superiori vero aversæ parte epulum Herodis proponatur, & in inferiori Johannis decollatio, cum perigraphe: *Johannes straft den Ehebruch Herodis, drum must er sterben, Marci VI*, quod est: *Joannes reprehendit Herodis adulterium, propterea morti traditur, Marci VI*, hoc observat, quod Joannes Elector, ex Comitiis Augustanis reversus, hanc posticam iconibus istis addi forte curaverit, in memoriam tam frustra speratæ investituræ, aliarumque ob religionem illata-

rum

rum afflictionum, quam colloquii præsertim memorabilis, die decollationis Joannis, Augustæ cœnando cum Heinrico Brunsvicensi aliisque magnæ dignitatis convivis habiti. Ast insuper tamen aliis expendendum altius relinquit, annon fama jam tum inter homines clanculum sparsa fuerit de furtivis Henrici, Ducis Brunsvicensis, amoribus cum Eva Trottina, ut Johannes Elector illum familiariter in cœna supra dicta monuerit. Cum enim isti magis posthac erumpentes in publicam vergerent criminationem, non septem solum infantes nominabantur, quos Dux cum Eva post fictas illi habitas exequias genuerit, sed is etiam accusabatur, quod antea, illa adhuc in Gynecæo inter virgines versante, aliquot infantes ex eadem susceperit. Quos si quis computaverit, facile hujus rei initium in annum 1530, imo citius, poni posse innuit. In ultimo Johannis Electoris numismate, inscriptionem hanc, tanquam memoratu dignissimam, observari jubet, in qua JOHANnes. PATer. ET. JOANnes. FRIDericus. Filius. EVANGelii. CONFESSores. INVICTISSimi vocantur. In postica summus Pontifex Hannas throno insidet, ante quem Petrus Apostolus cum tribus aliis personis stat, pone quos clypeolus numero 32 signatus jacet. Perigraphe ex Actis Apostolicis desumitur: ET. LOQUEBANTUR. SERMONEM. DEI. CUM. FIDUCIA. ACTOR. 4. Re diligentius expensa, non adeo absurdum reputat, si quis numero illo breviato 32, tam annum, quam Evangelicorum Confessorum numerum notari dixerit. Quid? si Episcopus in throno sedens Archi-Episcopum Moguntinum, tanquam mediatorem præcipuum, & qui ante ipsum stant Confessores, quadruplices ex Electorum, Principum, Comitum, Civitatumque numero Protestantes significent? Ad Apostolos enim applicationem commode fieri non posse censet, cum, testibus Actis Apostolicis, non quatuor, sed bini tantum, Petrus & Joannes, qui claudum sanaverant, ante summum Pontificem Synedriumque Judæorum constituti fuerint.

Sed partem Tomi hujus secundi potissimam conficiunt numismata JOHANNIS FRIDERICI Electoris, quorum omnino sexaginta numerantur. Singula autem commemorare uti nostrum haud est, sic aliqua dedisse e præcipuis suffecerit. Vulgaris

ris quidem thalerus eſt, quem ſub Tab. VIII. finem num. 3. Noſter affert, una ex parte Johannis Friderici Electoris, altera Georgii Ducis imaginibus, titulis inſigniumque ſcutulis ſignatum. Noluit tamen eundem ſilentio prorſus involvere, quia myſterium malumque omen nonnulli in eo quærunt, quod gladius Electoris quaſi fractus videatur. Equidem qui novit, quanta facilitate in feriundis monetis fiat, ut ferrum pauliſper dimoveatur, eum nulla heic admiratione digna judicaturum autumat. Si quis autem, quæ olim cum Imperialibus Cromwellianis, & cum Hannoveranis monetis, quæ duas thaleri tertias ſeu ſedecim groſſos valent, aliisque ejusmodi monetis vulgata ſint, huc conferre voluerit, eum ſenſu ſuo abundare permittit, majoris momenti reputans, quod A. 1695 Electoris hujus imagini, quæ picta in tabula lignea reperiatur in conclavi Eccleſiaſtico Ducali Vinariæ, acciderit. Eam quippe die converſionis Pauli, durante concione, ſubito fragore totam perruptam fuiſſe refert, gladio Electorali illæſo manente, prout ipſe viderit, & Müllerus in Annalibus ſuis prolixe expoſuerit. Tab. X. num. 4. 5. 6. 7. quatuor affert ejusdem magnitudinis numismata, quorum lemma unum eſt: GOT. STRAFT. DAS. UBEL. *Deus punit malum*; in poſtica vero modo hæc comparet inſcriptio: DRVM. BIN. ICH. Herzog. HENRICH. Von. Braunſchweig. VERDRIBN, i. e. *Propterea ego, Henricus Dux Brunſuicenſis, ejectus ſui*; modo iſta: DRVM. HAT. MEIN. HAVS. EIN. BOSEN. GIBEL, i. e. *Propterea domus mea faſtigium habet malum*; modo quatuor inter ſcuta hæc leguntur: GOT. HILFT. AVS. NOT, *Deus ex periculo eripit*; modo ſequentia: NOLI. PECCARE. DEVS. VIDET. Singula hæc reſpicere obſervat feliciſſimam illam expeditionem, qua Elector cum Haſſiæ Landgravio Henricum, Ducem Brunſuicenſem, invadens, totum ejus Ducatum duorum menſium ſpatio occupaverit. Numisma, quo A. 1545 ante expeditionem Henrici Ducis, Pontificii elatum ſuum animum publice ſignificarint, & quem ſub anni finem Lutherus in literis ad Electorem Saxoniæ, Landgraviumque datis, ac Tomo VIII Altenburgenſi fol. 465 relegendis deſcripſerit, nunquam ſe ſuis uſurpaſſe oculis fatetur, at varia tamen occaſione belli Smalcaldici cuſa indicare haud omittit. Neque in allegandis iis

uspiam defecit, quæ Joannis Friderici Electoris captivitatem pariter ac subsecutam tandem e custodia liberationem, pro fundamento agnoscunt. Qua occasione commentum istud perridiculum explodit, dum insignem Hispani ostentent ocream, Johanni Friderico in captivitatem abducto exutam, in qua eques cum toto corpore locum inveniat, quamque aliqui in Cimeliarchium Electorale Bavaricum Monachium translatam somnient. Cæterum si quis curiosus fuerit sciendi, quorsum altera Electoris ocrea pervenerit, eum ad Cimeliarchium Gothanum ablegat, ubi illa monstretur, inusitatæ quidem amplitudinis, non tantæ tamen, quantam Hispani jactent, ut totus eques, sed puer tantum quinque vel sex annorum illa se abscondere queat. Tenui eam constare innuit corio fusco, ut facile complicari condique possit, unica tantum solea, non calcaneorum, quali hodie utamur, fulcimento. Electoris in maxilla sinistra cicatricem, e pugna Mühlbergensi reportatam, & post in diversis numismatibus expressam, p. 189 seqq. considerat. Titulum *nati Electoris*, quo ultimo vitæ tempore Johannes Fridericus usus fuerit, non Electorem nude se appellans, p. 200 seq. probe attendi cupit, & quid ob eundem monuerit statueritque Elector Augustus, p. 209 enarrat.

His aliisque latius deductis, sub finem nonnulla disserit, primum de MARIA, Johannis Friderici Electoris sorore, eodem patre genita Johanne Electore, sed matre diversa e domo Anhaltina, Philippo inde Duci Pomeraniæ conjugio sociata. Hujus effigiem in nummo A. 1545 cuso apparentem sistit, istumque summi gaudii testandi causa, ob auctam tunc tertio filio Principe familiam, prodiisse conjicit. Copulationem Mariæ hujus cum Philippo Duce Lutherum peregisse, unoque ex annulis sponsalibus e manu sua excidente, ipsum paulo commotiorem dixisse refert: *Hörstu Teufel, es gehet dich nicht an, du wirst nichts ausrichten! Heus Satana, hæc nihil ad Te, ne quidquam efficies!* ad Sponsos vero conversum: *Wachset, und euer Same müsse nicht untergehen! Crescite, & semen vestrum non deficiat!* Ast eventum nihilominus docuisse animadvertit, centum annis post, Ducum Pomeraniæ familiam plane exaruisse. Sorori Johannis Friderici ejusdem fratrem associat, JOHANNEM ERNESTUM, Coburgensem, cujus diem emor-

emortualem, de quo hactenus disceptatum fuit, in octavum Februarii collocandum venire demonstrat.

HUMFREDI HODII LINGUÆ GRÆCÆ PROFESsoris Regii & Archidiaconi Oxon. de Bibliorum Textibus Originalibus, Versionibus Græcis, & Latina Vulgata, Libri IV. Præmittitur Aristeæ Historia Græce & Latine.

Oxonii e theatro Sheldoniano, 1705. fol.
Constant Alphab. 8.

Viginti anni sunt, ex quo Autor Reverendus, quem plurima alia scripta celeberrimum reddidere dudum, edita contra Historiam Aristeæ Dissertatione, a nobis in Actis nostris A. 1686 p. 205 recensita, in republica litteraria nomen sibi primum parare cœpit. In libri istius præfatione, tres alios libros de versione LXXvirali promiserat, quorum tamen editionem varia, quibus inde distractus fuit, negotia ad hoc usque tempus distulere. Factum interea est, ut vir magnus Isaacus Vossius, in appendice Observationum ad Pomponium Melam, paulo acerbius Aristeæ fidem contra doctissimum Hodium defenderet: quod tanto magis accendere debere videbatur eum, ad maturandam editionem librorum cæterorum, & vindicias parandas. Verum impediri se variis studiorum vicissitudinibus hoc facilius passus est, quod, utcunque Vossio visum fuisset, viros tamen passim doctissimos allatorum a se argumentorum vim sentientes invenerit, Menagios, Pagios, Allixios, Pikios, & Dupinium inprimis, qui omnia argumenta sua contra Aristeam Dissertationi præliminari in S. Scripturas inseruerit, suppresso licet, quod paulo ægrius ferre videtur, Hodiano nomine. Equidem in operis de Scriptoribus rerum Ægyptiarum libro IV, ante annos non adeo multos, Vossio satisfacere ipsi quoque fuerat constitutum, idque aperte præ se tulerat in Prolegomenis ad Malalam §. 13. Sed tamen istud quoque institutum nova impedimenta denuo interverterunt, id agentibus fatis, ut hæ ipsæ vindiciæ suo denique loco, hoc est in diutissime expectato opere, quod nunc ob oculos habemus, conspicerentur.

In eo primo loco ipsa Historia Aristeæ comparet, ad fidem nu-

nuperrimæ editionis Oxoniensis impressa, cum vel lectiones diversas vel notas consarcinare, ad Scriptorem suppostititium & nullius pretii, supervacaneum doctissimo Autori visum fuerit. Insequitur Dissertatio contra Historiam Aristeæ, quæ primum operis hujus librum absolvit, in paucissimis ab editione Oxoniensi anni 1684 dissidens. Nempe prima duo capita, demtis nonnullis, ut breviora evaderent, in unum contracta sunt; quædam etiam in sequentibus in epitomen fuere redacta, pauculis quibusdam locis textui inspersis; plura in sequentibus capitibus textui subjiciuntur, quæ tum illustrandis olim dictis, tum imprimis Is. Vossii exceptionibus dispellendis inserviunt. Quod enim Vossius v. g. ad argumentum allatum ex *Hermippo*, dicente post *Cassandri* excessum *Demetrium Phalereum* in Ægyptum demum adventasse, excipit; licet verum hoc esse concedatur, nihil inde tamen confici posse, nisi id solum, quod tempus, quo in Ægypto *Demetrius* fuit, non XXIV, sed XIV vel XV annorum fuerit: ad id respondet clarissimus Autor, imo & hoc, si verum id esse concedatur, inde confici, quod *Hermippus* non erraverit, cujus autoritatem erroribus imputatis convellere nisus fuerat Vossius. Quod *Antigonus*, cujus metu *Demetrius* ad *Ptolemæum* confugit, fuerit *Antipater*, *Cassandri* filius, qui & ipse *Antigonus* dictus sit, ut visum Hodio, eo impugnat Vossius; quoniam *Antipater* ille *Cassander* potius fuerit dicendus, si binomius extitisset, cum Græci cognomina vel a parentibus vel a præceptoribus acceperint, nec parens autem, nec præceptor *Antipatri Antigonus* fuerit appellatus: id levissimum clarissimo Autori videtur; indita enim a majoribus quoque Græcis nomina fuisse. Sic *Hermodamantis*, qui a majorum uno *Creophilus* appellatus sit, meminisse Jamblichum in Vita Pythagoræ: obstare quoque Vossio nomina *Alexandri Antiochi*, & *Demetrii Seleuci*, qui in Syria, & *Ptolemæi Alexandri*, qui in Ægypto regnarunt. Frequens autem in *Cassandri* familia nomen *Antigoni* extitisse, patere ex eo, quod filia quædam *Cassandri*, fratris *Antipatri*, vocetur *Antigone* apud Schol. Theocriti. Imo & nomen ipsi posse fuisse *Antigoni*, cognomen *Antipatri*, quod habere potuerit ab avo suo *Antipatro*, patre *Cassandri*. Ad argumentum Hodii contra *Aristeam* ex eo desumtum, quod nulla patris *Ptolemæi Lagi* apud eum

Confer. Acta E. 1687. p. 221.

cum sit mentio, responderat Vossius, factum id ideo, quod ille regno se eo tempore abdicaverit penitus: verum & falsum hoc esse observat clarissimus ejus antagonista (cum enim nunquam regnum deposuisse, Dexippi, Eusebii, Africani testimoniis, & aliis quoque argumentis quamplurimis probari) & si verum sit, nullam tamen rationem reddi posse, cur & *Eleazarus* in epistola, & e Senioribus unus viva voce bene precetur *Ptolemæo Philadelpho*, & uxori ejus, & sorori, & liberis, & amicis, patris ne verbo quidem facta mentione. Indignum *Demetrio* Bibliothecarii munus non fuisse, Hodio persuadere conatus eo fuerat Vossius, quod in Galliis quoque Archiepiscopus Remensis, Romæ ex Cardinalibus aliquis, isto officio fungatur: respondet iste, a Vossio quidem allegatos Bibliothecarios honorarios esse, nudo insignitos titulo, quales nulli apud veteres fuerint reperti; custodes saltem Alexandrinæ Bibliothecæ ejusdem conditionis cum ordinariis Bibliothecarum præfectis fuisse, a se exemplis compluribus esse demonstratum. Sed omnia percurrere nimis longum; ad partes itaque sequentes, quæ novæ penitus, nobis potius erit festinandum.

In libro itaque secundo de versionis Græcæ, quæ LXX viralis vulgo dicitur, ætate atque auctoribus prolixa instituitur disputatio. c. I. Confectam eam fuisse intra illud biennium, quo cum c. II. patre *Ptolemæo Lagi* simul Ægypto præerat filius *Ptolemæus Philadelphus*, probabile esse ex eo, quod veterum alii *Ptolemæi Lagi*, alii *Philadelphi* regno hanc versionem adscribant, qui hac ratione optime concilientur, ut necesse non sit, cum Junio atque Weemsio statuere, duas diversas sub duobus Regibus istis versiones sacri codicis fuisse confectas: firmare id præterea disertum *Anatolii Alexandrini* testimonium, & ex recentioribus, plerisque & gravissimis scriptoribus, quorum loca adducuntur, hoc placuisse. Petrum Trecensem vero, Eutychium Patr. Alex. Philonem, Athanasium, autorem Seder Olam, Præfationem Pentateuchi Arabici, Justinum Martyrem, in designanda ætate hujus versionis, multos gravissimos errores commisisse. Versionem hanc c. III. neque *Ptolemæorum* autoritate, nec *Demetrii Phalerei* studio esse confectam, sed a Judæis, qui sub *Alexandro M.* & *Ptolemæo Lago* magno numero, sive sponte, sive coacti, in Ægyptum de-

venerant, (quod ex Hecatæo & Josepho discimus,) proprio motu, & in proprios usus. Augumenta, quibus *Ptolemæorum* auspicia & *Demetrii* autoritas versioni huic eripiuntur, hæc sunt: 1. quod sola Pentateuchus conversa fuerit; probabile autem non sit, illos historica populi & prophetica oracula, quæ maxime illorum poterant curiositatem allicere, fuisse prætermissuros: 2. quod versio hæc neglecta & ignota semper fuerit ante Christianismum natum Gentilibus, quod pateat ex omnibus illius ætatis scriptoribus profanis, apud quos summa rerum Judaicarum ignorantia; ignotam autem adeo eam manere non potuisse, si tantorum Regum autoritate confecta, ab iis in tanto pretio habita fuisset. Demetrio & Ptolemæis tribuentes hujus versionis adornationem veteres & recentiores, vel dubiæ fidei esse & suppositios, vel credulos nimis scriptores. Inter illos etiam ipsius comparet Imperatoris *Alexandri Severi* nomen, in oratione quadam apud *Encolpium:* cujus rei non meminisse non possumus, quod inter nostros non ignotum quidem *Encolpii* nomen, ignotam tamen *Historiam* ejus esse, satis sciamus. *Encolpium* enim quidem scripsisse illius Imperatoris *Historiam*, ex Lampridio novimus, sed quis nostrum illam vidit unquam? Extat vero inter Anglos versio ex Græco, ut titulus habet, vernacula illius *Historia*, a *Thoma Elyoto*, Medico, A. 1549 edita: quam tamen, judice clarissimo Hodio, non est cur multum Britanniæ invideamus. Spurium enim illum fœtum manifesta prodere ait indicia. Certissimum saltem esse, orationes, quæ in eo multæ habeantur, ab ipso *Elyoto* esse confictas; ejus enim ingenium & orationes confingendi consuetudinem ex aliis ejus scriptis sibi satis esse exploratam. Sed ad

c. IV. versionem nostram redeundum. Eam jam porro confectam docet non ab Hierosolymitanis, sed Alexandrinis Judæis. Certe enim opus non fuisse, ut Hierosolymis exemplaria & legis interpretes accerserentur, quorum inter tot millia Judæorum Alexandrinorum insignem copiam fuisse, necesse sit. Præterea dialectum hujus versionis esse Alexandrinam, quod fateatur Lexicographus Græcus Parisiis A. 1532 a Mich. Vascosano editus. Siclum Hebræorum eos didrachmum vertere, non Atticum intelligentes, sed Alexandrinum, quod ex Josepho Ant. III, 9. & Hieronymo

nymo ad Ezech. IV pateat. Vocem Ebraicam איפר morc Ægyptiorum Οἰφὶ proferre. *Thummim ἀλήθειαν* vertere; id enim Ægyptium quoque esse, ut dudum monstrarit Spencerus de Urim & Thummim c 4 §. 12. *Josephi* nomen a *Pharaone* ipsi datum ψονθομφανὴχ efferre, inflexo nomine ad usum Ægyptiorum, qui tum obtinebat. Ægyptium quoque esse, quod Ῥεφὰν Amos. V, 26 ponitur pro Ebr. כיון. *Ciun* enim, h. e. *Saturnum*, Ægyptiis *Rephan* dictum, idque patere ex Coptica Tabula Planetarum in Prodromi Copti c. 5 p. 147. Taceo cætera a doctissimo Autore observata linguæ Ægyptiæ vestigia. Id quoque, quod tanta fuerit Judæorum hujus versionis aversio, ut jejunio infaustam ejus confectæ declaraverint memoriam, argumento esse, a Judæis Hierosolymitanis eam profectam non esse. Quin & diserta loca Talmudica eam Alexandrinis tribuere. Nec Aquilam Judæum novam versionem Græcam fuisse moliturum, si istam ab Hierosolymitanis Presbyteris esse credidisset. Numero LXXII fuisse, plane absonum videri; quid enim eum numerum suasisset? esse hoc commentum ex affectatione Judæorum illius numeri, in aliis quoque rebus conspicua. Nec fuisse eos, qui in Synedrio considebant: quid enim incredibilius, quam toto Senatu suo gentem fuisse spoliatam, in Ægyptum scilicet commigrante? Nec LXXII fuisse συνέδρους, verum LXX tantum. Quin & esse ex antiquioribus & recentioribus, qui a paucioribus versionem factam dicant, Talmudistas Hierosolymitanos in Massecheth Sopherim, Leusdenium, Simonium. De Judæis quibusdam celebrioribus, qui in isto numero interpretum fuisse dicuntur, Eleazaro, Aristobulo, Simone Justo, Jesu Siracida, Daniele Propheta, Philone, Ezechiele Tragico, incerta esse omnia, & maximam partem manifeste falsa. Judæos Alexandrinos ægre ferentes, discrepantias suæ versionis ab Hebraizantibus passim notari, XL circiter ante Christum natum annis, Divino afflatu eam confectam esse, fingere cœpisse, idque Philoni jam fuisse persuasum, ut pateat ex Lib. 2. de Vita Mosis p. 510. Inde paulo post Philonis tempora, fabulam aliam de LXXII cellulis natales suos accepisse. Hanc triplici argumento destrui, primo autoritate adversa Aristeæ, cujus fidem alias agnoscant adversarii: secundo ex dissensu

c. V.

c. VI.

su veterum, quorum alii LXXII cellulis singulos interpretes, alii XXXVI binos semper inclusos tradant: tertio ex Philonis Judæi silentio: & quarto ex Prologo Ecclesiastici, ubi affirmetur, Scripturarum interpretationem eodem modo, quo aliæ versiones solent, a textus originalis excellentia defecisse. Heinsii conjecturam circa originem fabulæ de LXXII interpretum totidem cellulis sejunctorum consensu, propositam in Aristarcho I, 10, minime esse probabilem: tametsi eam & Rivetus, & Weemsius, (qui eam quidem non Heinsio, sed Josepho Scaligero perperam adscribat) Fridericus insuper Spanhemius, nec non Hottingerus, velut sagacissimam ac admodum plausibilem commendent. Supponere enim eam perperam, quod fabula de afflatu Divino interpretibus Græcis
p. 156. præstito, & de numero interpretum septuagenario, & de cellulis diversis, uno tempore orta sit, & alia absurda minimeque probabilia continere. Unice igitur hanc fabulam natales debere eorum studio, qui Divinam hanc versionem credi cupiebant. Simile quid vero
c. VII. de Poëmatum Homericorum correctoribus finxisse Græcos, eamque in rem fragmentum ineditum Stephani Grammatici adducitur. Non totam autem sacram Scripturam a primis illis interpretibus fuisse translatam, sed *Pentateuchum* tantum, idque ipsius Pseudo-Aristeæ, Josephi, Philonis, Aristobuli, Rabbinorum, Hieronymi &c. constare testimoniis, quæ prolixe contra dissentientes
c. VIII. vindicantur. Præterea *solam Legem* illis temporibus in Synagogis lectam fuisse, & separatim ab aliis libris prostitisse. Librum *Josuæ* post *Ptolemæi Lagi* demum fata esse translatum, ex voce γαισὸς constare, quam Gallicam origine, diu post ejus tempora
c. IX. Græciæ civitatem indeptam esse, fuse & erudite monstratur. *Libros Propheticos* cum *Esthera* & aliis quibusdam, sub *Ptolemæo Philometore* habitum Græcum induisse. Occasionem fuisse eam, quod *Antiocho Epiphane* Legis lectionem Judæis in patria sua prohibente, Prophetas loco ejus illi in Synagogis legere occiperent, idque imitatos Alexandrinos Prophetarum versioni operam navare cœpisse. *Antiochum* nempe illum Syriæ a V anno *Ptolemæi Philometoris* ad ejus annum usque XVII præfuisse. Probabile hoc reddere Alexandrinorum Judæorum eo tempore summam cum Palæstinis æmulationem, quo & *Oniticum* templum construxerint: item quod auctor Chronici Seder Olam Zuta referat versionem

nem Legis ad annum Græcorum 140: quod Anatolius inter Legis interpretes *Aristobulum* referat: quod ad *Oniæ* Sacerdotis S. ætatem quidam hanc versionem rejiciant; hæc omnia enim in *Philometoris* incidere tempora. De *Esthera* libro id evincere argumentum Usserii de LXX Interpr. p. 22. Ad id, quod objici ex Siracidæ præfatione poterat, respondendum esse, sermonem ejus pertinere non ad *Evergetem* seniorem, sed posteriorem, *Philometoris* successorem. *Librorum Samuelis* interpretationem *Philone* esse antiquiorem, a quo citetur in lib. de Nominum Mutat. p 826. *Judicum* autem librum ejus ætate nondum Græce versum fuisse, inde patere, quod in lib. de Confus. Lingu. p. 339 locum ex illo libro alleget, in quo versionem Græcam non exprimat. *Jobum* contra & *Psalmos* ante *Philonem* translatos esse evincitur, quia eorum versio ab eo citatur. Denique hoc saltem, quod neque unus totam Scripturam, neque plures communi consilio atque consensu interpretati fuerint, eo probari firmiter, quod summa sit in modo interpretandi disparitas, non in diversis tantum libris, verum & in singulis, ut in uno adeo pensa diversis interpretibus distributa fuisse pateat. Ita nempe easdem voces Hebraicas in locis diversis diverse exprimi: eadem virorum, gentium, & locorum propria nomina diversis vocalibus animata legi: in aliis locis non declinari, in aliis contra, Græca accepta terminatione, inflecti: in aliis locis locorum & gentium nomina Hebræa, Græca in aliis poni: animalium, arborum, lapidum, mensurarum, ponderum nomina diversis & contrariis vocibus passim reddi. Cujusmodi discrepantiarum catalogo texto bene longo, Libro quoque secundo isti corona imponitur. c. X.

Libro tertio, quæ fuerit vel Hebræi textus, vel versionum Græcæ & Latinæ, per omnia retro secula autoritas, ostenditur. Ubi Parte priore libri de textus Ebræi maxime, versionisque Græcæ agitur autoritate, & primo quidem Judæorum antiquissimorum de illis sententia repræsentatur. Ipsos igitur *Judæos Hellenistas* primas textui Hebræo detulisse probatur, idque ex præfamine Ecclesiastici; fabulam de Divinitate versionis Græcæ, post demum invaluisse. Apud *Hierosolymitanos* vero Hebræi textus summam fuisse autoritatem, clarius etiam liquere. Josephum eum secutum esse, contra Salmasium, Bochartum, Capellum, alios monstratur. L.III.P.I.c.I.

Ttt *Ju-*

Judæos tamen *Hellenistas* Græcam omnino versionem in Synagogis legisse, contra Lightfootum evinci ex Tertulliano Apolog. c. 18, Justino Cohort. ad Græc. p. 14, Apol. II pag. 72. Dial. cum Tryph. p. 297. sq. Gemara Hierof. tr. Sotah c. 7, & ex Philonis scriptis. Salmasium errare, per *Hellenistas* Proselytos tantum intelligentem, negantemque Judæos genere & natalibus, in Græcis urbibus dispersos, versionem Græcam in Synagogis legisse. Nullam de discrepantiis versionis Græcæ a textu Ebræo controversiam motam esse, ante circiter initia seculi secundi. Philonis enim tempore ea de re nondum esse disputatum, patere ex L. 2. de Vita Mosis p. 510, nec Josephi, qui passim etiam elogiis Græcam versionem ornet. Christianorum invidia hunc scrupulum ipsos Judæos Hellenistas movisse, idque ex Justino maxime firmari, Aquilæque historia, variisque Hieronymi locis, quibus recentiorum Judæorum testimonia accedunt.

c. II. *Christum* & *Apostolos*, nullo habito discrimine, Ebræum Græcumve textum allegavisse: qua quidem occasione Hieronymi omnia adducuntur loca, quibus Hebræa sequi Christum Christique sequaces agnovit; quibus subjicitur catalogus aliorum quorundam, ubi Hebræa eos exprimere ipse agnoscat Capellus, cujus tamen errores quidam circa ea taxantur, & supplementa locorum nonnullorum præterea ab Usserio ipsoque Autore observatorum adduntur. Cum tamen Hieronymus in quibusdam locis se tueatur, Christum & Apostolos nunquam Græcam versionem sequi, ubi recedit a textu Hebræo, in aliis contrarium acriter defendat, res illa accuratius excutitur, repetunturque ejus rei gratia conciliationes quas clarissimus Pocockius in Porta Mosis tentavit. Subjiciuntur inde alia loca Pocockio non tentata, quorum partem *manum conciliatricem omnino fugere*, clarissimus Autor agnoscit: illis tamen quæ Capellus attulit, ut priorem sententiam Hieronymi defendat, respondetur.

c. III. Apostolicos viros Septuagintaviralem versionem plerosque allegasse, eam cum Hebræo textu raro comparare, ut adeo diserta testimonia pro majore hujus vel illius autoritate, rariora etiam compareant. Vexatum tamen illum Ignatii locum, in epistola ad Philadelphienses §. 8. huc forte pertinere, eumque ita esse explicandum, ut velit Ignatius: *Non debere esse quenquam contentiosum; audivisse vero sese dicentes, quod*

Evan-

Evangelio nolint credere, nisi ἐν ἀρχαίοις in archivis V. T. hoc confirmatum invenirent. Dicente vero se quod in illis archivis reperiatur, annuisse eos ὅτι πρόκειται quod manifestum hoc sit.
Succedunt inde cæterorum Patrum Græcorum, usque ad Nicepho- c.IV - X.
rum Callistum, de autoritate textus Hebræi & Græci testimonia, quæ singula percurrere, variarumque occasione eorum observationum mentionem facere, prolixum nimis & a scopo nostro esset alienum.

In parte altera libri hujus tertii, de antiqua versione *Itala* L.III. P. II.
primum agitur, ostenditurque Patribus, qui ea usi fuerunt, potio- c.I.
rem fuisse *Hebræi* textus & *Græci* N.T. autoritatem. Inde histo- c.II.
ria versionis ab *Hieronymo* susceptæ texitur. Eum, quod caput est,
Autor monstrat ipsum fateri, se in quibusdam errasse: versionem c. III.
Græcam Ebræo textui longo intervallo postposuisse: scripta vero ejus, c.IV.
quibus neget corruptos Judæorum codices, tempore posteriora esse iis, quibus id affirmet. Versionem illius ex Hebræo a *Damaso* Ecclesiæ non fuisse commendatam; *Ruffinum* etiam & *Augustinum* non nimis præclare de ea sensisse, qui tamen textui *Hebræo* nus-
piam derogent, sed primas ei decernant. Inde seculo V multos c.V.
Hieronymi versionem nondum recepisse, laudasse alios, sed origi-
nalibus non prætulisse. Seculo VI & VII quoque non omnes c.VI. VII.
ubique eam secutos esse. Seculo autem VIII *Alcuinum Caroli M.* VIII.
rogatu eam totam correxisse, & *Carolum* in epistola, ab eo una cum Clero Gallicano Hadriano I Papæ contra Concilium Nicænum II oblata, taxare illud Concilium, quod ex versione Vulgata adduxerit quædam in Hebræis non obvia: nec *Papam* in responsione Hebræos
codices propterea reprehendere ausum. Seculo quoque XII cor- c.X.
rectam diligenter a quibusdam versionem Latinam fuisse, inprimis a *Stephano Cistercienfi Abbate*, indeque *Correctoria* Bibliorum nata; ea vero non exemplarium emendationes, sed correctiones ad fidem originalium fuisse, idque ex Lyrano patere, a quo *Hebræus textus &*
libri correcti passim jungantur. Seculo XVI etiam, post cœptam c.XIII.
jam reformationem, in crassissima Scripturæ ignorantia, repertos tamen inter ipsos Pontificios esse, qui sane de versionibus, Vulgata maxime, sentirent. Utque cæterorum hujus seculi testium nubem omittamus, ipsum Papam *Clementem VII* sex Judæis & totidem

 Chri-

Christianis Hebraice peritis mandasse, ut novam versionem adornarent, cujus rei mentionem faciant Jo. Campensis in Præf. Psalmorum, Jo. Cochlæus Præf. in Disceptat. de novis ex Hebræo translationibus, Steuchus Eugubin. Præf. in Recogn. & Santes Pagninus Præf. ad Vers. Bibl.

c. XIV. De Historia *decreti Tridentini* ex Petro Suavi & Sfortia Pallavicino prolixius repetita nil addimus, nec de Historia editionum Vulgatæ Sixti V & Clementis VIII, quarum editionum discrepantias innumeras non tantum in *Bello Papali* Jamesius annotavit, sed potiores quoque in opusculo Anglico, cui titulus, *de Corruptione Scripturæ, Conciliorum & Patrum*, ad capita quædam reduxit, cujus ordine digestæ ab Autore quoque hic exhibentur. In editione *Sixtina* plurima loca sine codicum autoritate, tantum quod *Hebræus* textus ita suaderet, esse mutata. Revocatam eam non esse, ex *Angeli Roccha* Bibliotheca Vaticana patere, nec ulli ante editionem *Clementinam* de decreto revocationis aliquid fuisse auditum: temere etiam evulgatam cum Bulla eam non fuisse, morte præveniente *Sixtum*, affirmari, cum per varias orbis partes fuerit distracta. In *Clementis VIII* editione, plusquam 2000 loca unice juxta textus originales esse restituta. Et tamen ipsis apicibus versionis Vulgatæ insistendum esse, pronunciavisse *generalem Cardinalium Congregationem* an. 1574.

c. XV. *Decretum Tridentinum* de Textus Hebraici & Versionis Vulgatæ autoritate, magnas inprimis in Hispaniis excitasse turbas; quam in rem longa autorum ab utraque parte pugnantium series texitur. Ex illis autem, qui insano *Vulgatæ* amore tenebantur, ipsa *Hebraica* exemplaria corrumpere quosdam ausos esse, idque factum in Bibliis Regiis Gen. III, 15, ipsummet fassum *Raphelengium*, imo & tale fuisse Psalterium Hebraicum *Lindano* jactatum, quod Isaacus Levita contra eum ostenderit, & Arias Montanus in apparatu suo agnoscat.

c. XVI. Ex *Protestantibus* quosdam plus justo contemsisse *Vulgatam*, candide tamen & moderate alios de ea sensisse; quorum loca diligenter colliguntur. *Ludovicum Capellum*, dum varietatem codicum *Hebræorum* præfervide monstrare satagit, Vulgatæ quoque causam suscipere, eamque ob causam simul & ob antiquitatem punctorum, graves ei motas controversias fuisse, quarum historia texitur, eaque huic etiam libro finis imponitur.

L. IV. Quarto denique libro de *ceteris Versionibus Græcis*, *Orige-*

genis Hexaplis, aliisque *editionibus* antiquis agitur. Ostenditur hic, *versionem Græcam* LXXvirali *antiquiorem*, quam *Aristobuli* autoritate nonnulli admittunt, extitisse nullam. Falsum quoque præsuppositum esse, *Platonem* nempe ex sacris oraculis quædam decerpsisse, quo inductus *Aristobulus* versionem illam, nemini veterum cognitam, confinxerit. Nullum certe locum proferri posse *Platonis*, quem ex sacris illis monimentis desumtum liquido constet. Rectiusque sentire Lactantium IV, 2, nihil Philosophos Græcorum a Judæis accepisse statuentem, quam Patres Apologetas, quibus alia sententia defensa, ideo tantum ut contemtum Græcorum, quo prosequebantur Judaicas res juxta cum Christianis, imminuerent. Imo si quid etiam a Judæis profecerint Philosophi Gentiles, ex conversatione potius quam scriptis factum id esse, quæ Augustini quoque de Civitate Dei VIII, 11, & Origenis contra Cels. VI sit sententia. *Lagianam* & *Herodianam* versiones Serario confictas, nullas esse; priorem enim sub *Ptolemæo Lago* confectam non aliam esse a LXXvirali, *Herodianam* ex metachronismo Justini Martyris male confingi. Præter *Aquilæ*, *Symmachi*, *Theodotionis* versionem, *quintam* item & *sextam*, *septimam* etiam admittendam esse, quam perperam nonnulli in editionem *Lucianeam* converterint. Diserte ejus post *quintam* & *sextam*, in H. E. VI, 16. meminisse Eusebium, ex quo colligere etiam sit, eam Hierichunte in dolio Antonini Caracallæ tempore fuisse repertam. Male etiam ad *Psalmos* eam tantum pertinuisse credere nonnullos; *Prophetas* enim *minores* juxta septimam editionem allegare Hieronymum. L. IV. c. I.

De *Origenis Hexaplis* inde prolixa succedit tractatio, cui cum in plerisque ad rem maxime pertinentibus cum Huetiana de eo argumento commentatione conveniat, plura de ea addere supersedemus. Id tantum observamus, ut specimen discriminis inter editionem τῶν ό in Hexaplis & Κοινὴν prostaret, clarissimum Autorem discrepantias in *Psalmis* & *Esaia* observatas hic sistere, ab Usserio quidem etiam, sed minus accurate emendateque minus, repræsentatas. c. II.

Post *Hesychii* & *Luciani* novas & correctiores editiones versionis τῶν ό, satis omnibus notas, *Joannis Josephi* commemoratur editio, Theodorito in Diss. MS. in Prophetas, & Quæst. 24 in Exodum, item Quæst. 10 in Josuam laudata; qui Josephus an idem sit cum au- c. III.

autore Hypomnestici, aliorum judicio permittitur. *Basilii* inde editio ex Syncello observatur. De *Arami* vero versione Græca, cujus Theodorus Mopsuesten. apud Photium Cod. 177 meminit, clarissimus Autor Allixio & Caveo calculum addit. Hieronymi versionem Latinam non totam a *Sophronio* Græce expressam fuisse, sed Psalmos tantum & Prophetas; multo minus Hieronymianam versionem Græcæ LXXviralis, rursum in Græcam linguam translatam, quod Huetio, nec emendatam ab Hieronymo LXXviralem esse, quod Bellarmino aliisque sit visum. *Patrophilum* Hebræas Scripturas denuo Græce vertisse, ex male intellecto Gregorii Laodiceni loco, Sixtum Senensem & Königium temere sibi persuasisse. *Apollinarium Laodicenum* editionem quandam mixtam ex omnibus versionibus adornasse, perperam ex Hieronymo colligi; de Explanationibus enim eum loqui Apollinarii, in quibus temere & sine judicio, modo hanc, modo illam versionem sequatur. *Versionem XXX hominum* apud Philastrium Hær. post Chr. 91, confictam esse ab hominibus indoctis, quod in Bibliorum Græcorum marginibus Luciani editio allegaretur, indicio ejus facto littera Græca Λ, quæ numeri tricenarii nota sit. Quid si nos dicamus, natum id ex eo, quod in codicibus quibusdam, ubi Aquilæ vel Symmachi vel alterius allegata prius fuit interpretatio, reliqui si consenserint τῶν λοιπῶν titulo allegentur, qui littera initiali Λ, cui quandoque minutæ figuræ ο inscribitur, indicatur. Editionem *Heracleensem* non aliam esse a versione Theodotionis, qui ex Ponto ortus fuerit, ubi sita Heraclea. *Græcam versionem* ex *Pentateucho Samaritica* factam esse, sine idoneis argumentis affirmari; & potuisse Patres nonnullos, qui Samaritica allegant, ab ipsis Samaritis de illis edoceri. Versionis inde Græcobarbaræ tum Judæorum Pentateuchi, tum totius Scripturæ Cyrilli Lucaris auspiciis concinnatæ, fit mentio. *Macedonicam* Versionem, de qua Galesinius nonnulla, cerebri Galesiniani fœtum esse. De editionibus hodiernis LXXviralis versionis adduntur multa, ut & de codicibus ejus manu
c.IV. exaratis. Postremo de librorum Biblicorum numero & ordine disseritur, tabulisque confectis qui ille fuerit, & quæ ejus omnibus seculis tum apud Judæos tum Christianos, sive Græcos sive Latinos diversitas, ostenditur.

AN-

ANTONII VAN DALE DISSERTATIO SUPER Aristea de LXX Interpretibus, cui ipsius prætensi Aristeæ textus subjungitur. Additur Historia Baptismorum tum Judaicorum, tum potissimum priorum Christianorum, tum denique & Rituum nonnullorum. Accedit & Dissertatio super Sanchoniathone.

Amstelædami, apud Jo. Wolters, 1705. 4.
Alph. 2, plag. 20.

QUæ tot egregia nuper & olim ingenia exercuit, Historia de versione τῶν LXX, eam & suis observationibus haud indignam judicavit Vir doctissimus Antonius van Dale. Post ea igitur, quæ Ludovicus Vives, Jos. Scaliger, Dan. Heinsius, Joh. Wowerius, Rich. Simonius, Jac. Usserius, Brian. Waltonus, Robert. Bellarminus, Isaacus Vossius, & quem falso quidem mortuum credidit Noster, Humfridus Hody, (at quanti viri?) plenissima nobis messe tradiderunt, haud spernendum sibi spicilegium relictum existimavit, cui & ipsum Aristeæ textum cum versione Latina Garbitii, faciliorem scilicet lectoribus Autorem ipsum cum suis observationibus conferendi copiam daturus, subjunxit. Duos autem omnino, non unicum, eosque admodum discrepantes Aristeas fuisse docet: unum quidem Judaicum, quem totum exhibet; alterum, quatenus ex Epiphanio potissimum conspici possit, Christianum, seu ab homine Christiano quopiam atque Hebraice non callente, sed pro versione LXXvirali militante compositum. Illum quidem Judæum aliquem Alexandrinum, e numero istorum Hellenistarum, qui nobis Apocrypha Tobiæ, Judithæ, similiaque imprudenter obtrudere, sub falsis nominibus conati sint, fuisse existimat, Gentilis quidem præ se personam ferentem, sed pessime illam, sententiis de Deo plane Judaicis, usuque vocis Νόμος, pro legum systemate Græcis ac Latinis plane insolito, sustinentem, ætate inter Philonem ac Josephum medium; Philonis, qui primus forte historiam de LXX Interpretibus publice tradiderit, dicta ulterius adornantem, Josephoque tam lepidam fabellam perficiendam relinquentem. His expositis, a quonam Ptolemæo adornata fuerit Bibliotheca Alexandrina, an a Lagi filio, an

Cap. I.

c. II.

an a Philadelpho? primo omnium disquirit: & posteriori quidem institutæ Bibliothecæ laudem, nequaquam vero ista pietatis ac virtutis elogia, quæ ipsi a Philone, Epiphanio, Augustino, ipsoque Aristea tribuuntur, deberi, productis optimorum Autorum testimoniis confirmat.
c. III. Deinceps etiam Demetrii Phalerei, cujus scilicet egregia in hac versione promovenda tanquam Bibliothecarii opera fuisse perhibetur, considerationem suscipit, ejusque neque tantam pietatem, Divinæque legis venerationem fuisse, quanta ipsi ab Aristea tribuitur, Athenæi testimonio ostendit, neque ipsum omnino eo tempore in aula Philadelphi vixisse, regiave gratia usum fuisse, quo versio facta perhibetur, multo autem minus Bibliothecæ præfectum fuisse, e probatissimis Historicis evincit.
c. IV. Quo loco digressione facta ad Lipsii Syntagma de Bibliothecis, & Hodii sententiam, de Bibliothecæ Alexandrinæ antiquitate agit, eamque Pergamena posteriorem fuisse, e Plinio, Vitruvio, Strabone atque Scaligero demonstrare conatur.
c. V. De hujus Bibliothecæ librorum numero, varias Autorum sententias refert. A Demetrio libros sacros e lingua Ebraica, a Philone vero, ex ignorantia patrii sermonis, e Chaldaica vertendos dici; varias etiam variorum, sed minime sibi cohærentes sententias de pretio, quo libros sacros obtinere Philadelphus studuerit, observat. Eandem Scriptorum discrepantiam
c. VI. inter Aristeam, Josephum atque Epiphanium, in *Epistolis* a Ptolemæo de impetranda hac versione ad Judæos missis, exhibito singularum contextu notat, Epiphaniumque, qui Philadelphi Bibliothecam in Bruchio collocatam asserit, cum omnium Historicorum
c. VII. suffragio destituatur, errasse existimat: qui etiam finem, ob quem Philadelphus sacros sibi libros verti voluerit, verbis ex Aristea talibus probet, quæ aliorum relationi plane non respondeant; e quibus autem satis appareat, Græculum aliquem Christianum sub illo Aristea latere, cum πίστις, καὶ ἅγιος τόπος, quæ voces in Philadelphi epistola occurrunt, sensu mere Biblico hic polleant. Inter plura alia ἀσύστατα Aristeæ dicta, etiam illud examinandum sibi Autor sumit, quales libros istos 72 Apocryphos simul cum 22 Canonicis Philadelpho a Judæis missos fuisse credibile sit, cum vena intellectus, sapientiæ fons, & scientiæ flumen in istis latuisse dicatur? Et procul dubio Chymicos illos aut Alchymisticos, qua-

quales plures, ſcilicet Adami, Moſis, Mirjam, Salomonis &c. recenſet, a Verpulo iſto intellectos fuiſſe credit. In ſequentibus Juſti- c. VIII.
ni Martyris potiſſimum narrationem de iſta verſione ſub incudem κρίσεως ſuæ vocat, & præter ingentem ἀναχρονισμὸν, quo Herodem & Ptolemæum συγχρόνους facit, nullibi ipſum ſibi conſtare, nec cum aliis etiam convenire, aliter in Cohortatione ad Gentes, aliter in Apologia rem referre oſtendit; frigida eſſe illa, quæ de conſecratione librorum ſacrorum Deo (ſcil. Serapidi) facienda, putida, quæ de LXX domunculis, enarrentur, ſacroque Scriptore
prorſus indigna declarat. Deinceps occaſione pretii ac donorum, c. IX.
quibus tantum ſibi theſaurum redimere voluerit Philadelphus, quæque ratione bene ſubducta mille etiam talenta ſuperarint, pluſcula de ipſius in acquirendis libris rarioribus liberalitate e Galeno Pergameno diſſerit, inprimis autem Æſchyli, Euripidis ac Sophoclis tragœdias ut deſcribendas acciperet, XV Athenienſibus talenta dediſſe commemorat, ſimulque trium horum Poetarum inſignem apud omnes antiquos gloriam, tragœdiarum ab ipſis ſcriptarum incredibilem fere multitudinem, ſummamque ingenii præſtantiam o-
mnibus notam extollit: cum contra libri Judæorum pauciſſimis c. X.
inter Gentiles fuerint cogniti, nulli fere nominati, adeo ut Herodotus ne nomen quidem ipſorum exaudiviſſe videatur: quæ tamen ipſorum obſcuritas ab Alexandro M. paulum illuſtrata ſit, cum & aliqui ſub ipſo Judæi militaverint, & ipſe templum eorum intraverit, ſi fides habenda Joſepho: cujus hac occaſione ſplendida mendacia de Alexandri erga Judæos favore, de Divinis ejus ſomniis ac viſionibus Propheticis, de tranſitu ejus per ſiccum mare Pamphilium, quin circa ipſas etiam ſacras hiſtorias taxat, ubi ſimillima fabulatori Judæo Ben Uzielis de tranſitu Iſraelitarum per mare
rubrum habeat: quod uberius exequitur, exemplisque de Samſo- c. XI.
nis nativitate, Saulo ac Davide, (ubi centum præputia, in capita humana numero ſexcenta ab ipſo commutata ſunt,) de Moſis in cœlum aſcenſu, de Cyri pro Judæis reditum jam e captivitate meditantibus epiſtola, quibus ſexcenta alia addi poſſent, illuſtrat.
Deinde ad libros Biblicos vertendos redit Autor, & quam rara an- c. XII.
te captivitatem Babylonicam libri Legis exemplaria fuerint, quam pauca a captivis in Chaldæam transvehi potuerint, quantaque inde

linguæ Ebrææ ignorantia extiterit, ex ipsa Regum Judæorum, totiusque populi, ac exilii illius, quo tantum non omnes abducti
c. XIII. sunt, historia ostendit. Unde non minus quam ex fastidioso Legis interpretum supercilio, qui raro aliis interpretandæ Scripturæ rationem tradebant, Philadelphi tempore vix LXX Seniores in populo Judaico, plurimam partem in captivitate retento, qui tam prompte Scripturam universam interpretarentur, existere potuisse, concludit: suamque istam conjecturam porro ex ipso Josepho, Scripturis N. T. & Jos. Scaligeri judicio probat, vixque adeo fieri potuisse, ut e singulis populi tribubus sex Legis interpretes mitterentur, existimat: quare & in Massechet Sopherim quinque solum Judæos id opus perfecisse, ab Hilario vero ac Baronio ipsum Eleazarum totumque Synedrium, illius versionis parandæ gratia, in
c. XIV. Ægyptum concessisse, dicatur. Insigniores dehinc fabulas alias huic historiæ admistas excutere suscipit Noster. Huc prædicata ab Eleazaro Philadelphi in Deum Israelis, non obstante incestuoso ejus cum sorore sua conjugio, pietas: Jordanus fluvius in morem Nili agros, perhibente id contra veritatem Aristea, inundans: mustela auribus fœtum concipiens ac ore pariens: codices aureis literis conscripti: sacrorum librorum facta a Ptolemæo adoratio: emissæ, ob adventum librorum, Regis & Aulicorum Ægyptiorum,
c. XV. i. e. Judæis infensissimorum hominum lacrymæ: dies festus atque anniversarius ob hanc versionem celebratus: instituta per VII juxta
c. XVI. Aristeam, per XII juxta Josephum dies, cum Interpretibus ante versionem susceptam convivia: propositæ in illis a Ptolemæo Rege lepidissimæ, & a Senioribus nostris persapienter solutæ, ab Aristea recensitæ quæstiones: accubationes ac preces, remotis ipsis ideo Ægyptiorum Pontificibus, Judæorum more factæ: Menedemus Philosophus LXX Interpretum convivio, (quo
c. XVII. quidem tempore dudum obierat,) adhibitus: ipse porro locus, Pharus Insula, & adgrediendæ interpretationis apparatus: distinctæ, juxta Justinum, Clementem Alexandrinum & Irenæum, 72 cellulæ: tredecim Scripturæ loca Divino instinctu ab Interpretibus immutata: in reliquis accurate sibi respondens τῶν LXX versio:
c. XVIII. plurima contradictoria hic ab Epiphanio, Cyrillo, Novellis Justinianeis, Philone, Josepho, Hieronymo, Justino, & Aristea tradita:

fa-

fabula de LXXII Grammaticis, a Pisistrato ad Homeri Poëmata restauranda congregatis ac seorsim collocatis, cum hac nostra de versione illa τῶν LXX comparata, aliaque pertinent. Sane, c. XIX.
quæ capitibus sequentibus de inspiratione Divina circa hanc versionem ex Irenæo, Clemente Alexandrino, & Tertulliano; quæ de quotidiano Interpretum ad Regem accessu; de convivio ad Regis c. XX.
mensam, cum Ægyptiis scilicet, quos adeo abominabantur, habito; de concurrente ad unanimem versionem, juxta Epiphanium & Au- c. XXI.
gustinum, Divino miraculo traduntur, quorsum nisi ad fabulas referantur a prudentioribus? Notatu porro digna sunt, quæ de schi- c. XXII.
smate inter Judæos Hebraizantes & Hellenistas, occasione hujus versionis, an scilicet & illa publice in Synagogis prælegenda sit, ex Actor. VI, 1. IX, 28. XI, 20. & Justiniano Novell. 146 traduntur: item quæ de controversia circa linguam e qua in Græcam LXX Interpretes Scripturam transtulerint, Ebræane fuerit, an Syriaca, vel Samaritana, vel quod plurimi velle videantur, Chaldæa, observantur; quæ quidem Autor noster in dubio relinquit, satis habens ostendisse, non magnæ hanc versionem autoritatis esse debere.
Illud magis certum Nostro videtur, quod solus Pentateuchus ver- c. XXIII.
sus fuisse ab LXXviris, ex Aristea, Philone, Hieronymo dicendus sit. Quare cum reliquorum Christianorum sententiam, qui 25 Canonicos libros ab iis versos credunt, tum Epiphanii, qui cum Canonicis etiam LXX Apocryphos, tum vero maxime Cedreni nugas, qui præter illos etiam plures alios, decem myriades scilicet, e variis linguis, ab istis LXX in Græcum sermonem translatos existimat, rejicit: Is. Vossii sententiam vero, Pentateuchum quidem communi omnium LXX opera, reliquos vero Canonicos libros singulorum studio Græce conversos perhibentis, fundamento destitui demonstrat.
Inde ad majores nugas discutiendas abit: fabulam videri, quod c. XXIV.
intra LXXII dies versio confecta fuerit, quod tamen Waltonus, quamvis nec Justinus, nec Tertullianus, nec Irenæus, nec Clem. Alexandrinus, nec ipse Epiphanius vel Augustinus id asserere ausi fuerint, communi Patrum sententia constare jactarit: ἀσύστατα, quæ Aristeas, Irenæus & Epiphanius de Legis versæ prælectione afferant: nugas denique, quæ de facta ab omnibus Judæis Alexandrinis approbatione hujus versionis perhibeantur, cum & pau-

ciſſimi Ebrææ linguæ gnari fuerint, nec exemplaria codicis accurata, unde de verſionis bonitate judicare poſſent, habuerint: nec verſio denique alia codicis ſacri antiquior adfuerit, e cujus colla-
c. XXVI. tione judicium de verſione iſta ferre potuiſſent. Qua occaſione
c. XXVII. Autor noſter, prolixiori digreſſione facta, contra Juſtinum Martyrem, Huetium aliosque, qui Homerum, Heſiodum, Platonem, Pythagoram pluresque Gentilium Philoſophos ac Poetas, plura interdum e ſacris literis mutuo quaſi ſumſiſſe, ſuisque ſcriptis inſeruisſe perhibent, diſſerit, idque ob ſacræ linguæ ignorantiam, verſionis alicujus defectum, interdictam cum Judæis conſuetudinem, a-
c. XXVIII. liasque rationes fieri vix potuiſſe arbitratur: teſtimonium vero de
c. XXIX. verſione aliqua antiqua Ariſtobuli, ad quod Clemens Alexandrinus provocat, pariter ac Hecatæi & libri Macchab. 2, c. 1 falſitatis ac νοθείας maximopere bonis omnibus ſuſpectum eſſe debere, decla-
c. XXX. rat. Tandem & adoratione ſeu προσκυνήσει verſionem confectam a Ptolemæo exceptam, annuoque feſto Judæis ac Ægyptiis communi ejus memoriam celebratam, fruſtra & nugatorie ab hujus verſionis ſtatoribus aſſeri demonſtrat, ſuamque de iſto opere ſententiam Joſephi Scaligeri verbis finit: „De LXX interpretibus „ſcito fabulam a Judæis confictam, a Ptolemæo arceſſitos, in unum „locum conjectos, & non omnium, qui in unum locum conve„niſſent, & capita contuliſſent, ſed ſingulorum ſeparatorum, qui „Divinitus in eandem ſententiam conſpiraſſent, eam interpretatio„nem fuiſſe. Quid ergo? cum coegiſſent eos Ptolemæi Græce „contractus ſcribere, & annos a Ptolemæo Philadelpho pu„tare, attribuerunt eam interpretationem ei Regi, qui eis neceſſi„tatem Græcisſandi impoſuiſſet? Igitur ſeptuaginta interpre„tum paraphraſis Græca eſt, non autore Philadelpho, ſed Ju„dæorum ſuadente utilitate conſcripta, qui parum Ebrai„ce ſciebant, Græce autem loqui & ſcribere ab ipſis Regibus „cogebantur. Ea ſane, ſive a LXX, ſive ab uno, quod verius eſt, „conſcripta mendoſiſſima & falſiſſima eſt. Iſtam Diſſertationem ipſe Ariſteæ textus, cum verſione Garbitii, ſatis quidem illa vitioſa, excipit.

Subjungitur deinde Hiſtoria Baptiſmi cum Hebræorum tum maxime Chriſtianorum, quem poſteriorem originem ſuam e Judai-

daico Proselytorum baptismo Autor noster deducit, quemque a Servatore nostro, æque ac Eucharistiam, occasione Paschatos festi, in Christianismum translatum, ac Sacramentum Christianorum redditum esse existimat. Namque & Judæos olim eorumque Proselytos non minus baptismo, quam circumcisione & sacrificiis, in Ecclesiæ gremium admissos esse, e Maimonide, Elia de Wides, & Petro Blesensi probat: quanquam an ritus ille a Mosaicis inde temporibus deducendus, an vero recentior sit, non satis apparere fateatur. Inde Johannis baptismum pœnitentiæ novum aliquid in populo Judaico non fuisse, Christi autem baptismum non pœnitentiæ solum, sed initiationis etiam fuisse, atque uti Judæi Proselyti baptizati patrem, matrem, fratres, sorores relinquere debuerint; ita hunc quoque mysticam regenerationem postulasse. Baptismum Proselytorum apud Judæos ad res forenses, Christi autem Baptismum mere ad Ecclesiam & spiritualia ejus bona pertinuisse; illum in liberis non continuandum, sed parentibus Proselytis baptizatis, eorum proli baptismo non opus fuisse, hunc contra Christianorum in posteris etiam continuandum, contra Socinum ejusque asseclas, prolixe ex rei ipsius natura, veterumque Patrum testimoniis demonstrat, & ad Socini argumenta respondet. Ceterum verba illa, βαπτίζοντες εἰς ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος, non tam baptizandi formulam, quam illius, a quo institutus Baptismus sit, autoritatem ostendere; successu tamen temporis, quod alia non compareret, pro formula usurpata putat. Inde ad doctrinam de Pædobaptismo accedit, de cujus origine sententiam suam verbis Salmasii proponit: „Primis duobus seculis nemo Baptismum accipiebat, nisi qui in fide instructus, & doctrina Christi imbutus, testari posset se credere, propter illud: qui crediderit & baptizatus fuerit. Ergo prius erat credere; inde ordo Catechumenorum in Ecclesia. Postea opinio invaluit, neminem salvari posse, nisi qui baptizatus fuisset; ideo & consuetudo nata infantibus baptismum conferendi. Tempore autem Tertulliani, ad cujus testimonium provocat, consuetudinem illam, dissuadente licet isto Patre ortam, ab Augustino deinde sæpius pro Apostolica traditione venditatam, istis porro fundamentis nixam e Tertulliano, Cypriano, perhibet: 1) Baptismum non tam esse mandatum

tum ac statutum Servatoris nostri, quam prærogativam ac beneficium, per quod Regnum cœleste detur, *quatenus baptismus est*. 2) Revera Spiritum Sanctum per manus impositionem dari. Huic tamen se sententiæ usu ipso, quod e Gregorio Nazianzeno probat, plurimos opposuisse, & baptismum ad adolescentiam, quin ad 30 usque annum distulisse commemorat, & Constantini ac Theodosii exemplis, Athanasiique ætate, ubi rarus adhuc Pædobaptismus fuerit, confirmat: nec per legitimas quidem Sacræ Scripturæ consequentias illam probari posse putat. Illas igitur, quæ e Marco C. XVI. v. 16. & Matth. XXVIII, 19. eque familiis totis baptizatis 1. Cor. I, 16. 1. Cor. XVI, 15. Act. XVI, 15. & 32. aliisque locis ducuntur, enervare, contrarium vero e variis Doctoribus probare conatur. Ex illa porro de absoluta Baptismi necessitate sententia, Anabaptismi Hæreticorum, imo & Schismaticorum originem, inde a Tertulliani temporibus derivat. Cypriani, Conciliique ejus ætate & autoritate habiti, discordibus licet Patribus, judicio istam sententiam confirmatam, postea temporis quidem a Romano Pontifice aliisque mitigatam, sed tamen non impeditum, quo minus & hæretici v. g. Ariani, Novatiani & Donatistæ, talionis quasi jure, quosdam orthodoxos rebaptizarent, esse ostendit. Hoc loco, quia non nisi κατηχουμένους ad baptismum admittendos censebat, aliqua ex antiquitate περὶ τῶν κατηχουμένων, occasione Proselytorum Judaicorum, in Christiana Ecclesia usitata, deque Catechumenorum diversis gradibus, alibi tamen etiam obvia observat: aliqua de Gentilium mysteriosis sacris, & ritibus circa baptismum primitivæ Ecclesiæ, e Patribus notata inspergit: alias ceremonias circa Eucharistiam, v. g. de tempore cœnæ sumendæ, de diæta veterum, panibus usurpatis, variis cibis, de agapis earumque abusibus, nocturnis cœtibus, datisque inde calumniandi occasionibus, osculo pacis, differentia inter clerum & plebem, oblationibus & precibus pro defunctis, de natalitiis martyrum, eleemosynis, de stationibus ac Paschæ jejunio, de crucis signaculo, horumque omnium causis, e variis antiquorum Autorum locis illustrat. Quæ, ut reliqua omnia, Theologorum judicio permittimus.

Tandem & Dissertationem super Sanchoniathone, ejusque cum sacris nostris Scripturis concordia adjungit. In qua Bochar-

ti

ti potissimum, Huetii aliorumque veterum ac recentiorum, testimonia ex illo pro veritate avide corradentium, fiduciam vanumque conatum taxat, ipsosque sæpe gentilia, quandoque aut temere aut maligne conficta, conferre, istisque nugis S. Literarum Soli lucem affundere conari, indignatur. A Judæis certe Ethnicos illa accepisse, totam Israelitarum historiam percurrenti vix vero videri simile: inde & Taautem Sanchoniathonis Mosem, Gideonem ipsius Hierambalem non fuisse, ab eoque Sanchoniathonem legis codices nequaquam accepisse, contra Huetium, e mendaci, qui illud prodiderit, Porphyrii ingenio, ab ipso Huetio probe agnito, Chronologiæque ac ipsius Mosis Sanchoniathonisque de mundi generatione aliisque historiis discrepantia, evincit.

LA GERARCHIA CARDINALIZIA DI CARLO BARTOLOMEO PIAZZA &c.

i. e.

HIERARCHIA CARDINALITIA CAROLI BARTHOLOMÆI PIAZZÆ, ex Congregatione Oblatorum Mediolanensium, Opus Clementi XI Pont. Max. dicatum.

Romæ, typis excusum in officina N. Bernabò, 1703. in fol. Constat Alph. 10.

DE Eminentissimo Collegio Patrum Purpuratorum, quos sub Cardinalium nomine veneratur Ecclesia Romana, multi diverso modo, diversoque fine scripserunt. Nostro id potissimum propositum fuit, ut Ecclesiarum, quæ singulis Cardinalium certa ratione concreditæ sunt, statum antiquum pariter & hodiernum, ob oculos ponat. Initium facit ab Episcopis Cardinalibus, quorum p. 3. olim septem fuerunt, hodie sex duntaxat existunt, nimirum Ostiensis & Velitrensis, Portuensis, Sabinensis, Prænestinus, Tusculanus ac tandem Albanus. Horum omnium dioeceses ita describit, ut primo generatim, quæ olim fuerit, & quæ sit hodie singularum facies, ostendat, deinde loca singula ad quamvis dioecesin pertinentia speciatim exhibeat, quidque ubivis notatu dignum, vel naturæ beneficio, vel hominum munificentia inveniatur, stylo eleganti exponat, ad-

adjecta honorifica commemoratione virorum, vel martyrio ac sanctitate vitæ vel aliis virtutibus ac dignitatibus illustrium, qui aut oriundi fuerunt ex locis recensitis, aut ibi vixerunt, aut sepulcrum
p. 345. ibi fuerunt nacti. Inde ad Cardinales Presbyteros progressum facit, ac primo de Archipresbyteris trium Basilicarum Patriarchalium, nimirum S. Johannis Lateranensis, S. Petri in Vaticano & S. Mariæ Majoris tractationem instituit, cumque de variis illorum appellationibus, item dignitate ac prærogativis disseruisset, varia dictarum Basilicarum nomina, quidque singulæ præ reliquis præcipui habeant, & quorum liberalitate unaquæque splendidior facta
p. 346. fuerit, fusius recenset, subjecta descriptione duarum reliquarum
p. 348. Basilicarum Patriarchalium, nimirum S. Pauli & Laurentii. His præmissis, quænam sit obligatio Cardinalium in Titulis & Diaconiis
p. 351. suis, succincte ostendit, & generatim de Titulorum Cardinalitiorum
p. 355. origine, antiquitate, mutatione ac divisione, nec non antiquo Pres-
p. 360. byterorum & Sacerdotum in Ecclesia ministerio agit. Postea spe-
p. 364. ciatim Titulos ipsos, quorum sunt quinquaginta & unus, ordine exhibet, atque in singulorum tractatione ita fere versatur, ut primam cujusvis Ecclesiæ originem eruat, in prærogativas illarum inquirat, capellas, picturas, monumenta & quicquid in quovis templo maxime conspicuum existit, commemoret, Sanctosque, qui peculiari veneratione illud coluerunt, vel quorum reliquiæ ibi asservantur, nec non eos, qui beneficentiæ suæ documenta ibi reliquerunt, honoris causa nominet, passim quoque miracula & alia notatu digna, quæ singulis in locis acciderint, exponat. Inter hæc inserit alia multa, quæ grata Lectoribus esse debent, ex. gr.
p. 409. de autoritate & antiquitate Vice-Cancellarii Ecclesiæ; de origine,
p. 476. ritu & mysterio ponendi primum lapidem, item nummos subji-
p. 480. ciendi fundamentis templorum exstruendorum; de usu antiquo
p. 550. solam crucem erigendi vel pingendi, sine effigie Redemtoris eidem
p. 531. affixi &c. De illis quoque titulis, qui olim inter Cardinalitios re-
p. 701. lati, sed tractu temporis suppressi fuerunt, nonnulla dicit. Tandem ad gradum tertium Cardinalium, scilicet Diaconorum, transiens, initio de origine illorum, potestate atque officio quædam
p. 704. præfatur, addita de reliquis Archi-Diaconis, Diaconis & Sub-Dia-
p. 716. conis, item de Diaconissis, Sub-Diaconissis & Diaconis, qui *Selvatici*

tici dicuntur, deque benedictionibus Diaconalibus & quibusvis ecclesiasticis, digressione. Deinde eadem fere methodo, qua Titulos Cardinalium Presbyterorum antea recensuerat, singulatim quatuordecim Diaconias, quæ hodienum sunt Cardinalitiæ, pertractat. Etiam illarum facit mentionem, quæ tales esse desierunt, atque ad alia quædam argumenta interdum descendit, quorum notitia non minus jucunda quam utilis esse videtur; in quibus fere præcipua sunt, quæ contra novas Criticorum opiniones de famoso illo simulacro, quod *Bucca Veritatis* nuncupatur, Jovique Ammoni olim dicatum jam prostratum jacet ante Templum S. Mariæ in Cosmedin, nec non ea, quæ de ichnographica delineatione & divisione Basilicarum secundum ritum Græcum, item de Hospitio Apostolico S. Michaelis, ac denique de Ergasterio, ad coercendam dissolutam juventutem a Clemente XI A. 1703. exstructo, addueit. Totum opus uti singularem industriam, rerumque tam sacrarum quam profanarum eximiam cognitionem præ se fert; ita dubium non est, quin ab omnibus eruditis debito honore ac plausu excipiatur.

p. 710. p. 719. p. 748. p. 774. p. 797. p. 802.

Friedrich Leutholfs von Franckenberg Europäischer Herold &c.

i. e.

FRIDERICI LEUTHOLFI A FRANCKENBERG Fecialis Europaus, sive accurata Descriptio Europao-Christianorum Imperii, Regnorum, Rerumpublicarum & Principatuum, juxta statum illorum naturalem ac politicum, bellicas item & pacatas, ecclesiasticas & seculares dispositiones usque ad hunc A. O. R. MDCCV. Tom. I & II.

Lipsiæ, apud Thomam Fritschium, 1705. in fol.
Constat Alph. 20. plag. 3. ac 13. tab. æneis.

Qui Juris Publici, domestici cumprimis, penitiorem ac minus proletariam scientiam imbibere gestiunt, non possunt non de noviter recuso hoc libro, a septendecim jam annis per Germaniam celebratissimo impense sibi gratulari. Præterquam enim,

quod omnium in Europa Regnorum, Liberorum Statuum, ac Principatuum, quotquot Christianam fidem colunt, origines, incrementa & vicissitudines, familiarumque illustrium etiamnum superantium stemmata compendiosa serie enarrata, quin & plerorumque aulas, vires, copias, jura quoque atque prætensiones judiciose hic descripta invenient, totius potissimum Imperii Romano-Germanici, ejusque Procerum, nec non ditionum singulis subjectarum exactissimam notitiam, prout e rivulis tam Geographicis ac Genealogicis, quam Historicis ac Politicis haurienda, copiose dispensari, non absque voluptate insigni deprehendent. Quo curatius vero atque uberius hæc omnia prostant, eo majores sane debentur gratiæ Excellentissimo libri hujus Autori, qui adscititio sub nomine modeste latet, quod medias inter arduasque splendidissimi muneris functiones, præclarum hoc opus sub incudem revocare, eaque cum sollicitudine expolire sustinuerit, ut nihil ad elegantiam ejus amplius desiderari queat. Oeconomia autem libri hæc est, ut in præliminari discursu multa, quæ Statui Politico in genere congruunt, maxime vero rationes eum conservandi, ornandi & defendendi proponantur, singulaque exemplis tam vetustis quam recentioribus apposite illustrentur. Hunc excipit primus tomus de Sacro Imperio Romano-Germanico, isque quadripartitus. Prima namque pars Historiam patriam a Caroli M. ævo usque ad Leopoldum Imperatorem nervose contextam sistit. Altera Imperii nomina, jura prærogativa, situm, fines, fluvios præcipuos, fertilitatem, nec non divisionem in X Circulos describit. Tertia summum Imperantem, cæterosque Germaniæ Proceres ac Status exhibet, & in quinque rursus abit sectiones, quarum prior de Imperatore, ejusque electione, coronatione, potestate, reservatis, dignitatibus ecclesiasticis aliisque juribus, quin & de Augusta ac privilegiis eidem competentibus ex professo agit: secunda Romanorum Regem, & quæ electionem ipsius comitari solent obstacula, jura item ac præeminentias ejus inducit: tertia Vicariorum Imperii diversas classes, officium atque autoritatem explicat: quarta porro de Statibus, & jurisdictione territoriali illis propria, modisque simul, quibus majestas hæc analogica limitatur, aliisque affinibus materiis summatim loquitur, mox in titulis quinque specialio-

ri-

ribus eorumque articulis separatis Electores ac Principes tam Seculares quam Ecclesiasticos, Prælatos & Civitates Imperiales omnes debito ordine enumerat: quinta denique de Non-Statibus Imperii, ejus tamen membris immediatis ac Vasallis, præsertim de Personis illustribus ad principale fastigium evectis, Nobilitate Equestri, reliquisque Communitatibus & Subditis tractat. Huic tandem succedit quarta pars de Constitutione ac Regimine Sacri Imperii, prout in rebus Ecclesiasticis non minus quam in secularibus sese exserit, octo articulis distincta, ubi Illustrissimus Autor summo cum candore ac judicio Cæsaris præeminentiam ac majestatem ejusdemque restrictionem, Capitulationis usum, altercationes circa perpetuam quandam concipiendam obvenientes, Comitia universalia, quæque huc pertinent, Leges quoque Imperii fundamentales prolixe enarrat. Nec reticet potestatem Imperatoris & Imperii in Ecclesiasticis negotiis, religionisque & scholarum statum, modum itidem administrandi justitiam, suprema Tribunalia, manutenentiam legum, sententiarumque executionem ob oculos ponit. Conventus insuper particulares, quibus publica salus promovetur, Imperii reditus, potentiam, interesse status, commercia, causas decrementorum, residuasque prætensiones recenset, sicque primum tomum feliciter absolvit. Omnia vero inibi allata ex Historicis fide dignis & Comitialibus actis depromit, multa etiam e tabulariis Principum, propriaque rerum experientia, quam ad stuporem usque adeptus est, confirmat, ut non mirandum sit, innumera hic occurrere, quæ apud alios frustra quæsiveris. Speciminis solum loco afferre liceat, quæ p. 250 & seqq. circa Serenissimi Electoris Saxoniæ jura indagavit. Nimirum licet per Bullæ Carolinæ tenorem satis expeditum videatur, Saxoniæ Ducem in solennibus Curiæ Imperialis processionibus gladium vagina nudatum Augusto præferre debere, istud tamen juris ab illo non nisi post diploma Sigismundi Imper. de Anno 1415 Domin. Quasimodogeniti promulgatum, quod integrum hic comparet, quiete exercitum fuisse; antea enim controversiam ei desuper bis movisse Wenceslaum Lucemburgi, Lotharingiæ & Brabantiæ Ducem, cui sedandæ Carolus IV remedia tantum palliativa adhibuerit. Eo etiam spectare, quod Elector in omnibus expeditionibus Imperii nomine

ſuſceptis, præſente Auguſto aut Rege Romanorum, tribunali bellico præſideat, copiasque ſuas tanquam Imperii Supremus Campi-Marſchallus in principiis ſtatuere poſſit: etſi haud deſint exempla, ubi is neutiquam primas habuerit, & Albertus Saxo anno 1475. in exercitu ad Noveſium coacto ultimum cum ſuis & Imperii majori vexillo agmen clauſerit. Forte & mutationem quandam circa militiam Imperii Maximiliani I. tempore & poſtea ſubortam. Nihilominus Maximilianum II. anno 1567. Auguſtum Saxoniæ Electorem ſummum Imperatorem omnium copiarum, quas Circuli ſubminiſtraverant, Vicariumque ſuum declaraſſe, quin & noſtra ætate anno 1689. Leopoldum Johanni Georgio III. glorioſiſſimæ memoriæ in hæc reſcripſiſſe verba: *Quandoquidem Imperii exercitus modo ſit adunandus & conventum jamjam, ut teſſera militaris a ſe emanare debeat, ideo in ſexaginta dies ſe eam Electori transmiſſurum fore.* Huic quoque juri recte annectendum officium geſtandi vexillum Imperii generale ſeu majus, des Reichs Haupt-Fahne/una cum Minore ſigno, der Reichs Renn-Fahne/quoties Imperator ipſemet ad bellum proficiſcitur. Quam in rem varias literas producit, ex archivis, ni fallimur, lectu non injucundas, e quibus patet, præſente Cæſare aut Rege, abſente autem Electore, Vexilli majoris Imperii portitorem fuiſſe Pappenheimium, velut Mareſchallum hereditarium, eundemque etiam vexillum minus geſtaſſe, ſi Imperator exercitui non interfuerit, ſicque vexillum majus latuerit. Nulli igitur Principum fas eſſe concludit vexillum ejusmodi Imperii ambire, idque etiam Sereniſſ. Electorem Brunſuico-Luneburgenſem demortuum, Erneſtum Auguſtum, agnoviſſe, ut licet Vexilliferatum Imperii enixe prenſaſſet, ponderatis tamen Electoris Saxoniæ in vexilla prædicta militaria juribus, ſponte deſtiterit, ſibique ſolum in coronationibus aliisque curiis feſtivis Imperialibus vexilli alicujus geſtationem reſervaverit. Jurisdictionem in buccinatores ac tympaniſtas, ſive in aula ſive in militia ſerviant, quod attinet, illam non modo in Conventibus Imperii, aut quoties copiæ Imperii nomine colliguntur, ſed ſemper ac ubique locum habere affirmat, ita ut omnes diſſenſiones atque lites inter memoratos buccinatores ac tympaniſtas, ubicunque aularum Germaniæ degant, agitatæ a Saxoniæ Electore, tanquam communi omnium

judi-

judice ac patrono, pleniſſime decidi queant, citra ullum præjudicium, quod Statuum de non evocandis ſubditis privilegio hoc pacto inferri metuatur, ceu exemplis clariſſime demonſtrat. Extare eum in finem certam ordinationem ab Imperatore A. 1658. denuo confirmatam, in qua refractariis pro re nata, vel multa XXX marcarum auri puri irrogetur, vel receptio & manumiſſio tironum interdicatur, vel excluſio a toto conſortio prævia cauſæ cognitione adjudicetur. In Comitiis autem præter jura Archimarſchallatui annexa, eminere etiam in Electore Directorium in cauſis Evangelicis, quod unde incunabula ſua accerſat, & qua ratione hodienum continuetur, quidve involvat, eleganter exponit. Pergit deinde ad dignitatem Supremi Venatoris Imperii, quam Imp. Leopoldum Joh. Georgio II. A. 1661. d. 28. Aug. renovaſſe conſtat, nec minus ſententiam Strauchii, adſtruentis Electorem Saxoniæ, ut Marchionem utriusque Luſatiæ, nobilitatem conferre poſſe, quia Bohemiæ Reges olim iſtud juris in omnibus territoriis ſuis exercuerint, in translatione autem dicti Marchionatus omnia Regalia nullo excepto ceſſa fuerint, breviter ventilat, dicendo Sereniſſimam Domum Electoralem ſibi hoc Regale nunquam arrogaſſe, nec credidiſſe illud, utpote Regi Bohemiæ proprium, in ſe transmiſſum; explorandum itaque ante omnia, num priſtini Marchiones, qui Regali axiomate caruerunt, nobiles creaverint? Plura in tanta ſelectiſſimarum rerum copia coacervare facile liceret, niſi perſuaſi eſſemus mirandam Illuſtriſſimi Viri prudentiam & ſagacitatem per totum opus diffuſam; cuilibet jam abunde in oculos incurſuram. Quapropter hic ſubſiſtimus, id ſaltem adjecturi in altero tomo Galliæ, Hiſpaniæ, Luſitaniæ, Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, Daniæ & Norvagiæ, Sueciæ, Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ & Boruſſiæ Regna: tum Venetorum, Fœderatorum Belgarum, Genuenſium, Helvetiorum, Luccenſium, Genevenſium, Raguſanorum & S. Marini liberas Respublicas; denique Romani Pontificis, Ducis Sabaudiæ, Magni Hetruriæ Ducis, Ducum Lotharingiæ & Slesvici, Magni Magiſtri Ordinis Equeſtris Johannitici, Ducum Mantuæ & Montisferrati, Maſſæ & Carraræ, Mutinæ, Monœci, Arauſionenſis, ut & Parmæ ac Placentiæ Principatus & Dominationes pari methodo atque ingenii ubertate deſcribi.

TOBIÆ GUTBERLETHI, JCTI ET PRÆFECTI *Bibliothecæ Franequeranæ, Opuscula.*

Franequeræ, apud Franc. Halma, 1704. 8.
Alph. 1. pl. 3.

SIcut fœcunda fuit admodum Gentilium superstitio in confingendis Diis pene innumerabilibus, quorum cultum plebeculæ miseræ & quascunque nugas dementer arripienti commendarent: ita operæ pretium facturos se arbitrati sunt Viri doctissimi, si, quæ leguntur sparsim in antiquis monumentis de titulis eorum, veneratione, solennibus sacris & ceremoniis, quibus hæc conficiebantur, colligerent diligenter, atque singularibus libris explicarent, & hac ratione lucem his accenderent, qui in legendis aut interpretandis veteris ævi scriptoribus versantur. Accenseri meretur istis præsentium Opusculorum perquam eruditus Autor, qui aliorum exemplis incitatus, Sacerdotes Martis Salios & Deos Cabiros describendos sibi sumsit, & Inscriptiones quoque duas, Smyrnæ repertam unam, atque monumentum Heriæ Thisbes Monodiariæ continentem alteram, quarum utramque in Sponii Miscellaneis Eruditæ Antiquitatis offenderat, suis Animadversionibus illustravit. Et in illo quidem *de Saliis Sacerdotibus* libello, de nomine ipsorum, origine, diversis generibus, vestitu, armis, carminibus, cœnis maxime exponens, a saliendo dictos *mavult*, quam cum Stephano le Moyne ab Ebræo עלל quod *tinnitum* significat, propterea quod nequeat doceri, cymbala & crotala Sacerdotes illos pulsasse; eosdemque a Salisatoribus distinguit, qui, Isidoro teste, dum ipsis membrorum quædam partes saliebant, aliquid sibi exinde vel prosperum vel triste prædicebant. Institutos vero primum in Herculis memorat honorem, quos e Dionysii Halicarnassensis & Livii sententia Numa deinde Marti consecravit, & diversis cognominibus appellavit populus, Palatinos videlicet alios Collinosque & Agonales, alios Albanos, prout nimirum vel in Palatino aut Collino, quem Agonalem etiam sive Agonum dictum ostendit e Festo, vel in Albano montibus sua habebant sacraria. Pergit de Collegio ipsorum commentari & diversis in eodem muneribus, in quo Præsul alius sive χο-

χο-

ἐξάρχης,qui chorum ſiſtebat & ſaltare faciebat, & ſaliendi modum dabat; alius Vates,qui Saliaria carmina præcinebat, atque cantus dabat modum ; & Magiſter quoque alius,qui poteſtatem habebat inaugurandi & exaugurandi,& Salios juvenes inſtruebat, ut rite portare ancilia, & ſecundum modulos rythmicos ſaltare diſcerent, cujus ordinis ea præſtantia , ut in ipſum non niſi Patritii cooptarentur,atque ex his Patrimes ſolum & Matrimes,h. e. qui utrumque parentem in vivis adhuc haberent;qua ratione cum Virginibus Veſtalibus convenerunt,quæ & ipſæ,niſi patrimæ eſſent & matrimæ, conſtitui non poterant. Veſtem Saliorum deſcribit Noſter deinde,atque tunicam pictam ſive verſicolorem fuiſſe tradit,ſuper quam æreis baltheis erant cincti, & trabeas induebant fibula contractas, ne ſaltantibus eſſet impedimento,capitis tegumento gaudentes faſtigiatis in coni formam pileis,ob quos illos Enniano vocabulo tutulatos dici poſſe credit,cum tutulus metam ſive apicem pileis in vertice additum ſignificet. Arma Saliorum,quod inter omnes conſtat, fuerunt ancilia,quæ male a Dionyſio Halicarn. ejusdem cum Thracum peltis figuræ dicta,ſcuta fuerunt brevia & rotunda,& ovali figura ad ejus ſimilitudinem efficta ſunt,quod eodem Dionyſio & Plutarcho teſtibus,delapſum cœlitus & in Numæ repertum eſt Regia,qui circumferri illud etiam & annuis ſacrificiis voluit honorari. Ea occaſione agit de Feſto,in quo ancilia circumlata, quod Kalendis Martiis habuit initium,& per dies aliquot celebratum eſt,quorum ultimus ſacer Mamurio, qui ad ſimilitudinem cœlo delapſi ancilis alia fabrefecerat, Numa potiſſimum ſuadente. Iſtis autem diebus arma illa circumtuliſſe, ſcribit,ſacerdotes,pugionibus & interdum lanceis quoque & virgis ea percutientes, & e ſacrario h. e. ſecreto illo in Martis templo loco, in quo ſacra reponebantur,deducentes,& cum ſingulis veſperis propter urbis amplitudinem in locum illum referri non poſſent,in extructis eum in finem ædificiis, quæ Manſiones appellata ſunt, cuſtodientes,qua occaſione hoc ipſũ vocabulum explicat Geſtaſſe, addit, collo pendentia per urbem incedentes, & in Comitio maxime frequentes, qui locus,ex Marliani ſententia,Romani fori pars fuit incipiens a porta Palatii & deſinens ad ædem D. Mariæ novæ,ſic ut ſublatis pedibus & alternantibus,qualis fullonius ſaltus apud Senecam ep. 15. ad tibiam & per vices ferrentur, & aliquando Salii omnes, aliquando qui-

quidam modo ipſorum ſaltarent. Carmina, quæ canebant, dicebantur axamenta, quam vocem cum Scaligero & Dacerio ab axibus derivat, h. e. tabulis, in quibus deſcripta habebantur, ut a pueris etiam poſſent ediſci, & Numam itidem Pompilium autorem agnoſcebant, priſca Latinorum lingua conſignata, & obſcura adeo propter obſoleta verba, ut vix ipſis Saliis deinde intelligerentur. Iſtorum carminum λείψανα colligit quoque Noſter, & obſcura vocabula ſecundum literarum ordinem diſpoſita explicat, Varronis potiſſimum Scaligeriq; atque Feſti opera uſus, & tandem de Saliaribus cœnis veterum ſcriptorum teſtimonia congerit, quæ opiparæ adeo, ut, ſi quæ magnæ aliæ fierent, Saliares inde dicerentur. Secundum Opuſculum abſolvit *Diſſertatio Philologica de Deorum Cabirorum myſteriis*, quæ quia olim jam prodiit & lecta eſt, quin labore excerpendi illam ſuperſedere poſſimus, non dubitamus. Hoc ſufficiat monuiſſe, quod per Deos Cabiros ab Ebræo כביר, quæ vox magnum, potentem, validum notat, dictos Romanorum Penates Gutberlethus intelligat, ab Ænea poſt Trojæ excidium in Italiam deportatos, Cererem videlicet, Proſerpinam, Plutonem, Mercurium, & ante hos Jovem atque Dionyſum, quin & Dioſcuros Caſtorem & Pollucem, nec non Æſculapium quoque, qui in multis locis, ſub aliis tamen nominibus, culti ſunt, Beryti ſcilicet in Phœnicia, Carrhis in Meſopotamia, imo in Ægypto etiam & Samothracia; ſed in ea re non habet conſentientem Jo. Antonium Aſtorium JCtum Venetum, qui Venetiis A. 1703 diſſertationem evulgavit de Diis Cabiris, atque nomen hoc a voce Chober, quæ Incantatorem ſignificat & Devt. XVIII, 11. legitur, deducit, & faſcinatores arbitratur fuiſſe præſtigiis deditos, nomine Tricopatreum, Eubuleum, & Dionyſium, & proximis ante vel poſt Ogygis diluvium ſeculis floruiſſe & orbem pervagatos eſſe, ſicut Zoroaſter apud Perſas, & Magi alii apud gentes alias, divino quoque honore cultos. Cæterum cum in ipſo ætatis flore extinctus ſit Gutberlethus, neque abſolvere potuerit inde, quæ molitum fuiſſe, de Telchinibus, Curetibus, Idæis Dactylis, Corybantibus & Magnæ Deûm Matris Sacerdotibus Gallis, ex Diſſertationis ejus de Diis Cabiris Præfatione diſcimus, non poſſumus non præmaturum doctiſſimi Viri obitum, & quod iis monumentis, ad ſacrorum gentilium interpretationem multum profuturis careamus, dolere.

* * *

N. XII.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris, Anno MDCCV.

CORPUS JURIS CIVILIS ROMANI, DIONYSIO GOTHOFREDO JCto Auctore. Cum Appendice seu Auctario eorum, quæ prioribus hujus formæ editionibus defuerunt, & Indicibus singulari cura revisis & locupletatis. Editio novissima Sacratissimo Cæsari JOSEPHO dedicata.

Lipsiæ, sumtibus J. Frid. Gleditschii Bibl. Lipf. & Frid. Knochii Bibliop. Francofurt. ad Mœnum, 1705. 4.

Constat Alph. 11. & plag. 9. chartæ augustæ.

CUm e tot Corporis Juris Civilis Romani editionibus, quæ in Germania, Belgio, aliisque provinciis hucusque prodierunt, nulla a mendis purgata ita fuerit, quin accuratiorem dudum Romani Juris cultores desideraverint, ac præterea ne quidem fœdatarum erratis editionum exempla in officinis librariis amplius prostarent: de nova eaque elegantissima & emaculatissima editione adornanda, jam ab aliquot annis cogitarunt, consiliaque ac sumptus eam in rem contulerunt Bibliopolæ solertissimi, Lipsiensis alter Jo. Frid. Gleditschius, alter Francofurtensis Frid. Knochius. Itaquè ne illotis manibus rem tantam aggrederentur, ante omnia præclarissimorum JGtorum mentem explorandam censuere, ecquid ad ornandam perficiendamque editionem novam conferri posse judicarent. Tum textu editionis Francofurtanæ A. 1663 in 4, quem imitarentur, selecto, quod tamen nossent, nec eam a mendis immunem esse, exemplo plane novo ad integra in diversis illustrioribus Germaniæ Academiis JCtorum Collegia confugere non dubitarunt,

oblata cuique certa exemplaris portione, rogaruntque ut eam quam diligentissime reviderent, nec minus in notis Gothofredi, quam ipso Legum contextu errata corrigerent; nec difficulter ab Excellentissimis Viris impetrarunt, ut uno publici commodi promovendi desiderio accensi, strenuam ea in re operam navarent, ac quisque pensum suum magna dexteritate absolverent. Atque ita demum tot præstantissimorum JCtorum studio perpurgatum, & tantum non ab infinitis mendis liberatum opus, Typographo Lipsiensi tradiderunt, nec ordinariis correctoribus satis confisi, Viro juris peritissimo, qui & antea in revidendo Corpore Juris Canonici Pithoeano, cum id A. 1695 apud nos sumptu Gleditschii nostri imprimeretur, (Francofurti ad Moenum hoc anno recuso) suam ea in re solertiam abunde comprobaverat, curam, ne quid novorum mendorum irrepere pateretur, quantum quidem humana industria caveri id potest, commiserunt. Quam Bibliopolarum solicitudinem (nam de typorum elegantia ac chartæ nitore, quæ primo cuique obtutu occurrunt, nihil dicemus) tanto magis laudandam publice censemus, quanto ea est apud alios hodie infrequentior, plerisque, quam emendate libri, quos publicant, excudantur, infra curam habentibus. Cæterum ut in aliis etiam usui publico accommodatior esset editio, nec quicquam in ea facile desideraretur, non modo Indices Titulorum Legumque ita locupletati sunt, ut evolutio multo facilior evaserit, sed & opuscula alia, præter ea, quæ in prioribus hujus formæ editionibus comparuere, ex editione Amstelodamensi A. 1663 in fol. repetita accesserunt, nimirum *Notitia Reliquiarum Juris ante & post Justinianum, a Jac. Gothofredo & Josepho Maria Suaresio conscripta: Edictum perpetuum a Salvio Juliano compositum & ad ordinem Digestorum restitutum, & Ordo Edicti perpetui una cum serie librorum, quos JCti veteres ad idem Edictum scripserunt: Antonii Contii JCti Præfatio in librum Novellarum: Constitutio Imp. Zenonis de novis operibus: Julii Pacii receptarum Sententiarum Libri: denique Marqu. Freheri Chronologia utriusque Imperii ab excessu Justiniani usque ad finem Imperii Orientalis, subinde nunc aucta & emendata, & enarratione rerum post ea tempora ad obitum usque Divi Leopoldi Cæsaris locupletata.*

MI-

MISCELLANEA CURIOSA, BEING A COLLEction of some of the principal phænomena in Nature &c.

h. e.

COLLECTIO PRÆCIPUORUM QUORUNDAM Naturæ Phænomenorum a maximis ævi hujus Philosophis explicatorum, una cum variis Discursibus coram Societate Regia ad promovendam Scientiam Physicam & Mathematicam instituta recitatis.

Londini, apud J. B. & Johannem Senem, 1705. in 8vo.
Constat 1 Alph. & 5 Tabb. æneis.

PLeraque omnia, quæ in hoc opere continentur, jam in *Actis Anglicanis* publicata sunt: in gratiam vero eorum, quibus pretiosa ista volumina pervolvere non datur, præcipua inventa Physica & Mathematica ex istis seligere, & in unum volumen mole exiguum conpingere voluit Autor, in præfatione observans, se talia exhibere, quæ jam censuræ orbis eruditi exposita approbationem meruere, & quibus tanquam fundamentis firmis posteritas infinita superstruere valebit. Placuit autem ipsi Discursus singulos verbotenus recensere, uti Societati Regiæ vel exhibiti, vel coram ea recitati fuere, ne in compendium missi obscuri evaderent. Præcipui jam leguntur in Actis nostris, nempe A. 1691 p. 307, quæ celeberrimus *Hallejus* de quantitate vaporum ex mari exhalantium, eorundem circulatione, & origine fontium; A. 1684 p. 387, quæ de Theoria declinationis acus Magneticæ; A. 1687 p. 509, quæ de Ventis statis intra Tropicos, eorumque causa; *Tom. 2. Supplem. p. 328*, quæ de calore Solis proportionali in omnibus latitudinibus; *ibid. p. 333*, quæ de inveniendis focis lentium per Algebram modernam; A. 1702 p. 180, quæ de invento a *Rob. Hookio* Barometro marino; & tandem A. 1700 p. 87, quæ *Woodwardus* de Vegetatione Plantarum differit. Quæ ulterius ab *Hallejo* de vera Theoria æstus marini proponuntur, in summi Geometræ *Isaaci Newtoni Principiis Philosophiæ Naturalis Mathematicis*, quæ mense Junio anni 1688 p. 304 & seqq. recensuimus, & *Davidis Gre-*

gorii Elementis Astronomiæ, nobis mense Octobr. anni 1703 p. 452 & seqq. commemoratis leguntur, atque *Newtono* Theoria ista debetur autori. *Newtoni* Theoria lucis & colorum, ejusque uberior explicatio, ex *Optica* ipsius nuper publicata, & proxime a nobis recensenda, peti debet. Ejusdem Theoria Lunæ in eruditissimo opere Astronomico *Gregorii* modo laudato jam est publicata. *Romeri* Demonstratio de successiva Luminis propagatione, non solum ab illustri *Hugenio* in ingenioso *de Lumine Tractatu*, nobis A. 1690 pag. 481 & 561 commendato, sed & a Scriptoribus Systematicis, quales sunt *Joh. Bapt. Hamelius* & *Franciscus Bayle*, fuse sunt exposita, & a nobis ex Tractatu Hugeniano ad annum cit. p. 483 in compendio proposita. *Wallisii* cogitata de Mensura resistentiæ medii in motu projectorum, caput 101 Tractatus de Algebra absolvunt, quem A. 1686 p. 283 recensuimus. *Narcissi* de Sono discursus, generalibus solum terminis, Visus cum Auditu & Opticæ cum Acustica convenientiam exponit. Quæ *Hallejus* de magnitudine atomorum ex ductilitate auri, nec non de variis speciebus quantitatum infinitarum earumque inter se proportionibus demonstrat, atque de distantia stellarum fixarum docet *Franciscus Robertus*, ea jam plerisque innotuisse credimus. Quare de his omnibus in præsenti non dicimus: pauca tamen de discursibus reliquis, qui in præsenti opere continentur, subnectemus.

Exhibet nempe quoque Autor noster sæpius jam nobis laudati *Halleji* Tentamen de causa mutationis declinationis acus Magneticæ, cum hypothesi de structura internarum partium Telluris: in quo cum per observationes probasset, mutationem istam esse universalem suosque habere gradus, utut non omnibus in locis eosdem, causam ejus tandem assignare nititur. Quemadmodum vero ex ipsis Actis nostris A. 1684 mense Aug. p. 392 constat, quod phænomena declinationis acus Magneticæ salvaturus afferat, Terram esse Magnetem quatuor Polis magneticis instructum, & acum magneticam dirigi versus viciniorem: ita facile conjicere poterat, mutationem declinationis inferre mutationem situs Polorum. Hanc declaraturus, Tellurem sibi concipit, ut geminum Magnetem, constantem nempe ex crusta exteriori & nucleo, fluido quodam intermedio interjecto, ita ut tum ista, tum hic binos habeat Polos

los Magneticos, & ambo circa commune centrum ac axem diurnæ rotationis intervallo quatuor viginti horarum rotentur. Crustæ globi nostri Terraquei, quem incolimus, Polos tribuit fixos, ita, ut, si hi essent soli, versus quos materia magnetica moveretur acus directrix, hæc constanter eandem haberet declinationem. Ut igitur variatio declinationis explicari possit, nucleo h. e. globo minori intra Tellurem concluso Polos tribuit similiter fixos respectu ipsius, at mutabiles respectu crustæ. Ponit enim, nucleum & crustam inæquali revolvi circa communem axem celeritate, ita tamen, ut inæqualitas nonnisi post plures revolutiones factas reddatur sensibilis: cui determinandæ si sufficerent observationes (quas non sufficere Noster docet) variatio declinationis ad computum revocari poterat. Non autem absurdum esse, sibi concipere concavitatem intra Tellurem, & in ipsa pendulum globum minorem, inde evincere conatur, quod celeberrimus *Newton* in *Principiis Philos. Nat. Mathem.* demonstraverit, densitatem Lunæ esse ad densitatem Terræ, ut 9 ad 5 quam proxime, adeoque Lunam, corpus longe minus, esse densiorem Tellure, corpore longe majori. Quæ cum accuratius expenderet, probabile ipsi visum fuit, plures sphæras intra cavitatem istam contineri, adeoque hanc tandem Telluris assignat structuram internam. Præter nucleum solidum, intra Tellurem duas adhuc alias sibi concipit sphæras concavas cum suis atmosphæris, cumque sphæras inclusas magnitudinibus Veneris, Martis atque Mercurii proportionales statuat, horum Planetarum nomina ad istas significandas transfert. Jam quia diameter Telluris est 8000 circiter milliarium Anglicorum, sphæris concavis crassitiem tribuit 500 milliarium, & atmosphæris altitudinem isti æqualem, ut diameter nuclei prodeat 2000 milliarium. Cum ulterius animadverteret, Venerem, Martem atque Mercurium terrestres nobis nullum præbere usum, qui crustam exteriorem incolimus, atque nostro ævo pro certo haberi, Terram esse e numero Planetarum, omnesque Planetas non sine ratione supponi habitatas, tandem partes Telluris sua habere animantia, e. g. aerem aves & insecta, aquam piscium innumera genera, terram reptilia: non incongruum ipsi videbatur asserere, & globos istos in Tellure conclusos habitari. Quod si objicias,

ſine luce viventia ibi commorari non poſſe, regerit, multos dari modos, quibus lux ibi producatur; nempe vel ea ratione, qua ignes noſtri fatui generantur, atmoſphæras iſtas illuminari, vel fornices concavos variis in locis reſplendere Solis inſtar, vel lumen aliquod ibi produci, cujus nullam nos habeamus ideam.

Idem *Hallejus* tradit Regulam decrementi altitudinis Mercurii in Barometro, pro diverſa hujus ſupra Telluris ſuperficiei elevatione. Supponit aerem eſſe elaſticum, reſiſtentiam elateris æquari ponderi prementi, ſpatia ab aere ſub diverſis preſſuris occupata eſſe in ratione reciproca preſſurarum, gravitatem aeris ſpecificam eſſe ad gravitatem aquæ prope ſuperficiem Terræ ut 1 ad 800, Mercurii ad aquæ ut 10800 ad 1, atque adeo digitum unum Mercurii æquari 10800 digitis cubicis aeris: unde ſi aer ejusdem eſſet denſitatis, atmoſphæræ altitudinem fore 5, 1 mill. atque in aſcenſu 900 pedum ſeu 10800 digitorum Mercurium in Barometro deſcenſurum per unum digitum. Sed quia expanſio aeris in ea ratione creſcit, in qua pondus atmoſphæræ incumbentis decreſcit, Mercurii deſcendentis altitudinem augeri, & ſpatium quodlibet uni digito argenti vivi reſpondens continuo creſcere. Quamobrem aerem ad majorem extendi debere altitudinem. His principiis jactis problemata de determinanda altitudine Mercurii ad altitudinem aeris datam, & altitudinem loci, in qua barometrum collocandum, ut Mercurius datam obtineat altitudinem, curioſa magis eſſe, quam difficilia pronunciat: eademque ſolvit ope quadraturarum ſpatiorum inter Hyperbolam & ipſius Aſymptotos, geminamque computavit Tabellam, in quarum altera altitudines aeris altitudinibus Mercurii; in altera altitudines Mercurii altitudinibus aeris reſpondentes exhibentur. Ex qua colligit, in altitudine 41 milliarium denſitatem aeris ſe habere ad denſitatem nobis vicini ut 1 ad 3000, in diſtantia 53 ut 1 ad 30000, oſtenditque per obſervationes crepuſculorum, aerem ultra 45 milliaria non extendi, nempe ad 44, 4 Anglica ſcilicet, qualium 4000 eſt ſemidiameter terræ. Atque inde ulterius infert, aerem ad 180000 ſpatii partem comprimi poſſe, quod in ſtatu naturali occupat. Quoniam vero hæc conſequuntur, ſi atmoſphæra inalterabilis ſupponatur, atque rarefactionis & condenſationis capax

in

in infinitum, utraque vero hypothesis falsa est, si rigorose spectetur: computum quoque istum non satis esse exactum monet. Variari certe specificam aeris gravitatem, dum calor aerem dilatat, & frigus comprimit, dum effluvia particulis aereis graviora immiscentur, quemadmodum salia aquæ permixta pondus ejus augeant. Condensationem terminari in certo gradu per experimenta *Florentinorum* atque *Hoockii in Microgr. cap. 5.* Nec rarefactionem in infinitum procedere, quod particulis elasticis competere debeat magnitudo determinata in statu naturali, exemplo lanæ. Hæc igitur ἀκρίβειαν conclusionum superiorum Geometricam turbare. Unde ☿ in eadem elevatione diverso tempore non eandem obtinere altitudinem. Hinc in causas ascensus & descensus ☿ inquisiturus, primo phænomena recenset, ex quibus concludit, præcipuam ascensus & descensus ☿ causam esse variabilitatem ventorum in zonis temperatis, cui adjungenda sit incerta exhalatio & præcipitatio vaporum in aere: atque ex his causis phænomena resolvit.

Idem ulterius ex communicatis per *Justellum* cum Societate Regia catalogis, in quibus ab anno 1687 usque ad 91 inclusive ætas & sexus omnium Vratislaviæ singulis mensibus mortuorum consignabantur, & horum numerus cum numero natorum comparabatur, construxit Tabulam, in qua singulis ætatis annis adscribitur numerus personarum ad eos profectarum & Uratislaviæ degentium. Hujus Tabulæ multiplicem monstrat usum. Nempe inde deducit non solum omnem numerum Vratislaviæ viventium, qui est 34000, sed & numerum eorum, qui arma gerere valent, ad 9000 assurgentem: imo generaliter concludit, in quacunque civitate, numerum illorum esse quartam circiter numeri omnium incolarum partem. Derivari hinc posse ostendit gradus mortalitatis pro omni ætate; quot mori debeant per annum tuæ ætatis homines, ut certus esse possis, te isto anno non moriturum, hoc enim ostendit sola differentia inter numerum personarum ætatis propositæ, v. g. 25, & proxime subsequentis 26, qui in præsenti casu Vratislaviæ est 7: nec non quot mori debeant, ut persona quædam ætatis cujuscunque non moriatur, antequam attingat ætatem propositam: quomodo inquiratur, quo ætatis anno perso-

sona quædam ætatis cujusdam propositæ sit moritura. Quæ speculationes non censeri debent inutiles, cum earundem insignem ostendat usum in definiendo pretio assecurationis, quæ dicit certum quoddam contractuum genus Anglis in plurimis negotiis civilibus admodum familiare. Imo easdem speculationes ad gemina prorsus transfert, qualia proposuit *Wilhelmus Petty* in *Arithmetica Politica*, cujus prolixa recensio occurrit in Actis nostris A. 1691 p. 407 & sqq.

Noster denique ex Hallejanis inventis nobiscum communicat ejus discursum de gravitate & proportionibus, in quibus corpora gravia descendunt, nec non de motu projectorum: in quo cum celeberrimus Autor varias variorum hypotheses recensuisset, ut ipso eorum dissensu difficultatem causam gravitatis efficientem detegendi ostenderet; ab omni prorsus hypothesi abstinet, atque certius philosophaturus, stabilitis quibusdam per experientias indubias gravitatis proprietatibus, methodo demonstrativa ope principiorum Geometricorum & Analyseos Speciosæ regulas deducit, juxta quas corpora gravia descendunt, & projecta moventur.

Præter discursus hactenus commemoratos, in præsenti opere continentur adhuc tres ad Physiologiam spectantes, in quorum primo *D. Georgius Gardenius de Aberdeen* Theoriam generationis; in secundo *Clopton Haverus*, *M. D.* cujus *Osteologiam* A. 1691 p. 573 recensuimus, concoctionem; in tertio *J. Drake M. D.* influxum respirationis in motum cordis exponunt. Ex singulis quædam scitu non injucunda proferre libet. Quod theoriam generationis attinet, doctissimus ejus Autor ad tria eandem capita revocat, nempe 1. quod animalia generentur ex animalculo, 2. quod animalcula ista originaliter insint semini marium, 3. quod sine ovis in fœminis animalcula in animalia mutari nequeant, ut adeo Eclecticum quasi agens, hypotheses *Harvei* & *Dn. de Lewenhœk*, quarum hanc A. 1686 mense Oct. p. 475 descripsimus, conjungat. Ad primum stabiliendum sequentibus utitur argumentis: 1. quod *Malpighius* in ovi nondum incubati cicatricula pulli rudimenta observarit, 2. quod subito post incubationem omnes partes appareant, vi experimentorum *Harvei* atque *Malpighii*, manifesto, ut ipsi videtur, indicio, partes illas non ex fluido

do concrevisse, sed ibi jamdum nondum explicatas extitisse, ab origine mundi procul dubio per omnipotentiam Dei formatas. Alterum confirmaturus hæc producit argumenta: quod 1. in semine masculo omnium animalium innumera animalcula a *Dn. Leewenhoek* fuerint detecta: quas observationes exhibuimus A. 1682 p. 321. 2. quod per observationes *Malpighii* rudimenta fœtus solum reperiantur in ovis a mare fœcundatis, non autem in subventaneis: 3. quod figura animalculorum a *Dn. Leewenhoek* delineata conveniat cum figura rudimentorum fœtus in ovo tum ante, tum post incubationem a *Malpighio* descripta: 4. quod ex hac hypothesi reddi possit ratio, quomodo multi fœtus una excludantur, & multa ova in gallina per unum coitum cum gallo celebratum fœcundentur: 5. quod prima de Messia prophetia novam ex ista accipiat lucem, in qua vocatur semen mulieris, cum omnes homines reliqui sint semen viri: 6. quod eidem adstipuletur analogia vegetationis plantularum; semina enim esse plantulas, quæ terræ tanquam utero committantur. Denique ultimum hac ratione evincit: 1. quod animalculum non possit in lucem edi, nisi in proprium cadat nidum, quem centrum cicatriculæ in ovis esse appareat: unde licet myriades animalculorum in ovum unum cadant, haudquaquam tamen præter unum in lucem edi posse. Addit, fortassis nidum moli animalculorum ita proportionatum esse, ut nonnisi unicum recipere possit: quæ sit ratio raritatis monstrorum. Absolutam nidi necessitatem in oviparis ad oculum patere. Hanc vero solam differentiam inter ovipara & vivipara quoad præsentem materiam in eo consistere, quod in his ova præter cicatriculam & eorum colliquamentum nihil contineant, ita ut fœtus extra ista in uterum radices protrudere teneatur nutrimentum recepturus: ast ova in oviparis proprie dici possint uterus quidam in ordine ad fœtum, quoniam non solum cicatriculam cum amnio & colliquamento, quod immediatum sit fœtus nutrimentum; sed materiam insuper contineant in colliquamentum convertibilem, ita ut fœtus radices suas nonnisi in albumen & vitellum ovi agat, unde omne suum nutrimentum derivet. 2. Quod hæc cicatricula non sit originarie in utero, ex frequentibus extra uterum conceptionibus probat, quales occurrunt *in Transf. Phil. Angl. n. 139, 150 & 172*, & *in No-*

vellis Reip. Literariæ Menſ. Sept. A. 1685. p. 996. Unde probabile fieri aſſerit, teſtes muliebres eſſe ovaria huic uſui deſtinata. Subjungit 3. quod in confeſſo ſit apud omnes, fœtum in utero per amplum temporis ſpatium poſt conceptionem cum matre connexionem non habere, eſſeque in iſto ovum perfecte rotundum, molis exiguæ, cum fœtu in medio incluſo, qui ſucceſſive funiculum umbilicalem emittat & utero tandem alligetur. Unde appareat, cicatriculam, quæ ſit fons nutritionis animalculi, non oriri in utero, ſed alibi, atque in iſtum deferri tanquam in ſolum aptum, ex quo nutrimentum recipiat ad vegetandum fœtum. Eſſe vero teſtes fœmineas revera ovaria, hoc experimento evincere conatur, quod parere neſciant fœmellæ, ſi abdomen aperiatur ac teſtes exſecentur. Reſpondet tandem tribus objectionibus, quibus hoc ultimum aſſertum ſubeſſe videri poterat.

De concoctione quæ tradit *Haverus*, in compendio huc redeunt. Tribuit nempe ciborum in ventriculo comminutionem ſalivæ, quam pro liquore habet ex gemino alio compoſito, altero nempe acido, altero oleoſo, oleo terebinthinæ non prorſus abſimili, quorum unusquisque e peculiaribus glandulis ſecernatur: id quod ſequenti comprobat experimento. Aſſumſit fruſtum carnis crudæ, idque diſſecuit in minuta magis, ſed iis tamen majora, in quæ maſticatione reducitur, panisque micis admixtis oleum terebinthinæ & oleum vitrioli affudit: quam maſſam cum per quatuor horas in balneo Mariæ digeſſiſſet, in pultem redactam deprehendit. Salivam certe prodere fermentationem, etiam cum non edimus, per bullulas ipſi inexiſtentes utut in ore non agitatæ. Motum ſtomachi per reſpirationem productum cibo diſſoluto cum ſaliva intimius permiſcendo inſervire. Per hanc autem fermentationem apta diſponi alimenta, ut cum bile in inteſtino duodeno fermentare poſſint: quod hoc experimento probat. Cum bilem naturæ ſaponariæ ſupponat, ſaponem in aqua calida diſſolutum oleo terebinthinæ ac vitrioli admiſcuit, & in mixtura fermentationem ortam obſervavit.

Influentiam reſpirationis in motum cordis adſtructurus *Drakius*, *Loweri* explicationem ſyſtoles ſeu contractionis cordis per mechanicam viſceris hujus ſtructuram laudat; verum explicationem diaſtoles per motum reſtitutionis improbat, cum ſtatus contra-

tractionis fibrarum sit potius naturalis, adeoque non dari possit diastole sine externa quadam violentia, prouti experientia in omnibus musculis doceat, non dari in ullo musculo motum restitutionis confirmans. Ita musculos a potentia antagonistarum liberos esse in statu contractionis, illos similiter, qui antagonistis carent, ut sphincteres gulæ, anus, vesicæ, semper esse in eodem. Quod vero cor sit musculus, isque solitarius, sine ullo antagonista proprio, nec voluntatis imperio subjectus, proxime adeo ad sphincteres accedens, a *Lowero* aliisque dudum esse demonstratum. Musculares fibras cordis per nervos actuatas immediatum esse systoles instrumentum concedit; quin tamen musculi intercostales cum diaphragmate, dum sanguini per pulmones viam pandunt, suum quoque conferant, negari non posse. Ostendit ulterius, vasa sanguifera in pulmonibus in costarum elevatione ac depressione eandem cum bronchis pati debere mutationem, nempe coarctari, dum costæ deprimuntur ac pulmones subsidunt; extendi, dum costæ elevantur & pulmones aere inturgescunt, ut via sanguini ex dextro cordis ventriculo in sinistrum aperiatur. Diastolen igitur fieri asserit, dum a pondere atmosphæræ, quæ musculi antagonistæ vicem subeat, costæ deprimuntur, pulmones subsidunt & vasa sanguifera coarctantur, ita ut sanguis per venam pulmonariam veluti ope emboli cujusdam in sinistrum cordis ventriculum protrudatur. Tandem quædam subjungit, quæ circa fœtum in utero moneri poterant.

DE SUSPECTIS DE HÆRESI OPUS. Autore ANSELMO DANDINO CÆSENATE, olim in Patria Sancti Officii Consultore, nunc utriusque Signaturæ Referendario, & Sacræ Congregationis Indicis Consultore.

Romæ, apud Vincentium de Romanis, 1703. in fol.
Alphab. 8.

EX officii, quod olim in patria sua gessit, ratione operis hujus ansam Clarissimus Autor arripuisse videtur, in quo suspectorum de hæresi & culpam considerare prolixius intendit & pœnam.

 Utrius-

Utriusque tamen contemplationem antecedere jubet aliqua præliminaria, quæ primo circa *suspicionem* in se spectatam occupantur. Hanc posteaquam *criminis incertam* definivit *repræsentationem*, illius a præsumtione differentiam in eo collocat, quod, cum illa solum in malam, hæc vicissim in utramque partem sumi suevent. Suspicionis tres esse gradus innuit, aliamque levem, aliam probabilem, aliam violentam facit. Fontes, unde scaturiat suspicio, modo patriam esse dicit, modo parentes, modo educationem, jam vitam anteactam, mox dicta & facta, interdum & amicos; quæ singula latius exposita sistit, & his absolutis, ad generaliorem *hæreseos* indagationem pergit. Et hæc ipsi est *error intellectus voluntarius, contra aliquam propositionem catholicam cum pertinacia assertus ab eo, qui baptismum accepit.* Ad hujus definitionis ductum in capitibus aliquot proxime sequentibus multa cumulat de errore intellectus, deque voluntario errore, & reliquis vocabulis, quæ ad sensum descriptionis istius principaliorem pertinent. Ad opus ipsum propius accedens, hac quidem vice solam partem primam absolvit, & quinam sint *de hæresi suspecti?* indagat. Principem inter eos locum *blasphemis* assignat, ubi blasphemiæ & definitionem pandit & divisionem, & plerosque blasphemantes hæreseos suspicionem incurrere observat, exceptis forte iis, qui in magna, quam vocat, eamque levi & levissimæ opponit, ebrietate tales se gerant, aut qui passionibus cerebri affecti rationalis facultatis defectum sentiant, (quanquam hos ob malum exemplum castigari posse admittat;) aut qui dormientes blasphement, nisi vigilantes forsan antea linguam male disertam fecerint; aut qui ob iracundiam mentem abalienantem in blasphemas voces erumpant, atque similes. A blasphemis progreditur ad *superstitiosos*, quibus *idololatras* accenset, & *magos*, sed eos tantum, qui paciscantur cum Dæmone, magiam namque naturalem nullius inducere criminis suspicionem observat; *divinatores* item, arte usi Dæmoniaca qui fuerint, & *sortilegos*, qui a Deo eventum non expectent, nec a casu, sed a Diabolo, qua de causa sortes divinatorias omnes rejicit; imo & *vanæ observantiæ studentes* prioribus addit, & *maleficos*, & eos, qui *superfluum, vel falsum cultum Deo exhibeant*. Admodum deinde prolixus est in referendis hunc in censum iis,

qui

qui Sacramentis abutantur, sive illi eadem *conficiant* sine potestate, aut debita minus materia, formaque, loco item temporeque haud debito, aut ceremoniis dispositionibusve non debitis; sive illa minus rite *offerant*, aut secus, quam fieri debebat, *conferant*. *Fautores* porro *hæreticorum* de hæresi vehementer suspectos esse pronunciat, sive omittendo peccent, eosque vel non denuncient, vel non capiant, vel non custodiant; sive committendo, dum eos receptent, honoribusve & dignitatibus insignire haud vereantur. Heic sigillatim ad Principes excurrit seculares, eosque hæreticis salvum quidem conductum posse concedere admittit, si solam spectes immunitatem a violentia, sed non item, si de immunitate absoluta quæsiveris; libertatem certe conscientiæ iis a Principibus permitti, aut dignitates in eos conferri posse, inficiatur. Multo magis *defensores hæreticorum* suspicione hæreseos gravari dicit, & inter alia Ministros Sancti Officii, inquisitioni actu inservientes, nec directe nec indirecte impediri posse, absque hæreseos suspicione, statuit. Sed de iis, *qui cum hæreticis conversantur*, paulo censet mitius, & conditiones, quibus fieri id liceat, exponit. Quo pacto etiam *retinere libros hæreticorum legereque* aut concessum sit, aut minus? indagat. Denique post commemoratos atroque carbone notatos illos, qui hæreticorum funus comitentur, aut hæreditatem iis relinquant, aliosque, iis præcipue eandem suspicionis notam inurit, qui propositiones hæreticas vel parum Catholicas in medium proferre studeant. Hæc prima operis pars discussit, de qua istud adhuc monemus, quod Index diffusissimus & tertiam omnino integri tractatus partem constituens eidem subnectatur.

LETTERA DISCORSIVA DI APPOSTOLO ZENO &c.

i. e.

DISSERTATIO EPISTOLICA APOSTOLI ZENI, Nobilis Cretensis & Civis Veneti originalis, ad Dn. Abbatem JUSTUM FONTANINI, Bibliothecæ Eminentissimi Dn. Cardinalis Josephi Renati Imperialis Præfectum, de magno Opere Meditationum Philosophicarum Dn. BERNARDI TAR-

VISINI, Patricii Veneti: qua eadem de origine deque Viris doctis Gentis Tarvisinæ exponitur.

Venetiis, apud Antonium Bortoli, A. 1704. in 8. Plag. 4.

CUm *Meditationum Philosophicarum* Illustrissimi Viri Bernardi Tarvisini primum volumen prelo jamjam exiret, scripta est a Nobilissimo Autore ad venerabilem Fontaninum, ex *Aminta Tassi defenso atque illustrato* scriptisque aliis cognitum jam nobis & laudatum, hæc Epistola, qua non modo argumentum istarum Meditationum, verum etiam concinna Familiæ Tarvisinæ antiquæ & nobilis, inprimisque doctorum ex ea Virorum, & Illustrissimi hujus Bernardi adhuc superstitis historia continetur. Nos ex ea, serius huc allata, more nostro pauca delibabimus. Ponitur inter majores Illustrissimi Bernardi Tarvisini, post paucos, Marcus Tarvisinus, Fundator *Abbatiæ S. Thomæ Cisterciensis ordinis, Torcellanæ diœcesis*, qui A. MCC obiit. Cujus Abbatiæ *Historiam* aliquando in lucem dabit Epistolæ Autor. Deinde eminet Bernardus, qui A. MCCCLXVI floruit, in cujus MS. codice *de transmutatione metallorum*, qui auctior servatur in Bibliotheca Tarvisina, quam in Theatro Chimico Argentorati A. MDCXIII exscriptus legitur, sunt hæc verba ad finem: *Finit hic liber, &c. compositus per Magistrum Bernardum Comitem Tervisianum, qui acquisivit Comitatum & ditionem de Neige in Germania per hanc artem pretiosam & nobilem.* Sequitur Zacharias prior, insignis Venetorum Orator Concilii Constantiensis tempore, cujus *Orationes* ad Romanum Pontificem aliosque eloquentissime habitas in lucem edi optat Autor, atque aliquot earum MSS. Patavii servari a Patribus Eremiticis indicat: deque eodem hoc sese expositurum pollicetur *Libro de Scriptoribus Venetis.* Postea Pauli prioris, magni peregrinatoris, mentionem facit, ejusdemque MS. *Libri Historici* & *Geographici*, quem apud Hieronymum Petram nuper defunctum viderit sic inscriptum: *de Nili origine & incremento: item de Æthiopum regione & moribus liber singularis, compositus per me Paulum Trivisanum Nobilem Venetum, in insula Cypri, anno reparatæ salutis MCCCCLXXXIII.*

Hinc

Hinc post aliquos est Marcus Antonius, Reipublicæ Venetæ Dux Illustrissimus. Deinde Nicolaus, Philosophus inprimis Platonicus, cujus *Ionem* Dialogum Platonicum, *e Græco Italicum* & Venetiis A. M D XLIIX in 8 editum memorat. *Opera* autem *Platonis* ab eodem multis locis signata & notis indiceque aucta, in Bibliotheca Tarvisana se videre meminit. De Andrea JCto agens, errorem Alberici notat, qui in Catal. p. 7. 8. hunc in templo S. Mariæ Matris Domini sepultum scribat, inscriptione deceptus, quam Paulus Tarvisinus Andreæ filiolo suo duorum annorum ætate mortuo posuerit. Postea Marci Herois meminit, ejusque amicitiæ singularis cum Nicolao Barbarigo cultæ, cujus fama permotus Carolus I Rex Angliæ per Legatum suum horum amicorum imagines abs Venetis petierit. Ejusdem Marci, præter libros editos, cum MSS. alios memorat, tum unum *de Religione & de cultu Divino*, Italice MS. in Biblioth. Tarvis. sibi visum. Dehinc ad Franciscum Tarvisinum, unicum Bernardi superstitis fratrem, venit, Nuncium illum quondam Alexandri VIII P. R. ad Galliarum Regem, eoque loco Epistolam integram promit *Maintenoniæ*, qua hæc Pontificis S. ad se epistolii meminit, & Franciscum Tarvisinum laudat. Cujus ejusdem commentarium *de Juramento reis deferendo* editum, item *decisiones* cum *Thomæ Tarvisini JCti decisionibus* edendas, museum porro antiquitatibus refertum, denique *dissertationem Chronologicam* & *Genealogicam* pro veritate Scripturæ S. conscriptam commendat epistolæ nostræ Clarissimus Autor. Qui jam tandem ad Illustrissimum Bernardum Tarvisinum, Meditationum Philosophicarum autorem devolvitur, ejusque parentes, & studia philosophica, philologica, mathematica, pictoria, antiquaria describit; deinde museum, cujus Inscriptiones Græcas & Latinas a *Jo. Ant. Astorio* editum iri confidit; postea Bibliothecam mille & amplius MSS. codicibus refertam, inter quos est *Alex. Tassonis Conspectus Annalium Baronii* tribus voluminibus, quo multi Baronii errores castigantur, &c. quos omnes in *Catalogis MSS.* se commemoraturum promittit Noster; porro scripta nondum publicata XLII; præterea mores atque amicitias ejusdem commemorat, tandemque ad Meditationum ejus Philosophicarum opus progreditur, cujus *Specimen*, librum

brum nempe *de Immortalitate Animæ*, Venetiis A. 1699 in 4 prodiisse docet. Ipsum autem illud *Meditationum* opus, non compilatum, sed ex ingenio Autoris natum, in VIII volumina, partibus distincta, dispescitur. E quibus primum Volumen partibus tribus, adversus *Scepticos* rerum veritatem & cognitionem, adversus *Atheos* DEI existentiam & providentiam, deindeque animæ immortalitatem demonstrat. Volumen II Legibus Gentilium rejectis, Scripturæ S. autoritatem confirmat. III Fidei Christianæ veritatem: IV Religionis Catholico - Romanæ præstantiam, Mahometana cæterisque condemnatis: V Pontificis R. dignitatem probat. VI deinde, ad Politica spectans, Legum necessitatem ostendit. VII autem morum doctrinam affectuumque moderationem commendat. Denique VIII viam tranquillius & vivendi & moriendi commonstrat. Hæc ubi latius paulo diduxit Autor Epistolæ doctissimus, libellum concludit. Cæterum eundem Nobilissimum Autorem plura alia & edidisse, & adhuc moliri, non ignoramus. Quippe Tomo I operis, quod *La Galleria di Minerva* inscribitur, & Venetiis A. 1696 in fol. prodire cœpit, p. 65 ejus Vita Joannis Georgii Trissini, p. 78 Vita Joannis Baptistæ Guarini Poetæ celeberrimi, & p. 165 Series Chronologica Auctorum, qui publica auctoritate Historiam Venetam scripserunt, deprehenduntur; ut taceamus, eum Academiæ, quam *della Galleria di Minerva* vocant, Secretarium diserte perhiberi ejusdem operis tomo II p. 165. Quin & elegantissimum ejus Drama *Il Narcisso Pastorale*, intra decem dierum spatium compositum, commendat Joannes Cinelli in Bibliotheca Volante Loculo (*Scanzia*) X, qui hactenus desideratus Venetiis hoc ipso anno prodiit, pag. 9. Denique ex Justi Fontanini libro *L'Aminta di Torqu. Tasso difeso e illustrato* Romæ A. 1700 edito p. 179 didicimus, Apostolum Zenum opus excellentissimum de Poetis Italis moliri, in quo eos contra exterorum censuras defendere conabitur.

OBSERVATIO AD RECENSIONEM LIBRI DE Fidei & Rationis consensu a Domino JAQUELOTO editi mense Octobri proxime præcedenti factam.

Cum

CUm hæc Recensio Clarissimi Jaqueloti sententiam *de Leibnitiana Harmonia præstabilita Hypothesi* attigerit, quæ nuspiam adhuc in his Actis est explicata; operæ pretium visum est, ad meliorem ejus intellectum, missam nobis ipsorum Dn. Jaqueloti verborum ex Libro recensito excerptorum Latinam versionem adjungere, ut appareat, quis sit consensus aut dissensus. Quia *(inquit pag. 381. 382.)* difficile est, comprehendere, quomodo voluntas motum corpori imperet, Celeberrimus Leibnitius Corpus considerat tanquam machinam tensam & dispositam ad efficiendos omnes motus quos producit, & Animam tanquam substantiam omnes continentem ideas sese successive evolventes, modo motibus omnibus corporis conformi & correspondente. Itaque cum brachium movere volo, evenit, ut brachium moveatur virtute machinæ dispositæ atque tendentis ad brachium in hoc instanti movendum. Hoc modo Anima & Corpus se fere habebunt, ut duo horologia pendula, quæ motus suos pariter iisdemque momentis exercent. Qui causas occasionales defendunt, volunt ob unionem animæ & corporis, Deum ad certorum motuum præsentiam in anima formare certas ideas; & ad præsentiam certorum actuum voluntatis, Deum producere certos motus in corpore. Quod Dn. Leibnitius non probat, quia ista hypothesis perpetua supponit miracula. Systema receptum medium inter has duas sententias tenet, quæ magnas difficultates pati videntur. Videri possit prima specie, in priore systemate libertatem non nisi quandam illusionem esse, cum anima & corpus per causam efficacem & antecedentem ad omnes suas cogitationes & actiones disponantur, tantumque revera evolvatur, quod erat tectum & involutum. *Systema causarum occasionalium* majoribus adhuc difficultatibus laborat. Nam in eo Deus agit omnia, creaturæ non nisi umbræ sunt vanæ, & entia actionis expertia. Quid ergo virtutibus & vitiis fiet? An credi oportet, Deum ad aspectum Betsabæ in anima Davidis ideam concupiscentiæ excitasse, & in animas Pharisæorum impressisse ideas blasphemiæ contra Spiritum Sanctum, cum dæmones viderent ex corporibus dæmoniacorum ejectos? Quocunque effugio, aut quacunque subtilitate utamur, res huc semper redit. Exponit deinde Clarissimus Autor rationes, cur systema receptum,

quo anima in corpus & corpus in animam influxum exercet, ipsi magis placet. Sed tandem ita pergit p. 387. sqq:

Si tamen systema Leibnitianum bene intelligitur, reperietur, in eo non destrui libertatem; anima enim facultatem habet decreta sua formandi, ac volendi quod placet. Et quod actiones corporis ab anima imperatas attinet, non potest officere libertati dispositio corporis ita a Deo formati, ut motus ejus præcise voluntatibus animæ respondeant, quod tali exemplo intelligi potest. Ponamus, Mechanicum egregium scire, quæ ego famulo meo tali die sim imperaturus, eumque posse formare automatum par exequendis omnibus motibus a me ea die imperandis. Certum est, me tunc Automato illi tanquam famulo meo imperaturum ea, qua fruor, libertate, neque illam ipsius automati spontaneam ad suos motus determinationem, quicquam libertati meæ præjudicaturum. Eodem se modo res habet in corpore humano, secundum systema Leibnitianum, quod ideo appellari solet *Systema Harmoniæ præstabilitæ*. Deus formavit nostra corpora tanquam machinas, quæ debent respondere certis motibus nostrarum animarum. Tale Automatum non est impossibile Deo, qui novit omnes determinationes meæ voluntatis, motusque machinæ his determinationibus accommodavit. Hoc systema exemtum est difficultatibus, quæ in aliis reperiuntur. Non intelligitur in systemate recepto, quomodo voluntas agere possit in corpus, & in systemate causarum occasionalium omnia fiunt miraculose, & Deus movet brachium meum occasione meæ voluntatis, corpus proprie loquendo nihil agit. Sed in systemate Leibnitiano agit revera. Quod animam attinet, concipi utique potest, Deum ipsi in creatione dedisse ideas confusas & involutas omnium objectorum universi, quæ evolvantur & distinctæ fiant, prout objecta mutationes producunt in eo corpore, quod animæ est conjunctum, quia Deus ita creavit animam & corpus, ut perfecte sibi respondeant. Anima deinde in sese ipsa agit secundum illas ideas & perceptiones distinctas, ut judicia sua formet, suaque placita ac destinata animo concipiat, secundum electionem quam instituit. Ipsa imperat, & corpus exequitur virtute dispositionis a Creatore ad exequendum ei datæ.

Itaque concludo (*inquit Vir Clarissimus sub ipsum dissertatio-*

tionis finem) si intelligi queat, animam agere in corpus propria virtute, & quodam genere influxus, qui motum in eo producat, sequendum esse systema receptum. Simplicius enim est aliis & liquidius, (*plus simple & plus dégagé.*) Et in favorem ipsius, adduci potest exemplum Dei cuncta creantis & conservantis sola voluntate. Sed si velimus sequi ideas, quas habemus de corpore & de spiritu, una cum propriis eorum attributis, atque adeo nolimus corpus agere in spiritum, aut spiritum (creatum) in corpus; amplectendum erit systema Leibnitianum. Systema enim causarum occasionalium non nisi mera est illusio. *Hæc Clarissimus Autor*, agnoscens commercium animæ & corporis, secundum naturæ ordinem, non alio modo, quam secundum Leibnitianam hypothesin, intelligibiliter explicari posse. Quoniam in iis, quæ in corpore & anima intelligimus, nihil apparet, quod ad influxum eorum mutuum explicandum inserviat. Cæterum modus, quo Deus agit in creaturas, toto genere diversus est, consistit enim in creando: quoniam ipsa creaturarum dependentia a Deo seu conservatio, continua est creatio. Hanc autem dependentiam veram & necessariam esse, certis demonstrationibus docemur, etsi modum hunc agendi, ob infinitam ipsius agentis naturam, explicare non possimus.

GEOGRAPHIA SACRA, EX VETERI ET NOVO Testamento desumta & in Tabulas quatuor concinnata, Auctore NICOLAO SANSON, Abbavillæo & Galliarum Regis Geographo. Accesserunt in Indicem Geographicum Notæ JOANNIS CLERICI, nec non ejusdem Præfatio.

Amstelæd. apud Franciscum Halmam, 1704. in fol. ch. aug. Constat Alph. 2. plag. 7. & Tab. Geogr. 4.

Liber iste jam olim, anno nimirum seculi superioris sexagesimo quinto, Lutetiæ Parisiorum lucem adspexit. Cum igitur Francisco Halmæ, Bibliopolæ Amstelodamensi solertissimo, eundem denuo typis exprimere visum fuisset, doctissimum *Clericum* adiit, & ab eo petiit, ut, si qua ratione nova hæc editio exornari augerive posset, illud facere non gravaretur. Vir ille

Clarissimus, quemadmodum nihil prius antiquiusve habet, quam ut bonis literis quacunque data occasione auxiliatrices manus commodet, sic hac quoque vice honestis petitis absque ullo negotio annuit, adeoque ejus opera varia accesserunt, quæ novam hanc editionem splendidiorem longe atque Reipublicæ literariæ utiliorem haud dubie reddunt. Primo enim præfationem præmisit luculentissimam, in qua quendam indiculum eorum texit, qui aut Judæam descripserunt, aut certe quidpiam ad Geographiæ sacræ illustrationem, labore atque industria sua contulerunt. Nec tamen omnes, qui Itineraria olim aut nuper Terræ sanctæ scripsere, in medium attulit, eos tantummodo recensere satis habens, qui antiquam Judæam eruditorum oculis exposuerunt. In hisce itaque recensendis initium facit ab Aristea, qui in Historia LXX *Interpretum*, & Hierosolymam & Judæam paucis descripsit; agmen vero claudere jubet celeberrimum Fridericum Spanhemium, non ita pridem fato functum, qui prima parte Geographiæ sacræ, Judææ Chorographiam breviter & perspicue tradidit. In hisce autem omnibus, quorum mentionem fecit, tum quæ laudanda, tum quæ desideranda veniant, paucis lectori indicavit. Et tandem, cum in Geographia sacra spicilegium non omnino spernendum relictum fuerit, se ipsum in Commentario suo ad Josuæ librum mox edendo, id sedulo operam daturum esse pollicetur, ne quid inposterum ad Geographiam illam antiquam Judææ probe intelligendam desit. Post hæc Clarissimi Clerici prolegomena, alia, ipsius nempe Auctoris, præfatio sequitur, in qua instituti rationem breviter exponit, quam in adornandis duabus tabulis Geographicis, quarum una totius orbis in Bibliis sacris cogniti partes continet, altera Terram promissam sive Judæam in suas tribus divisam exhibet, secutus fuerit. In iis enim concinnandis, se Terræ sanctæ tabulas omnes & descriptiones, a variis auctoribus exaratas, inter se contulisse, iisque accurate inspectis, Adrichomii typum aliorum omnium optimum, ejusdemque descriptionem reliquis exactiorem cognovisse. Quamvis igitur Adrichomii typum se plurima ex parte imitatum esse, non diffiteatur, diversam tamen ab eo rationem in locorum positionibus se observasse, earumque pene alteram partem immutasse, & ubi Adrichomius ex singulis urbium nominibus

bus plura fecerit, iis verum genuinumque nomen restituisse. Hanc præfationem excipiunt animadversiones in tabulam Judææ, ubi numerum civitatum cujuslibet tribus earumque situm, longitudine & latitudine locorum simul ad marginem adnotata, accurate exponit, ita ut observationes notatu utique dignas subinde inspergat. In hisce autem animadversionibus, lectores sæpissime ablegat ad Indicem Geographicum, quem iisdem Auctor statim subjunxit, in quo regiones & loca omnia, in utraque tabula Geographiæ sacræ descripta, uberius explicat, rerumque simul temporibus utriusque Testamenti in iis gestarum historiam, verbis ex Scriptura S. satis prolixe allegatis enarrat. Quamvis autem Sansonius in hisce, quæ hactenus recensuimus, egregiam plane operam præstiterit, doctissimus tamen Clericus in notis ad Indicem ejus Geographicum evidenter ostendit, Virum Clarissimum felicius, & magis inoffenso pede, in hoc stadio decurrere valuisse, si æque a notitia Hebraicæ & Græcæ linguæ, ac reliqui Geographicæ disciplinæ artificii, instructus accessisset. Quod si enim ipsos fontes adire licitum ei fuisset, multa sane urbium nomina Vulgatam sequendo perperam non scripsisset, nec etiam animadversiones veritati Historiæ repugnantes sæpius attulisset; id quod Clericus in notis jam dictis multis omnino exemplis probavit. Nec solum in iis id egit Vir doctus, ut potissima Sansonii delicta, minoribus prætermissis, emendaret, sed passim quoque addidit, unde plura & meliora peti possint, in eorum gratiam, quorum hæc accuratius nosse intererit. Agmen in hoc opere Geographico claudit brevis tractatus, quem *Judææ* nomine auctor Sansonius insignivit, in quo id potissimum agit, ut brevem historiam contexat eorum, qui hanc regionem diversis temporibus incoluerint. Quibus omnibus accedunt Jesu Christi & Apostolorum Petri & Pauli vitæ, ab eodem in epitomen contractæ, in quibus, verbis ex Scriptura S. desumtis, præcipue describuntur illorum patria, mansiones, itinera & peregrinationes, quæ ut lectorum oculis eo melius repræsententur, in hunc finem utrique operi tabula Geographica est præfixa.

Et sic finem de hoc libro disserendi faceremus, nisi unicum adhuc commemorare, operæ pretium fore existimaremus. Nimirum sub finem Bibliopola pollicetur, se suasu Virorum do-

ctorum, Eusebii librum de Locis Hebraicis, quem Clericus quoque in præfatione cæteris omnibus ad Geographiam sacram pertinentibus præstare dixerat, cum Hieronymiana versione, quamprimum editurum esse. In eo autem excudendo, se Jacobi Bonfrerii editionem, quam sequatur, elegisse ait, ita tamen, ut notis subinde novis Clarissimi Clerici illustrata ea proditura sit, eidemque operi subjiciatur descriptio Terræ sanctæ a Brocardo quondam edita, cujus itidem Clericus in præfatione sup mentionem injecerat. Hæc omnia ita typis imprimenda ma adseverat, ut cum Sansonii non nimis spisso opere, ad volumen constituendum, conjungi & una compingi queant.

JO. BARTHOLDI NIEMEIERI THEOL. D. ET IN Academia Julia P. P. Theologia Moralis. Editioni huic secundæ accesserunt de Gentilium statu atque conditione post hanc vitam Dissertationes duæ.

Helmstadii, apud Salom. Schnorrium, 1704, in 4to. Constat Alph. 1. pl. 3.

JAm aliquot effluxerunt anni, ex quo Maxime Reverendus Autor Theologiam Moralem in usum exercitiorum Academicorum adornavit, preloque commisit. De cujus nova editione, ob distracta exemplaria, cum cogitaret, notas, quas in priori promiserat, passim inserere in animo quidem habuit, verum ne auditorum suorum commodis mora injiceretur, hac vice libello nihil addidit, nihilque in eo immutavit. In illo autem eam observat methodum, ut in parte communi finis, cum ultimi & externi, qui est æterna hominis salus, tum proximi & interni, qui est pia & Christiano homine digna vita, rationem habeat, hinc subjecto, homine scilicet justificato & renato, exposito ad media deveniat, ac in parte speciali triplicem statum hierarchicum sequatur, ad illius ordines singula vitæ genera reducens. Ne tamen sine omni additione libellus hic prodiret, eidem Dissertationes duas, de Gentilium statu atque conditione post hanc vitam, jam anno 1694 primum editas, Clarissimo Autori placuit subjungere, in quibus ortho-

orthodoxa ſententia, cum S. Scripturæ teſtimoniis, tum priſcæ Eccleſiæ ſuffragiis atque conſenſu confirmatur, & contra diſſentientes, quorum magnam nubem poſterior Diſſertatio ſiſtit, non accurate minus quam modeſte adſtruitur.

JO. ANDREÆ SCHMIDII, D. P. P. ABBATIS Mariæ-Vallenſis, Compendium Theologiæ Moralis, in varios Auditorum uſus conſcriptum, & in ſubſidium memoriæ tabulis inſtructum.

Helmſtadii, impenſis Jo. Melch. Suſtermanni, 1705. in 8. Conſtat Alphabet. 1. plag. 3.

CUm Theologiæ Dogmaticæ & Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ compendia, maxime in uſum ſuorum Auditorum, hactenus ediderit Reverendiſſimus Schmidius, commoda diſcentium non minus ſe promoturum eſſe exiſtimavit, ſi primas Moralis Theologiæ lineas duceret, easque typis exſcribendas traderet. Quamvis vero diverſi hujus doctrinæ doctores diverſas tractandi rationes ſequantur, dum quidam ſolum Decalogi ductum obſervant, ut veteres nonnulli & recentiores; alii & Decalogi & Orationis Dominicæ ordini inſiſtunt, uti *Hornejus*; alii capita omnia Catechetica reſpiciunt, ut *Dannhauerus* & *Langius*; alii Locorum omnium Theologicorum rationem habent, uti *Majus*: quamvis etiam juxta monitum *Baconis de Verulamio de Augm. Scient. l. 7. c. 1.* duas hujus doctrinæ partes conſtituere quis poſſet, alteram de *exemplari*, ſeu natura boni, alteram de *regimine* & cura animi, quam partem *Georgicam animi* Baco adpellavit, uti hæc Celeberrimus Autor in hujus libelli prolegomenis p. 11. ipſe monet: placuit tamen eidem aliam viam eligere, ac methodum practicis ſcientiis alias communem retinere. Præmiſſis nimirum quibusdam prolegomenis, in quibus natura & conſtitutio Theologiæ Moralis exponitur, in tres partes diſpeſcitur compendium, quarum *prima* vitæ ſanctimoniam illiusque oppoſitum deſcribit; *ſecunda* ſubjectum operationis, ſeu hominem ſanctificandum exhibet; *tertia* denique de principiis & mediis ad vitæ ſanctimoniam ducentibus agit. Singula autem ita pertractantur, ut theſes breviores,

in-

inspersis quibusdam notis, in singulis capitibus declarentur, in quorum fine tabulæ synopticæ ad juvandam legentium memoriam adduntur. In brevi alloquio ad Auditores, huic compendio præmisso, Cel. Autor a Deo ad elaborandum majus aliquod Theologiæ Moralis Systema plura eaque specialiora continens capita, nec non ad pertexendas reliquas operas, quas olim auditoribus suis promiserit, vires & otia sibi expetit. Hujus ergo voti ut compos reddatur, nos ipsi benignissimum Numen serio precamur.

D. ÆGIDII STRAUCHII, THEOLOGI OLIM VItenbergensis atque Gedanensis, Theologia Moralis, in Academia Regia Pomeranorum e manuscripto edita atque disquisitioni publicæ exposita a D. JO. FRID. MAYERO, Consiliario Regio, Theologo Prof. Prim. Universit. Pro-Cancel. & Superint. Generali, qui Bibliothecam Scriptorum Theologiæ Moralis & Conscientiariæ adjecit.

Gryphiswaldiæ & Lipsiæ, apud Jo. Wolffg. Fickweilerum, 1705. in 8. Constant Alph. 2. pl. 9.

QUemadmodum celeberrimi nominis Vir, Jo. Frid. Mayerus, Gryphiswaldensis Academiæ illustre decus, & sui ingenii præstantissimi, & aliorum monumentis editis, eruditum Orbem jamdudum sibi obstrictum reddidit: ita cum præsens Ægidii Strauchii opusculum scholis ultimis Vitenbergæ, antequam Gedanenses accederet, ab ipso traditum, in scriniis instructissimæ suæ Bibliothecæ hactenus delituisset, noluit illud, pro eo quo in rei litterariæ commodum fertur studio, publicæ luci amplius invidere. Equidem auctius quoddam Moralis Theologiæ opus, ab eodem beatæ memoriæ Strauchio elaboratum, plurimorum manibus ferri non ignorat; ex quo ea, quæ huic opusculo deesse videntur, B. Hülsemanni Casibus Conscientiæ, quos itidem ex manuscripto editurus est, addere constituit Summe Reverendus Editor: utilius tamen ipsi visum fuit, præsens compendium, quod ingeniosa brevitate se commendat, Orbi erudito exponere, præsertim cum in usus Doctorum Academicorum illud edere, & XXI disputationibus

bus ad ventilandum ſtudioſis juvenibus proponere ſuſceperit; perinde uti olim in Academia Vitenbergenſi, Doctoris publici munere fungens, B. Dorſchæi Theologiam Moralem typis publicis exſcribi fecerat, & ex cathedra Academica publico examini ſubjecerat: quod Dorſchæi quoque opus ex B. Autoris αὐτογράφῳ, quod interea nactus eſt, accuratius edere conſtituit. Ipſum vero Strauchii opus, quod Viro Perilluſtri, Olao Hermelino, Carolo XII Suecorum Monarchæ a ſanctioribus conſiliis, una cum Bibliotheca ſubjuncta Mayerus dedicavit, ita comparatum eſt, ut primo naturam & conſtitutionem Theologiæ Moralis, deinde finem atque media tum generalia, tum ſpecialia, exhibeat hac methodo, ut ex propoſitis quæſtionibus, quibus ἔκθεσις quædam ſubjicitur, concluſiones certæ educantur, quas antitheſis demum excipit.

Quod Bibliothecam Scriptorum Theologiæ Moralis & Conſcientiariæ attinet, quam Celeberrimus Mayerus in ſtudioſæ Juventutis gratiam collegit, & B. Strauchii libro adjecit, in tres partes illa dividitur, in quarum prima Scriptores noſtræ Eccleſiæ, in ſecunda Reformati, in tertia Pontificii, ordine alphabetico ita recenſentur, ut anno, quo quivis mortem obiit, plerumque indicato, librorum huc ſpectantium titulus exhibeatur, ſæpiusque aut de ſcriptoribus, aut ſcriptis, judicium quoddam ſubjiciatur. Dum p. 5. Autor *Jo. Conradi Dannhaueri libros Conſcientiæ apertos*, h. e. *Theologiæ Conſcientiariæ* tomos duos memorat, monet ſe primas perfectiſſimi laboris hujus lineas, quas in gratiam auditorum privatorum Argentorati A. 1647 ſummus Theologus duxerat, in MSto poſſidere, quæ lacunas quasdam in poſteriori tomo occurrentes, cujus publicationi *B. Dannhauerus* immortuus eſt, feliciſſime ſupplere poſſint, easque, ſi Deus vitam viresque conceſſerit, quas ipſi quoque exoptamus, e tenebris ſe producturum promittit. Neque prætereundum eſſe exiſtimamus, quod p. 26 circa *B. Schomeri Specimen Theologiæ Moralis* occurrit, de quo plurimi hactenus perſuaſi fuerunt, morte laudati Auctoris præmatura factum fuiſſe, quin opus præſtantiſſimum perficere potuerit. Verum Mayerum noſtrum Vir Clariſſimus *Jo. Philippus Palthenius*, ipſius Collega conjunctiſſimus, qui mutui adfectus Pufendorffium inter & Schomerum interpres olim extitit,

alia edocuit, monuitque causam abrupti operis non magis morti tribuendam, quàm mutatæ in *Schomero* potius animi sententiæ, qui alia jam ratione opus susceptum aggredi ad *Pufendorffii* sententiam, induxerat in animum. Scilicet (ita Mayerus ipse rem exponit) postquam proscripta, quæ in scholis olim obtinuerat, rerum a revelatione atque ratione pendentium confusione, *Pufendorffius* meram Philosophiam Moralem ita tradiderat, ut ad captum esset omnium omnino hominum, quacunque illi religione tenerentur, & posita certa propositione, quam vocat, fundamentali, reliquæ ex ea theses perpetuo quodam ratiociniorum nexu junctæ deducerentur: monebat idem *Schomerum*, ut Theologiam Moralem, ex sacro Codice traditis unice depromptam, certoque principio innixam, continua cohærentium dogmatum serie extructam, omniumque, qui circa res rationi proprias dissentirent, captui accommodatam nobis daret, ut adeo latus Philosophiæ, utpote natura sua prioris atque latius patentis, quæ eandem subsequitur atque strictius præcipit, Theologia apte clauderet, & in singulis partibus, quæ hominis, quæ Christiani officia sint, distincte cognosceretur. Id quod eo quidem commodius *Pufendorffius* existimabat, quod hoc modo docendi ratio, ipsi Christo usurpata, in usum scholarum adduceretur, qui non dispari ratione summam legis ad *charitatem* reduxisset, quam qua ipse honestatis compendium in *socialitat* tradidisset, simulque surrecturis inter Theologos atque Philosophos controversiis æternus poneretur obex. Hinc adeo, probante *Pufendorffii* sententiam *Schomero*, factum esse, ut non tam de veteri opere continuando, quam de novo concinnando, Theologus summus cogitaverit: spes deinde omnes intervertente morte. P. 28 *Consilia Theologica* Vitebergensia, a Calovio, Meisnero, Quenstedio & Deutschmanno collecta, Mayerus recenset, optatque non modo, ut istorum exemplum alii Doctores Facultatum Theologicarum nostræ Ecclesiæ imitarentur, sed dolet etiam vehementer, scripta ejusmodi sanctissima sæpe ab hæredibus Decanorum negligi penitus ac pessime haberi, mente imprimis volvens, quæ de plurimis Consiliis & Responsis Theologorum Lipsiensium, *Schilteri*, *Weinrichii*, *Lyseri*, *Höpffneri* aliorumque, a *B. Scherzero* olim audiverit. Et quamvis idem fere

fa-

ſatum eam Facultatem, quam hodie ornat Magnificus Vir, oppreſſerit, ſubtraxeritque hucusque *Rungiorum, Krakewizii, Batti, Balthaſ. Rauens*, aliorumque labores, ſpem tamen non levem adfulgere dicit, quædam illorum, Deo propitio, improbo ſtudio ſe adepturum, & publico daturum eſſe.

ERRATA.

Pag. 16 lin. 18 lege עירר. Pag. 13 ſqq. lege *Theraphim*. Pag. 15 l. 5 pro *filium ſuum* lege *Levitam*. P. 196 l. 6 pro *parochiales* lege *eccleſiam*. P. 198 l. 9 pro *itaque* lege *atque*. P. 201 l. 33 ante vocem *frequenter* pone *interea*. P. 206 l. 27 pro *pars fructuum* lege *magni autem ſint fructus exinde obvenientes, pars illorum*. P. 238 initio lineæ 11 ponatur vox *ipſorum*. P. 239 l. 2. 3 pro *ſtabilitas* lege *ſtabilita*. P. 312 l. 13 pro *exiſtimetur* lege *ſe exiſtimet*.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recenſentur.

I. Libri Theologici & ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantes.

alia edocuit, monuitque caufam abrupti operis non magis morti tribuendam, quàm mutatæ in *Schomero* potius animi fententiæ, qui alia jam ratione opus fufceptum aggredi ad *Pufendorffii* fententiam, induxerat in animum. Scilicet (ita Mayerus ipfe rem exponit) poftquam profcripta, quæ in fcholis olim obtinuerat, rerum a revelatione atque ratione pendentium confufione, *Pufendorffius* meram Philofophiam Moralem ita tradiderat, ut ad captum effet omnium omnino hominum, quacunque illi religione tenerentur, & pofita certa propofitione, quam vocat, fundamentali, reliquæ ex ea thefes perpetuo quodam ratiociniorum nexu junctæ deducerentur: monebat idem *Schomerum*, ut Theologiam Moralem, ex facro Codice traditis unice depromptam, certoque principio innixam, continua cohærentium dogmatum ferie extructam, omniumque, qui circa res rationi proprias diffentirent, captui accommodatam nobis daret, ut adeo latus Philofophiæ, utpote natura fua prioris atque latius patentis, quæ eandem fubfequitur atque ftrictius præcipit, Theologia apte clauderet, & in fingulis partibus, quæ hominis, quæ Chriftiani officia fint, diftincte cognofceretur. Id quod eo quidem commodius *Pufendorffius* exiftimabat, quod hoc modo docendi ratio, ipfi Chrifto ufurpata, in ufum fcholarum adduceretur, qui non difpari ratione fummam legis ad *charitatem* reduxiffet, quam qua ipfe honeftatis compendium in *focialit t* tradidiffet, fimulque furrecturis inter Theologos atque Philofophos controverfiis æternus poneretur obex. Hinc adeo, probante *Pufendorffii* fententiam *Schomero*, factum effe, ut non tam de veteri opere continuando, quam de novo concinnando, Theologus fummus cogitaverit: fpes deinde omnes intervertente morte. P. 28 *Confilia Theologica* Vitebergenfia, a Calovio, Meisnero, Quenftedio & Deutfchmanno collecta, Mayerus recenfet, optatque non modo, ut iftorum exemplum alii Doctores Facultatum Theologicarum noftræ Ecclefiæ imitarentur, fed dolet etiam vehementer, fcripta ejusmodi fanctiffima fæpe ab hæredibus Decanorum negligi penitus ac peffime haberi, mente imprimis volvens, quæ de plurimis Confiliis & Refponfis Theologorum Lipfienfium, *Schilteri*, *Weinrichii*, *Lyferi*, *Höpffneri* aliorumque, a *B. Scherzero* olim audiverit. Et quamvis idem fere fa-

fatum eam Facultatem, quam hodie ornat Magnificus Vir, oppresserit, subtraxeritque hucusque *Rungiorum, Krakewizii, Batti, Balthas. Rauens*, aliorumque labores, spem tamen non levem adfulgere dicit, quædam illorum, Deo propitio, improbo studio se adepturum, & publico daturum esse.

ERRATA.

Pag. 16 lin. 18 lege עירך. Pag. 13 sqq. lege *Theraphim*. Pag. 15 l. 5 pro *filium suum* lege *Levitam*. P. 196 l. 6 pro *parochiales* lege *ecclesiam*. P. 198 l. 9 pro *itaque* lege *atque*. P. 201 l. 33 ante vocem *frequenter* pone *interea*. P. 206 l. 27 pro *pars fructuum* lege *magni autem sint fructus exinde obvenientes, pars illorum*. P. 238 initio lineæ 11 ponatur vox *ipsorum*. P. 239 l. 2. 3 pro *stabilitas* lege *stabilita*. P. 312 l. 13 pro *existimetur* lege *se existimet*.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

Ju-

II. Libri Juridici.

III. Li-

III. Libri Medici & Physici.

IV. Li-

IV. Libri Mathematici.

V. Libri Historici, Geographici &c.

Bran-

VI. Libri Philosophici & Philologici Miscellanei.

INDEX RERUM NOTABILIORUM

in hoc volumine obviarum.

Al-

Caren-

Com-

con-

Histo-

Jero-

Ju-

Matri-

Ora-

Pro-

Se-

*** *** ***

